Kapcsolataink világa

A Magyar Pszichológiai Társaság
XXII. Országos Tudományos Nagygyűlése

KIVONATKÖTET

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Budapest, 2013. június 5-7.

© 2013 Szerzők
Kiadja a Magyar Pszichológiai Társaság
ISBN 978-963-87915-8-0
Felelős szerkesztő: Vargha András
Felelős vezető: Oláh Attila
Borítóterv: Tóth Gergely
Technikai szerkesztő: Pál Edit
Nyomdai munkák: Rózsadomb Contact Kft
A Nagygyűlés támogatói:

mindennapi pszichológia

Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar,
Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

A Nagygyűlés védnöke: **Prof. Dr. Mezey Barna**
az Eötvös Loránd Tudományegyetem rektora

A Magyar Pszichológiai Társaság
XXII. Országos Tudományos Nagygyűlése

Budapest, 2013. június 5-7.

Rendező intézmény: **Eötvös Loránd Tudományegyetem**
Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet
1075 Budapest, Kazinczy u. 23-27.

Szervezőbizottság: **Bárdos György** (elnök)
Hevesi Krisztina (titkár)
Berkes Tímea
Gábor Edina
Pál Edit

Tudományos Programbizottság:

Bagdy Emőke
Barkóczi Ilona
Bereczkei Tamás
Bugán Antal
Czigler István
Csabai Márta
Csépe Valéria
Demetrovics Zsolt
Fülöp Márta
Gáspár Mihály
Hámori Eszter
Hevesi Krisztina (titkár)
Izsó Lajos
Kalmár Magda
Kiss Enikő Csilla
Kovács Ilona
Krajcsi Attila (elnökhelyettes)
Lányiné Engelmayer Ágnes
Lénárt Ágota
Mirnics Zsuzsanna
Molnárné Kovács Judit
N. Kollár Katalin
Nguyen Luu Lan Anh
Oláh Attila
Pataky Ilona
Pléh Csaba
Ritoók Pálné
Sipos Kornél
Szabó Pál
Szokolszky Ágnes
Vargha András (elnök)

Tartalom

Plenáris előadások 7

Szimpóziumok..... 13

Tematikus előadások..... 205

Tematikus poszterműhelyek 256

Egyéni poszterek 271

Műhelyek 313

Az „Ifjú pszichológusok kutatónapjának” poszterei 328

Szerzők, munkahelyek, e-mail címek..... 334

Névmutató 352

Plenáris előadások

Miért működünk hierarchikus struktúrákban?

Vicsek Tamás - ELTE TTK Biológiai Fizika tanszék

Az összetett rendszerek szinte mindegyike hierarchikus szerveződésű, így aztán a hozzájuk rendelhető hálózatok is ilyen felépítésűek. Annak ellenére, hogy ez a fajta struktúra rendkívül elterjedt az élővilágban és az emberi társadalom legkülönbözőbb létesítményeiben, a hierarchikus felépítésre vonatkozó kvantitatív ismereteink nagyon korlátozottak.

Számos kérdés merül fel: Hogyan lehetne számszerűsíteni egy komplex hálózat hierarchikusságának mértékét? Mik az előnyei az ilyen szerveződésnek? A hatékonyabb működés? Esetleg a jobb információáramlás illetve irányíthatóság? Vagy az, hogy az ilyen struktúrák jobban tudnak alkalmazkodni a változó körülményekhez? Ugyanakkor, mondhatni ezzel szemben, mégis jobban ellenállnak a külső perturbációknak (stabilabbak)? Ezek mind olyan kérdések, amelyek régóta foglalkoztatnak számos gondolkodót, de amelyekre még nem sikerült részletekbe is menő, számításokra alapuló válaszokat adni.

Legújabb munkáink pontosan ezt a hiányt célozzák meg pótolni. i) Bevezettünk egy önkényes paraméterek nélküli hierarchikuság-mérőszámot, amely jó összhangban van számos megfigyeléssel. ii) Egy modellcsalád segítségével vizsgáltuk, hogy a csoportok tagjainak kompetenciája milyen eloszlás mellett optimális, és azt találtuk, hogy akkor tudnak egy csoport tagjai effektíven együttműködni, ha a kompetenciák, és a tagok követési hajlandóságai hierarchiába rendezhetőek. iii) Végül megalkottunk egy modellt, amely megmagyarázza, hogyan alakulhat ki spontán, önszerveződő módon hierarchikus együttműködés az egyébként önző egyedek között.

Az előadás végén bemutatunk egy konkrét biológiai rendszert, amelynek hierarchikus működését statisztikus fizikai és modern technológiai módszerek segítségével sikerült kimutatni. A galambok hátára erősített miniatűr GPS berendezésekből kiolvasott jelek jól mutatják, hogy egy csapaton belül a kollektív döntéshozatal során (merre kell haladni hazafelé) az egyes egyedek nagyon különböző szerepet töltenek be az irányítás szintjét, ill. a követési hajlandóság mértékét tekintve.

A lelki ellenálló képesség (rezíliencia) jelensége az egészségpszichológiai kutatásokban

Grastyán Endre emlékelőadás

Kiss Enikő - PTE BTK Pszichológia Intézet

A rezíliencia iránti érdeklődés még az 1970-es években jelent meg, de a jelenség és a fogalom az 1990-es évektől vált ismertté és egyre népszerűbbé egészen napjainkig. Igaz, eközben a szemléleti keret átalakult, kitágult és mára már az interdiszciplináris megközelítés jellemzi a kutatók érdeklődését. Ennek következtében a rezíliencia témakörében megrendezett nemzetközi konferenciák a team munkában együtt dolgozó egészségügyi szakemberek, pszichológusok, szociális munkások és más segítő szakmák találkozási pontjaivá váltak.

Az interdiszciplináris megközelítésből fakad a fogalom többértelmű megközelítése, definiálása, amely mentén az egyes szerzők különbözőképpen ragadják meg a jelenség lényegét (így például Werner és Smith (1996) „legyőzhető sérülékenység”-ről beszél, míg Masten (1994) a kompetencia alapú megközelítést helyezi előtérbe). Jelen sorokban a szemléletek összegzéseként a rezílienciát a veszélyeztetett életkörülményekkel szemben történő sikeres alkalmazkodásként definiálhatjuk.

A veszélyeztetett életkörülmények nagyon sokféle traumatikus eseményt magukban foglalnak, ilyenek lehetnek például a családi körülmények (többek között a szülők mentális terheltsége, szenvedélybetegsége), a szocioökonómiai háttér (a szülők válása, nyomor, egyéb hátrányos helyzet), a szexuális, ill. más erőszakos bántalmazás, a természeti katasztrófa (pl. cunami, éghajlatváltozás), a háború és egyéb poszttraumás élethelyzetek.

A rezíliencia kutatás történetében a kategoriális megközelítést időközben felváltotta a multidimenzionális szemlélet és modell, amelyben a lelki ellenálló képességet már nem csak a személyiségjegyekben keresik, hanem a kockázati tényezőkkel szemben védettséget adó, protektív tényezőket tágabb felfogásban és dinamikus egymásra hatásukban írják le.

A kutatók ma a protektív tényezőket ily módon kibővítve a személyes tényezők, a család és a tágabb társas közösségi tényezők hármas nagy csoportjába rendszerezve tárgyalják.

Az interdiszciplináris megközelítés részeként külföldi és hazai vizsgálatok foglalkoztak a lelki ellenálló képesség egészségpszichológai megközelítésével, amelyből a jelen előadás egy rövid áttekintést mutat be, saját kutatási eredményeket is megemlítve.

A rezíliencia téma kutatásának aktualitását napjainkban nemcsak az életünkben felgyorsult ütemben megjelenő változásokhoz való sikeres alkalmazkodás szükségessége indokolja, hanem az a kutatási eredmény is, miszerint a rezíliencia nem egy veleszületett tényező, vagyis az egyes protektív faktorok beavatkozási pontjain keresztül fejleszthető és erősíthető.

Az elégedetlenség társadalomlélektana

Mérei Ferenc emlékelőadás

Hunyady György - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A szakmai közérdeklődés középpontjában a pozitív érzelmi állapotok, a megelégedettség és megélt boldogság állnak, ma erről szól a pszichológiai szakirodalom nagy és szaporodó része. A derűlátásnak ez a kultusza célt és hozzá vezető utat jelöl ki az emberek számára, kiknek jelentős (meglehet, hogy korunkban épp növekvő) része nélkülözi a megnyugvásnak és harmóniának ezt a kívánatos állapotát. Kérdés, hogy az elégedettség-elégedetlenség kontinuumának különböző fokozatait mi választja el egymástól és ez a különbség miből is fakad, ám ennek a kérdésnek a puszta feltevéséhez is szükség van az elégedetlenség méltatlanul elhanyagolt témájának tanulmányozására.

Ahogy a boldog megelégedettség keresése és jeleinek felmutatása bizonyos értelemben amerikanizmus, épp oly joggal mondható, hogy magyar ember számára a meg-nem-elégedettség szokványos állapot, amit egy-egy emelkedett történeti pillanat meg-megszakíthat, de a társadalmi közérzetnek szívós, el-eluralkodó jellemzője. Ha valóban van ilyen kulturális különbség, amit a szigorú módszertani individualizmus jegyében mért „szubjektív jóllét" mutatói is tükröznek, akkor jogosnak tűnik abban hosszabb távon és aktuálisan közreható társas-társadalmi tényezőket keresni és azonosítani. Magának a társadalmi közérzetnek a fogalmi keretei meglehetősen kidolgozatlanok a szociálpszichológia nemzetközi szakirodalmában (elvétve találunk ennek koncepcionális megragadására tett kísérletet is), ez azonban nyilvánvalóan csak arra ösztönöz, hogy a fogalmi űrt megpróbáljuk kitölteni.

A társadalmi léptékű és jellegű elégedetlenséget vizsgálhatjuk dinamikai és strukturális szempontból. Dinamikai szempontból módszeresen figyelhető, hogy a civilizatórikus fejlődéssel hogyan alakul a társadalmi közérzet minősége, az igények és realitások játéka tömegméretekben mire vezet, e kettő feszültségét hosszabb távon hogyan érzékelik és értékelik az emberek. Strukturális szempontból a társadalmi csoportok hierarchikus viszonyainak alakulása és megélése érdemel kitüntetett figyelmet, ahogy ezen csoportok egymást (és önmagukat) látják és különbségeiket megítélik. Ebben a kontextusban különösképpen tanulságos számunkra a szociálpszichológiai elméletalkotás három kiérlelt elmélete (a szociális dominancia, a rendszerigazolás és a sztereotípia-tartalom modell), melyek a társadalmi rend stabilizálásának (az elégedetlenség fékezésének) irányába ható mechanizmusokat világítják meg.

A társadalmi elégedetlenség jogi-procedurális keretekben való jelentkezésének és kezelésének ígéretes formája a demokrácia. Míg a diktatúra elfojtja az elégedetlenséget, egészen addig, míg a fellángoló népharag meg nem dönti uralmát, a demokrácia a társadalmi problémák alternatív megfogalmazásának és megoldásának lehetőségeit megengedi, a békés kormányváltás szabályozott menetét biztosítja. Nem közömbös azonban, hogy a demokrácia jogelvei milyen mélyen gyökereznek egy társadalom politikai kultúrájában, és hogy az érzelmileg hangolt tömegek a politika gyakorlatát az egyéni és kollektív szuverenitás érvényesüléseként élik-e meg, vagy maguk és mások kiszolgáltatottságaként, ami meghazudtolja a szabadság, az egyenlőség, a népjólét aktuális és perspektivikus ígéretét. A rendszerváltó Magyarország közel negyedszázados története – amelyet empirikus tudatvizsgálataink végigkísértek – felveti ezt, a kérdések kérdését.

Kapcsolataink különleges világa. Mi történik velünk katasztrófák idején?

V. Komlósi Annamária - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Válságokat, krízíseket, sőt traumákat mindenki megélhet a saját személyes életében. Jól tudjuk, hogy ezekből kilábalni aligha lehet teljesen egyedül. Nemcsak az intrapszichés adottságok, hanem a közvetlen és a tágabb, a korábbi és az éppen meglévő kapcsolati viszonyok, sőt, az aktuális gazdasági, politikai háttértényezők mind belejátszanak abba, hogy valaki mennyire könnyen képes túljutni egy-egy – személyesként megélt – válságon. Az egyéni krízisekkel foglalkozó szakirodalomban mégis elsősorban azon van a fókusz, hogy mi zajlik az egyénben. Ez nem abból adódik, hogy a szakma elhanyagolná a kontextuális hatásokat. Sokkal inkább arról van szó, hogy nehéz egy éppen krízisben lévő személyt segítő pszichológusnak ugyanolyan mélységig megismernie az érintett személy életének összes kontextuális tényezőjét, mint amilyen mélységig az illető személy intrapszichés és viselkedéses történéseire rálát.

A katasztrófák olyan különleges krízishelyzetek, amelyekben az egyéni kríziskezelési megoldások és a kontextuális történések együtt tárulkoznak fel. A katasztrófapszichológia a lélektannak olyan szakterülete, ahol az egyéni-, a társas- és a társadalmi történések komplex összefüggésrendszerében vizsgálható, hogy mi minden és ki mindenki adhat esélyt a kilábalásra a katasztrófák okozta krízisekből, avagy mi minden, és ki mindenki hátráltathatja a kijutást a válságból. Hogy működünk önkéntes laikus és szakma segítőként? Mikor és kik avatkoznak/avatkozzanak be a bajban lévők sorsába?

A katasztrófapszichológia nemzetközi szakirodalma gazdag tényanyagot szolgáltat a fenti összefüggésekről. Az utóbbi évtized magyarországi katasztrófáinak történéseit elemző pszichológusok ráadásul mindehhez hazai adalékokkal is szolgálnak. Az árvizek a vörösiszap katasztrófa vagy az idei márciusi hóvihar különösen figyelemre méltó tükrei annak, hogy a krízisek egyéni és közösségi kezelése mennyire szorosan összekapcsolódik.

A katasztrófa-krízisek egyszerre egyéni, társas és társadalmi krízisek. Sajnos ilyenekből egyre több várható, különösen, ha azt is hozzávesszük, hogy a gazdasági válságok történései ugyancsak a katasztrófák jellegzetességeit mutathatják. Gondoljunk csak a napjainkig gyűrűző „hitelválság” hazai áldozataira.

Mindazok a tényezők, amelyek a krízisnek ebből a tágabb perspektívájából feltárulhatnak, az egyéni krízisek kezelésében is szerepet kaphatnak. Ilyen értelemben a katasztrófa-krízíseket akár krízis-prototípusként is kezelhetjük, és általa érthetjük meg, hogy a krízisek kezelésében a klinikai ismereteken túl a pszichológia teljes repertoárja bevethető, sőt, számos társtudomány szakismerete is hasznosítható.

A társas viszonyok megértésének kezdetei csecsemőkorban

Kardos Lajos emlékelőadás

Csibra Gergely - Közép-európai Egyetem

Jól ismert tény, hogy a célvezérelt cselekvések megértésének képessége már néhány hónapos korban kimutatható, azonban csak az utóbbi időben kezdődött meg annak vizsgálata, hogy miképp alkalmazzák a csecsemők ezeket kognitív mechanizmusokat a társas viszonyok feltérképezésében. A mi kísérleteink kétféle társas interakció megértésének a fejlődését vizsgálják a csecsemőknek bemutatott egyszerű animációs filmek segítségével. Az egyik ilyen cselekvés a tárgyak birtoklásáról való aktív és önkéntes lemondás mások javára, azaz az "adás" aktusa. Azt találjuk, hogy (1) egyéves korban a gyerekek "adás"-nak értelmeznek olyan eseményeket, amelyekben egy tárgy az egyik szereplőtől annak aktív közreműködésével egy másikhoz kerül, (2) megjegyzik, ki adott kinek, és (3) bizonyos esetekben az interakcióban szereplők között viszonosságot várnak el. A másik kísérletsorozat a dominancia-viszonyok megértését vizsgálta 15 hónapos korban. Ebben az életkorban a csecsemők azt várják, hogy két szereplő konfliktusából mindig ugyanaz az egyén kerül ki győztesen, azaz a társas dominancia-viszonyok állandóak. Mi több, arra is van adatunk, hogy a gyerekek megkísérlik ezekből a dominancia-viszonyokból a több egyénből álló csoportok dominancia-szerkezetét feltérképezni. Mindezek az eredmények arra utalnak, hogy az embercsecsemőknek pontos feltételezéseik vannak arra vonatkozóan, milyen cselekvések relevánsak az általuk megfigyelt társas viszonyok megértéséhez.

Szimpóziumok

Interdiszciplináris Pszichofiziológia

Szimpózium Ádám György professzor emlékére

Pszichovegetatív kölcsönhatások

Bárdos György - ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Egészség és betegség relatív fogalmak, és ez különösen szembetűnő a belső szerveket érintő elváltozások, rendellenességek esetében. Ádám György kutatásainak középpontjában hosszú évtizedeken át a belső szervekből érkező információk feldolgozása, a viszcerális percepció állt. Közös munkánk annak felderítésére irányult, hogy a pszichés működés, valamint a belső szervek működése hogyan hangolódik össze, milyen kölcsönhatások alapján szerveződik a viselkedésnek és magatartásnak ez az aspektusa. Ahogy egyik könyvének alcímében is fogalmazott, a „tudat és tudattalan határán" zajló folyamatok sokkal nagyobb szerepet játszanak a viselkedés szerveződésében, mint korábban gondolták.
Az előadásban áttekintjük a pszichovegetatív kölcsönhatások főbb tulajdonságait, az egészséges, illetve patológiás működés jellemzőit, és elhelyezzük ezeket a jelenségeket a bio-pszicho-szociális elméletek vonatkozási rendszerében.

Tudatos és tudattalan folyamatok a placebo-reakcióban

Köteles Ferenc - ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

A placebo-választ kiváltó pszichológiai mechanizmusokat sokáig két nagy kategóriára osztották: tudatosként definiált elvárás-alapú és nem feltétlenül tudatos kondicionálás-alapú folyamatokra. A szaporodó empirikus adatok, illetve a jelenség elméleti vizsgálata alapján azonban kiderült, hogy ez a két kategória nem egyenértékű egymással és nem is választható el tökéletesen egymástól. Újabban egyre többen javasolják azt, hogy bizonyos placebo-jelenségek kielégítő értelmezéséhez el kell fogadnunk a nem tudatos elvárások létezését is. Alternatívaként teljesen másféle, alacsony szintű percepción és automatikus válaszokon alapuló mechanizmusok is feltételezhetők. Ezekben az esetekben a tudatos folyamatok nem játszanak oki szerepet a placebo válasz kialakulásában.

A tudat megközelítésének indirekt útja: a hipnózis szociál-pszichobiológiai elemzése

Bányai Éva - ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék

Az előadás azzal kíván emléket állítani Ádám Györgynek, hogy megfogalmazza e kutatásoknak a tudat természetére vonatkozó elméleti következményeit.

A hipnózis –általunk alkalmazott – több szempontú, rendszerszemléletű megközelítése gyümölcsözőnek bizonyult a hipnózis kialakulásában szerepet játszó szociális, pszichológiai és biológiai tényezők kölcsönhatásainak felderítésében. Azzal, hogy egy sajátos szociális kontextusban „hipnózis”-nak címkézünk egy helyzetet, lehetővé tesszük, hogy két felnőtt személy – kontrollált körülmények között – védett helyzetben, különösebb rizikó nélkül olyan intenzív kapcsolatba kerüljön egymással, amelybe egyébként csak szoros, intim személyközi kapcsolataiban (pl. szülő–gyerek kapcsolatban) kerül. Ebben a helyzetben a hipnózis a folyamat mindkét résztvevője számára olyan feszültség- és ingerbemenet-szabályozó funkciót tölthet be, amely általában csak a szoros, intim személyközi kapcsolatok sajátja, s amelynek központi szerepe van a szervezet arousal szintjének és tudatállapotának kialakításában és fenntartásában.

A hipnózisban társas hatásra kialakuló tudati állapotmódosulás mind az aktivitási szint csökkentésével (relaxációs indukcióval), mind annak növelésével (aktív-éber indukcióval) kiváltható. A kognitív és személyközi összehangolódást biztosító hipnózisindukció eredményeként a hipnotizáltban markáns pszichofiziológiai változások következnek be: élményei verbálisan nehezen kifejezhetőkké válnak, disszociatív jelenségek jelennek meg. Ezek kiváltásában frontolimbikus mechanizmusok játszanak. Munkacsoportunk a háttér EEG változásainak nyomon követésével több kísérletben demonstrálta a globális féltekei aktivitás viszonylagos jobb oldali működési túlsúlyának kialakulását erősen hipnábilisoknál a hipnózisindukció hatására, amely megbízható összefüggést mutatott a hipnózis szubjektív mélységével és az indukció utáni szuggesztió-végrehajtással. Eseményhez kötött potenciál (EKP) vizsgálataink jól tükrözték az erősen hipnábilis személyek figyelmének szelektivitását hipnózisban. Hang és fényinger társításakor a fényinger kimaradása esetén hipnózisban markáns feltételes kiváltott potenciál (FKP) jelent meg a hiányzó fényinger szokásos időpontjához képest mintegy 110-120 ms-os látenciával az asszociatív kérgi területeken.

A hipnózis pszichobiológiai jellemzői alapján úgy tűnik, a tudat állapotainak alakulásában a társas hatásra bekövetkező figyelmi módosulások következtében kialakuló disszociációknak alapvető jelentősége van. Az éber tudat ennek alapján úgy határozható meg, mint környezetünk és önmagunk konkrét és (egyidejűleg) szimbolikus reprezentációja, amely az ingerek folyamatos monitorozását és a magatartásnak ez alapján történő célirányos, tervszerű vezérlését is magában foglalja, és lehetővé teszi, hogy mentális állapotainkat más emberek felé kommunikálni tudjuk

Pszichofiziológia a kogníció “árnyékában”

Csépe Valéria - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

A pszichológia kognitív irányzatának erősödésével az 1980-as években Magyarországon is megjelentek azok a pszichofiziológiai laboratóriumok, amelyek a megismerő funkciók természetét az akkor elérhető, ám elterjedten még nem használt elektrofiziológiai módszerekkel vizsgálták. E módszereknek a maihoz viszonyított kezdetlegessége, s a rendelkezésre álló számítástechnika fejletlensége együtt eredményezte azt a módszertani bizonytalanságot, amely számos további kérdést vetett fel. Többek között olyanokat is, amelyek megkérdőjelezték ezeknek a kutatásoknak a pszichológiai relevanciáját. E területet az ezekben az években magára találó magyar pszichológia idegennek, jelentéktelennek tartotta, s a pszichológusok többségét – eltérően a napjainkat jellemző idegtudományi hivatkozásdivattól – nem érdekelte az agy.
Az eseményhez kötött agyi potenciálok (EKP) módszerével kutatott elemi megismerő funkciók korrelátumairól - P300, CNV (elvárási negativitás), MMN (eltérési negativitás) – ekkoriban jelentek meg az első publikációk. A humán és állatkísérletes kutatások meghatározó hazai műhelyei az MTA Pszichológiai Intézetében működtek, s működnek ma is úgy, hogy kutatói publikációikkal, jelenlétükkel nemzetközileg is elismertségnek örvendenek.
Az állatkísérletes pszichofiziológiai laboratóriumban a humán EKP komponensek állatkísérletes modelljein dolgoztunk, hiszen más módszer nem volt arra, hogy a hol és hogyan keletkezik kérdésre is válaszoljunk. A kognitív pszichológia árnyékában született eredmények iránt azonban sokáig közömbös maradt a szakma, s ez csak a kilencvenes években kezdett el változni. Ekkor már többek számára váltak megszerezhetővé a sokcsatornás készülékek, megjelentek, ha korlátozott hozzáféréssel is, a modern képalkotó eljárások. A pszichofiziológia és az új évezredben kiemelkedő kognitív idegtudomány eredményei sokak gondolkodását és szemléletét kezdték el formálni. Az átalakulás három évtizedének eredményeiből, mérföldkőnek tekinthető témaváltásaiból válogatva tiszteleg az előadás Ádám György emléke előtt.

Tudás és tanulás

Kraiciné Szokoli Mária - ELTE PPK Neveléstudományi Intézet

A XX. század pszichofiziológiai kutatásainak egyik – Ádám György Professzor életművében is kiemelkedő jelentőségű - kutatási területe volt a tanulás mibenlétének vizsgálata. Ennek is köszönhető, hogy az új évezredben mind a gyermekkori, mind a felnőttkori tanulás kérdésének jelentősége felértékelődött, az élethosszig tartó tanulás társadalmi méretű megvalósulását az Európai Unió számos dokumentuma kiemelten, a versenyképesség feltételeként nevesíti, a gazdaság fejődésének motorjának tekinti. Az előadás a felnőttkori tanulásra vonatkozó néhány nagy, nemzetközi kutatás eredményeire hívja fel a figyelmet, emlékezve Ádám György Professzornak a pedagógia és az andragógia szempontjából korszakos jelentőségű kutatásaira.

"Senki se mondta, hogy jó vagyok,... rossz lettem...": Fiatalok a rács mögött

Sz01

Szervező: **Magi Anna -** ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Eisinger Andrea - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola
Diszkutáns: **Szarka Attila**

A szimpózium előadásai a bűnelkövető fiatalok büntethetőségének kérdésére, a „csecsemők büntethetőségére”, valamint a fiatal fogvatartottak diagnosztikai és terápiás munka lehetőségeire irányulnak.
Szabó Judit előadása egy igen aktuális és fontos kérdést, a büntethetőségi korhatár leszállításának jogi, társadalmi és pszichológiai vonatkozásait elemzi, párhuzamba állítva a hazai bevezetés körülményeit a nemzetközi gyakorlattal.
Talmácsi Attila a kecskeméti Anya-gyermek Részleg pszichológiai sajátosságait és a fejlesztés lehetőségeit mutatja be, ahol az anya-gyermek korai kötődést szem előtt tartva, 20 anya élhet együtt csecsemőjével.
A következő két előadásban az Aszódi Javítóintézetben folyó terápiás gyakorlatba nyerhetünk betekintést. Farkas Gábor és munkatársai a művészetterápiák alkalmazásának lehetőségeit szemléltetik, amely az átélésen és a pozitív megerősítésen keresztül fejleszti a fiatalok empátiás készségét, szociabilitását, valamint önértékelését, melyek a zárt intézetben különösen fontos jellemzők.
Végül, Virágh Judit egy bántalmazott bűnelkövető fiatal esettanulmányán keresztül szemlélteti a képi szimbólumok segítségével megnyíló növendék családi kötődéseit és legbelsőbb titkait.

Kulcsszavak: Fiatal bűnelkövetők, Anya-gyermek Részleg, Aszódi Javítóintézet

Előadások

A büntethetőségi korhatár leszállításának jogi, társadalmi és pszichológiai vonatkozásairól dióhéjban: nemzetközi kitekintés és hazai helyzetelemzés

Szabó Judit - Országos Kriminológiai Intézet

Az előadás aktualitását és indokoltságát az a tény adja, hogy a 2013. július 1. napján hatályba lépő 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről bizonyos bűncselekmények tekintetében a büntethetőségi korhatár 14 évről 12 évre történő leszállításáról rendelkezik. Bár a módosítás előreláthatóan csekély számú elkövetőt érint majd, és velük szemben is legfeljebb javítóintézeti nevelés vagy egyéb intézkedés alkalmazható, a büntethetőségi korhatárra és a „fiatalkorú” büntetőjogi fogalmára vonatkozó törvényi rendelkezések változása relevanciával bír a fiatalkorú bűnelkövetőkkel foglalkozó pszichológusok egy részének munkája, illetve a „Fiatalkorúak a rácsok mögött” című szimpózium témája szempontjából.
A büntethetőségi korhatár leszállításának problémája évek óta élénk társadalmi és szakmai viták kereszttüzében áll, nemcsak büntetőjogi és kriminálpolitikai, hanem ezekkel szorosan összefüggő gyermekvédelmi, pedagógiai és pszichológiai kérdések sorát felvetve. Vitatott egyebek mellett, hogy vajon a büntetőjogi szankciók alkalmazása mennyiben alkalmas a gyermekek és fiatalkorúak bűnismétlésének megelőzésére, az ehhez szükséges társadalmi és pszichológiai

feltételek biztosítására, illetve mennyiben érvényesülnek a büntető igazságszolgáltatásban a - különböző nemzetközi dokumentumokban is előírt – gyermekvédelmi szempontok. Ebben a kontextusban merül fel a gyermekvédelmi jelzőrendszer és a korai megelőző beavatkozások fejlesztésének szükségessége is, amelyeknek jelentős pszichológiai és pedagógia vonatkozásai is vannak. Mivel a büntethetőségi korhatár leszállításával kapcsolatos dilemmák teljes körű bemutatására nincs lehetőség, az előadás a hazai helyzet és egyes nemzetközi példák, illetve kriminálpolitikai tendenciák felvázolása segítségével a büntető igazságszolgáltatásban dolgozó pszichológusok szakmai tevékenysége szempontjából fontos témákra fókuszál.

Kulcsszavak: büntethetőségi korhatár, belátási képesség, fiatalkorú, harmadlagos prevenció

Börtönbe zárt csecsemők – az Anya-gyermek Részleg pszichológiai sajátosságai és a fejlesztés lehetőségei

Talmácsi Attila - Kecskeméti Büntetésvégrehajtási Intézet

Régi vita, mi szolgálja jobban az újszülöttek érdekeit: ha anyjukkal együtt lehetnek a börtönbe zárva, vagy szabadon ugyan, de nélkülözniük kell anyjuk jelenlétét. A magyarországi Anya-gyermek Részleg bemutatása mellett áttekintjük a külföldi Mother and Baby Unit-ok hasonlóságait, eltéréseit. Milyen körülmények mellett és a gyermek mennyi idős koráig szolgálja az együttes börtönlét a gyermek optimális fejlődését? A börtön több szempontból nehezíti ugyan a harmonikus anya-gyermek kapcsolat kialakulását, de ugyanakkor lehetőséget is biztosít az anyák számára fejleszteni kötődési képességeiket. A börtönbe kerülő anyák nagy része maga is egy sérült családi háttérrel rendelkezik, gyakran bántalmazottak, intézeti neveltek, akik maguk is nélkülözik az érzelmi kommunikáció alapkészségeit. Hogyan segíthetünk börtönkörnyezetben megtörni a gyakran generációkon átöröklődő torzult kötődési mintákat, nevelési gyakorlatokat. A kötődési elmélet és a mentalizációs elmélet fényében keressük a fejlesztés lehetőségeit, és beszámolunk a kezdeti gyakorlati próbálkozásainkról.

Kulcsszavak: Anya-gyermek Részleg, kötődés, család, érzelmi kommunikáció

Művészetterápiák alkalmazása az Aszódi Javítóintézetben

Farkas Gábor - EMMI Aszódi Javítóintézet
Hegyi Nóra - EMMI Aszódi Javítóintézet
Subáné Halmos Éva - EMMI Aszódi Javítóintézet
Virágh Judit - EMMI Aszódi Javítóintézet

A javítóintézetbe kerülő 14-19 éves, magatartási problémákkal küzdő fiatalok pszichológiai támogatása speciális módszereket, technikákat igényel. Pszichológusi teamünk célja, elsősorban nem a tünetként megjelenő bűnelkövető magatartás, mint deviancia megváltoztatása, hanem sokkal inkább az ezt eredményező mögöttes okok feltárása, kezelése. A háttérben nagymértékben vannak szociális tényezők (szegregáció, depriváció stb.), de amennyire lehet, a lelki összetevőkkel foglalkozva, mélyebb szinten szeretnénk hatni a fiatalok gondolkodására, érzelmi világára és ezen keresztül a viselkedésre. Terápiás megközelítésünkkel kiegészítve az intézetben folyó pedagógiai munkát, melynek középpontjában a neveléssel a viselkedés formálása áll.
A foglalkozások kereteit meghatározzák a javítóintézet keretei is, ami egy zárt intézet, külön

házirenddel. A művészetterápiák mellett azért döntöttünk, mert bár a magatartási, illetve pszichés problémák jellege nagyon különböző (függőségek, kezdődő személyiség zavarok, magatartászavar), általánosan igaz, hogy a bekerülő növendékek nagy része aluliskolázott, némelyike analfabéta, és a verbalitásuk igen gyenge. Aktivitási szintjük azonban magas. Az átélésen, pozitív megerősítésen keresztül plusz ingereket adva, fejlesztjük az empátiás készséget, együttműködést, szociabilitást, önértékelést. Oldjuk ugyanakkor alapvető bizalmatlanságukat. A zárt intézetben különösen fontosak ezek a technikák a szeparációból adódó hangulati hullámzások enyhítésére is. A zeneterápia, képzőművészeti terápia, film-feldolgozó csoport, illetve a pszichodráma olyan technikák, melyek a cselekvésen, az alkotáson keresztül segítik a résztvevők önkifejezését.
Előadásunkban rövid betekintést adunk arról, hogyan tudjuk ilyen speciális feltételek mellett használni ezeket a módszereket, illetve hogy miben segíthet a bűncselekményt elkövető fiataloknak.

Kulcsszavak: művészetterápiák, átélés, pozitív megerősítés, fiatalkorú bűnelkövetők

Egy javítóintézeti növendék esettanulmányának bemutatása képzőművészeti terápiás módszer alkalmazásának segítségével - A képi üzenetek kibontása, a rajzterápia alkalmazásának jelentősége egy családon belül bántalmazott bűnelkövető gyerek esetében

Virágh Judit - EMMI Aszódi Javítóintézet

Több éve - 1995-től- foglalkozom képzőművészeti terápiával az Aszódi Javítóintézetben.
A csoport létrejöttében fontos szerepet játszott, hogy pedagógusi, majd pszichológusi tevékenységemben gyakran találkoztam olyan fiatalokkal, akikhez - verbális kommunikációs nehézségek, alacsony iskolai végzettség, súlyos bántalmazások miatti elfojtások miatt - hagyományos pedagógiai és pszichológiai eszközökkel nehezen lehetett közeledni. Szükség volt egy "közös nyelvre". Mivel a képi kifejezésmód állt legközelebb hozzám, a vizuális kommunikáció eszközeit, módszereit is alkalmaztam egyéni- és kiscsoportos formában. Esetismertetésemben egy családon belül súlyosan bántalmazott fiatalkorúról szeretnék beszélni. Képei, szimbólumai betekintést nyújtanak a családi kötődésein, átélt élményein keresztül a legbelsőbb titkaiba, melyeket 16 éves koráig nem tudott kifejezni.
"Senki se mondta, hogy jó vagyok,... rossz lettem..."

Kulcsszavak: gyerekkori abúzus, családi környezet, fiatalkori bűnelkövetés, művészetterápia, javítóintézet

„Világunk kapcsolatai És Kapcsolataink világa” – Williams Életkészségek tréning tapasztalatok

Sz02

Szervező: **Stauder Adrienne -** SE Magatartástudományi Intézet
Diszkutáns: **Petróczi Erzsébet** - Gál Ferenc Főiskola

Az egészségpszichológiai irodalomból tudjuk, hogy a mindennapok során felhalmozódó, tartós, relatíve csekélynek minősíthető stresszhatások komoly hatást gyakorolnak a testi-lelki egészségre. Epidemiológiai vizsgálatok igazolják, hogy a nem megfelelő stresszkezelés akár maradandó egészségkárosodáshoz vezethet. A különböző elméleti háttéren nyugvó stresszkezelő módszerek több területre fókuszálnak: a stresszhelyzet észlelésére, a stresszorokra, vagy a stresszel való megküzdésre.

Szimpóziumunk a Williams Életkészségek (WÉK) stresszkezelő és kommunikációs készségfejlesztő program témája köré szerveződik.

Elsőként bemutatjuk a tudományosan megalapozott WÉK programot, kitérve a hazai adaptáció folyamatára; majd a tréning hatékonyságvizsgálatának módszertanát és a főbb eredményeket: a tréning bizonyítottan hatékonyan csökkenti az észlelet stresszt, a szubjektív testi tüneteket, a szorongásos és depresszív tüneteket; növeli az élettel való elégedettséget.

Ezt követően két előadás vállalkozik arra, hogy alapvetően egészséges populáció – egyetemi hallgatók – körében szervezett tréningcsoport kérdőíves vizsgálati eredményeit ossza meg. Az elsőben a részt vevő fiatalok életmódjára, egészségmutatóira helyeződik a hangsúly, rövid távú utánkövetéssel igazolva, hogy a WÉK hatékonyan csökkenti az előforduló pszichoszomatikus panaszokat. A második előadás a krónikus stressz talaján képződő kiégéses tünetegyüttest helyezi az elemzések középpontjába és arra a kérdésre keresi a választ, vajon az életkészségek elsajátítása alkalmas lehet-e a hallgatói kiégés mérséklésére, megszüntetésére rövid, ill. hosszú távon. Ha igen, vajon mely tréningelemek járulhatnak hozzá hipotetikusan a tünetek enyhítéséhez.

A szimpózium záró előadása pedig több szempontból hátrányos helyzetű csoportok – a büntetésvégrehajtási intézetben előzetes letartóztatásban lévők, illetve büntetésüket töltő bűnelkövetők, munkanélküliek, romák, iskolázatlan részvevők – számára szervezett program gyakorlati tapasztalatait mutatja be. E csoportok társadalmi érvényesülését, életminőségét, társas kapcsolatait sikeresen javíthatja az életkészségek elsajátítása, melyek könnyen tanulhatók.

Kulcsszavak: stresszkezelés, hatékonyságvizsgálat, Williams Életkészségek (WÉK) program

Előadások

Magatartásorvoslás a mindennapi gyakorlatban: A Williams Életkészségek program tudományos háttere és alkalmazásának eredményei

Susánszky Éva - Selye J. Magyar Magatartástudományi és Magatartásorvoslási Társaság
Stauder Adrienne - Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet

A Williams Életkészségek komplex, strukturált stresszkezelő és kommunikációs készségfejlesztő program magyar adaptációjára 2004-ben került sor. Azóta a program folyamatos fejlesztés alatt áll, 2008-ban elkészült a program önsegítő változata (70’ DVD és Munkafüzet), 2009-ben a diák verzió, 2010-ben pedig a pedagógus és a szociális munkás verziók. Így létre jött egy olyan Magatartásorvoslási Modell Program, amely hazai körülmények között széles körben alkalmazható.
A program az ország számos területén elérhető, a tréningeken részvevők száma meghaladja a 2500 főt. A program megvalósítására kiképzett facilitátorok (több mint 70 fő) rendszeres belső továbbképzéseken vehetnek részt, számukra kéthavonta csoportos, szükség esetén egyéni szupervízió biztosított.
A program hatékonyságát standardizált kérdőívek (pl. STAIT, BDI, PSS10, WBI-5) segítségével monitorozzuk. Hazai vizsgálataink a nemzetközi randomizált vizsgálatok eredményeivel egybehangzóan igazolták, hogy a program csökkenti a stresszel összefüggő testi és lelki tüneteket, így pl. a szorongásos és depressziós tüneteket és javítja az élettel való elégedettséget és jóllétet.
Vizsgáljuk és bemutatjuk azokat a tényezőket, amelyek egyrészt a program sikerességét növelik, másrészt nehezítik a készségek elsajátítását.

Kulcsszavak: stresszkezelés, magatartásorvoslás, WÉK

WÉK tréning tapasztalatai egyetemisták körében: Egészségmagatartás és pszichoszociális egészség

Keresztes Noémi - SZTE JGYPK TSTI
Kovács Mariann - SZTE JGYPK TOKI
Kovács Eszter - SE EMK

Bevezetés: Az egyetemista populáció az egészségdimenziók szempontjából kiegyenlített. Alapvetően egy egészséges korosztályról beszélhetünk, azonban a pszichés és pszichoszociális tünetek gyakoriságának növekedését tapasztalhatjuk.
Jelen kutatásunk célja az volt, hogy az SZTE JGYPK óvodapedagógus és testnevelő-edző szakos hallgatói körében végzett 16 órás Williams Életkészség tréning hatékonyságát mérjük, illetve megismerjük a részt vevő fiatalok életmódját.
Minta és módszer: Kutatásunk során két egyetemista tréningcsoportot vizsgáltunk (N=14; átlagéletkor: 22.42 év, S.D. 4.89 év; 78,6% nő, 21,4% férfi). A tréning 2012. október-december között zajlott. A tréninghez kapcsolódó tudományos kérdőív tételei az alapvető szociodemográfiai változókon túl kiterjedtek az egészségmagatartási szokásokra, pszichés és pszichoszociális egészségi állapotra, megküzdési mechanizmusokra, kiégésre és a vallás dimenziójára is. A résztvevők kitöltöttek egy kérdőívet a tréning megkezdése előtt, majd 4 héttel később, a tréning végén is. A következő utánkövetésre, a tréning befejezése után 3 hónappal, 2013 márciusában kerül sor.

Eredmények: A tréning előtt a résztvevők 85,7%-a az egészségi állapotát összességében jónak ítélte, 21,4%-uk pedig kiválónak minősítette, összehasonlítva kortársaikkal. Edzettségi állapotuknál ez az arány 14,3% volt. Többségük (50%) úgy tapasztalta, hogy egészségi állapotuk nem változott az elmúlt időszakban, viszont 28,6% egészségromlásról számolt be. A pszichoszomatikus tünetek közül az alvászavar (50%), a fáradtság érzés (50%) és derék- és hátfájás (21,4%) emelkedett ki. 42,9%-uknak nem megy könnyen az elalvás, 21,4%-uk felületesen, 28,6 %-uk pedig szakaszosan alszik. Csak 14,3%-uk ébred pihenten, a többieknek szüksége van fél órára a felfrissüléshez. A megkérdezettek közel 30%-a rendszeresen dohányzik, 35%-uk az elmúlt hónapban 3-9 alkalommal fogyasztott alkoholt, 21,5%-uk egyszerre nagyobb mennyiséget is. 42,9%-uk legtöbbször odafigyel étkezésére, közel 70%-uk heti rendszerességgel sportol.
Az utánkövetés adatainál azt tapasztaltuk, hogy a pszichoszomatikus tünetek szignifikánsan csökkentek ($p<0.05$). Az egészségi állapot önminősítésénél tendenciaszerűen növekedést ($p=0.08$) és az egyszerre nagyobb mennyiségű alkoholfogyasztásnál pedig tendenciaszerű csökkenést ($p=0.08$) tapasztaltunk. Az alvás minősége is szignifikánsan javult ($p<0.05$).
Következtetés: Eredményeink alapján úgy gondoljuk, hogy a Williams Életkészségek tréning fontos helyet foglalhat el az egyetemista fiatalokat célzó prevenciós és intervenciós programokban.

Kulcsszavak: stresszkezelés, egészségmagatartás, egyetemi hallgatók, WÉK

Csökkenthető-e a hallgatói kiégés stresszkezeléssel? - Williams Életkészségek tréning tapasztalatai egyetemi hallgatók körében

Kovács Mariann - SZTE JGYPK TOKI
Kovács Eszter - SE EMK
Keresztes Noémi - SZTE JGYPK TSTI

Bevezetés: A fiatal felnőttek testi- és lelki egészsége kiemelt kutatási terület. A felnövekvő generáció egészségi állapota, és annak elősegítése jelentős pozitívumokat hordoz a társadalom jövőbeni egészségi állapota szempontjából. A hallgatók jelentős stresszterhelésnek vannak kitéve tanulmányaik során, melynek hosszú távú következménye többek között a kiégés. Ezért fontos feltárni, hogy milyen tényezők megerősítésével támogathatjuk a hallgatók pszichoszociális jóllétét. Korábbi vizsgálatok során a WÉK tréning hatékony eszköznek bizonyult az egészségmutatók javításában.
Célkitűzések: Jelen vizsgálat célkitűzései között szerepelt a tréningcsoport pszichoszociális jóllétének mélyebb megismerése. Előadásunkban a hallgatói kiégés és a tanulmányok iránti elkötelezettség kérdéskörét járjuk körül a WÉK tréning tükrében.
Módszer: Vizsgálatunkban két egyetemista tréningcsoportot vizsgáltunk (N=14; átlagéletkor: 22.4 év, S.D.= 4.9 év; 78,6% nő). A 16 órás tréning 2012. október-december között zajlott. A tréning során a hallgatók standard kérdőíveket töltöttek ki - pre- és poszt survey - valamint az utánkövetésükre 2013 márciusában kerül sor. Szociodemográfiai adatok és pszichoszociális változók feltérképezése mellett a hallgatói kiégést a Maslach Burnout Inventory, a tanulmányok iránti elkötelezettséget pedig az Utrecht Work Engagement Scale hallgatói változatával mértük.
Eredmények: A pre-survey adatai alapján a Kimerülés közepes szintet mutatott (M=11,4, SD=5,2), a Cinizmus nem volt magas szintű (M=5,5 SD=6,4); a tréningen részt vett hallgatók Személyes hatékonyságérzete jelentős (M=26,0 SD=6,2). A tanulmányok iránti elkötelezettség

skálái közül az Odaadás emelkedik ki (M=11,5 SD=3,7), ezt követi az Elmerülés (M=9,6, SD=4,5). Az Energia skála átlagértéke a legalacsonyabb (M=9,1 SD=4,1). Az elkötelezettség skálái szignifikánsan korreláltak a kiégés hatékonyság dimenziójával (r= 0,558-0,687 p<0,05), az Odaadás skála pozitív kapcsolatot jelezett az iskolai teljesítménnyel (r=0,806 p<0,01). A poszt-survey adatai szignifikáns eltérést nem mutattak a kiégés és az elkötelezettség területein, alátámasztva ezzel egyrészt azt, hogy a kiégés krónikus stressz talaján kialakuló tartós és hosszútávon viszonylag állandó tüneteket jelöl; másrészt azt, hogy a készségek elsajátítása és gyakorlása kulcstényezője a stresszkezelő programnak.
Következtetések: A hallgatói kiégés egy hónapos időintervallumban mérhető változásai csekély mértékűek. A tünetek mérséklése feltételezhetően hosszabb távú folyamat és tovább vizsgálandó a három hónapos utánkövetésben az, hogy a tréningen elsajátított készségek elmélyítésével detektálható-e változás ezen a területen.

Kulcsszavak: hallgatói kiégés, tanulmányok iránti elkötelezettség, stresszkezelés, WÉK

Williams Életkészségek Program tapasztalatai hátrányos helyzetű csoportokban

Pénzes Marianna - AlterEgo Egyesület

A Williams Életkészségek tréninget 2008 és 2012 között 22 csoportban vezettem Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, a csoportok tagjai sokféle társadalmi háttérrel, jövedelmi viszonnyal, iskolázottsággal, ill. szakmai felkészültséggel rendelkeztek. A tréningek döntően Uniós támogatással és hazai társfinanszírozással megvalósuló pályázati programok elemeként szerveződtek. Több olyan tréninget tartottunk ahol a résztvevők halmozottan hátrányos helyzetűek, kirekesztettek illetve életvitelük miatt korlátozott lehetőséggel rendelkeztek. Tekintettel a sajátos élethelyzetekre, rossz egészségmagatartásra, döntően alacsony iskolai végzettségre, valamint a halmozottan jelentkező hátrányokra e csoportokban sikeresen megvalósított programok jelentősen javíthatják társadalmi érvényesülésüket, életminőségüket, társas kapcsolataikat. Az évek óta hazai és nemzetközi jó tapasztalatokkal rendelkező program gyakorlati megvalósítása a büntetésvégrehajtási intézetben előzetes letartóztatásban lévők, illetve büntetésüket töltő bűnelkövetők, munkanélküliek, romák, iskolázatlan részvevők körében sajátos igényeket támaszt a szervezők és a facilitátorokkal szemben, ezen túl nélkülözhetetlen az információk és eszközök lefordítása a célcsoport iskolázottságának, kulturális hátterének megfelelően.
A program értékeléséhez felhasználtuk az általánosan is alkalmazott értékelő lapokat, illetve a standard kérdéseket tartalmazó egészségmagatartás kérdőívet. A kérdések megértéséhez elegendő időt és szükség esetén értelmezési segítséget is adtunk. 2008 és 2013 között összesen 10 speciális csoportban tartott Williams Életkészség Program tapasztalatait kívánom bemutatni, felhasználva a WÉK kérdőívek, értékelő lapok eredményeit valamint személyes facilitátori tapasztalataimat.

Kulcsszavak: hátrányos helyzetű csoportok, stresszkezelés, WÉK

A felnőttkori elhízás pszichológiai korrelátumai

Sz03

Szervező: **Czeglédi Edit -** Semmelweis Egyetem Magatartástudományi Intézet
Diszkutáns: **Urbán Róbert -** ELTE Pszichológiai Intézet,
Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék

Az elhízás multifaktoriális eredetű, súlyos egészségi következményekkel járó, az egyénre és a társadalomra egyaránt nagy terheket rovó állapot. Hazánk felnőtt lakosságának 60%-a, iskoláskorú lakosságának 20%-a él kisebb-nagyobb súlyfelesleggel.
Az általános populációban végzett vizsgálatok eredményei az elhízottak rosszabb mentális egészségére utalnak a normális súlytartományba tartozókhoz képest. A súlycsökkentő kezelésben résztvevő elhízottak mentális egészsége pedig rendszerint kifejezetten rossz.
A mentális zavarok, betegségek a súlyfelesleg kialakulásában és fennmaradásában egyaránt szerepet játszhatnak. A pszichológiai distressz hozzájárulhat az egészségtelen ételválasztáshoz és a mozgásszegény életmódhoz. A major depresszió, az extrém mértékű testtel való elégedetlenség és a jelentős társas szorongás pedig azon túl, hogy gátját képezheti a súlycsökkentő kezelés keresésének, ronthatja is egyes kezelési megközelítések hatékonyságát. Jól dokumentált a negatív affektivitás és a súlycsökkentésre irányuló kísérlet kudarca közötti oksági kapcsolat is. A mentális jóllét javulása ugyanakkor elősegítheti a testsúlykontrollt szolgáló viselkedésváltozások megjelenését és a testsúlymenedzselés sikerességét. A mentális egészség felmérése és javítása éppen ezért nagy jelentőséggel bír az elhízás esetében is.
Az elhízás és a gyakoribb mentális zavarok, betegségek kapcsolatának magyarázatában kitüntetett szerepet tulajdonítanak a szociokulturális tényezőknek, nevezetesen az elhízásnak az élet számos területén (pl. foglalkoztatás, oktatás, egészségügy, média, család) bizonyítottan jelen lévő stigmatizációját, az elhízottakkal kapcsolatos negatív előítéleteket és diszkriminációt teszik felelőssé a pszichés problémák megjelenéséért. A szimpózium első előadása az elhízás pszichológiai korrelátumait tekinti át a lipofób fogyasztói társadalom és a fogyókúraipar tükrében. A második előadás az elhízottakkal folytatott pszichodráma tanulságait szemlélteti a súlyfelesleg hátterében álló lelki tényezők kapcsán. Tekintettel az obezitás és egyes evészavarok komorbiditásának számottevő előfordulási gyakoriságára, a harmadik előadás célja az elhízás helyének meghatározása az evészavarok körében.
Az elhízás pszichológiai korrelátumainak jelenlegi kutatási vonulata egyrészt a rizikótényezők vizsgálatára irányul, másrészt pedig az ok-okozati összefüggéseket kívánja feltárni a súlyfelesleg és e korrelátumok között. A legújabb modell szerint az elhízás és a gyakoribb mentális betegségek között kétirányú oki kapcsolat áll fenn, amelyben számos moderátor és mediátor tényező játszik szerepet. A szimpózium negyedik előadása egy kórházi testsúlycsökkentő program résztvevőivel végzett prospektív vizsgálat eredményeiről számol be, bemutatva a depresszió egyes kockázati tényezőit és a depressziószint alakulását.

Kulcsszavak: elhízás, pszichológiai korrelátum, mentális egészség, rizikótényező, stigmatizáció

Előadások

Sziszifuszi feladat

Haraszti László - Flór Ferenc Kórház, Kistarcsa

Kilátástalan küzdelemnek tűnik az elhízás elleni kampány. Az elmúlt években feltűnt több ezer kézikönyv, diétás-, fogyókúrás módszer, önsegítő csoport, TV műsor ellenére a túlsúlyosak, kövérek száma folyamatosan emelkedik a nyugati világban. Még az is felvethető, hogy fordítva ülünk a lovon: mennél inkább próbálkozunk lefogyasztani egyént, társadalmat, annál féktelenebb lesz súlygyarapodásuk. Ennek hátterét próbáljuk feltárni, többek között az instant kultúra regresszív következményeit, az etetőüzlet féktelen burjánzását, mindennek az összefüggését az emancipáció hatására felborult férfi-női szerep elvárásokkal. Miként minősíthető értékrend az, ahol a nők naponta órákat foglalkoznak a testsúlyukkal? A tudomány nem tud egyértelműen válaszolni arra a kérdésre sem, hogy az egyik ember miért hízik el, s a másik miért nem. Sőt, a tudomány többször lejáratta magát üzleti célok mellé állva, például a margarin vagy a tojás kérdésében. Az ipari hazugságok mellett lélektani manipulációk keltette bűntudattal kell megbirkózni annak, akinek testsúlya több, mint szeretné.
Kövérnek lenni ma nem jó, oly mértékű diszkriminációt kell elszenvedniük, ami csak a faji vagy mozgáskorlátozottságból adódó különbségtétellel hasonlítható össze. E torz jelenségek elemzése érdemel annyi figyelmet, mint egy új diétás javaslat.

Kulcsszavak: kudarcos (le)fogyasztóipar, diszkriminatív bűntudatkeltés, élelmiszeripari hazugságok, lélektani manipulációk, társadalmi zavar medikalizálása

Az elhízás lelki háttere – A „Létvágy” programban vezetett pszichodráma csoportok tanulságai

Galambosné Varjú Blanka - Sorsfonó Önismereti Egyesület, Békéscsaba
Novák Magdolna - Sorsfonó Önismereti Egyesület, Békéscsaba

A pszichodráma módot ad az elhízásban szenvedők érzelmi, kapcsolati konfliktusainak feltárására és korrekciójára, valamint az evészavar mögötti személyiségszerkezet sajátosságainak, fejlődési elakadásainak átdolgozására. A súlyfelesleggel küzdők pszichodráma játékaiban láthatóvá lehet tenni a túlevés hátterében lévő érzések kezelésének családi hagyományait is. A pszichodráma technikák lehetővé teszik, hogy az elhízással élők belső világa, rejtett vagy kifejezhetetlen érzései külsőleg láthatóvá és átélhetővé váljanak. Így segíti a probléma átdolgozását, a korrekciós élményeket és a katarzist.
A „Létvágy” programban dolgozó pszichodráma vezetők több, mint nyolc éve vezetünk csoportokat. Az általunk kísért elhízott kliensek tipikus problémái az alábbiak voltak: fel nem dolgozott gyász, veszteség; rosszul kezelt kapcsolati konfliktus szülővel, gyermekkel, társsal, főnökkel; túlvállalás az élet különböző területén (munka, család); önmaga igényeinek háttérbe szorítása, túl sok áldozatvállalás; elakadás a nővé, illetve férfivá válás folyamatában, amelynek hátterében gyakran a bántalmazás különböző módjaival találkoztunk (emocionális, fizikai, szexuális). Az előadás két esetismertetés révén bemutatja, hogy konkrétan hogyan jelennek meg mindezek egy-egy emberi sorsban.
A pszichodráma arra a megközelítésre épül, amely az embert veleszületetten társas lénynek tekinti. Az egyént nem önmagában, hanem a szociális atomjával együtt tarja a legkisebb vizs-

gálható egységnek. Ebbe beletartoznak azok a legfontosabb kapcsolatok, amelyek az egészséges fejlődéshez is nélkülözhetetlenek. A szociális atom által képszerűvé vált konfliktusok, nehézségek mutatják meg azt, hogy mivel van dolga az egyénnek. A feldolgozó munka során eljuthatunk az elhízás lelki gyökeréhez. Az előadás során bemutatásra kerül, hogy hogyan jelenik meg egy 140 órás pszichodráma csoportban megtett önismereti út a csoportkezdéskor és a csoportzáráskor felvett szociális atomban egy elhízott csoporttagnál.

Kulcsszavak: elhízás, pszichodráma, lelki háttér, korrekció

Evészavarok és obesitas: Hasonlóságok, különbségek, átfedések

Szumska Irena - Semmelweis Egyetem Magatartástudományi Intézet

Korunkban egyszerre van jelen az alultápláltság, mint számos ország társadalmi problémája, valamint az egyre növekvő mértében megjelenő elhízás (obesitas) és az evészavarok.
Bár az evészavarok ritkábban fordulnak elő, mint az elhízás, de nagyon fontos egészségügyi problémát jelentenek, mivel számos, nem ritkán később jelentkező testi szövődménnyel járnak, magas a mortalitásuk (főleg az anorexia nervosa esetében), nagy a krónikussá válás veszélye, és gyakran más komorbid pszichiátriai zavarral is társulnak.
Az epidemiológiai vizsgálatok azt mutatják, hogy úgy az evészavarok, mint az obesitas prevalenciája növekszik, így fontossá válik az etiopatológiai folyamatok megértése, valamint a megfelelő kezelési és prevenciós beavatkozások kidolgozása.
Az evészavar és az obesitas összefonódása talán a legerőteljesebben a falászavar (binge eating disorder) és az éjszakai evés szindrómája (night eating syndrome) esetében tapasztalható, ezért az előadás során ezek részletesen elemzésre kerülnek. Jelenleg számos kutatás és vita folyik a körül, hogy vajon önálló diagnosztikai kórképekről van-e szó.
Az evészavar és az obesitas több más ponton is kapcsolódik egymáshoz: így például a bulimia nervosa szempontjából rizikófaktornak tekinthető a szülők, valamint a beteg gyermekkori obesitása is.
A prevenció területén erőteljesen jelen van az a kérdés, hogy vajon jó-e és szükséges-e integrálni az evészavarok prevencióját az elhízás prevenciójával. A kutatók egy része szerint egységes konceptuális keretben kellene szemlélni mindkettőt.

Kulcsszavak: elhízás, evészavar, falászavar, éjszakai evés szindrómája

A depresszió felmérése egy kórházi súlycsökkentő program résztvevőinek körében

Czeglédi Edit - Semmelweis Egyetem Magatartástudományi Intézet
Urbán Róbert - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Háttér: Az elhízás és a gyakoribb mentális betegségek között kétirányú oksági kapcsolatokat tételeznek fel, amelyekben számos moderátor és mediátor tényező játszik szerepet. A vizsgálat fő célja a depresszió kockázati tényezőinek vizsgálata volt.
Módszerek: Prospektív, féléves időtartamú, kérdőíves kutatásunkban a Szent Imre Kórház Lipidológiai Profilja intézeti súlycsökkentő kezelésének páciensei vettek részt (n=339; 19% férfi). Átlagéletkor 50,2 év (SD=13,47 év; terjedelem: 18–85 év). A BMI átlaga 38,6 (SD=7,58; terjede-

lem: 25,1–79,3). Mérőeszközök: demográfiai adatok; önbeszámolós antropometriai adatok; az egészségi állapot önmegítélése; a kezelt betegségek típusa és száma; CES-D Depresszió Skála, Rosenberg Önértékelési Skála, Testforma Kérdőív rövidített változata, Társas támogatás a súlycsökkentési erőfeszítésekben skála.
Eredmények: Klinikai szintű depresszió a résztvevők 55%-ánál jelentkezett, és jóval nagyobb eséllyel (OR=2,51; p<0,001) fordult elő a nőknél, mint a férfiaknál. A testtel való elégedetlenség (OR=1,06; p<0,001), az alacsony önértékelés (OR=0,77; p<0,001) és az alacsony társas támogatás (OR=0,93; p=0,049) a klinikai szintű depresszió kockázati tényezőjének bizonyultak. A testtel való elégedetlenség mediálta, a nem moderálta az elhízás és a depresszió kapcsolatát. A válaszadók 5%-ánál a depresszió statisztikailag megbízható módon javult. A fogyás a depresszió csökkenésével járt együtt (β=0,20; p=0,006).
Következtetés: Eredményeink alátámasztják a depresszió magyarázó változóit, illetve kockázati tényezőit az elhízás esetében. A szándékos fogyás a depresszió csökkenését eredményezi. A depresszió magas prevalenciája miatt indokolt e kórházi súlycsökkentő kezelés kiegészítése a depresszió szűrésével és az átirányítás megszervezésével.

Kulcsszavak: elhízás, depresszió, társas támogatás, kockázati tényező

A gyermekkori traumatizáció felnőttkori következményei: súlyos pszichopatológia vagy reziliencia?

Sz04

Szervező: **Kuritárné Szabó Ildikó -** DEOEC Magatartástudományi Intézet
Diszkutáns: **Kuritárné Szabó Ildikó -** DEOEC Magatartástudományi Intézet

A trauma valamennyi típusa (egyéni – kollektív; interperszonális – imperszonális; egyszeri – ismétlődő, elhúzódó, komplex trauma) közül az családon belüli gyermekkori bántalmazás, az úgynevezett kötődési traumatizáció jelenti a legsúlyosabb, gyakran a személyiségfejlődés egészét súlyosan károsító ártalmat. Ennek ellenére a kimenet tekintetében a multifinalitás itt is érvényesül, s számos súlyos pszichopatológiai állapot, többféle kórkép, valamint egyes személyek esetében viszonylag tünetszegény állapot egyaránt lehet a gyermekkori áldozattá válás felnőttkori következménye. Ez utóbbi, reziliens betegek saját tapasztalataink szerint a pszichoterápiás ellátásban minimális panaszokkal jelennek meg, s a traumás emlékek vagy az arra utaló jelek a terápiás folyamat során váratlanul bukkannak fel.
A súlyos multiplex gyermekkori bántalmazás egyik leggyakoribb felnőttkori következménye a borderline személyiségzavar. A szimpozium egyik előadása a gyermekkori traumatikus élmények gyakoriságának és trauma számos paraméterének felmérésére irányuló kutatásunkat ismerteti hospitalizált borderline betegek körében. A poszttraumás tünetek közül a trauma elleni védekezés szolgálatába állított, de a pszichopatológia fennmaradásáért és súlyosságáért nagymértékben felelős disszociatív tünetek kerülnek részletesebb bemutatásra, szintén az előbb említett empirikus kutatás eredményeinek tükrében. Áttekintjük a reziliencia jelenségkörét, a traumatizáció kedvező kimeneteléért felelős intrapszichikus és interperszonális tényezőket és mechanizmusokat. Végül a súlyos poszttraumás tünetekkel küzdő betegek pszichoterápiájának 3 fázisú modelljét ismertetjük röviden.

Kulcsszavak: gyermekkori traumatizáció felnőttkori kimenetelei, borderline személyiségzavar, disszociáció, reziliencia, trauma terápia

Előadások

A gyermekkori traumatizáció etiológiai szerepe a borderline személyiségzavar kialakulásában

Merza Katalin - DEOEC Magatartástudományi Intézet
Kuritárné Szabó Ildikó - DEOEC Magatartástudományi Intézet

Háttér: A borderline személyiségzavar etiológiájában a súlyos és hosszantartó gyermekkori traumatizációnak kiemelkedően fontos szerepe van, külföldi kutatások szerint a páciensek 81%-a számol be gyermekkorban átélt traumáról. A traumatizált borderline páciensek komplex traumatizáció áldozatai, mely magában foglalja a fizikai, a szexuális és a verbális abúzust, valamint az érzelmi és fizikai elhanyagolást. A borderline személyiségzavar kialakulásában a súlyos, korai kezdetű szexuális abúzus speciális szerepet tölt be, a vizsgálatok eredményei szerint a vizsgált személyek 40-86%-ánál azonosítható hat éves kor előtt elszenvedett szexuális trauma.
Az előadás, mely egy nagyobb kutatás része, a borderline személyiségzavarban szenvedő páciensek körében előforduló gyermekkori traumatikus élmények feltárásával kapcsolatos eredményeinket ismerteti.
Módszer: A vizsgálati mintát hospitalizált, borderline személyiségzavarral diagnosztizált páciensek (N=72) és depressziós kontrollszemélyek (N=52) alkotják. A gyermekkori traumatikus élményeket a Traumatikus Előzmények Kérdőív és a Korai Traumatikus Élmények Kérdőív segítségével tártuk fel.
Eredmények: A depressziós kontrollcsoporthoz viszonyítva a borderline személyiségzavarban szenvedő páciensek élettörténetében szignifikánsan gyakoribb a gyermekkori szexuális, fizikai és érzelmi abúzus előfordulása. A borderline páciensek 50%-a számol be korán kezdődő, 12 éves kor előtt elszenvedett szexuális abúzusról. Az esetek 25%-ában történt behatolás is. Az elkövető gyakran az apa vagy férfi gondozó. A szexuális abúzust átélt és a szexuális abúzustól mentes borderline betegeket összehasonlítva, az abúzustörténettel rendelkezők mindegyike beszámolt családon belüli fizikai és érzelmi bántalmazásról is. Elvárásunknak megfelelően igazolódott, hogy a szexuális abúzus megtörténte súlyosabb pszichopatológiával járt együtt.
Konklúzió: Szeretnénk felhívni a figyelmet a súlyosan kórnemző gyermekkori traumatizáció felismerésének, feltárásának és kezelésének szükségességére, melynek gyakorisága eléri a külföldi, elsősorban amerikai borderline populációban mért értéket. Tudomásunk szerint magyar mintán ilyen típusú vizsgálat még nem történt. A kutatás eredményei alátámasztják a komplex gyermekkori traumatizáció etiológiai szerepét a borderline személyiségzavar kialakulásában és a tünettan súlyosbodásában.
A kutatás az Európai Unió és Magyarország támogatásával a TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001 azonosító számú "Nemzeti Kiválóság Program - Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése konvergencia program" című kiemelt projekt keretei között valósult meg.

Kulcsszavak: gyermekkori traumatizáció, borderline személyiségzavar

Traumatizált és nem traumatizált borderline betegek körében megjelenő disszociatív jelenségek

Tüski Tamás - DEOEC Magatartástudományi Intézet
Merza Katalin - DEOEC Magatartástudományi Intézet
Kuritárné Szabó Ildikó - DEOEC Magatartástudományi Intézet

Háttér: A borderline személyiségzavar a klinikai ellátásban felülreprezentált, az USA-ban az összes kórházi kezelés alatt álló beteg 19-25%-a, az ambuláns páciensek 11-15%-a, a sürgősségi pszichiátriai ellátásban részesülők 12%-a borderline diagnózisú. Etiológiájában lényeges szerepet tölt be a súlyos, komplex gyermekkori traumatizáció, s a teljes borderline tünettan létrejöhet poszttraumás mechanizmusok révén. Az előadás a disszociáció és a gyermekkori traumatizáció összefüggéseit mutatja be. A disszociáció trauma ellen életbe léptetett védekezés, melynek segítségével a tolerálhatatlan traumás testi-lelki érzések leválaszthatók a tudatosságról. Az eredetileg adaptív disszociatív mechanizmusok azonban hosszútávon akadályozzák a trauma feldolgozását és fenntartják a patológiát.
A vizsgálat, amely egy nagyobb kutatás része, a borderline személyiségzavarban szenvedő páciensek élettörténetében előforduló gyermekkori traumatikus élményeket, valamint a betegek által mutatott disszociatív jelenségeket tárja fel.
Módszer: A vizsgálati mintát 30 borderline személyiségzavarban szenvedő páciens és 30 depressziós kontrollszemély alkotta. A gyermekkori traumatizáció feltárására a Traumatikus Előzmények Kérdőívet használtuk, a disszociatív tüneteket a DISQ-H Magyar Disszociáció Kérdőív segítségével mértük fel.
Eredmények: A depressziós kontrollszemélyekhez képest a borderline betegek körében szignifikánsan gyakoribb (p=0,000) volt a korai traumatizáció összes típusa (fizikai/szexuális/érzelmi abúzus) és a disszociáció előfordulása (p=0,001). A borderline csoporton belül a súlyosabb traumatizációt elszenvedett betegek szignifikánsan magasabb (p=0,026) pontszámokat értek el a disszociáció tesztben. A depressziós kontrollcsoporton belül a trauma típusai közül csak az érzelmi abúzus mutatott tendenciaszerű összefüggést a disszociáció pontszámmal.
Konklúzió: A külföldi kutatásokhoz hasonlóan az általunk végzett vizsgálat is igazolja a gyermekkori traumatizáció szerepét a borderline személyiségzavar kialakulásában. A disszociáció, gyermekkori traumatizáció és borderline személyiségzavar jellemző együttjárását kutatásunk is alátámasztja.

Kulcsszavak: disszociáció, borderline személyiségzavar, gyermekkori traumatizáció

A kötődési traumatizáció pszichoterápiája

Kuritárné Szabó Ildikó - DEOEC Magatartástudományi Intézet

A gyermekkorban elszenvedett családon belüli bántalmazás, az úgynevezett kötődési traumatizáció sokféle felnőttkori kimenethez vezethet. Az előadás a legsúlyosabb pszichopatológiával rendelkező bántalmazottak pszichoterápiájának szakaszait és sajátosságait tekinti át. Bemutatja az első, stabilizációs fázis feladatait és ismérveit, melynek gondos végig vitele nélkül a traumás emlékek feltárása értelmetlen újratraumatizálódáshoz vezetne. A traumás emlékek feltárását célzó munka előkészítése során pszichoedukáció, tünetcsökkentés, a normális életvezetéshez szükséges készségek fejlesztése, bizalom és biztonságépítés áll a fókuszban. Az

arousal- és érzelemszabályozás fejlesztése is nélkülözhetetlen előfeltétele az intenzív érzelmeket és maladaptív válaszkészséget mobilizáló traumás emlékek feltárásának, ezért ezen szakasz a súlyos betegek esetében hosszú időt vesz igénybe. Segítenünk kell a trauma külső-belső triggerei által kiváltott félelmi reakciók csökkentésében is. A második, integrációs fázisban a beteg által tolerálható tempóban a traumás emlékekkel való fokozatos szembesülés történik. Ennek eredményeképpen a disszociáltan tárolt és önálló életet élő szenzomotoros, fragmentált traumás emlékeknek az önéletrajzi emlékezetbe történő beépülése zajlik. Súlyos disszociatív eseteknél a túlélés érdekében létrejött úgynevezett érzelmi személyiségrészek integrációját is igyekszünk megvalósítani. A végső, jelenhez való visszakapcsolódást elősegítő fázisban a szelf további fejlesztése a feladatat. A traumatizációból származó személyiségrészeket, szerepeket, viselkedésmintázatokat segítünk lebontani (áldozat szerep, tehetetlenség, inadekvát fenyegetettség észlelés), és a kevésbé fejlett képességeket, készségeket fejlesztjük, megerősítjük (önbecsülés, biztonságérzet, arányos önvédelem, kontroll-érzet, autonómia, szabadság, intimitás képessége).

Az előadás hangsúlyozza a terápiás kapcsolatban leképeződő traumatikus kötődési mintázatokkal való munka fontosságát. Közelségtől, távolságtól, elhagyatástól, elutasítástól, bántalmazástól való intenzív félelem megjelenésére egyaránt kell számítanunk. Az elméletet esetrészletek egészítik ki.

Kulcsszavak: kötődési trauma, 3 fázisú pszichoterápiás modell, stabilizáció, traumás emlékek integrációja, a jelenhez való visszakapcsolás

A reziliencia, vagyis a gyermekkori bántalmazással szemben mutatott rugalmas ellenálló képesség

Knapek Éva - DEOEC Magatartástudományi Intézet
Kuritárné Szabó Ildikó - DEOEC Magatartástudományi Intézet

Az előadás elméleti összefoglalást nyújt a rezilienciáról, a fogalom kialakulásáról, a lehetséges definíciókról. Bemutatja a rezilienciával kapcsolatos elméleteket, a kialakulásában szerepet játszó tényezőket, valamint a témában született legfontosabb kutatások eredményeit, különös tekintettel arra, hogy mely tényezők segítik a súlyos gyermekkori traumatizációt elszenvedett egyének felnőttkori mentális egészségének megőrzését.

A klinikai ellátásban mentális zavarral küzdő betegek jelennek meg, így a gyakorló szakember látóteréből kiesnek azok a személyek, akik a kedvezőtlen életesemények, korai súlyos ártalmak ellenére megőrzik mentális egészségüket, sőt, nem csak átvészelik azokat, hanem növekedést is mutatnak. Az előadásban arra keressük a választ, hogy milyen tényezőknek, feltételeknek köszönhető ez a rugalmas ellenálló képesség, a reziliencia? A reziliencia egyéni kvalitás vagy a jótékony környezeti feltételek eredménye? Átmeneti állapotról vagy stabil vonásról beszélhetünk? Milyen kapcsolatban áll a reziliencia és a vulnerabilitás? Milyen tényezők játszanak szerepet a reziliencia kialakulásában?

A klinikai tapasztalatok azt mutatják, hogy a gyermekkori bántalmazás egyénre gyakorolt negatív hatása nagy változatosságot mutat. Egy 15 éven át tartó követéses vizsgálat során a bántalmazáson átesett gyermekek (n=249) 41%-ának magatartása, kognitív és szociális funkcionálása látványosan hanyatlott, míg 59%-uk semmiféle károsodást nem mutatott.

A gyermekkori traumatizációval kapcsolatos reziliencia kialakulásáért számos intrapszichikus,

kapcsolati és egyéb tényező felel. Kutatási eredmények bizonyítják, hogy a meleg és támogató kapcsolat a nem-bántalmazó szülővel szoros összefüggést mutat a rezilienciával. A jó szociális készség, a kompetenciaérzés, a magas önbecsülés és a bántalmazást követő kedvező körülmények (pl. születési sorrend, a bántalmazó szülőtől való távolmaradás lehetősége), valamint az olyan kontextuális tényezők is, mint a kultúra, a politika, a bántalmazó személye, a bántalmazás gyakorisága és fajtái szintén befolyásolják a személy vulnerabilitását vagy rezilienciáját. Az iskolai teljesítmény, a társas támogatás, a tervezés- és a kontroll képessége kiemelten fontos protektív szerepet játszik gyermekkori bántalmazáson átesett személyek életében.

Kulcsszavak: reziliencia, vulnerabilitás, gyermekkori bántalmazás

A gyilkos is ember

Sz05

Szervező: **Lehoczki Ágnes -** Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet
Diszkutáns: **Bönde Zsolt -** Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága

Hazánkban évente átlagosan 200 emberölés történik, és mivel az életellenes cselekmények felderítési mutatója igen jó, több ezer személy tölti jelen pillanatban is szabadságvesztés-büntetését hazai büntetés-végrehajtási intézetekben emberölés bűntettéért. A szimpózium ezzel a populációval foglalkozik, és az életellenes cselekményt elkövetők pszichés jellegzetességeivel, a velük való terápiás munka jellemzőire, nehézségeire, az életellenes cselekményért kiszabott hosszúidejű szabadságvesztés-büntetés pszichés hatásaira fókuszál.
Lehoczki Ágnes empirikus kutatás eredményeit mutatja be azzal kapcsolatosan, hogy a milyen pszichés reakciókat láthatunk az emberölést elkövetőknél saját cselekményükkel kapcsolatban. Az előadás fő fókuszában ezúttal a cselekmény okozta traumatizáció, szégyen és bűntudat, valamint a férfiak és nők reakciómódjainak bemutatása áll.
Éles Éva az életfogytiglani szabadságvesztés-büntetést töltő fogvatartottakkal folyó pszichológusi munka mindennapjait és jellegzetességeit mutatja be. Külön kitér az ún. tényleges életfogytiglant töltők bemutatására, hiszen ez a terület különösen nagy kihívások elé állítja a lélekgyógyászt.
Lukács-Miszler Katalin és Lehoczki Ágnes szintén egy speciális csoportot, az emberölést elkövető, ám pszichotikus állapotuk miatt nem beszámítható, ezért kényszergyógykezelésre kötelezett betegeket mutat be. A velük való terápiás munka egyik lényeges, ám igen problematikus pontja a cselekménnyel való szembenézés. Előadásukban az ezzel kapcsolatos izgalmas terápiás kérdéseket, a felmerülő és sokszor csak nehezen megválaszolható kérdéseket mutatják be.
Uzonyi Adél és Lehoczki Ágnes végül egy esetismertetéssel zárja a szimpóziumot, melyben egy kényszeres személyiségzavarral és kényszerbetegséggel diagnosztizált férfibeteg esetét mutatják be. A férfi kapcsolati válsághelyzet nyomására a kényszereiről „leszokva” agresszív késztetései felett a kontrollt elvesztve végül felesége sérelmére követett el életellenes cselekményt.

Kulcsszavak: emberölés, PTSD, szorongás, szégyen, bűntudat, nemi eltérések, életfogytiglani szabadságvesztés, kényszergyógykezelés, terápia, kényszeres személyiség, kényszerbetegség, esetismertetés

Előadások

Az emberölést elkövető tettesek pszichés reakciói cselekményüket követően empirikus kutatás tükrében

Lehoczki Ágnes - Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet

Emberölést elkövetett fogvatartottakkal végeztünk vizsgálatot, melyben azt térképeztük fel, hogy maga a cselekmény milyen emocionális, kognitív és viselkedésbeli reakciókat eredményez a tetteseknél. A vizsgálat a Budapesti Fegyház és Börtön, a Szegedi Fegyház és Börtön, a Kalocsai Fegyház és Börtön falain belül történt, férfiakat és nőket egyaránt bevonva. A vizsgált minta demográfiai jellemzői mellett beszámolok a STAI kérdőív, a traumatizációs tüneteket mérő PTSD kérdőív, a cselekménnyel kapcsolatos szégyent és bűntudatot mérő kérdőív eredményeiről. Ezek mentén jelen előadásban elsősorban a férfiak és nők között mutatkozó hasonlóságokra és eltérésekre térek ki, melyeket nem csak bemutatni, hanem magyarázni is megkísérlek.

Kulcsszavak: emberölés, PTSD, szorongás, szégyen, bűntudat, nemi eltérések

Életfogytiglani szabadságvesztés-büntetésüket töltő fogvatartottakkal végzett pszichológiai munka tapasztalatai

Horváth Andrea - Sopronkőhidai Fegyház és Börtön

A Sopronkőhidai Fegyház és Börtönben magas a hosszú tartamú szabadságvesztés-büntetésre ítélt erőszakos bűnelkövetők aránya. Bár az intézetnek nem „fő profilja" az életfogytiglani szabadságvesztést töltő elítéltek elhelyezése, egy adott időpontban átlagosan 15-20 fő tartózkodik intézetünkben, aki ilyen jellegű büntetését tölti. Fontos megjegyezni, hogy ezek a személyek nem tényleges életfogytiglani szabadságvesztésre ítélt fogvatartottak, hanem a bíróság által meghatározott (20 évnél hosszabb) időtartam után felülvizsgálják feltételes szabadlábra bocsátásuk lehetőségét. Intézetünkben ezek az elítéltek nem alkotnak külön nevelési csoportot, hanem fokozatuknak és biztonsági csoportba sorolásuknak megfelelő körletrészen kerülnek elhelyezésre. Elhelyezésüket befolyásolja még személyiségük és pszichés státuszuk, ennek megfelelően hosszabb távon vagy ideiglenesen speciális, terápiás jellegű csoportokba kerülhetnek. Az érintett fogvatartottak meglehetősen heterogén csoportot képeznek. A velük való pszichológiai foglalkozás során lényeges figyelembe venni, hogy az adott pillanatban a letöltendő időtartam melyik szakaszában járnak. Saját maguk ezt a szempontot emelik ki, egyfajta „szakaszolás" figyelhető meg időszemléletükben. Nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy hány évesen kerültek börtönbe, életük, és egyben személyiségalakulásuk mely szakasza az, amelyet izolált, speciális körülmények között töltenek. A büntetés kiszabásakor is megmutatkozik a fent említett heterogenitás: alapszemélyiségük függvényében a segítség teljes elutasításától a maximális támaszkeresésig különféle „első reakciók" figyelhetők meg. A vizsgálati személyekkel felvett interjúk során kirajzolódik, hogy az érintett fogvatartottak egyfajta „életfogytiglan-identitást" alakítanak ki, amelynek igyekeznek az előnyös oldalát hangsúlyozni: börtönrutin, információk birtoklása. Többen közülük úgy vélik, hogy egyfajta hatalommal rendelkeznek a fogvatartotti társadalomban, amelyet verbális-nonverbális úton kommunikálnak társaik és a személyi állomány irányába is. Főként a felülvizsgálati időtartam másik felében, „kifelé haladva", a felülvizsgálathoz közeledve túlhangsúlyozott jó benyomás-keltési tendencia mutatkozik.

Előadásomban e heterogén csoportba tartozó egyének személyiségvizsgálatának tapasztalatai alapján a fő hasonlóságokra és különbségekre igyekszem rámutatni, a középpontba elsősorban a fogvatartottak énbemutatását helyezve. Vizsgálatomban személyes interjúkat, MMPI-t, az Eysenck-féle személyiségtesztet használtam, kiegészítve a TOSCA-SP szégyen-kérdőívvel, amely szintén személyes interjú formájában került felvételre.

Kulcsszavak: emberölés, életfogytiglani szabadságvesztés

Életellenes cselekmény feldolgozása kényszergyógykezeltek terápiája során

Lukács-Miszler Katalin - Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet
Lehoczki Ágnes - Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet

A kényszergyógykezelés egy büntetőjogi intézkedés, személy elleni erőszakos vagy közveszélyt okozó bűncselekmény elkövetőjével szemben, ha - jellemzően major pszichiátriai zavar miatt - elmeműködésének kóros állapota okán nem büntethető, és tartani kell attól, hogy hasonló cselekményt fog elkövetni. A kényszergyógykezeltek között jelentős az életellenes cselekmények aránya, melyet azonban kivétel nélkül mind pszichotikus állapotban, beszámítási képesség hiányában követtek el. A problémakört tovább színezi az, hogy cselekményeiket gyakran családon belül követik el. Az ezen betegekkel való terápiás munka egyik jelentős pontja az állapot kompenzálódása utána a cselekménnyel való szembesülés, majd a továbbiakban annak feldolgozása. Ez a folyamat számos buktatót rejt magában, és számos megválaszolhatatlannak tűnő kérdést vet fel a pszichológus számára. Az előadásban ezeket a jellegzetességeket mutatjuk be részletesebben.

Kulcsszavak: kényszergyógykezelés, emberölés, terápia

Kényszerestől a kényszerét el ne vedd! – egy emberölés létrejöttének pszichológiai elemzése

Uzonyi Adél - Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet
Lehoczki Ágnes - Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet

Az előadásban egy harmincas éveiben járó, felesége sérelmére emberölést elkövető férfi esetét ismertetem. Áttekintem a családi hátteret, melyben a férfi kényszeres személyisége, majd erre ráépülő kényszerzavara kialakult, illetve életútját, melyet mindez jelentősen befolyásolt. A kényszeres mechanizmus – mint tudjuk – nem ritkán nagy agresszív késztetéseket tart féken, és a személyiség egyensúlyához elengedhetetlenül szükséges, ahogyan az ebben az esetben is történt. Az emberöléshez vezető folyamat egyik fordulópontjaként tekinthető az, amikor a férfi felesége – cselekményének később sértettje – ultimátumot ad: vagy ő, vagy a kényszerek. A férfi a feleségét választja, és kényszereiről „leszoktatja magát”, ezzel azonban lassan elveszti kontrollját agresszív késztetései felett, mely a felesége sérelmére elkövetett emberöléshez vezet. Ez az eset figyelmeztetésként szolgál arra nézve, hogy kényszeres klienst „leszoktatni” a kényszereiről alternatív kontrollehetőség biztosítása nélkül esetenként életveszélyes vállalkozás lehet.

Kulcsszavak: emberölés, kényszeres személyiség, kényszerbetegség, esetismertetés

A hazugság lélektana

Sz06

Szervező: **Kis György -** Anima Risk
Diszkutáns: **Benczúr Lilla -** KRE BTK Pszichológiai Intézet

A szimpózium a hazugságvizsgálat és kutatás aktuális kérdéseit járja körül. Betekintést nyerhetünk a hazugságkutatás módszertani kérdéseibe éppúgy, mint a gyakorlati felhasználás különböző területeibe. A nonverbális képi jegyek elemzésén túl a hangelemzéses vizsgálatok lehetőségeit is láthatjuk az eredményeken keresztül.

Kulcsszavak: hazugság, videoelemzés, hangelemzés, nonverbális

Előadások

„A látszat néha csal": Verbális és nonverbális jegyek szerepe a hazugság felismerésben

Endrédi Zsófia - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Benczúr Lilla - KRE BTK Pszichológiai Intézet

Paul Ekman hazugság felismeréssel kapcsolatos kutatásai a nonverbális jegyek fontosságát hangsúlyozzák, míg Aldert Vrij munkái a hang szerepét is kiemelik a hatékonyság érdekében. Ezen két eltérő nézőpont fényében vizsgáltam kutatásom során hazugság detektálást a viselkedés verbális és nonverbális jegyeinek tükrében. Ehhez ingeranyagként egész alakos videó felvételeket mutattam be a kísérleti személyeknek. A felvételen szereplők feladatát Paul Ekman kutatásából merítettem, miszerint az egyik csoportnak a látott képet kellett leírnia, a másiknak viszont hazudnia kellett róla. A vizsgálathoz 40 fős mintát használtam, amit két darab 20 fős csoportra osztva tanulmányoztam. Az egyik csoport hanggal, a másik csoport hang nélkül tekintette meg az anyagot és hozta meg döntését. Az eredményekből kimutatható, hogy azok, akik a verbális jegyekre is támaszkodhattak, különböző okokból fakadóan szignifikánsan jobb eredményt értek el, mint a másik csoport.

Kulcsszavak: hazugság, Ekman, videoelemzés, nonverbális jegyek

A verbalitás és a mimika szerepe a hazugságdetekcióban

Takács Enikő - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Benczúr Lilla - KRE BTK Pszichológiai Intézet

A XXI. században a mindennapi életünk nélkülözhetetlen része a hazugság. Éppen ezért kutatásomban arra keresem a választ, hogy hogyan lehet azonosítani és leleplezni a hazugságot. 40 fős mintával dolgoztam, melyet két darab 20 fős csoportra osztottam. Előzetes kutatások alapján azt vizsgáltam, hogy vajon a nonverbális jelek nyújtanak megbízhatóbb információt a megtévesztésről, ahogy azt Paul Ekman (2009) is gondolta, vagy Alder Vrij (2011) elméleteinek fényében, verbális jellemzők is kellenek hozzá. A kísérlet folyamán az egyik csoport hanggal, míg a másik hang nélkül nézte meg az ingeranyagot, melyet mi magunk alakítottunk ki. A videofelvételen szereplők egy-egy képről beszélnek, vagy a valóságnak megfelelően, vagy pedig hazudnak, ahogy az Ekman (2009) kísérleteiben is látható. A kísérleti személyek feladatát to-

vább bonyolítottam azzal, hogy csupán csak a felvételen szereplő emberek arcát láthatták és ebből kiindulva kellett meghozniuk döntésüket. A kutatás végeztével kimutatható, hogy szignifikánsan jobban teljesítettek azok, akik a hangot is hallották, amit azonban számos tényező befolyásolhat.

Kulcsszavak: hazugságdetekció, verbális jegyek, nonverbális jegyek

Hallássérült, látássérült és egészséges felnőttek hazugság-felismerési különbségei

Tollner Viktória - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Benczúr Lilla - KRE BTK Pszichológiai Intézet

Hazugsággal bárki, bármikor találkozhat, mindennapi életünk szerves része. Szükséges a társas interakcióinkban, hiszen ha nem lenne, káosz lenne, a teljes őszinteség nem vezetne jóra. Kutatásom során hallássérült, látássérült és egészséges emberek hazugság felismerési különbségeit vizsgáltam egy 60 fős mintán, csoportonként 20-20 fővel. Ingeranyagként nyolc általunk készített teljesalakos videofelvételt használtam. A videón szereplők képet láttak kivetítve, egy részüknek hazudni kellett róla, másik részüknek igazat mondani, ahogy azt Paul Ekman (2009) is csinálta saját kutatásában. A kísérleti személyek feladata az volt, hogy eldöntsék, igaz vagy hamis történet hangzik el a felvételen. A látássérültek hallásukra támaszkodhattak, a hallássérültek látásukra, az egészséges embereknek pedig mindkét csatorna rendelkezésükre áll hazugság detektáláshoz. Kutatásom során feltevéseim beigazolódtak, a csoportok teljesítménye között szignifikáns különbség volt, legjobban a vakok teljesítettek, őket követték a siketek, végül pedig az egészséges emberek következtek.

Kulcsszavak: hazugság-detektálás, hallássérült, látássérült, Ekman-módszer

Othello-szindróma és kivédése a gyakorlatban

Kis György - Anima Risk
Ilcsik Zoltán - Nemzeti Védelmi Szolgálat

Az előadás kifejezetten gyakorlati szempontból vizsgálja a kihallgatási taktikák, hazugságvizsgáló eljárások (polygraph, hangelemzés) esetleges „csapdáit”. A polygraphos vizsgálat előkészítésének nélkülözhetetlen eleme a rapportalakítás és a megfelelő kérdezési technikák megválasztása és a szükséges és elégséges információk közlésének stratégiája, mivel ez megszabja a polygraphos vizsgálat folyamatát is. Az alaptalan gyanúsítás (Othello-szindróma) veszélyes lélektani és jogi következményekkel járhat és a műszeres hazugságvizsgálatoknál félrevezetheti a vizsgálat vezetőjét. Ezen folyamatban a hangelemzési technika alkalmazása ad igazán jó alapot arra, hogy a személy valós érzelmeit detektáljuk. Az előadásban esetrészleteken keresztül megmutatjuk az Othello-szindróma valós veszélyeit és kivédésének lehetőségeit is. Az alkalmazott technikák mind a vállalkozói, mind a civil, mind az igazságügyi szakértés területén nagy érdeklődésre tartanak számot.

Kulcsszavak: polygraph, hazugságvizsgálat, Othello-szindróma, hangelemzés, interjú

A képi kifejezéspszichológia új irányai

Sz07

Szervező: **Vass Zoltán** - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Surányi Zsuzsanna -** KRE BTK Pszichológiai Intézet

A szimpózium előadásai a képi kifejezés pszichológiai elemzésével foglalkoznak abban az új szemléleti keretben, amely a képi kifejezéspszichológia tárgyának a rendszer négy komponenstípusa közti dinamikus, reciprok tranzakciót tekinti, vagyis a kép, a szituáció, az alkotó és a befogadó egymást hermeneutikai nézőpontból folytonosan újradefiniáló tranzakcióját. A kép ebben a megközelítésben produktum és folyamat egyszerre; a szituáció a fizikai, társas és a pszichológiai kontextusból tevődik össze; az alkotó az a személy, aki létrehoz egy képet, például egészséges kísérleti alany, művészetterápiában résztvevő beteg vagy hivatalos művész; a befogadó a kontextus függvényében lehet megítélő, kutató, vizsgálatvezető vagy terapeuta, például művészetterapeuta. Az előadások olyan kutatásokról számolnak be, melyek ebből a nézőpontból kiindulva keresnek új vizsgálati módszereket a képi kifejezés pszichológiai megértéséhez.

Kulcsszavak: képi kifejezéspszichológia, kinetikus iskolarajz, szociometria, fénykép, tematikus rajzok

Előadások

A képi kifejezéspszichológia új szemlélete

Vass Zoltán - KRE BTK Pszichológiai Intézet

Az előadás a képi kifejezéspszichológia rendszerszemléletű megközelítésének alapfogalmait ismerteti. A hagyományok szerint a kifejezéspszichológia nevének megfelelően a kifejező (expresszív) viselkedéssel foglalkozik, a képi kifejezéspszichológia tárgya pedig a képi kifejezés (visual expression, bildnerischer Ausdruck). Az előadás a hagyományostól eltérő definíciót javasol, és a képi kifejezéspszichológia tárgyának egy hermeneutikai rendszer négy komponenstípusa közti dinamikus, reciprok tranzakciót tekinti, vagyis a kép, a szituáció, az alkotó és a befogadó egymást hermeneutikai nézőpontból folytonosan újradefiniáló tranzakcióját. A képi kifejezéspszichológia tehát nemcsak a kész produktummal (a képpel) foglalkozik, hanem a képet létrehozó folyamatokkal is, beleértve a megfigyelhető viselkedést, a kognitív és affektív folyamatokat is, amelyek egyéni és egyén feletti szinteken vizsgálhatók.
A képi kifejezés terminust a fenti szemléleti keretben két tényezőre, produktumra és folyamatra kell felosztani. A képi kifejezés fogalmához sorolható minden spontán vagy instrukcióra készült képi produktum, amely származhat gyermekektől és felnőttektől, egészségesektől és betegektől, beleértve a szomatikus és a mentális betegségeket is. Ide tartoznak a pszichológiai tesztek közül a vizuális percepcióra és a vizuális produkcióra épülő tesztek, különösen a projektív tesztek, illetve a spontán módon keletkezett képi alkotások. A képi kifejezéspszichológia területéhez tartozik még a vizuális művészi alkotások tanulmányozása abban az esetben, ha a vizsgálódás célja az alkotó vagy a befogadó személyiségével kapcsolatos.

Kulcsszavak: képi kifejezés, kifejezéspszichológia, projektív teszt, rendszerszemlélet

Rejtett közösségi kapcsolatok feltárása kinetikus iskolarajzzal

Hajdu Ildikó - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Vass Zoltán - KRE BTK Pszichológiai Intézet

A szociális kapcsolatokat vizsgáló, egyik legelterjedtebb módszer a jelöléses eljáráson alapuló szociometriai kérdőív, amelynek segítségével rokonszenvi kérdések mentén felvázolható az egyén kapcsolati hálója, amely a szociogram segítségével grafikusan is megjeleníthető. Kutatásunkban a kapcsolati hálók megalkotásának egy új lehetőségét kerestük, ahol a projektív módszerek közé tartozó kinetikus iskolarajzot hívtuk segítségül. Ez a technika a kérdőívekkel szemben olyan esetekben is alkalmazható, ahol a kérdőíves felmérés nem kivitelezhető (pl. a gyerekek még nem tudnak írni, olvasni, nem értik meg a kérdéseket, vagy ellenállnak a nyílt kérdéseket feltevő és válaszokat követelő módszereknek). Az előadás ismerteti a módszert, majd beszámol a hagyományos és a rajzokkal feltárt szociogram viszonyáról. Kutatásunk arra is rávilágít, hogy a rajzteszteken megjelenő kölcsönös kapcsolatok valószínűsíthetően a már megszilárdult, legerősebb, releváns kapcsolatokat mutatnak meg, amelyekre különböző szituációkban (változtatások alkalmazásánál, csoportdinamikai kérdések megoldásánál) hatékonyan lehet építeni.

Kulcsszavak: kapcsolati háló, kinetikus iskolarajz, projektív módszer, rajzteszt, szociogram, szociometria

A fotográfia képi kifejezéspszichológiai elemzési szempontrendszere

Karl Péter - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Pethes Gábor - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Vass Zoltán - KRE BTK Pszichológiai Intézet

Az előadás egy kutatást ismertet, melynek célja átfogó rendszer kidolgozása volt a fotó mint alkotói folyamat elemzéséhez. A rendszer több lépést követően alakult ki, amelyek fotóművészeti tanulmányokat, annak oktatási tapasztalatait, végül mindennek terápiás fotográfiai környezetbe való beemelését tartalmazta. Az eredmény olyan elemzési módszer, amely kiterjeszti a rendszerszemléletű konfigurációelemzés (SSCA, Vass, 2006, 2012) módszerét a fotografálás sajátos képi kifejezési formájára. Ezek közé tartozik például a fotózás érzelmi-hangulati dinamikája, a vizualitás mértékének és a fotós magatartásának viszonya, az alkotás nem tudatos motivációja, a kifejezési mód műfaji sajátosságai, illetve sajátos formai-szerkezeti elemek. Tapasztalataink szerint a terápiás fotográfia „folyamatszemlélete” nem csupán diagnosztikai módszer, hanem hatékony művészetterápiás eszköz is.

Kulcsszavak: képi kifejezés, fotográfia, pszichodiagnosztika, művészetterápia

A szorongás vizsgálata rajzi fenotípusokkal

Antos Zsolt - Zuglói Benedek Elek EGYMI és Nevelési Tanácsadó,
Pedagógiai Szakmai Csoport

A szerző előadásában egy lezáratlan vizsgálatsorozat legújabb eredményeiről illetve módszertanáról számol be. A Dr. Vass Zoltánnal végzett, speciális rajztémára vonatkozó kutatássorozat projektív rajzok hasonlósági csoportjaira irányul, elméleti alapját a hétlépéses mintázatelemzési modell (SSCA, Vass, 2006, 2012) prototípus, genotípus és fenotípus-fogalmai képezik. A kutatás során egy magas szorongáskiváltó értékű instrukcióra («Rajzolj egy szörnyet!») kapott rajzi válaszokat független megítélők csoportokba sorolták, majd leírás készült a csoportok közös tulajdonságairól. Az eredmények szerint a rajzi válaszok 60-80 százaléka hasonlósági típusokba sorolható. A projektív szörnyrajzok jelentősége, hogy különösen alkalmasak a vizsgált személyek félelmeinek, szorongásainak vizsgálatára. Az előadás ismerteti a rajzi fenotípusok pszichológiai jelentéstartalmának elemzésére vonatkozó legújabb fejleményeket és eredményeket, valamint a kódolási rendszer és fenotípus-leltár újabb összefüggéseit.

Kulcsszavak: archaikus félelmek, szorongás, hétlépéses mintázatelemzési modell (SSCA), projektív rajzvizsgálat, rajzi fenotípusok, szörnyrajzok

A modern vezetéselméletek gyakorlati alkalmazásai

Sz08

Szervező: **Juhász Márta** - BME Ergonómiai és Pszichológiai Tanszék
Diszkutáns: **Szabó Mónika -** ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

A szimpóziumunk célja, hogy bemutassa a BME Ergonómia és Pszichológia Tanszékén működő Team Interakció és Kommunikáció Kutatócsoport keretében folyó kutatómunka eredményeit. Négy különböző kutatást mutatunk be, amelyeknek a közös pontja a vezetés, a koordináció és kommunikáció.
A vezetéssel kapcsolatos gondolkodásmód átalakulóban van. A hagyományos vezetési stílusokon túlmutatva egyre inkább előtérbe kerül a vezető és a beosztottak (followers) közötti kapcsolat minősége, a beosztottak elvárásaira való érzékenység, az érzelmekre rezonáló, autentikus vezetési mód, az, hogy pozitív hatást érjen el a dolgozók hangulatára, inspiráló legyen. Kutatásainkat ennek szellemében szeretnénk bemutatni.
A mai munkaerőpiaci helyzetben egyre inkább kihangsúlyozódik a nők helyzete. „Nők a vállalkozások világában" kutatásunk azt vizsgálja, hogy hogyan gondolkoznak az emberek a női vállalkozókról, milyen okoknak tulajdonítják azt, hogy egy nő vállalkozóként önmaga sorsát és környezetét irányítja.
„A vezetői identitás alakulása fiatal felnőttkorban" kutatásunk fiatal felnőtt korosztály vezetői identitás kialakulását vizsgálja, Kegan konstruktivista fejlődéselméletére alapozva. Az identitást a vezető én-komplexitásán keresztül elemzi egy a hazánkban még kevésbé ismert Szubjektív-Objektív Interjútechnika segítségével. Ezáltal megérthetjük, hogy a vezető mentális komplexitásának fejlődése hogyan függ össze az életkorral és a tapasztalattal.
„A team-kommunikáció mintázatai: vezetői kommunikáció az orvosi viziten" című előadásunkban a vezető - aki az orvos - irányító szerepét mutatjuk be az orvosi teamben a kommunikáció elem-

zésével. Vizsgálatunkban orvosokat követtünk és elemeztük a beteg körüli team kommunikációját a nagyviziteken és megfigyeltük milyen szerepet tölt be az orvos a team informálásában.
Végül pedig a „A teamek hatékony működését elősegítő koordinációs mechanizmusok” című előadásunkban speciális körülmények között dolgozó operátor teamek koordinációs mintázatait elemezzük olyan viselkedésmarkerek segítségével, amelyek a team hatékony teljesítményét és adaptivitását szolgálják. Ezáltal lehetőségünk volt feltárni, hogyan változik a teamben a koordinációs stratégia a vizsgálati helyzet független változóinak, a különböző szintű teljesítmény és feladatterhelés függvényében.

Kulcsszavak: vezetés, koordináció, női vállalkozás, orvosi team, kommunikáció, mentális komplexitás

Előadások

Nők a vállalkozások világában: a női vállalkozókkal kapcsolatos attitűdjeink és az azokat befolyásoló tényezők

Takács Veronika - BME Ergonómiai és Pszichológiai Tanszék
Juhász Márta - BME Ergonómiai és Pszichológiai Tanszék

A szervezet sikeres működésének kulcsát és az egyén szervezetben való sikeres funkcionálásának alapfeltételeit célzó kutatások középpontjába egyre gyakrabban kerül a vezető, mint kulcsfigura személyiségjegyeinek, vezetési stílusának elemzése. A témán belül ugrásszerűen látnak napvilágot azok a tanulmányok, kutatási eredmények, amelyek a nőket és a női nemi szerepet a vezetői, menedzseri vagy önálló vállalkozói kontextusba helyezve igyekeznek felderíteni a két nem közti esetleges különbségeket. Napjainkban a női vállalkozások egyre fontosabb részét képezik egy-egy ország gazdasági életének, mindezek ellenére a női nemi szerepekről kialakult sztereotípiák gyakran befolyásolhatják, hogy egy társadalom miként vélekedik a női vállalkozók kompetenciáiról és esélyeiről a sikeres vállalkozásra. A kutatás célkitűzése, hogy magyar minta esetében tárja fel, hogy a szexizmus összefüggésben áll-e a női vállalkozókkal kapcsolatos attitűdökkel, illetve, hogy ezeket az attitűdöket milyen más további, demográfiai tényezők befolyásolhatják. A vizsgálati mintát összesen 213 fő képezte (58 férfi és 155 nő), akik egy erre létrehozott internetes felületen töltöttek ki egy kérdőívet, amely a női vállalkozókkal kapcsolatos attitűdjeiket célozta, kitöltötték továbbá az Ambivalens Szexizmus Kérdőívet (ASI) és egy átfogó demográfiai kérdéssort. Az adatok elemzése szignifikáns negatív irányú összefüggést támasztott alá a női vállalkozók kompetenciáinak megítélése és az ellenséges szexizmus között, továbbá férfiak esetében negatív irányú összefüggés mutatkozott a jótékony szexizmus skálán elért pontszámok és aközött, amennyire a válaszadók nyitottnak, támogatónak értékelték a környezetet a női vállalkozások irányában. Az eredmények továbbá megerősítik, hogy a női vállalkozók kompetenciáit, a környezet nyitottságát, és a női vállalkozások beindításának okát tekintve nemek közötti eltérés is megfigyelhető. Végül pedig az adatok elemzése beigazolta a szerzők olyan irányú feltételezéseit is, miszerint a válaszadók női vállalkozókkal kapcsolatos attitűdjeit olyan további tényezők is befolyásolják, mint az életkor, a munkatapasztalat, a szervezeti típus jellege, a politikai hovatartozás, illetve a szülők foglalkozása. A vizsgálat korlátait is figyelembe véve, az eredmények a szerzőket arra engedik következtetni, hogy a női vállalkozá-

sok sikerességét befolyásoló társadalmi tényezők további vizsgálata érdekes és mindenekelőtt hasznos eredményekkel járna.

Kulcsszavak: vezetési stílus, vállalkozás, szexizmus, attitűd

A vezetői identitás alakulása fiatal felnőttkorban

Répáczki Rita - BME Ergonómiai és Pszichológiai Tanszék
Juhász Márta - BME Ergonómiai és Pszichológiai Tanszék

Az elmúlt két évtizedben hazánkban is jelentős változásokon ment keresztül a hatékony vezetéssel kapcsolatos szemlélet, miközben egyre több fiatal válik már a pályája elején vezetővé, és így felelőssé feladatokért és emberekért.
Az Új Vezetéselméleti Paradigma szerint a vezetőnek ma már nemcsak a hagyományos vezető-beosztott cserekapcsolatban kell gondolkodnia vezetői tevékenysége során, hanem meg kell felelni a 21. századi munkaerőpiac és a jelen kor munkavállalói elvárásainak, azaz támogatást kell nyújtania a dolgozóknak a folyamatos fejlődési célok meghatározása, az élethosszig tartó tanulás, a felelősségvállalás terén. A modern vezetéselméletekben hangsúlyossá válnak az érzelmek, az értékek, az etika, a hosszú távú célok, a dolgozók értékelése, motiválása, elégedettségének biztosítása, emberi lényként kezelése. Az új paradigma fontos szerepet tulajdonít a vezető érettségének, mentális komplexitásának.
A vezető fejlődésének folyamata egy élethosszig tartó folyamat lehet, de a fiatal felnőttkor a maga normatív kríziseivel jellemzően intenzív változásokat hoz a fiatalok életében. A szülőktől való elszakadás, az önálló életvitel elkezdése, a munkavállalóvá válás olyan hatások, amelyek a fejlődés intenzitásának növekedését eredményezik ebben az életszakaszban. A vezetői identitásfejlődés koncepciójára és Kegan konstruktivista fejlődéselméletére alapozva kutatásunk célja feltárni, miként alakul a vezetővé érés folyamata a fiatal felnőtt korosztályban, hogyan érik a vezetői identitás az életkor, a tapasztalatok függvényében, és milyen változások mutathatók ki a mentális komplexitás alakulásában.
A jelenség feltárása érdekében kérdőíves adatgyűjtést végzünk a fiatal felnőttkor különböző fázisaiban, a vezetés szempontjából más-más élethelyzetben lévő vizsgálati személyeknél, valamint a jelenség még részletesebb megismerése érdekében alkalmazzuk a Kegan és mtsai által kidolgozott Szubjektív-Objektív Interjútechnikát annak kimutatása érdekében, hogy az életkor és a megélt tapasztalatok alapvetően meghatározóak a vezetői identitás alakulása és a mentális komplexitás fejlődése szempontjából.

Kulcsszavak: vezetés, vezetői identitás, mentális komplexitás

A team-kommunikáció mintázatai: vezetői kommunikáció az orvosi viziten

Hámornik Balázs Péter - BME Ergonómiai és Pszichológiai Tanszék
Juhász Márta - BME Ergonómiai és Pszichológiai Tanszék

A kutatásaink során az információ megosztás útvonalait, mintázatait igyekeztük feltárni az interdiszciplináris orvosi rehabilitációs teamben. Ehhez megfigyeléses terepvizsgálatot végeztünk az Országos Orvosi Rehabilitációs Intézetben, amelynek során három orvost követtünk az összesen 161 beteggel való interakció során a heti viziteken. Regisztráltuk a bejövő és kimenő kommunikatív viselkedéses aktusokat. Az információs ágensek használatának gyakoriságának

és sorrendiségének elemzésével, a szekvenciaelemzés módszerére támaszkodva kiemeltük a viziten, a beteg körüli teamben zajló kommunikatív viselkedés jellemző elemeit, mintázatát.
Ennek során a szóbeli kommunikáció dominanciáját találtuk, az írásbeli ágensek használata mellett és az elektronikus ágensek mellőzésével. A beteg körüli team kommunikatív viselkedésében megjelentek az egészségügyi szervezetre jellemző hierarchikus viszonyok hatásai: az orvos, mint vezető első helyre került a hozzászólások sorrendjében, és a többi szakma is hierarchikusan tette hozzá a részét a beszélgetéshez. Mindezek mellett az orvos, mint a beteg körüli team vezetője bevonta a beteget: nem csak róla, de vele is folyt a párbeszéd.
Ezen eredmények alapján megállapítottuk, hogy team-kommunikáció, és az eszközhasználatot is magában foglaló kommunikatív viselkedés az orvosi rehabilitáció területen részben szervezeti sajátságokból fakadóan kötött koreográfiát követ, amelyben az orvosnak, mint vezetőnek központi szerep jut. Mindezen tapasztalatokat a későbbiekben az interdiszciplináris teamen belüli kommunikáció támogatásának technikai és képzési módszereinek fejlesztésében hasznosítjuk, hogy a team-munka a beteg és a dolgozók számára egyaránt hatékonyabb legyen.

Kulcsszavak: vezetés, team, orvos, kommunikáció, szöveganalízis

A teamek hatékony működését elősegítő koordinációs mechanizmusok

Soós Juliánna Katalin - BME Ergonómiai és Pszichológiai Tanszék
Juhász Márta - BME Ergonómiai és Pszichológiai Tanszék

Az összehangolt team-munka a komplex rendszerek biztonságos és eredményes működésének egyik legfontosabb feltétele, különösen olyan kontextusban, ahol az átlagosnál magasabb az esély a tagok saját vagy mások életét veszélyeztető, illetve anyagi veszteségeket okozó helyzetek előfordulására. Az ilyen biztonsági kultúrán alapuló magas kockázatú szervezetekben tevékenykedő teamek lehetnek a pilóták, az orvosi teamek, a különféle katonai, tengerészeti egységek és a folyamatirányító, operátor teamek a különböző típusú erőművekben.
A team tagok tevékenységének szinkronizációjáért a team vezetője felel. A koordináció az a team-folyamat, amellyel a team tagok a szinkronizációt, mint kollektív viselkedésformát létrehozzák, megteremtik és folyamatosan fenntartják. Az összehangolt működésnek olyan helyzetben is meg kell valósulnia, amikor a team tagjainak figyelme intenzíven leterhelt egy hirtelen felbukkanó szakmai probléma megoldásával. A vezetőnek koordinációs mechanizmusaival folyamatosan alkalmazkodnia kell a terhelés különböző szintjeihez a team hatékony működése érdekében.
Kutatásunk erőművi környezetben dolgozó operátor teamek összehangolt működését elősegítő koordinációs mechanizmusokra fókuszál. Célja feltárni mely koordinációs elemek segítik a team hatékony működését a különböző szintű terhelés alatt. A kutatás három fő kérdést vizsgál: a szakirodalom alapján feltárt koordinációs mechanizmusok miként változnak (1) a team teljesítménye, a (2) terhelés különböző szintjei, (3) a terhelés és teljesítmény együttes hatásának függvényében. Ezen kérdések megválaszolása lehetővé teszi a hatékonyan teljesítő teamek koordinációs mechanizmusainak, illetve a team adaptivitását elősegítő koordinációs stratégiák azonosítását.
A vizsgálat szimulációs környezetben zajlott, ahol 16 team feladatmegoldását rögzítettük videóra egy előre kiválasztott forgatókönyv alapján. A forgatókönyv lezajlását követően az instruktorok értékelték a teamek teljesítményét (1- alacsony, 2-közepes, 3-magas teljesítmény), a forgatókönyvet pedig különböző szakaszokra bontották a terhelés különböző szintjeinek függvényében

(1-moderált, 2-magas, 3-moderált terhelésű szakasz). A koordinációs mechanizmusok elemzései a videofelvételeken és a team tagok között elhangzott szóról szóra leírt kommunikáción alapultak.
A kutatás eredményei rávilágítanak arra, hogy a jól teljesítő teamek hatékonyabbak tevékenységük koordinációjában. A jól teljesítő teamek team-folyamataiban gyakrabban azonosíthatóak a tevékenység összehangolását, koordinációját (mint például az iránymutatás, összetett utasítások), a felelősségteljes együttműködést elősegítő (összegzés, monitorozás, jövőtudatos tervezés) viselkedés jelei. A magas terheléshez való hatékony alkalmazkodás egyik kulcsa a felkészülés váratlan eseményekkel való szembesülésre, valamint a magas terhelés alatti energiatakarékos koordinációs mechanizmusok.

Kulcsszavak: vezetés, koordináció, terhelés, team, teljesítmény, stressz

A narratív identitás vizsgálata mentális zavarban szenvedő személyeknél

Sz09

Szervező: **Berán Eszter -** PPKE BTK Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Erős Ferenc -** MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Az élettapasztalatok megfogalmazása az önéletrajzi narratívumban az egyén múltját, jelenét, és jövőbeli céljait kapcsolja össze egy történetté. Az önéletrajzi történetekben vizsgálható identitás két fontos tematikus elemét definiálta McAdams, melyek az ágencia és az intimitás témái. A pszichiátriai betegségekben szenvedő populáció különféle csoportjai és a normál populáció közötti eltérés az ágencia és intimitás megélésének szubjektív tapasztalataiban rávilágít az egyes betegségekben szenvedő személyek specifikus nehézségeire ezeken a területeken, ami a megfelelő pszichoterápiás módszerek kiválasztásában, kidolgozásában, és konkrét alkalmazásában is hasznos lehet.
Szimpóziumunk egy a PPKE BTK Pszichológia Intézet és a Semmelweis Egyetem Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinikájának együttműködésében megvalósult folyamatban lévő vizsgálat eddigi eredményeiről számol be. A vizsgálat során számos kérdőívet, köztük a McAdams-féle 10 epizódból álló strukturált önéletrajzi interjút, és a Young-féle séma kérdőívet vettük fel a depresszióban, skizofréniában, BPD-ben, és evészavarban szenvedő osztályos betegekkel, és illesztett normál mintán.
Mivel McAdams saját kódrendszerét kimondottan pszichiátriai tünetekben nem szenvedő populáció vizsgálatára szánta, és korábbi vizsgálatok megerősítették (Adler, 2012), hogy az eredeti kódrendszerrel a mentális zavarban szenvedő és normál személyek szelf-narratívumaiban alig azonosíthatóak különbségek, a mentális zavarokban szenvedők életnarratíváinak további vizsgálataihoz szükséges volt az ágencia és a közösségi érzés/intimitás negatív dimenzióit is mérő kódrendszer kidolgozása.
Az első előadás részletesen ismerteti a páciencia és elszigetelődés dimenzióira kidolgozott új kódrendszert, összevetve a korábbi, McAdams által használt kódrendszerrel. Második előadásunk egy kis mintájú kvalitatív vizsgálat keretében, a negatív dimenziók kódolásának gyakorlati érvényességét mutatja be skizofrén betegekkel felvett élettörténeti epizódok elemzése alapján.

A vizsgálat demonstrálja az új kódrendszer hatékonyságát a pusztán pozitív dimenziók kódolásával szemben, és inter-rater adatokkal igazolja az új kódolási módszer megbízhatóságát. A szimpózium harmadik előadása szintén kis mintán alapuló kvalitatív vizsgálat, amely BPD-ben szenvedő páciensek és normál személyek élettörténeti epizódjait veti össze a negatív és pozitív dimenziók mentén, illetve a negatív dimenziókat az egyes személyek Young-féle korai maladaptív sémáinak összefüggésében vizsgálja. A szimpózium negyedik előadása 30 fős klinikai mintán végzett kvantitatív vizsgálat, melysorán a 10 epizód által kiváltott reakciók (örömbánat, izgatottság-nyugalom, dominancia-alávetettség) különbségét és a korai maladaptív sémáknak a reakciók mértékére tett hatását vizsgáltuk, igazolva azt, hogy az önéletrajzi emlékek felidézése specifikus érzelmi hatással bír, és a hatás mértékét befolyásolják a maladaptív kapcsolati sémák.

Kulcsszavak: narratív identitás, mentális zavarok, ágencia, intimitás, páciencia, elszigetelődés

Előadások

A mentális zavarban szenvedő betegek narratív identitásának kutatása

Berán Eszter - PPKE BTK Pszichológia Intézet
Unoka Zsolt - Semmelweis Egyetem Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika

A narratív identitás a szelf belső, folyamatos átalakulásban lévő története, melyet saját magunk számára hozunk létre azzal a céllal, hogy megteremtsük életünk különböző helyzeteken és időpontokon átívelő egységességét, valamint meghatározzuk célját és értelmét (McAdams, Adler, 2012). Az élettapasztalatok megfogalmazása az önéletrajzi narratívumban, az egyén múltját, jelenét, és jövőbeli céljait kapcsolja össze egy történetté. Az önéletrajzi történetekben vizsgálható identitás két fontos tematikus elemét definiálta McAdams, melyek az ágencia és az intimitás témái. A pszichológia régóta foglalkozik mindkét kérdéssel, azonban a narratív identitás témáiként ezek a fogalmak az egyéni élmény szintjén, az egyén szubjektív tapasztalati szűrőjén keresztül vizsgálhatók.

Számos korábbi vizsgálat igazolta, hogy az élettörténetben megfogalmazott ágencia érzés kifejezése, és az intim kapcsolatok pozitív tapasztalatainak összegzése a lelki egészség szempontjából fontos mutató. A pszichiátriai betegségekben szenvedő populáció különféle csoportjai és a normál populáció közötti eltérés az ágencia és intimitás megélésének szubjektív tapasztalataiban rávilágít az egyes betegségekben szenvedő személyek specifikus nehézségeire ezeken a területeken, ami a megfelelő pszichoterápiás módszerek kiválasztásában, kidolgozásában, és konkrét alkalmazásában is hasznos ismeret lehet.

Előadásunkban a Semmelweis Egyetem Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinikáján osztályos kezelésben résztvevő depresszióban, borderline személyiségzavarban, szorongásos zavarban, evészavarban és skizofréniában szenvedő betegekkel végezett vizsgálatunkat mutatjuk be. A vizsgálat során a narratív identitás vizsgálatára alkalmas McAdams által kidolgozott strukturált élet interjú módszert használtuk. A vizsgálatban résztvevő személyek az élettörténetüket 10 konkrét epizódban fogalmazták meg. Az így nyert epizódok szövegének elemzéséhez McAdams eredeti kódrendszerén kívül egy olyan kódrendszert dolgoztunk ki, amely a mentális zavarban szenvedő személyek életnarratívumaira jellemző specifikus szempontokat figyelembe véve az ágencia és intimitás negatív dimenzióit is tartalmazták.

Új kódrendszerünk tartalmazza a McAdams által leírt pozitív ágencia dimenziók mellett – ezek az önuralom, státusz/győzelem, teljesítmény/felelősség és a felhatalmazás – a páciencia dimenzióit is. Ezek a tehetetlenség/önkontrollvesztés, a státuszvesztés/vereség, a teljesítmény kudarca/felelőtlenség, valamint az elvetettség. Hasonló képen az intimitás-összetartozás McAdams által leírt pozitív dimenziói mellett – melyek a szerelem/barátság, párbeszéd, gondoskodás/ segítség, egység/összetartozás, kidolgoztuk az elszigetelődés dimenzióit. Ezek a gyűlölet/ellenségesség, az elzárkózás a kommunikációtól, az elhanyagolás/ ártás/akadályozás, és az elszigetelődés a csoporttól. Az új kódrendszert felhasználva sikeresen el tudtuk különíteni az ágencia érzés és a másokhoz való kapcsolódás pozitív és negatív dimenzióit.

Kulcsszavak: narratív identitás, ágencia, páciencia, intimitás, elszigetelődés, mentális zavar

Az ágencia és intimitás negatív dimenzióinak vizsgálata önéletrajzi epizódokban -- skizofrén betegek esetén

Simkó Bea - PPKE BTK Pszichológia Intézet
Vastag Csilla - PPKE BTK Pszichológia Intézet
Bálint Barbara - PPKE BTK Pszichológia Intézet
Csernák Orsolya - PPKE BTK Pszichológia Intézet
Mersich Beatrix - SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika
Berán Eszter - PPKE BTK Pszichológia Intézet

McAdams az életnarratívákban megjelenő ágencia és közösségi érzés/intimitás lenyomatait központi fogalmakként azonosította, és Adlerrel (pl. 2008, 2010) közös munkáiban azt feltételezte, hogy e szempontokból a mentális zavarokban szenvedő személyek narratívái az egészségesekéhez képest eltérő jellemzőket mutatnak. Saját előzetes kvalitatív vizsgálataink szerint a normál és betegcsoport közötti különbség pontosabban leírható, ha az ágencia és intimitás negatív dimenzióit is számításba vesszük, ezért e dimenziók azonosítására alkalmas kódrendszert dolgoztunk ki. Kérdésfeltevésünk az volt, hogy az új kódolási dimenzióknak van-e hozzáadott értéke a mentális zavarokban szenvedő személyek életnarratíváinak vizsgálatában.
Háttér: McAdams saját kódrendszerét kimondottan lelki tünetektől nem szenvedő populáció vizsgálatára szánta. Korábbi vizsgálatok viszont megerősítették (Adler, 2012), hogy az eredeti kódrendszerrel mentális zavarban szenvedő személyek szelf-narratívumaiban alig azonosíthatóak különbségek. A mentális zavarokban szenvedők életnarratíváinak további vizsgálataihoz szükséges az ágencia és a közösségi érzés/intimitás negatív dimenzióit is mérő kódrendszer kidolgozása, valamint az új változók, azaz a páciencia és elszigetelődés általunk kidolgozott kódjainak kvalitatív vizsgálata, illetve az új kódolási rendszer megbízhatóságának vizsgálata.
Hipotézisek: Az új kódolási rendszer differenciáltabb képet ad a vizsgált személyekről, és az új dimenziók a betegek életnarratíváiban gyakran előforduló jelenségeket ragadnak meg, független becslők által megbízhatóan azonosítható módon.
Módszerek: Az újonnan kidolgozott kódrendszert 6 skizofréniában szenvedő személlyel felvett strukturált élettörténeti interjú epizódjain teszteltük. A történeteiket a pozitív és a negatív dimenziók mentén egyaránt kódoltuk, majd összehasonlítottuk az így kapott eredményeket azokkal az eredményekkel, amiket a negatív dimenziók figyelmen kívül hagyása következtében kapnánk. A kódrendszer alkalmazását inter-rater reliabilitás számításával ellenőriztük.
Eredmények: Vizsgálatunk kimutatta a negatív dimenziókat tartalmazó kódrendszer szükséges-

ségét, hatékonyságát és megbízhatóságát. A 6 skizofrén személy történeteinek kódolása közben felfigyeltünk néhány fogalmazásmódbeli sajátosságra is, a továbbiakban ezeket is szeretnénk jobban megvizsgálni.
Következtetések: Vizsgálatunk alátámasztotta azt a feltételezést, hogy a negatív dimenziók használatával pontosabb képet kapunk a betegcsoport élettörténeteinek jellegzetességeiről. Nem pusztán a pozitív ágencia hiányával jellemezhetjük az egyes történeteket, de a negatív dimenzió jelenlétével vagy hiányával is, ami egy nagy létszámon alapuló kvantitatív vizsgálat esetében a normál csoporttól való eltérés kimutathatóságát vetíti előre.

Kulcsszavak: narratív identitás, skizofrénia, ágencia, intimitás, páciencia, elszigetelődés

A korai maladaptív sémák összefüggése a páciencia és elszigetelődés dimenzióival az életnarratívákban -- egészséges és borderline személyeknél

Naszvadi Emma - PPKE BTK Pszichológia Intézet
Debreczeni Tamás - PPKE BTK Pszichológia Intézet
Docsa V. Pálma - PPKE BTK Pszichológia Intézet
Visy Petra - PPKE BTK Pszichológia Intézet
Katinka Vajda - PPKE BTK Pszichológia Intézet
Unoka Zsolt - Semmelweis Egyetem Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika
Berán Eszter - PPKE BTK Pszichológia Intézet

Jelen kvalitatív vizsgálatunkban borderline személyiségzavarban szenvedő személyek (BPD) életnarratíváit hasonlítottuk össze korban és nemben illeszkedő egészséges személyek élettörténeteivel McAdams strukturált önéletrajzi interjúja alapján. Vizsgálatunkban az általunk kialakított, a McAdams féle ágencia és intimitás negatív dimenzióit, azaz a pácienciát és elszigetelődést mérő kódrendszer alapján elemeztük az egyes történeteket. Specifikusan azt vizsgáltuk, hogy a narratívumokban megjelenő páciencia és elszigetelődés dimenziói összefüggésbe hozhatóak-e a Young-féle korai Maladaptív Sémákkal és/vagy séma-tartományokkal. Kvalitatív vizsgálatunk egy nagyobb mintán folytatott kvantitatív vizsgálat előkutatásaként szolgál.
Háttér: Elméletileg a korai maladaptív sémák olyan korai affektív-kognitív mintázatok, melyek szisztematikusan negatív irányba befolyásolják az önéletrajzi narratívumokat az emlékelőhívásra tett torzító hatásukkal (Young és mtsai, 2003), azonban életnarratívákra tett e hatásukat korábban nem vizsgálták.
Hipotézisek: Feltételezésünk szerint összefüggés van az élettörténetekben megjelenő páciencia és izoláció, valamint a maladaptív sémák között. A páciencia dimenzióinak megjelenése több maladaptív sémára utalhat a Károsodott autonómia és teljesítőképesség, ill. a Határok károsodott volta séma-tartományokon belül. Ehhez hasonlóan az Elszakítottság és elutasítás tartomány maladaptív sémái megjelenhetnek a narratívumok elszigetelődés dimenziójában.
Módszerek: Kvalitatív vizsgálatunk során 3 BPD és 3 egészséges személy életúttörténetét kódoltuk le a kérdőív páciencia és izoláció dimenziói mentén, és felvettük a Young-féle Séma Kérdőív rövidített változatát.
Eredmények: A negatív dimenziók mentén történő kódolás egyértelműen elkülönítette a BPD és egészséges személyeket. A páciencia szinte teljesen hiányzott az egészségesek élettörténeteiből, míg a BPD személyeknél több esetben is megjelent, elsősorban az Önkontroll vesztés aldimenzióban. Az izoláció kódolása során ugyanilyen tendencia mutatkozott, azzal a különbség-

gel, hogy a borderline betegeknél itt többféle al-dimenzió volt érintett. BPD személyeknél az Elszakítottság és elutasítás, a Károsodott autonómia és teljesítőképesség és a Határok károsodott volta séma-tartományok jelentősen emelkedett értéket mutattak.
Következtetések: A Séma Kérdőív eredményeiben is nagymértékű különbség mutatkozik az egészséges és borderline személyek között, melyek alapján megerősödni látszik a kapcsolat a páciencia és izoláció kódolása, ill. az általunk kiemelt sématartományok között. Ugyanakkor a történetekben kódolt dimenziók konkrét sémáknak történő megfeleltetéséhez a nagy mintát használó kvantitatív kutatásunk nyújthat alapot.

Kulcsszavak: narratív identitás, borderline, ágencia, páciencia, intimitás, elszigetelődés, korai maladaptív sémák

Önéletrajzi történetek által kiváltott érzelmi válaszok összefüggése korai maladaptív sémákkal - pszichiátriai betegségben szenvedő személyek esetén

Világos Renáta - PPKE BTK Pszichológia Intézet
Horváth Julia - PPKE BTK Pszichológia Intézet
Szilvia Rév - PPKE BTK Pszichológia Intézet
Anna Tornyi - PPKE BTK Pszichológia Intézet
Berán Eszter - PPKE BTK Pszichológia Intézet
Unoka Zsolt - Semmelweis Egyetem Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika

Háttér: Az önéletrajzi narratívumok által kiváltott érzéseket, azok arousal szintjét és a megélt ágencia szintet befolyásolja az emléket előhívó történet jellege. A korai maladaptív sémák szisztematikusan torzítják a percepciót és negatív irányba befolyásolják az önéletrajzi narratívum felidézése által keltett élményeket (Young és mtsai, 2003): egyrészt az emlékelőhívásra tett szelektív hatásukkal (inkább a negatív emlékek előidézését könnyítik meg), másrészt a felidézett emlék másodlagos értékelésében az emléknek az egyénre nézve negatívabb komponenseit emelik ki, így negatívabb élményt váltanak ki. Az önéletrajzi történetek által kiváltott élményeket negatív irányba torzítják a korai maladaptív sémák.
Hipotézisek: A különböző élettörténeti jelenetekre adott érzelmi válaszmintázatok – az érzelmek valenciája, arousal szintje és megélt ágencia szintje – különböznek egymástól. A magasabb maladaptív séma pontszámú személyek negatívabb érzelmi válaszokat adnak a történetekre.
Módszerek: Mintánkat 30 főből álló klinikai minta alkotja. A vizsgálat a Semmelweis Egyetem Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinikáján került felvételre. A narratív identitás mérőeszköze a Strukturált önéletrajzi interjú volt (McAdams, 1997), melyben a vizsgálati személyek 10 fontos élettörténeti emléket írtak le. A történetekre adott válaszokat 9-fokú Likert-skálás Manikin-teszttel (Lang, Bradley & Cuthbert, 2005) három skálán mértük (öröm-szomorúság, nyugalom-izgatottság, dominancia-alávetettség). A maladaptív sémák mérésére pedig a Young-féle Séma Kérdőívet (Young, 1999) használtuk. Az adatok elemzésére ismételt méréses varianciaanalízist használtunk.
Eredmények: Az adatelemzés során beigazolódott, hogy a különböző élettörténeti jelenetek kiváltotta érzelmi válaszmintázatok szignifikánsan eltérnek egymástól. Az ún. csúcsponttal kapcsolatos emlékek például bármely más vizsgált emléknél pozitívabb érzelmeket mozgósítanak, míg az ún. mélyponttal kapcsolatos emlékek bármely más vizsgált emléknél intenzívebb alávetettség érzést hívnak elő. Második hipotézisünknek megfelelően a magasabb maladaptív séma

pontszámú személyek ugyanis összességében szomorúbb, izgatottabb és alávetettebb érzésekről számoltak be. Specifikus kapcsolatokat találtunk a történettípus kiváltotta hatások és a séma súlyosság, illetve az egyes sématartományok között.
Megbeszélés: Eredményeink feltételezésünkkel egybehangzóan azt mutatják, hogy a felidézett emlékek típusa meghatározza a kiváltott reakció minőségét, és a személyek maladaptív sémái e hatást történetenként differenciáltan módosítják.

Kulcsszavak: narratív identitás, mentális zavar, korai maladaptív sémák, érzelmi szabályozás

A személyiség nemverbális mérésének változó- és személyorientált megközelítése

Sz10

Szervező: **Surányi Zsuzsanna -** KRE BTK Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Rozgonyi Ivett -** KRE BTK Pszichológiai Intézet

A szimpózium központi témája a személyiség nemverbális mérése, elsősorban a képi kifejezéspszichológia módszereinek felhasználásával. Az előadások a Hatvan Másodperces Rajzteszt (SSDT) objektív mérési paramétereinek felhasználására épülnek, és többféle módszertannal, különböző vizsgált minták elemzésével keresik az új utat a személyiség diagnosztikus megismerése felé. Ebben a tesztben a vizsgált személy különböző páros relációkat ábrázol a lehető legegyszerűbb módon, körök formájában. A gyorsan, spontán válaszként felrajzolt körök pozíciója, méretviszonyai, átfedése stb. több száz komplex mutató kidolgozását teszi lehetővé. Az elemi paraméterek és a komplex mutatók a vizsgálatok fényében meglepően pontosan képezik le a személyiség meghatározott alaptulajdonságait és dimenzióit, párkapcsolati és kötődési mintáit, illetve bizonyos attitűdjellemzőket. Az előadások a kérdőíves és a rajztesztes mérések összefüggéseit mutatják be, melyeket részben hagyományos módszerekkel (varianciaanalízis, korrelációk), részben személy-orientált megközelítéssel, döntési fa modellezéssel vizsgált a munkacsoport.

Kulcsszavak: nemverbális mérés, Hatvan Másodperces Rajzteszt (SSDT), többváltozós statisztikák, differenciáldiagnosztika

Előadások

Kapcsolati minták személy- és változóorientált megközelítésben

Surányi Zsuzsa - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Hevesi Krisztina - ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Vass Zoltán - KRE BTK Pszichológiai Intézet

Vass Zoltán által kidolgozott Hatvan Másodperces Rajztesztben (SSDT: Sixty Second Drawing Test) a személynek saját magát, a hozzá lehetségesen közel álló személyeket és elvont fogalmakat kell körként ábrázolnia. Vizsgálatunk során 250 hallgatóval végeztük el az SSDT papír-ceruza verzióját, amely mellett a vizsgálati személyek kérdőíveket is kitöltöttek az egyéni és a párkapcsolati (ezen belül szexuális) jóllétet, a pozitív-negatív érzelmeket, diszfunkcionális attitűdöket, patológiás nárcizmust, depressziót - szorongást - stresszt illetően. Vizsgála-

tunk célja a kérdőíves és a rajztesztes eredmények összevetése hagyományos módszerekkel (varianciaanalízis, korrelációk), illetve személy-orientált megközelítéssel és az adatbányászati megközelítésben használt döntési fa modellezéssel. A lelki jóllét változók mentén modern személyorientált elemzéssel (modellalapú klaszterezés) megvizsgáltuk a tipikus lelki jóllét mintázatokat. Ezután döntési fával különítettük el a különböző csoportokat úgy, hogy független változóként csak a körteszt mutatók álljanak rendelkezésre. Az előadás során ki fogunk térni arra a módszertani kérdésre is, hogy milyen előnyökkel és hátrányokkal járnak a különféle módszerek alkalmazása.

Kulcsszavak: társas kapcsolatok, egyéni és társas jóllét, depresszió-szorongás-stressz, patológiás nárcizmus, diszfunkcionális attitűd, személy-orientált megközelítés

A Hatvan Másodperces Rajzteszt mintázatai

Fehér Tibor Dániel - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Surányi Zsuzsa - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Vass Zoltán - KRE BTK Pszichológiai Intézet

A bemutatott kutatás a Hatvan Másodperces Rajzteszt (SSDT) pszichometriai reliabilitását és validitását vizsgáló kutatás-sorozat részét képezi. Célja a mintázatelemzési szemlélet (SSCA) módszertani keretében statisztikai elemzéssel kimutatható mintázatok keresése. A mintázatokhoz a vizsgált személyek az SSDT-n kívül a Zuckerman-Kuhlman-Aluja-féle személyiségkérdőívet töltötték ki. A kutatás a két teszt konstruktumai közti együttjárások feltárására irányult, illetve a csoportszintű megfeleltethetőségek kimutatására. A vizsgálatban először korrelációs vizsgálatokat végeztünk, melyeket klaszteranalízis követett. A klaszteranalízis alkalmazásával olyan változó-együttállásokat kerestünk, melyek a személyiség-kérdőívekben szereplő mutatókat azonosítanak, majd ezeket a nemverbális mérések mutatóival (SSDT) hoztuk összefüggésbe.

Kulcsszavak: SSDT, Hatvan Másodperces Rajzteszt, klaszteranalízis, személyiségváltozók, nemverbális jegyek

A paranoid schizofrenia képi kifejeződése egy esettanulmány tükrében

Kiss Zsófia Eszter - Jász-Nagykun-Szolnok megyei
Hetényi Géza Kórház és Rendelőintézet

Elméleti háttér és célkitűzés: Előadásomban egy 30 éves paranoid schizofréniás nőbeteg rajzvizsgálatáról számolok be. A vizsgálatban alkalmazott tesztek mellett nagy hangsúlyt kap a személyiséget és a tárgykapcsolatokat bejósló Hatvan Másodperces Rajzteszt (SSDT), amelyben a vizsgált személy önmagát és a hozzá közel állókat ábrázolja páros relációkban, körök formájában. Az SSDT jelentősége, hogy spontán reakciókra épül, ugyanis a személy gyorsan, első ötlettől vezérelve rajzol egyszerű formákat. *Módszer:* A Hétlépéses mintázatelemzés (SSCA; Vass, 2006, 2012) módszerével elemeztem a felvett Ház-, Fa-, Ember-, Állat-, Szabadrajz, Nemlétező Állat-, és a Hatvan Másodperces Rajzteszteket. *Következtetések:* A vizsgált személy rajzain a diagnózisra jellemző rajzi jegyek szinte mindegyikével találkoztam, amelyek közül a legszembetűnőbbek a Hatvan Másodperces Rajzteszt (Vass, 2012) esetében is jelentkeztek: fokozott verbalitás; bal oldali preferencia; konkretizálás; merev, hideg, üres rajzok, amelyek diszharmóniát árasztanak; bizarr, inadekvát magatartás és asszociációk, valamint a beteg-

ségnek megfelelően a rajzfolyamat színvonalának romló tendenciája. Megfigyelhető továbbá, hogy az ábrázolt alakok kisméretűek, integrálatlanok, szétesők érzést keltenek, utalva a vizsgált személy bizonytalanságára, regresszív viselkedésére és tárgykapcsolati sémáira.

Kulcsszavak: hétlépéses mintázatelemzés (SSCA), paranoid schizofrénia, Ház-, fa-, ember-, állat-, szabad Rajzteszt, Hatvan Másodperces Rajzteszt (SSDT), Nemlétező Állat Rajzteszt

A Hatvan Másodperces Rajzteszt (SSDT) alkalmazása pszichiátriai betegcsoportokban

Kovács Emese - Semmelweis Egyetem Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika
Vass Zoltán - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Surányi Zsuzsanna - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Fehér Tibor - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Simon Lajos - SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika

Az előadás egy kutatásról számol be, amelyben egyszerű rajzokkal felmértük a vizsgált személyek érzelmi kötődéseit, kapcsolati pozícióit és viszonyait. Vizsgálatunkba borderline személyiségzavarban, hebefréniában és étkezési zavarban szenvedő betegeket vontunk be. Az egészséges kontrollcsoportot nemre és életkorra vonatkozóan illesztettük. A betegség diagnózisát validált pszichológiai tesztekkel igazoltuk. A Hatvan Másodperces Rajzteszt (SSDT) kifejlesztését Vass Zoltán végezte egészséges populáció vizsgálatával. Jelen vizsgálatunk célja a teszt érvényességének vizsgálata klinikai populáción. Hipotézisünk, hogy az SSDT-vel kimutathatóak a vizsgált betegcsoportokra jellemző kapcsolati és kötődési mintázatok, valamint alkalmas lehet a különböző pszichiátriai betegek állapotának monitorozására, nyomonkövetésére. A vizsgálat egyszerűségénél fogva – az instrukcióknak megfelelően körök rajzolása – alkalmas a pszichiátriai betegekkel történő rendszeres felvételre. A vizsgálat során első lépésben a tesztek (SCID-II, PANSS, HOD, BITE, SIAB-EX) segítségével beválogattuk a megfelelő vizsgálati csoportokba a vizsgált személyeket, majd egységes metodika szerint felvettük velük a rajztesztet. A rajzteszt kiértékelése során kapott eredményeket statisztikai módszerekkel elemeztük.

Kulcsszavak: rajzteszt, SSDT, hebefrénia, borderline, étkezési zavar

A szociometria és kapcsolatháló-elemzés elhanyagolt szempontjai és az elemzés új útjai: túl a rokonszenvi dimenzión

Sz11

Szervező: **Gerő Márton -** MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont
Diszkutáns: **Gerő Márton -** MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont

Szimpóziumunk folytatása a két évvel ezelőtt tartott „Hálózatkutatás és szociometria: kurrens kutatások és módszertani kérdések – bemutatkozik a Mérei Szociometriai Műhely Egyesület” című szimpóziumunknak, amelyben felvetettük azokat a kérdéseket, amelyeket az egyesület kutatói munkájuk során vizsgálnak. Az elmúlt két év eredményei közelebb hoztak bennünket a szociometria módszertani megújításához. Elsősorban azzal foglalkoztunk, hogy a szociometriát módszertani vizsgálatoknak vessük alá, annak érdekében, hogy pontosíthassuk mérési eredmé-

nyeit. E munka során figyeltünk fel három problémára:
1) A társadalmi hálózatok kutatásában még mindig kevés figyelmet szentelnek a személyes kapcsolatrendszeren túlmutató elemzési dimenziókra. Így elvész a több-szempontú szociometria legfontosabb hagyománya: a szervezet, illetve csoport értékdimenzióinak és szerepkészletének hálózati elemzése.
2) A szociometriai – mára elsősorban a pedagógiai fejlesztésben és szervezetkutatásban alkalmazott – vizsgálatok nem reflektálnak azokra a mögöttes csoportkoncepciókra, amelyek alapján a feltárásban alkalmazott kérdéseket megfogalmazzák.
3) Egyre több olyan lehetőség adódik, amellyel a kérdőíves adatfelvételi módszer kiváltható, vagy kiegészíthető.
Előadásaink e problémákra reagálnak, ezek mentén vetnek fel válaszlehetőségeket, illetve további kérdéseket. Járó Katalin bemutatja, hogy a hierarchikus szociometria nem csupán alkalmazza, hanem továbbfejleszti a többszempontú szociometria lehetőségeit, és a kapcsolathálón túlmutató kritériumok mérésének technikáját a hatalmi struktúra (hierarchia) megragadására alkalmazza. Ugyanakkor a módszer pontos alkalmazásához, az eredmények interpretációjához tisztázni kell, hogy milyen viszonyban áll egymással az érzelmi-rokonszenvi kapcsolatrendszer és a szerepeket, értékeket vizsgáló dimenziókból kirajzolódó hálózat. Ehhez ad fontos támpontot Rózsahegyi György a kapcsolatok szerkezetére vonatkozó tipológiakísérlete és az ELTE Angelusz Róbert Szakkollégium szociometria műhelyében dolgozó fiatal kutatók a kritériumok és kategóriák közötti együttjárásokat vizsgáló munkája. Utóbbi nem csupán a kérdéses viszonyok tisztázásában, hanem a módszerben implicit rejtőző csoportelméletek feltárására és összevetésére is kísérletet tesz. Mi történik azonban, ha mindezt kiragadjuk a szokásos kérdőíves kontextusból? Ha az adataink nem a válaszadók félig-meddig tudatos válaszadási stratégiáit, hanem mindennapi működésük önkéntelen lenyomatát, a munkavégzés során keletkezett online adatok mintázatait tükrözik? E kérdéssel foglalkozik Vicsek András szervezeti hálózatkutatási tapasztalatokat bemutató munkája.

Kulcsszavak: szociometria, hálózatkutatás

Előadások

Barátság és hatalom iskolai osztályokban – a hierarchikus szociometria (HSZ) jelenségtartománya

Járó Katalin - Mérei Szociometriai Műhely Egyesület

Közismert, hogy a szociometria klasszikusan (Moreno) a kölcsönös érzelmi választáson alapuló emberi kapcsolatok, a barátságok, ezen keresztül az információtovábbítás útjának mérésére kialakított módszer. Mérei Ferencnek a társas jelentőség, korszerűen az un. reputáció vagy presztízs mérésére irányuló kezdeményezései továbbfejlesztésével a HSZ arra tett kísérletet, hogy az eljárással korrekten azonosítsa a csoport tagjai között kialakuló egyenlőtlenségeken nyugvó függőségi, azaz hatalmi típusú viszonyokat is. Ennek alapján komplexen képes megjeleníteni a csoportok vertikális és horizontális struktúráját, valamint a rétegek, a funkcionális és az érzelmi alcsoportok - azaz baráti körök - közötti feszültségekben megjelenő dinamikus erőteret.
A HSZ egy-egy csoport diagnosztizálásakor az értelmezés alapműveletének tekinti az egybevetést egyfelől a mögöttes csoportkoncepciók tartalmát megjelenítő kérdőívekbe foglalt szakértői

elgondolások, másfelől a csoport aktuális viselkedése között, azaz ahogy a kérdőívben a számára felkínált tartalmakra a társak megjelölésekor a választások eloszlásával reagál. A módszer az alkalmazott kérdéseket tartalmuk szerint a vizsgált csoportfunkciók 8 kategóriájába sorolja (lojalitás, irányítás, oppozíció, szabad tevékenység, hozzáértés, légkörteremtés, beilleszkedési zavar, kapcsolatteremtés). A választások eloszlása a szavazatok koncentrációja és a mindenkori mellőzöttek létszámából képzett mutatórendszer alapján három fő szerveződési típusba – egális (E), kontinuális (K) és polarizáló (P) osztható. A két osztályozás egymásra vetítése, ütköztetése lehetővé teszi annak vizsgálatát milyen csoportjelenség feltárását ígéri a szakértőnek egy-egy kérdés alkalmazása a benne foglalt tartalom alapján, s ugyanakkor a válaszok eloszlása az adott csoportban a mérés pillanatában milyen típusú viszonyokat mutat valójában.
A bemutatóban olyan kérdésekre keressük a választ, hogy milyen korlátozásokkal lehet helytálló az a feltételezés, hogy a vezetői képességekre vonatkozó kérdésekre kapott válaszokból kiderül, kik alkotják a csoport hangadó, befolyásos rétegét? Előfordulhat-e, hogy éppen az e téren szavazatot kapók nem rendelkeznek hatalommal, nem tartoznak a valóban elismert csoporttagok közé? Másrészt mennyire biztos, hogy a közvetlen érzelmi megnyilvánulásokra kérdezve szoros kölcsönösségen alapuló barátságokat tárunk fel? Előfordulhat esetleg az ilyen tartalmak esetén is, hogy a tagokat inkább szétválasztó, mint összetartó egyenlőtlenségek kerülnek felszínre? Mit jelent, hogyan értelmezhető, amikor a polarizáló – egyeseket kiemelő a többséget kirekesztő - eloszlást különböző tartalmakhoz kötve produkálja egy-egy csoport? Korábbi és frissebb mérési adatok tükrében arra keressük a választ, milyen evidenciák, és milyen paradoxonok értelmezése adhat megközelítőleg reális képet a különböző szervezetekben működő elsődleges egységek összetett mikro-szociológiai és szociálpszichológiai valóságáról.

Kulcsszavak: hatalom, hierarchikus szociometria, iskolai osztályok

A szociometriai gráfok alapvető mintázatai

Rózsahegyi György - Mérei Szociometriai Műhely Egyesület

A szociogramok egyre kifinomultabb gráfelméleti elemzései részben látványos eredményeket hoztak, részben korábban nem feszegetett, vagy fel sem merült kérdések megoldását tűzték napirendre. Noha a hálózatkutatási eljárások révén formálódni látszik egyfajta szociogram tipológia (hierarchikusság, clusterződés, egyensúly és dinamika, stb.), a szociálpszichológia, mikroszociológia felől felvethető a kérdés: hasonló gráf-szerkezetek köthetők-e hasonló szociálpszichológiai- mikroszociológiai jelenségekhez. Pragmatikusan: van - e jellegzetes rokonszenvi, vagy bizalmi, vagy romantikus, stb. szociogram –gráf.
A kérdés megválaszolása lehetővé tenné, hogy különböző kategóriák közti összehasonlítások során külön mérjük a személyes, a csoporton belüli pozicionális és a csoport-együttes hatásokat. A ritkábban alkalmazott súlyozási lehetőségek, amelyek vagy az egyes személyekhez rendelhető kapcsolati mérőszámok (közvetlenül adott és kapott szavazatokból képzett, ill. közvetett és többféleképpen halmozható szavazatszámokból képzett indexek rendelése az egyes személyekhez, vágatszám), vagy az egyes szavazatokhoz rendelhető, több szempont szerint kialakított súlyozási indexek (leadási sorrend, vágatszám, úthossz indexek, stb.) kiaknázása. A számítások minden egyes kérdés esetben az egyes személyek, ill. szavazataik indexeire támaszkodva építi fel a csoportot. Vagyis minden egyes kérdés esetében más és más csoport létrejöttét feltételezzük. Ebben a megközelítésben az egyes személyek jelentőségét - a kérdések szerinti csoportok

újra és újra történő felépítésében játszott súlyokkal, jelenlétét és befolyását – vizsgálja. Minden egyes kérdés esetében a létrejött szociogramot egyedi jelenségnek fogja fel, és mint ilyeneket hasonlítja össze más kérdések szociogramjaival. Egyedi mintázatok sokaságából indul ki a vizsgálat és a mintázatok esetleges elkülönítése, tipizálása révén különböző standardok meghatározásához is komoly alapokat teremthet.
Az előadás egy empirikus kísérlet eredményeit ismerteti e felvetett problémakörben.

Kulcsszavak: kiscsoportok hálói személyek, szavazatok súlyozása centralitási, clusterezödési, szomszédossági indexek szociogramok tipizálása

A hazai szociometriai eljárások elméleti kritériumrendszereinek empirikus vizsgálata

Dörgő Benedek - ELTE Angelusz Róbert Társadalomtudományi Szakkollégium
Hajdu Miklós - ELTE Angelusz Róbert Társadalomtudományi Szakkollégium
Horzsa Gergely - ELTE Angelusz Róbert Társadalomtudományi Szakkollégium

A szociometriai vizsgálatok elsősorban a csoportban kialakult kapcsolatokra vonatkozó eredményeket emelik ki. A többszempontú és a hierarchikus szociometriai (HSZ) vizsgálatok során a kutatók azonban nem csupán a kapcsolathálóra (barátságokra, bizalomra, együttes tevékenységekre), hanem egyéb dimenziókra vonatkozóan is tesznek fel kérdéseket. A válaszok alapján képesek lehetünk felrajzolni a csoport kapcsolatrendszerét, hálózatát és képet alkotni a csoportban kialakult és többféle dimenzióban értelmezett funkciókról, szerepekről és értékekről is.
A vizsgálatok során feltárandó dimenziókat az adott kutatás vagy módszertan mögött álló elméleti csoportkoncepció jelöli ki. Mind Mérei Ferenc, mind a HSZ megalkotói feltételezték, hogy a kutatások során feltett kérdések csoportosíthatóak aszerint, hogy pontosan milyen viszonyra vagy funkcióra kérdeznek rá. Elképzelhető például, hogy egy iskolai osztályban egy potenciális közösségi esemény megszervezésére és egy diáktüntetés megszervezésére vonatkozó kérdés együttesen alkalmas a szervezői funkció mérésére. Felmerülhet azonban a kétely, hogy a két kérdés egy csoportba sorolására vonatkozó feltételezés empirikusan is igazolható-e.
Előadásunkban három ilyen kritériumrendszert tesztelünk 20 csoport adatai alapján. Ezek: Mérei Ferenc többszempontú szociometriája, Gebauer Ferenc ez alapján végzett felvételeinek ám ettől némileg eltérő kritériumrendszere, valamint Járó Katalin és Veres Sándor hierarchikus szociometriájának elméleti keretrendszere. Eredményeink megmutatják, mennyire felelnek meg az elméleti koncepciók a választások empirikus együttjárásainak, illetve bemutatjuk azt is, hogy melyek a közös pontok és az eltérések a kritériumrendszerek között.

Kulcsszavak: szociometria módszertana, kritériumok tesztje, kritériumrendszerek, faktorelemzés, Mérei Ferenc, Járó Katalin, Veres Sándor, Gebauer Ferenc

Hálózatkutatás a szervezetfejlesztésben: a szociometriától az adatbányászatig

Vicsek András - Maven7

Napjainkban a közösségi hálózatok és az internet elterjedésével egyre nagyobb figyelem jut kapcsolati hálózataink megértésére és elemzésére. A hálózatkutatás egy olyan módszertan, amelynek a segítségével transzparensé és kezelhetővé válnak komplex csoportdinamikai rendszerek is. A formális rendszerek mellett minden szervezetben létezik egy informális belső hálózat, amelynek a szervezet működésére döntő hatása van. Valójában ez a belső rendszer sokkal sokrétűbb, és nagyobb hatással van egy cég teljesítményére, mint azt elsőre gondolnánk. A szervezeti hálózatkutatás ezt a belső informális hálózatot képes feltárni, meghatározni a kulcsszereplőket és hatásukat, valamint a csoportokon belüli és csoportok közötti együttműködést és információ-áramlást. A technika fejlődésével ma már számos lehetőség van egy szervezeten belüli információáramlás és együttműködések feltérképezésére a klasszikus kérdőíves módszertanon túl. A szervezeten belül keletkező log file-ok elemzése újabb lehetőségeket teremtett arra, hogy megismerjük a szervezet folyamatait és működését meghatározó kapcsolódásokat. Az előadásban bemutatjuk, hogyan lehet a klasszikus szociometriai módszertan és a legújabb adatbányászati technológiák ötvözésével még pontosabb képet kapni a szervezet belső dinamikájáról.

Kulcsszavak: szervezeti hálózatkutatás, szociometria, adatbányászat

A tér integrált leképezésének neuropszichológiai vonatkozásai

Sz12

Szervező: **S. Nagy Zita -** ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Donauer Nándor -** Szt. István és Szt. László Kórházak Rehabilitációs Centruma

Szimpóziumunkban a térleképezés folyamatának újszerű vizsgálati lehetőségeit, valamint a vizsgálatok eredményeit mutatjuk be. Első előadásunk az aktív leképezés sajátosságaira fókuszál. Bemutatunk egy olyan újszerű neuropszichológiai feladatot, amellyel megjeleníthető a célirányos, akaratlagos exploratív mozgáson keresztül megvalósuló megismerés, felfedezés egyedi folyamata és esetleges károsodása. A külső tér testmozgás általi leképezésének tárgyalása után, második előadásunk maga a test, más szólva a perszonális tér leképezéséről és annak lehetséges sérüléseiről szól. Feltételezve, hogy testünk többszörösen reprezentált elménkben, bemutatjuk, hogy neglekt szindróma esetén a test különböző reprezentációi hogyan károsodhatnak. Harmadik előadásunk a térleképezés magasabb szintű (integrációs) folyamatainak sérülésére fókuszál extraperszonális vizuális neglektben. A kétértelmű ábrákkal végzett vizsgálat eredményei arra utalnak, hogy a tér nagyobb egységeinek automatikus, vizuális integrálása vizuális neglektben nagyobb károsodást szenved, mint afázia esetén. Záró előadásunk a térleképezés összetett emlékezeti folyamatainak sérülését tárgyalja benignus centrotemporális epilepsziával (BCTE) küzdő gyermekeknél. Egy új tér-idői emlékezetet mérő eljárásra építő vizsgálat eredményei alapján bemutatjuk az egyszerű és az összetett (többszörös integrációval járó) memória folyamatok disszociációját BCTE-s gyermekeknél.

Kulcsszavak: neuropszichológia, térleképezés, emlékezet, integráció

Előadások

A „Keret" feladat, mint a tapasztalás eszköze az önmegismerés folyamatában agysérült személyeknél

Verseghi Anna - Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet
Bálint Brigitta - Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet
S. Nagy Zita - Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet; ELTE PPK, Pszichológiai Intézet

A Keret feladatot agysérült személyek rehabilitációs folyamatában, a mindennapi neuropszichológiai gyakorlatban alakította ki Verseghi Anna. 2002-től terjedt el a neuropszichológiai vizsgálat és terápia gyakorlatában. Jelen előadásunk az első nyilvános bemutatása a Keret feladat alkalmazásával szerzett több, mint 10 év alatt nyert tapasztalatainknak szélesebb körű szakmai közönség előtt.
A vizsgálatban a vizsgált személy vizuális input kizárásával (bekötött szem) ül egy asztal előtt, amelyen számára nem látható módon egy 30 cm átmérőjű kör alakú keret/sablon van elhelyezve. Az a feladata, hogy egy toll segítségével haladjon a keret belsején végig, és szerezzen tapasztalatot magáról a formáról. Ha kialakult benne egy képzet az alakzatról, a sablonról, akkor rajzolja meg a vízszintes és a függőleges felezőket. A domináns kézzel kezdünk, majd a feladatot hasonló módon a szubdomináns kézzel is elvégeztetjük. Végül anélkül, hogy látta volna teljesítményét, megkérjük, hogy nyitott szemmel rajzolja le a korábbi formát.
Előadásunkban 3 fő kérdést fogunk tárgyalni.

1. Mit szólít meg a feladat, azaz a Keret feladat elvégzéséhez milyen kognitív folyamatok működésére van szükség?
2. Mit mérünk?
3. Mi történik a feladat megoldása során?

Agysérült személyek feladatmegoldásaiból mutatunk be egy válogatást, hogy szemléltessük azt a folyamatot, amelynek során egy személy a célirányos, aktív, akaratlagos exploratív mozgásából származó kinesztetikus-proprioceptív jelzéseire alapozva megkísérli, hogy hozzáidomuljon az általa felfedezett valósághoz. A bemutatott megoldásokban láthatóvá válik az a működés, ahogy a vizsgált személy felfedez, leképez (bevetít-kivetít), s ahogy a külső és belső világának dialógusában megformálódik egy tárgyiasítható, mérhető eredmény.
A tapasztalataink alapján elmondhatjuk, hogy a Keret feladatot jól hasznosíthatjuk az agysérült személyek önmegismerési, önfelfedezési folyamatában. A vizsgált személy a feladat végzése közben a vizsgálat tárgyából az önvizsgálat alanyává válhat, hiszen módja van összemérni az élményét a cselekvésének és viselkedésének konkrét eredményével. A vizsgálat módja segíti, hogy az agysérült páciens kialakítsa új kapcsolatát önmagával és környezetével.

Kulcsszavak: neuropszichológia, rehabilitáció, leképezés (bevetítés-kivetítés) folyamata

A test reprezentációjának többszörös sérülése neglektben

S. Nagy Zita - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet

A testre vonatkozó neglektnek sokféle tünete ismert. Az előadásban feltételezzük, hogy a különböző tünetek mögött más-más testhez kapcsolódó funkció és ezzel együtt más és más agyi terület károsodása állhat. Ennek feltárásához két funkció károsodását vizsgáltuk neglekttel küzdő betegeknél (N=10), összehasonlítva egészséges személyekkel (N=10) és neglektes tünete-

ket nem mutató betegekkel (N=10). A kérdéses funkciók: a test térbeli helyzetének megítélése és a testforma észlelése. A test leképződésének vizsgálatára egy új módszert használtunk: a Testábrázolás Módszerét, amely alkalmas az említett két testi funkciót együttes mérésére.
Eredményeink azt mutatták, hogy bal oldali neglektes betegek testük térbeli helyzetét szignifikánsan jobbra tolódva ábrázolták a valós testhelyzetükhöz képest. Ezzel szemben a neglektes tüneteket nem mutató betegek, valamint az egészséges kontroll személyek hajlamosak voltak balra eltolva ábrázolni testük észlelt helyzetét. A neglektes betegek továbbá testük formáját is szignifikánsan torzultabbnak észlelték, mint az egészséges kontroll személyek és a neglektes tüneteket nem mutató betegek. Nyolc neglektes beteg esetében a test szubjektív jobbra tolódása és a testforma torzult észlelése együtt jelentkezett, viszont a két funkció sérülése disszociált két neglektes betegnél.
Vizsgálatunk egyrészt igazolja, hogy a test térbeli helyzetének megítélése és a testforma észlelése károsodik neglekt esetén. Másrészt a két tünet disszociációja megerősíti, hogy feltételezhetően ez a két tünet két különböző funkció károsodásához köthető.

Kulcsszavak: agykárosodás, neglekt, testleképeződés

Figyelmi eredetű forma fluencia és kontúrintegrációs deficit vizuális neglekt szindrómás betegeknél

Donauer Nándor - Szt. István és Szt. László Kórházak Rehabilitációs Centruma
Mészáros Andrea - ELTE Bárczy Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

A sikeres rehabilitációs kezelés végeztével, az elbocsátás előtti kontroll vizsgálat alkalmával neglektes betegeinket megkértük néhány kétértelmű ábra értelmezésére is nem kanonikus ábrázolású képek bemutatásakor. Noha a betegek igen jól teljesítettek a szokatlan látószögben bemutatott képek felismerésében, a kétértelmű ábrák "másik" jelentésének észlelésére gyakorlatilag képtelenek voltak.
A fenti jelenség vizsgálatára két, kétértelmű ábrákból álló, egyenként 35 ábrát tartalmazó, képanyagot állítottunk össze. Az instrukcióban felkértük a betegeket, hogy mondják el, mit látnak a képen és mutassák meg illetve mondják meg, ha az ábra lehetetlen, vagy kétértelmű, vagy valamilyen szokatlant, esetleg valahol rejtett ábrát is ábrázol.
A vizsgálatban 20 fős neglektes, 18 fős afáziás, valamint 44 fős korban és nemben illesztett kontroll csoport eredményeit hasonlítottuk össze. A kontroll csoport gyakorlatilag plafon effektust mutatott a megoldások során. Az afáziás csoport nagyobb szórás értékkel, de átlagukat tekintve 86%-os teljesítményt mutatott. Ezzel szemben a neglektes csoportban a rejtett ábra felismerése még a véletlen szintet sem érte el. A lehetetlen ábrák hibás részeit sem találták meg, illetve sajátos értelmezéssel ellátva láttak bele ezen ábrákba különböző hibákat.
A fenti eredmények arra utalnak, hogy neglektes betegeknél a megnehezített percepciós helyzetekben a rugalmas észlelési folyamatokhoz szükséges figyelmi folyamatok még nem állnak rendelkezésre, és a tér nagyobb egységeinek automatikus, vizuális (forma, vagy kontúr) integrálása még nem történt meg. Azonban e fenti felismeréses helyzetekben kellő mennyiségű gyakorlással - az ún. perceptuális tanulás révén – e deficitek csökkenthetők, illetve megszüntethetők.

Kulcsszavak: neglekt, afázia, perceptuális forma és kontúrintegráció, téri figyelem, kétértelmű ábrák

Emlékezeti integráció benignus centrotemporális epilepsziában

Kárpáti Judit - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Kognitív Pszichológia Tanszék
Kónya Anikó - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Kognitív Pszichológia Tanszék
Donauer Nándor - Szt. István és Szt. László Kórházak Rehabilitációs Centruma

A benignus centrotemporális epilepszia (BCTE) a gyermekkori epilepsziák leggyakoribb formája. Az esetek nagy részében a rohamok a kamaszkor végére megszűnnek, azonban a tanuló éveket végigkísérő betegség kapcsán fontos kérdés, hogy az mennyiben érinti az iskolai ismeretelsajátítási készséget. A kutatási eredmények szerint BCTE-s gyerekeknél a mentális fejlődés és az intellektus teljes mértékben ép (pl. D'Alessandro, Piccirilli, Tiacci, 1990), a neuropszichológiai vizsgálatok egymásnak ellentmondó eredményei azonban indokolják a kognitív képességekre irányuló vizsgálatokat. Egyes eredmények szerint az epilepszia ezen típusa nem érinti a rövid távú emlékezeti működést (pl. Croona és mtsai, 1999), ugyanakkor más eredmények széleskörű emlékezeti deficitről számolnak be (Northcott, Connolly, Berroya, 2007).
Az általunk alkalmazott eljárás Postma és munkatársai (2006) tér-idői emlékezetet vizsgáló eljárásán alapszik, amelyben az eltérő megjelenítésben bemutatott képek újra elhelyezése a feladat. Az egymásra épülő feladatok segítségével lehetőségünk nyílt arra, hogy megvizsgáljuk BCTE-s gyerekek emlékezeti terjedelmét az egyre összetettebb emlékezeti integrációval járó feladatokban. A tisztán téri feladat a téri lokalizáció, a tisztán sorrendi feladat pedig a verbális sorrend megtartását mérte. A szekvenciális feladat a téri és az idői információk összekapcsolását verbális aspektus nélkül vizsgálta, míg a szekvenciális-sorrendi feladat a kontextuális információk összekapcsolásán túl a téri és a verbális emlékezeti modalitások integrációját is megkívánta.
A vizsgálatok adatait eset-statisztikával elemeztük. A feladatokban elért terjedelmi eredmények mellett érzékeny mutatónak bizonyult a komplex feladat téri és idői hibáinak aránya is. Eredményeink szerint a BCTE-s gyerekek az egyszerű (tisztán téri és tisztán sorrendi), illetve a szekvenciális feladatokban nem tértek el az életkorban és nemben illesztett kontrollszemélyektől, azonban a többszörös integrációval járó szekvenciális-sorrendi feladatban gyengébben teljesítettek kortársaiknál. A BCTE-s gyerekeknél elsősorban nem az automatikus emlékezeti folyamatok érintettsége rajzolódik ki, hanem úgy tűnik, hogy inkább a figyelmi erőfeszítést igénylő komplex integrációs folyamat szenvedhet zavart.

Kulcsszavak: benignus centrotemporális epilepszia, tér-idői emlékezet, emlékezeti integráció, automatikus és tudatos erőfeszítéses folyamatok

Atipikus fejlődés

Sz13

Szervező: **Csákvári Judit -** ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Lányiné Engelmayer Ágnes** - Budapesti Corvinus Egyetem

Az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézetének Atipikus fejlődés műhelye minden évben összeállít egy szimpóziumnyi anyagot az elmúlt év kutatási eredményeiből válogatva. Az aktuális szimpózium az iskoláskorú populációra koncentrál. A műhely a Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet hagyományait tovább éltetve hangsúlyozza kutatás és gyakorlat szoros kapcsolatát. Az atipikus fejlődés tanulmányozása korszerű, a nemzetközi gyakorlatban bevált tesztekkel, eljárásokkal történik, az eredményekből levont következtetések pedig a hazai diagnosztikus szakértői gyakorlatba beépülve járulnak hozzá a szakterület fejlődéséhez.
Mohai Katalin előadásában egy nagyobb kutatás részeredményeit ismerteti. Az olvasási zavarok azonosításának lehetőségeit járja körül, specifikus képességmintázatok azonosításának lehetőségét veti fel, és felhívja a figyelmet azokra a nehézségekre, amikkel a gyakorlatban dolgozó szakemberek találkozhatnak a diagnózisalkotás során.
Mészáros Andrea előadása nyelv, emlékezet, intelligencia és végrehajtó működés kapcsolatát vizsgálja fluencia feladatokon keresztül specifikus nyelvfejlődési zavarban. Az eredményeken túl ő is kitekint a gyakorlatra, a diagnosztikus munka fejlesztésére tesz javaslatokat.
Gereben Ferencné előadásában az iskolai eredményesség felől indítva jut el alapvető, a kognitív struktúrát érintő kérdésekig. Előadásában az atipikus nyelvi fejlődés korai és későbbi markereit elemzi, az iskolai beválás szempontjából is releváns következményekre hívja fel a figyelmet.
Prónay Beáta előadásában vak gyermekek intelligencia tesztelésének lehetőségeiről és egy alapvetően haptikus teszttel kapott kutatási eredményekről számol be. Felhívja a gyakorlat figyelmét a kizárólag verbális szubteszteken alapuló diagnosztikus gyakorlatban rejlő hibalehetőségekre.

Kulcsszavak: iskolai teljesítmény, olvasási és nyelvi nehézségek, diagnosztika tesztek, képességstruktúra, intelligenciavizsgálat, profilanalízis, iskolai készségek zavara, specifikus nyelvi zavar, diszlexia, vakság, szakértői vizsgálat

Előadások

Szempontok az olvasási zavarok azonosításához és differenciáldiagnosztikájához

Mohai Katalin - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet,
ELTE PPK Pszichológia Doktori Iskola, Kognitív Fejlődés Program

Az olvasáskutatások és az országos felmérések alapján is igen jelentős hazánkban azon gyermekek száma, akik nem (vagy csak nagyon nehezen) jutnak el az olvasás és írás készségszintű használatára.
Kutatásunkban ezen gyengén olvasó gyermekek egy szűkebb csoportjára, a fejlődési diszlexiát mutató gyermekekre fókuszálunk. Sajnos mostanra a diszlexia népszerű, már-már szinonim kifejezéssé vált a gyengén olvasás nevesítésére nemcsak a laikus hozzátartozók, de az oktatási szakemberek részéről egyaránt.

A fogalom „felhígulása” mögött elsősorban maga a jelenség sokszínűsége áll; az olvasási zavart mutató gyermekek tüneti és etiológiai szerveződésének nagyfokú heterogenitása tapasztalható, másfelől a diszlexia diagnózisának felülreprezentáltsága abból is adódik, hogy a gyógypedagógiai pszichodiagnosztika jelenlegi eszköztárával igen nehéz érvényes és megbízható diagnózist hozni.
Kutatásunk egyik fő célkitűzése éppen az, hogy az elmélet és a gyakorlat metszéspontjában segítséget nyújtson a sérülésspecifikus diagnosztikus tevékenységhez, s ezáltal közvetve a hatékony intervenciós eljárások kidolgozásában.
Munkánkkal egy kutatás kontextusában támpontokat kívánunk adni az olvasási zavarok azonosításához és differenciáldiagnosztikájához.
Kutatásunk során meghatározott szempontok alapján három csoportot alakítottunk ki: olvasási zavarral küzdő gyermekek (diszlexiás), gyengén olvasó gyermekek és jól olvasó gyermekek kognitív teljesítményeit elemezzük, hasonlítjuk össze.
Jelen munkánk során a kutatás egy szeletét mutatjuk be, azzal a célkitűzéssel, hogy bemutassuk az olvasási zavarok hátterében meghúzódó neurokognitív mintázatokat egy átfogó fejlődésneuropszichológiai vizsgáló eljárás (NEPSY-I.) alkalmazásával.
Az eredmények tükrében néhány releváns, gyakorlati megfontolást kínálunk a bizonyítékon alapuló diagnosztikus gyakorlatra.

Kulcsszavak: diszlexia, NEPSY-I, pszichodiagnosztika

A verbális és ábrafluencia kapcsolata a végrehajtó működés, a közvetlen emlékezet, a nyelvi képességek és az intelligencia mutatóival specifikus nyelvi zavarral küzdő iskolásoknál

Mészáros Andrea - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet, ELTE GYOSZI, ELTE PPK Pszichológia Doktori Iskola, Kognitív Fejlődés Program

Kutatásunkban sajátos feltétek között, specifikus nyelvfejlődési zavarban (SLI) vizsgáltuk a verbális és ábrafluencia kapcsolatát a végrehajtó működés, a közvetlen és késleltetett emlékezet, a nyelvi képességek és az intelligencia mutatóival.
Az SLI a verbális működés szelektív zavara, amelyben a nyelvelsajátítás terén megmutatkozó problémák nem tulajdoníthatók hallássérülés, intellektuális képességzavar, neuromotoros károsodás, környezeti depriváció, autizmus spektrum zavar vagy emocionális zavar következményeinek.
Arra kerestük a választ, hogy mi áll a verbális (betű, kategória, ad hoc, váltás, ige) és nonverbális (alap, szűrés, váltás) fluenciatesztek produktivitási (válaszszám, hibaszám, ismétlés) és minőségi (stratégiahasználat) mutatóinak hátterében: tekinthetők-e ezek az exekutív funkció mérőszámainak, és ha igen, akkor azok ezen belül mely képességek állnak kapcsolatban. A végrehajtó képességek mérésére kérdőívet (Behavior Rating Inventory of Executive Function- tanári változat) és teszteket (Childrens’s Color Trails Test, Stroop Color and Word) alkalmaztunk.
Vizsgáltuk továbbá azt is, hogy a stratégiahasználatot implikáló fluenciatesztekben elért teljesítményre milyen hatással vannak a nyelvi képességek (fonológiai feldolgozás és produkció /Magyar Álszóteszt/, receptív és expresszív szókincs /PPVT, LAPP/, szintaktikai szerkezetek megértése /TROG-H/, illetve reprodukciója /MAMUT/, illetve gyors lexikai előhívás /Rapid Automatized Naming and Rapid Alternating Stimulus Tests/), az emlékezet (WISC-IV Számterjedelem, Rey Auditív-Verbális Tanulás, Test of Visual Perceptual Sklills - Vizuális emlékezet,

Rey Komplex Ábra, és az intelligencia (Raven Mátrixok, WISC-IV Verbális megértés Index). Eredményeink segítik a fluenciatesztek diagnosztikus szerepének pontosítását és rávilágítanak a profilanalízis fontosságára.

Köszönetnyilvánítás: A kutatás az Európai Unió támogatásával és az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával (támogatási szerződés száma TÁMOP 4.2.1/B-09/1/KMR-2010-0003), továbbá „Az emlékezet egészséges és sérült működése” című OTKA pályázat keretében készült. A kutatás témavezetője Kónya Anikó, nyilvántartási száma K 81641.

Kulcsszavak: specifikus nyelvfejlődési zavar, verbális fluencia, alakzatfluencia, végrehajtó működés, nyelvi képességek, közvetlen emlékezet, intelligencia

Nyelvfejlődési zavarok - atipikus tanulási folyamatok – sajátos nevelési igény

Gereben Ferencné - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

A nyelvelsajátítás sikerességének, illetve az atipikus fejlődési sajátosságokkal jellemezhető sajátos nevelési igényű tanulók körében mutatkozó hiányosságainak későbbi következményei figyelemfelhívó jellegűek az iskolai tanulás eredményessége szempontjából. Az olvasás, az írás, a helyesírás, a matematika, az idegen nyelv elsajátítás mellett a nyelvi képesség és nyelvi tudás a verbalitást mozgósító tantárgyak (történelem, kémia, fizika) széles körét is érinti. A „rizikógyermekek”-nek minősített „lassú nyelvelsajátítók”-kal kapcsolatos vizsgálatok jól jelzik, hogy a nemverbális kognitív képességek, a szómegértés, a beszédprodukció, ezen belül is a fonetikai-fonológiai kódolás gyengeségét jelző kiejtési hibák a későbbi fejlődési zavarok prediktív tényezői 2 éves kor után. (Buschmann A,, Neubauer M., 2012). Hazai gyermekpopulációt illetően igen kevés megbízható adat áll rendelkezésre arra vonatkozóan, hogy az anyanyelv elsajátítás korai, prognosztikai és diagnosztikus bizonytalanságot egyaránt hordozó zavarai hogyan játszanak szerepet azoknak az atipikus fejlődési sajátosságokra épülő tüneti képeknek a kialakulásában, amelyeket a BNO kódrendszere és a szakértői vélemények az „iskolai készségek kever zavara” (F81.3), ill. mint „kevert specifikus tanulási zavar” (F83) megnevezéssel jelölnek. Kutatásunkat pilot study keretében végeztük véletlenszerűen válogatott 50 fős mintán, a szakértői munka számára összeállított speciális diagnosztikus protokoll alapján az ELTE Gyakorló Gyógypedagógiai Szolgáltató Intézményben a 2012-es évben, ahol az Oktatási Hivatal megbízásából folyt a korábban SNI/b kategóriába besorolt tanulók szakértői felülvizsgálata. A klinikai tapasztalatok a korai atipikus nyelvi fejlődés értelmezési nehézségeire utalnak; valamint azt jelzik, hogy a 2-9. osztályos tanulók jelentős hányada a fonológiai kódolás, a szókincs, a szövegértés és a verbális memória működésének területén korosztályához képest jelentősen alulteljesít; magasabb iskoláskorban pedig a helyesírás,- és az idegen nyelv tanulás területén az értékelés és minősítés alóli felmentésben részesülnek. Mindezek igazolni látszanak azokat a nemzetközi kutatási tapasztalatokat, miszerint az alacsony anyanyelvi tudás és képességszint, mint a tanulási sikeresség döntő faktora, kihatással van – többek között - iskoláztatás során jelentős preferenciát élvező idegen nyelvi teljesítmények alakulására és egyéb – a jelen kutatásban nem részletezett – faktorokra. A széles spektrumú összefüggésrendszer kutatása sürgető igénnyel merül fel az atipikus fejlődés korai és későbbi szakaszait érintő fejlődési változások megismerése, a beavatkozási stratégiák hatékonysága és az életkor specifikus módszertani protokollok kidolgozása szempontjából.

Kulcsszavak: lassú nyelvelsajátítás, nyelvfejlődési zavar, rizikóelemzés, idegen nyelv elsajátítás

Vak gyermekek intelligencia vizsgálata ITVIC teszttel

Prónay Beáta - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

A vak és látássérült gyermekek intelligenciavizsgálata súlyos nehézségekbe ütközik a világon mindenhol az intelligencia tesztek vizualitásra alapozottsága miatt.
Előadásunkban az utóbbi évek legfrissebb gyermekintelligencia tesztjével, sztenderdizált eszközével, az ITVIC (Intelligence Test for Visually Impaired Children) (Dekker et al, 1991) teszttel végzett vizsgálatok néhány eredményét mutatjuk be. A 90-es években Hollandiában sztenderdizált tesz a thurstoni intelligenciamodell alapján készült, a gyermekek verbális és performációs képességeit integráltan vizsgáló eljárás, mely felhasználja korábbi szerzők bevált tesztjeit is részben vagy egészben (Stanford Ohwaki Kohs block design, Rich és Anderson Tactual Progressive Matrices Test, stb.). A teszt 12 szubtesztből áll, melyek közül 7 haptikus és külön sztenderdje van vak és funkcionális látással rendelkező gyermekek számára.
Cél: A vizsgálati eredmények közül a teljes Braille csoport, a sajátcsoport, és a rövid tesztváltozatban nyújtott eredmények elemzésének ismertetése.
Módszer: A vizsgálatban 43 fő eredményeit ismertetjük (életkori átlag 14,82; 20 ffi, 23 nő; koraszülött 30 fő, vak 37 fő). A feldolgozás során korrelációs vizsgálatokat és t próbákat alkalmaztunk. Az ITVIC saját IQ minden másik kvócienssel korrelál ($p<0,000$). A páros t próba alapján elmondható, hogy a saját IQ és a saját rövid IQ egyformának, vagyis egymással helyettesíthetőnek bizonyult ($t=-0,253$, $p<0,802$). Ugyanakkor a saját IQ és a saját VQ ($t=4,996$), HQ ($t=-3,992$) szignifikánsan különbözőnek, vagyis egymást nem helyettesítőknek, hanem kiegészítőknek bizonyultak ($p<0,000$).
Megbeszélés: A vizsgálat a vak gyermekek verbális képességeinek mérési gyakorlatával kapcsolatban jelez veszélyt. A gyermekek verbális próbákkal mért VQ eredményeiről (HAWIK, MAWGYI-R) korábban azt feltételeztük, hogy azok felülmérik a gyermekek képességeit, vizsgálataink azonban ennek ellenkezőjére utalnak.

Kulcsszavak: intelligencia, ITVIC, vak gyermekek

Automatikus és nem-tudatos folyamatok

Sz14

Szervező: **Németh Dezső -** ELTE PPK Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék
Diszkutáns: **Lukács Ágnes -** BME Kognitív Tudományi Tanszék

Az implicit tanulás olyan alapvető nem-tudatos tanulási forma, ami nemcsak a motoros készségeket (biciklizés, teniszezés), hanem a kognitív és szociális készségeket (társas interakciók) is meghatározza. Ezen automatikus készségek elsajátításának megértése nemcsak az alapkutatás szempontjából fontos, hanem komoly gyakorlati jelentősége is lehet. A szimpózium bemutatja az implicit készségtanulás kognitív idegtudományi és pszichológiai hátterét. Az előadásokban részletesen tárgyaljuk az alvás szerepét az implicit tanulásban és az elsajátított tudás konszolidációját meghatározó faktorokat. Bemutatjuk az implicit tanulás idegrendszeri hátterét vizsgáló empirikus vizsgálatokat. Továbbá megpróbáljuk feltérképezni az automatikus készségek felülírásának lehetőségeit.

Kulcsszavak: automatikus folyamatok, implicit tanulás, készségek, alvás, konszolidáció, szokások

Előadások

Alvászavar hatása az emlékezeti működésre gyermekkorban

Csábi Eszter - SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív- és Neuropszichológia Szakcsoport
Benedek Pálma - Heim Pál Gyermekkórház
Janacsek Karolina - ELTE PPK Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék
Németh Dezső - ELTE PPK Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék

Számos vizsgálat foglalkozik az alvás és emlékezet kapcsolatával, azonban ezek többsége elsősorban a felnőtt populációt tanulmányozza. Kevesebbet tudunk arról, hogy gyermekkorban az alvás hogyan hat a fejlődésben lévő emlékezeti rendszerekre, illetve alvászavar esetén érintettek-e a különböző emlékezeti komponensek. Jelen kutatás célja annak feltérképezése, hogy gyermekkorban az alvászavar folyamatos jelenléte milyen hatással van a deklaratív és a nem-deklaratív tanulási és emlékezeti folyamatokra. A vizsgálatban 10 fő alvásfüggő légzészavarban (SDB – Sleep-Disordered Breathing) szenvedő gyerek vett részt (átlag életkor: 8,8 év, iskolai végzettség átlaga: 2,1 év, 5lány / 5fiú), akiket 10 fő egészséges gyerek teljesítményével hasonlítottunk össze (átlag életkor: 9,3 év, iskolai végzettség átlaga: 3,3, 7 lány/ 3 fiú). A deklaratív emlékezet mérésére történet felidézés tesztet alkalmaztunk, a nem-deklaratív rendszer mérésére egy olyan implicit tanulási feladatot (Alternáló Szeriális Reakcióidő Feladat - ASRT - Alternating Serial Reaction Time), mely lehetővé teszi, hogy külön tudjuk vizsgálni az általános motoros és a szekvencia specifikus tanulást. Eredményeinket tekintve eltérést találtunk a deklaratív emlékezet és az implicit tanulás érintettségében az alvászavarban szenvedő és az egészséges gyerekcsoport között. Az SDB-s gyerekek alacsonyabb teljesítményt mutattak a deklaratív emlékezeti teszten, mint a kontroll csoport. Az implicit tanulásban azonban mindkét csoport ugyanolyan tanulási mintázatot mutatott, mind az általános motoros, mind a szekvencia-specifikus tanulásban. Következésképpen, a gyermekkorban fennálló alvászavar hatással van a több figyelmet igénylő és elsősorban kérgi struktúrákhoz kapcsolódó deklaratív folyamatokban, mely kiemelt fontosságú az iskolai tanulás szempontjából. A kevesebb figyelmi kontrollt igénylő és inkább kéreg alatti struktúrákhoz köthető nem-deklaratív mechanizmusok viszont az fennálló hipoxia és alvásdepriváció ellenére megtartottak.

Kulcsszavak: alvás, alvászavar, történet felidézés, implicit tanulás, fejlődés, emlékezeti rendszerek

Az implicit tanulás konszolidációjának fejlődése 8 éves kortól felnőttkorig

Juhász Dóra - SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola
Janacsek Karolina - ELTE PPK Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék
Németh Dezső - ELTE PPK Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék

Az implicit tanulás fejlődésével számos kutatás foglalkozott, azonban kevés figyelmet fordítottak ezen alapvető tanulási mechanizmus konszolidációjára. Az impliciten elsajátított tudás konszolidációjával kapcsolatos eredmények alapján pedig úgy tűnik, hogy a fiatal felnőttek mutatnak jobb teljesítményt, míg az idősebb korosztály felejtést mutat a konszolidációs idő elteltével a második adatfelvételkor. Az implicit tanulás gyerekkori fejlődésére eddig nem irányult figyelem, így jelen kutatás hiánypótló lehet ebben a témakörben. Kutatásunk célja tehát az, hogy probabilisztikus szekvencia tanulási feladattal megvizsgáljuk, hogy a különböző életkorokban (8-

30 év) az implicit tanulás által megszerzett tudást milyen mértékben tartjuk meg és alkalmazzuk. A vizsgálatban 120 fő vesz részt, 6 életkori korcsoportra osztva. Az előadás bemutatja és részletesen elemzi az életkori hasonlóságokat és különbségeket az implicit tudás konszolidációjával kapcsolatosan és felvázolja ezen hasonlóságok, különbségek lehetséges okait, hátterét.

Kulcsszavak: konszolidáció, szekvenciatanulás, implicit tanulás, fejlődés

A prefrontális kéreg szerepe a szekvenciatanulásban és annak konszolidációjában: Eredmények egy nem-invazív agyi stimulációs vizsgálatból

Janacsek Karolina - ELTE PPK Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék
Ambrus Géza Gergely - Georg-August University of Göttingen, Department of Clinical Neurophysiology
Paulus Walter - Georg-August University of Göttingen, Department of Clinical Neurophysiology
Antal Andrea - Georg-August University of Göttingen, Department of Clinical Neurophysiology
Németh Dezső - ELTE PPK Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék

Több korábbi kutatás kimutatta a fronto-striatális agyi hálózat involválódását az implicit tanulásban, pontos szerepe azonban még vitatott. Jelen kutatás célja az volt, hogy ennek a hálózatnak a szerepét vizsgálja az implicit szekvenciatanulásban és az elsajátított tudás hosszú távú megőrzésében (konszolidációjában). A kutatásban a dorsolaterális prefrontális kéreg (DLPFC) ingerlésére került sor transzkraniális egyenáram-stimuláció (tDCS) segítségével. Ennek során anodális ingerlést alkalmaztunk, mivel a korábbi stimulációs vizsgálatok szerint az anodális ingerlés növeli az adott terület neurális plaszticitását, ami a tanulás idegrendszeri alapját képezi. A vizsgálatban 53 személy vett részt három csoportba sorolva: 1) jobb oldali anodális tDCS, 2) bal oldali anodális tDCS és 3) kontrollcsoport. Az implicit tanulás mérésére egy probabilisztikus szekvenciatanulási használtuk. A tanulási szakasz során 10 perces stimulációt alkalmaztunk a neurális plaszticitás növelése érdekében. Az ingerlés hosszú távú hatását 2 órával és 24 órával a tanulási szakasz után vizsgáltuk. Az első tanulási szakasz alkalmával a 3 csoport hasonló mértékű szekvenciatanulást mutatott, akárcsak 2 órával később. Ezzel szemben 24 óra múlva szignifikáns különbség jelentkezett a csoportok között: a bal anodális csoport szekvenciatudása szignifikánsan kisebb volt mind a jobb anodális, mind a kontrollcsoporthoz képest. Az eredmények arra utalnak, hogy a jobb és bal oldali DLPFC-nek eltérő funkciója van az implicit probabilisztikus szekvenciatanulásban, méghozzá leginkább annak konszolidációs szakaszában. A kapott eredmények hozzájárulnak az implicit tanulás fronto-striatális hálózatának jobb megértéséhez.

Kulcsszavak: transzkraniális egyenáram stimuláció (tDCS), implicit készségtanulás, konszolidáció, dorsolaterális prefrontális kéreg (DLPFC)

Az implicit és explicit instrukció hatása a készségek áthuzalozására

Hallgató Emese - SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív- és Neuropszichológia Tanszék
Kerepes Leila - SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív- és Neuropszichológia Tanszék
Hompóth Emőke - SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív- és Neuropszichológia Tanszék
Tasi Lia - SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív- és Neuropszichológia Tanszék
Vékony Teodóra - SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív- és Neuropszichológia Tanszék
Bálint Anna - SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív- és Neuropszichológia Tanszék
Janacsek Karolina - ELTE PPK Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék
Németh Dezső - ELTE PPK Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék

Kutatásunkban a készségek elsajátításának, és az elsajátított készségek megváltoztatásának (új hasonló készség elsajátításának) képességét vizsgáltuk probabilisztikus szekvencia-tanulási feladattal. A személyek az első napon elsajátítottak egy komplex szekvenciát, majd a második napon egy kissé megváltoztatott szekvenciával találkoztak. Az új szekvencia elsajátításakor jelentkező nehézséget vizsgáltuk annak függvényében, hogy a személyek tisztában voltak-e a feladat szekvenciális jellegével (tudták-e a szabályt) vagy sem. Három kísérleti csoportot hasonlítottunk össze: 1) implicit-implicit, amikor a személyek nem tudták, hogy el van rejtve egy szekvencia a feladatban, és azt sem, hogy ez a második napon megváltozott; 2) implicit-explicit - az első napon a személyek tudtukon kívül sajátították el a szekvenciát, de a második napon felhívtuk a figyelmüket az aktuális szabályra; ill. 3) explicit-explicit, amikor a személyek mindkét napon tisztában voltak az "elrejtett" szekvenciával - és annak megváltozásával is. Eredményeink szerint az explicit tudás a szekvenciáról hatással van arra, ahogyan az implicit tanulásunk formálódik és áthuzalozódik a második napon.

Kulcsszavak: készségtanulás, szekvencia-tanulás, ASRT, áthuzalozás, implicit, explicit

Az affektív (hot) és kognitív (cold) kontroll folyamatok kölcsönhatása a végrehajtó funkciók szintjén

Sz15

Szervező: **Albu Mónika -** KRE BTK Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Surányi Zsuzsanna -** KRE BTK Pszichológiai Intézet

A végrehajtó funkciók egymástól független, de folyamatos és dinamikus kölcsönhatásban levő, kontroll folyamatokként határozhatóak meg. A kognitív (cold) és az affektív (hot) kontroll folyamatok kapcsolata nyitott kérdés. A klasszikus neuropszichológiai esettanulmányokban prefrontális sérülteknél mindkét típusú kontroll folyamat működésének a károsodását leírták (Lurija, 1975). Újabb kutatásokban azonban megkülönböztetik a kognitív és affektív végrehajtó funkciókat, kimutatva, hogy a kognitív kontrollt vizsgáló feladatok során a laterális (DLPC) prefrontális kéreg aktívabb, míg az érzelmi kontrollt vizsgáló kutatások az orbitofrontális (OFC) kéreg szerepét hangsúlyozzák (pl. Happaney, Zelazo, & Stuss, 2004; Zelazo és mtsai, 2010). Az affektív kontrollfolyamatok minden olyan szituációban működésbe lépnek amelyek érzelmileg, érdeklődés vagy motiváció szintjén jelentőségteli, én-releváns információkat tartalmaznak, kiegészítve és modulálva a kognitív kontroll folyamatok működését.
A jelen szimpózium első előadása a vonás- és az állapotszorongás szerepét vizsgálja az emlé-

kezeti gátlás megvalósulásában. A második előadás azt járja körbe, hogy a személyes érdeklődésünknek, motivációnknak megfelelő előképzettség hogyan befolyásolja a hamis emlékek megjelenését és ez hogyan jelenik meg az emlékezeti tudatosság szintjén. A harmadik előadás az affektív- és kognitív kontroll folyamatok kölcsönhatását klinikai kontextusban vizsgálja, összehasonlítva az egészséges kontrollszemélyek, ill. jobb/ bal oldali agyi sérülést elszenvedett személyek jellegzetes megküzdési módjait.

Kulcsszavak: affektív kontroll folyamatok, kognitív kontroll folyamatok, végrehajtó funkciók

Előadások

A vonás és állapotszorongás hatása az emlékezeti gátlásra

Albu Mónika - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Fischer Paula - KRE BTK Pszichológiai Intézet

Tudományos kutatások elméletbe foglalták, hogy a torzult érzelmi ingerek a szorongásos zavarok részét képezik. A jelen kutatás célja, hogy felmérje a különböző érzelmi ingerek, vonás és állapotszorongás hatását az emlékezeti gátlásra.
Egy módosított irányított felejtési feladatot alkalmaztunk, hogy feltárjuk a fenyegető érzelmi anyagok feldolgozását és gátlását, összehasonlítva magas és alacsony vonásszorongás szinttel rendelkező személyeknél. A személyeket véletlenszerűen osztottuk vizsgálati és kontroll csoportba, a vizsgált személyek állapotszorongási szintjét stressz indukcióval növeltük: egy szorongást keltő filmrészletet kellett megnézniük, míg a kontroll csoport egy semleges filmjelenet nézett meg. A filmrészletek megtekintése után az alanyoknak fenyegető és semleges szavakat kellett megtanulniuk négy különböző listáról: két megjegyzendő és két felejtési listát. A felejtési lista memorizálása után a kísérleti személyeket arra kértük, hogy próbálják meg elfelejteni a megtanult szavakat, majd későbbiekben újra fel kellett idézniük a lista szavait, míg a felidézési listán lévő szavakat nem kellett elfelejteniük, csak felidézniük.
Az eredmények tartalom-specifikus szelektív nehézséget mutattak ki a szorongással összefüggő gátlási képességben: mindkét csoport szándékos felejtési hatást mutatott a felejtési listán található, érzelmileg kiugró szavakkal kapcsolatban. Ugyanakkor sem az állapot, sem a vonásszorongás nem eredményezett jelentős különbséget a felidézendő és megjegyzendő szavak között.
Eredményeink arra utalnak, hogy a személyek nehezen gátolnak érzelmileg fenyegető ingereket, függetlenül az állapot és vonásszorongás szintjétől.

Kulcsszavak: vonás és állapotszorongás, emlékezeti gátlás, direkt felejtési paradigma

Kontextusfüggőek-e a hamis emlékek a DRM paradigmában?

Dobó Zsófia - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Albu Mónika - KRE BTK Pszichológiai Intézet

A kutatás célja a környezet és az előképzettség mint kontextus hatásának vizsgálata a Deese-Roedriger-McDermott (DRM) paradigmában, különös figyelmet szentelve az emlékezeti tudatosság szintjei közti különbségeknek (remember/know paradigma). A vizsgálat 40 személy részvételével zajlott, két helyszínen, melyek a külső kontextus meghatározói voltak. Az eredeti DRM szólisták közül kettőt használtam fel (magyar nyelvre fordítva), a kontextusokhoz igazítva.

A terjedő aktivációs elmélet és a monitorozás emlékezetre gyakorolt hatása alapján eredményként azt vártam, hogy a kontextussal megegyező szavak listája esetén több csaliszó (olyan szó, amely nem szerepel a listán, csak asszociálható ahhoz) jelenik meg, mint nem egyezés esetén, továbbá, hogy az így megjelent csaliszavak inkább az epizodikus emlékezethez kötődnek, így többségében „emlékszem” jelölést kapnak „ismerős” helyett. A kutatás során kiemelt szerepet kapott az egyik helyszín, ahol a környezet mellett az előképzettség is befolyásoló tényezőként hatott mint belső kontextus. Kérdésként merült fel ebben az esetben, hogy a korábbi, gyakran használt tudás vajon hat-e a hamis emlékek megjelenésére a megkülönböztetési heurisztika elvét figyelembe véve? Az eredmények alapján elmondható, hogy nem mutatkozott jelentős különbség a két helyszín között a hamis emlékek felismerésében, míg az előképzettség mint belső kontextus esetén, annak hiánya szignifikáns eltéréseket mutatott az emlékezeti tudatosság szintjei között.

Kulcsszavak: DRM paradigma, kontextusfüggő emlékezet, hamis emlékek

Stroke, megküzdés és agyféltekei lateralitás

Füzi Emőke - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Hadházy Sára - KRE BTK Pszichológiai Intézet

Jelen munkánkban bemutatott feltáró természetű kutatásunkban azt vizsgáltuk, milyen jellegzetes eltérések mutatkoznak a megküzdési módok terén a bal, illetve jobb oldali cerebrális sérülést elszenvedett személyek, valamint egy kontrollszemélyekből álló csoport esetében.
Az adatfelvételhez kérdőíves illetve interjú módszert, valamint egy fél-projektív eljárást alkalmaztuk a kérdéskör több szempontból való alaposabb feltárása és megértése érdekében.
Eredményeink a kérdőívekből nyert adatok statisztikai elemzésén, az interjúk tartalomelemzésén, valamint a félprojektív eljárás révén kapott válaszokban mutatkozó csoportspecifikus jellegzetességek összevetésén alapulnak.
Azt találtuk, hogy kontrollszemélyeinkre a megküzdési módok szélesebb választékának használata jellemző, amelybe beletartozik a helyzet követelményeinek megfelelően alkalmazott visszahúzódás, és alkudozás is.
További, terápiás vonatkozásait tekintve jelentős eredmény, hogy mindkét betegcsoport esetében mutatkozik bizonyos tendencia a cerebrális sérülés helyének függvényében az ellentétes féltekére jellemző működésmód hangsúlyosabbá válására.
Eredményeink bemutatását követően kitérünk további, a téma szempontjából releváns vizsgálati irányok és megfontolások tárgyalására.

Kulcsszavak: Stroke, megküzdés, agyféltekei lateralitás

Feketét, fehéret, tarkát – a színek hatása a perceptuális kategorizációra

Rokszin Adrienn Aranka - SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola
Győri-Dani Dóra - SZTE BTK Pszichológiai Intézet
Csifcsák Gábor - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A mai napig vita tárgyát képezi, hogy melyek a vizuális ingerek azon jellemzői, amelyek segítik a hatékony és gyors kategorizációt. A témában született több elmélet az ingerek globális jellemzőit, így főként a tárgyak alakját tekinti a legmeghatározóbb ingervonásnak, ugyanakkor a színek jelenlétének másodlagos szerepet tulajdonít. Ennek ellenére, az elmúlt évtizedben számos viselkedéses vizsgálati eredmény született arról, hogy a színek jelentősen befolyásolhatják a tárgyészlelést és perceptuális kategorizációt, főként pl. akkor, ha a tárgyak alakja valamilyen okból nem könnyen azonosítható. Mivel a színek és egyéb, meghatározó ingervonások kölcsönhatásának idegi háttere nem teljes mértékben ismert, vizsgálatunkban 12 egészséges egyetemista személy eseményfüggő potenciáljait elemeztük egy autó-madár kategorizációs feladat során. Célunk annak feltárása volt, hogy amennyiben a célingereket nem a forma, hanem apró részleteik alapján azonosítjuk, a színek valóban segítik-e a kategorizációt, és amennyiben igen, az ingerfeldolgozás milyen korai szakaszában? Az eredeti, könnyen azonosítható képek mellett 3 féle, különböző mértékben felismerhető, pixelekre vágott majd összekevert képet, továbbá ugyanezen képtípusok szürkeárnyalatos változatait mutattuk be. A kísérlet során 32 csatornás EEG mérés történt, a P1, N1, P2, N2 és P3 eseményfüggő komponensek változásait az occipitotemporális területek felett elemeztük. Viselkedéses eredményeink szerint, az eredeti képek esetén a színek hiánya nincs hatással a pontosságra vagy reakcióidőre, a még felismerhető, módosított képeknél jelentős színhatást találtunk, ami a felismerhetetlen képeknél újra eltűnt. Az EEG adatok szintén csupán a felismerhető, randomizált képek esetében mutattak színhatást: az N1-es komponenstől kezdve a színes ingerek esetében szignifikáns mértékben negatívabb amplitúdók jelentkeztek, és e hatás a kisebb részekre vágott, nehezebben felismerhető ingerek esetében jelentősebb volt. Nem meglepő módon, az autó-madár kategóriahatás tekintetében fordított mintázatot észleltünk, azaz a potenciálkülönbségek a felismerhetőség csökkenésével mérséklődtek, és egyúttal később jelentkeztek. Mindezek alapján úgy tűnik, hogy a színek jelenléte facilitálja az ingerek azonosítását olyan helyzetekben, amikor nehezen felismerhető, komplex ingerek kerülnek feldolgozásra, és ez már az ingerfeldolgozás korai perceptuális folyamataiban tetten érhető.

Jelen kutatási eredmények megjelenését „Az SZTE Kutatóegyetemi Kiválósági Központ tudásbázisának kiszélesítése és hosszú távú szakmai fenntarthatóságának megalapozása a kiváló tudományos utánpótlás biztosításával” című, TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0012 azonosítószámú projekt támogatja. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Kulcsszavak: vizuális kategorizáció, színhatás, pixelezés, EEG

Az anyai játékosság szerepének vizsgálata az anya-csecsemő interakciók kutatásában, tipikus és atipikus fejlődés esetén

Sz16

Szervező: **Eigner Bernadett -** ELTE BGGYK Pszichopedagógiai Tanszék
Diszkutáns: **Kalmár Magda -** ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A korai társas tanulás mechanizmusában jelentős szerepe van a „humán pedagógiának”, mint sajátos kommunikációs módnak, melyben jelentős szerepe van az osztenziónak, a referenciának, a relevanciának, mindegyikben a játék megjelenési formáival (Csibra-Gergely, 2007). A játékosság az a többlet, amelyre az egészséges fejlődéshez elengedhetetlenül szüksége van a babának az anya részéről. A játékosság felmérése és fejlesztése komoly preventív hatásokkal járhat. Stern játéknak tekintette a korai anya-gyermek interakciókat. „Interaktív csataterekről” beszél, melyben mindig változhatnak a kapcsolati képességek és lehetőségek, melyek a bizalomról, kötődésről, függőség-függetlenségről, kontrollról, önállóságról, önszabályozásról szólnak. Az első 2-3 hónapban még a táplálás, altatás, sírás eseményei képezik a klinikai ablakot. A következő klinikai ablak 2,5 – 5,5 hónapig tart, a szemtől szembeni, játékszer vagy más tárgy nélküli társas kölcsönhatások tere. A csecsemő ekkor már tökéletesen alkalmas arra, hogy megmutassa társas és érzelmi képességeit. A kölcsönhelyzetben az egyoldalúságot hangsúlyozó anya szerepe patológiák kiindulópontjává válhat. Eigner Bernadett előadásában az anyai játékosság jellemzőit vizsgálja a korai „szemtől-szembe” interakciókban, a baba 4,5 hónapos korában, egy saját interakciós kódrendszer kidolgozásával. Ismét egy jelentős klinikai ablak az 5,5 – 9 hónapos kor, melyben a tárggyal való közös játék a tevékenység. Fontos annak megfigyelése, hogyan alakulnak a részvétel, a kezdeményezés, elfogadás, támogatás, váltások, elvárások, beavatkozások. Fontos a szenzitív anyai viselkedés. Hámori Eszter és munkatársai tanító játék helyzetben vizsgálják a korai triádikus interakció sajátosságait és a csecsemő viselkedésének szülői értelmezését 9 hónapos koraszülött és Down Szindrómás csecsemő-anya pároknál, saját kidolgozású kódrendszerrel. A 8-12 hónap közötti klinikai ablakban két jelentős fejlődési esemény zajlik. Az első a kötődés – és a gondozótól való elkülönülés dinamikája, a klinikai problémák közül a „kötődési zavarok” köre kerül a fókuszba. A másik fontos esemény az interszubjektivitás megjelenése. Fontos jellemzők: társas vonatkoztatás, affektív összehangolás, közös figyelmi fókusz, rámutatás, közös szándék. Jelentős szerepe van az anyai alul-, illetve túlszabályozásnak. Őze Ágnes és munkatársai kutatásukban az anya-csecsemő interakciókat vizsgálták az intencionalitás bontakozása idején. Kutatásuk fókuszában a játéktárgyak nehézségei foka és az osztenzív kommunikáció szerepe áll a triádikus interakciókban 8-12 hónapos korban. Az osztenzív jegyek hatását az interakcióra és a játékra saját kódrendszerrel vizsgálták. Legfőbb kutatási konzekvenciák: a korai intervenciónak a passzív, szenzomotoros stimuláció felől el kell mozdulnia a sokkal inkább interaktív, szociálisan változó szemlélete felé, az interszubjektív kommunikáció területén való tanulás, a játékosság és a kapcsolat fejlesztése céljából.

Kulcsszavak: korai anya-gyermek kapcsolat, játékfejlődés, diádikus és triádikus interakciók, játékhelyzet, interakció kód, játékosság kód, atipikus fejlődés, intencionalitás, anyai mentalizáció, prevenció

Előadások

Az anyai játékosság jellemzői a korai „szemtől-szembe” interakciókban

Eigner Bernadett - ELTE BGGYK Pszichopedagógiai Tanszék

Napjainkban egyre nagyobb társadalmi és kutatói figyelem fordul a korai életévek történései felé, a problémák keletkezésének megismerése és a megelőzés szándékával. Kutatásomban a csecsemő fejlődésének első hat hónapjára koncentrálok, különös hangsúllyal a baba négy és fél hónapos életkorára. Ekkorra a csecsemő szociális fejlődésének mérföldkövei – szociális mosoly, nyitás a szociális világ felé, a tökéletes kontingenciák preferálása helyett váltás a nem tökéletesre – is azt mutatják, hogy képes intenzív társas interakciókra környezetével. Ebben az életkorban a baba már kompetens, interakciós kapacitásai birtokában lévő interakciós partner, és a kölcsönös egymásra hatások szövevényében már megmutatkozhatnak a korai kapcsolati repedések, feszültségek, diszharmonikus jelenségek is, melyek kapcsolati problémák korai előrejelzői lehetnek. (Stern, é.n.) A kiegyensúlyozott korai kapcsolat alapvető meghatározója az anya, aki ideális esetben kapcsolatkész, és szenzitív válaszkészségével (Ainsworth, 1977), anyai ráhangolódással, specifikus kommunikációs módokon biztosítja a csecsemő számára a megfelelő korai gondoskodó környezet jelenlétét. A veszélyeztető tényezők kimutatható jelenléte ellenére alakuló optimális kimenetben feltevésem szerint jelentős szerepe lesz az anya belső erőforrásainak, az anyai személyiség és pszichológiai jóllét jellemzőit jól kifejező „játékosság”-nak (playfulness, Lieberman, 1977). Önmagában az anyai szenzitivitás nem elegendő a kapcsolat harmóniájához. A játékosság, illetve hiánya az anya érzelemtükröző kommunikációjában (Gergely-Watson, 1998), és a „természetes pedagógia” (Csibra-Gergely, 2007) kommunikatív minőségeiben jelenik meg. A zavarjeleket mutató kapcsolat megragadható a korai szemtől-szembe interakciók jellegzetességeiben: feltételezem, hogy az anyai interakciós stílus sajátos mintázatait kiegészíti a gyermek reaktív interakciós stratégiája, válaszmintázata, mely a későbbi kötődési mintázatok, illetve atipikus fejlődés alakulását is előre jelezheti. Az anya-gyerek interakciók mérése lehetővé teszi azoknak a gyerekeknek a minél korábbi beazonosítását, akiknél esély van a maladaptív fejlődés rizikójára. Kutatásomban ötven anya és csecsemője interaktív viselkedését tanulmányoztam „szemtől szembe” szabad játék helyzetben s ehhez egy saját interakciós kódrendszert dolgoztam ki. A játékosság (playfulness) kódolása is egy saját szempontsorral történt, s az eredmények megmutatták az anya játékosságának interakciókat, kapcsolatot befolyásoló hatásait. Az anyai interakciós viselkedés e fontos determinánsát ebből a preventív szemszögből még nem eléggé vizsgálták, ezért fontos lehet a kapcsolati rizikó, és a gyermek fejlődési veszélyeztetettségének felismerése és a megelőzés, a terápia szempontjából az anyai játékosság kutatása és fejlesztése.

Kulcsszavak: korai anya-gyermek interakciók, játékosság, interakció kód, atipikus interakció jegyei, interakciós szinkronitás, interakciós stílus, feltételes stratégia, prevenció

Játék, vagy tanítás? A korai triádikus interakció sajátosságai és a csecsemő viselkedésének szülői értelmezése 9 hónapos koraszülött és Down Szindrómás csecsemő-anya pároknál.

Hámori Eszter - PPKE BTK Pszichológiai Intézet
Őze Ágnes - pszichológus hallgató
Márkus Lilla - pszichológus hallgató
Mirk Gyöngyi - PPKE BTK Pszichológia Intézet
Szantner Judit - Gézengúz Alapítvány

A 8-10 hónapos kor a tipikus és az attól eltérő fejlődésű gyermekek számára is jelentős fordulópont. Az intencionális viselkedések repertoárja megjelenésével nemcsak a tárgyakkal való manipuláció minősége, de a korai interakciós minták sajátosságai is változnak. (Beeghly et al, 1989). A gyermek intencionális viselkedésjegyeinek észlelése és szülői értelmezése kiemelten kritikus ebben az időszakban, mivel befolyásolja a kognitív (Dale, Jahoda, 2007), és az interakciós készségek fejlődését, valamint a kötődés minőségét (Hámori, 2005).

Kutatásunkban a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Pszichológiai Intézetében folyó „Fejlődési rizikó program” keretében 9 hónapos igen kis súlyú koraszülötteknél (20 fő) és Down szindrómás gyermekeknél (14 fő) vizsgáltuk meg a csecsemő intencionális viselkedésének sajátosságait, valamint a korai anya-csecsemő interakciók jellemzői és a szülők mentalizációs sajátosságait a félig kötött Játékhelyzettel (Hámori, 2005), és vetettük össze tipikusan fejlődő anya-csecsemő párok (25 fő) eredményeivel. A Játékhelyzet sajátossága, hogy az anyának kötött időn belül kell megismertetnie gyermekével 5 db, a gyermek fejlettségi fokának megfelelő, illetve attól némileg eltérő nehézségű játéktárgyat. Az interakciós felvételt ezt követően az anyával együtt visszanézve arra kérjük, hogy értelmezze gyermeke Játékhelyzetben mutatott viselkedését.

Az interakciós helyzetben az anyai, a gyermeki és a diádikus jellemzőket egy újonnan kidolgozott kódrendszer segítségével értékeltük (Őze, Márkus, Hámori, 2012), az interjút pedig tartalomelemeztük. Eredményeink jelentős csoportközi különbségekre mutattak rá a triádikus interakciók sajátosságaiban a szülői és gyermeki aktivitás és passzivitás, valamint a manipuláció minőségének tekintetében, a játéktárgyak nehézségi szintjének függvényében. A játéktárgyak nehézségi foka befolyásolta a pár interakciós mintázatának változását, de nem volt hatással az anyai értelmezés tartalmára, sem pedig arra, hogy az anya hány szituációt emelt ki értelmezésre.

Az anya csecsemője viselkedésének értelmezésében sajátos, csoportra specifikus tartalmakat azonosítottunk a fejlődési rizikó típusától függően. Ugyanakkor, a KSZ és DS csoportra is igaz volt, hogy a „gazdag anyai mentalizáció” pozitívan járt együtt a kedvezőbb interakciós sajátosságokkal (anya, gyerek, diádikus). Az előadásban kitérünk a videó visszanézés intervenciós és prevenciós lehetőségeire.

Kulcsszavak: Játékfejlődés, triádikus interakciók, Játékhelyzet, koraszülött, Down szindróma, anyai mentalizáció, prevenció.

Az anya-csecsemő interakciók az intencionalitás bontakozása idején - A játéktárgyak nehézségi foka és az osztenzív kommunikáció szerepe a triádikus interakciókban 8-12 hónapos korban

Őze Ágnes - pszichológus hallgató
Márkus Lilla - pszichológus hallgató
Hámori Eszter - PPKE BTK Pszichológiai Intézet

Előadásunkban a csecsemőkori intencionalitás bontakozása idején megjelenő triádikus - az anya, a gyermek és a tárgy közötti - interakciók sajátosságaira vonatkozó kutatásunkat mutatjuk be. Keresztmetszeti kutatásunkban tipikus fejlődésű, 8-13 hónapos gyermekeket vizsgáltunk az anya-csecsemő interakciót felmérő Játékhelyzet módszer segítségével (Hámori, 2005). A Játékhelyzet módszer sajátossága, hogy az anyának kötött időn belül kell megismertetnie gyermekével 5 db, a gyermek fejlettségi fokának megfelelő, illetve attól némileg eltérő nehézségű játéktárgyat. Ugyanakkor, semmilyen egyéb instrukciót nem kap arra vonatkozóan, hogy a helyzetben mit és hogyan tegyen. Így a helyzet alkalmas arra, hogy egy "tanítói" szituációban vizsgálja az anya-gyermek pár interakciós sajátosságait. Vizsgálatunkban 36, tipikusan fejlődő 8-13 hónapos csecsemő és édesanyja vett részt. Kutatási kérdésünkkel arra kerestük a választ, hogy hogyan befolyásolja az anya-gyermek interakciós mintázatot és az anyai osztenzív kommunikáció (Csibra, Gergely, 2007) megjelenését a játékok nehézségi foka. További kérdésünk volt, hogy az osztenzív kommunikáció megjelenése milyen hatással van a gyermeki játéktevékenységre, illetve az interakció színvonalára. Kíváncsiak voltunk arra, hogy az osztenzív jegyek megjelenése módosítja-e a gyermek triádikus interakciókban mutatott intencionális viselkedésjegyeit, esetleg protektív faktorként lép-e föl az interakcióban.
A kérdések megválaszolásához kidolgoztunk egy új kódrendszert, amelyben két független kódoló elemezte a gyermeki, az anyai és a diádikus viselkedések 8, 8 és 6 skálából álló jellemzőit. A játékok nehézségi sorrendjével kapcsolatosan egy előzetes vizsgálatot végeztünk, amelyben független megítélőkre bíztuk a játékok nehézségi sorrendjének megítélését.
Eredményeink szerint 1) összefüggés fedezhető fel a játékok nehézségi foka, valamint az anyai osztenzív jegyek megjelenése között. Minél nehezebb a játék, annál inkább előhívja az anyából a tanítói attitűdöt. 2) Az anyai osztenzív jegyek közül az asszisztált segítség pozitív irányban befolyásolja a gyermek játékhelyzetben mutatott manipulációs szintjét, és 3) az anya-csecsemő diád érzelmi hőfokát. 4) Játékspecifikus mintázatokat találtunk bizonyos interakciós változók együttjárásaiban. A játék nehézségi fokától függött a diádikus összehangolódás és a térbeli elhelyezkedés kapcsolata. A játék nehézségi fokától azonban független volt az anya és a gyermek érzelemkifejezése közötti együttjárás. 5) Játékspecifikus mintázatokat találtunk továbbá bizonyos anyai osztenzív megnyilvánulások és az ehhez kapcsolódó gyermeki reakciók között.
Kutatásunk eredményeinek gyakorlati haszna, hogy félig-strukturált játékhelyzetben megjelenő interakciós mintázatok és "tanítói" attitűdök feltárásával az anya-gyermek együttjátszás alkalmazó fejlesztő programok tervezéséhez járulhat hozzá.

Kulcsszavak: anya-csecsemő interakció, Játékhelyzet, intencionalitás, osztenzív kommunikáció, triádikus interakciók

Az automatikus és figyelmi folyamatok változása az életkorral

Sz18

Szervező: **Gaál Zsófia Anna -** MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Balázs László -** MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Ha az öregedésre gondolunk, általában az jut eszünkbe, hogy romlik az emlékezetünk, egyre lassabbá válunk, kevésbé tudjuk tartani a lépést a fiatalokkal. A kognitív pszichológia eredményei szerint tényleg vannak olyan folyamatok, melyek kevésbé hatékonyan működnek. Ilyen az elterelődés, ami akkor jön létre, amikor az interferáló ingerek túl nagy kapacitásokat kötnek le, vagy a gátlási folyamatok gyengülése, ahogy a szimpózium előadásai is bemutatják. Mindez nem jelenti azt, hogy idős korban le kellene mondanunk a jó teljesítményről. Egyre több kutatás talál példát a tréningek pozitív hatására, mint ahogy itt is bemutatjuk. A kérdés egyre inkább az, mely területeken valósulhat meg a javulás, mennyire tartósak az elért változások, illetve a gyakorolttól eltérő területeken is tapasztalható-e változás. Előadásainkban arra is mutatunk példát, hogy egy gyengébben működő folyamat akár jobb teljesítményhez is vezethet (visszaható gátlás), illetve találhatunk olyan területet, ahol az idősebbek vannak előnyben a fiatalokhoz képest.

Kulcsszavak: öregedés, EKP, figyelem

Előadások

A hallási figyelmi elterelődés idői jellegzetességei

Volosin Márta - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet
Horváth János - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Az emberi információfeldolgozó rendszer kapacitása véges, így a környezettel való megfelelő interakció csak akkor valósítható meg, ha külön kezeljük a releváns illetve az irreleváns információkat; előbbiekre odafigyelünk, utóbbiakat pedig megpróbáljuk ignorálni. Amennyiben ez nem sikerül, figyelmi elterelődésről beszélünk. Az elterelődés háromszakaszos modellje szerint a feldolgozás első szakaszában az észlelőrendszer kiemeli a potenciálisan informatív szenzoros eseményeket, amik a második szakaszban magukra vonják figyelmünket. A figyelmi váltás lehetővé teszi, hogy célirányos cselekvésünket a környezeti változásra reagálva megváltoztassuk, ha pedig az elterelő ingert nem bizonyul fontosnak, visszatérünk az eredeti feladathoz (harmadik szakasz).
Kutatásunkban az elterelődéssel szembeni ellenállás életkori változásait vizsgáljuk, az elterelődési részfolyamatok eseményhez kötött potenciál korrelátumai tükrében. Ismert, hogy az elterelődés (fiatal felnőttek esetében) megakadályozható, ha a potenciálisan elterelő ingert egy jelzőinger megelőzi. Mivel a jelzőinger feldolgozása életkori csoportonként különböző sebességű, illetve hatékonyságú lehet, olyan kísérleti paradigmát fejlesztünk ki, amelyben az elterelő inger megjelenésére vonatkozó információ feldolgozása minimális mértékben veszi igénybe az erőforrásokat. A paradigma arra a megfigyelésre épül, hogy nagy (> 1 s) ingerkövetési idővel bemutatott ismétlődő hangsorozatban rendszeres, elvileg előrelátható időközönként bemutatott deviáns ingerek is elterelődést váltanak ki, azaz a szenzoros rendszer ezeket a deviánsokat kiemeli. Hasonlóan ahhoz a helyzethez, amelyben a deviánsokat jelzőingerek előzték meg, az előrelátható ság révén itt is lehetőség nyílik arra, hogy az elterelődést a szenzoros folyamatok feletti

szakaszban megakadályozzuk. Szemben a jelzőingeres helyzettel, itt nincs szükség a jelzőinger jelentésének impulzusszerű feldolgozására, hiszen az deviáns megjelenése hosszú időre előre látható. Feltételezzük, hogy a bejósolható helyzetben megszűnik az elterelődéssel kapcsolatos reakcióidő-hosszabbodás, és csökkennek az elterelődés nem szenzoros EKP korrelátumai.

Kulcsszavak: figyelem, elterelődés, eseményhez kötött potenciálok, életkori változások

Paradox gátlási hatások időskorban

Kondé Zoltán - DE Pszichológiai Intézet, Általános Pszichológiai Tanszék
Pék Győző - DE Pszichológiai Intézet, Személyiség Pszichológiai Tanszék
Dallos Katalin - DE Pszichológiai Intézet
Irha Edina - DE Pszichológiai Intézet

A kognitív hanyatlás gátlási deficit magyarázatát teszteltük figyelmi szelekciót és figyelemváltást vizsgáló feladatváltási kísérletben fiatal (23,1 év) és idős (84,7 év) csoportban. Feltevésünk szerint a gátlási kontroll gyengülése változatlan szelekciós kritériumok mellett (szóló-feladat helyzet) teljesítményromlásban, ugyanakkor a szelekciós kritérium változásakor (vegyes-feladat helyzet) paradox módon a figyelemváltási és a figyelmi szelekciós teljesítmény relatív javulásában kell jelentkezzen. Szóló-feladat helyzetben sematikus ábrákat kellett kategorizálni három, blokkonként változó szabály (A,B,C) alapján. Az eredmények az idősek szelekciós teljesítményének tendenciaszerű romlását mutatták, amikor az érvényes és érvénytelen sajátságok különböző (inkongruens) válaszokhoz kapcsolódtak. Vegyes-feladat helyzetben a szelekciós szabály próbáról próbára változott, minden első próbában véletlenszerűen, minden második próbában bejósolhatóan, és vagy megegyezett a kettővel korábbival (n-2 ismétlés: pl. ABA), vagy nem (n-2 váltás: pl. CBA). A váltási teljesítmény mindkét korcsoportban rosszabb volt, amikor egy gátlás alá került szelekciós szabályt kellett alkalmazni (n-2 ismétlési veszteség), de a gátlási hatás időseknél csökkenő tendenciát mutatott. Fiataloknál a váltási és szelekciós teljesítmény a feladat bejósolhatóságától függetlenül egyenletes volt, időseknél a bejósolhatóság szerint változott. A szelekciós teljesítmény lényegesen változékonyabb volt egy nem-bejósolható feladatot követően, paradox módon éppen gátlási feltételben (n-2 ismétlés) volt jobb. Megfigyeléseink azt jelenthetik, hogy a gátlási kontroll időskori gyengülése egy kiszámíthatatlan helyzetben előnyös lehet a szelekciós teljesítményre, ha az elégtelenül kiszűrt (nem gátolt) információ a későbbiekben érvényessé válik. Eredményeink további empirikus alátámasztás esetén a gátlási deficit magyarázat alátámasztásául szolgálhatnak.

Kulcsszavak: öregedés, gátlási deficit, figyelmi/végrehajtói kontroll, visszaható gátlás

A gyakorlás hatása a P3 komponensre feladatváltási helyzetben – életkori változások

Gaál Zsófia Anna - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Az öregedés során a legtöbb ember figyelme, munkaemlékezete romlik, lassabban és kevesebb feladatot tud egyszerre megoldani. Kísérletünk során egy nogo ingereket is tartalmazó feladatváltási (task switching) helyzetben vizsgáltuk fiatal (18-25 év) és idős (60-75 év) nők teljesítményét, illetve a viselkedéses és EKP válaszok változását a feladat egyénre szabott nehézségű változatának gyakorlása után. A résztvevők először egy színes keresztet láttak a monitor

középén, ami jelezte a feladatot: a kék és zöld szín a páros/páratlan, a sárga és narancssárga szín pedig a magánhangzó/mássalhangzó döntést jelezte. A kereszt után 700 ms-mal egy betűszám pár jelent meg, amire minél gyorsabb választ vártunk, vagy különleges karakterek jelezték, hogy az adott próbában ne nyomjanak gombot. Minden személy 1 hónap eltéréssel, két alkalommal végezte el a kísérletet, miközben rögzítettük az EEG-jüket. A résztvevők fele ezen felül 8 alkalommal 50 perces tréningen is részt vett (kísérleti csoport). A szignifikáns tréning hatások (alkalom x csoport interakciók) a következők voltak: A kísérleti csoportban csökkent a reakcióidő, míg a kontroll csoportnál ilyen változás nem volt megfigyelhető. A nogo ingerekre regisztrált P3 komponens amplitúdója az idős kísérleti csoportban nagyobb volt a második alkalommal, illetve mindkét kísérleti csoportban nőtt a célingerek által kiváltott P3 amplitúdó. Az eredményekből arra következtethetünk, hogy az agy idős korban is megtartja plaszticitását, megfelelő tréning kiválasztásával javíthatók a gátlási és emlékezeti folyamatok, és ez a javulás a fiziológiai és a viselkedéses szinten is megjelenik.

Kulcsszavak: öregedés, feladatváltási paradigma, EKP, P3

Idői integráció a látásban: életkori változások

Czigler István - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet
Gaál Zsófia Anna - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Az észlelési rendszer érzékenysége szempontjából nem lényegtelen, hogy milyen rövid időtartamokat képesek önállóan kezelni ez egyes modalitások. Minél rövidebbek ezek az intervallumok, annál jobb a feloldóképesség, illetve fordítva, minél hosszabb időtartamokat egyesít (integrál) egy-egy érzékleti modalitás, annál kevésbé finom a felbontása. Az eseményhez kötött agyi elektromos válaszok elemzésével kimutatható, hogy a hallás területén az idői felbontás egyik formájában, az „idői integrációs ablak” hosszában nincs életkori eltérés, az értékek időseknél és fiataloknál is 200 ms körül vannak (Horváth és mtsai, 2007). Vizsgálatunkban a látásban korábban kidolgozott módszerünket (Czigler és mtsai, 2006) alkalmaztuk idős és fiatal személyeknél. Nem-figyelt ingersorozatok befejeztével abban az esetben, ha az ingerek kezdete közötti intervallum (IKI) az integrációs ablaknál hosszabb (nagyobb, mint ~170 ms), regisztrálható a vizuális eltérési negativitás (vEN) eseményhez kötött potenciál összetevő, mivel az utolsó ingerhez tartozó „idői ablakban” egy inger van, szemben a sorozat többi részéhez, ahol kettő. A kísérletben méret változást azonosító feladat hátterében sakktábla minták sorozatát mutattuk be, változtatva a sorozatokon belüli IKI-t. Ha idős személyeknél a látásnál az integrációs idő megnyúlik (idős személyeknél, az életkorral csökken az idői felbontás finomsága), az idős csoportban akkor is jelentkezik a vEN, amikor a fiataloknál már nem. Az ilyen eredmény arra utal, hogy az látás és a hallás esetében eltérés van az információ-feldolgozás elemi mechanizmusinak életkori változásában.

Irodalom: Czigler, I., Winkler, I., Pató, L., Várnagy, A., Weisz, J., Balázs, L. (2006). Visual temporal window of integration as revealed by the visual mismatch negativity event-related potentialto stimulus omission. Brain Research, 1104, 129-140.
Horváth, J., Czigler, I., Winkler, I., Teder-Sälejärvi, W. (2007). The temporal window of integration in elderly and young adults. Neurobiology and Aging, 28, 964-975.

Kulcsszavak: öregedés, vizuális eltérési negativitás, idői integráció

Élettörténet és alkotás – Modern pszichobiográfiai kutatások a kortárs művészetpszichológiában

Sz19

Szervező: **Erős Ferenc -** PTE BTK Pszichológia Intézet,
MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Kőváry Zoltán -** SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Szimpóziumunkban a PTE BTK Pszichológia Doktori Iskola Elméleti Pszichoanalízis Program kutatócsoportjának legújabb művészetpszichológiai kutatásait mutatjuk be. Teoretikus és empirikus vizsgálatainkban az idiografikus személyiségkutatásban lezajlott paradigmaváltást követően megszületett modern pszichobiográfiára (Alexander, 1990; Schultz, 2005; Elms, 2007) alapozva tanulmányozzuk az élettörténet, a személyiség egyedi sajátosságainak és művészi alkotófolyamatnak a komplex összefüggéseit. Először bemutatjuk a pszichobiográfia mint kutatási módszer episztemiológiai alapjait és aktualitását, kiemelt hangsúlyt helyezve a Rennie (2007) által hangsúlyozott metodológiai hermeneutika szerepére a kvalitatív kutatásokban, valamint annak történeti előzményeire, Wilhelm Dithey munkásságára (1974, 1990). Az elméleti felvezetés után Báró Dirsztay Viktor Der Unentrinnbare (A menthetetlen) című önéletrajzi regényéhez készített Oskar Kokokschka – illusztrációkat elemezzük pszichobiográfiai szempontból. Ezt követően Radnóti Miklós prózájában vizsgáljuk az emlékezés, a trauma és az identitás kérdéseit, kiemelve hogy az irodalmi műalkotás mint önanalízis, hogyan válik az élettörténet folytonosságának a megteremtőjévé. Végül egy laikus filmalkotóról készített esettanulmányunkat ismertetjük, amelyben Elms (2007) pszichobiográfiai folyamatmodelljére alapozva vizsgáltuk meg a filmalkotó élettörténeti eseményei és az általa készített rövidfilmek formai és tartalmi jellemzői közötti összefüggéseket.

Kulcsszavak: modern pszichobiográfia - idiografikus személyiségkutatás - művészet

Előadások

A pszichobiográfia mint kutatási módszer episztemológiai alapjai és aktualitása

Kőváry Zoltán - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A pszichobiográfia több mint száz éves múltra tekint vissza: Freud 1910-ben adta ki Leonardoról sokat vitatott, de óriási hatású esszéjét. Ezt követően a pszichológiai élettörténet-elemzés nem csak a pszichoanalitikusok körében vált népszerűvé, hanem az Egyesült Államokban megformálódó Allport és Henry Murray nevével fémjelzett idiografikus, perszonológiai tradíció is sok tekintetben erre épült. Az 1960-as évektől a személyiségpszichológiában évtizedekre a nomote-tikus megközelítés és a mérhető konstrukciók kialakítása vált uralkodó paradigmává, és a pszichobiográfia hosszú időre háttérbe szorult. A 90-es évektől azonban a narratív fordulatnak köszönhetően az élettörténeti megközelítés ismét népszerűvé vált. A megformálódó kortárs pszichobiográfia a modernizált pszichoanalitikus és perszonológiai hagyományokat a narratív személyiségpszichológiával ötvözve olyan hatékony kvantitatív módszert hozott létre, amely – például a kreativitás kutatásában – képes az egyedi sajátosságok és a komplex összefüggések feltárására.
Előadásomban arra szeretnék rámutatni, hogy a leginkább az USA-ban hódító mai pszicho-

biográfia sajnálatos módon nem reflektál megfelelő mértékben a módszer nomotetikus perspektívától eltérő episztemológiai, tudományfilozófiai alapjaira. Ez pedig nem más, mint a D. Rennie (2007) által is hangsúlyozott metodológiai hermeneutika, aminek szerinte az összes kvalitatív kutatás meta-módszertanává kellene válnia. A módszertani hermeneutika óhatatlanul Wilhelm Dilthey alakjára irányítja a figyelmet, aki meglepő módon Freuddal egy időben írásaiban az egyéni életút jelentésének, „struktúraösszefüggéseink” fontosságát és a történelmi és pszichológiai szemlélet integrálásának fontosságát hangsúlyozta (Dilthey, 1974, 1990), és a művészi kreativitás meghatározói után kutatva maga is írt pszichobiográfiai jellegű munkákat. Dilthey tanítványán, Eduard Sprangeren keresztül közvetlenül is befolyásolta az idiografikus személyiségpszichológia és a pszichobiográfia fejlődését, mivel Spranger irányította Gordon W. Allport európai posztdoktori tanulmányait. Allport (1980) így közvetve Diltheytől vette át az idiografikus szemléletet, a megértés (Verstehen), valamint a biográfiára alapozó megközelítés fontosságát a személyiségkutatásban, amelynek nyomán maga is azt vallotta, hogy az élettörténet az az alapvető kritérium, amelyhez valamennyi más módszert mérni kell.

Kulcsszavak: pszichobiográfia – idiografikus személyiségkutatás – episztemológia – módszertani hermeneutika

Illusztrációk egy (ön)életrajzhoz

Erős Ferenc - PTE BTK Pszichológia Intézet,
MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Előadásomban a pszichoanalízis történetének egy kevéssé ismert szereplőjét, báró Dirsztay Viktort mutatom be. Dirsztay báró Budapesten született 1884-ben, de életének nagy részét Bécsben töltötte, itt lett öngyilkos – feleségével együtt - 1934-ben. Édesapja, Dirsztay (Fischl) László bankár és kereskedő, majd diplomata volt, török főkonzulként működött Bécsben, 1905-ben nyert bárói rangot. Viktor, aki többször állt pszichiátriai kezelés alatt, feltehetően Ferenczi közvetítésével került 1909-ben Freudhoz, és több mint egy évtizedig volt annak páciense. Dirsztay német nyelven írt regényeket, tárcákat, újságcikkeket, többek között Karl Kraus lapjába, a Die Fackelba. Szoros kapcsolatban volt az osztrák és német expresszionizmus számos képviselőjével, akiket ő, illetve jómódú családja anyagilag is támogatott. Oskar Kokoschka lefestette őt, és több könyvét is illusztrálta. Előadásomban Kokoschkának Dirsztay Der Unentrinnbare (A menthetetlen) című önéletrajzi regényéhez készített illusztrációit elemzem pszichobiográfiai szempontból.

Kulcsszavak: pszichobiográfia, önéletrajzi regény, Báró Dirsztay Viktor, Oskar Kokoschka

Emlékezés, trauma és identitás Radnóti Miklós prózájában

Kovács Petra - PTE BTK Pszichológia Intézet

Az Ikrek hava és a Napló egy identitás története: előbbi a „ki vagyok én”, utóbbi a „hova tartozom” kérdést feszegeti. Gyökereik ugyanakkor közösek: összeolvasztják a gyermekkort a felnőttkorral, a múltat a jelennel és a mesét a valósággal. Az Ikrek hava című elbeszélés számvetésként született egy olyan élethelyzetben, amikor Radnótiban tudatosult zsidósága miatti sebezhetősége, és felismerte azt a történelmi, politikai helyzetet, mely saját halálának képét vetítette előre. A jövőtől való félelem arra késztette, hogy újraélje gyermekkorának traumatikus

emlékeit, és új kifejezésformát keressen számukra. Az emlékezés hűsége és az emlékek valódisága kérdőjeleződik meg, ahogy a múlt a jelenben újraíródik, újabb jelentéseket kap. A gyermek szavaival fogalmazza meg a felnőtt tanulságát: a múltbeli traumák hatását személyiségének formálódásában, bizonytalan identitásában. A kamaszkori identitásválságot ismétli felnőttként, tudatosul benne a koherens élettörténet és önmaga definiálásának hiánya. Szövegbe töltögeti hiányos emlékeit, érzelmekkel és a felnőtt reflexióival látja el őket, és a szavak erejével idézi vissza elvesztett ikertestvérét is.
Az Ikrek hava az önanalízis példája, kísérlet az élettörténet folytonosságának megteremtésére, vágy a „befejezettségre". Ennek lélektani háttere naplóbejegyzésekből válik érthetővé. „Míg teljesen nem kész, nincs bennem, addig nem kezdem el, s ha kész, - nem izgat többé…" – írja (Radnóti, 1989, 59. o.). Radnóti-örvényemben az emlékezés, trauma és identitás kérdéseihez térek vissza újra és újra, melyeket az Ikrek hava – Napló a gyerekkorról és a Napló segítségével próbálok megragadni, különös tekintettel az élettörténetet és életművet dinamizáló szembenézés és tagadás kettősségre.

Kulcsszavak: Radnóti Miklós - emlékezés - trauma - pszichobiográfia

Egy laikus filmalkotó pszichobiográfiai vizsgálata

Fecskó Edina - Apor Vilmos Katolikus Főiskola
Grosch Nándor - Gyerekszem Közhasznú Művészeti Egyesület

A filmalkotó pszichoanalitikus vizsgálatának célja annak feltárása, hogy a filmalkotás hogyan jeleníti meg az alkotó személyiségműködési jellemzőit (Gabbard 2004), a filmek mint szimptomatizált megnyilvánulások, milyen összefüggést mutatnak az alkotó pszichés problémáival (Metz 1981). A pszichoanalitikus filmelméletnek megfelelően saját előadásunk célja a laikus filmalkotó és az általa készített filmek kapcsolatának pszichoanalitikus elemzése, a Gyermekszem Közhasznú Művészeti Egyesület egyik filmalkotójának és rövidfilmjeinek az exploratív-leíró kutatása. Az esettanulmány elkészítésével célunk annak a vizsgálata, hogy a választott rövidfilmek hogyan ábrázolják az alkotójuk személyiségműködési sajátosságait, a filmek tartalmi és formai jellemzői milyen összefüggésben állnak a laikus filmkészítő élettörténetének meghatározó eseményeivel. Hipotézisünk, hogy a vizsgált rövidfilmek megjelenítik az alkotó élettörténetében azonosítható traumatikus élményeket, kiemelt tekintettel a bántalmazással kapcsolatos tapasztalatokra. Hipotézisünk igazolására Elms (2007) kutatás-módszertani modelljére alapozott pszichobiográfiai vizsgálatot végeztünk, melynek eredményeit az előadásunkban mutatjuk be.

Kulcsszavak: alkotáslélektan - film - pszichobiográfia

Érzelemkifejezés és egészség - trauma, kreativitás és terápia

Sz20

Szervező: **Papp-Zipernovszky Orsolya -** SZTE BTK Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Lénárd Kata -** PTE BTK Pszichológiai Intézet, Bátor Tábor

A szimpózium az SZTE BTK Pszichológiai Intézetében, a Személyiség-, Klinikai és Egészségpszichológiai Tanszék munkatársai által folytatott kutatásokat mutatja be, amelyek az egészség- és a művészetpszichológia metszéspontjában helyezhetők el. Közös jellemzőjük, hogy a trauma- és krízishelyzetek átdolgozásában az érzelemszabályozás és érzelemkifejezés képességének szerepére mutatnak rá, melyek kiemelkedően fontos eszköze a pszichoterápia mellett az alkotás. Az Érzelmi Kreativitás Kérdőív magyar változatának adaptációját bemutató előadás a pszichometriai jellemzőkön túl a mérőeszköz egészségpszichológiai jelentőségét is tárgyalja. A gyászfolyamat általános és egyedi jelenségeit, valamint az intervenciós technikákat áttekintő előadás fókusza szintén a feldolgozatlan érzelmi veszteséget követő egészségkárosodások és a prevenció lehetőségei. Holokauszt-túlélők irodalmi alkotásaiban trauma és szubjektum ambivalens viszonyára világít rá a következő előadás a túlélés és az identitás újraalkotási lehetőségeinek elemzése során. Skizofrén és pszichiátriai szempontból egészséges személyek művészetbefogadását vizsgálva az integratív esztétikai megértés gondolkodás- és személyiségbeli feltételeiként a környezet uralásának képességét, az érzelemszabályozást, és az élet jelentésteliségébe vetett bizalmat azonosítja az utolsó előadás.

Kulcsszavak: trauma, érzelemkifejezés, emocionális kreativitás, terápia

Előadások

Az Érzelmi Kreativitás Kérdőív (ECI) hazai adaptálása és pszichometriai jellemzői

Jakab Krisztina - SZTE BTK Pszichológiai Intézet
Kőváry Zoltán - SZTE BTK Pszichológiai Intézet
Devecsery Ágnes - SZTE BTK Pszichológiai Intézet
Orosz Gábor - SZTE BTK Pszichológiai Intézet
Agócs Laura - SZTE BTK Pszichológiai Intézet
Pusztai Barbara - SZTE BTK Pszichológiai Intézet
Kómár Réka - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Előadásunkban az Averill és Thomas-Knowles (1991) által kidolgozott Emotional Creativity Inventory (ECI) magyar adaptációjának folyamatát mutatjuk be. James Averill szerint kreatívnak nevezhetők azok az érzelmi megnyilvánulások, amelyek újszerűek, hatékonyak és autentikusak egy adott személy esetében. Feltételezi, hogy az érzelemnyilvánítás formái a szocializáció eredményeképp alakulnak ki, ezért ezen a területen sokkal nagyobb az egyéni mozgástér, mint azt sok biológiai alapú érzelemelmélet hangsúlyozza. A koncepció (amely úgy viszonyul az érzelmi intelligenciához, mint kognitív párja a kognitív intelligenciához) nem csak azért jelentős, mert kitágította az empirikus kreativitáskutatás fókuszát, és közelebb hozta egymáshoz az akadémikus és személyiségpszichológiai paradigmákat, hanem fontos gyakorlati vonatkozásai is vannak. Az érzelmi kreativitás ugyanis nem csak az egyén mindennapi vagy művészi alkotókészségét és érzelmi önszabályzásának színvonalát jelzi előre, hanem egészségpszichológiai

vonatkozásai is vannak; nem meglepő módon magas értéke fordítottan arányos az alexitímia mértékével, amely utóbbi fontos rizikófaktora számos klinikai jelenségnek.
Az Érzelmi Kreativitás Kérdőív a konstrukció struktúrájának feltérképezése és az egyéni különbségek kimutatása érdekében szerkesztett 30 itemes, önkitöltős kérdőív, amely három alskálát tartalmaz: Készenlét (preparedness), Újdonság (novelty) és Hatékonyság/Autenticitás (Effectiveness/Authenticity). Ezeket – akárcsak magát a skálát – Averill számos személyiségváltozóval (pl. kontrollhely, inro-extroverzió, megküzdési módok) korreláltatta. Jelen vizsgálatunk célja az volt, hogy a szerző munkája alapján és engedélyével egy érvényes és megbízható, emocionális kreativitást mérő eszközt hozzunk létre magyar nyelven. A kérdőívet három vizsgálatban használtuk. Az elsőben 896 személy (561 nő, 335 férfi) töltötte ki a kérdőívet az eredeti faktorstruktúra felülvizsgálata céljából. A feltáró és a konfirmátoros faktoranalízis eredményei is egyaránt a három faktoros struktúrát támasztják alá, a skálák megfelelő belső konzisztenciát mutatnak. Második vizsgálatunkban a konvergens és divergens validáláshoz öt pszichológiai skálát használtunk (Interperszonális Reaktivitás Index – IRI; Megküzdési Módok Kérdőív- CISS-48; Tóthféle Kreativitás Becslő Skála – TKBS; Kreatív Teljesítmény Kérdőív; Spielberger Vonásszorongás Kérdőív – STAI-T). A kapott összefüggések alátámasztják a három konstruktum érvényességét. A harmadik vizsgálatban (N=80 fő) a vonások időbeli stabilitását test-retest megbízhatósággal támasztottuk alá. Az eredmények alapján az általunk adaptált magyar rövidített kérdőív pszichometriai jellemzői megfelelőek, és megbízhatóan méri az eredeti skálákkal mért pszichológiai konstruktumokat.

Kulcsszavak: érzelmi kreativitás, kérdőív validálás, megbízhatóság

Trauma, identitás és alkotás kapcsolata a holokauszt-irodalomban

Pintér Judit Nóra - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A holokauszt-irodalom kiemelkedő alkotóinál, avagy a túlélőknél (mint Jean Améry, Tadeusz Borowski, Primo Levi, Paul Celan vagy Kertész Imre) jellemzően megfigyelhető az átélt trauma, az identitáskrízis és az írás szoros összefonódása. Az írás számos funkciót tölt be: tanúságtétel, önterápia, az ágenciáért vívott küzdelem, a trauma feldolgozására tett sikeres vagy sikertelen kísérlet. Kertész Imrénél azt láthatjuk, hogy a trauma és szubjektum kölcsönösen egymás reprezentációjára törekszenek, és attól függően, hogy melyik kerekedik felül, lehet sikeres a szubjektum trauma-feldolgozása. Műveiben a múlt traumájához fűződő velejéig ambivalens viszony rajzolódik ki, amely jól kifejezi azt, hogy a trauma egyszerre bizonyul túlélhetetlennek, és köt gyilkos módon magához, ugyanakkor hozza létre az identitás új kereteit, amelyek onnantól kezdve a psziché és az író egyedüli otthonává válnak, ahonnan és amiről beszámolni tud. Előadásomban trauma és identitás kapcsolatát és túlélés mibenlétét járom körbe holokauszt-túlélők művei nyomán.

Kulcsszavak: Trauma, identitás, holokauszt, alkotás

A művészetbefogadás jellegzetességei skizofrén és pszichiátriai szempontból egészséges csoportnál

Papp-Zipernovszky Orsolya - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Az előadásban bemutatott vizsgálat homogén, skizofrénia diagnózissal élő személyek (n=9) válaszait elemezi a Füst c. versre személyiség- és kognitív tesztek, valamint egy élettörténeti interjú hátterén. Ez utóbbi nem csupán a személyek mentális-, érzelmi-, és kapcsolati mintázatainak érzékeny mutatója, hanem kísérleti elrendezésünkben elő- és utótesztként alkalmaztuk a személyiségintegráció megváltozásának mérésére. Pszichiátriai szempontból egészséges csoporttal is elvégeztük ugyanazt a vizsgálatot (n=26), hogy két, markánsan eltérő személyiségkoherenciájú csoportnál tudjuk ugyanarra a versre adott esztétikai reakciókat, illetve azok korrelátumait elemezni. A Füst c. versre adott értelmezések szövegében az összes kauzális kategória értékeit összehasonlítottuk a skizofrén és pszichiátriai szempontból egészséges csoport között. Várakozásunkkal ellentétesen az egyetlen tendenciaszintű eltérés a céltulajdonítás kategóriában jelentkezett: a skizofrén csoport értékei magasabbak voltak. A vers előtti és utáni személyes narratívumok koherenciájának összehasonlításával mért szelfmódosító hatás sem a skizofrén, sem a pszichiátriai szempontból egészséges csoportban nem jelentkezett. A befogadás folyamatába enged bepillantást azonban a vers előtti élettörténeti epizódok és a vers után, közvetlenül annak hatására felidézett emlék koherenciájának szignifikáns különbsége mindkét csoportban, valamint a versértelmezésekben megjelenő különböző típusú kauzális következtetések és a személyiség-, illetve kognitív változók összefüggései. Kiemelendő, hogy nem volt egyetlen olyan változó sem, ami mind a két csoportnál együtt járt volna ugyanazzal az oksági kategóriával, azonban a csoportokon belül voltak szignifikáns korrelációk. Eredményeink szerint – elsősorban a skizofrén csoport válaszainak összefüggései alapján - az integratív esztétikai megértés gondolkodás- és személyiségbeli feltételeihez sorolhatjuk a környezet uralásának képességét (LOC), az érzelemszabályozást (BFQ, ECR-R), és az értelmes életbe vetett hitet (SOC).

Kulcsszavak: irodalmi befogadás, skizofrénia, narratív tartalomelemzés, koherencia

A gyászfolyamat aspektusai: az érzelemkifejezés jelentősége a veszteség feldolgozásában

Sarungi Emőke - SZTE BTK Pszichológiai Intézet
Varga Hedvig - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A gyász során átélt érzelmek és az azokat kísérő egyedi és általános jelenségek egyidejűsége felveti a kérdést, hogy milyen összefüggések állhatnak a feldolgozatlan érzelmi veszteséget követő egészségkárosodások hátterében. A hazai és nemzetközi kutatási eredmények áttekintésének egyik fókusza a pszichés és szomatikus megbetegedések gyakoriságának növekedése a gyászolók körében. További fókuszként néhány fontos, a szemléletet alapvetően meghatározó szempontot vetünk fel az előadásban: Felismerjük-e a gyász megjelenését a nem halálesetet követő súlyos érzelmi veszteségekben? Hogyan viszonyulunk az érzelmi veszteségeket követő gyász folyamatának egyediségéhez? Milyen jelentősége lehet a veszteségek feldolgozásában az érzelemkifejezés készségének, lehetőségének? Vajon fellelhetőek-e esetleges védőfaktorok vagy rizikófaktorok a gyászfeldolgozás tekintetében, valamint a feldolgozatlan gyászt követő különféle megbetegedések vonatkozásában? Az áttekintés részeként megkíséreljük összefog-

lalni, hogy az egyes segítő beavatkozások milyen módszerekkel támogatják a gyászból való felépülést.

Kulcsszavak: érzelemkifejezés, veszteség feldolgozás, terápia

Fordulat a családok életében, kapcsolataiban, terápiában

Sz21

Szervező: **Viszket Mónika -** ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Viszket Mónika -** ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A családi kapcsolatok alakulása fordulópontokon át vezet. A fordulópontok erednek az életciklus hozta változásokból, vagy váratlan események hatására kényszerül a család szembenézni ezekkel, és kiemelendő hatások élhetők meg a családterápiás folyamat során is.
A változás, továbblépés, fejlődés olykor épp az egyéni problémákon, sajátos sémáinkon fordul tovább vagy épp akad el, melyben a továbblépést egy rendszer segíti vagy nehezíti. A hatás azonban kölcsönös.
A szimpózium a fordulatokat igyekszik körüljárni, a rendszerek és alrendszerek szintjén. A terápiás helyzetben az egyén-pár-család alrendszereinek egymásra hatásaival dolgozunk, hatás és visszahatás izgalmas egységét figyelhetjük meg, ahogy az egyén problémája alakul a diádikus - triádikus kapcsolatban, vagy ahogy az egyén hat a rendszer alakulására. A változás dinamikájába pillanthatunk bele.
A kutató perspektívája pedig mindehhez a kihívások és erőforrások rendszerét tárja fel.

Kulcsszavak: családi dinamika, családterápia, családi megküzdés

Előadások

A családba-ágyazottságunk és a tanácsadás

Rajnai Nadinka - Családi Szolgálatok Ligája
Molnár Gábor - Családi Szolgálatok Ligája

Több olyan családdal (családrésszel) dolgoztunk az elmúlt évek során, akik úgy keresték fel a családterápiás rendelést, hogy a tanácsadási időszakban valójában már (vagy még) nem éltek együtt, de a kapcsolatuk rendezése érdekében együtt (pl. anya/lánya, apa/fia, testvérek – párkapcsolati viszonyt fenntartó párok, stb.) vettek rész családterápián. S több olyan családdal is dolgoztunk, akiket –valamely családtag- egyéni terapeutája „küldött" családterápiára. Azt tapasztaltuk, hogy –bár alapvetően- nem az egyes családtagok személyes változása, hanem a kapcsolat megfelelőbbé formálása volt az alapcél, a munka során az egyéni változás különös feltételei teremtődtek meg. Nem tekinthető rendkívüli megállapításnak az, amit a fentiekben megfogalmaztunk, hisz alaptétele a rendszerszemléletű munkának az, hogy „ami kapcsolatban keletkezik, az kapcsolatban tud változni", mégis különös volt megtapasztalni, miként adja a személyes változáshoz a családtagok (párok) együttes jelenléte azt a feltételt, amely az egyes családtagok személyes életproblémájának megértéséhez, a személyes és kapcsolati változás feltételeinek létrejöttéhez nagyon meghatározóan járult hozzá. Nem „csak" a családon belüli kapcsolatok átformálódásához, a családon belüli kapcsolatok változáshoz, hanem az egyes családtagok személyes változásához – azaz a felnevelő családon kívüli kapcsolatok átformálásához feltételt

képez az a munka, ami a családterápiás keretek között végezhető. Amitől különlegesnek tekintők ezen -az ülések során létrejövő- helyzetek az annak a megtapasztalása, hogy a családtagok – „családrészek” - terápiás térben való közös jelenlétnek milyen meghatározó szerepe van abban, hogy fel lehessen tárni/meg lehessen jeleníteni a (a családon belüli és kívüli) társkapcsolatokban személyes nehézségeket okozó problémák kontextusát. Olyan élményanyaghoz juthattak a családtagok, amely korrekciós élményt adott, a személyes változás erőforrássá válhatott, így nem csak a családon belüli, hanem más kapcsolati helyzetben is másfajta együttműködési módot tesz lehetővé. A helyzetek különlegességét részben az adta, hogy a családtagok együttes/néha szukcesszív jelenléte a terapeuták rendszerre irányuló figyelmével, érzékenységével támogatva megmozgatta és jelentőssé emelte azokat az élményeket, melyek az adott családi kapcsolatrendszerben fontosak, meghatározóak – s az egyén viszonyulásaiban a családon belül és kívül szerepet játszottak. Az, hogy a terapeuta/terapeuták számára is együttesen megjelenhetett a „jelentős másik”, akivel való kontaktusban a probléma megjelenítődhetett, tér és lehetőség teremtődött a probléma olyan kontextusban való feltárására, amelyre korábbi (gyakran hosszú egyéni terápiás munka során sem) lehetőség nem teremtődött (valószínűleg).

Kulcsszavak: családterápia, terápiás tér, "jelentős másik"

Párkapcsolati Hiedelmek a Kutatásban és a Gyakorlatban

Hammer Zsuzsanna – ELTE PPK Tanácsadás Pszichológiája Tanszék

Szerző, pszichológia szakos, végzős, egyetemi hallgatók (Tóth Petra, Kozák Emese, Lengyel Krisztina és Szűcs Katalin) közreműködésével Párkapcsolati Hiedelem Kérdőívet alkot meg reprezentatív mintavétellel, magyar populáción. A magyar Párkapcsolati Kérdőív kiindulópontjaként és összehasonlítási alapjaként Norman Epstein, Párkapcsolati Hiedelmek Kérdőíve szolgál (Relationship Belief Inventory, RBI; Eidelson, Epstein, 1982), mely egy széles körben ismert és használt kérdőív külföldi kutatásokban, amit a párkapcsolatokkal összefüggő irracionális hiedelmek mérésére használnak. Az utóbbi időben, több vizsgálatban (Emmelkamp és mtsai, 1987; Bradbury és Fincham, 1993; id. Hunsley és Hemsworth, 2002) sem kapott nagyon jó megbízhatósági mutatókat, ezért 2002-ben Hunsley és Hemsworth átdolgozta az eredeti kérdőívet és az eredeti 40 itemes kérdőív helyett egy 32 itemes kérdőívet hozott létre. Saját kutatásunkban, mi is ezt a rövidebb, átdolgozott változatát használjuk az eredeti kérdőívnek.

A kutatás egyik célja annak feltárása, hogy a magyar emberek is hasonló irracionális hiedelmekkel rendelkeznek-e, mint a fenti kérdőívekhez faktoranalízis segítségével létrehozott kategóriák, úgy mint: „A nézeteltérés destruktív”, „A nemeknek különböző szükségleteik vannak”, „Szexuális perfekcionizmus”, „A gondolatolvasás elvárt”, „ A partnerek nem tudnak megváltozni” és „Nehéz megérteni a másik nemet”. Ezen eredmények ismertetésére kerül sor az előadásban. A kutatás másik célja, a párkapcsolati hiedelmek mérése számos egyéni, családi párkapcsolati változóval összefüggésben. Ezen eredmények ismertetése nem képezi jelen előadás tárgyát. A kutatás (első cél) eredményeinek ismertetése mellett a szerző, saját terápiás gyakorlatából három, 19 és 28 év közötti, házasságkötés előtt álló nő terápiáját foglalja össze, a párkapcsolati hiedelmekre fókuszálva.

Az előadás legfőbb célja a kutatásból nyert ismeretek és a gyakorlati munka során szerzett tapasztalatok integrálása.

Kulcsszavak: párkapcsolati hiedelmek, kérdőív megalkotás, esetprezentálás, integratív szándék

Párkapcsolati stressz, megküzdési erőforrások és elégedettség összefüggései a különböző életciklusban lévő párok csoportjaiban

Jantek Gyöngyvér - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Viszket Mónika - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Vargha András - KRE BTK Pszichológiai Intézet, ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Kutatásunk célja egyrészt egy komplex modell megalkotása, melynek segítségével a párkapcsolatban megélt stressz, a megküzdési erőforrások (kommunikáció, problémamegoldás, közelség, valamint a biztonságos párkapcsolati kötődés) és a párkapcsolati elégedettség összefüggéseit tárhatjuk fel. Másrészt annak a kérdésnek a körüljárása, hogy hogyan változik a párkapcsolati stressz és az elégedettség a partnerkapcsolat különböző szakaszaiban. Számos kutatás igyekszik feltárni az első gyermek érkezése utáni időszakot, mint lehetséges normatív krízist, a párkapcsolati elégedettség szintjére fókuszálva. Egyesek szerint a párkapcsolati elégedettség csökken, mások szerint állandó marad, vagy még nő is a triáddá bővülést követően. A szülővé válás folyamat, ezért fontos megvizsgálni a várandóság időszakát is, s érdemes összehasonításokat végezni azokkal a párokkal is, akiknek még nincs gyermekük, vagy több gyermeket nevelnek. A kérdést két mintán vizsgáltuk kérdőíves módszerrel. Az első mintát 156 párkapcsolatban élő, felnőtt személy alkotta (47%-a férfi), a második mintát pedig 76 pár. Életciklusok szerint 5 csoportot hasonlítottunk össze: a gyermek nélküli, az első gyermeket váró, az egy gyermekes, a nem első gyermekkel várandós, valamint a több gyermeket nevelők csoportjait.
A vizsgálat mindkét célkitűzését sikerült megvalósítani. SEM modellezéssel megalkottuk a párkapcsolati stressz, a párkapcsolati kötődés, a megküzdési erőforrások és a párkapcsolattal való elégedettség komplex, kauzális modelljét. Az elégedettség varianciájának 68%-át sikeresen magyarázza néhány mért változó, valamint igazolást nyert az a gondolat is, miszerint a pár erőforrásai nagymértékben tompítják a párkapcsolatban megélt stressz elégedettségükre gyakorolt negatív hatását.
Eredményeink szerint a párkapcsolati stressz szintje az első gyermeküket váró párok esetében a legalacsonyabb; csak az első gyermeket várók és a többgyermekes párok, valamint a gyermektelen párok és a több gyermekes párok stressz-szintje között volt szignifikáns eltérés. A várandósok (első vagy többedik gyermek) stressz-szintje alacsonyabb a nem várandósokénál. A gyermeket várók a másik csoporthoz képest szignifikánsan magasabb kommunikáció- és probléma megoldási átlagokkal jellemezhetők, valamint a párkapcsolati közelség átlaguk is magasabb. A párkapcsolati elégedettséget tekintve az egyes csoportok között nem volt szignifikáns különbség, tehát az egyes stressz-szintben jelentkező különbségeket a kapcsolati erőforrások jelentősen módosították.
Az eredmények fényében elmondható, hogy a várandósság időszaka kiemelten pozitív időszak a pár életében. Az első gyermeküket nevelők csoportja nem emelkedett ki a megélt stresszt tekintve a többi csoport közül, ami arra utal, hogy a jelen minta párjai nem éltek át különösebb krízist a család átalakulása kapcsán. A legmagasabb stressz-szinttel pedig azok jellemezhetők, akik már több gyermeket nevelnek.

Kulcsszavak: párkapcsolat, életciklus, várandósság, párkapcsolati stressz, párkapcsolati elégedettség, párkapcsolati erőforrások

Családi rituálé - családi identitás

Viszket Mónika - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A családi rítusok védő-facilitáló szerepet tölthetnek be az életciklusok mentén, ezek változásaiban, s e jellemzőik a családi identitással szorosan összefüggnek. A családi megküzdést tekintve, a családi rítusok jellemzői lényegi aspektusai a család erejének, erőforrásainak, megküzdést segítő dimenzióinak, különösen a családi kohézió, együttesség erősítése által. Ezt jól mutatják kutatási eredményeink.
Feltételeztük, és igazoltuk, hogy a családi rítusok a különböző családi életciklusok által mozgósított igényeket kielégítve különböző rendszerszinteken (család, a pár, az egyén) hatnak a megküzdés erőforrásaira, mely erőforrások így erőteljesebben érvényesülhetnek a kihívások, életciklus-váltások idején.
A rítusok által, adott életciklusnak megfelelően támogatott coping-potenciálok, mobilizálódva a váltások időszakaiban, segíthetik, növelhetik az adaptációt, a családi elégedettséget.
Jelen kutatásban a családi rituáléknak a családi dinamikára való hatását vizsgáltuk, azokat a szervező rendszereket, melyek a család erejét megnövelhetik. Eredményeink alapján a rítusokra úgy gondolhatunk, mint a családi identitás elsődleges közvetítőire, erősítőire, mint a családi kommunikáció egy sajátos formájára, családi identitást erősítő-alakító szerepére, mely szorosan összefonódik a család kommunikációjának minőségi mutatóival.
A kutatási eredményeket családterápiás példák teszik szemléletesebbé.

Kulcsszavak: családi rituálé, erőforrások, családi identitás

Funkcióképesség, életminőség és pszichoszociális jellemzők fogyatékos személyek körében

Sz22

Szervező: **Prónay Beáta -** ELTE BGYGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Lányiné Engelmayer Ágnes -** Budapesti Corvinus Egyetem

A szimpózium a felnőtt fogyatékos emberek pszichoszociális jellemzői és az életminőség kérdéseit vizsgáló kutatások eredményei köré szerveződött. Mind a három előadás esetén több intézmény munkatársainak gyümölcsöző együttműködését ismerhetjük meg.
Prónay Beáta és munkatársai a látássérült emberek fogyatékosságra irányuló önattitűdjének feltárására törekedtek. Munkájukhoz Az Általános Fogyatékossági Attitűd Skálát használták, melyet Buijk és munkatársai (1986) fejlesztették ki. A skála dimenziói: 1. fogyatékosság verbális elfogadása; 2. segítségtől való függés; 3. társadalmi konzekvenciák; és 4. pszichikus szubsztrátum. A szimpóziumban bemutatott elemzés 316 felnőtt látássérült válaszait mutatja be.
Máj Emese és munkatársai egy sokdimenziós kérdőívet állítottak össze. Az összeállításhoz több kérdőív hazai adaptációját használták fel, illetve számos olyan kérdést alkalmaztak, amelyek hazai népegészségügyi vagy nagy elemszámú normatív mintás adatokkal történő összevetést tesznek lehetővé. Vizsgálati mintájuk 200 fő felnőtt látássérült ember bevonásával végezték. A vizsgálat első eredményeit mutatják be előadásukban.
Surányi Zsuzsanna és munkatársai a Funkcióképesség és fogyatékosság Nemzetközi Osztályozási rendszerére (FNO, amely a fogyatékos emberek funkcióképességét nemcsak a testi adottságaik, hanem a környezeti feltételek figyelembe vételével írja le), alapozva annak kategóriáiból

kiindulva egy olyan kérdőívet állítottak össze, amely a szomatikus-szociális-kognitív funkciók mérésére egyaránt alkalmas.
A kérdőív 258 itemből és 14 skálából áll. Vizsgálati mintájuk 734 fogyatékos felnőtt (látássérült, hallássérült, értelmi fogyatékos, mozgássérült) és 180 kontroll személy kérdőívre adott válaszaiból áll. Előadásukban az új mérőeszköz validitás és reliabilitás vizsgálatának rövid áttekintése után a funkcióképesség és az életminőség kapcsolatának elemzéseit mutatják be.

Kulcsszavak: Általános Fogyatékossági Attitűd Skála (AGAS), látássérülés, mérőeszköz adaptáció, fogyatékosságra irányuló önattitűd, látássérült személyek, életminőség, szorongás, depreszszió, jól-lét, funkcióképességek, fogyatékkal élők, szomatikus-szociális-kognitív funkciók, mérőeszközfejlesztés

Előadások

Az Általános Fogyatékossági Attitűd Kérdőívvel (AGAS) szerzett hazai tapasztalatok látássérült emberek körében

Prónay Beáta - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet
Máj Emese - Motiváció Mozgássérülteket Segítő Alapítvány
Szabó Anett - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Rózsa Sándor - ELTE PPK Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék

A látássérült személyek fogyatékosságra irányuló önattitűdjének feltárása a rehabilitáció fontos eleme, amely a segítők beavatkozásának módját meghatározza. Az Általános Fogyatékossági Attitűd Skálát Buijk és munkatársai (1986) fejlesztették ki, amely a következő dimenziókat ragadja meg: 1. fogyatékosság elfogadása; 2. segítségtől való függés; 3. társadalmi konzekvenciák; és 4. pszichikus szubsztrátum.
Jelen elemzésünkben több kutatás egyesített adatbázisán összesen 316 felnőtt látássérült személy (151 nő és 165 férfi) válaszait elemeztük.
A mérőeszköz skáláinak belső konzisztenciáját becslő Cronbach-alfa mutatók 0,75-0,78 közöttiek, amelyek a skálák megbízhatóságát dicsérik. A skálák közötti kapcsolatokat megvizsgálva a legszorosabb összefüggéseket az érzelmi diszpozíciót megragadó pszichikus szubsztrátum skála esetében kaptuk, amely mindhárom skálával 0,5 feletti korrelációt adott. A megerősítő faktorelemzésünk az eredeti kérdőív négy dimenziós szerkezetét nem támasztotta alá. Újabb feltáró és megerősítő faktorelemzésekkel az eredeti három fő dimenzió létét tudtuk megerősíteni, mivel a pszichés szubsztrátum tételei többnyire a segítségtől való függés dimenzióhoz rendeződtek. A megerősítő faktorelemzés és a tétel-jelleggörbéket megvizsgálva alakítottuk ki a kérdőív rövidített hazai változatát. Előadásunkban a módszer pszichometriai jellemzése mellett az általános fogyatékossági attitűdök szociodemográfiai (pl. nem, életkor, iskolai végzettség, családi állapot) és klinikai változók (pl. látássérülés típusa, látás mértéke) mentén történő összehasonlító eredményeit is szemléltetjük.
A kialakított mérőmódszer kiváló lehetőséget teremt a hazai segítő hivatású szakemberek vagy kutatók számára, hogy tájékozódjanak a látássérült személy fogyatékosságára vonatkozó attitűdjéről, főbb nehézségeiről, vagy figyelemmel kísérjék a rehabilitáció folyamatát.

Kulcsszavak: Általános Fogyatékossági Attitűd Skála (AGAS), látássérülés, mérőeszköz adaptáció, fogyatékosságra irányuló önattitűd

A látássérült emberek életminősége és pszichoszociális jellemzői

Máj Emese - Motiváció Mozgássérülteket Segítő Alapítvány
Prónay Beáta - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet
Németh Orsolya Zsuzsanna - Szempont Alapítvány
Szalai Katalin - Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar Gyógypedagógia Tanszék
Rózsa Sándor - ELTE PPK Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék

Előadásunkban a látássérült személyek fogyatékosságra irányuló önattitűdjére, általános életminőségére és pszichoszociális jellemzőire irányuló kutatásunk eredményeit szemléltetjük, melyben több kérdőív hazai adaptációját, illetve látássérült emberek körében való kipróbálását kezdeményeztük.

Kutatásunkba közel 200 látássérült embert vontunk be, akikkel félig-strukturált interjú keretében az általános szociodemográfiai és klinikai kérdések mellett többek között az alábbi kérdőívek kerültek felvételre: Általános Fogyatékossági Attitűd Kérdőív (AGAS); Nottingham Beilleszkedés Kérdőív, Big Five Inventory, Reménytelenség Skála, Schwartz Értékek Kérdőív, Depresszió Szorongás és Stressz Skálák (DASS), Ryff Jól-lét Kérdőív és Rosenberg Önértékelés Skála. A fenti módszereken túl számos olyan kérdést alkalmaztunk, amelyek hazai népegészségügyi vagy nagy elemszámú normatív mintás adatokkal történő összevetést tesznek lehetővé.

Az interjú során szerzett tapasztalataink és az alkalmazott módszerek pszichometriai eredményei összességében a felvételre kerülő skálák alkalmazhatóságát támasztják alá. A kapott eredményeink alapján a kutatásunkba bevont látássérült személyek jelentősen magasabbra értékelték szorongásukat, depressziójukat és az őket ért stressz szintjét, és az alkalmazott jól-lét mutatókban többnyire alacsonyabb pontszámot értek el, mint a normatív vagy népegészségügyi vizsgálatokban szereplők. Az énképpel és az általános jól-léttel kapcsolatos mutatók (pl. Rosenberg Önértékelés Skála, Ryff Jól-lét Kérdőív) szintén az elvárásainknak megfelelően alacsonyabb átlagokat eredményeztek, mint a normatív mintán alapuló kutatások esetében. Kutatásunk főbb változóit egy átfogó oksági modellben is megvizsgáltuk, melynek kimeneti változójaként az általános jól-létet választottuk.

Eredményeinket a fenti átfogó kapcsolati modellbe ágyazva értelmezzük, és a tudományos helyzetelemzés mellett a látássérültek rehabilitációjában tevékenykedő segítő hivatásúak gyakorlati munkáját, valamint ennek hatékonyságát is segíteni kívánjuk.

Kulcsszavak: látássérültek, fogyatékosságra irányuló önattitűd, életminőség, szorongás, depresszió

Új vizsgálati módszer fogyatékos személyek szomatikus-szociális-kognitív funkcióképességének mérésére

Surányi Zsuzsanna - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Marton Klára - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet
Illyés Sándor Kutatólaboratórium
Farkas Lajos - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet
Illyés Sándor Kutatólaboratórium

Az FNO egy olyan egységes nemzetközi osztályozási rendszer, amely a fogyatékos emberek funkcióképességét nemcsak a testi adottságaik, hanem a környezeti feltételek figyelembe vételével írja le. Ez a kódolási rendszer azonban igen összetett és időigényes.
Kutatásunk során az FNO kategóriái alapján egy olyan kérdőívet állítottunk össze, amely a szomatikus-szociális-kognitív funkciók mérésére egyaránt alkalmas.
734 fogyatékos felnőtt (látássérült, hallássérült, értelmi fogyatékos, mozgássérült) és 180 kontroll személy töltötte ki a kérdőívet, melynek végső formája 258 itemből és 14 skálából áll. A konfirmatorikus faktorelemzés megerősítette a három-faktoros modellt (szomatikus, kognitív és szociális funkciók).
Előadásunkban ezen új mérőeszköz validitás és reliabilitás vizsgálatának rövid áttekintése után a funkcióképesség és az életminőség kapcsolatának elemzéseit mutatjuk be.
Eredményeink azt mutatják, hogy az életminőség meghatározásában mind az öt csoportnál a legfontosabbak a szociális funkcióképesség mutatói. Személy-orientált megközelítéssel azt is megvizsgáltuk, hogy milyen protektív faktorok védik azokat, akik az alacsony szomatikus funkcióképesség mellett magas szubjektív pszichológiai jóllétről számoltak be.

Kulcsszavak: funkcióképességek, fogyatékkal élők, szomatikus-szociális-kognitív funkciók, mérőeszközfejlesztés

Gumikéz Illúzió

Sz23

Szervező: **Kállai János -** PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet
Diszkutáns: **Kállai János -** PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet

Napjainkban fokozatosan növekszik az érdeklődés a testélmény, az „én és másik” elkülönítését, valamint az „én és a másik” összefonódását elemző kutatási eredmények iránt. A Gumikéz Illúzió (Rubber Hand Illusion, RHI (Botvonick és Cohen, 1998)) olyan vizsgálati módszer, melyen keresztül nyomon követhető a testkép és a testséma időleges módosulásnak folyamata. Az RHI standard eljárását követve a vizsgált személy egyik kezét kitakarjuk a látótéréből, ezzel egy időben a kitakart kezével közel azonos helyzetű és nagyságú műkezet helyezünk a látóterében. Az RHI kiváltásakor alkalmazott indukció során, a személy kezét és a műkezet egy eszközzel azonos időben és helyen megérintjük néhányszor (szinkron érintési feltétel), melynek következtében a személy a kezével kapcsolatban különböző mértékű testi azonosság élményt él át: a nem látható kéz saját testképbe tartozásának élménye csökken (disownership), míg a műkéz énhez tartozási élménye növekszik (ownership). Kontroll feltételként aszinkron ingerlést használunk, melynek során a fenti élmények nem, vagy csak részben jelennek meg. A szimpózium bemutatja az RHI elméleti keretét, fájdalom küszöbváltozásra gyakorolt hatásait és fMRI vizsgá-

lat eredményi alapján elemzi az illúzió kognitív idegtudományi mechanizmusait, a test élmény szerveződésének stációit.

Kulcsszavak: sajáttest, idegentest, illúzió, testkép

Előadások

A Gumikéz Illúzió: teória és eljárási mód

Kállai János - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet
Szolcsányi Tibor - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet
Darnai Gergely - PTE KK Neurológiai Klinika
Hegedűs Gábor - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet

A periperszonális és extraperszonális tér reprezentációjának disszociációja zavarokat okoz a testkép és a testséma átélésében és szerepet játszik számos pszichopatológiai állapot kialakulásban. Gyakori kísérőjelensége epilepsziás rohamokat megelőző izgalmi állapotoknak, szkizofréniás hallucinációknak, intoxikált állapotoknak, és táplálkozási zavarokkal összefüggő testkép zavaroknak. Az előadás a Gumikéz Illúzió (RHI) kiváltásának körülményeit, az „olyan mintha” élményeken alapuló benyomások kognitív mechanizmusait mutatja be és mindemellett kifejti az RHI - ben lévő kutatási és gyakorlati felhasználási lehetőségeket. Érinteni fogjuk a műkézhez való adaptáció, a saját - nem saját test, és az idegenség élmény természetét, foglalkozunk, a hamis arc és hamis test illúzió kialakítási lehetőségeivel. Továbbá bemutatunk néhány interpretációt, melyek lehetővé teszi az én élmény kognitív idegtudományi kereteinek körülhatolását.

Kulcsszavak: deperszoalizáció, "én és a másik", illúzió, testkép

A gumikéz illúzió hatása a fájdalom-észlelésre

Szolcsányi Tibor - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet
Hegedűs Gábor - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet
Darnai Gergely - PTE KK Neurológiai Klinika
Feldmann Ádám - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet
Ivaskevics Krisztián - PTE BTK Pszichológiai Intézet
Koltai Eszter - PTE BTK Pszichológiai Intézet
Janszky József - PTE KK Neurológiai Klinika
Kállai János - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet

Az utóbbi évtizedben a pszichológiai fájdalomcsillapítás egy új megközelítésére, nevezetesen a kérgi, multiszenzoros testreprezentációk módosításán keresztül elért fájdalom-enyhítés lehetőségeire utaló eredmények születtek jó néhány kutatásból. Noha először csak krónikus fájdalomszindrómák kapcsán merültek fel ilyen irányú biztató eredmények, az utóbbi években akut fájdalmak csillapítását is sikerült elérni a kérgi testreprezentációk manipulálásának bizonyos technikáival. Az e területen történő előrelépéshez viszont szükségessé vált, hogy korábban már alaposan tanulmányozott és pszichológiailag indukálható testi illúziók kísérleti paradigmájában lehessen tesztelni a test-észlelés és az akut fájdalom-élmény kapcsolatát. Eddig két releváns tanulmány született e téren (Hänsel et al, 2011, Mohan et al, 2012), de egyikben sem sikerült meggyőzően kimutatni, hogy bármiféle fájdalom-moduláló hatása lenne a testi tudatosság

ilyen módon bekövetkező megváltozásának. Előadásomban azt a kutatásunkat szeretném bemutatni és megvitatni, amelyben igazoltuk az úgynevezett gumikéz illúzió fájdalomküszöb emelő hatását hő inger okozta fájdalom esetén. A gumikéz illúzió (Botvinick és Cohen, 1998) kiváltása során az alany előtt egy műkéz fekszik, amelyet egy ecsettel ütöget a kísérletvezető, miközben ezzel egy időben és szinkron ritmusban az alany egyik, paravánnal eltakart kezét is ecsetütések érik. A vizuális és a tapintási ingerek egybeesése miatt a műkéz és a valódi kéz szinkron ütögetése többnyire ahhoz vezet, hogy az alany a műkezet egyre inkább a saját kezének érzi (ownership), míg a valódi, nem látott kezét egyre kevésbé érzi a saját testrészének (disownership). Résztvevők: 29 egészséges, jobbkezes diák a Pécsi Tudományegyetemről. Nemek eloszlása: 13 férfi, 16 nő. Módszer: A gumikéz illúzió standard kísérleti paradigmája, beleértve az aszinkron ingerlést használó kontrollfeltételt, illetve az indukált illúzió erejének kérdőíves és viselkedéses mérését. A hő inger adása egy Medoc Pathway készülékkel történt a mutató vagy a kisujj alá helyezett ingeradó fejjel. A fájdalomküszöböt három mérés átlagából számoltuk ki. A kísérleti feltételek sorrendjét random módon állítottuk fel minden alany számára, az elemzéseinkben egyedeken belüli hatásokat számoltunk. Eredmények: A kérdőív és a viselkedéses mérések eredményei igazolták, hogy sikeresen kiváltottuk az illúziót a vizsgálat során. T próbát használva az illúziót biztosító szinkron és a kontrollt biztosító aszinkron feltételek mellett mért fájdalomküszöbök szignifikáns különbséget mutattak (p=0.034). A küszöbérték 47,61 ± 2,28 0C-ról 48,02 ± 2,74 0C-ra emelkedett.

Kulcsszavak: testreprezentáció, multiszenzoros, gumikéz, illúzió

A gumikéz illúzió indukciója során aktív ideghálózatok: fMRI vizsgálat

Darnai Gergely - PTE KK Neurológiai Klinika
Szolcsányi Tibor - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet
Kincses Péter - PTE BTK Pszichológiai Intézet
Perlaki Gábor - PTE KK Neurológiai Klinika
Hegedűs Gábor - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet
Janszky József - PTE KK Neurológiai Klinika
Kállai János - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet

A felvetett alapkérdésünk szerint, vajon az ideiglenes testkép-módosító eljárás, a gumikéz illúzió, csupán szubjektív „érzet” vagy idegi hálózatok aktivitáskülönbségei alapján is regisztrálható neurokognitív változások eredménye.
Az előadás áttekinti az elmúlt 10 év e tárgykörben rendelkezésre álló kognitív idegtudományi eredményeit, majd bemutatja az általunk végzett fMRI vizsgálat adatait. A gumikéz illúzió kiváltása során, a kérgi motoros/szomatoszenzoros reprezentációk mintázatát elemezzük. A résztvevők a PTE fiatal, egészséges hallgatóinak egy előszelektált csoportja. Módszerek: A vizsgálat a Pécsi Diagnosztikai Központban zajlott 3T-s szkennerben. Legfőbb kérdésünk, hogy a gumikéz illúzió hatására hogyan változik a saját kéz kérgi reprezentációja. A vizsgálathoz egy egyszerű mozgatásos feladatot választottunk. A vizsgálatunk sajátossága, hogy a gumikéz illúziót MRI-ben tükörrendszer segítségével váltottuk ki. A mérés után a személyek egy kérdőíven értékelték az illúzió erősségét. Eredmények/Kitekintés. A korábbi kutatásokat alátámasztva jelen vizsgálatunkban is a multiszenzoros területek jelentőségét hangsúlyozzuk. Az előadás ezen adatokat és a vizsgálattal kapcsolatos egyéb tapasztalatainkat mutatja be.

Kulcsszavak: fMRI, kognitív idegtudomány, gumikéz, illúzió

Gyógyító kapcsolat, érzelmek és egészség

Sz24

Szervező: **Csabai Márta -** SZTE BTK Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Hoyer Mária -** Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar

Az utóbbi években egyre inkább előtérbe került a gyógyító szakemberek emocionális terheinek, esetenként testi betegségekben is megnyilvánuló kiégési állapotának a vizsgálata. A kutatások többnyire a kiégéshez vezető külsődleges faktorok (munkastressz, környezeti tényezők, szerepkonfliktusok, hatalmi viszonyok) szerepét vizsgálták. Kutatócsoportunk tagjai ezt a folyamatot új, korszerű megközelítésben, intrapszichés és interperszonális szempontból vizsgálják, középpontba állítva a gyógyító kapcsolatot és az érzelemfeldolgozás, az empátia mechanizmusait, továbbá a személyes és szakmai identitás alakulását. A szimpózium előadásai különböző területeken és beosztásban dolgozó gyógyító szakemberekkel: pszichológusokkal, orvosokkal és egészségügyi szakdolgozókkal történt vizsgálatokkal foglalkoznak. A bemutatott kutatásokat módszertani komplexitás jellemzi. Egyaránt találkozunk kérdőíves felmérésekkel és kvalitatív eljárásokkal: tartalomelemzéssel, illetve narratológiai és interakcióelemzési technikákkal. Az előadók saját kutatási módszerfejlesztési eljárásokat és intervenciós technikákat, szakmai kezdeményezést is bemutatnak.

Kulcsszavak: gyógyító szakemberek, identitás, kommunikáció, érzelemszabályozás, szerepkonfliktus

Előadások

Gyógyító pszichológus identitás alakulása szupervíziós csoportban

Devecsery Ágnes - SZTE BTK Pszichológiai Intézet
Barabás Katalin - SZTE ÁOK Magatartástudományi Intézet
Csabai Márta - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Az egészségügyi intézményekben szomatikus osztályokon dolgozó pszichológusok szakmai identitás-formálódását speciális kihívások nehezítik. Egyrészt a szakmai szerepmodell hiánya jellemző ezen a területen, másrészt sem a testi szenvedéssel való találkozásra nem készítik fel az alapképzésben a segítőket, sem az ebből eredő szorongások kezelésére. A rendszeres szupervíziós csoportok lehetőséget adhatnak ezen hiányosságok kiküszöbölésére, csökkentve ezzel a pályaelhagyók számát, hátteret biztosítva a személyes és szakmai identitás integrálásának, az önállóság erősítésének és a kiégés megelőzésének.
Módszerek: Jelen vizsgálatban egy heti rendszerességű esetmegbeszélő csoport 2009 novemberétől 2011 áprilisáig tartó időszakát vizsgáltuk az SZTE klinikáin fekvőbeteg-ellátást végző pszichológus mobil team tagjainál. 3 csoporttag verbális megnyilvánulásait rögzítő 20 darab jegyzőkönyv (szövegkorpusz: 26743 szó) tartalomelemzését végeztük el két független kódolóval, szókategóriák kialakítása és kódolása segítségével.
Eredmények: A vizsgált szókategóriák gyakoriságának összehasonlítása alapján a „szelfreferencia”, a „tagadás” és az „érzelmek kifejezése” tartalmi kategóriák mutattak szignifikáns változást a vizsgált időszakban mindhárom csoporttag megnyilvánulásaiban. Ez a páciens-központú attitűd erősödését és az érzelemszabályozás fejlődését jelzi. Az eredmények jól illeszkednek Stoltenberg (1998) Integrált Szupervíziós Fejlődési modelljébe, továbbá megerősítik, hogy a

szupervíziós csoport hatékony eszköz a pszichológusidentitás alakulásának támogatásában, valamint hogy ez a fejlődés a tagok narratívumaiban tetten érhető.

Kulcsszavak: pályakezdő pszichológus, szupervíziós csoport, szakmai identitás, tartalomelemzés

Az orvos–beteg kommunikáció és az érzelemkifejezés nyelvészeti elemzése a családorvosi gyakorlatban

Kuna Ágnes - ELTE BTK
Kaló Zsuzsa - AKUT Alapítvány, SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Háttér: Az orvos és a beteg közötti interaktív viszony az elmúlt évtizedekben jelentős változáson ment keresztül, ami a családorvosi praxisokban is megmutatkozik. A tudás és presztízs alapú hierarchia helyett egyre inkább a betegközpontú gyógyítás és a partneri kapcsolat kialakulása figyelhető meg. Jelen kutatás ezen viszony nyelvi vonatkozásait vizsgálja a családorvosi gyakorlatban, ahol az orvos–beteg találkozások 60–70%-a zajlik, és a gyógyítás alapvetően a verbális kommunikáción nyugszik.
Cél: Vizsgálatunkban a partneri és autoriter orvosi kommunikációnak, az orvosok korának, valamint a praxis helyszínének (Budapest, Pest megye) összefüggéseit elemeztük. Az előadásban bemutatjuk a saját mintánkon alapuló kódrendszert, különös hangsúlyt fektetve az érzelemkifejezés kölcsönös módjaira.
Minta: 4 praxis az orvosok korának és a praxis helyszínének mátrixában: 2 vidéki/2 fővárosi/2 fiatalabb (33, 30)/ 2 idősebb (54, 53) családorvos. A vizsgálat időtartama: 1–1 hét (20 óra/20 óra/15 óra/15 óra).
Módszer: A rendelések orvos–beteg interakcióinak feldolgozása részben résztvevői megfigyelésen (2 fő), részben rögzített hanganyagon alapult, ezenkívül az orvosokkal készített félig-strukturált interjúkkal is kiegészült. Az interjúk témakörei: a családorvosi gyakorlatra, illetve az orvosi hivatásra vonatkozó tapasztalatok, érzelmek, attitűdök. Az adatokon nyílt kvalitatív elemzést végeztünk (2 kutató, by hand).
Eredmény: Meghatároztuk a családorvos és a beteg közötti kommunikáció 68 kategóriát tartalmazó kódstruktúráját. Ezt 3 általános szerkezeti és 5 tartalmi egységbe rendeztük, amelyek közül az előadásban a társas-emocionális interakciók jelölőit mutatjuk be (pl. személyes-társasági, humor, pozitív megerősítés, egyetértés – egyet nem értés, empátia, türelem, tisztelet, düh stb.). Az elemzés arra mutatott rá, hogy az autoriter és a partneri viszony az orvos–beteg kommunikációban megragadható nyelvi mintázatok jellemző tendenciaszerű együttállásaként. Mintánkban az autoriter viszony inkább az idősebb orvosokra, míg a partneri inkább a fiatalabb orvosokra volt jellemző.

Kulcsszavak: családorvosi kommunikáció, autoriter vs. partneri viszony, érzelemkifejezés, interakciós kódstruktúra

Egészségügyi szakdolgozók érzelemszabályozása és egészsége

Fülöp Emőke - Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar
Devecsery Ágnes - SZTE BTK Pszichológiai Intézet
Sándor Zita - SZIE GAEK Egészségtudományi Campus
Csabai Márta - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Kutatásunkban egészségügyi szakdolgozók (ápolók és mentőtisztek) gyógyító kapcsolatban jellemző empátiás válaszmintázatát, saját érzések szabályozásának jellegzetességeit, illetve ezek összefüggéseit vizsgáltuk a kiégéssel, másodlagos traumatizációval, illetve megjelenő egészségi problémákkal.
Módszerek: Kutatásunkban kvantitatív és kvalitatív vizsgálati módszereket használtunk, az előadásban a kérdőívek eredményeit, illetve az ezekből levonható következtetéseket tekintjük át. A vizsgálatban 244 egészségügyi szakdolgozó vett részt. Felhasznált kérdőívek: Interperszonális Reaktivitás Index (Davis, 1980; Kulcsár, 1998); Maslach Burnout Inventory (MBI) (Maslach, Jackson, & Leiter, 1996; Ádám & Mészáros 2012); Másodlagos traumatizációt mérő kérdőív – Secondary Traumatic Stress Scale (Bride, Robinson, Yegidis & Figley 2004); Érzelemszabályozási Nehézségek Kérdőív – DERS (Difficulties in Emotional Regulation Scale, Gratz és Roemer, 2004; magyarul: Kökönyei, adaptálás alatt).
Eredmények: Az adatelemzés során 3 faktor körvonalazódott: az elsőt a másodlagos traumatizáció dominálja, érzelmi kimerüléssel, szomatikus problémákkal; a második, ami saját érzések szabályozásának nehézségeit, illetve a parallel empátia jelenségét foglalja magába, a harmadik faktor a másikra irányuló figyelem hiányát és személyes hatékonyság csökkenését határozta meg. Azok a vizsgálati személyek, akik a vizsgálati átlagnál több szomatikus problémáról számoltak be, szignifikánsan nagyobb mértékben jellemezhetőek érzelemszabályozási zavarokkal, valamint nézőpontváltásra való képesség kevésbé jellemzi őket, továbbá a másodlagos traumatizáció tüneteit mutatják.
Eredményeink alapján a másodlagos traumatizáció és érzelmi kimerülés szoros összefüggést mutat a testi tünetek megjelenésével. A másodlagos traumatizációt pedig érzelemszabályozási stratégiákhoz való korlátozott hozzáférés, valamint parallel empátiás válaszok alkalmazása befolyásolja.

Kulcsszavak: egészségügyi szakdolgozó, empátia, érzelemszabályozás, másodlagos traumatizáció, szomatizáció

Szerepkonfliktus és mentális egészség a magyarországi orvosnők körében Hogyan segít a Gyógyító Nőkért Alapítvány?

Győrffy Zsuzsa - SE ÁOK Magatartástudományi Intézet
Molnár Regina - SZTE ÁOK Népegészségtani Intézet
Csabai Márta - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Bevezetés: Mind a nemzetközi, mind pedig a hazai kutatási eredményeink megerősítik, hogy a szerepek közötti konfliktus és a pszichés jóllétmutatók között szoros kölcsönhatás figyelhető meg. A témával foglalkozó sokszínű szakirodalom kiemeli, hogy a sokrétű, fizikai és érzelmi kihívásokkal járó munkavégzés mellett jelentős nehézséget jelent a családi szerepek (gyermeknevelés, háztartási munkák) egyeztetése.

Módszer: Reprezentatív, kvantitatív vizsgálat a magyarországi orvosnők körében. (N=408). Kutatásunkban a szerepkonfliktus mérése mellett, a Maslach Burnout Inventory-t és a rövidített Beck Depresszió kérdőívet használtuk.
Eredmények: Jelentős szerepkonfliktusról a minta 60,2%-a számolt be. Eredményeink szerint a szerepkonfliktus és a mentális egészség mutatói szoros kapcsolatban állnak. Szignifikáns kapcsolatot találtunk a kiégés emocionális kimerülés (p=0,045) és deperszonalizáció (p=0,055) dimenziója között valamint az enyhe és közepes depresszió (p=0,023) és az öngyilkossági gondolatok (p=0,018) megléte között.
Következtetések: Az orvosnői szerepkonfliktus minden bizonnyal kulcsszerepű a mentális és szomatikus morbiditás alakulásában, így megelőzése és kezelése elengedhetetlen. Ugyanakkor az elkövetkező vizsgálatokban kulcsszerepet kell, hogy kapjanak a sikeres megküzdést elősegítő tényezők. A 2012 tavaszán létrejött a „Gyógyító Nőkért" Alapítvány a fenti problémákat felismerve, a megoldásban való aktív közreműködés szándékával jött létre. Céljai között szerepel a szakmai tudatosság, az érdekérvényesítés és önszerveződés facilitálása, továbbá szakmai rendezvények, kutatások, prevenciós programok szervezésének támogatása mind a gyakorló gyógyítók, mind pedig a hivatásra készülő fiatalok körében.

Kulcsszavak: orvosnők, mentális egészség, szerepkonfliktus, Gyógyító Nőkért Alapítvány

Hazai kutatások a pszichológiai lovasterápia területén

Sz25

Szervezők: **Auth Zsófia -** Magyar Lovasterápia Szövetség Pszichológus Munkacsoport
Dúll Andrea - ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológia Tanszék
Diszkutáns: **Bozori Gabriella** - Magyar Lovasterápia Szövetség

Hazánkban a pszichológusok által vezetett lovasterápia ismertsége és alkalmazása mind nagyobb teret nyer az egyre növekvő számú, képzett terapeutának köszönhetően. Ezen terápiás módszernek az alkalmazása azonban még újszerűnek számít, éppen ezért különösen nagy jelenőségük van a hazai kutatásoknak és azok eredményeinek. A szimpózium keretében négy vizsgálatot mutatunk be, amelyek más-más szempontból elemzik a lovasterápia hatásmechanizmusait és alkalmazhatóságát.
Az első előadás (Mátyás) bemutatja, hogy milyen hatással van az emberre a lóval való első találkozás, illetve a lóra ülés. Ezt az élményt, tudatállapotot, és a lóval, illetve a vizsgálatot végző személlyel kialakuló kapcsolatot, érzelmi viszonyulást a hipnóziskutatás módszereivel vizsgálja a szerző.
A lovakkal végzett munka és a lovas környezet hatása mindig összetettek, egyszerre érvényesülnek szociális, fiziológiai/fizikai, pszichés hatások. A második előadás (Semsey) ezen hatások leírásából kiindulva elemzi, hogy a lovasterápiás keretek, eszközök és kapcsolat milyen hozzáadott értéket jelenthetnek a sporthoz, illetve a hagyományos terápiákhoz képest. Összehasonlító vizsgálatban mutatja be egy sporttábor, egy „hagyományos" lovastábor, és egy lovasterápiás tábor közötti különbségeket. Az előadás áttekinti azokat a már jól ismert terápiás irányzatokat és módszereket, amelyek bizonyos aspektusai a lovasterápiában is jelen vannak és hatnak.
A harmadik előadás (Beke és mtsai) fókuszában a pszichológiai lovasterápia hatásai, ezen belül a lovasterápiában résztvevő gyerekek érzelmi, viselkedéses, kognitív és szociális állapotváltozásának iránya és mértéke áll. A vizsgálatban a szerzők lovasterápiás módszerekkel arra keres-

tek választ, hogy milyen különbségek vannak az egészséges és a pszichés zavarral küzdő gyermekek válaszreakciói között a terápiában, illetve bizonyos pszichés zavarok esetén hogyan változnak jellemzően a gyerekek reakciói.
A negyedik előadás (Kardos) szenvedélybeteg fiatalok számára tartott rehabilitációs célú, csoportos formájú, tréning felfogású lovasfoglalkozások eredményeit, sajátosságait és pozitív tapasztalatait mutatja be. Elemzi fiatalok koherencia-érzésének, öntiszteletének, növekedés-érzésének, én-hatékonyságának, szinkronképességének változásait, valamint a kitartás-és impulzuskontroll dimenziók, illetve a depresszív hangulat és a szorongás alakulását a tréning során.

Kulcsszavak: lovasterápia, hatásmechanizmusok, kutatási eredmények, alkalmazási területek

Előadások

„Gyí paci, paripa” - Első találkozás a lóval: az élmény empirikus vizsgálata a hipnóziskutatás interakciós nézőpontú szemlélete szerint

Mátyás Marianna Dóra - Fort Anne LTD

Az előadás során bemutatjuk az ELTE PPK Affektív Pszichológiai Tanszék (APIK) és Magyar Lovasterápia Szövetség (MLTSZ) szakmai vezetésével elvégzett kísérletünket, mely során azt vizsgáltuk, hogy lovaglás közben milyen kapcsolat alakulhat ki a vizsgálati személy (v.sz.), a ló és a vizsgálatvezető között.
A vizsgálat a lóval való első találkozás élményét a hipnózis biopszichoszociális elméleti keretébe illesztve és annak kutatási módszertana szerint zajlott.
Vizsgálati személyeink, olyan személyek voltak, akik korábban még nem ültek lovon.
A vizsgálatban 50 v.sz. lovaglási és vaslovas kontroll helyzet után a lovas helyzetre adaptált Archaikus Bevonódási Skálát (ABS Nash, Spinler 1989) töltött ki a ló és a vizsgálatvezető (v.v.) iránti viszonyulásáról, majd az élményváltozásokat a PCI (Phenomenology of Consciousness Inventory, Pekala, 1982, magyarra adaptálta Szabó 1989, Varga, K., Józsa, E., Bányai, É., Gősi-Greguss, A. C., Kumar, V. K. (2001)) kérdőívvel jellemezte.
Az önkontrollos összehasonlítás eredményei szerint a lóval való első találkozás során a ló iránt intenzív áttételes jellegű érzelmi kapcsolat alakul ki, ami az ABS-sel jól mérhető. A vasló iránt ilyen archaikus bevonódás nem jelent meg. A v.v. iránti érzelmi kapcsolat szignifikánsan kisebb archaikus bevonódást eredményezett, mint a ló iránti. A lovaglás a PCI-ben mérhető, a módosult tudatállapotra jellemző élményeket váltott ki.
Az eredmények után bemutatjuk, hogy – eredményeink alapján - a lovaglás hogyan illeszthető bele a módosult tudatállapotok, illetve a hipnózis elméleti keretébe, és hogyan kutatható annak módszertani eszközeivel. Bemutatjuk, hogy a lovaglás milyen háttérmechanizmusok útján hozhat létre ilyen intenzív érzelmi bevonódást és módosult tudatállapotot, valamint kitérünk az eredmények gyakorlati alkalmazási lehetőségeire a ló által mediált pszichoterápiás munkában.
Amellett érvelünk, hogy a ló-lovas kapcsolat a hipnózis szakirodalmából ismert pszichológiai fogalmakkal való leírása kulcsfontosságú a további kutatások és a ló mediálta pszichoterápiás munka szempontjából.

Kulcsszavak: hipnóziskutatás, archaikus bevonódás, lovaglás, érzelmi viszonyulás, módosult tudatállapot

Ló és ember: gyermektáborok hatékonyság vizsgálata (Fa-, Wartegg-, STAI-C teszttel)

Semsey Zsófia - Budaörsi Nevelési Tanácsadó

A lovaknak sok olyan tulajdonságuk van, amelyek alkalmassá teszik őket a pszichoterápiás folyamatban való részvételre, hogy ott egyfajta katalizátorként, „jelenlévő másikként" működjenek. Tekintve, hogy a ló számos pszichoterápiában jól alkalmazható tulajdonsággal bír, érthető, hogy az állatok közül miért pont a ló az egyik legalkalmasabb jövendőbeli „társterapeutánk".
A lovak terápiában betöltött szerepének jobb megértése érdekében elsőként a mozgás fizikai és pszichológiai hatásait tekintem át, hiszen a lóra ülés és a lovakkal végezhető tevékenységek – amelyek egyebek mellett részei a ló-asszisztált pszichoterápiának - egyfelől mozgás, másfelől az állattal történő együttműködés.
Több olyan pszichoterápiás irányzatot és módszert létezik, amelynek egy vagy több aspektusa fellelhető a ló mediált pszichoterápiában is. A terápiák ezen közös vonásait mutatom be a továbbiakban. A lovasterápia épít a több csatornán keresztül érkező intenzív, szenzoros impulzus és a cselekvésre ösztönző, inger gazdag környezetre, mely a szenzomotoros integrációs terápiának is az alapja; nonverbális eszközökkel, azon belül is a mozgással előhívható élményvilággal dolgozik, ami a táncterápia egyik alapja is. A ló a terápiában ítéletmentes segítő, semleges tükörfunkciót lát el, ami a személyközpontú pszichoterápiáknak is meghatározó eleme.
Az előadás során a fentiekre alapozva bemutatom azt a hosszmetszeti összehasonlító vizsgálatot, amelyben három különböző gyermektábor – mozgás- és sporttábor, „hagyományos" lovastábor és egy terápiás lovastábor - hatékonyságvizsgálatát végeztem el. A vizsgálat célja a lómediált terápiában alkalmazott pszichoterápiás eszközök és terápiás hatótényezők vizsgálata volt. A három különböző tábor gyermekeinek változásait hasonlítom össze, minden esetben önmagukhoz viszonyítva. A szorongás mértéke, az önértékelés, a teljesítménymotiváció, az érzelmi, akarati, szociális magatartás, és a problémákhoz való hozzáállás az egyhetes táborokban kedvezően változtak, de a lovasterápiás tábor fölénye mutatkozott.

Kulcsszavak: lovasterápiás tábor, terápiás hatótényezők, a ló szerepe a terápiában

A pszichológiai lovasterápia hatásvizsgálata képválasztásos módszerrel

Beke Szilvia - Komárom-Esztergom Megyei Pedagógiai és Gyermekvédelmi Szakszolgálati Intézmény Nevelési Tanácsadója
Kardos Edina - Kapcsolat Lovasterápia Központ
Kuritár Eszter - Kapcsolat Lovasterápia Központ
Szabó-Balogh Virág - Kecskeméti Nevelési Tanácsadó

Kutatásunk relevanciáját indokolja, hogy azon hiánypótló vizsgálatok közé tartozik, melyek a pszichológiai lovasterápia hatékonyságának mérését objektív adatokkal kívánja alátámasztani.
A vizsgálat kérdésfeltevése a következő volt: a lovasterápiás foglalkozások milyen változásokat indítanak el a gyerekekben, hogyan, milyen területeken, irányban és mértékben változik a lovaglás előtti érzelmi, viselkedéses, kognitív és szociális állapotuk a lovaglás során. Továbbá, van-e különbség az egészséges és a pszichés zavarral küzdő gyermekek válaszai között, külön tekintettel az egyes pszichés zavarok sajátosságaira.
A vizsgálat célcsoportját azok a 4-15 év közötti gyermekek alkották, akik a tanév során a pilisszántói Kapcsolat Lovasterápia Központ lovasterápiás foglalkozásait látogatják, valamint azok a

gyerekek, akik nyári integrált lovasterápiás táborainkban vesznek részt. A vizsgálati csoport 50 fő, míg az egészséges gyerekek alkotta kontroll csoport további 50 fő, összesen tehát 100 fő vett részt a vizsgálatban.
A vizsgálat módszertana: a gyerekek besorolásának alapját a klinikai diagnózis alkotta. Így 3 alcsoportot különítettünk el: autisztikus jegyeket, gyermekkori szorongásos zavar vonásait, és viselkedési zavar jellemzőit mutató gyerekek csoportját. A vizsgálati időszak másfél évet ölel fel.
A vizsgálat során minden résztvevő lovaglás előtti és utáni állapotát, a foglalkozássorozat időtartamától függően 8-24 alkalommal vizsgáltuk meg, egy, a gyerekek számára a legkevésbé megterhelő módon, képek választása által.
A képek, előzetesen objektív szakmai csoport által és gyerekcsoport által is jellemzésre és besorolásra kerültek. Minden képhez, az általa hordozott emocionális, viselkedés és szociális jelentést kifejező pontértéket társítottunk. Ezzel a 30 különböző lovat ábrázoló képpel dolgoztunk a kutatás alatt.
A gyerekek minden lovas foglalkozás előtt és után választottak egy-egy képet, amelynek sorszámát rögzítettük.
A lovas foglalkozások, tekintettel arra, hogy az egészséges és valamely pszichés zavarral küzdő gyermekek együtt, integráltan vesznek részt rajtuk, minden gyerek számára ugyanolyan módon zajlottak. Tehát közel ugyanaz a hatás ért minden gyermeket.
A vizsgálati anyag feldolgozásánál figyelembe vettük a gyermekek korát, pszichés státuszát és azt, hogy hányadik lovas foglalkozáson vett részt. Az előadásban részletesen ismertetjük az elért pozitív változásokat, amely mind a pszichés problémával jellemezhető, mind az egészséges gyermekek csoportjaiban megmutatkoztak.

Kulcsszavak: Képválasztásos módszer, 4-15 év közötti gyermekek, hatások iránya és mértéke

Szenvedélybetegek rehabilitációs programjába illesztett ló asszisztált tréning hatékonyságának vizsgálata

Kardos Edina - Kapcsolat Lovasterápia Központ

A ló asszisztált terápiát nemzetközi szinten az elmúlt 10 évben kezdték szenvedélybetegek rehabilitációjában kiegészítő terápiaként használni. Szisztematikus kutatások helyett azonban a tapasztalatokat ezen a területen is leginkább esetleírások és módszerbemutatások formájában írják le. Magyarországi viszonylatban 2004 és 2006 között zajlott egy pozitív szakmai tapasztalatokkal zárult kísérlet a lovasterápia beillesztésére a szenvedélybetegek rehabilitációs kezelésének komplex programjába. A Deszki Rehabilitációs Intézet 18 kliense vehetett részt ebben a programban. Bár tudományos kutatás itt sem történt, a tapasztalatok a lovasterápia hatásai közül, az optimális kockázatvállalás és reális veszélyérzet kifejlődésében, a felelősségérzet kialakulásában, az önfegyelem és érzelmi kontroll megerősödésében és a stresszkezelés javulásában mutatkoztak meg. A lovasterápia során nőtt a páciensek önértékelése, új képességeket fedeztek fel önmagukban és újra megélhették a felszabadult, tiszta öröm érzését.
Az első program befejezését követően több, mint 70 szenvedélybetegséggel érintett fiatal vett részt ló mediált tréninghelyzetekben, melyek közül egy tréning folyamatot monitoroztunk is. Ennek eredményei szerint a 10 fős 5 napos intenzív ló asszisztált tréning hatására tendenciaszerű változás volt tapasztalható, több fontos területen.

Összevetve a 10 fős minta értékeit (átlag, szórás) a normál populáció értékeivel elmondható, hogy a tréning előtt a Koherencia-érzés, Öntisztelet, Növekedés-érzés, Én-hatékonyság Szinkronképesség Kitartás és Impulzuskontroll dimenziókban a vizsgálati minta szignifikánsan ($p<0,01$) különbözött a normál lakosságtól. A tréning végére viszont a Koherencia-érzés, Öntisztelet, Növekedés-érzés, Én-hatékonyság és Impulzuskontroll dimenziókban mért értékek nem tértek el szignifikáns mértékben a sztenderd értékektől, vagyis a csoport „normál" nem függő populáció értékeit mutatta. A résztvevők szorongás (STAI – state,) szintje tendenciaszerűen csökkent ($p=0.08$), a depresszív hangulata (Beck) javult ($p=0.07$).
A vizsgálat eredményei alapján, a lovas terápia jótékony hatással lehet a terápiás közösség drogfüggő klienseinek fejlődésére, konkrétan, önértékelési, megküzdési, érzelmi kontroll és szorongás szintjük és depresszív hangulatuk javítása által.
Az előadás célja a vizsgálat eredményei mellett a vizsgálat tárgyát képező ló asszisztált tréning módszerének bemutatása.

Kulcsszavak: rehabilitációs, lovas tréning, szenvedélybetegek

Hipnózis és Szuggesztív Kommunikáció

Sz26

Szervező: **Varga Katalin -** ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Varga Katalin -** ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Az ELTE Affektív Pszichológiai Tanszéke a hipnózis és a szuggesztív kommunikáció kutatásának egyik magyarországi központja. A szimpózium laboratóriumunk legújabb kutatási törekvései közül szemezget.
Első előadásunk egy hipnózis-kutatásmódszertani vizsgálatot tár elénk. A Harvard Hipnábilitási Csoportskála faktorszerkezetének hazai mintán való bemérését mutatjuk be.
A következő előadás során a hipnózis pszichobiológiai hátterét feszegetjük majd a hipnózis endokrin vonatkozásait vizsgáló kutatásunkon keresztül.
Kutatócsoportunk érdeklődésének egyik állandó fókusza a szuggesztív technikák orvoslásban való alkalmazása. Végül ebben a témakörben prezentáljuk az intenzív terápiás osztályon használt pozitív szuggesztiókkal kapcsolatos kutatásainkat és legújabb eredményeinket két előadásban.

Kulcsszavak: hipnózis, pozitív szuggesztiók, szuggesztív kommunikáció, orvosi kommunikáció

Előadások

A Harvard Hipnábilitási Csoportskála faktorszerkezete

Költő András - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola, OGYEI
Gősiné Greguss Anna - ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék
Varga Katalin - ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék
Bányai Éva - ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék

A hipnotikus fogékonyság mérésére a leggyakrabban az 1960-as években kidolgozott standard módszereket használják. Ezek közül csoportos elrendezésben a legnépszerűbb módszer a Harvard Hipnábilitási Csoportskála (HCsS; Harvard Group Scale of Hypnotic Susceptibility, Shor és Orne, 1962), amelynek magyar változatát 1975-ben készítette el az ELTE Hipnóziskutató Laboratóriuma.

A skála szummatív módon, a hipnózis-indukció után adott 12 szabványos tesztszuggesztió alkalmazásával méri a résztvevők fogékonyságát. A HCsS pontozható a vizsgálati személy saját beszámolója alapján (szubjektív pontszám), illetve külső megfigyelő regisztrációja alapján (megfigyelői pontszám). A szakirodalmi előzmények konzisztensen azt mutatják, hogy a szuggesztiók három – ideomotoros, motoros kihívó és kognitív-perceptuális – faktorba rendeződnek. Ez a három faktor magyarázza a HCsS-val mért, önbeszámoláson alapuló hipnábilitás varianciájának 46,8%-át (Rudski, Marra és Graham, 2004). A kutatók szerint a HCsS összpontszámban talált nemi különbségért az felelős, hogy a nők szignifikánsan nagyobb arányban reagáltak a motoros-kihívó szuggesztiókra, a másik két faktorban azonban nem volt jelentős eltérés.

Az eddigi faktorszerkezettel és nemi különbségekkel kapcsolatos szakirodalmi eredmények ellenőrzésére összegyűjtöttük és faktorelemzésnek vetettük alá az 1975–2010 között laboratóriumunkban végzett HCsS-adatokat. A végső, tisztított adatbázisban 734 férfi és 1031 nő (N=1765) megfigyelői HCsS-pontszáma, illetve 795 férfi és 1149 nő (N=1944) szubjektív pontszáma szerepelt. Az igen heterogén minta 16–68 éves (átlag=31,5, szórás=6) vizsgálati személyekből állt, akiket általában 8–20 fős csoportokban hipnotizáltak a HCsS alkalmazásával szakképzett hipnotizőrök.

A Varimax rotációval elvégzett exploratív faktorelemzés kimutatta, hogy a magyar HCsS-adatok – mind a szubjektív, mind a megfigyelői pontszámok – a szakirodalmi előzményekkel azonos módon három faktorba rendeződnek. Bár egyes tételek több faktorra is 0,3 fölötti súllyal töltöttek, alapvetően a várt ideomotoros, motoros-kihívó és kognitív-perceptuális mintázat igazolódott. A skála belső konzisztenciája megfelelő (szubjektív Cronbach-alfa=0,661, megfigyelői Cronbach-alfa=0,728). Nők esetében mind a megfigyelői, mind a szubjektív összpontszám szignifikánsan – alacsony-közepes hatásméret mellett – magasabb, mint a férfiaknál. Az eddigi eredményekkel szemben nemcsak a motoros-kihívó, de az ideomotoros faktorban is magasabb pontszámot érnek el a nők. A hipnábilitás perceptuális-kognitív vetületében jelenlegi és más kutatásainkban sem mutatkozott szignifikáns nemi különbség.

Ezekből a megfigyelésekből arra következtethetünk, hogy a standard hipnózis során nők és férfiak kognitív tevékenységében nincs jelentős eltérés, de a hipnózis erősebben hat a nők viselkedésének önkéntelen jellegére és ennek észlelésére (az ágenciára), míg férfiak esetében ez a hatás kevésbé érvényesül. További célunk a skála konfirmatív faktorelemzése.

Kulcsszavak: hipnózis, hipnábilitás, Harvard Hipnábilitási Csoportskála, faktorelemzés

Oxitocin és Kortizol a hipnotikus interakcióban

Varga Katalin - ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék
Kekecs Zoltán - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A hipnózis hatására bekövetkező nyál-oxitocin és nyál-kortizol szintben bekövetkező változást vizsgáltuk standardizált laboratóriumi ülések során a hipnózis-diád minkét tagjánál.
A hormonszintek hipnózis indukálta változásának összefüggéseit kerestük az alany hipnotikus fogékonyságával és az alany és a hipnotizőr archaikus bevonódásával, a hipnózisra jellemző interakciós harmonitással és a szülő-gyerek kapcsolati tapasztalatokkal papír-ceruza tesztek segítségével (AIM, DIH, s-EMBU).
Eredményeink azt mutatják, hogy az oxitocin szint változása nem a hipnábilitással, sokkal inkább a hipnózis interakció harmóniájával és a gyermekkori kapcsolati tapasztalatokkal mutat összefüggést. A hipnózis hatására nő az alany oxitocin szintje, ha nagy az érzékelt harmónia a hipnotizőrrel (DIH), a hipnotizőrnél pedig akkor nő az oxitocin koncentrációja, ha az alany szerint kevéssé jellemezte érzelmi melegség a szüleivel való kapcsolatát.
Az eredményeket a hipnózis szociál-pszichobiológiai modelljének fényében értelmezzük.
Jelen munkát az OTKA K 100845 és az Aktív Pszichológia Alapítvány támogatta.

Kulcsszavak: hipnózis, pszichoendokrinológia, oxitocin, kortizol, diádikus interakció

Pszichológus az intenzívterápiában pozitív szuggesztiókkal – legfrissebb eredmények

K. Szilágyi Adrienn - Jahn Ferenc Dél-pesti Kórház és Rendelőintézet;
ELTE Pszichológiai Doktori Iskola
László Zsófia - Jahn Ferenc Dél-pesti Kórház és Rendelőintézet
Diószeghy Csaba - Surrey and Sussex Healthcare Trust - East Surrey Hospital
Varga Katalin - ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék

Munkacsoportunk egyre eredményesebben közelíti meg a pozitív szuggesztiók leghatékonyabb felhasználási módját kritikus állapotú, lélegeztetett betegeknél.
A tavaly bemutatott evolúciós pszichológiára alapozó módosított elrendezést végre lehetőségünk nyílt azon az osztályon alkalmazni, ahol a teljes állású pszichológus az intenzívterápiás team része.
Prospektív, randomizált klinikai kutatásunkban a kontrol csoport mellett, akik a hagyományos intenzív terápiás kezelésben részesültek, 2 intervenciós csoportunk volt. Az egyik csoport az intenzíves kezelés mellett MP3 lejátszón keresztül minden nap meghallgatta a pozitív szuggesztiókra épülő tájékoztató szövegünket. A másik csoport tagjait mindezen felül az osztály pszichológusa heti 4 alkalommal személyre szabott pszichés vezetésben is részesítette.
Előadásunkban ismertetjük a 2012 során vizsgálatunkba került 113 személy adatain keresztül a lélegeztetett betegek pszichés szükségleteiről szerzett legújabb ismereteinket, melyek értékes adalékul szolgálnak a szuggesztiós módszer hatékonyabb alkalmazásához. Ismertetésre kerülnek a legújabb elméleti megfontolásaink, melyek kijelölik a további kutatási irányokat

Kulcsszavak: intenzívterápia, kritikus állapot, pozitív szuggesztió, módosult tudatállapot, evolúciós pszichológia, trauma, pszichés szükséglet

Mit és mikor mondjunk? A szuggesztiók alkalmazásának tartalmi és idői aspektusai

Benczúr Lilla - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Diószeghy Csaba - Surrey and Sussex Healthcare Trust - East Surrey Hospital
Fritúz Gábor - Semmelweis Egyetem Aneszteziológiai és Intenzív Terápiás Klinika
Varga Katalin - ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék

A pozitív szuggesztiók hatékonyságát számos tudományos vizsgálat igazolta. Az alkalmazás „hogyan”-ja és törvényszerűségei mind elméleti, mind kutatási szempontból jól dokumentáltak, azonban a pontos tartalmi és időzítési aspektusokkal még adós a szuggesztiók tudománya. Az előadás első része egy intenzív osztályon fekvő, lélegeztetett betegekkel végzett kutatás újabb eredményeit mutatja be, melyben a tartalom és időzítés lényegi szerepet kap, kiemelve a betegek gyógyulása szempontjából jelentős faktorokat. Az előadás második részében pedig néhány klinikai példa segítségével nézzük meg ezeket az eredményeket kifejezetten a gyakorlat szempontjából.

Kulcsszavak: intenzív osztály, lélegeztetés, pozitív szuggesztív kommunikáció, tartalom, időzítés

Identitás és megküzdési stratégiák

Sz27

Szervező: **Nguyen Luu Lan Anh -** ELTE PPK IPPK
Diszkutáns: **Kende Anna -** ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Az ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központban folyó, identitással és megküzdési stratégiákkal kapcsolatos kutatásokba ad betekintést a szimpózium. A különböző kisebbségi csoportok etnikai-kulturális identitásának vizsgálata az identitáskonstrukciók különböző szintjeinek feltárásától az identitásnehézségek beazonosításán át az identitás megerősítéséig terjed. A kisebbségi léttel, a stigmával, a diszkriminációval való megküzdés, vagy éppen a családok, a gyerekek jövőjét meghatározó tanulási célokért való megküzdés stratégiái, mintázatai szintén a vizsgálatok fókuszában állnak. Vizsgálataink felhívják a figyelmet többek között 1) a megerősítő élmények, az empowerment fontos szerepére a pozitív kisebbségi identitás kialakulásában, 2) a különböző identitásvizsgálati szintek – egyéni, családi, csoport és társadalmi – együttes kezelésének szükségességére, valamint 3) a kisebbség - többség közötti viszony feltárásának fontosságára a kisebbségi identitás mechanizmusainak jobb megértésében.

Kulcsszavak: etnikai identitás, megküzdési stratégiák, stigma, empowerment

Előadások

A kisebbségi identitás megerősítése: a Szarvas-élmény

Kovács Mónika - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

Korábbi kutatások eredményei szerint a holokauszt magyar túlélői és leszármazottaik saját zsidó identitásukat gyakran – eltitkolandó - stigmaként élték meg, amelyet elsősorban a holokauszt emléke és a többségi társadalom észlelt antiszemitizmusa határoztak meg (Kovács, A., 1992; Erős, 1992). A rendszerváltás után a zsidó iskolákban, kulturális szervezetekben gyorsan intézményesülő „zsidó reneszánsz" lehetőséget adott a következő generációknak arra, hogy identitását más dimenziókban és sokkal pozitívabb módon éljék meg. Az identitás megerősítésére (empowerment) létrejött intézmények közül a minden évben több turnusban megrendezett két hetes szarvasi nemzetközi zsidó nyári tábor vált az egyik legfontosabbá. Kutatásunkban arra kerestük a választ, kimutatható hatása van-e az identitás megerősítésében ennek a tapasztalatnak. Kutatásunk két részből állt, egyrészt kérdőíves és fókusz csoport interjúkat vettünk fel a táborban facilitátor szerepet betöltő zsidó fiatalokkal (5 csoport 30 fő), másrészt a tábor szervezői segítségével on-line kérdőívet küldtünk szét egykori táborozóknak, amelyből 244 teljesen kitöltött kérdőívet kaptunk vissza (33 %-os volt a válaszolási arány).

Annak a hipotézisnek az ellenőrzésére, hogy a facilitátorok a kisebbségi identitás utolsó szintjén állnak (internalizáció-elköteleződés lásd Tatum, 1992) a kérdőívek adatait összehasonlítottuk korábbi kutatások felnőtt mintáinak eredményeivel (Kovács, A. 2002). Az összehasonlításból világosan kiderült, hogy a vizsgált csoport erősebb zsidó identitással bír (dupla annyian határozták meg magukat zsidó és magyar kettős identitásúként, mint a felnőtt mintában), és identitásában sokkal kisebb szerepet játszik a holokauszt: míg a vizsgált csoportban a „zsidósághoz tartozás szubjektív érzése" volt az első helyen választott identitás-meghatározás, addig a felnőtt mintában ez a „zsidóságot ért üldöztetések tudata, a holokauszt emléke" volt.

Az egykori táborozok identitását egy 21-itemes skálával igyekeztünk felmérni, három világosan elkülönülő faktort kaptunk. Az első faktor itemei a kulturális-etnikus-vallásos identitást, a második faktor itemei a korábban már említett negatív sors-közösség identitást, és a harmadik egy már csak nyomokban fellelhető gyenge identitást tükrözték. A megkérdezettek az első és második identitás lehetőségek között oszlottak meg, gyenge identitás nem volt jellemző mintánkra. Mintánk majdnem kétharmada volt aktív valamilyen zsidó szervezetben, ami a pozitív kisebbségi identitás kialakulásának egyik kritériuma. Különösen azok számára volt pozitív a táborozás élménye, akiknek egyéb módon nem volt lehetőségük pozitív kisebbségi élmény megszerzésére (saját családjuk nem ápolta a zsidó hagyományokat és nem zsidó iskolába jártak). Kutatásunk eredményei rámutatnak arra, hogy milyen fontos szerepe van a pozitív kisebbségi identitás kialakulásában a megerősítő élményeknek.

Kulcsszavak: kisebbségi identitás, stigma, empowerment

„Cigány” identitások nehézségei egy önbeszámolókon alapuló tartalomelemzéses vizsgálat tükrében

Pálos Dóra - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

Doktori témám „cigány identitások” pszichológiai vonatkozásainak vizsgálata olyan jelenségek mentén, mint etnikai identitás, akkulturáció és a stigmával való megküzdés. Megközelítésem interdiszciplináris, az elméleti, a fogalmi illetve a módszertani keret egyaránt felhasznál pszichológiai és a kulturális antropológiai tapasztalatokat.
Kulturális antropológusként több mint tíz éve ismerem az egyik Zala megyei kisváros peremén élő cigány közösséget. Így kötött kapcsolataimnak köszönhetően, halmozódó tapasztalataim segítségével készítettem el 25 félig strukturált mélyinterjút, melyek célja a cigány mivolthoz fűződő személyes viszony feltárása volt. Az interjúk feldolgozása két szakaszban történt: először kvalitatív tartalomelemzést végeztem, majd a kvantitatív feldolgozási szakaszban a jelenségek összefüggéseit vizsgáltam.
Eredményeim konklúziójaként a következő három gondolatot emelném ki: (1) A stigmatizáltság okozta nehézségekkel szemben egy megvizsgált, erős, pozitív etnikai identitásnak protektív szerepe lehet. (2) Az etnikai identitás, az akkulturáció és a pszichológiai alkalmazkodás nagy mértékben kiszolgáltatott a többségi társadalom attitűdjeinek. (3) Ahhoz, hogy egy cigány ember boldogulni tudjon az identifikációs „kihívásokkal”, és egészségesen működő identitást birtokoljon, jelentős energiatöbblet szükséges, szemben azokkal, akik a többségi csoport tagjaiként határozhatják meg önmagukat.

Kulcsszavak: Roma, etnikai identitás, akkulturáció, stigma, megküzdés, kulturális antropológia

Megküzdési mintázatok budapesti tanodákba járó tanulók és családjaik körében

Boreczky Ágnes - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ
Borsfay Krisztina - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ
Gordon Győri János - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ
Nguyen Luu Lan Anh - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

A Roma Oktatási Alap és az ELTE IPPK együttműködésében végzett „Kié a tanoda” c. kérdőíves és interjús kutatás során lehetőségünk nyílt arra, hogy a tanodák tevékenységének és eredményességének vizsgálata mellett feltárjuk, miként ítélik meg a tanodába járó gyerekek és szüleik a tanodákat, illetve azok hatását az iskolai teljesítmény, a társas kapcsolatok és a jövőbeli tervek alakulására.
A tanodai diákok családi háttere a szegénységen - a szűkösségen, a megélhetési problémákon és a családi nyelvhasználaton túl erősen különböző, vagyis a tanodák mögött nem áll egy sajátos, többé-kevésbé homogénnek tekinthető cigány csoport és családi kultúra. Eredményeinkből mégis megállapítható, hogy a tanodába járó gyermekek szülei számára fontos az iskola, nagyon nagy értéknek tekintik a továbbtanulást, és terveik szerint minden lehetséges módon próbálják a magasabb iskolázottság felé terelni, irányítani gyermekeiket. Az élettörténetre, a jelen státuszra, a szülők iskolai pályafutásának egyes mozzanataira, helyzetértékelésükre és jövőképükre kérdezve igyekeztünk képet kapni arról is, hogy miként küzdenek meg a családok a hátrányos helyzettel, a kisebbségi léttel, a stigmával, a diszkriminációval. Bár az előítélettel való megküzdés, a kisebbségi identitásstratégiák szociálpszichológiai terminusai, fogalmi keretei (pl. Major, Vick,

2005) alapot szolgáltatnak, nem nyújtanak elegendő eszköztárat az elemzéshez. Az interjúkból a diszkriminációval kapcsolatban leírt tapasztalatok széles tárháza olvasható ki. Míg a tanulási célok elérésében alkalmazott megküzdési mintázatok változatosak, nem derül ki, hogy milyen direkt megküzdési mintázatok vannak a diszkriminációval, a megkülönböztetéssel szemben, vagy hogyan ezekre hogyan készítik fel gyermekeiket a szülők.

Kulcsszavak: tanoda, kisebbség, tanulási célok, stigma, megküzdés

Az identitás szintjei: Magyarországon élő fiatalok etnikai-kulturális identitásának vizsgálata

Nguyen Luu Lan Anh - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ
Szabó Mónika - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ
Szabó Ágnes - Victoria University, Wellington, New Zealand
Szemán Dénes - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

Kutatásunkban („Az etnikai kulturális identitásfejlődés európai távlatai" TÁMOP 4.2.1/B-09/1/KMR-2010-0003, 18. elemi projekt) arra vállalkoztunk, hogy Magyarországon élő serdülők etno-kulturális identitáskonstrukcióit vizsgáljuk. Egyrészről kisebbségi (német, roma, szlovák) és bevándorló (vietnámi) fiatalokat kérdeztünk arról hogyan észlelik saját magukat és a többségi társadalom feléjük irányuló attitűdjét, másrészről pedig többségi magyar serdülőket arról, hogy mennyiben fogadják el, engedik meg, vagy éppen ignorálják, esetleg a diszkrimináció alapjává teszik-e a kisebbségi etnikai-kulturális identitásokat.
Az adatgyűjtés során a félig strukturált interjút, a fókuszcsoportot és a kérdőíves módszert egymásra épülően alkalmaztuk, kísérletet téve az identitás különböző szintjeinek (európai, magyar, etnikai-kulturális) felderítésére, és választ keresve olyan kérdésekre, mint:
1. Milyen markánsan jelennek meg, és hogyan viszonyulnak egymáshoz az európai, a magyar és az etnikai-kulturális identitáselemek? Milyen bi- és multikulturális identitásstratégiák azonosíthatóak?
2. Az elemzés különböző szintjein - az egyéni, családi és közösségi szinten - milyen etnikai-kulturális identitás-stratégiák rajzolhatók ki?
3. Milyen viszony található a megélt kisebbségi etnikai-kulturális identitás és a többség ehhez való viszonyulása között?
Eredményeink szerint az identitás megkonstruálása nem „zéróösszegű" módon működik: az európai, magyar, illetve etnikai identitás nem egymást kizáró módon szerveződik. Az etnikai-kulturális identitás egy komplex viszonyrendszerben jeleníthető meg, ahol az egyéni, a családi és a társadalmi szintek együttesen értelmezhetőek. Az előadásban ezekből az összefüggésekből mutatunk be néhány fontos szempontot, illetve javaslatokat teszünk a jelenségek további vizsgálatának lehetőségeire is.

Kulcsszavak: etno-kulturális identitás, bi- és multikulturális identitás, többség, kisebbség

Identitás, nyelv, történet

Sz28

Szervező: **Vincze Orsolya -** PTE BTK Pszichológia Intézet
Pólya Tibor - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Ehmann Bea -** MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Noha a nyelvi változók szociálpszichológiai vizsgálatának igénye már korábban megfogalmazódott (Moscovici, 1972; Smith, 1983), csupán az elmúlt évtizedekben került a szociálpszichológia érdeklődésének középpontjába (Semin és Fiedler, 1992). Néhány kivételtől eltekintve (Brown, 1958; Giles, 1991) a nyelv és a nyelv használatának vizsgálata Semin és Fiedler (1988) korszakváltó modelljének (Nyelvi Kategória Modell) megjelenéséig elkerülte a szociálpszichológusok figyelmét. A modell nyomán megjelenő kutatások a nyelvet elsősorban a társas kognitív folyamatokkal összefüggésben vizsgálták (Maass és mtsai, 1989; Wigboldus és mtsai, 2000; Banga, Szabó és László, 2008). Ellentétben a nyelv kognitív megközelítésével, a narratív pszichológia és különösen a narratív szociálpszichológia érdeklődésének középpontjában az egyéni és a csoportidentitás nyelvi konstrukcióinak vizsgálata áll (László, 2013).
A tudományos narratív pszichológia (László, 2008, 2012) a korábbi, elsősorban kvalitatív és interpretatív történetelemzési eljárásokkal, kvantitatív elemzési eljárást alkalmazva (Narratív Kategoriális Tartalomelemző, továbbiakban NarrCat) vizsgálja a történeteket és empirikusan is alátámasztott eredményeket szolgáltat az identitáskonstrukció módozatairól.
A szimpózium célja, hogy az érdeklődő kollégáknak érdemi betekintést nyújtson a Narratív Pszichológiai Kutatócsoport által a tudományos narratív pszichológia területén végzett legújabb kutatásokba és fejlesztésekbe. A szimpózium előadásai közül kettő az önkategorizáció (Pólya és Kővágó) és a nemzeti azonosulás eltérő módozatainak hatását vizsgálja (Szabó és Mészáros) a történetszerkesztés módjára, valamint a manipulált csoportközi helyzetek értelmezésére. Csertő és László előadásukban az értékelés nyelvi mintázatainak kísérletes ellenőrzését mutatja be, míg Pólya, Szász és Kővágó a Nyelvi Kategória Modell automatizált, nagy terjedelmű szövegbázisokon is alkalmazható elemzőeljárást mutatnak be.

Kulcsszavak: Identitás, nyelv, történet, értékelés, csoportközi érzelmek

Előadások

Szociális identitás és a csoporttörténet narratív szerveződése

Pólya Tibor - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet
Kővágó Pál - PTE BTK Pszichológia Intézet

A narratív megközelítés nagyon sikeresnek bizonyult a személyes identitás empirikus vizsgálatában. Az identitás szociális oldalát megcélzó narratív megközelítés azonban csak az utóbbi években jelent meg (például László és Ehmann, megjelenés alatt). Vizsgálatunk arra a kérdésre keresi a választ, hogy van-e empirikusan igazolható kapcsolat a csoport történetét elbeszélő személy szociális identitása és a történet narratív szerkezete között. A szociális identitás fogalmát Turner és munkatársai (1987) önkategorizációs elméletének keretében kezeltük. Vizsgálatunkban 113 személy vett részt. A vizsgálati személyek nemzeti szociális identitás kategóriájának kiemelkedését a vizsgálat instrukciójával manipuláltuk. Az identitás kategória kiemelkedését

Likert-skála típusú kérdésekkel ellenőriztük. A kérdéseket a Nemzettel való azonosulást mérő kérdőív (Szabó és László, 2012) tételei közül válogattuk ki. A résztvevőktől azt kértük, hogy írják le a magyar történelem általuk fontosnak ítélt egyik eseményét. A történetek szerkezetét a Narratív Kategoriális Tartalomelemző Rendszerrel (NarrCat) elemeztük (László et al., közlésre benyújtva), amely számos szerkezeti tulajdonság (például tér-idői és pszichológiai perspektíva, a társas referenciák, személyközi és narratív értékelések, idői szerkezet) mentén automatikusan elemzi a történeteket. Eredményeink számos különbséget mutatnak az aktiválódott és nem aktiválódott nemzeti identitás kategóriával jellemezhető elbeszélők történetének szerkezetében. Azok az elbeszélők, akiknél kiemelkedett a nemzeti identitás kategória, több magyarázatot fűztek a történelmi eseményhez, passzívabbnak mutatták be a szereplőket, és kevesebb utalást tartalmaztak az elbeszélőre, mint azok az elbeszélők, akiknél nem emelkedett ki a nemzeti identitás kategória. Az eredményeket az önkategorizációs elmélet keretében értelmezzük.

Kulcsszavak: szociális identitás, nemzeti identitás, narratív megközelítés, Narratív Kategoriális Tartalomelemzés

A nemzeti csoporttal való azonosulás hatása a csoportalapú érzelmek átélésére

Mészáros Noémi - PTE BTK Pszichológia Intézet
Szabó Zsolt Péter - PTE BTK Pszichológia Intézet

A szociális identitás (Tajfel, 1978; Tajfel & Turner, 1981) és az önkategorizáció elmélet (Turner és mtsai, 1987; Turner, 1999) fogalmi kereteiben végzett eddigi vizsgálatok alapján elmondható, hogy a saját csoporttal való azonosulás fontos tényezője a csoportközi helyzetek alakulásának.

Roccas, Klar és Liviatan (2006) két-dimenziós azonosulási modellje alapján kidolgoztuk a magyar nemzeti azonosulás kérdőívét (Szabó, László, 2012), ami a nemzeti csoport vonatkozásában az azonosulást két módra: az érzelmi kötődésre, valamint a saját csoport felsőbbrendűségét hirdető ún. glorifikációra bontja.

Jelen vizsgálatainkban (összesen három vizsgálat, N=487) arra voltunk kíváncsiak, hogy a saját csoporttal való azonosulás különböző módjai miként befolyásolják az olyan csoportközi helyzetek észlelését és értelmezését, amelyekben a magyar csoport áldozatként, illetve agresszorként jelenik meg. Az eredmények konzisztens mintázatot mutatnak: a saját csoport agresszív fellépése esetén a glorifikáló vizsgálati személyek a saját csoport felelősségét elutasítják, felmentő stratégiákat használnak, nem élnek át negatív csoportalapú érzelmeket, valamint nem mutatnak hajlandóságot a külső csoport kompenzálására sem. Ezzel szemben a saját csoporthoz érzelmileg erősen kötődő, de a csoportot nem glorifikáló vizsgálati személyek a saját csoporttal szemben kritikusak, negatív tetteivel kapcsolatban elfogadják a felelősséget, sőt jóvátételi igényt is mutatnak. Azokban a helyzetekben, ahol a magyar csoport áldozatként jelenik meg, a glorifikáló vizsgálati személyek a többiekhez képest jobban igénylik a külső csoport által tanúsított megbánást és jóvátételt.

Kulcsszavak: nemzeti azonosulás, glorifikáció, kötődés, felmentő stratégiák, csoportalapú érzelmek

A csoportközi értékelés mint a traumatizált nemzeti identitás indikátora a nemzeti történelem elbeszéléseiben

Csertő István - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet
László János - PTE BTK Pszichológia Intézet

Egy hosszmetszeti tartalomelemzéses vizsgálatban a csoportközi értékelés mintázatait tártuk fel 1920 és 2000 között kiadott magyar középiskolai történelem tankönyvek trianoni békeszerződésről szóló narratívumaiban. A történelmi idő előrehaladtával változó narratív konstrukciókban a külső és a saját csoportra vonatkozó értékelések olyan eloszlási mintázatait tártuk fel, melyek a traumatizált nemzeti csoport csoportidentitást érő kihívásokkal történő maladaptív megküzdésére lehetnek jellemzőek. Míg az 1920-1940 közötti időszak elbeszéléseiben hangsúlyos kétirányú csoportközi elfogultság jelentkezik az értékelés síkján, a saját csoport fel- és a külső csoportok leértékelésével, addig az 1990-2000 közötti periódusban bár a saját csoport glorifikációja eltűnik, a külső csoport leértékelése változatlanul hangsúlyos marad. Ez arra utal, hogy a magyar nemzeti identitás alapélménye a kollektív áldozatiság, amely a traumatikus esemény ideje óta alapvetően megváltozott társadalmi valóság elvárásainak ellenére rögzíti a külső csoportokkal szembeni morális felsőbbrendűség tudatát és az irántuk táplált ellenséges érzelmeket. A szövegelemzést a NarrCat számítógépes tartalomelemző eszköz csoportközi értékelés moduljával végeztük, melyet a PTE Pszichológiai Intézet és az MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet közös narratív pszichológiai kutatócsoportja fejlesztett ki. A történelem tankönyvekből nyert adatok értelmezésének validitását az eddigiekben két empirikus vizsgálattal ellenőriztük, melyekben a nemzeti traumáról szóló néphistóriai elbeszélések csoportközi értékelési mintái és a történetmondó személyek nemzeti azonosulása, illetve kollektív bűntudati beállítódása közti összefüggéseket, valamint a tankönyvi szövegekben feltárt értékelési mintáknak a történetet befogadó személyek szociális percepciójára gyakorolt hatásait vizsgáltuk.

Kulcsszavak: narratív pszichológia, nemzeti identitás, nemzeti történelem, kollektív trauma, kollektív áldozatiság

A nyelvi kategória modell automatikus elemzése angol nyelven

Pólya Tibor - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet
Szász Levente - PTE BTK Pszichológia Intézet
Kővágó Pál - PTE BTK Pszichológia Intézet

A hétköznapi nyelvhasználat szociálpszichológiai kutatásainak egyik leggyakrabban használt elmélete és elemzési eszköze a Nyelvi kategória modell (Semin és Fiedler, 1988). A Nyelvi kategória modell az interperszonális cselekvések leírásának absztraktságát határozza meg. A modell 4 kategóriát különböztet meg: a legkonkrétabb a cselekvés leírása (például „megüt”), ennél absztraktabb a cselekvés interpretatív leírása (például „bánt”), még absztraktabb a cselekvő mentális állapotának leírása (például „utál”), végül a legabsztraktabb a cselekvés melléknévvel való leírása (például „agresszív”). Az interperszonális cselekvés leírásának absztraktsága magyarázó erővel bír például az attribúciós következtetések, a csoportközi elfogultság, valamint a sztereotípiák terjedésének módjával kapcsolatban. A legtöbb empirikus vizsgálat az ingeranyagként adott mondatok absztraktságát variálva azonosítja annak hatásait. Hosszabb szövegek absztraktságának megállapítása nagy kihívást jelent az empirikus vizsgálatok számára, mivel több száz igét, illetve melléknevet kell kategóriába sorolni az elemzéshez. Az általunk

kidolgozott eljárás célja az, hogy megbízhatóan képes legyen nagy terjedelmű szövegben előforduló interperszonális cselekvések absztraktságának megállapítására.
Az automatikus elemzés megvalósításához két nyelvi elemző eszközt használunk fel. Az egyik eszköz a Stanford coreNLP (de Marneffe, MacCartney és Manning, 2006), amely – többek között – a szavak szófaji besorolását, illetve a mondatok szintaktikai elemzését végzi el. A másik összetevő a NooJ számítógépes nyelvészeti fejlesztő környezet (Silberztein, 2003). Ebben a környezetben kategorizáljuk az igéket, a mellékneveket pedig szófajuk alapján azonosítjuk. Ugyancsak a NooJ-t használjuk a szintaktikai elemzés eredményének, illetve az absztraktsági kategóriába sorolás eredményének kombinálására. A két elemző eszköz összekapcsolása révén kialakított elemző rendszerünk képes arra, hogy azonosítsa azokat az igéket és mellékneveket, amelyek interperszonális cselekvést írnak le. Az absztrakt benyújtásakor az elemző demo változatát dolgoztuk ki.

Kulcsszavak: Nyelvi kategória modell, szintaktikai elemzés, automatikus nyelvi elemzés

Implicit Asszociációs Teszttel végzett kutatások a fejődés-, személyiség- és szociálpszichológia területén

Sz29

Szervező: **Somogyi Mónika -** ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Kiss Paszkál -** ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Az Implicit Asszociációs Teszttel (IAT) kapcsolatos első tanulmány Greenwald, McGhee és Schwartz (1998) tollából született, egy új és hosszú fejezetet nyitva ezzel a szociális kogníció területén mérhető egyéni különbségek módszertani „tankönyvében". Az Implicit Projekt honlapján (https://implicit.harvard.edu/implicit/hungary/) jelenleg 39 ország IAT tesztjei között válogathat az ember 30 különböző nyelven. Magyarul 2008 óta (Somogyi, Ford, 2008) a Rassz, Nemtudomány, Bőrszín, Országok, Kor, Súly, Szexuális irányultság, majd 2011-től a magyar-cigány IAT érhető el.
Az IAT, mint indirekt mérési eljárás több okból is gyors népszerűségre tett szert. Az internet mellett, attól függetlenül is könnyen programozható és bármilyen vizsgálati elrendezésbe könnyedén beilleszthető. Ez az indirekt eljárás egészen különböző témákhoz adaptálható: lehet vele mérni pókfóbiát, politikai attitűdöket, popcornhoz kapcsolódó pozitív vagy negatív asszociációkat, önbecsülést. Emellett egyszerű az adminisztrációja és más implicit mérőeszközökhöz viszonyítva magas a reliabilitása (Nosek és mtsai, 2007), ám szinte soha nem éri el a kérdőívek reliabilitását (Smith, Nosek, 2009).
Az eljárás interdiszciplináris használhatóságát demonstrálandó az ELTE Iskolapszichológia Tanszékének IAT Kutatócsoportja 4 előadásában összesen három tudományterületet érintő kutatást ismertet.
Páva Rita előadásában a fejlődéslélektan területén használható indirekt mérési módszereket mutat be: MRA - Multi Racial Preschool Attitude Measure (Doyle, Aboud, 1995), PSIAT – Preschool Implicit Asszociációs Teszt (Cvencek és mtsai, 2011). Emellett az elmúlt évek 10 éves kor alatti vizsgálati személlyel végzett implicit attitűdkutatás eredményeit egy magyar gyerekekkel végzett empirikus kutatás tapasztalataival veti össze.
A magyar IAT oldalon 2011 óta elérhető a magyar és cigány családnevekre épülő IAT teszt, amelynek példájából kiindulva Dér Noémi egy új, képekkel dolgozó cigány-nem cigány IAT tesz-

tet dolgozott ki. Ez a szociálpszichológiai előadás módszertani kérdéseket feszeget és az Implicit Asszociációs Teszt felépítésének és konstrukciójának részleteibe avatja be a hallgatóságot.
Somogyi Mónika és Páva Rita előadásában a Project Implicit magyar oldalán közel 5 év alatt összegyűlt adatait elemzi a nemek és tudományterületek asszociációjával, valamint a fekete-fehér bőrszínű arcokkal dolgozó IAT tekintetében. A kutatás kiterjed a korábbi nemzetközi mintákon végzett hasonló vizsgálatokra (Nosek és mtsai, 2007).
A szociálpszichológia után a személyiségpszichológia területén is megjelent az Implicit Asszociációs Teszt alkalmazása, majd az utóbbi években a nemzetközi honlapon Mental Health címszó alatt (https://implicit.harvard.edu/implicit/user/pimh/index.jsp) a lelki egészséget vizsgáló tesztek is helyet kaptak. Józan Anna az érzelmi állapot és az önbecsülés mérésére dolgozott ki két magyar nyelvű IAT-t, s ezeknek segítségével elemzi az implicit és explicit önbecsülés és depresszió kapcsolatát.

Kulcsszavak: implicit és explicit folyamatok, indirekt mérési eljárások, Implicit Asszociációs Teszt, PSIAT, új ingeranyagok cigány-nem cigány arcokkal, gender, rassz, önbecsülés, depresszió, D-érték

Előadások

Implicit attitűdök fejlődése és mérhetősége gyerekeknél

Páva Rita - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola, ELTE PPK IPPK

Az előadás az előítéletek gyermekkori fejlődését és a gyermekkori implicit és explicit attitűdök mérhetőségének legfontosabb szempontjait a naiv rassz elmélet, az evolúciós elmélet, a szocio-kognitív elmélet (Aboud, 2008), a társas identitás fejlődéselmélet (Nesdale, 2004) és Phinney (1990) etnikai identitás fejlődésének elméletét alapul véve tekinti át.
Az explicit kutatások (pl.: Clark & Clark, 1939; Bar-Tal és mtsai, 1996) azt mutatják, hogy a gyerekek már igen korán rendelkeznek negatív attitűddel bizonyos csoportokkal szemben. Ugyanakkor az önbeszámolós tesztek és interjúk, különösen gyerekek esetében (a kérdés feltevése, a gyerek verbális és kognitív képességei, stb.) gyakran nehézségekbe ütköznek.
Az IAT (Greenwald, McGhee, Schwartz, 1998) egy, a felnőttek számára kidolgozott implicit attitűdmérési módszer, mely a kategória alapú gondolkozást veszi alapul. Az IAT fiatal korban (10 év alatt) nem mér megbízhatóan (Greenwald, 2004), ezért a leggyakrabban használt módszer a gyerekek implicit attitűdjének mérésére az MRA (Multi Racial Preschool Attitude Measure, Williams és mtsai, 1975 alapján Doyle & Aboud, 1995).
Baron & Banaji (2006) dolgozta ki az IAT első gyerekek által is elvégezhető változatát IAT Child néven, mellyel a 10 és 6 éves gyerekek implicit attitűdjeit tudták mérhetővé tenni (először rovar-virág, majd fekete-fehér arcok). Cvencek, Greenwald és Meltzoff (2011) a PSIAT (Preschool Implicit Association Test) kidolgozásával már négyéves gyerekek nemi attitűdjeit is képesek voltak vizsgálni. Az említett két kutatás eredménye arra mutatott rá, hogy míg az implicit attitűdjeink állandóak, az explicit attitűdjeink a kor előrehaladtával egyre egalitariánusabbá válnak (4 és 10 éves kor között vizsgálva), mely Aboud (2008) szocio-kognitív elméletével látszik egybecsengeni.
Az előadás arra kívánja felhívni a figyelmet, hogy az előítéletek csökkentéséhez fontos megismernünk a koragyerekkori implicit és explicit attitűdök kapcsolatát, kialakulását és változását.

Ehhez pedig elengedhetetlen, hogy alaposan megvizsgáljuk a jelenleg használt indirekt mérési módszerek hatékonyságát, eredményeit és életkor szerinti használhatóságát.

Kulcsszavak: MRA, IAT, PSIAT, implicit és explicit attitűdök, előítéletek gyerekkorban

Egy új implicit vizsgáló eljárás, a cigány-nem cigány fényképes IAT teszt létrehozása

Dér Noémi - KRE BTK Pszichológiai Intézet

A társadalomtudósok és a szociálpszichológusok régóta keresik azt a módszert, amellyel a legsikeresebben mérhetőek az egyéneknél a különböző társadalmi csoportokkal szembeni diszkriminatív attitűdök. Ennek egyik ígéretes eszköze lehet az Implicit Asszociációs Teszt.
A régóta alkalmazott önbeszámoláson alapuló eljárások egyre kevésbé állják meg önmagukban a helyüket az ilyen érzékeny témák vizsgálatakor, hiszen az egyén könnyen cenzúrázhatja gondolatait, viselkedését a diszkriminációra vonatkozó nyílt kérdések, skálák és tesztek során.
Az implicit diszkrimináció, rejtettsége miatt, jóval nehezebben kontrollálható és épp ezért nehezebben is fedhető el, mint a diszkrimináció explicit formája.
A Harvard egyetemhez köthető IAT honlapján magyar fordításban jelenleg nyolcfajta Implicit Asszociációs Tesztet tudunk elvégezni. Sokáig hiányként szerepelt a hazai legnagyobb társadalmi kisebbségre fókuszáló cigány-nem cigány IAT. Ennek a hiánynak a pótlására született meg elsőként Somogyi Mónika (2011) által a magyar-cigány családnevekkel operáló IAT. A közeljövőben ezt egészíti ki a fényképes cigány-nem cigány Implicit Asszociációs Teszt.
A cigány-nem cigány fényképes IAT létrehozásának fázisairól, szociológiai, pszichológiai és jogi vonatkozásairól, a fényképek megszerkesztéséről, illetve a teszt elkészítésnek érdekességeiről szól az előadás. Olyan módszertani kérdések kerülnek felvázolásra, amelyek egy társadalmi csoporttal kapcsolatos diszkriminációteszt megalkotása során különösen hangsúlyosak. Szó lesz a fényképek kiválogatásának mechanizmusáról, azok áttranszformálásáról az Abrosoft FaceMixer 3 program segítségével, illetve az ehhez köthető személyészlelési és szociálpszichológiai szempontból is felvetődő kutatói döntésekről.
Vajon meddig lehet lecsupaszítani egy arcot, hogy a szocio-kulturális státuszt (pl.: frizura, fülbevaló, arcszőrzet, smink), illetve különböző egyéb affektust kiváltó jegyeket (mimika, tekintet iránya, stb.) és ezek hatásait a legkisebbre minimalizáljuk a személyészlelés során? Egy fényképeken alapuló, elsősorban projektív diszkriminációs teszt létrehozásánál különösen releváns szempont a tesztben szereplő arcok evolúciós pszichológiai, személyiséglélektani és szociálpszichológiai jellegzetességeinek figyelembe vétele, hiszen ezek azok a tényezők, amelyek leginkább befolyásolnak minket egy-egy arc megítélésben, vagyis a diszkriminálás folyamatában is.

Kulcsszavak: Fényképes Implicit Asszociációs Teszt; diszkrimináció; cigányság, arcok, Abrosoft FaceMixer 3

A gender és a rassz IAT interneten gyűjtött adatainak elemzése magyar mintán

Somogyi Mónika - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék
Páva Rita - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola, ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

Az előadásban bemutatásra kerülő elemzés célja, hogy összefoglalja az utóbbi 5 évben a Project Implicit szerverén összegyűlt magyar mérési eredményeket két különböző Implicit Asszociációs Teszt adataira koncentrálva. Több ezer fős magyar mintán mértünk nemekkel kapcsolatos sztereotípiákat a humán, illetve a reál tudományterülettel való kapcsolatukat tesztelve, valamint a fekete és fehér emberek preferenciáját főbb demográfiai változók mentén, s eredményeinket összevetettük a nemzetközi adatokkal (Nosek és mtsai, 2007, 2009).
Korábbi kutatásokból (Nosek és mtsai, 2000) az derül ki, hogy az interneten gyűjtött adatok összhangban vannak a laboratóriumi körülmények között lefolytatott kutatások eredményeivel, azok körültekintő interpretálására ügyelve és tekintetbe véve azt a tényt, hogy a neten önként vállalkozó emberek képezik a vizsgálati mintát.
A vizsgálati személyek tehát önként keresték fel az internetes oldalt (https://implicit.harvard.edu/implicit/hungary/), maguk választottak a lehetséges tesztek közül és azok bármelyikét akár többször is megoldhatták.
A nem-tudomány IAT esetében 4135 személy (40,4% férfi, 50,4% nő, 9,2% n.a.), a rassz IAT tesztnél 6078 személy (58,4% férfi, 34% nő, 7,6% n.a.) adatát vizsgáltuk. Mind a két minta átlag életkora 29 év (nem-tudomány IAT: SD=9,637; min=7, max=67; rassz IAT: SD=9,453; min=7, max=84). Iskolai végzettségüket tekintve mindkét mintában a felsőfokú végzettséggel rendelkezők vannak többségben (nem-tudomány IAT: 18,6% BA, 25,7% MA; rassz IAT: 19,9% BA, 24% MA).
A nem-tudomány IAT-t kitöltő vizsgálati személyek átlagosan közepesen erősen társítják a nőkhöz a humán (filozófia, irodalom, stb.), a férfiakhoz a reál (biológia, fizika, stb.) tudományterületeket (átlag D=0,48; SD=0,41). Ez az eredmény hasonlóan közepesen erős sztereotípiára utal, mint a Belgium, Norvégia vagy Svájc (átlag D=0,46) esetén kapott értékek, ugyanakkor Szerbiában (átlag D=0,26) Brazíliában vagy Japánban (átlag D=0,31) a nemek és a humán vagy reál tudományterületek asszociációjának erőssége átlagosan ennél enyhébb (Nosek és mtsai, 2009).
A rassz IAT-t kitöltő vizsgálati személyek a magyar mintán átlagosan közepesen erősen preferálják a fehér arcokat a fekete arcokhoz képest (átlag D=0,44; SD=0,41).
A kutatásban Implicit Asszociációs Tesztek mellett kérdőíves módszerekkel (Likert-skálán) is mértük az implicit és explicit attitűdöket, sztereotípiákat az egyes témákhoz kapcsolódóan. A rassz IAT magyar adatai Hofmann és mtsai-hoz (2005a) hasonlóan azt a megközelítést (Nosek, 2007; Cunningham és mtsai 2004) látszanak erősíteni, hogy az implicit (a rassz IAT D-értéke) és explicit attitűdök, sztereotípiák (hétfokú skálán a v.sz. fekete vagy fehér emberek iránti preferenciája) gyenge korrelációt ($r=0,26$; $p<0,000$) mutatnak. A két konstruktum tehát nem egy az egyben feleltethető meg egymásnak. A kapcsolatot különböző moderátor változók (pl.: explicit kérdésekre adott válaszok spontaneitása) alakíthatják (Nosek, 2005; Hofmann és mtsai, 2005b).

Kulcsszavak: Implicit Asszociációs Teszt, implicit és explicit attitűdök, gender, rassz, Likert-féle attitűdskála, internetes kutatás

Implicit önbecsülés és depresszió összefüggései

Józan Anna - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola, ELTE Pszichológiai Intézet

Háttér: Az implicit szociális kogníciót vizsgáló személyiségpszichológiai kutatásokban az egyik legellentmondásosabb terület a hangulatzavarok és az implicit önbecsülés összefüggése. Míg a depresszív tünetek és az explicit (önbeszámolós módszerrel mért) önbecsülés között egyértelmű a fordított együttjárás, addig az implicit önbecsülést is vizsgáló elemzések inkonzisztens eredményeket hoztak. A kutatások nagyobb része – az egészséges kontrollszemélyekhez hasonlóan -- depressziósok körében is pozitív implicit önbecsülést talált, és nem mutatott ki különbséget a két csoport között (Bos és mtsai, 2009; Creemers és mtsai, 2011; Raedt és mtsai, 2006). Ugyanakkor Risch és mtsai (2010) vizsgálatában a jelenleg depressziós pácienseknek szignifikánsan alacsonyabb volt az implicit önbecsülése, mint a felépült depressziósoknak és az egészséges kontrollszemélyeknek, Franck és mtsai (2007) szerint pedig az implicit és nem az explicit önbecsülés jelzi előre a fél évvel későbbi depressziót. Ezek az ellentmondások különösen azért elgondolkodtatók, mert az implicit önbecsülés számos spontán viselkedést és más pszichés jelenséget képes megbízhatóan előrejelezni (Jordan és mtsai, 2003; Spalding és Hardin, 1999).

Módszer: Jelen kutatás serdülők körében (N= 64, 43% férfi, életkor: MD=17,4 év, SD=0,66 év) elemzi az önbecsülés és a hangulat kapcsolatát, és annyiban újszerű, hogy nem csak az önbecsülés, hanem a hangulat esetében is használ a kérdőívek mellett indirekt mérőeszközt is. Mivel a magyar nyelvű önbecsülés és hangulati állapotot mérő Implicit Asszociációs Teszt ebben a kutatásban került először felhasználásra, a test-retest reliabilitás vizsgálata érdekében a vizsgálati személyek egyhetes különbséggel kétszer töltötték ki azokat. A serdülők ezen kívül önbecsülésre, depresszióra, testi tünetekre és alexitímiára vonatkozó kérdőívekre is válaszoltak.

Eredmények: 1. Mind az implicit önbecsülés, mind az implicit hangulati állapot esetében a két felvétel eredményei között közepesen erős az együttjárás (önbecsülés: $r=0,49$, $p<0,001$, hangulati állapot: $r=0,35$, $p<0,05$). 2. Az implicit önbecsülés és az implicit hangulat mindkét időpontban közepesen erősen korrelálnak egymással (t1: $r=0,52$, $p<0,001$; t2: $r=0,51$, $p<0,001$). 3. Az implicit önbecsülés és hangulati állapot semmilyen explicit mutatóval (önbecsülés, depresszió, testi tünetek, alexitímia) nem mutat szignifikáns kapcsolatot. 4. Az időben labilisabb implicit önbecsülés rosszabb implicit hangulattal jár együtt (t1: $r=-0,28$, $p<0,1$; t2: $r=-0,25$, $p<0,1$), de az explicit mutatókkal nincs összefüggésben.

Következtetés: Míg az implicit önbecsülés nem függ össze a kérdőíves beszámolókból nyert depresszív tünetekkel, az implicit hangulati állapottal szignifikáns közepes együttjárást mutat. Az implicit és explicit mutatók függetlensége összhangban van más személyiségpszichológiai kutatások eredményeivel (Zeigler-Hill és Jordan, 2010), és arra utal, hogy két, egymástól nagymértékben különböző pszichés folyamatot ragadnak meg.

Kulcsszavak: implicit önbecsülés, depresszió, Implicit Asszociációs Teszt, serdülők

Internet: áldás és átok - A számítógép és Facebook használat egyes szociálpszichológiai vonatkozásai

Sz30

Szervező: **Ujhelyi Adrienn -** ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Kőrössy Judit -** Szegedi Tudományegyetem

Az internet életünk egyik meghatározó színterévé vált, megváltoztatta kommunikációs szokásainkat és rendkívüli hatást gyakorolt társas életünkre. Az internet a társadalomlélektan számára izgalmas, kihívásokkal teli kutatási felületet biztosít a társas viselkedés vizsgálatára. A terület iránti nemzetközi érdeklődés nagy, de kevés hazai kutatás foglalkozik a szociálpszichológiai aspektusokkal. Ezt a hiányt szeretné orvosolni szimpóziumunk, mely három előadásban az online jelenlét és a számítógép használatának kérdéseit igyekszik bemutatni.

A szimpózium első előadása az internet használatának biztonsági kérdéseit járja körbe, egy interjús kutatás keretében feltárva, hogy a szülők milyen stratégiát használnak gyermekeik internethasználatának kontrollálására. A kutatás eredményei kiindulópontként szolgálhatnak egy szülők és tanárok részére összeállított, a fiatal generáció számítógép- és internethasználatának biztonságosságát elősegítő ötlettárnak.

A következő két előadás ugyanannak a vizsgálatnak két külön szempontját dolgozza fel. A Szegedi Egyetem és az ELTE PPK közös kutatócsoportja a Facebook szociálpszichológiai jelenségeinek szisztematikus feltárását tűzte ki célul. A közösségi hálón folytatható tevékenységek sora hosszú és nagyon változatos. Vannak aktív és passzív tevékenységek, népszerű és kevésbé népszerű aktivitások, szociális vagy információs jellegűek, társasak vagy magányosak. Kommunikációs és pszichológiai szempontból az egyik talán legérdekesebb aktivitás a megosztás (sharing), melynek során a felhasználó nyilvánosan közzétehet (posztolhat) olyan tartalmakat, amelyek számára valamilyen jelentéssel bírnak. A megosztás számtalan szociálpszichológiai jelenséghez kapcsolódhat: a társas összehasonlítás alapjául szolgálhat, a társas meggyőzés eszköze lehet, befolyásolhatja a személy szubjektív jóllétét, énképét, befolyásolhatja a társas kapcsolatok dinamikáját és kiterjedtségét is. Egy kutatássorozat első lépéseként ezért ezt a tevékenységet jártuk körül. Az első előadás a kutatás általános eredményeit mutatja be, különös hangsúlyt fektetve a megosztás háttérmotivációinak feltárására. A második előadás a megosztással összefüggő felelősségérzet kérdéseit járja körül. Rámutat az eredmények relevanciájára olyan problémákkal kapcsolatban, mint pl. az internetes zaklatás.

Kulcsszavak: számítógép-használat, internet-használat, nevelés, Facebook, motiváció, felelősség érzet, internetes zaklatás

Előadások

Hatékony szülői eszközök feltérképezése, a gyermek számítógép- és internet-használatának egyensúlyban tartása érdekében

Mihalik Árpád - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
Szabó Éva - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A számítógép- és internethasználat mennyiségi és minőségi kritériumaira nincsenek egységes társadalmi normák. A fiatalabb generáció mindennapjainak részét képezi a számítógép-használat és internetezés. Az idősebb generáció, így a szülők és a tanárok azonban kevéssé tudnak modellként szolgálni a fiatalok számára, amelyet erősít, hogy más célokra és eltérő szokások mentén használják a számítógépet. A szélsőséges, patológiás esetek kezelése (Kolonczai, Demetrovics és Kun, 2010), valamint a problémás viselkedésjegyek azonosítása mellett (Demetrovics és mtsai., 2012) nincsenek arra vonatkozóan adatok, hogy milyen mennyiségi és minőségi kritériumai vannak a tudatos és egészséges használatnak. A szülők és tanárok a teljes közömbösségtől a tiltásig változatos elveket alkalmaznak, hogy a szerintük helyes szinten tartsák gyermekeik számítógép-használati tevékenységét. Azonban arról nincsenek valós adatok, hogy melyek ezek a stratégiák, és hogy mi a szülők szerint leginkább bevált módszer. Kutatásunkban félig strukturált interjúkban (N=50) kérdeztük meg a szülőket, hogy gyerekeik milyen gyakran, mennyit és mire használják a számítógépet. A számítógép használati szokások mellett rákérdeztünk a számítógépre és internetre vonatkozó attitűdjeikre is, továbbá kíváncsiak voltunk, arra is, hogy milyen nevelési módszereket, elveket követnek az otthoni számítógépezés "kordában tartása" érdekében. Az interjúk tartalomelemzését követően a gyerekek szokásait, valamint a szülői attitűdöket egyaránt figyelembe véve különítettük el azokat a stratégiákat, amelyeket a szülők a nevelés eszközeként alkalmazva sikeresnek értékelnek. Az előadás során bemutatjuk a kapott eredményeket a korábbi (kevés számú kutatás) tükrében, valamint felvázoljuk egy terepkísérlet tervét, amelynek keretében önként vállalkozó szülők bevonásával teszteljük a hatékonynak vélt stratégiákat.

Kulcsszavak: számítógép-használat, szülők, nevelés, egészségtudatos használat

Oszd meg és… A Facebookon történő megosztás szociálpszichológiai vonatkozásai

Ujhelyi Adrienn - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A Facebookkal kapcsolatos legtöbb kutatás az oldal egészét vizsgálja, nem bontja szét a pszichológiai szempontból eltérő aktivitásokat (játék, megosztás, lájkolás, bökés, üzenetküldés, profilnézegetés…) (Wilson et al., 2012). Korábbi elméletek és módszerek híján jelen kutatás általános médiaelméletekre (Használat és szükségletkielégítés elmélete és Társas jelenlét elmélet) támaszkodott és egy saját kialakítású online kérdőívet használt, mely kifejezetten a megosztást befolyásoló legfontosabb tényezőkre kérdezett rá: a megosztott posztok tartalmára, rendszerességére, a megosztott információ minőségére és relevanciájára, valamint a felhasználók motivációira. Összesen 440 Facebook-használót sikerült elérni, 361 nőt és 79 férfit, átlagéletkoruk 25,2 év. Az eredmények szerint a megosztás mögött leggyakrabban szociális jellegű (kapcsolatfenntartás és kialakítás, társas események szervezése) valamint információs motivációk

állnak (információ megosztása és szerzése). A használat mintázatának leírása mellett a megosztás és egyéb jellemzők (kor, nem, kapcsolati státusz, ismerősök száma, Facebook-kal kapcsolatos attitűd) alapján a különböző felhasználói profilok felrajzolása is célunk volt.

Kulcsszavak: Facebook, motiváció, társas jelenlét

„Lájkold, ha utálod” – A Facebook használók felelősségérzetének vizsgálata

Szabó Éva - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A Facebook és általában az un. „social media”, egy olyan átmeneti virtuális közösségi térként működik, amelyben jelenlétünk fizikailag nem valóságos, de nem is vagyunk teljesen anonim részvevők. Ebben az érzékeny térben a számítógép képernyője bizonyos értelemben áthidal minden fizikai távolságot, más vonatkozásban azonban éppen távolságot teremt két alkalmazó között. Ez a távolságteremtés, ahogy Milgram is bizonyította, elősegítheti, hogy adott esetben fokozottan agresszíven viselkedjünk, kevésbé tekintsük valós, érző személynek a partnerüket (1974). Az internetes zaklatás (cyber bullying) jelensége ma már nem ismeretlen, és számos kutatás tárgyét képezi. Ugyanakkor nagyon keveset tudunk arról, hogy a különböző életkorú Facebook (és más közösségi portál) felhasználók, milyen mértékben vannak tudatában annak, hogy felelősek mindazért, ami ebben a virtuális térben történik. Mennyire érzékelik annak felelősségét, hogy ami online zajlik az örömet, de fájdalmat is okozhat a másiknak az offline világban, azaz a valóságban (Cohen, 2012). Kutatásunk az első lépést kívánja megtenni ennek a kérdésnek a megválaszolása felé. Online kérdőíves vizsgálatunkban 350 fő, zömében egyetemi hallgató vett részt. A kérdőívben rákérdeztünk a saját magával kapcsolatban megosztott információkra vonatkozó felelősségérzetre, valamint a másokra vonatkozó információk kezelésének felelősséghátterére is. Eredményeink szerint a felhasználók ebből a szempontból három jól elkülöníthető klaszterbe sorolhatók. Vannak, akik másokra vonatkozóan kevésbé érzékenyek, és nem használják a rendszer adta beállítási lehetőségeket sem, de alaposan megfontolják, hogy miket tesznek fel saját magukról. Egy másik markáns csoportról elmondható, hogy lényegében nem élik át a felelősséget sem a másokkal kapcsolatos, sem az önmagukra vonatkozó szinten. A harmadik csoport szintén kevésbé érzékeny a másokkal kapcsolatos felelősségre, saját magát pedig a rendszer beállításokkal védi. Az előadás keretében részletesen bemutatjuk az eredményeket, rámutatunk a megosztási szokásokkal, és egyes demográfiai változókkal való összefüggésükre. Végül értelmezzük azokat az internetes zaklatás tematikájának és megelőzésének kontextusában.

Kulcsszavak: felelősségérzet, mások tisztelete, én-védelem, internetes zaklatás

Problémás videójáték használat összefüggései a kötődési- és szülői nevelési stílusokkal, valamint a társas támogatással

Smohai Máté - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Mirnics Zsuzsanna - KRE BTK Pszichológia Intézet

Háttér és célkitűzés: a problémás videójáték használat mára egy elfogadott és elismert jelenség. Különböző pszichológiai összefüggéseit, okait és következményeit megismerő, feltérképező kutatások folyamatban vannak. Jelen tanulmány célja a problémás videójáték használat kapcsolatának feltárása a különböző kötődési- és szülői nevelési stílusokra, valamint a társas támogatásra vonatkozóan.
Módszer: a vizsgálatban 2846 videójátékos középiskolás vett részt (66,1% fiú, átlag életkor: 16 év, szórás 1,55), középiskolai tanórák keretein belül történő online kitöltés útján. Problémás játékhasználat (POGQ), kötődési stílus (RQ), szülői nevelési stílus (S-Embu), társas támogatás mérésére került sor. A statisztikai elemzés nonparametrikus korrelációelemzések és varianciaanalízis útján történt.
Eredmények: a biztonságos kötődési stílussal rendelkezőket a legtöbb bizonytalanul kötődő csoporténál szignifikánsan kisebb mértékű problémás videójáték használat jellemzi. A szülői nevelési stílusok közül az elutasítás és a túlvédés egyaránt szignifikáns pozitív, az érzelmi melegség szintén szignifikáns, de negatív irányú együttjárást mutatott a játékhasználat problémáságával. A társas támogatás mértéke szignifikáns fordított arányban állt a problémás játékhasználattal.
Következtetések: a problémás videójáték használat szempontjából veszélyeztetettnek számítanak nem biztonságos kötődési stílussal rendelkező serdülők. A hatékony megelőzésben és kezelésben egyaránt, ha nem is elsődleges, de fontos tényezőként érdemes számon tartani és elősegíteni a minél elfogadóbb, de nem túlvédő szülői nevelési stílust, valamint a való életben tapasztalt társas támogatást.

Kulcsszavak: problémás videó játék használat, kötődési stílus, szülői nevelési stílus, társas támogatás

Jóga, Pilates és testi tudatosság

Sz31

Szervező: **Köteles Ferenc -** ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet
Diszkutáns: **Sági Andrea -** ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola

A szimpózium célja a testi tudatossággal kapcsolatos elméleti problémák megtárgyalása, illetve néhány, a témában az ELTE Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézetében végzett kutatás eredményeinek ismertetése.

Kulcsszavak: testi tudatosság, jóllét, fizikai állapot

Előadások

Testi tudatosság - elméleti és gyakorlati szempontok

Köteles Ferenc - ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

A testi folyamatokkal kapcsolatos tudatos és nem tudatos információk számos elméletalkotó (Rogers, Damasio, Ádám) szerint egyrészt alapvető részét képezik az énazonosság érzésének, illetve tágabb értelemben a személyiségnek, másrészt hozzájárulhatnak a pszichológiai jólléthez és fontosak lehetnek számos betegség megelőzésében, illetve korai diagnosztizálásában is. Mindez elsősorban a testi folyamatokkal kapcsolatos információk torzításmentes, értéksemleges feldolgozására érvényes, miközben a negatív torzítással feldolgozott, betegségtünetként interpretált (szomatoszenzoros amplifikáció) információk akár káros hatásúak is lehetnek. Az előadás ismerteti a testi tudatossággal kapcsolatos legfontosabb elméleti, definíciós és mérési problémákat.

Kulcsszavak: testi tudatosság, kérdőívek, zsigeri percepció

Jóga, testi tudatosság és jóllét

Tihanyi Benedek - ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet
Somoskői Dániel - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A hazánkban – és a nyugati világban - elterjedt jógaiskolák többsége a testgyakorlásra, légzőgyakorlatokra és relaxációra-meditációra helyezi a hangsúlyt. Hirdetik, hogy a testi erőnléten és hajlékonyságon túl lelki kiegyensúlyozottságot, stressz-tűrést és harmóniát szerezhetnek gyakorlóik. Kérdésünk, hogy valóban kimutatható kapcsolat a jóga gyakorlása, a testi tudatosság, a tudatos jelenlét és a pszichés jóllét növekedésével. Kérdőíves vizsgálatunkban a jógagyakorlás egyes pszichés hatásait, azok egymással való összefüggését vizsgáltuk. A változások dinamikáját a gyakorlás időbeli paramétereivel (jógázással töltött hónapok száma, heti gyakoriság) jellemezve végeztünk további összehasonlításokat.
Keresztmetszeti vizsgálatunkban 231 gyakorló jógázó személy vett részt, online kérdőívcsomagot töltöttek ki, mely a következő teszteket tartalmazta: Szomatoszenzoros Amplifikáció Skála (SSAS), Testi Abszorpció Kérdőív, Pozitív és Negatív Affektivitás Skála (PANAS), WHO Jól-Lét Kérdőív rövidített változata (WHO-5). Végeztünk tartalomelemzést is, melyhez 5 olyan testi-lelki jellemzőt kértünk, amiben a résztvevők a gyakorlás hatására fejlődést tapasztaltak. A jóga gyakorlást időbeli változóival jellemeztük. Bináris logisztikus vizsgálatunk szerint a jógázás gyakorisága magasabb jólléttel és testi abszorpcióval, ill. alacsonyabb szomatoszenzoros amplifikációval járt együtt, a demográfiai adatok kontrollálása után is.

Kulcsszavak: jóga, jóllét, testi tudatosság, szomatoszenzoros amplifikáció

Pilates, testi tudatosság és jóllét

Szabó Zsófia - ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet
Tolnai Nóra - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola

Magyarországon is egyre elterjedtebb a Joseph Pilates által megalkotott mozgásrendszer, mely több mint 500 nyújtó és erősítő gyakorlatot tartalmaz, melyek célja az erőnlét, hajlékonyság, koncentráció és állóképesség fejlesztése. Az I. világháború idején létrejött mozgásformára a keleti és nyugati filozófiák egyaránt hatással voltak, a jógából vett mozdulatokat, légzéstechnikát ötvözi a nyugati gimnasztika elemeivel.
Jelen előadás két vizsgálatról számol be. Az első vizsgálat során korábban rendszeresen ezt a mozgásformát nem végző résztvevők (N = 19 fő; átlag életkor 29,8 év) heti kétszer 60 perces tornán vettek részt 4 héten keresztül, azaz 8 alkalommal. A fizikai felmérések (Euro-Fit teszt törzsemelés, felülés feladata, Sit and Reach Test, Functional Reach Test) bizonyították, hogy a Pilates hatására erősödnek a has ($t=5,690$, $p<0,001$) és a hát ($t=5,467$, $p<0,001$) izmai, fokozódik a hajlékonyság ($t=4,670$, $p<0,001$) és javul az egyensúly ($t=2,602$, $p<0,05$).
A második, kérdőíves vizsgálat a Pilates-gyakorlás pszichológiai aspektusait kutatta. 197 fős mintán kapott eredmények alapján elmondhatjuk, hogy a heti edzésgyakoriság pozitív kapcsolatban áll a pszichológiai jólléttel (WHO Jóllét kérdőív; Kendall féle tau-b=0,173, $p<0,01$), a pozitív affektivitással (PANAS; Kendall féle tau-b=0,136 $p<0,05$) és a testi tudatossággal (Testi Abszorpció Kérdőív; Kendall féle tau-b=0,196 $p<0,001$), míg a gyakorlás kezdete óta eltelt idő nem mutatott ilyen összefüggéseket.
A Pilates, a „kontroll művészete" pozitív hatással van mind a testi, mind a pszichés folyamatokra. A vizsgálatok alapján eléri fő célját, a testi érzetek tudatosításával létrejövő kontrollált mozgásfejlesztést.

Kulcsszavak: Pilates-módszer, fizikai változások, jóllét, testi tudatosság, pozitív affektivitás

Pilates, testi tudatosság és jóllét - egy intervenciós elővizsgálat eredményei

Tolnai Nóra - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola

A Pilates-módszer alapelemei közé tartozó mélylégzés, gyakorlás, ismétlés és koncentrált izomaktiváció a testi tudatosság fejlesztésében központi jelentőségűek. Sportélettani szempontból tekintve a Pilates javítja a törzs tartóizmainak stabilitását, a testtartást, fejleszti az izomerőt, az egyensúlyt és a hajlékonyságot. Ezen szempontok segítik a tudat és a test találkozását (a pszichobiológiai integrációt), mely a testi-lelki egészség előfutára. Jelen vizsgálat célkitűzése ezért a Pilates hatásainak, sportélettani és pszichológiai egészséghozamainak gyakorlatorientált vizsgálata, továbbá a testi tudatosság és jóllét pszichológiai és Pilates-specifikus fiziológiai viszonylatainak összevetése volt.
A Pilates pszichológiai és élettani hatásainak vizsgálata intervenciós keretek között, longitudinális vizsgálattal történt. 26 egyetemista nő vett részt egy 12 hetes programban, akik ez idő alatt a heti egy (összesen 10) Pilates-tréningen kívül, illetve az ezt megelőző félévben egyáltalán nem végeztek egyéb rendszeres fizikai aktivitást. A vizsgálati személyek Pilates-specifikus fizikai képességeket mérő, illetve terhelésélettani teszteken, testösszetétel-méréseken vettek részt, továbbá kitöltötték a Testi Abszorpció Kérdőívet, a Testi Tudatosság Kérdőívet (BAQ), a Szomatoszenzoros Amplifikáció Skálát (SSAS), a Testi Attitűdök Kérdőívet (BAT), a Rosenberg Önértékelés Skálát, a Rövidített Pozitív és Negatív Affektivitás Skálát (PANAS) és a WHO Jól-Lét

Kérdőív rövidített változatát (WHO-5).
A 10 hetes Pilates-tréning hatására mind a fizikai és sportélettani, mind a pszichológiai vizsgált változókban szignifikáns pozitív változás következett be. Az első mérési időponthoz képest szignifikánsan javult a funkcionális előrenyúlási képesség (Wilcoxon Z=-3,738; p<0,001), a hajlékonyság (Wilcoxon Z=-3,359; p<0,001), az egyensúlyozási képesség (Wilcoxon Z=-3,328; p<0,001), továbbá az összes fittségi teszten is szignifikáns javulást mértünk. A vizsgált pszichológiai változók közül szignifikánsan javult a testi tudatosság (Wilcoxon Z=-3,103; p<0,01), illetve csökkent a negatív affektivitás (Wilcoxon Z=-2,819; p<0,01).
A Pilates-módszer hatékony eszköze a testi tudatosság fokozásának, továbbá a negatív affektivitás csökkentésének, melyet a fizikai paraméterekben tapasztalt pozitív változások is alátámasztanak. Mindez előtérbe helyezi széleskörű gyakorlati alkalmazásának fontosságát, alátámasztja a testi tudatossággal összefüggő önszabályozás jelentőségét, mely a testi-lelki jóllét és a pozitív egészséghozamok növekedését eredményezi.

Kulcsszavak: testi tudatosság, egyensúly, hajlékonyság, funkcionális előrenyúlás, pszichológiai jóllét, pozitív és negatív affektivitás, Pilates-módszer, intervenció

Kamaszok kapcsolatai: Pszichoszociális tényezők szerepe a magyar serdülők életmódjában az Iskoláskorú Gyermekek Egészségmagatartása (HBSC) nemzetközi kutatás 2002–2010 közötti adatai alapján

Sz32

Szervező: **Zsiros Emese -** Országos Gyermekegészségügyi Intézet
Diszkutáns: **Kökönyei Gyöngyi -** ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A kamaszkor, a „Sturm und Drang” („vihar és vágy”) az emberi élet egyik legdinamikusabban változó szakasza. Serdülőkorban alakulhatnak ki azok az magatartásformák, amelyek révén a gyermekből testileg és lelkileg egészséges, optimális megküzdőképességű felnőtt lesz. A serdülők kitüntetett célcsoportja az egészségvédelemnek és fejlesztésnek, mert fokozottan ki vannak téve különböző egészségi ártalmaknak, kockázati viselkedéseknek. Szakirodalmi eredmények és saját kutatásunk is megerősíti, hogy a kamaszok egészségében jelentős szerepe van a különböző szocializációs színtereknek és bővülő társas kapcsolataiknak (család és kortársak).
Hazánk több mint 25 éve vesz részt az Iskoláskorú Gyermekek Egészségmagatartása (HBSC) elnevezésű nemzetközi kutatásban, amely a serdülőkorú fiatalok közérzetét, önminősített egészségét, életmódját és azok hátterében álló bio-pszicho-szociális tényezőket vizsgálja. A keresztmetszeti vizsgálat önkitöltős kérdőíves módszerrel, osztálytermi környezetben, 4 éves ciklusokban zajlik, országosan reprezentatív, 5., 7., 9. és 11. osztályos mintán. A kutatás lehetővé teszi a magyar fiatalok egészségi állapotának és életmódjának monitorozásán túl a változások nyomon követését, az összefüggések feltárását is. Szimpóziumunkban bemutatunk olyan elemzést is, amely az utolsó három kutatási ciklus (2002, 2006, 2010) során gyűjtött adatokból készült.
Serdülőkorban egyre jobban megnő a kortársak, mint referenciacsoport jelentősége. Ennek pozitív és negatív következményei is vannak. Befolyásolhatják például a kortársak az egészségvédő és –kockáztató magatartásformák gyakoriságát. Első előadásunkban arról lesz szó, hogy a kortárscsoportba való integráltság foka hogyan függ össze a serdülők tiltottszer-használatával és lerészegedésével.

A serdülők iskolai kortárskapcsolatai is befolyásolják közérzetüket, mentális egészségüket. Az iskolai kortársbántalmazás (bullying) jelensége nem csak a közvetlenül érintett gyerekek testi-lelki jóllétét befolyásolja, de az érintettek osztálytársait is. Második előadásunkban egy többszintű (multilevel model) statisztikai elemzést ismertetünk, amely azt vizsgálja, hogy a bántalmazás osztályon belüli aránya hogyan függ össze a tanulók pszichoszomatikus tüneteivel.
A harmadik előadásban bemutatjuk a serdülők által észlelt anyai és apai bánásmód mutatóinak 2002 és 2010 közötti alakulását, és elemezzük, hogy azokat az egyes pszichoszociális tényezők – a tanuló neme, kora és családjának szerkezete – hogyan befolyásolják.
Az, hogy a serdülő milyen könnyen tud beszélgetni az őt foglalkoztató dolgokról a számára fontos személyekkel, bizonyítottan összefügg testi és lelki egészségével. A probléma-megbeszélés nehézsége megalapozhatja a felnőttkori alexitímiát, az érzelmek azonosításának és kifejezésének való képtelenségét. Negyedik előadásunkban arról lesz szó, hogy a tanulók testi és lelki tüneteinek gyakorisága összefügg-e azzal, hogy milyen könnyen tudja gondjait megosztani családtagjaival és barátaival.

Kulcsszavak: Iskoláskorú Gyermekek Egészségmagatartása (HBSC) kutatás, serdülőkorúak, szülők, kortársak, iskolai kortársbántalmazás, rizikómagatartás, pszichoszomatikus tünetek

Előadások

Fokozott társas aktivitás, mint a droghasználat és a lerészegedés rizikófaktora a serdülőkorú fiatalok körében

Arnold Petra - Országos Gyermekegészségügyi Intézet
Zsiros Emese - Országos Gyermekegészségügyi Intézet
Költő András - Országos Gyermekegészségügyi Intézet; ELTE Pszichológiai Doktori Iskola
Simon Dávid - Országos Gyermekegészségügyi Intézet; ELTE TÁTK
Németh Ágnes - Országos Gyermekegészségügyi Intézet

Bevezető: Ha a serdülők droghasználatának és lerészegedésének rizikó- és védőfaktorait keressük, különösen fontos a különböző szocializációs színterek vizsgálata. Tekintettel arra, hogy a kortársak jelentős hatással bírnak a serdülők szerfogyasztására (Hibell et al., 2009; Elekes, 2009), illetve, hogy a növekvő társas aktivitás a serdülőkori normatív fejlődés része, így fontos annak vizsgálata, hogy a társas aktivitás és a droghasználat/lerészegedés között milyen összefüggés tapasztalható. Jelen előadásban ennek elemzését tűztük ki célul. Hipotézisünk szerint az erősen integrált – azaz több és szorosabb kortárskapcsolattal rendelkező – serdülők nagyobb valószínűséggel próbálnak ki drogot, illetve nagyobb valószínűséggel fordult elő már életükben, hogy lerészegedtek, mint kisebb társas aktivitást tanúsító társaik.
Minta és módszer: Elemzésünket az Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása kutatás 2010. évi országosan reprezentatív adatain végeztük a 9. és 11. évfolyamosok körében. Az elemzésben 4552 fiatal adatait dolgoztuk fel. A droghasználat és lerészegedés életprevalenciája változók mellett a társas aktivitás esetében a következőket alkalmaztuk az elemzés során: közeli lány és fiú barátok száma; barátokkal töltött iskola utáni délutánok száma; otthontól távol töltött esték száma hetente; barátokkal elektronikus kapcsolattartás gyakorisága; probléma megbeszélés a legjobb baráttal; tanulók szociális önértékelése. Hipotézisünket bináris logisztikus regresszióval teszteltük. Pszichoszociális kontrollváltozóként a nemet, életkort, a családi jómódúságot

(Currie et al., 2008) vontuk be elemzésünkbe.
Eredmények és következtetések: Míg a lerészegedés a társas aktivitás mindegyik dimenziójával szignifikáns kapcsolatot mutat, addig a droghasználatra a szociális önértékelés, illetve a probléma megbeszélés a legjobb baráttal változók nincsenek szignifikáns hatással. A kapcsolat iránya tekintetében azt tapasztaltuk, hogy a közeli lány barátok száma mind a lerészegedésre, mind a droghasználatra negatívan hatnak. A többi vizsgált társas aktivitás dimenziója pedig pozitív kapcsolatot mutat a lerészegedéssel, illetve a droghasználattal: egy serdülő minél többször tölti délutánját iskola után a barátaival; minél több estét tölt távol otthontól; minél gyakrabban tartja barátaival a kapcsolatot; minél több közeli fiú barátja van, annál nagyobb valószínűséggel részegedett le vagy próbált már ki drogot életében. Továbbá minél könnyebben beszéli meg problémáját barátjával; minél nagyobb a szociális önértékelése egy diáknak, annál nagyobb az esélye, hogy lerészegedett már életében. A kontrollváltozók bevonását követően csupán a közeli lány barátok száma változó hatása szűnik meg mind a droghasználatra, mind a lerészegedésre. Az eredmények arra engednek következtetni, hogy serdülőkorban a fokozott társas aktivitás a drog kipróbálása illetve a lerészegedés előfordulása esetében is kockázati tényezőt jelent, kivéve a közeli lány barátok jelenlétét, amely védő erővel bír.

Kulcsszavak: Iskoláskorú Gyermekek Egészségmagatartása (HBSC) kutatás, serdülőkor, drog, alkohol, kortárskapcsolatok

„Iskolai kortársbántalmazás áldozatának lenni egy osztályban” Pszichés és szomatikus tünetek többszintű elemzése

Zsiros Emese - Országos Gyermekegészségügyi Intézet
Simon Dávid - Országos Gyermekegészségügyi Intézet; ELTE TÁTK
Arnold Petra - Országos Gyermekegészségügyi Intézet
Huhn Zsófia - Országos Gyermekegészségügyi Intézet
Költő András - Országos Gyermekegészségügyi Intézet; ELTE Pszichológiai Doktori Iskola
Németh Ágnes - Országos Gyermekegészségügyi Intézet

Bevezető: Az iskolai kortársbántalmazás egészségre gyakorolt hosszú és rövidtávú káros hatásával foglalkozó kiterjedt irodalom elsősorban a bántalmazásban való érintettség típusa mentén csoportosul. Mind az áldozatok, mind az elkövetők esetében kimutatták a testi és lelki tünetek kialakulásának fokozott kockázatát. A bántalmazás mások jelenlétében zajló, társas folyamat (Salmivalli, 1999, 2009), így a jelenség nemcsak az egyes érintetteket, hanem az adott iskolai osztály egészét jellemzi. Elemzésünkben arra keressük a választ, hogy milyen szerepet játszik az egyes tanulók jellemzői mellett a bántalmazásban érintettek osztályonkénti aránya az érintettség okán kialakult pszichoszomatikus tünetek megjelenésére.
Minta és módszer: Elemzésünket az Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása (HBSC) kutatás 2010. évi felmérésének, 5., 7., 9. és 11. évfolyamos tanulók országosan reprezentatív mintáján végeztük (N=8096). A mintavételi egységet az osztályok képezik. A diákok szigorúan anonim és önkéntes módon, iskolájuk és szüleik belegyezést követően, osztálytermükben töltötték ki a kérdőívet. Az érintettség típusait a bántalmazás és bántalmazottság gyakoriságára vonatkozó két kérdéssel, a pszichoszomatikus tüneteket pedig 9 szubjektív egészségi panasz gyakorisága mentén mértük. Többszintű regressziós modellben (MLM) az egyéni szintű változók (nem, évfolyam, családi jómódúság, érintettség típusai) és osztályszintű változó (érintettek osz-

tályszintű aránya) hatását elemeztük.
Eredmények: A bántalmazásban (összességében) érintettek osztályonkénti aránya nem befolyásolja az egyéni érintettség hatását a pszichoszomatikus tünetek megjelenésére. Az érintettség formáját elkövetők és áldozatok szerepek szerint bontva, az érintettek osztályaránya szignifikánsan befolyásolja az áldozatok tünetpontszámát: esetükben a magasabb érintettségi arány kisebb tünetpontszámmal jár együtt.
Következtetések: Eredményeink megerősítik, hogy az iskolai kortársbántalmazás jelenségében az osztály, mint társas közeg is szerepet játszik, bár az osztályok érintettsége mellett az egyéni érintettség jóval meghatározóbb a tünetskála pontszámok tekintetében. Az áldozat-szerep elviselése különösen nehéz a gyermek számára, ha osztályában a kevesek egyike, vagy egyedüli elszenvedője az iskolai kortársbántalmazásnak. A szakirodalmi adatok szerint kevesebb negatív érzésről számolnak be az áldozatok közül azok, akik más tanulók bántalmazását is észlelik (Bellmore, Witkow, Graham, & Juvonen, 2004; Nishina & Juvonen, 2005). Paradox módon a negatív kontextus védőfaktor számukra. Egyes magyarázatok szerint ilyenkor kisebb valószínűséggel hibázatják önmagukat a kialakult helyzetért, inkább keresnek külső okokat és alkalmaznak adaptívabb megküzdési formákat (Graham & Juvonen, 2001).

Kulcsszavak: iskolai kortársbántalmazás, pszichés és szomatikus tünetek, Iskoláskorú Gyermekek Egészségmagatartása (HBSC) kutatás

Szülői bánásmód alakulása serdülőkorúaknál 2002 és 2010 között

Huhn Zsófia - Országos Gyermekegészségügyi Intézet
Zsiros Emese - Országos Gyermekegészségügyi Intézet
Arnold Petra - Országos Gyermekegészségügyi Intézet
Simon Dávid - Országos Gyermekegészségügyi Intézet; ELTE TÁTK
Költő András - Országos Gyermekegészségügyi Intézet; ELTE Pszichológiai Doktori Iskola
Németh Ágnes - Országos Gyermekegészségügyi Intézet

Bevezető: A serdülőkor olyan életszakasz, amikor a gyermek-szülő viszony sok tekintetben megváltozik: általában csökken a szülőkkel együtt töltött idő és a serdülő által észlelt érzelmi közelség, nehézkesebbé válik a szülőkkel való kommunikáció, a szülők egyre kevesebbet tudnak gyermekük életéről. Jelen elemzésben azt vizsgáltuk, hogyan változtak 2002 és 2010 között egyes szülői bánásmódot mérő mutatók: a serdülők által észlelt érzelmi támogatás, a szülői kontroll, valamint a serdülő autonómiájának szülői elősegítése. Megvizsgáltuk továbbá azt, hogy ezek a változók függenek-e a gyermek nemétől, korától, illetve a család szerkezetétől.
Minta és módszer: Elemzésünket az Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása (HBSC) kutatás 2002., 2006. és 2010. évi országosan reprezentatív adatain végeztük 11, 13, 15 és 17 évesek körében. A minta kialakítása iskola- valamint településtípus szerinti rétegzett, többlépcsős mintavételi eljárással történt. Az adatgyűjtést osztálytermi környezetben, önkitöltős, anonim kérdőívek alkalmazásával végeztük. 5 tételből álló szülői kontroll skálával mértük, hogy az anyák és apák mennyit tudnak gyermekük életéről, 4 kérdés szolgált a szülői törődés, érzelmi támogatás, 4 másik kérdés pedig az autonómia támogatásának mérésére. A kutatásban 19532 fiatal adatait elemeztük több szempontos varianciaanalízis segítségével.
Eredmények: Az észlelt szülői kontroll és az érzelmi támogatás átlaga az anyák, az autonómia támogatása inkább az apák esetében volt magasabb. Ez a mintázat minden évben és korcso-

portnál hasonló. A 8 éves intervallum során a szülői kontroll és az érzelmi támogatás enyhén csökkenő tendenciát mutat. A szülői bánásmód mutatói szignifikánsan különböznek a tanulók neme és életkora szerint. Az anyai kontroll és az érzelmi támogatás mértékét inkább a lányok észlelték magasabbnak, míg a fiúk erősebbnek észlelték autonómiájuk apjuk általi támogatottságát. Az észlelt szülői kontroll és az érzelmi támogatás mértéke a gyermek korával egyre alacsonyabb, míg az önállóság támogatásában nincs szignifikáns változás. A családszerkezettel való összefüggés tekintetében azt találtuk, hogy a szülői bánásmódot mérő mutatókban nincs szignifikáns különbség a mindkét szülővel együtt élő és az egyedülálló, illetve az új élettárssal élő szülő által nevelt gyermekek esetében.
Megbeszélés: A szakirodalmi adatokkal összhangban úgy találtuk, hogy serdülőkorban a gyermek által észlelt szülői kontroll és érzelmi támogatás folyamatosan csökken. Kisebb mértékű, de hasonló irányú időbeli változást tapasztaltunk ezeknek a mutatóknak a 2002 és 2010 között mért átlagértékében. A szülői viselkedés változásán túl ezeket az eltéréseket a gyermekek észlelése, változó igényei is befolyásolhatják. Eredményeink szerint a családszerkezet nincs hatással sem az apai, sem az anyai bánásmódot mérő mutatókra, amennyiben a gyermek az adott szülővel együtt él, míg a külön élő szülő kontrolláló viselkedését és érzelmi támogatását gyengébbnek észlelik a serdülők.

Kulcsszavak: Iskoláskorú Gyermekek Egészségmagatartása (HBSC) kutatás, serdülőkor, autonómia, szülői kontroll, szülői érzelmi támogatás

A probléma-megbeszélés észlelt könnyűsége és testi-lelki tünetek gyakorisága serdülőknél

Költő András - Országos Gyermekegészségügyi Intézet; ELTE Pszichológiai Doktori Iskola
Zsiros Emese - Országos Gyermekegészségügyi Intézet
Simon Dávid - Országos Gyermekegészségügyi Intézet; ELTE TÁTK
Arnold Petra - Országos Gyermekegészségügyi Intézet
Huhn Zsófia - Országos Gyermekegészségügyi Intézet
Németh Ágnes - Országos Gyermekegészségügyi Intézet

Bevezető: Egészségünk egyik legfontosabb védelmezője, ha van valaki, akivel meg tudjuk beszélni a problémáinkat. A kommunikáció könnyűsége, mint a személyközi kapcsolatok minőségének és intimitásának mutatója, bizonyítottan az egészség fontos védőfaktora. Serdülőkorban a növekvő autonómia-igény mellett csökken a szülővel folytatott kommunikáció mennyisége. A problémák megosztása azonban a fiatal valódi bizalmát és kötődését jelzik. Számos vizsgálat bizonyította, hogy a pozitív gyermek–szülő, gyermek–idősebb testvér és gyermek–barát kapcsolat kedvezőbb egészségi mutatókkal jár együtt. Jelen kutatásban megvizsgáltuk, hogy serdülők testi és lelki tüneteinek gyakorisága összefüggésben van-e azzal, hogy a számukra fontos személyekkel milyen könnyen tudják megbeszélni a problémáikat. Feltételeztük, hogy a szülőkkel, testvérekkel és barátokkal való kommunikáció észlelt könnyűsége fordítottan függ össze testi és lelki panaszok megjelenésével, s vizsgáltuk, hogy ezt az összefüggést befolyásolja-e a serdülő neme, depresszív hangulata és családjának objektív jómódúsága.
Minta és módszer: A 2010. évi Iskoláskorú Gyermekek Egészségmagatartása (HBSC) kutatásban vizsgáltuk mind a serdülő számára fontos személyekkel (édesanya, édesapa, nővér, báty, legjobb barát, azonos nemű barátok, ellenkező nemű barátok) való kommunikáció könnyűségét-

nehézségét, mind különböző testi és lelki tünetek gyakoriságát. Mindkét típusú kérdésre ötfokú Likert-skálán válaszoltak a kitöltők, 5–11. osztályos serdülők (N=7919). Az adatok dimenziócsökkentése érdekében a tünetlista elemeit főkomponens-elemzésnek vetettük alá, amely valóban egy „lelki" és egy „testi" tünetekből álló főkomponenst eredményezett. Az így képzett aggregált pontszámokat függő változóként beépítettük egy többszempontú ANOVA modellbe. A modell alaplépéseként a fontos személyekkel való probléma-megbeszélés könnyűségének, mint magyarázó változónak a tünetekre gyakorolt hatását vizsgáltuk, majd ezt a modellt a nemmel, a családi jómódúsággal és a depresszív hangulattal (mint kontrollváltozókkal) bővítettük.
Eredmények: Azt találtuk, hogy a testi tünetek tekintetében az anyával, az apával és a báttyal való megbeszélés könnyűségének önmagában szignifikáns (a nővérrel való kommunikációnak pedig tendencia-szintű) szerepe van, de a kontrollváltozók bevonása után már nem jelentős a kapcsolat. A barátokkal való probléma-megbeszélés könnyűsége nem áll kapcsolatban a testi tünetekkel. Az anyával, apával, báttyal és nővérrel való kommunikáció könnyűsége azonban mind önmagában, mind a nem, a családi jómódúság és a depresszív hangulat kontrollálása mellett szignifikáns részt magyarázott a lelki tünetek varianciájából. A barátokkal való probléma-megbeszélés hatása nem volt jelentős.
Következtetések: Eredményeink az irodalommal összhangban mutatják, hogy szociális támogatás forrását serdülőkorban is elsődlegesen a családtagok jelentik, a serdülő nemétől, depresszív hangulatától, a család jómódúságától függetlenül.

Kulcsszavak: Iskoláskorú Gyermekek Egészségmagatartása (HBSC) kutatás, serdülők, probléma-megbeszélés, testi és lelki tünetek

Képi kifejezéspszichológiai kazuisztikák

Sz33

Szervező: **Vass Zoltán -** KRE Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Simon Lajos -** SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika

A szimpózium kulcsfogalma a strukturált kifejezéspszichológiai kazuisztika (Vass, 2006), előadásai pedig a módszer alkalmazására mutatnak példákat. A kifejezéspszichológiai kazuisztika az SSCA (Vass, 2006, 2012) módszerre és a dinamikus rajzvizsgálatra (Hárdi, 1983, 2002) épül és komplex mintázatelemzési szemléletet képvisel, amely egyszerre több nézőpontból vizsgálja a kifejező viselkedést. A szimpózium részletesen bemutatja a módszert és alkalmazását esetelemzések tükrében. Az előadások elsősorban rajzvizsgálati módszerek használatával foglalkoznak fogvatartottak populációjában, pszichiátriai betegeknél, hátrányos helyzetű gyermekeknél, illetve egy egész életutat felölelő patográfia keretében.

Kulcsszavak: kazuisztika, patográfia, mintázatelemzés (SSCA), dinamikus rajzvizsgálat

Előadások

Mesélnek a rajzok? - Fogvatartott megismerése az SSCA módszerrel

Szucsáki Melinda - Közép-dunántúli Büntetés-végrehajtási Intézet

Az előadás az SSCA módszer (Vass, 2006, 2012) gyakorlati alkalmazását szemlélteti zárt intézeti keretek között. Büntetés-végrehajtási intézetekben kiemelt szerepet kap a fogvatartott személyiségének felmérése, viselkedésének előrejelzése. Hogyan alkalmazhatók a képi kifejezéspszichológiai vizsgálóeljárások zárt intézeti keretek között? Az előadás egy drogfüggőségben és disszociális személyiségzavarban szenvedő, visszaeső bűnelkövető esetelemzését mutatja be rajzokon keresztül. A szerző HTAPPF és MDZT módszereket alkalmazott a vizsgálat során, melyeket komplex mintázatelemzési szemlélettel értékelt ki. A vizsgálati személy rajzaiban normalitásra és patológiára utaló jegyek egyaránt fellelhetők. Megjelenik továbbá az érzelmi-társas kapcsolatok problematikája, kifejezett az agresszivitás, impulzivitás. A többdimenziós rajzteszt során a vizsgálati személy kábítószerhez és bűnözéshez való viszonyulása felszínre kerül. A prezentáció során betekintés nyílik a rajzok világába, ezáltal az egyes tesztek eredménye, valamint a sorozat összesítő értelmezése kerül bemutatásra.

Kulcsszavak: Ház-, fa-, ember-, állat- és szabadrajz (HTAPPF), többdimenziós rajzteszt (MDZT), hétlépéses mintázatelemzés (SSCA), drogfüggőség, disszociális személyiségzavar

Ki az Úr a(z)űrben? – Komplex tüneti kép feltárása egy hebefrén férfibeteg képi kifejezésének vizsgálata alapján

Uram Dóra - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Vass Zoltán - KRE BTK Pszichológiai Intézet

Esettanulmányomban a szkizofrénia hebephrenia altípusával (BNO-10: F 20.1) diagnosztizált harminc éves férfibeteg szimptomatológiáját, valamint a szexuális orientációval és nemi identitással kapcsolatban felmerülő konfliktusainak értelmezését mutatom be a projektív rajzvizsgálat, valamint klinikai diagnosztikus eszközök segítségével. A beteget irritábilitás, hosztilitás és deluzív készenlét miatt kezelik; az exploráció során inaktivitás, motiválatlanság, érdektelenség jellemzi. Képi kifejezésének téma- és szimbólumválasztása religiózus doxazma-rendszerébe illeszthető. Realitással való kapcsolatában a valóságfunkciók kóros romlása detektálható; életidegen, nehezen alkalmazkodik, tájékozódó-képessége gyenge, melyet sablonos, sztereotip, egyszerű formákból felépített és a leglényegesebb elemekre korlátozódó rajzai támasztanak alá. A személyiség koartációját, örömforrásainak szűkült körét, valamint formalizált gondolkodását a képi kifejezésben megmutatkozó stilizálási tendencia és formalizmus mutatja: képei elsivárosodottak, lelki tartalmainak szegényességét tükrözik, a realitásvizsgálatot nélkülözik. Tartalom nélküli kontúrábrázolása, az esszenciális részletek hiánya, az üresség és az egyszerű, primitív rajzi jegyek eltompult, inadekvát érzelmeire utalnak. Rajzai rigid, hideg érzelmi-hangulati tónusúak, üres kontúrvonalakra korlátozódnak, bizarr, szokatlanul szétválasztott részekből, feltűnően nyitott határvonalak, és járulékos elemként betűkből, szimbólumokból, feliratokból épülnek fel. Inkoherens magatartását a tesztviselkedésében megfigyelhető szélsőséges mértékű, céltalan aktivitással jellemezhető elemek mutatják: beszéde időnként felgyorsult, hallucinációk, gondolatroham, és vallásos téveszmék szövik át. Ezzel, valamint indulatos, robbanékony vonásaival állítható párhuzamba impulzív, lendületes vonalvezetése, felgyorsult pszichomotoros tempója.

Emberrajzaiban a nemi különbségre utaló részletek, nemi differenciáció hiánya szexuális hajlamokkal kapcsolatos konfliktusára utal; ezt az értelmezési hipotézist erősíti az ábrázolt nő- és férfialakok színvonalkülönbsége, a részletek integrációs fokának diszkrepanciája, mely a nemi identitással kapcsolatos, személyiségen belüli inkonzisztencia tükröződéseként értelmezhető. A hétlépéses képelemzés (SSCA; Vass, 2006, 2012) módszerével feltárt mintázatok és az ezekből nyert esszencia a regresszív viselkedés és tárgykapcsolati sémák, valamint a realitással való kapcsolat elvesztése mellett a szexuális hajlamokkal összefüggő konfliktust jelez, mely a beteg kompenzált állapotában jó terápiás fókuszt jelenthet.

Kulcsszavak: hebefrénia, dezorganizált szkizofrénia, vallásos téveszme, introvertív anhedónia, nemi identitás zavar, szociális elutasítottság, projektív rajzvizsgálat, hétlépéses képelemzés (SSCA)

Egy adoleszcens madárfészek rajztesztjének bemutatása

Sági Zsuzsanna - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Vass Zoltán - KRE BTK Pszichológiai Intézet

Az esettanulmányban egy hátrányos helyzetű térségben nevelkedett 14 éves lány madárfészek rajztesztjét (Kaiser, 1996) mutatjuk be a „hétlépéses elemzési módszer" (Vass, 2006, 2012) és a „Madárfészekrajz többdimenziós szempontrendszer" (Hámori, Djuroska, Unoka és Nagy, 2011) alkalmazásán keresztül. A megfigyeléseket lépésenként ismertetjük, majd mintázatokat azonosítok belőlük. Összesen nyolc ilyen mintázatot sikerült feltárni: Teljesítmény igény, Biztonságos családra való igény, Segítségkérés, Önmagával való elégedetlenség, Szorongás, gyengeség, Védelem és tartózkodásra való igény, Remény valamint Idealizálás. A rajz pszichológiai jelentésének („megkésett fióka") összefoglalása után a többdimenziós szempontrendszer szerinti megállapításokat vetjük össze a hétlépéses elemzési módszer során tapasztaltakkal.

Kulcsszavak: madárfészek rajzteszt, hétlépéses elemzés, többdimenziós szempontrendszer, hátrányos helyzetű térség, hátrányos helyzetű személy

„Beregszász művésznője" - Reiter Klára képi világa

Rozgonyi Ivett - KRE BTK Pszichológiai Intézet

„Beregszász művésznője" – Reiter Klára képi világa Kutatásomban egy értelmi fogyatékosnak diagnosztizált nő három évtizedet felölelő képi és írásos hagyatékának feldolgozására vállalkozom, amelyhez a dinamikus rajzvizsgálat (Hárdi, 1983, 2002) módszerét is felhasználom. Előadásomban a feltehetően autista „művész" életrajzi adatai, önvallomásai és alkotásai tükrében keresem a képek és az alkotó életeseményei továbbá személyisége közötti összefüggéseket. Az öngyógyító, önkifejező tevékenységek (naplóírás, rajzolás) különleges szerepet töltöttek be a „művész" életében. „Beregszász művésznőjének" kivételes hagyatéka lehetőséget nyújt személyiséglélektani, személyiségpatológiai következtetések levonására is.

Kulcsszavak: patográfia, dinamikus rajzvizsgálat, önkifejezés, öngyógyítás, színek és hangulatok, elmebetegek képi világa

Köztér-élmények környezetpszichológiája: élmény-közterek

Sz34

Szervező: **Brózik Péter -** BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék
Diszkutáns: **Losonczi Anna** - BME Építészmérnöki Kar Építőművészeti Doktori Iskola

A köztér a legnagyobb léptékű hely, ami környezetpszichológiai eszközökkel közvetlenül vizsgálható. A városi térhasználat elhúzódó problémái miatt a környezetpszichológiában újra és újra feltesszük az alapvető kérdést: milyen a jó köztér? “Egyszerűen az ingatlanfejlesztők által meghagyott űr? Avagy politikai tér, amely csak hivatalos eseményekre – felvonulásokra, politikai beszédekre vagy tiltakozásokra – jó? Vagy az a tér, amelyet meghagyunk, hogy legyen helye az alkalmi piacoknak, a sporteseményeknek? Vagy nem más, mint egy különösen széles közút? A köztér ma rendszerint mindebből egy kicsi, hiszen mindenekelőtt ide járunk kutyát sétáltatni, délben a szendvicsünket megenni, este szerelmi partnert keresni. Ezzel nincs is semmi baj, de egyszer már szeretnék egy gyönyörűen megtervezett közteret látni, amely számot vet mindezen használati módokkal” (Betsky 2010, idézi Wessely 2010). Ez a gondolatmenet inspirálta vizsgálatainkat, amelyeket 2012 őszén pszichológus és építész egyetemi hallgatókkal végeztünk Budapest néhány közterén, és egy városi köztérnek is tekinthető egyetemi campuson. A pszichológushallgatókkal kvalitatív környezetpszichológiai térjelentés-vizsgálatokat végeztünk három köztéren (Kossuth tér, Clark Ádám tér, Március 15. tér). Ezek a terek sokban különböznek - így közvetlen összehasonlításuk nem volt cél, bár azonos folyamatba rendezett azonos szempontok (perceptuális sajátságok, tájékozódás, kommunikáció, térjelentés) mentén, azonos időszakban (2012. szeptember-december) vizsgálódtunk. Inkább azt kerestük, mennyire feleltethetőek meg egy-egy köztér manifeszt és látens környezetpszichológiai jellemzői. Azt találtuk, hogy a vizsgált három köztér esetében a térjelentés jellemzője az inkoherencia: a nyíltan és rejtetten dekódolható tér-üzenetek gyakran ellentmondanak egymásnak, sajátos térhasználati megnyilvánulásokra késztetve a térhasználókat. Az építészhallgatókkal egy meglevő, köztérként is értelmezhető egyetemi campusra (BME középső, történelmi campusa) irányuló tervezési folyamatot folytattunk le. Mivel a környezetpszichológiai szempontú építészeti tervezés a helyek és használóik közötti viszonylat tervezése is, ily módon számos – a környezetpszichológiai szemlélet hiányában rejtetten maradó – térhasználati folyamat (pl. ambiens ingerek hatása, látens környezeti üzenetek) is tervezhető. Alapfeltevésünk volt, hogy a campus – elsősorban külső szabadterei – megfelelő térkialakítás esetén nagyfokú pihentető, figyelem-újraépítő kapacitással bírhat, azaz restauratív hellyé válhat. A szimpózium szemléletében (ember-környezet kölcsönhatás), tartalmában (környezetpszichológiai térjelentés) és előadóit (pszichológusok, építészek) tekintve közvetíteni igyekszik azt az interdiszciplináris szemléletet, amelyet a jövőre nézve gyümölcsözőnek tekintünk: az épített környezet és használójának viszonylatát érdemes megérteni. Ez közelebb visz bennünket a “gyönyörűen megtervezett” köztérhez, “amely számot vet” a lehetséges “használati módokkal”.

Kulcsszavak: környezetpszichológia, köztér, térhasználat, térjelentés, interdiszciplinaritás

Előadások

A Clark Ádám tér környezetpszichológiai elemzése: a feldarabolt képeslap

Kurczina Kinga - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Szabó Katalin - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Tóth Anett - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Dúll Andrea - ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológia Tanszék

Kutatásunk során Budapest egyik kiemelt fontosságú közlekedési csomópontjának számító teret, a Széchenyi Lánchíd budai hídfőjénél található Clark Ádám teret vizsgáltuk meg kvalitatív környezetpszichológiai elemzési módszerrel (általános leírás, észlelési jellemzők, tájékozódás, tényleges és ideális kommunikáció, helyjelentés).

A tér általános leírása: elhelyezkedése: központi helyen fekszik, így gyalogosan, tömegközlekedéssel és gépkocsival is egyaránt jól megközelíthető. Ezt a csomóponti szerepet (Lynch, 1960) erősíti meg a középen elhelyezkedő körforgalom, melyhez számos útelágazás csatlakozik. Megfigyeléseink szerint annak ellenére, hogy a tér valóban rendkívül jelentős átmenő gépkocsi- és gyalogos forgalommal bír, huzamosabb ideig kevesen tartózkodnak a téren, nincsenek nézelődő vagy pihenő térhasználók. Pedig a tér elemzésében rendkívül fontos szempontnak bizonyult, hogy turistalátványosságnak is számít(hatna), hiszen itt található a Széchenyi Lánchíd budai hídfője, a „0" kilométerkő, az Alagút, a Budavári Sikló, és a Budai Várra is nagyszerű kilátás nyílik. Így a helyi lakosokon, és a budapesti átközlekedőkön kívül számos turista fordul meg a téren (vö. ajándékárusító helyek és turistajáratok).

Elemzésünk egyik tanulsága, hogy több tényezőből (térszerkezet, körforgalom, körülölelő látványosságok) eredően maga a tér azt a benyomást kelti, hogy „nem érdemes/szabad megállni, menni kell tovább!". A teret kitöltő állandó zaj szintén haladásra késztet.

Elemzésünk során arra a megfigyelésre is jutottunk, hogy szerkezetét tekintve a tér több, különálló részből áll: Lánchíd és környéke, Alagút és környéke, illetve egy „régi" és egy „új" tér-résznek elnevezett területből. A régi tér-rész a „0" kilométerkő és a Budavári Sikló állomásának környékét jelenti, míg az „új" tér-rész a mostanában megépített Lánchíd-park. Ezeket a területrészeket környezetpszichológiai szempontból nem találtuk kongruensnek, vizsgálataink során nem tudtunk felfedezni jelentős tér-koherenciát. Feltételezzük, hogy a tér „szétesettsége" („feldarabolt képeslap"-jellege) szintén fontos szerepet játszik abban, hogy nem késztet megállásra, megpihenésre, célzott, önálló köztérhasználatra.

Kulcsszavak: környezetpszichológiai térelemzés, közlekedési csomópont, térszerkezet, köztérhasználat

Az én vezérem bensőmből vezérel - a budapesti Kossuth tér környezetpszichológiai elemzése

Bödecs Anna - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Szekeres Eszter - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Vastag Zsuzsa - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Dúll Andrea - ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológia Tanszék

Elemzésünk során a környezetpszichológia kvalitatív módszerei közül a térhasználat-elemzést alkalmazva új szemmel néztünk rá „a nemzet főterére”, a budapesti Kossuth Lajos térre. Közel négyhónapos munkánk folyamán, 2012 szeptembere és decembere között rendszeresen kilátogattunk a térre, hogy különböző környezetpszichológiai szempontok (első benyomás, perceptuális elemzés, kommunikációs szándék és megvalósult kommunikáció, koherens vagy inkoherens üzenetek, külföldi példákkal való összevetés) szerint megfigyeljük, elemezzük. Az érzelmi jelentés elemzése során kimutattuk: emocionális alapélmény, hogy jó ott lenni, többek között, mert a tér - céljának megfelelően - reprezentatív. Ugyanakkor a környezeti kommunikációs elemzés rámutatott, hogy tetemes mennyiségű tiltó tábla, lánc, közvetlen és közvetett határoló- és terelőelem veszi körül a tér látogatóját. Ez - az említett pozitív, “jó itt lenni-élménnyel” kölcsönhatásban - izgalmas látens lélektani térszerkezetet eredményez, ami számos környezetpszichológiai ellentmondáshoz vezet. A tér fontos jellemzője az inkoherencia, amire az arra járóknak valamilyen módon reagálniuk kell. Az inkoherencia - a tér alapjellemzőiből eredően - megnyilvánul pl. abban, hogy a Parlament és környezete által egyértelműen közvetített magasztosság (magasba ívelő tornyok, óriási épület és terület, szobrok) a markáns tilalom-üzenetekből eredően sajátos pszichológiai viszonylatba kerül a hatalom-élményével. Ez erősen megnehezíti, hogy a teret a hétköznapi használó igazán a “magáénak érezhesse”. Ez a következtetésünk és a többi eredményünk felveti a tér és a hatalom, a nemzeti helyidentitás kérdéskörét. Az elméleti felvetéseken túl számos gyakorlati megfontolást is áttekintünk az előadásban. A helyi lakosoknak például választaniuk kell, miként válaszoljanak a tér összetett környezetpszichológiai üzenetére: jobbára turistaként megcsodálják az épületet, majd továbbmenjenek vagy megpróbálják birtokba venni, mindennapi módon használni a teret. Utóbbi esetben az alapélmény, hogy a világosan kommunikált szabályokat betartva mégis kifejezésre jut valamiféle hatalommal szembeni viszony. Az előadásban számos példát mutatunk be a Kossuth téren általunk megfigyelt jellegzetes térhasználati viselkedésekre, amelyeket jól összegez az Országház mellett üldögélő József Attila sora: „Az én vezérem bensőmből vezérel”.

Kulcsszavak: környezetpszichológia, térhasználat-elemzés, reprezentatív tér, hatalom és tér

„Miénk itt a tér!" – a budapesti Március 15. tér környezetpszichológiai elemzése

Herjeczki Zsófia - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Sági Zsuzsanna - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Gubányi Mónika - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Dúll Andrea - ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológia Tanszék

Az előadás a Március 15. tér kvalitatív környezetpszichológiai elemzését mutatja be. Ez a köztér többek között azért is izgalmas környezetpszichológiai szempontból, mert a Budapest Szíve program keretében felújított, folyamatosan fejlődő és változó tér.
Vizsgálatsorozatunk alapelve a személy-környezet tranzakció (vö. Dúll 2009), azaz az ember és a színtér közötti dinamikus kölcsönkapcsolat volt. Három és fél hónapig tartó elemző munkánk során számos bejárást, megfigyelést és kvalitatív térelemzést végeztünk el: górcső alá vettük a vizsgált köztér, azaz a Március 15. tér, fizikai, percepciós, ambiens, szimbolikus, kommunikációs, érzelmi/identitásbeli aspektusait és ezek környezetpszichológiai hatását.
Számos érdekes térhasználati viszonyulást, nyílt és rejtett környezetpszichológiai ellentmondást találtunk ezen a színvonalasan felújított téren. A teljes és szabad köztérhasználatot például számos kommunikációs és térszerkezeti jellemző üzeni, azonban ezek mögött, illetve ezekkel párhuzamosan jó néhány rejtett tiltás, korlátozás hozható felszínre kvalitatív környezetpszichológiai vizsgálattal. Izgalmas a nagyszámú és elegáns, szépen kivitelezett utalás a magyar nép történelmi múltjára, és kifejezetten értékes környezetpszichológiai szempontból, hogy mindez nem interferál a modern nagyvárosi ember helyidentitásával, sőt: ezek a mozzanatok elemzésünk szerint egymást erősítik. Előadásunkban számos manifeszt és látens környezetpszichológiai tranzakciót elemzünk, és gazdag képanyag segítségével bemutatjuk a tér általunk megragadott jelentéstartalmát.

Kulcsszavak: környezetpszichológia, kvalitatív térelemzés, felújítás, helyidentitás és -jelentés, ambivalencia

Mesebeli campus: a BME északi campusának restauratív köztérré alakítása

Rentka László - BME Építészmérnöki Kar
Fésűs Katalin - BME Építészmérnöki Kar
Kovács Áron - BME Építészmérnöki Kar
Vaits Zoltán - BME Építészmérnöki Kar
Pálfy Sándor - BME Építészmérnöki Kar
Dúll Andrea - ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológia Tanszék

A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem északi campusának rehabilitációs lehetőségeit kutatva a környezetpszichológia figyelemrestauráció (Kaplan, Kaplan 1989) témakörét választottuk tervezési szempontrendszerként. A figyelemrestauráció négy alapvető folyamatának - távollét, elragadtatás, kiterjedés, összeillés - vizsgálata alapján terveztük át a campust a meglévő lehetőségeihez és az újonnan felmerülő igényekhez mérten. A tervezés során eljutottunk a campus – Százholdas pagony analógiáig. Ennek hatására összeállt a terv, mégis az egyes térrészek külön-külön karaktert kaptak, akárcsak A. A. Milne Micimackójának főhősei. A környezetpszichológiai eszközrendszert az építészeti realitásba áthelyezve elsődleges szempontunk az olvashatóság és átláthatóság megteremtése volt. Így kialakult egy fő közlekedési tengely (az Északi sark felé), melyre felfűzve találhatóak meg a különböző célt szolgáló

restauratív terek (Füles mélázó helye, Bagoly háza, Ahol nem járt menyét stb.). Fontosnak tartottuk a campus tereinek és épületeinek újrahasznosítását és átértelmezését is, így a tervezés eredményeként egy új kapcsolatrendszert teremtettünk a város és a campus között, illetve a campus terei és épületei között is. Egyszerűen definiált burkolati rendszerrel tettük a területet olvashatóvá, a tartózkodás minőségét alapul véve három típusú burkolatot terveztünk: a haladásra szürke térkő burkolatot, az ideiglenes tartózkodás tereire kezelt fadeszka-burkolatot alakítottunk ki, míg a hosszabb tartózkodásra és intenzívebb figyelemrestaurációra alkalmas tereket zöldfelületté formáltuk. Célunk az volt, hogy az egyetemi polgárok számára restauratív, figyelem-helyreállító környezetet hozzunk létre, ahol sokféle módon (közösségben-egyedül, aktívan-passzívan, fáradtan-csak úgy stb.) lehetőségük nyílik pihenni – s úgy érezzük, megtaláltuk a választ a kérdésekre, másként fogalmazva megleltük Füles farkát. Az előadásban a környezetpszichológiai szempontú tervezés folyamatait és a figyelemhelyreállító campus terveit mutatjuk be.

Kulcsszavak: környezetpszichológiai szempontú építészeti tervezés, egyetemi campus, figyelem-helyreállítás elmélet

Kutatások a társas elme működésének területén

Sz35

Szervező: **Egyed Katalin -** ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Balázs Judit** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet;
Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia

A társas megismerés területén az utóbbi évtizedben széleskörű interdiszciplináris kutatások zajlanak. Szimpóziumunk - a területet jellemző sokszínűséget megidézve – megmutatja, hogy saját vizsgálatainkkal milyen megközelítésekben keressük a válaszokat a társas elme működésének különböző kérdéseire. Kutatásaink általános feltételezése, hogy az ember lelki és kognitív működésének megértéséhez elengedhetetlen az egyént mint társas környezetével mikro- és makroszinten egyaránt folyamatosan interakcióban álló és azt monitorozó, értelmező ágenst vizsgálni. Legyen szó utánzásról vagy vizuális szimbólumok megértéséről kisgyermekkorban, az identitás szociális konstrukciójáról, vagy az szelf- vs. másik személy-perspektíva empátiában betöltött szerepéről.

Az első előadás a szociális tanulás kérdésével foglalkozik fejlődési megközelítésben. Egy óvodásokkal végzett kísérletsorozatot mutat be, amelyben a predikcióknak megfelelően alakult túlutánzás mértéke a gyerekek által értelmezett kontextus függvényében. Az eredmények megerősítik azt a feltételezésünket, hogy az óvodások képesek a célirányos cselekvések kontextusfüggő és rugalmas értelmezésére és utánzására.

A második előadás egy olyan kísérletsorozatot prezentál, amely a vizuális szimbólumok (pl. kép) megértését tesztelő jól ismert paradigmát módosít. Az újszerű kísérleti manipuláció lényege, hogy a szimbólumot létrehozó személy ábrázolási szándékát explicitté teszi, így a gyerekek számára elérhető lesz a vizuális szimbólumok társas eredete. Az eredmények szerint - noha korábban erre hasonló példa nem volt – a kísérleti beavatkozás sikerrel facilitálta 24-30 hónaposok teljesítményét a keresési feladatban.

A harmadik előadás a szexuális identitás konstrukcióját valamint struktúráját vizsgálja. Azt a szemléletet képviseli, mely szerint a szexuális identitás formálódásában megkerülhetetlen egy

olyan perspektíva alkalmazása, mely az identitásfejlődést a társas közeg és az egyén együttes, dinamikus konstrukciójaként közelíti meg. Az eredmények rávilágítanak a közvetett és közvetlen társas közeg identitásformáló szerepére, továbbá a stigmatizáció és a rejtőzködés aktuális identitásra kifejtett hatására egyaránt.
A negyedik előadás célja egy borderline személyiségzavarban (BPD) végzett empátia kutatás bemutatása. A kísérlet a szociális idegtudományi kutatásában gyakran alkalmazott paradigmát alkalmaz és módosít, amelyben a résztvevők mások fájdalmával szembesülnek. A BPD kutatás lehetővé teszi, hogy átgondoljuk, milyen szerepe van az empátiás válaszokban az énhatárok megtartásának, az érzelmek azonosításának és az érzelemregulációnak, ezek esetleges zavarainak. Az eredményei rávilágítanak, hogy az BPD-ben végzett vizsgálatok elméleti és klinikai szempontból egyaránt releváns szempontokat adnak az empátia alaposabb megértéséhez.

Kulcsszavak: társas megismerés, kisgyermekkor, utánzás, képek megértése, identitás, borderline személyiségzavar, empátia

Előadások

Kontextus-függő utánzás óvodáskorban

Wurmbrandt Eszter - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Egyed Katalin - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Egyre több eredmény arra utal, hogy társas tanulási helyzetben a gyerekek hajlamosak a túlutánzásra (Horner & Whiten, 2005), vagyis másolják egy cselekvéssor irreleváns, azaz szükségtelen elemeit is (Lyons, 2007). Azonban vizsgálatok igazolják, hogy a gyerekek képesek a szelektív utánzásra is (pl. Carpenter et al., 1998; Gergely et al., 2002; Nielsen & Blank, 2011). Over és Carpenter (2012) rámutatnak, hogy az utánzási viselkedésben jelentkező látszólagos paradoxon feloldható, ha figyelembe vesszük, hogy a tanulási mellett társas motivációk is vezérelhetik az utánzást.
Kísérletsorozatunk célja az utánzás rugalmasságának tesztelése óvodáskorban. Feltételeztük, hogy szociális tanulási helyzetben a szelektivitás mértéke az utánzási kontextus értelmezésének függvényében változik. Kutatásunkban 56-61 hónaposok vettek részt, akiknek mindhárom vizsgálatban ugyanazt a 3-3 releváns és irreleváns lépésből álló célirányos cselekvéssort mutattuk be, melynek célját a modell mindig deklarálta.
Az 1. kísérletünkkel igazolni kívántuk, hogy a gyerekek szelektíven utánoznak, amennyiben egy új, egyértelmű céllal végzett cselekvést mutatunk be számukra. A 2. kísérlet egy memóriakontroll vizsgálat volt, ahol arra kértük a résztvevőket, hogy utánozzák a lehető legpontosabban a demonstrátor által bemutatott cselekvéssort. A 3. kísérletünkben csoportközi hatás kialakításával igyekeztünk felhívni a figyelmet az utánzási helyzet társas interpretációjának fontosságára. A kísérlet egy Saját- és egy Másik-csoport feltételt tartalmazott. A gyerekeknek mindkét feltételben kétféle karkötőt mutattunk meg a kísérlet megkezdése előtt. Az egyik típusúból mindig egyet megkapott a résztvevő, a másik típusú karkötőkről pedig azt az információt adtuk, hogy azokat a szomszéd csoport fogja megkapni. A csoporthatás megteremtésére törekedve a Saját-csoportfeltételben a modell ugyanolyan karkötőt viselt a kísérlet során, mint a résztvevő gyerek, míg a Másik-csoport feltételben a modell a másik típusú karkötőt viselte.
A gyerekek az 1. kísérletben relevancia-központú értelmezést alkalmaztak, szelektíven utánoz-

ták a cselekvéssor releváns lépéseit. Feltehetően kizárólag a tanulási szándék motiválta őket a kísérleti helyzetben. A 2. kísérletben az instrukció hatására megnőtt az irreleváns lépések száma, azaz a túlutánzás mértéke. Ez arra utal, hogy az 1. kísérletben kizárható az az alternatív magyarázat, mely szerint a memória korlátozott kapacitása miatt hagyták volna ki csaknem az összes irreleváns lépést. A 3. kísérlet rávilágított arra, hogy az óvodások érzékenyek az utánzási kontextus társas jellegére: a Saját-csoport feltételben csoporttagként értelmezhető modellt hűségesebben utánozták, mint a Másik-csoport feltételben, vagyis a társas motivációk függvényében eltérő mértékű volt a túlutánzás mértéke.
Összességében eredményeink arra utalnak, hogy különböző motivációk vezérelhetik az utánzást óvodáskorban, illetve hogy a cselekvésértelmezés és utánzás rugalmas és kontextusfüggő.

Kulcsszavak: szelektív utánzás, túlutánzás, óvodáskor, cselekvésértelmezés

A társas kontextus facilitáló hatása a vizuális reprezentációk megértésére

Szalai Gerda - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Egyed Katalin - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A képi szimbólumok megértése elengedhetetlen a felnövő gyermekek számára, mivel általuk indirekt módon tanulhatnak (DeLoache, 2004). A megértés mérésére kidolgozott paradigmában egy vizuális reprezentáció hordozta információt kell a vonatkozó valóságban hasznosítani. Ez a feladat kép esetén a kétéveseknek komoly problémát okoz, fél évvel később viszont már sikerrel veszik az akadályt (pl. DeLoache, 1987). Eddig nem született olyan módosítási kísérlet, amely javulást tudott elérni a kétéveseknél (DeLoache & Burns, 1994). Kísérletsorozatunkban egy olyan újszerű manipulációt végeztünk, mely sikerrel facilitálja a kisgyermekek teljesítményét a kérdéses életkori övezetben.
Első kísérletünkben 24-30 hónaposok vettek részt, véletlenszerűen kísérleti és kontroll csoportba sorolva. A teszt helyzet mindkét csoport számára azonos volt, egy kispárnát kellett megtalálniuk egy babaházban. A manipuláció során a kontroll csoport tagjai a babaház négy berendezési tárgyának párját keresték. A kísérleti csoport tagjai megfigyelhették a vizsgálatvezetőt, ahogy ugyanezeket a tárgyakat lerajzolta, majd a gyermekkel azonosították a rajzot a referenssel. 2 (feltétel) x 2 (nem) ANOVA alapján a képlétrehozás szándék vezéreltségének prezentálása elősegítette a képek referenciális tartalmának értelmezését a kísérleti csoportban, hiszen keresési teljesítményük szignifikánsan felülmúlta a kontroll csoport tagjaiét.
Második kísérletünkben arra voltunk kíváncsiak, javítható-e a csoportok teljesítménye egy szűkebb és fiatalabb életkori övezetben (26 hó), ha a keresés helyszínét térileg egyszerűsítjük, illetve ha a kísérleti beavatkozást függetlenítjük a teszt helyzettől. Továbbá bevezettünk egy második kontroll csoportot is, annak kizárására, hogy pusztán reprezentáció és referensének azonosítása segítené elő a keresési teljesítményt. Ebben a feltételben a vizsgálatvezető nem „rajzolt”, csupán megmutatta a kész képet a gyermeknek. 3 (feltétel) x 2 (nem) ANOVA ismét a feltétel főhatását igazolta. A kísérleti csoport tagjai szignifikánsan felülmúlták a két kontroll feltételben résztvevők teljesítményét.
Kísérletsorozatunk harmadik részében e társas facilitáció hatását teszteltük más vizuális reprezentáció megértésének elősegítésében. 30 hónaposoknak egy tárgy kicsinyített mása alapján kellett megtalálni az elrejtett tárgyat. Manipulációként pedig - a tárgyak lerajzolása helyett - elkészítettünk a tárgyak kis másolatait. Előzetes elemzéseinkben a 2 (feltétel) x 2 (nem) ANOVA

szignifikáns nem-feltétel interakciót mutatott, vagyis társas facilitációnk a kísérleti csoportba tartozó fiúk teljesítményét javította jelentősen, ami felveti annak lehetőségét, hogy facilitációnk más kognitív képességgel összefonódva képes a legjelentősebb teljesítményjavulást elősegíteni.
Kísérleteink összességében igazolják, hogy az alkotó személy által kifejezett reprezentációs szándék elősegíti annak megértését, hogy milyen kapcsolatban áll a vizuális reprezentáció és a reprezentált entitás.

Kulcsszavak: vizuális szimbólumok megértése, kisgyermekkor, intencionalitás

Társas közeg, stigmatizáció és rejtőzködés: a szexuális identitás mint narratív szociális konstruktum

Németh Ádám - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Egyed Katalin - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Az identitásra ma egyre inkább mint dinamikusan fejlődő, folyamatosan formálódó és kulturálisan beágyazott szociális konstruktumra tekintünk (Elder, 1998; Schwartz et al, 2001). A szexuális identitás fejlődésére mindez hatványozottan igaz a hozzá kapcsolódó társas stigma, illetve a stigmatizált identitás elrejthetősége miatt. A korai modellek (Cass, 1979; Troiden, 1988) legfőbb kritikája a társas kontextus és a fejlődési utak egyediségének negligálása volt. A szexuális identitás konstrukciójának társas környezetet és interakciókat középpontba helyező irányzatai – pl. Jennes (1992) detipifikációs modellje, Hammack (2006, 2010) narratív megközelítése - a társas közeg közvetett és közvetlen hatásait is igyekeznek integrálni a fejlődési modellekbe.
Első vizsgálatunkban meleg és hetero fiatal férfiak identitásfejlődését és észlelt társas támogatottságát vizsgáltuk. A nemzetközi irodalomban leírt trendekhez hasonlóan, míg a melegek által észlelt szülői támogatottsági deficitet mutat (Garber és Archibald, 2001; Saulnier, 1990), ugyanez a deficit a baráti kapcsolatokban nem jelenik meg (Dubé és mtsai., 2001). A szakaszos fejlődési megközelítés helyett nem-lineáris fejlődési mérföldkövek abszolválását vizsgáltuk. A meleg identitásfejlődés leírásához kapcsolódó fejlődési mérföldkövek száma fordított összefüggést mutatott az internalizált homofóbiával, vagyis a megélt negatív identitással. A femininitás-maszkulinitás - amelyet a melegidentitás-fejlődésére esetlegesen ható háttértényezőként kezeltünk - nem befolyásolta az észlelt társas támogatottságot, illetve nem mutatott összefüggést a fejlődési mérföldkövek számával.
Folyó kutatásunkban az identitás társas konstrukcióját meleg és leszbikus mintán is vizsgáljuk. A kutatás középpontjában a szexuális identitás centralitásának és narratív konstrukciójának kérdése áll, illetve vizsgáljuk a szexuális identitást nyíltan integráló valamint annak elrejtését indukáló helyzetek narratívumra gyakorolt hatását. Mivel az identitás elrejtésének narratívumra gyakorolt hatása párhuzamba állítható az összidentitás strukturális felépítésével (Vignoles et al 2006), ezért Quinn (2006) alapján azt várjuk, hogy a stigmatizált szexuális identitás centralitása különbözik az identitást elrejtő és az identitást nyíltan integráló vizsgálati helyzetben. Ezen felül vizsgáljuk az identitás elrejtésének negatív érzelmi hatásait, és Pennebaker (2010) expresszív írás módszerére alapozva az alternatív narrálási lehetőséget mint kompenzáló intervenciót.
Jelenlegi és várható eredményeink értelmezése során - kutatásaink motivációjához és elméleti keretéhez hűen - azt a szemléletet képviseljük, mely szerint a szexuális identitás konstrukciójában megkerülhetetlen egy olyan perspektíva alkalmazása, mely az identitásfejlődést a társas közeg és az egyén együttes, dinamikus konstrukciójaként közelíti meg.

Kulcsszavak: identitás, stigmatizált identitás, fiatal felnőttkor

Mások fájdalmának megítélése Szelf- és Másik-személy perspektívában - az empátiás válaszreakció vizsgálata borderline személyiségzavarban

Egyed Katalin - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Fogd Dóra - SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika
Konok Vera - ELTE Etológia Tanszék
Juhász Levente - Dunaújvárosi Főiskola
Somogyi Szilvia - SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika
Unoka Zsolt - SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika

Az empátia szociális idegtudományi kutatásában gyakran alkalmaznak olyan paradigmát, amelyben a résztvevők mások fájdalmával szembesülnek (pl. Jackson és mtsai., 2006). A résztvevők viselkedéses és neurális válaszait erősen befolyásolja, hogy Szelf- vagy Másik személy-perspektívában észlelik a fájdalmat elszenvedő személyt, azaz közben azt képzelik el, hogy maguk vs. mások hogyan éreznének. Neurális szinten számos átfedő terület aktiválódik a kétféle perspektívában, és a szelf és a másik fájdalmának reprezentációja különbségeket is mutat. Így válhat megkülönböztethetővé az empátiás válaszunk a személyes distressztől, illetve adhatunk eltérő viselkedéses válaszokat a két perspektívában (pl. Lamm és mtsai., 2007).
Az empátia borderline személyiségzavarban (BPD) való kutatása olyan empátiát befolyásoló tényezők vizsgálatára ad lehetőséget, mint az énhatárok megtartásában, az érzelmek azonosításában és az érzelemregulációban jelentkező nehézségek.
A vizsgálatban BPD-ben szenvedő és korban, iskolázottságban illesztett egészséges nők vettek részt, akik véletlen balesetekről láttak rövid filmeket a ’Másik személy-’ és ’Szelf-perspektíva’ feltételben. Minden filmet 5 dimenzióban kellett megítélni: 1. a fájdalom, 2. a distressz, 3. az érzelmek általi elárasztottság érzése, 4. a szereplő iránti együttérzés és 5. a fájdalom testi átélése mentén. Az érzelmek azonosításának nehézségeit a Torontó Alexitíma Skála magyar változatával mértük (Cserjési és mtsai., 2007).
Összehasonlítva a csoportokat, a BPD csoport Szelf-perspektívában a fájdalom testi átélésben magasabb értékeket mutatott, illetve míg a BPD csoportban magasabb értékek születtek Szelf, mint Másik-perspektívában, a Kontroll csoportban nem volt különbség a két perspektíva között. Mindez azt jelzi, a BPD csoport – igaz kizárólag egy pusztán testi szinten azonosítandó érzés megítélése során – erőteljesebb válaszokat ad a szelf involvált helyzetben. Ugyanakkor Másik személy-perspektíva felvétele olyannyira képes volt távolítani a betegeket az érzelmi helyzettől, hogy Kontroll csoporthoz képest kontrollálhatóbbnak érezték az érzelmeiket.
A saját érzelmek azonosításában mutatkozó nehézségek csoportközi különbségeit kontrollálva ugyanezek az összehasonlítások egészen más mintázatot mutattak: Szelf-perspektívában a BPD csoport minden dimenzión magasabb értékeket ért el a Kontrollnál. Ugyanígy Másik személy-perspektívában is, kivéve az érzelmek feletti kontrollban, ahol nem volt különbség a csoportok között. Mindez rávilágít, hogy a kétféle perspektívának eltérő hatása lehet a két csoportban különböző dimenziók megítélésében akkor is, ha az érzelmek azonosításának nehézségeit figyelembe vesszük.
Összességében, a BPD és Kontroll csoport közötti különbségek – különösen, ha a lehetséges érzelem azonosítási problémák jelentőségére is tekintettel vagyunk – elméleti és klinikai szempontból is releváns szempontokat adnak az empátia megértéséhez.

Kulcsszavak: fájdalom megítélése, perspektívaváltás, empátia, borderline személyiségzavar

Kutatások az iskola világából

Sz36

Szervező: **Vágó Emese -** ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Iskolapszichológia Tanszék
Diszkutáns: **N. Kollár Katalin** - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Iskolapszichológia Tanszék

A szimpózium célja, hogy bemutassa azokat az új vizsgálatokat, amelyeket az elmúlt időszakban végeztek iskolai terepen. Számtalan társas-társadalmi probléma egyik elsődleges lecsapódási helye az iskola, éppen ezért fontos és szükséges, hogy újra és újra megnézzük, mi zajlik az iskola falain belül pszichológiai nézőpontból.
Már-már közhelyszámba megy, hogy az iskola folyton változik. Ezeknek a változásoknak a megértéséhez nyújthat egyfajta kulcsot az, ha tisztában vagyunk azzal, hogy az iskola társas-társadalmi környezete, beágyazottsága is folyamatosan változik, ezért folyamatosan változnak a szülők, diákok, sőt az egész társadalom iskolával szembeni elvárásai is.
A szimpóziumban három, az iskolai életet különböző aspektusokból vizsgáló kutatás van. Betekintést nyerhetünk az iskolaválasztás hátterébe, megismerkedhetünk egy szociális készségeket fejlesztő tréninggel, amelynek eredményei a teljes iskola légkörére hatással lehetnek, valamint egy kifejezetten tanulmányi problémával (a tantárgyi szorongással) is találkozhatunk, amelynek azonban szélesebb körű hatásai is lehetnek a kialakulóban lévő személyiség fejlődésére.
Solymosi Katalin kutatása a család iskolaválasztásának okait keresi az iskolába lépés küszöbén. Melyek azok az okok, amelyek miatt a szülők alternatív iskolákat választanak?
Tápai Dorina és Szabó Éva előadása egy tízalkalmas, szociális készségeket fejlesztő tréning eredményeiről számol be, amely elsősorban az énkép, a kommunikáció és konfliktuskezelés területén nyújt segítséget kamaszkorú diákoknak.
Nótin Ágnes és Páskuné Kiss Judit kutatása a teljesítményszorongásra irányul. Vizsgálatukban elsősorban az érdekli őket, hogy a matematika tantárgynál megfigyelhető szorongás mennyiben tantárgyspecifikus, illetve mennyiben jelenik meg más tantárgyakkal kapcsolatban is. Vizsgálják továbbá a tantárgyi szorongás hátterében álló okokat is.

Kulcsszavak: iskola, iskolaválasztás, szociális készségek fejlesztése, tantárgyi szorongás

Előadások

Alternatív iskola a szülők és a pedagógusok szemszögéből

Solymosi Katalin - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Iskolapszichológia Tanszék

Milyen okok miatt választottak alternatív iskolát a gyereküket oda írató szülők? Kimutatható-e a választások motívumaiban és az iskolával kapcsolatos nézetekben valamilyen sajátszerűség? Milyennek látják iskolájukat az évek múltával? Mennyiben tér el a szülők iskolaképe az ott tanító pedagógusokétól? Hogyan látják a szülőket és a gyerekeket a tanárok?
A vizsgálat mélyinterjúk elemzésével keres válaszokat, Waldorf és Montessori-jellegű iskolákban.

Kulcsszavak: iskolaválasztás, alternatív iskola, szülők és pedagógusok iskolaképe

Társas kapcsolati készségek fejlesztése az iskolában - egy tréning hatásvizsgálatának tanulságai

Tápai Dorina - SZTE Oktatáselméleti Kutatócsoport
Szabó Éva - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A gyerekek idejük nagy részét az iskolában töltik, együtt tanulnak, játszanak, esznek kortársaikkal, tanáraikkal. Ez idő alatt folyamatos interakciókban vesznek részt, szociális hatások érik őket. Az oktatási intézmények egyre több esetben ismerik fel, hogy a szociális viselkedést meghatározó készségekre is figyelmet kell fordítani (Zins és Elias, 2006). A diákok kapcsolatainak világa fontos tényező a tanítás-tanulás folyamatában (Wang, Haertel és Walberg, 1997, Zsolnai, 2003, Gresham és munkatársai, 2004).

A szociális készségek iskolai keretek között történő fejlesztését tűzték ki célul a Szegedi Tudományegyetem, Pszichológia Intézetének kutatói és a Dél-Alföldi Iskolapszichológiai Módszertani Központ iskolapszichológusai. A 10 alkalmas, „Szociális készségfejlesztő tréning serdülőknek” program felépítése 3 kulcstényező köré csoportosult, így a szociális készségek következő aspektusait hivatott fejleszteni: (1) énkép, önbizalom, (2) kommunikációs készségek, másokkal való hatékony kommunikációs technikák, és (3) konfliktuskezelés, problémamegoldó stratégiák fejlesztése. A heti rendszerességgel tartott tréningeken, az alkalmazott technikák között szerepelt a szerepjáték, a modellnyújtás, és a történetek megbeszélése. A tréningprogram hatásvizsgálatát a preteszt-poszt teszt dizájn alapján végeztük. A bekövetkező változásokat a Semantic Selectin Test – SST (Filip, Urbánek és Lukavsky, 2010, Szabó, 2010), az Érzelmek Mérése Skála (Nagy, 2010), valamint a Harag és Düh Kifejezési Mód Skála (Oláh, 2005) segítségével mértük.

A projektben 3 szegedi és 3 vidéki székhelyű iskola tanulói vettek részt (N=144). A kísérleti csoportba azok a diákok tartoznak, akik az elő- és utómérés mellett részt vettek a kiscsoportos formában lebonyolított szociális készségfejlesztő tréningen (N=50). A kontrollcsoportot alkotó diákok csak az elő- és utóméréseken vettek részt (N=94). A módszert az iskolapszichológusok team munka keretében dolgozták ki, majd azonos forgatókönyv alapján bonyolították le a saját iskolájukban.

Eredményeink azt mutatják, hogy a kontrollcsoport vonatkozásában nem történ szignifikáns változás a két mérési alkalom között. A kísérleti csoport tekintetében azonban pozitív változást mértünk az SST-vel a ’ Dühösnek lenni – Félelem’ asszociációk esetében, és a kísérleti csoport tagjai magasabb pontértéket értek el az Érzelmek értékelése önmagunknál alskála esetében, mint az első mérés alkalmával.

Az előadásban bemutatjuk a program fókuszpontjait, a mérés eredményeit, és kitérünk a felmerült módszertani nehézségekre is.

Kulcsszavak: szociális kompetencia, szociális készségek, szociális készségfejlesztés

Tantárgyi szorongás mérése középiskolás tanulóknál

Nótin Ágnes - DE Pszichológiai Intézet, Pedagógiai Pszichológiai Tanszék
Páskuné Kiss Judit - DE Pszichológiai Intézet, Pedagógiai Pszichológiai Tanszék

Az iskolában jelentkező szorongás teljesítményre gyakorolt hatását a tantárgyi szorongás vizsgálatán keresztül közelítjük meg. Korábbi vizsgálatunkban a matematikai szorongásra fókuszáltunk, és az eredményeink nyomán felmerült a kérdés, hogy vajon mennyire speciális ez a jelenség, azaz csak a matematika tantárgy esetén figyelhető meg, vagy más iskolai tantárgyak esetében is. A kérdés megválaszolásához a korábban kialakított Matematikai Szorongást Mérő Teszt itemeit alapul véve készítettük el a Tantárgyi szorongás kérdőívet, amelyet debreceni középiskolás tanulók bevonásával tesztelünk. A Tantárgyi szorongás kérdőív megbízhatóságán túl azt vizsgáljuk meg, hogy a tanulók számára melyek a leginkább szorongáskeltő tantárgyak az iskolában, és ezek között hol szerepel a korábban említett matematika. A kutatásunk további célja, hogy megállapítsuk a tantárgyi szorongás hátterében álló okokat. Ezáltal el tudjuk különíteni azt, hogy egyes tanulók esetében inkább helyzeti tényezők (pl. felelés, dolgozatírás, órai feladatmegoldás), társas környezeti tényezők (pl. tanári elvárások, szülői attitűdök), vagy személyen belüli tényezők (pl. tantárgy iránti attitűdök, énkép, észlelt képességek) határozzák meg a szorongás kialakulását és szintjét, és ezek egymással való összefüggését. Mindezek az eredmények rámutatnak egyrészt a tanulók tantárgy iránti attitűdjeire, amelyek meghatározzák az iskolai teljesítményüket is az adott tantárgyból, valamint a tantárgyakra bontott tanítási- tanulási folyamat sajátosságaira.

Kulcsszavak: tantárgyi szorongás, háttérben álló okok, tantárgy iránti attitűd, iskolai teljesítmény

Az osztályklíma észlelését befolyásoló motivációs és tanulói stílus jellemzők serdülőkorban

Katona Nóra - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Az iskola elvárásrendszere és társas kontextusa a diákok szükségletei, társas és kognitív készségei által kialakított bonyolult erőmező szövevényében fejti ki hatását. A komplex pszichológiai erőtér általános leírásával elsőként Kurt Lewin és kutatócsoportja foglalkozott a mezőelmélet (1951) keretében. Az iskolai osztályok is egy olyan társas mezőt képviselnek, amelyben különböző életkorú diákok és felnőttek attitűdjei és készségei kölcsönhatásában alakul ki valamilyen együttműködés a részvevők által különböző mértékben elfogadott célok elérése érdekében. Az így létrejött erőtér megnevezésére gyakran alkalmazzák az iskolai- vagy osztályklíma fogalmát (Wentzel, 2007; Strambler, M. J. & Weinstein, R. S., 2010; Mainhard, M. T., Brekelmans, M. & Wubbels, T., 2011).
Számos kutatás többszintű elemzésre törekedve azonosít iskolai- és osztályszintű tényezőket, valamint az egyéni különbségekből származó hatásokat, melyen belül elsősorban a nem és az etnikai hovatartozás a legvizsgáltabb tényező (Bevans, K. B., Bradshaw, C. P., Miech, R. & Leaf, P. J., 2007; Mitchell, M. M., Bradshaw, C .P. & Leaf, P. J., 2010). A jelen vizsgálatban a különböző iskolatípusok kiegyenlített megjelenítése mellett olyan egyéni változókat helyezünk előtérbe, mint a tanulás motivációs jellemzői és a jungiánus megközelítést alapul vevő tanulói személyiségstílusok. Az osztályklíma vizsgálatát az általunk összeállított osztályklíma kérdőívvel végeztük (Katona, 2012), a motivált, önszabályozó tanulás felmérésére az MSLQ magyar nyelvre adaptált változatát (Pintrich, R. R., & DeGroot, E. V., 1990) alkalmaztuk, míg a tanulói személyi-

ségstílus feltérképezéséhez az SSQ magyar (Katona, Oakland, 1999) rövidített változatát alkalmaztuk. A jelen kutatásban az osztályban észlelt teljesítményelvárás elérhetőségének az intrinsic motiváció, a hatékonysághit, a szorongás és a stratégiahasználat által befolyásolt feltételeit elemezzük. Ezen kívül a tanulói személyiségstílus és az osztály észlelt társas támogatórendszerének összefüggéseit vizsgáljuk 7., 9. és 11. osztályos diákok körében (N=960).

Kulcsszavak: osztályklíma, motiváció, tanulói stílus

Lelki erőforrások és gyógyulás: újabb eredmények

Sz37

Szervező: **Bányai Éva -** ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Bárdos György** - ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

A szimpózium az MPT XXI. Országos Tudományos Nagygyűlésén, Szombathelyen tartott szimpóziumunk folytatásaként azokról az újabb eredményekről számol be, amelyeket munkacsoportunk a hipnoterápia melldaganatos betegekre kifejtett hatásával kapcsolatos – több évre tervezett – randomizált prospektív klinikai vizsgálatában 2011 októberétől mostanáig, 46 beteg nyomonkövetése alapján kapott.

A négy intézmény együttműködésével indult vizsgálat célja annak a hipotézisnek a tesztelése, hogy a kemoterápiához társított hipnoterápia pozitív hatást fejt ki a közepes-magas kockázatú emlődaganatos betegek életminőségére, hangulatára, megküzdési kapacitására és immunfunkcióira, valamint hosszabb távon relapszusmentes túlélésére. A hipotézist az indokolja, hogy a rák diagnózissal szembesülő betegek olyan érzelmi sokkot élnek át, ami általában módosult tudatállapotot vált ki náluk. Ebben a spontánul kialakult negatív transzban a hipnoterápia és a szuggesztív technikák különösen alkalmasak lehetnek arra, hogy segítségükkel a betegek felismerjék a túlélés esélyét, és ennek érdekében mozgósítsák rejtett erőforrásaikat. A hipnoterápia daganatos betegeknél történő klinikai alkalmazása előtt azonban fontos annak bizonyítása, hogy a hipnózisban alkalmazott pozitív szuggesztiók valóban kedvező hatást fejtenek ki a rákbetegek gyógyulására. Daganatos betegeknél a hipnoterápia testi/lelki immunitás erősítésére kifejtett hatásainak ellenőrzött vizsgálatára és e hatások felhasználására hazánkban eddig még nem történt kísérlet. Nemzetközi szinten is hiányzik az olyan jól kontrollált, randomizált prospektív hatásvizsgálat, amelyben a hipnoterápia immunerősítő és végső soron túlélésre gyakorolt hatékonyságát önmagában, megfelelő kontrollcsoport alkalmazásával vizsgálták volna. Kutatásunk tehát mind elméleti, mind gyakorlati szempontból nemzetközileg is fontos eredményekkel kecsegtet.

A szimpózium bevezető előadásában Bányai Éva és munkatársai ismertetik a kutatás szakirodalmi hátterét, a vizsgálati elrendezést, és ennek az elrendezésnek, valamint az eddigi eredményeknek az elméleti és gyakorlati jelentőségét

Márián Renáta és munkatársai előadása a melldaganatos betegek életminőségre vonatkozó adatait illesztett egészséges kontrollcsoport válaszaival veti össze a kezelés különböző fázisaiban. Emellett összehasonlítja a kemoterápiás kezelés okozta változásokat a betegek különböző csoportjaiban.

Vargay Adrienn és munkatársainak előadása a betegek pszichológiai immunkompetenciájának alakulásáról, valamint a kemoterápia során számukra nyújtott lelki támogatás élményekre gyako-

rolt hatásáról, és az élmények pszichológiai immunitással való összefüggéseiről ad számot. Jakubovits Edit és munkatársainak előadása a pszichoszociális támogatás testi hatásait foglalja össze, külön kiemelve a hipnoterápia természetes ölősejtek (NK sejtek) aktivitására gyakorolt hatását. Az előadás kitér a testi és lelki immunitás összefüggéseire is.

Kulcsszavak: életminőség, emlődaganat, pszichoszociális támogatás, hipnózis, zene, pszichológiai immunkompetencia, szubjektív élmény, természetes ölősejtek, kemoterápia, mellékhatások

Előadások

Kemoterápia kiegészítéseként alkalmazott hipnoterápia hatásvizsgálata: prospektív randomizált klinikai kutatás

Bányai Éva - ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék
Horváth Zsolt - DEOEC Onkológiai Intézet
Jakubovits Edit - SE Egészségtudományi Kar; ELTE Pszichológiai Doktori Iskola

Az előadás az ELTE Affektív Pszichológia Tanszéke és Magatartáspszichológiai Doktori Programja által kezdeményezett, és az Országos Onkológiai Intézet (OOI) Kemoterápiás B Osztályával, a Vas Megyei Markusovszky Kórház Onkoradiológiai Osztályával, valamint a SE Genetikai, Sejt- és Immunbiológiai Intézetével együttműködésben végzett kutatás tervezésének etikai és módszertani megfontolásait, valamint vizsgálati elrendezését foglalja össze, s végül kitér a kutatás elméleti és gyakorlati jelentőségére.
Az 5 csoportot összehasonlító vizsgálatban etikai és módszertani megfontolások alapján kétféle lelki támogatás – hipnózisban alkalmazott pozitív szuggesztiók, illetve zenei összeállítás – hatását 3 speciális lelki támogatásban nem részesülő kontroll csoport eredményeivel vetjük össze. A hipnózis-, illetve zenés csoportba olyan betegek kerülnek random besorolás alapján, akik az OOI-ben e kétféle „lelki támogatás" hatásvizsgálatára jelentkeznek. A lelki támogatásban nem részesülő kontroll csoportokba a „lelki állapot és gyógyulás" összefüggéseinek vizsgálatára toborozzuk a betegeket: az OOI-ben azokat, akik nem igénylik a lelki támogatás általunk felajánlott formáit, Szombathelyen pedig minden beválasztható beteget, akiket aztán egy kérdőív alapján két csoportra osztunk: az egyikbe azok kerülnek, akik vállalnák, a másikba azok, akik nem vállalnák a lelki támogatás hatásvizsgálatában való részvételt.
A vizsgálatban nyirokáttétes, közepes-magas kockázatú HER2-negatív melldaganatos betegeket műtétük után, az onkológusukkal való első találkozáskor kérjük fel a vizsgálatban való részvételre. A betegek kemoterápiás kezelése egységes protokoll szerint történik: mindenki 4 ciklus AC (3 hetente) és 12 ciklus heti PAC kezelést kap. A vizsgálat kezdetekor, majd az 1. PAC kezelés előtt, illetve a kemoterápiás kezelés befejeztével minden vizsgálati csoportban felmérjük a v.sz.-ek életminőségét és pszichológiai immunkompetenciáját, majd a kemoterápia 25 hetes időtartama alatt az infúziós kezelések és a vérképkontroll vizsgálatok alkalmával először feltérképezzük a betegek hangulatát, érzelmi és fizikai állapotát, majd a kezelés, illetve a vizsgálat végén kikérdezzük őket élményeikről. Az OOI-ben a lelki támogatásra jelentkező két csoport v.sz.-ei fejhallgatón keresztül a kezelések és vérképkontrollok során vagy standard hipnoterápiás szuggesztiósort vagy zenei összeállítást hallgatnak. A betegek fizikai állapotát a szokásos fizikai és vérképvizsgálatok mellett három alkalommal az NK sejtek mennyiségének és aktivitásának vizsgálatával is ellenőrizzük.

A szimpózium előadásai 20 hipnózisban, 14 zenés támogatásban részesülő és 12 speciális lelki támogatás nélküli kontroll v.sz. eredményein alapulnak.
A további előadásokban részletezett eredményeink a viszonylag kis elemszám ellenére máris alátámasztják azt a hipotézisünket, hogy a hipnoterápia kedvező hatást fejt ki a daganatos betegek testi/lelki immunitására és életminőségére.

Kulcsszavak: életminőség, emlődaganat, hipnózis, zene, lelki támogatás, pszichológiai immunkompetencia, szubjektív élmény, NK sejt aktivitás, kemoterápia

A közepes- és magas rizikójú emlődaganatos betegek életminőségének változása a kemoterápiás kezelést kiegészítő hipnózis- és zene által kiváltott élmények hatására

Márián Renáta - Vas Megyei Markusovszky Lajos Kórház Pszichiátriai Osztály;
ELTE Pszichológiai Doktori Iskola
Németh Georgina - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola
Tisza Kálmán - ELTE PPK Pszichológia szak MA képzés
Bányai Éva - ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék

Az Egészségügyi Világszervezet többdimenziós életminőség koncepcióját alapul véve az emlődaganatosok életminőségének alakulását a WHO Quality of life 5 tárgykört (pszichológiai, fizikai, spirituális, környezeti, függetlenség szintje) és 24 faktort alkotó 100 tételt magába foglaló kérdőívével (WHOQOL-100) mérjük. A standard kemoterápiás kezelés alatt a WHOQOL-100 kérdőív felvételére háromszor kerül sor: az 1. AC megkezdése előtt (kemoterápiás kezelés 0. hetében), az 1. PAC kezelés megkezdése előtt (a kemoterápia 13. hetében), valamint a 12. PAC befejezésekor (a kemoterápia 25. hetében). Így lehetővé válik az életminőség egyéni és csoportok szerinti (hipnózis-, zene-, és a kontroll csoportok) alakulásának nyomon követése is.
A jelen előadás vizsgálati populációját 44 emlődaganatos és 106 egészséges illesztett kontroll személy képezi. A 44 emlődaganatos közül 20 fő tartozik a hipnózis-, 14 fő a zene-, 12 fő a kontrollcsoportba.
Az eredmények alapján elmondható, hogy a kemoterápiás kezelés kezdetekor az emlődaganatos személyek életminőségüket csupán a függetlenség szintje (pzerelésre való rászorultsága is szignifikánsan magasabb lesz, mint az illesztett kontroll csoporté (pelés megkezdésekor: a pszichológiai (pörben.
A hipnózis – a zenés és a kontroll csoporttal szemben – a kemoterápia 13. hetére facilitálja az új készségek és információk megszerzésére való képességet (pminőségre kifejtett pozitív hatását igazolják, hiszen a hipnózisban adott pozitív szuggesztiók olyan változásokat indítanak el, amelyek elősegíthetik a betegek poszttraumás növekedését.

Kulcsszavak: életminőség, emlődaganat, kemoterápia, fizikai egészség, pszichés jóllét, szociális kapcsolatok, spiritualitás, pszichoszociális intervenció

Újabb eredmények a hipnózis, illetve a zene által kiváltott élmények és a pszichológiai immunkompetencia kapcsolatáról emlődaganatos betegeknél

Vargay Adrienn - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; Heim Pál Kórház Madarász utcai részleg Gyermek Onkohaematológiai Osztálya
Pólya Tibor - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet
Zsigmond Orsolya - ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék
Bányai Éva - ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék

Az MPT tavalyi szombathelyi Tudományos Nagygyűlésén bemutatatott előadásunk folytatásaként az Országos Onkológiai Intézet (OOI) Kemoterápiás B Osztályán és a Vas Megyei Markusovszky Lajos Kórház Onkoradiológiai Osztályán magas- és közepes rizikójú emlődaganatos betegekkel végzett vizsgálatunk újabb eredményeiről számolunk be.
A standard kemoterápiás kezelés előtt a betegek pszichológiai immunkompetenciáját az Oláh Attila által kifejlesztett PIK kérdőív két változatával, a vonás-, illetve állapot pszichológiai immunkompetenciát mérő tesztekkel vizsgáljuk. A 4 AC kezelés 12 hetének elteltével, az első PAC kezelés előtt a pszichológiai immunkompetencia kérdőív állapot változatának (PIK-S), majd a kemoterápiás kezelés lezárulásakor, újabb 12 hét PAC kezelés után a PIK tesztek mindkét változatának ismételt felvételére kerül sor. A pszichológiai immunkompetencia alakulását a betegek kemoterápiás kezelés alatti élményeivel vetjük össze. A lelki támogatásra jelentkező vizsgálati személyek (vsz-ek) az OOI-ben a kezelések során, valamint az AC kezelést követő héten történő vérképkontrollok alkalmával fülhallgatón keresztül standard hipnoterápiás szuggesztiósort, illetve kontrollként azonos hosszúságú zenei összeállítást hallgatnak. Az OOI-ben lelki támogatást nem igénylő kontroll vsz-ek és a szombathelyi kontroll csoport a kezelés és a vérképkontroll alkalmával semmit sem hallgat. Minden vsz kemoterápia és vérképkontroll alatti élményeit szó szerint rögzítjük, és utólag több szempont alapján tartalomelemzésnek vetjük alá.
Vizsgálatunk eddigi elemszáma 46 fő, ez a szám folyamatosan bővül. A vsz-ek közül 20 a hipnózis-, 14 a zene-, 12 a kontroll csoportba tartozik. Eddigi eredményeink alapján a lelki támogatásban részesülő betegek pszichológiai immunkompetenciája a sok megpróbáltatással és mellékhatással járó kezelések ellenére sem romlik a kezelések előtti szinthez, illetve a normál populáció átlagához képest. A kontroll csoport ezzel szemben több skálán szignifikánsan alacsonyabb értékeket mutat már a második PIK mérés alkalmával is, mint a lelki támogatásban részesülő csoport és az egészséges populáció. Mind a hipnózis, mind a zene hatására képesek a betegek intenzív élmények átélésére. Azoknál a leginkább megtartott a pszichológiai immunkompetencia, akik akár hipnózis, akár zene hatására intenzív élményeket élnek át.

Kulcsszavak: pszichológiai immunkompetencia, PIK, emlődaganat, hipnózis, pszichoszociális intervenció, szubjektív élmény, tartalomelemzés

Kemoterápia kiegészítéseként adott hipnoterápia hatásvizsgálata mellrákos betegek vérkép és immunológiai paramétereire és testi állapotára

Jakubovits Edit – SE Egészségtudományi Kar; ELTE Pszichológiai Doktori Iskola
Horváth Zsolt - Debreceni Egyetem OEC Onkológiai Intézet
Vogl Krisztina - Magyar Hipnózis Egyesület
Pállinger Éva - SE Genetikai Sejt- és Immunbiológia Intézete
Papp Ágnes - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Kun Márton - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Bányai Éva - ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék

Az Országos Onkológiai Intézet és a Vas Megyei Markusovszky Lajos Kórház Onkoradiológiai Osztályán folyó komplex kutatásunkban a lelki tényezők vizsgálata mellett azt a hipotézist is vizsgálat tárgyává tettük, hogy a kemoterápiához társított hipnoterápia pozitív hatást fejt-e ki a közepes- és magas kockázatú emlődaganatos betegek (n=46) immunfunkcióira és fizikai állapotára. A hipnotizált betegek vérképét és a mellékhatásként fellépő tüneteit hasonlítottuk össze olyan betegek hasonló adataival, akik vizsgálatunkban kontrollként zenei összeállítást vagy kiemelt figyelmet kaptak, illetve olyan, életkorban illesztett betegek adataival, akik a kezdeti terápiás szakasszal megegyező ellátásban részesültek (4 ciklusban alkalmazott adriamycin és cyclophosphamid), a kutatásunk előtti 4 év során (n=33). Összevetettük ezen csoportok vérképét és a természetes ölősejtek aktivitásértékeit (NKCA), valamint a hányás, hányingerre vonatkozó adatait.

A vérkép és a hányinger, hányás vonatkozásában eddig szignifikáns különbséget nem találtunk. Az NKCA értékek a kiindulási értékhez képest a második mérési ponton, a kemoterápia 4. ciklusának befejezésekor minden csoportban emelkedtek (ellentétben azokkal a szakirodalmi adatokkal, ahol nem kaptak a betegek semmiféle támogatást), de szignifikánsan csak a hipnózis csoportban, ezen belül is a hipnábilisabb betegek körében (p=0,021). Az NKCA aktivitás a 3. mérési ponton, a kemoterápia végén majdnem mindenkinél csökkent a kiindulási értékhez képest, de még kevés adat áll rendelkezésre statisztikai elemzéshez. Az NK aktivitást mediánérték szerint elválasztva a második mérési ponton a kontroll betegek mind az alacsony NKCA csoportba kerültek (khi-négyzet próba p=0,005). A t-próba alkalmazásával a magas NKCA aktivitású csoport az Oláh féle PIK kérdőív alskáláival mért értékei közül a 2. mérési ponton a Szociális Alkotóképesség vonatkozásában szignifikáns (p=0,045), a Leleményesség, Énhatékonyság, Empátia vonatkozásában tendenciaszintű eltérést mutatott az alacsonyhoz képest. Mivel a magas NK aktivitású csoportot főleg a hipnózisos csoport tagjai alkotják, ezért feltehető, hogy az aktivitásra felszólító szuggesztiók hatása nemcsak az NK aktivitást fokozta, hanem a betegek kognitív megküzdési módjait is.

Kulcsszavak: hipnózis, emlődaganat, kemoterápia, természetes ölősejtaktivitás, mellékhatások

Madárfészekrajz - Kötődés kutatások a Pázmányon

Sz38

Szervező: **Csabai Krisztina -** PPKE BTK Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Nagy László -** PTE Személyiség- és Klinikai Pszichológiai Tanszék

A Madárfészekrajzot, mint a kötődési minták projektív vizsgálóeszközét Kaiser (1996) alkalmazta először felnőttek művészetterápiájában. Felismerte, hogy a Madárfészekrajz szimbolizálhatja az anyai gondoskodás és elhanyagolás korai tapasztalatait.
A PPKE Pszichológiai Intézetében 2008 óta folyó Kötődés Kutatási Műhely keretében közel 2500 különféle életkorú (gyermek, serdülő és felnőtt), és családi státuszú (egyedülálló, házas, elvált, gyermekes és gyermektelen), egészséges, illetve valamilyen klinikai zavarral küzdő egyénnel vettünk fel Madárfészekrajzot, a hozzá kapcsolódó történetekkel együtt.
Az általunk kidolgozott részletes kikérdezési protokoll, valamint az ennek alapján kialakított új, Bowlby (1969), valamint Marvin és Stewart (1990) koncepcióján alapuló többdimenziós kódrendszer segítségével értékelni tudjuk a gondozó és az utódok közötti dinamikus kapcsolati munkamodelleket, a családi rendszer reprezentációit, valamint az egyén sajátos szorongásait, illetve vágyait, és lehetséges traumáit a kötődési és családi kapcsolatai tekintetében (Hámori, Djuroska, Unoka, Nagy, 2011).
Eddigi kutatásaink arra utalnak, hogy fészekrajz többdimenziós elemzésével kapott mintázatok sajátosan jellemezhetnek egy életkori, valamint egy adott klinikai csoportot. A több dimenzió együttjárását felrajzoló mintázatok - más, kötődés-specifikus kérdőívek eredményeinek együttes értelmezésével - alkalmasak az egyes klinikai csoportok közötti különbségek azonosítására, ezen belül is annak felmérésére, hogy a kötődési és/vagy a családi reprezentációk dinamikus struktúráiban hol és hogyan jelenik meg az adott zavarra jellemző sajátos kötődési problematika. A rajzban megjelenített kapcsolatok és az ehhez fűzött egyéni történetek tükrözhetik a személy aktuális, vagy korai tapasztalatait, de éppúgy a vágyait és szorongásait is a fészekrajz felhívó jellegével összefüggésben. Ezeknek az eldöntése csupán a rajzi jegyek, vagy a történeti elemek alapján nem lehetséges. Értelmezésük, kibontásuk egy folyamat része kell, hogy legyen (Hámori, Djuroska, 2012).
A szimpóziumban a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Kötődés Kutatási Műhelyében, a Madárfészekrajzzal folytatott fejlődéslélektani és klinikai kutatásaink legújabb eredményeiből mutatunk be részleteket. Hámori Eszter bevezető előadásában összefoglalja a Madárfészekrajzzal folytatott eddigi kutatásaink fő irányait, módszertani kérdéseit, valamint a vizsgált életkori, és klinikai csoportokkal kapott eredményeinket. Csabai Krisztina a korai táplálás élményvilágát elemzi Anorexia Nervosában szenvedő gyermekek anyáinak Madárfészekrajzaiban. Turcsán Fanni droghasználók, valamint depresszió diagnózisával kezelt pszichiátriai betegek kötődési jellegzetességeit mutatja be. Végül, Désfalvi Judit műhelyünk legfrissebb kutatási témájának, az idősek otthonában élőkkel és gyermekeikkel folytatott kötődésvizsgálatának eredményeit prezentálja.

Kulcsszavak: Madárfészekrajz, kötődés, többdimenziós elemzés, életkori sajátosságok, klinikai csoportok

Előadások

A Madárfészekrajz alkalmazása a kötődéskutatásban - Fejlődéslélektani és klinikai vonatkozások

Hámori Eszter - PPKE BTK Pszichológiai Intézet
Csabai Krisztina - PPKE BTK Pszichológiai Intézet

A Pázmányon folyó Kötődés Kutatási Műhelyünkben 2008 óta közel 2500 különféle életkorú (gyermek, serdülő és felnőtt), és családi státuszú (egyedülálló, házas, elvált, gyermekes és gyermektelen) egészséges, illetve valamilyen klinikai zavarral küzdő egyénnel vettünk fel a Madárfészekrajzot, a hozzá kapcsolódó történettel együtt. Előadásomban a Madárfészekrajzzal végzett kötődés kutatásaink legfőbb irányait és eredményeit mutatom be.

Egyik legfontosabb módszertani kérdésünk a Madárfészekrajz kutatási és klinikai alkalmazhatóságára irányul és a rajzok értékelésének, értelmezésének operacionalizálását érinti. A felnőttkori kötődési stílus kutatásaiban napjainkban elterjedő „többdimenziós kontinuum modell” (lásd például Fossati és mtsai, 2003) alapján kiindulópontunk az volt, hogy a Belső Munka Modellek dinamikájának komplexitása eltérően jellemezhet egy-egy életkori csoportot vagy egy adott klinikai zavart. Kaiser és Deaver (2009) célkitűzésével ellentétben mi nem találtuk járható útnak a „kategorizációs modellben” való gondolkodást, nem törekedtünk arra, hogy az egyes kötődési kategóriák életkorra, vagy klinikai csoportra jellemző egyedi grafikus jegyeit, vagy történeti elemeit csoportosítsuk. Eredményeink szerint ugyanaz a grafikai, vagy történeti jellemző önmagában többféle jelentést is hordozhat, és az adott speciális kontextuson belül más-más kötődési reprezentációra utalhat. Ezzel szemben a rajzi- és történeti elemekből kialakított dimenziók együttes és komplex értelmezése a – kötődési stílus többdimenziós kontinuum modelljének keretében – a kapcsolati reprezentációk összetettebb dinamikájának felmérését teszi lehetővé, az általunk kialakított kikérdezési protokoll és elemzési kódrendszer segítségével.

A Madárfészekrajz többdimenziós elemzésével (Hámori és mtsai, 2009, 2010, 2011) a Környezeti és Kapcsolati dimenziók együttes figyelembevételével jól értelmezhető különbségeket találtunk az egyes életkori övezeteken belül a különféle klinikai csoportok között. Emellett, a rajzokban megjelenő kapcsolati fantáziák egyedi tartalma olyan információkat nyújt az adott személyről, amely színezi az adott életkori sajátosság egyéni jegyeinek, illetve egy adott klinikai zavar specifikus érzelmi-kapcsolati élményvilágának a feltárását.

Kaiserral (1996) összhangban mi is azt tapasztaltuk, hogy a Madárfészekrajz elkészítését szívesen vállalja bármely korosztály, egészségességtől, vagy klinikai zavartól függetlenül. Fiatal, kisgyermekes szülőpárokkal felvett fészekrajzaink például azt mutatják, hogy a pár által függetlenül készített rajzok, majd azok közös megbeszélése jó alapot nyújt a kapcsolati vágyak, fantáziák, szorongások megfogalmazásához és megosztásához, s mint ilyen, a terápiás, vagy konzultációs kapcsolat építésének segítője lehet (Hámori, Djuroska, 2010).

Kulcsszavak: Madárfészekrajz, kötődés, többdimenziós elemzés, egyedi tartalmak, diagnosztika, konzultáció

A korai táplálás élményvilága és a madárfészekrajz jellegzetességei anorexiában szenvedő gyermekek édesanyjánál

Csabai Krisztina - PPKE BTK Pszichológiai Intézet
Hámori Eszter - PPKE BTK Pszichológiai Intézet
Szabó Pál - DE BTK Pszichológiai Intézet
Pászthy Bea - SE I. sz. Gyermekgyógyászati Klinika

A szoptatás az anyaság legmeghittebb és legszebb tevékenysége, az anyaság szimbólumának tekintik. Az anyák olyan érzelmi visszacsatolás élményét élik át a szoptatáson keresztül, mely az anyai kompetencia érzését növeli, önértékelésüket táplálja. Így válik a táplálás, táplálkozás az anya-gyermek kapcsolatban érzelmi szabályozó funkcióval rendelkező területté, mely tovább alakítja az anya és gyermeke közötti kötődési kapcsolatot. A Madárfészekrajz, mint a korai gondozás és a kötődési kapcsolat reprezentációinak feltérképezésére szolgáló eszköz, képes az anyai korai gondozási élmények megjelenítésére, és betekintést nyújt az anyai élményvilágba. Mindezt összevetettük a várandósságra, a szülés utáni időszakra vonatkozó anyai élménybeszámolóval, melyet a Szoptatási interjú segítségével végeztünk. Ezáltal lehetőséget kapunk az anyai gondoskodás tudattalan összefüggéseinek feltérképezésére.

Kulcsszavak: szoptatási interjú, anyai gondozás, anorexia, Madárfészekrajz

Kötődés vizsgálata droghasználóknál és depresszív zavarban szenvedő betegeknél - Zavarra specifikus tartalmak a Madárfészekrajzban

Turcsán Fanni - PPKE BTK Pszichológiai Intézet
Hámori Eszter - PPKE BTK Pszichológiai Intézet
Csabai Krisztina - PPKE BTK Pszichológiai Intézet
Unoka Zsolt - SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika

Kutatásomban a kötődési kapcsolatok, kötődési stílus sajátosságait vizsgáltam felnőtt droghasználók, valamint depresszió diagnózissal kezelt pszichiátriai betegek körében. Vizsgálatomat a PPKE Pszichológiai Intézete, az SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinikája és a PTE Klinikai Pszichológiai Tanszéke együttműködésében kezdeményezett, három éve folyó kutatási projekt részeként végeztem. A programban a felnőttkori klinikai zavarok (hangulat-, szorongásos-, személyiség-, evészavarok és szenvedélybetegségek) kötődés-specifikus jellemzőinek vizsgálata zajlik. A szakirodalmi adatok szerint a korai évek traumatikus tapasztalatai, a kötődési kapcsolatokban keletkező zavarok és elakadások előre jelezhetik a későbbi kapcsolatokban megjelenő kötődési problémákat, amelynek előfordulási gyakorisága kiemelten magas személyiségzavarban szenvedők, droghasználók, valamint hangulati zavarban szenvedők csoportjainál (Fónagy, Target, 1998; Hámori, 2010; Pohárnok, 2003). A Madárfészekrajzzal végzett legfrissebb kutatások bizonyítják, hogy a gondozó és az utódok közötti dinamikus kapcsolati munkamodellek, a családi rendszer reprezentációi, valamint az egyén korai kötődési traumái megjelennek a rajzi ábrázolásban és a madárfészekhez fűzött történetekben (Hámori, Djuroska, Unoka, Nagy, 2011).
Kutatásomban összesen 60 fő vett részt, 20 drogrehabilitációs központban bent fekvő fiatal felnőtt, 20 pszichiátriai osztályon fekvő depresszió diagnózissal kezelt beteg, valamint 20, életkorban és nemben illesztett egészséges személy (kontroll csoport). A diagnosztikai felmérést a

SCID-I és SCID-II. félig strukturált diagnosztikai interjúval, a korai és jelenlegi kapcsolati tapasztalatok felmérést egy erre a célra összeállított demográfiai kérdéssorral végeztem. A Madárfészekrajzot a legújabb felvételi protokollal vettem fel. A személyek kitöltötték továbbá a Kötődési Stílus Kérdőívét (ASQ; Feeney és mtsai, 1994; magyar adaptációja: Hámori és mtsai, 2009, 2010) a Szülői Bánásmód Kérdőívét (HPBI, Tóth és Gervai, 1999), a Közvetlen Kapcsolatok Kérdőívét (ECR-R, magyar adaptációja Nagy, 2005) és a Young-féle Séma Kérdőívet (YSK, magyar változata: Unoka és mtsai, 2004) és SCL-90-R Kérdőívet.
A korábbi eredményekhez (Hámori és mtsai, 2011) hasonlóan specifikus, az adott klinikai csoportra jellemző együttjárási mintázatokat kaptunk a madárfészekrajz többdimenziós skálái és a kötődés-specifikus kérdőívek együttjárása között. Emellett, zavarra specifikus egyedi tartalmakat különítettünk el a Madárfészekrajzokhoz fűzött történetekből a gondozót és a szülő-gyermek kapcsolatot fenyegető veszélyek tekintetében, és a történetek hangulati ábrázolását illetően.

Kulcsszavak: Kötődési minták, kapcsolati zavarok, Madárfészekrajz, depresszió, droghasználat, specifikus fészekrajz tartalmak

Kötődési jellegzetességek vizsgálata idősek otthonában élők és gyermekeik körében

Désfalvi Judit - Fővárosi Önkormányzat Idősek Otthona

A pszichológia egyre átfogóbban vizsgálja az idős kor lélektanát, az idősekkel való foglalkozás az egész társadalmunknak feladata. Jelen munkám célkitűzése az volt, hogy olyan élethelyzetben lévő időskorúakat vizsgáljak kapcsolati, kötődési rendszerük mentén, akik nem az általános, vagy megszokottnak mondott élettérben, - mint például család - élik mindennapjaikat, hanem egy eléggé zárt kontextusban, az idősek otthonában. Mivel a számukra merőben új helyzet egészen más beilleszkedési stratégiát kíván meg mind kapcsolati, mind asszimilálódási szinten, munkámban a kötődési mintázatok feltárásával próbáltam megközelíteni az idős személyek otthonban való életformáját. Kíváncsi voltam arra, hogy miként kapcsolódik az idős ember a családjához, és hogyan az otthonban élő társaihoz? Milyen kötődési mintázatot mutatnak a bentlakók, és milyet felnőtt gyermekük, s található-e párhuzam? Megjelenik-e vizsgálat folyamán a kötődési minták átvivődése a szülőkről, azok felnőtt gyermekére?
Dolgozatomban a szakirodalom elméleteire alapozva a hipotéziseimet három részre csoportosítottam, úgymint a kötődés transzgenerációs modelljén alapuló hipotézisek, majd az otthonban való lét élménye, és a kötődési sajátosságok az élettapasztalat függvényében, illetve az otthonban élők lelkiállapota, kötődési mintázata, és az észlelt szülői bánásmód összefüggéseinek tekintetében. A vizsgálatban 24 fő otthonban lakó idős személy, 11 férfi, és 13 nő, valamint 20 fő hozzátartozó - 5 férfi, és 15 nő - vett részt. Munkámhoz egy félig strukturált interjút, egy projektív eljárást – (Fészekrajz-teszt, Kaiser, 1996, Hámori et al., 2011), valamint öt kérdőívet használtam (Szülői bánásmód kérdőíve – Tóth-Gervai, 1999; Kötődési Stílus Kérdőíve – Feeney és mtsai, 1994, Hámori és mtsai, 2010; Reménytelenség Skála - Beck et al., 1974, Peczel Forintos, Sallai, 2001; STAI – Szorongás Kérdőív - Spielberg et al., 1970, Kopp, Fóris, 1993, Beck - Depresszió Kérdőív - Beck et al., 1961, Kopp, 1993). Eredményeim szerint a kérdőívekben nincs jelentős együttjárás a szülők és gyermekeik között a biztonságos, illetve a szorongó kötődésre utaló skálák között, és nincs különbség a szülő és gyermek között az észlelt szülői bánásmód megítélésében sem. Részben igazolódott viszont a Fészekrajz alskáláin, hogy a kötődési mintá-

zat átadódhat a generációkon keresztül. Igazolódott, hogy az életcél hiánya kapcsolatban lehet a depresszióval és reménytelenséggel, és bebizonyosodott, hogy a bentlakó, céltalan idősek szorongóbb jegyeket mutatnak a fészekrajzokban, mint gyermekeik.
Eredményeim igazolták, hogy a kötődési reprezentáció bizonyos tekintetben mutathat generációs hasonlóságot. Az idős bentlakó lelkiállapota összefüggésben van azzal, ahogyan kötődéseit, kapcsolatait megéli, ábrázolja. Az otthonban való lét ugyanakkor befolyásolja a bentlakó mentális életét, kapcsolataihoz való hozzáállását.

Kulcsszavak: időskor, kötődés, Madárfészekrajz, szülő-gyermek kapcsolat, idősek otthonában való lét pszichológiája

Mentális egészség serdülőkorban:
a szubjektív jóllét és az életminőség alakulása az érzelemszabályozási képességek és a testkép függvényében

Sz39

Szervező: **Kökönyei Gyöngyi -** ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Reinhardt Melinda -** KRE BTK Pszichológiai Intézet

A szimpózium előadásai különböző serdülő csoportokban arra keresik a választ, hogy a mentális egészség vagy jóllét hátterében milyen – elsősorban intraperszonális – jellemzők azonosíthatók. A négy előadás, ami négy független, de bizonyos pontokon szorosan összekapcsolódó kutatást mutat be, jellegzetesen két jellemző – így az érzelemszabályozás és a testkép – valamelyikét állítja a kérdésfeltevés fókuszába. Ismert, hogy a serdülőkor kitüntetett időszak egyrészt a testkép (Hankin és Ambranson, 2001), másrészt pedig a szabályozó, így az érzelemszabályozó folyamatok reorganizációjában (Steinberg, 2005). Ez alapján feltételezzük, hogy a serdülőkori alkalmazkodásban mind az érzelemszabályozó képességek, mind a testre vonatkozó elképzelések kiemelt szerepet töltenek be.
Az első előadás a tapasztalati elkerülés – vagyis az a tendencia, hogy az egyén a számára szorongást kiváltó helyzeteket, jelzéseket, gondolatokat elkerülje – mint maladaptív érzelemszabályozási stratégia és a szubjektív jóllét, valamint a pozitív érzelmek szabályozásának stratégiái és a szubjektív jóllét közötti kapcsolatot elemzi iskoláskorúak mintáján.
A második előadás az érzelmi és viselkedéses problémák szempontjából magas rizikójú fiatalok jóllétével foglalkozik, szintén érzelemszabályozási keretben. A nevelőotthonban nevelkedő és javítóintézeti nevelésben részesülő fiatalok élettel való elégedettségében és a testi panaszok előfordulásában keresi a rumináció és a pozitív érzelmek szabályozásának szerepét. Fontos eredménynek tűnik, hogy ez utóbbi a proszociális viselkedéssel állt összefüggésben.
A harmadik és negyedik előadás krónikus betegséggel együtt élő fiatalok körében vizsgálja az életminőség meghatározó tényezőit. A harmadik előadásban bemutatott kutatás diabéteszben a testkép és a testi énhatékonyság és az általános és diabétesz specifikus életminőség kapcsolatával foglalkozik. A negyedik előadás pedig gyulladásos bélbetegséggel együtt élő fiatalok mintáján a testkép és rumináció hatását vizsgálja az élettel való elégedettség és a betegséggel összefüggő életminőség vonatkozásában.
A négy vizsgálat eredményei gyakorlati szempontból is relevánsak, rámutatnak arra, hogy – a vizsgált csoporttól is függően –, mik azok a jellemzők, amelyek tudatos fejlesztésével a serdülő korosztályban javítható a szubjektív jóllét, ill. az életminőség.

Kulcsszavak: serdülőkor, tapasztalati elkerülés, szubjektív jóllét, rumináció, testkép, érzelemszabályozás, pozitív érzelmek, krónikus betegség

Előadások

A tapasztalati elkerülés és jóllét kapcsolata iskoláskorúak körében

Szemenyei Eszter - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola
Kökönyei Gyöngyi - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Cél: A tapasztalati elkerülés – azaz a szorongás csökkentése érdekében alkalmazott viselkedéses elkerülő stratégia, a gondolatok, események, helyszínek kerülése, melyeket az egyén a nem kívánt negatív érzelmekkel összekapcsolódónak vél (Hayes és mtsai, 1999) – a pszichológiai rugalmatlanság (Greco és mtsai, 2008) egy olyan formája, amely a mentális és testi megbetegedések kutatásában gyakran mért konstruktum, egészséges gyermekeknél azonban kevéssé vizsgált jelenség. Ismert továbbá, hogy a tapasztalati elkerülés gyermekkorban alakul ki, s később a verbális és nem verbális kommunikáció tartja fenn (Greco és mtsai, 2004, 2005). Célunk az volt, hogy iskoláskorú gyerekek körében vizsgáljuk a családi érzelmi kommunikáció és tapasztalati elkerülés kapcsolatát, illetve ezek hatását a szubjektív jóllétre. Emellett a pozitív érzelmek szabályozásának hatását is felmértük.
Módszer: 166 iskoláskorú gyermekkel (13-18 évesek; átlagéletkor: 15,91, szórás: 1,18) végzett kérdőíves vizsgálatban a családi érzelmi kommunikáció (FAD Családi kommunikáció skálája; Epstein és mtsai, 1983), a tapasztalati elkerülés (Greco és mtsai, 2008), valamint a pozitív érzelemszabályozás (saját tételek) hatását vizsgáltuk az élettel való elégedettségre (Cantrill létra, Cantrill, 1965), a szubjektív egészségpanaszok gyakoriságára (Somatic Complaints List, Jellesma és mtsai, 2007), és a pozitív és negatív érzelmek (PANAS, Watson és mtsai, 1988) jelenlétére a nem, az életkor, az anya iskolai végzettsége és az észlelt stressz kontrollálása mellett többszörös lineáris regresszió eljárásával.
Eredmények: Az eredmények alapján a pozitív érzelemszabályozás az élettel való elégedettség (Béta= 0,287; p<0,001, korrigált R^2=0,299) és a pozitív affektivitás (Béta= 0,432; p<0,000, korrigált R^2=0,349) magyarázóváltozójának bizonyult. A tapasztalati elkerülés tendenciája a szubjektív egészségpanaszok (Béta=0,269; p<0,01, korrigált R^2=0,324), valamint a tapasztalati elkerülés és a pozitív érzelemszabályozás a negatív affektivitás (Béta=0,217; p<0,01, korrigált R^2=0,463) szignifikáns magyarázóváltozója volt. A családi érzelmi kommunikáció bár nem bizonyult a vizsgált mutatók magyarázóváltozójának, ám pozitív együtt járást mutatott a pozitív érzelemszabályozással, pozitív affektivitással és élettel való elégedettséggel. Ezzel szemben negatívan korrelált a tapasztalati elkerüléssel és az észlelt stresszel.
Következtetés: A pozitív érzelemszabályozás tehát inkább a „pozitív” jóllét mutatókkal így a pozitív érzelmek gyakoriságával és az élettel való elégedettséggel, míg a tapasztalati elkerülés a „negatív” jóllét mutatókkal, így szubjektív egészségpanaszok megjelenésével és negatív érzelmek átélésével hozható kapcsolatba. Eredményeink rámutatnak arra, hogy az iskolai alapú prevenciós programokban az élményfeldolgozás adaptív módjának a fejlesztése is alapvető feladat.
Az előadás a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült.

Kulcsszavak: tapasztalati elkerülés, pozitív érzelmek, szubjektív jóllét, serdülőkor, testi tünetek

Az érzelmi szabályozás és a jóllét-mutatók vizsgálata magas rizikófaktorú serdülők csoportjában

Szabó Edina - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola
Kökönyei Gyöngyi - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Cél: Az érzelemszabályozási képességek és a jóllét-mutatók kapcsolata jól ismert és empirikusan megalapozott (l. Aldao és mtsai, 2010), azonban kevés olyan kutatás van, mely magas rizikófaktorú serdülőknél vizsgálná ezeknek a tényezőknek az összefüggéseit. Kutatásunk célja a nevelőotthonban nevelkedő és javítóintézeti nevelésben részesülő serdülők érzelemszabályozási képességeinek, viselkedési és mentális problémáinak, illetve különböző jóllét mutatóinak – testi tünetek, élettel való elégedettség – vizsgálata volt. A ruminációt mint maladaptív érzelemszabályozó stratégia mellett a pozitív érzelmek szabályozásának hatását is vizsgáltuk.
Módszer: A vizsgálatban 102 fiú vett részt (átlagéletkor: 16,34, szórás: 1,32). A vizsgálati személyek közül 68 fő tartózkodott javító-nevelő intézetben és 34 fő gyermekotthonban. A kutatás során a ruminációt (Non-Productive Thought Questionnaire, Jellesma és mtsai, 2005), a pozitív érzelemszabályozást (saját tételek), a mentális és viselkedési problémákat (Strengths and Difficulties Questionnaires, SDQ, Goodman, 1997), a testi tüneteket (Somatic Complaint List, Jellesma és mtsai, 2007) és az élettel való elégedettség (Cantrill-létra, Cantrill, 1965) mértük fel.
Eredmények: A korrelációs elemzések szerint a testi tünetek gyakorisága szignifikáns kapcsolatban állt a ruminációval ($r=0,37$, $p<0,001$) és az SDQ által mért kortárskapcsolati problémákkal ($r=0,36$, $p<0,001$). Ezenfelül a rumináció és az érzelmi problémák ($r= 0,62$, $p<0,001$), illetve a rumináció és az élettel való elégedettség ($r= -0,311$, $p<0,01$) között is szignifikáns kapcsolat volt. A pozitív érzelemszabályozás egyedül az SDQ proszociális skálájával ($r=0,419$, $p<0,001$) állt szignifikáns kapcsolatban. A többszörös lineáris regresszióanalízis kimutatta, hogy az életkor és a csoport (javító-nevelő intézet vagy nevelőotthon) kontrollálása mellett a testi tünetek előrejelzésében az érzelmi problémák (ß=0,507; korrigált R^2=0,275), míg az élettel való elégedettségnél a rumináció bír szignifikáns hatással (ß= - 0,408; korrigált R^2=0,240).
Következtetés: Eredményeink arra utalnak, hogy ebben a magas rizikójú csoportban is a rumináció mint maladaptív érzelemszabályozási stratégia kisebb élettel való elégedettséggel jár együtt. A testi tünetek magyarázatában az érzelemszabályozási stratégiák nem, de az érzelmi problémák szignifikáns magyarázóerővel bírtak. A pozitív érzelemszabályozás és a proszociális viselkedés közötti kapcsolatra vonatkozó eredményünk megerősíti azt az elképzelést, hogy a pozitív érzelmek szabályozása az adaptív pszichoszociális működést segítheti elő (Gilbert, 2012).

Kulcsszavak: pozitív érzelmek, rumináció, élettel való elégedettség, testi tünetek, nevelőotthon, javítóintézet

Testkép és testi én-hatékonyság diabéteszes serdülők körében

Szabó Tamás - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Smahajcsik Réka - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Uram Dóra - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Luczay Andrea - SE ÁOK II. számú Gyermekklinika
Almássy Zsuzsanna - Heim Pál Gyermekkórház
Vajda Zsolt - Heim Pál Gyermekkórház
Kökönyei Gyöngyi - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Cél: Diabétesszel együtt élők körében a testkép egészséges kortársakhoz viszonyított kevésbé pozitív voltát (l. Pinquart, 2012 metaelemzését), ill. betegek körében a testkép és az evési problémák kapcsolatát többen megerősítették (pl. Gryeli és mtsai, 2010). A testi én-hatékonyságot (Physical Self-Efficacy, Ryckman, 1982), vagyis a fizikai képességekbe és hatóképességbe vetett hitet, illetve a testi tulajdonságok és készségek helyzethez igazított prezentációjában való hitet azonban nem vizsgálták, holott relevanciája kézenfekvő. Vizsgálatunkban arra kerestük a választ, hogy diabéteszes serdülők körében a testkép érzelmi megítélése, az észlelt fizikai én-hatékonyság, valamint az életminőség és a családi kommunikáció között milyen kapcsolat van.
Módszer: A vizsgálatban 8-18 év közötti diabéteszes gyermekek (n=45) és szüleik (n=40) vettek részt. A tesztbattériában helyet kapott a testkép mérésére alkalmazott BIS (Body Investment Scale; Orbach és Mickulincer, 1998) egyik alskálája, az Észlelt Fizikai Énhatékonyság Skála (Ryckman, 1982), az életminőséget mérő PEDSQL Általános (Varni és mtsai, 2006) és Diabétesz modulja (Varni, 2010), továbbá mértük a betegség elfogadást és a családi kommunikációt (a Family Assessment Device Családi kommunikáció skálája; Epstein, és mtsai, 1983) is.
Eredmények: A testkép és a testi én-hatékonyság pozitív lineáris kapcsolata mellett ($r=0,38$; $p<0,05$), a testi én-hatékonyság Észlelt fizikai képességek skálája az életminőség fizikai ($r=0,37$; $p<0,05$) és társas ($r_S=0,37$; $p<0,05$) működés mutatóival mutatott pozitív lineáris kapcsolatot. Ugyanakkor a testi én-hatékonyság Önbizalom a test bemutatására skálája a testképpel ($r=0,42$; $p<0,05$) és a családi kommunikáció észlelt minőségével korrelált ($p=0,48$; $p<0,01$). Többszörös lineáris regressziós elemzéseink szerint a testkép tekintetében (korrigált $R^2=0,425$) a családi kommunikáció, a betegség elfogadása és a kezeléssel kapcsolatos együttműködés mutatója bizonyult szignifikáns magyarázóváltozónak; míg a testi én-hatékonyság esetében (korrigált $R^2=0,39$) a családi kommunikáció, a fizikai működés mutatója és a testtömeg-index bizonyultak magyarázóváltozóknak.
Következtetés: Az eredmények a testkép és a testi én-hatékonyság biopszichoszociális jellegű kapcsolatait és relevanciájukat erősítik meg. Ezt támasztja alá a testi én-hatékonyság feltételezhető kettős, a fizikai képességek kapcsán jellemző testi, és a test prezentálásához köthető társas természete. Az előzetes eredmények újabb hipotézisként felvetik, hogy a társas közeg reciprok kapcsolatok révén nagyban befolyásolhatja a beteg testképét és testi én-hatékonyságát, ezáltal támogatója és serkentője lehet a fizikai aktivitásnak.
Az előadás a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült.

Kulcsszavak: diabétesz, serdülőkor, testkép, testi énhatékonyság, életminőség

Egészséggel összefüggő életminőség és élettel való elégedettség gyulladásos bélbetegséggel diagnosztizált serdülők körében: a testkép és a rumináció szerepe

Kökönyei Gyöngyi - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Szabó Dolóresz - Semmelweis Egyetem ÁOK, I. számú Gyermekklinika
Veres Gábor - Semmelweis Egyetem ÁOK, I. számú Gyermekklinika

Cél: Ismert, hogy a krónikus betegségek, így a gyulladásos bélbetegség (IBD), illetve annak terápiája serdülőkorban erősen befolyásolja a testi érést (Wong és mtsai, 2006) és működést, éppen abban az időszakban, amikor maga a testi megjelenés rendkívül fontossá válik. A testtel való érzelmi elégedetlenség serdülőkorban a testkép központivá válásával feltételezhetően fokozza az érzelmi diszreguláció, például a ruminatív tendencia megjelenését, ami pedig alacsonyabb jóllét-mutatókkal társulhat. Célunk ennek megfelelően a testkép és a rumináció, valamint a betegséggel összefüggő életminőség és az általános élettel való elégedettség kapcsolatának feltárása volt.
Módszer: Előzetes kérdőíves vizsgálatukban 28 (50% fiú) IBD-vel diagnosztizált serdülő vett részt (átlagéletkor: 15,57, szórás: 2,05). A v.sz.-ek a gyulladásos bélbetegségre vonatkozó életminőség kérdőív (IMPACT-III, Otley, 2002) mellett Cantrill létrán (Cantrill, 1965) értékelték az élettel való elégedettségüket. Továbbá a nem produktív gondolkodást (Non-Productive Thought Questionnaire, Jellesma és mtsai, 2005), azaz ruminációt és a testkép érzelmi színezetét (Body Investment Scale egyik alskálája; Orbach és Mickulincer, 1998) feltérképező kérdőíveket alkalmaztunk.
Eredmények: A korrelációs elemzések szerint erős negatív kapcsolat van a rumináció és a testtel való elégedettség ($r=-0,77$, $p<0,001$), illetve a rumináció és a jóllét mutatók, azaz az életminőség ($r=-0,52$, $p<0.01$) és az élettel való elégedettség között ($r=-0,63$, $p<0,001$). A testtel való elégedettség és az élettel való elégedettség és az életminőség között az elvártnak megfelelően pozitív kapcsolatot találtunk ($r=0,.56$, $p<0,01$; ill. $r=0, 37$, $p<0.1$). A változók közötti kapcsolatok a betegség biológiai aktivitását tükröző érték elemzésekbe való bevonását követően is megmaradtak.
Következtetés: Feltételezzük, hogy a testkép és a jóllét-mutatók között a rumináció mint maladaptív kognitív érzelemszabályozó stratégia közvetítő szerepet tölt be. Ennek a mediátoros modellnek az ellenőrzésére azonban nagyobb minta szükséges.
Az előadás a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült.

Kulcsszavak: életminőség, gyulladásos bélbetegség, serdülőkor, rumináció, testkép

Mérések az iskolapszichológiában

Sz40

Szervező: **Gyebnár Viktória -** ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Nagy János** - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék

A szimpózium témái az iskolapszichológus mérési eszköztárának kérdéseibe vezetik be a résztvevőket. A vizsgálati eszközök folyamatos megújításának, frissítésének bővítésének, valamint felülvizsgálatának szükségessége különösen aktuális napjainkban, amikor egyre szélesebb körben dolgoznak iskolapszichológusok a köznevelési és oktatási intézményekben. Ezekből, a megújító munkákból mutatkozik be négy mérőeszközhöz kapcsolódó kutatás. Kettő, a már több évtizede a gyakorlatban alkalmazott tesztekkel kapcsolatos munkálatokat mutatja be, míg kettő hiánypótló, a gyakorlatba még nem használatos eljárást mutat be. A tanulási stílus mérésére alkalmazott kérdőív validitás vizsgálata felhívja a figyelmet arra, hogy nem elég egy kérdőív elterjed alkalmazása, mögé kell tenni a mai korszerű tesztkészítési eljárásokat ahhoz, hogy hiteles képet adjon a felhasználójának, és ezáltal fontos tanulságokat nyerhetünk a gyakorlat számára.
A másik vizsgálati módszer a nyolcvanas években standardizált Torrance kreativitás teszt korszerűsítésének munkálatait mutatja be. Ennek a teszt sztenderdnek frissítése nem csupán a tanulók mért képességátlagainak vélhető változása miatt szükséges, hanem a tárgyi és kulturális környezet elmúlt három évtizedben végbement nagymérvű átalakulása miatt is, ami az originalitás sztenderdek felülvizsgálatát teszi indokolttá.
A harmadik előadás egy a korábbi nagygyűlésen már bemutatott, és jelenleg standardizálás alatt álló vizuális kreativitás teszt validitás vizsgálatának eredményeiről számol be.
A negyedik bemutató különösen jelentős, a diszkalkulia vizsgálatára a kidolgozás végső szakaszában álló tesztet ismertet, amely ígéretes eszköze a megalapozott diagnosztikának. Ennek kifejlesztése nem csak azért tarthat igényt a széles körű figyelemre, mert a diszkalkulia diagnosztizálásában nem rendelkezünk még sztenderd mérőeszközzel. A teszt újdonsága legalábbis az iskolapszichológia eszköztárában a számítógépes programként és az életkori jellemzőkhöz illeszkedő dizájnnal megkonstruált diagnosztikus eszköz.

Kulcsszavak: iskolapszichológia, megalapozott diagnosztika, vizsgálati eszközök felülvizsgálata, bővítése

Előadások

A diszkalkulia diagnosztikája - Mit, hogyan mér(j)ünk?

Jármi Éva - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék

A diszkalkuliás (DC) gyermekek a sajátos nevelési igényű (SNI) tanulók körébe tartoznak, és megilleti őket a különleges gondozás joga: megfelelő oktatási intézmény, fejlesztés, értékelés alóli mentesítés (1993. évi LXXIX törvény a közoktatásról, 121§/29). A DC megbízható és korai azonosítása a feltétele annak, hogy azok, és azt kapják, amire szükségük van. A DC klinikai kritériumai azonban nem egyértelműek, és a jelenlegi hazai diagnosztikai gyakorlat további súlyos problémákat rejt magában. Az előadásban a nehézségek elemzése után bemutatom a tanulási zavarok diagnosztikájának néhány alternatív megközelítését, majd részletesen ismertetem a számolási képességek differenciált mérésére, a DC szűrésére kidolgozott MiniMath teszt

(Jármi Éva, Soltész Fruzsina, Szűcs Dénes, Csépe Valéria) alapelveit, feladatait, és az 5-8 évesek számára készült verzió, a MiniMath 2.0 program (a programozást Magyar Tímea végezte) kipróbálása során szerzett tapasztalatokat.

Kulcsszavak: diszkalkulia, diagnosztika, matematikai bázisképességek, reakcióidő-mérés, MiniMath

A tanulási stílus mérése

Bernáth László - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék
N. Kollár Katalin - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék

Az iskolai teljesítményt befolyásoló tényezők egyike a tanulási stílus, melynek kutatása legalább 40 éves múlttal rendelkezik. Ugyanakkor, a különböző elméleti hátterek miatt nem egységes az értelmezése – gyakran összemosódik a tanulási stílus, a tanulási stratégia és a kognitív stílus - így mérésére sincs az iskolapszichológia területén általánosan elfogadott gyakorlat. Előadásunkban az egyik, széles körben használt kérdőív (Bernáth, Horváth, Mihály, Páldi1981, Szitó 1987) pszichometriai vizsgálatának eredményeit mutatjuk be. A kérdőívet 6-12. osztályos diákok töltötték ki, összesen több, mint 600-an. Az eredeti 7 skála közül csak a „Csend" reliabilitása elfogadható, a többi skála reliabilitása 0,6 alatt van. Az itemek faktorszerkezete sem felel meg az eredeti skáláknak, egyedül a „Csend" skálába tarozó állítások alkotnak egységes faktort. Ezért javaslatot teszünk egy új kérdőív kidolgozására.

Kulcsszavak: tanulási stílus, reliabilitás

A Torrance-féle körök teszt hazai normáinak kidolgozása egy kőbányai tehetség felmérés kapcsán

Ruisz Anna - Kőbányai Nevelési Tanácsadó
Rózsa Sándor – ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Tamás Márta - Kőbányai Nevelési Tanácsadó

A Kőbányai Nevelési Tanácsadó és PSZK Tehetségpontként működik. Az elmúlt években több OKA, majd a Géniusz program keretében számos TÁMOP pályázatban vettünk részt, melynek célja a kőbányai tehetségek feltárása, és ellátása volt. Tízfős Tehetség Munkacsoport alakult pszichológusainkból, akik kidolgozták a pszichológiai szűrés, és gondozás, ezzel párhuzamosan pedig Pedagógiai Szolgáltató Központunk munkatársai a pedagógiai módszertan tematikáját. A kettő egységéből született meg Kőbányai Tehetségsegítő Stratégia. A szűrésben kiválasztott tehetségek különböző programokban vettek részt az elmúlt években, mentorálásuk, nyomon követésük biztosított.
A pszichológiai szűrés egyik eleme volt a Torrance-féle körök teszt. Az eredeti Torrance tesztnek mi csak ezt az elemét vettük át, magyar standardja nem állt rendelkezésünkre. A teszt értékelése így tapasztalati adatokra támaszkodhatott csak, ezért szükségesnek látjuk egy pszichometriailag pontosabban kimunkált, megbízható mérőeszköz kialakítását. A tesztet különböző életkorú, közel 500 fő óvodás, és általános iskolás diákkal vettük fel. Az előadásban a kapott eredményeket, és a kialakított mérőeszközt kívánjuk bemutatni.

Kulcsszavak: kreativitás, tehetség szűrés, tehetséggondozás

A vizuális kreativitás teszt (TCT-DP) validitás vizsgálata vizuálisan tehetségesek körében

Gyebnár Viktória - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék

A TCT –DP vizuális kreativitás teszt (Test for Creative Thinking – Drawing Product Urban, 1986) segítségével, egy korábbi Nagygyűlésen (2010) bemutatott nemzetközi összehasonlító vizsgálatunkban, már sikerült igazolni a vizuális nevelés jelentőségét a 7-14 éves korosztályban. Eredményeink szerint a heti óraszámban csekély vizuális nevelés is képes hozzájárulni ahhoz, hogy az évek során ne vesszen el a rajzolás során az önkifejezés és az érzelem-gazdag képalkotás a diákok rajzaiban.
A jelenlegi vizsgálatunk egyrészt a tesztértékelési szempontok faktorstruktúrájának feltárását tűzte ki célul, másrészt a teszt validálásához kíván hozzájárulni azzal, hogy a TCT-DP-t a vizuális tehetségek kiválasztásának folyamatában próbáltuk ki. 139 képzőművészeti szakközépiskolába felvételiző diák teszteredményeit dolgoztuk fel és hasonlítottuk össze több évtizedes kiválasztási gyakorlattal rendelkező művésztanárok felvételi eljárásban párhuzamosan adott, értékelésével, melyben több szempontot érvényesítettek, többek közt a felvételi feladatokban megnyilvánuló kreativitást is. Adataink lehetővé teszik annak vizsgálatát, hogy a TCT-DP teszt milyen mértékben alkalmas a vizuális tehetség mérésére.

Kulcsszavak: faktorstruktúra, vizuális tehetségek kiválasztása, TCT –DP teszt validálás

Modern személyiség- és sportpszichológiai vizsgálatok sportolók körében

Sz41

Szervező: **Sági Andrea -** ELTE PPK Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék
Diszkutáns: **Lénárt Ágota -** SE Testnevelési és Sporttudományi Kar, Pszichológia Tanszék

A sportteljesítményt számos képesség, úgymint figyelem, koncentráció, reakcióidő és számos személyiségtényező (pl. önértékelés, teljesítményszorongás, perfekcionizmus), valamint szociális tényező (pl. csapatlégkör) befolyásolja. Ma már mindezek a fenti tényezők mérhetőek, mind önbeszámolós, mind műszeres mérésekkel. A szimpózium előadásaiban mindkét vizsgálati módszert alkalmazva vizsgáljuk a sportban nyújtott teljesítményre ható tényezőket egyéni és csapatsportágakban is. Keczeli Danica kézilabda játékosok körében vizsgálta az érzelmi intelligencia, a sportolói megküzdés és a szociometriával felmért kapcsolati háló hatását a teljesítményre. Boda-Ujlaky Judit és Bucsánszki Linda előadása a perfekcionizmus, a teljesítményszorongás, a humor, valamint a gelotofóbia kapcsolatát vizsgálja. Sági Andrea az utánpótláskorú válogatott jégkorongozókat mérte fel az önértékelés, szorongás, optimizmus és sportolói megküzdés tekintetében. Patócs Ákos, Selmeci Barbara, Török Lilla és Tóth László számítógépes vizsgálatokat végzett vívók körében többek között a figyelem, koncentráció, egyszerű és többszörös választásos reakcióidő, valamint a stressztűrés mérésére. Az előadó sportpszichológusok mindegyike a kutatásai mellett dolgozik a gyakorlatban is sportolókkal, így bízzunk benne, hogy a szimpózium a téma iránt érdeklődő hallgatóknak mindkét területen tud újat adni.

Kulcsszavak: sportpszichológia, teljesítmény, személyiségvizsgálatok, szorongás, megküzdés, önértékelés

Előadások

Érzelmi intelligencia (EQ) hatása a sportbeli eredményességre

Keczeli Danica - Debreceni Sportcentrum- Sportiskola Nonprofit Kft.

Bevezetés: A kutatás azt vizsgálja, hogy az érzelmi intelligencia milyen hatással van a sportoló teljesítményére. Jól ismert tény a szakirodalomban a pszichés funkciók jelentősége egy sportoló teljesítményében, azonban kevesen vizsgáltak azt, hogy a szorongás, az önbizalom és az EQ milyen módon és milyen mértékben járulnak hozzá az egyén vagy csapat jobb teljesítményéhez. Kérdés továbbá, hogy az élethez való beállítottság, a személyiség pszichés funkciói hogyan hatnak a sportolóra. A vizsgálat igyekszik feltárni azt, hogy mi minden lehet hatással a sportoló eredményességére.
Módszerek: A vizsgálat során 4 féle kérdőív adatai kerültek feldolgozásra: A Bar-On- féle Érzelmi Hányados Kérdőív, Sportolói Tapasztalatok Kérdőív (ACSI-28-/2), Állapot mérő teszt – (CSAI-27) és Több szempontos szociometria. A vizsgálaton részt vett két férfi és két női kézilabda csapat (N=65). A szociometria eredményei kézi feldolgozással történt, amiből a vizsgált csapat struktúrájára, légkörére, stabilitásra és teljesítő képességére lehetett következtetni. Az adatfeldolgozás SPSS statisztikai programmal történt. A bevitt változók statisztikai elemzése során egymintás Kolmogorov-Smirnov próbát, leíró statisztikát, Mann-Witney próbát, variancia analízist, korrelációt és Kruskal-valis analízist használtunk.
Szignifikancia szint: 0,05.

Kulcsszavak: kézilabda, teljesítmény, EQ, szociometria

A sportteljesítményt csökkentő „titkos" tényező: a gelotofóbia

Boda-Ujlaky Judit - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Bucsánszki Linda - KRE BTK Pszichológiai Intézet

A sport és humor kapcsolatát meglehetősen kevés tanulmány vizsgálta, a legtöbb szakkönyv sem értekezik kiterjedten a humor szerepéről a sportban, jóllehet főként a csapatsportok elképzelhetetlenek az ugratás, és egyéb, identitásformáló humor használata nélkül.
A nevetségessé válástól való félelem (gelotofóbia) mára kiterjedt kutatási irodalommal rendelkezik, mégis, sem a sport területén, sem a gelotofóbia és a perfekcionizmus összefüggését keresve, egyetlen vizsgálatot sem végeztek eddig. A téma empirikus kutatásának atyja, Ruch (2009) felhívja rá a figyelmet, hogy az olyan foglalkozást űzők, melyekben a nevetségessé válás veszélye nagy (így az előadóművészek, tv bemondók) fokozottan ki vannak téve a gelotofóbia aktiválódásának – a sport szintén ilyen terep.
Kutatásunkban a perfekcionizmus, teljesítményszorongás, a humor és a gelotofóbia, gelotofília és a katagelaszticizmus összefüggéseit vizsgáljuk sportolói mintán. A humor mérésére a Humor Stílus Kérdőívet (HSQ), továbbá egy ötkérdéses játékosság skálát (SMAP), a nevetségessé válással kapcsolatos attitűdök mérésére a PhoPhiKat 45 kérdőívet használtunk. A teljesítményszorongást a Magyarországon sokat használt CSAI-2, a perfekcionizmust a Sport Perfectionism Scale mérte.

Kulcsszavak: sportteljesítmény, gelotofóbia, perfekcionizmus, teljesítményszorongás

Önértékelés, megküzdés és szorongás vizsgálata válogatott jégkorongozók körében

Sági Andrea - ELTE PPK, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

Elméleti háttér: A jó sportteljesítmény és sikeres sportkarrier elengedhetetlen része a mentális és sportpszichológiai felkészítés is, amelyet ideális már fiatal, utánpótlás korban elkezdeni. Már a 10-12 évesek képesek mentális technikákat elsajátítani és teljesítményük növelésére használni (Wrisberg & Anshel, 1989). Számos vizsgálatban kutatták a sikeres sportteljesítmény pszichológiai összetevőit. Összegezve a következő jellemzőket azonosították: figyelemösszpontosítás (koncentráció), szorongásmentesség, tiszta gondolkodás, pszichés felkészültség, céltudatosság, magas önbizalom, pozitív önértékelés, magas belső önbecsülés (Covassin & Pero, 2004; Sági, 2012).
Cél: Jelen vizsgálat célja, utánpótláskorú jégkorongozók körében mérni a sportteljesítményt befolyásoló pszichológiai jellemzőket.
Módszer: 138 fő 14-18 év (átlagéletkor: 15,78 év, szórás: 1,13) közötti válogatott jégkorongozó fiúval vettünk fel önértékelés kérdőíveket: Self-Compassion Scale (SCS), Rosenberg Self-Esteem Scale (RSES), Contingent Self-Esteem Scale (CSES). Továbbá mértük a szorongást (State-Trait Anxiety Inventory, STAI), az optimizmust (Life Orientation Test, LOT-R), és a sportolói megküzdést (Athletic Coping Skills Inventory, ACSI-28), valamint megítéltettük a teljesítményükkel való elégedettséget, és a szubjektív sikerességet.
Eredmények: Az eredményeket az SPSS 17.0 statisztikai programcsomaggal elemeztük, korrelációkat végeztünk, valamint életkori csoportok szerint varianciaanalízissel vizsgáltuk a változók közötti különbséget. A globális önértékelés, a sportolói megküzdés szignifikánsan alacsonyabb, a vonásszorongás pedig szignifikánsan magasabb volt a 18 évesek körében. A szorongás a globális önértékeléssel, az optimizmussal, a sportolói megküzdéssel negatívan, míg a kontingens önértékeléssel pozitívan korrelált. Az elért teljesítménnyel való elégedettség és a szubjektív sikeresség a globális önértékeléssel pozitívan, a vonásszorongással negatívan korrelált.
Összefoglalás: A 18 évesek körében mért negatívabb pszichológiai profil hátterét, illetve a változók közötti együttjárások ok-okozati összefüggéseit érdemes lenne tovább vizsgálni, ahhoz, hogy célzott sportpszichológiai fejlesztést végezhessünk.

Kulcsszavak: önértékelés, megküzdés, sportpszichológia, utánpótlás korú sportolók, jégkorong

Vívók pszichológiai vizsgálata Vienna Test System (VTS) számítógépes mérőeszközzel

Patócs Ákos – SE Testnevelési és Sporttudományi Kar
Selmeci Barbara – SE Testnevelési és Sporttudományi Kar
Török Lilla – SE Testnevelési és Sporttudományi Kar
Tóth László – SE Testnevelési és Sporttudományi Kar

Nideffer (1989) szerint minden sportág specifikus figyelmi stílust, figyelmi mintázatot igényel, ami az egyéni képességek szerint fejlődik, de pszichológiai módszerekkel még fejleszthető (Budavári, 2007). Figyelmen a minket érő ingerek közötti szelektálást értjük. A figyelmi folyamat során bizonyos ingereket észlelünk, másokat nem. A koncentráció a figyelem tudatos irányítása egy specifikus cél elérése érdekében. Amikor az íjász a célra koncentrál, minden más ingert kizár, amely zavarná az összpontosítását. A fókusz, azt a pontot jelenti, amire a figyelem kon-

centrálódik (Karageorghis-Terry, 2011). Minden sportágnak van egy koncentrációs fókusza, ami a teljesítményt segíti. Például ha egy kosárlabda játékos a büntető dobásnál az előzőleg elhibázott kísérletekre gondol, ahelyett, hogy a dobásra fókuszálna, szignifikánsan megnöveli az esélyét a hibázásnak. Azért történik így, mert ahhoz, hogy a labdát a kosárba juttassuk, előhuzalozott szűk körű külső fókuszra van szükség, belső körű széles fókusz helyett (Karageorghis-Terry, 2011). Kutatók és gyakorló sportpszichológusok egyetértenek abban, hogy a koncentráció irányításának kulcsa abban rejlik, hogy az optimális információfeldolgozáshoz szükséges arousal szintet felismerjük. A koncentráció, mint végrehajtó pszichológiai készség ugyanúgy fejleszthető, mint a dobó- vagy ütőkészségek (Karageorghis-Terry, 2011).
A kutatás célja, hogy a vizsgált mentális faktorok feltérképezésével mind a sportoló, mind pedig az edző munkáját segítsük a teszteredmények visszajelzése révén. A tesztelés során többek között figyelem, koncentráció, célkitűzések, idő és mozgás visszajelzése, egyszerű és többszörös választásos reakcióidő, döntésképesség, döntéshozatali stílus, stressztűrés, valamint önjellemzős személyiségteszt felvételére kerül sor, amely eredményeket be tudnak építeni a felkészülési folyamatba. Három csoportot alakítottunk ki, csoportonként 20 fővel, melyben mindkét nem képviselteti magát. A vizsgálati csoportban élsportolók szerepeltek, akik világbajnokságon, világkupán, Olimpián 1-3. helyezettek voltak. Az 1. sz. kontroll csoportban edzőpartnerek voltak, akiknek nincs kimagasló eredményük, a 2. sz. kontroll csoportban olyan személyeket vizsgáltunk, akik nem vívtak még.
A sportpszichológiai vizsgálatban a Vienna Test System tesztjeivel mértünk, melyek egy része adaptív, illetve moduláris – az adaptív tesztek használata során a feladatok nehézsége (pl. intelligencia-tesztek) igazodik a jelölt válaszainak szintjéhez, megbízhatóbb eredményeket kaphatunk a sportoló képességeiről (Schuhfried, 2009).
Az eredmények értékelése folyamatban van. Az előzetes áttekintés alapján megállapíthatjuk, hogy a csoportok között jelentkező különbségek néhány változó esetében statisztikailag jelentősek. Az eredmények sportág specifikus és személyiségbeli eltérésekre világítanak rá.

Kulcsszavak: vívók, VTS, koncentráció, figyelem, reakcióidő, stressztűrés

Párkapcsolatok, érintés, szexuális egészség

Sz42

Szervező: **Surányi Zsuzsanna -** KRE BTK Pszichológiai Intézet
Nyitrai Erika - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Gyimesi Andrea - ELTE PPK Doktori Iskola
Demetrovics Zsolt - ELTE PPK Pszichológia Intézet
Csonka Balázs
Meleg Csilla - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Surányi Zsuzsanna -** KRE BTK Pszichológiai Intézet

A párkapcsolatok az élet alapvető építőkövei, családalapító minőségük egyben az intergenerációs spirál folytán a következő generációra is erős hatással van.
Párkapcsolatainkat, ami minden más társas viszonyunktól dominánsan megkülönbözteti, az a szexuális intimitás jelenléte. Így jelentősége a diádikus harmónia szempontjából elvitathatatlan – emellett a szexualitás mint alapvető motívum a szervezet minden rendszerére, pszichés jóllétünkre, élettel való elégedettségünkre is kihat. Intimitásra való képességünk születésünktől fogva

alakul (sőt, már előtte is), korai élményeink a későbbiekben is döntő módon befolyásolják (pár)kapcsolataink minőségét. Jelen korunkban gyakran hangsúlyozzuk a párkapcsolatok erózióját, ami egyben a kulturális hatások szerepét is kiemeli. Szimpóziumunk célja azoknak a döntő faktoroknak a beazonosítása, amelyek felelősek lehetnek e negatív jelenségekért. Emellett a pozitív pszichológia szellemiségében igyekszünk feltárni azokat a lehetőségeket, amelyek intimitásunk megőrzésében puffer tényezőként lehetnek jelen.

Kulcsszavak: szexuális egészség, érintés, élettel való elégedettség, szexuális attitűdök és viselkedés, párkapcsolati elégedettség, szexuális szenzoros élménykeresés, kényszeres szexuális viselkedés, pozitív és negatív emocionalitás

Előadások

A testi érintések lélektanának szexuálpszichológiai megközelítése

Hevesi Krisztina - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, ELTE PPK ESI
Nyitrai Erika - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Surányi Zsuzsanna - KRE BTK Pszichológiai Intézet

Számos korábbi kutatás kimutatta az érintés fontos szerepét a közeli kapcsolatok kialakulásában és fenntartásában, a testi és pszichológiai intimitás elősegítésében (Nyitrai, 2011). Előadásunkban az érintés fontosságát szexuállélektani szempontból vizsgáljuk, és bemutatunk egy saját vizsgálatot, melyben az érintést, a szexuális funkciókat és a lelki jóllétet együttesen vizsgáltuk.
250 egyetemi hallgatóval töltettünk ki papír-ceruza teszteket. Az érintés Brennan, Wu és Loev (1998) Hét érintés kérdőívével vizsgáltuk, mely hét dimenziót foglal magában (Több érintésre vágyik, Érzelmi közelség, Szexuális érintés, Érintés-averzió, Idegenkedés a nyilvánosság előtti érintéstől, Kényszerítő kontroll, Érintés mint menedék). A lelki jóllétet az élettel való elégedettség szubjektív mutatójával (SWB, Diener és Emmons, 1985), a pozitív és negatív érzelmek jelenlétével (PANAS, Watson és Tellegen, 1988) és a koherencia érzés mérésével (SOC, Antonovsky, 1993) vizsgáltuk. A szexuális jóllétet a szexuális funkciók (IIEF, Rosen és mtsai, 1997; FSFI, Rosen és mtsai, 2000), és a szexuális együttlétek pozitív és negatív érzelmi, fiziológiai és motivációs aspektusaival is mértük (SADI, Toledo és Pfaus, 2006).
Főbb eredményeink arra világítottak rá, hogy az érintés dimenziói közül egyedül a szexuális érintés mutatott szignifikáns pozitív kapcsolatot a pozitív érzelmek jelenlétével. Az élettel való elégedettséggel egyetlen érintés mutató sem korrelált, míg a koherencia érzéssel negatív lineáris kapcsolatot mutatott több érintés dimenzió is (Több érintésre vágyik, Érintés-averzió, Idegenkedés a nyilvánosság előtti érintéstől, Kényszerítő kontroll). Ugyanakkor az érintés összes dimenziójával kapcsolatot mutattak a szexuális mutatók: pozitív összefüggést az ’Érzelmi közelség’, ’Szexuális érintés’ és ’Érintés mint menedék’ dimenziókkal, és negatív viszonyt a többivel. A szexuális funkciók pedig a koherencia érzéssel, míg a szexuális együttlétek érzelmi, motivációs és fiziológiai komponensei az élettel való elégedettséggel mutattak pozitív kapcsolatot.
Összefoglalva eredményeink arra mutattak rá, hogy az érintés lelki jólléttel való kapcsolatában fontos szerepet játszanak a szexuális jóllét meghatározói is.

Kulcsszavak: szexuális jóllét, érintés, pozitív és negatív érzelmek, élettel való elégedettség, koherencia érzés

Az érintés szerepe a párkapcsolatokban

Meleg Csilla - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Hevesi Krisztina - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, ELTE PPK ESI
Nyitrai Erika - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Surányi Zsuzsanna - KRE BTK Pszichológiai Intézet

Előadásunk témája az érintés párkapcsolatokban betöltött szerepe, melyen belül az érintések pozitív és negatív mintázataival, valamint az érintésekben megnyilvánuló párkapcsolati mintázatokkal foglalkozunk a párkapcsolattal és az élettel való elégedettség tükrében.
Számos kísérlet bizonyítja az érintés jelentőségét születésünk percétől kezdve életünk végéig (Gallace & Spence, 2008; Field, 2009; Serino & Haggard, 2009; Wilhelm, Kochar, Roth & Gross, 2001). Ezen kutatások az érintés szerepét mind pszichológiai, mind biokémiai aspektusból különböző „kapcsolatokon" keresztül vizsgálták (pl.: anya-gyermek, barát-barát, idegen-idegen stb. közt).
A párkapcsolatok kialakulásában és fenntartásában is fontos szerepet játszik az érintés (Nyitrai, 2011), azonban számos probléma okozója is lehet, ha a felek más érintés-nyelvet beszélnek, vagy eltérő mértékben vágynak az érintésre.
135, párkapcsolatban élő egyetemi hallgatóval töltettünk ki papír-ceruza teszteket. Az érintés kérdéskörét Brennan, Wu és Loev (1998) Hét érintés kérdőívével vizsgáltuk, mely hét dimenziót foglal magában (Több érintésre vágyik, Érzelmi közelség, Szexuális érintés, Érintés-averzió, Idegenkedés a nyilvánosság előtti érintéstől, Kényszerítő kontroll, Érintés mint menedék). Emellett mértük a párkapcsolati elégedettséget (DAS; Spanier, 1976) és az élettel való szubjektív elégedettséget (SWB; Diener & Emmons, 1985).
Az érintés dimenziói közül egyedül a szexuális érintés mutatott szignifikáns pozitív kapcsolatot az élettel való elégedettséggel, ugyanakkor az érintés kérdőív összes dimenziója szignifikáns kapcsolatban állt a párkapcsolati elégedettség legalább egyik dimenziójával.
Az 'Érzelmi közelség', 'Szexuális érintés' és 'Érintés mint menedék' pozitív lineáris kapcsolatban, míg a 'Több érintésre vágyik', 'Érintés-averzió', 'Idegenkedés a nyilvánosság előtti érintéstől', 'Kényszerítő kontroll' negatív lineáris kapcsolatban állt a párkapcsolati elégedettséggel.
A párkapcsolati elégedettség összes dimenziója és az élettel való elégedettség között is szignifikáns együttjárást találtunk. Az élettel való elégedettség a legerősebb kapcsolatot a párkapcsolati kohézió alskálával mutatta, mely az érintés alskálák közül legnagyobb mértékben a szexuális érintéssel járt együtt.
Összefoglalva eredményeink arra mutattak rá, hogy az érintés fontos szerepet játszik a párkapcsolatokban, és ezáltal az élettel való elégedettségben is.

Kulcsszavak: érintés, párkapcsolati elégedettség, élettel való elégedettség, szexuális érintés

A szexuális szenzoros élménykeresés és a szexuális kényszeresség külső összefüggéseinek vizsgálata

Csonka Balázs
Surányi Zsuzsanna - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Hevesi Krisztina - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, ELTE PPK ESI

A szexuális kényszeresség és a szexuális szenzoros élménykeresés együttjárását, valamint külső összefüggéseit több korábbi kutatás tárgyalja (Kalichman és mtsai., 1995, 1994, 2001). Előadásunkban tágabb kontextusban vizsgáljuk a két jelenséget, valamint az összefüggéseiket a szexuális funkciókkal, a pozitív, ill. negatív emocionalitással és az élettel való elégedettséggel.
Vizsgálatunkban 200 egyetemi hallgatóból álló mintán vettünk fel papír-ceruza teszteket. A kérdőívekben a Szexuális Szenzoros Élménykeresés Skála (SSSS, Kalichman és mtsai, 1995), a Szexuális Kényszeresség Skála (SCS, Kalichman és mtsai, 1995) szerepelt. A szexuális funkciókat a Rosen és munkatársai által kidolgozott mérőeszközök (IIEF, 1997; FSFI, 2000) segítségével, a pozitív és negatív emocionalitást Watson és Tellegen (PANAS, 1988), az élettel való elégedettséget pedig Diener és Emmons (SWB, 1985) skáláin mértük.
Eredményeink azt mutatják, hogy a szexuális funkciók nincsenek közvetlen kapcsolatban az élettel való elégedettséggel, azonban pozitív együttjárást mutatnak a szexuális élménykeresés-sel. Ezek az élmények jóllehet emelhetik a pozitív érzelmeket és csökkenthetik a negatív érzelmeket (amint azt SEM modellezésünk is mutatja), de szexuális kényszerhez is vezethet. A szexuális kényszer pedig a pozitív érzelmek alacsonyabb és a negatív érzelmek magasabb szintjével jár együtt. Közvetett úton így az élettel való elégedettséggel negatív összefüggést mutat a szexuális funkciók túlzott működése.
Előadásunkban arra is kitérünk, hogy az újfajta személy-orientált statisztikai megközelítések hogyan képesek arra, hogy a szexuális élmények pozitív és negatív mintázatait elkülönítsük, és nemlineáris kapcsolatokat is feltárjunk.

Kulcsszavak: szexuális funkciók, szexuális szenzoros élménykeresés, szexuális kényszeresség, pozitív és negatív emocionalitás, élettel való elégedettség

A szexuális élet gyakoriságának vizsgálata az életkor és a kapcsolatok hosszának tekintetében

Gyimesi Andrea - ELTE PPK Doktori Iskola
Demetrovics Zsolt - ELTE PPK Pszichológia Intézet

Háttér és célkitűzés: Az emberek szexuális szokásairól és attitűdjeiről hazánkban alig készült felmérés. Kutatásunk célja az volt, hogy nagy elemszámú, korcsoport tekintetében heterogén mintán vizsgáljuk a szexuális viselkedést és a kapcsolódó attitűdöket. *Módszer:* 2010-ben online kérdőívvel vizsgáltuk a szexuális attitűd- és viselkedés bizonyos aspektusait. A kutatás során 151.335 kitöltő vett részt, 61752 (41%) férfi és 89583 (59%) nő. *Eredmények:* Az eredmények szerint a szexuális élet gyakorisága és az életkor összefüggésében eltérő eredményt kaptunk abban az esetben, ha a kitöltő aktuális kapcsolatának hosszát is figyelembe vettük. Nők esetében 21 és 50 év között az elmúlt 6 hónapban megvalósult közösülések gyakoriságát tekintve a hetente vagy annál gyakoribb szexuális aktivitás korcsoportonkénti gyakorisága 73%-ról 58%-ra csökken, ha nem vesszük figyelembe azt, hogy milyen hosszúságú kapcsolatban van az illető.

Viszont ha a 4 évnél rövidebb kapcsolatban lévő nőket hasonlítjuk össze életkori csoportok szerint, akkor a 21-25 éves korosztály 83%-a közösül hetente vagy annál gyakrabban és ez 50 éves korig csupán 81%-ra csökken. A 4-7 év közötti hosszúságú kapcsolatban élő nők 31-35 éves kor közötti korcsoportjában a legalacsonyabb a heti vagy annál gyakoribb szexuális élet. Míg az ilyen hosszú kapcsolatban élő 21-25 év közötti nők 81%-a közösül ilyen gyakorisággal, a 31-35 év közöttieknél ez az arány csak 64%. Ez a gyakoriság-csökkenés 25 éves kortól 35 éves korig figyelhető meg, majd 50 éves korig 73%-ra emelkedik fokozatosan. Úgy tűnik, a szexuális élet gyakorisága nem csökken radikálisan az életkorral, ha az azonos hosszúságú kapcsolatokat hasonlítjuk össze a különböző életkorú emberek esetében. Ezzel kapcsolatos további érdekes eredmény, hogy a 4 évnél hosszabb kapcsolatban élők esetében nők esetében 25-35 év között, férfiaknál kicsit későbbi életkorban egy általános csökkenés figyelhető meg a szexuális élet gyakoriságban, amely nők esetén 35 éves, férfiak esetén 40 éves kor fölött ismét növekedést mutat, bizonyos körülmények között akár az élethossz végéig, s mindez független a gyermekvállalástól. Erős összefüggés figyelhető meg az orális szexszel kapcsolatos pozitív attitűd és a szexuális élet gyakorisága között is. *Következtetések:* A fenti eredmények arra mutatnak rá, hogy a szexuális élet gyakoriságának csökkenése az életkorral egy olyan összefüggés, melyet jobban magyarázhatunk azzal, hogy az idősebbek egyszersmind hosszabb párkapcsolatokban vannak és a szexuális élet gyakorisága inkább ezzel a mögöttes tényezővel van összefüggésben.

Kulcsszavak: szexuális élet gyakorisága, szexuális attitűdök és viselkedés, párkapcsolat

Pszichológia az élsportban, sportpszichológiai munka

Sz43

Szervező: **Torma Noémi -** ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet
Diszkutáns: **Köteles Ferenc -** ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

A szimpózium célja, hogy betekintést adjon a sportpszichológiai munka egyes részterületeibe. Az előadások kapcsán a hallgató megismerkedhet az élsportolók felkészítésének technikáival és módszereivel, képet kaphat a sportpszichológiai munka menetéről, a sportolókkal és edzőkkel való együttműködés lehetőségeiről. Az előadások és bemutatott kutatások mind gyakorlati szemléletűek, az előadók gyakorló pszichológusok és sportpszichológusok, akik rendszeresen dolgoznak együtt sportolókkal. Az előadások egy-egy szegmensét emelik ki a sportpszichológia területének, mégis összekapcsolódnak azáltal, hogy céljuk a sportolók eredményességének javítása. Balassa Levente előadásában az interperszonális kapcsolatok fontosságáról hallhatunk, mely téma ismertetésére a londoni olimpikonokkal folytatott munka bemutatásán keresztül kerül sor. Németh Gergely a sportolók felkészítésének rövid- és hosszútávú lehetőségeit mutatja be, míg Torma Noémi és Járai Róbert tudományos oldalról közelítve igyekszenek választ kapni a jelentudatosság és a holtpont élmény kapcsán felmerülő kérdésekre.
Terveink szerint a szimpózium elindítója lehet a tudományos együttgondolkodásnak és jó lehetőséget teremt a felmerülő kérdések és gyakorlati problémák megvitatására.

Kulcsszavak: élsportolók felkészítése, sportolók interperszonális kapcsolatai, jelentudatosság, holtpont, maratonfutás

Előadások

Élsportolók csúcsteljesítménye interperszonális kapcsolataik függvényében a 2012-es olimpián

Balassa Levente - Balassa Life Balance

„Valakinek lenni annyi, mint nem megmagyarázhatónak lenni – se így, se úgy...”
(Fernando Pessoa)

Az élsportolói személyiség tanulmányozására való törekvés mintegy hatvan éves múltra tekint vissza (Neumann, 1957; Vanek és Cratty, 1970; Rókusfalvi, 1973), és a fókuszában sokáig az ideális és reális versenyzői karakter leírása állt.

A sportolói csúcsteljesítmény egyik közkedvelt modellje szerint (Orlick, 1996) hat olyan lelki tényezőt érdemes megkülönböztetni, amelyek alapvetően meghatározzák az eredményességet. Ezek közül az elköteleződés és az önbizalom, mintegy háttérényezőként (keretként) szolgálnak, és a sporttevékenységhez való általános hozzáállást („mennyire fontos?”), illetve a nehézségekkel, stresszes helyzetekkel való konkrét megküzdést („mire vagyok képes?”) befolyásolják. A pozitív elképzelések megléte („látom-e a magamat a csúcson?”) azokat a végső sikert és kimagasló teljesítményt megjelenítő belső képeket és motiváló gondolatokat jelenti, amelyek (elsősorban a felkészülési fázisban) energetizálják a sportolót és orientálják az adekvát tevékenység felé. A mentális készenlét tényezője („amikor magától értetődően legyőzhetetlen vagyok”) azt az egyénre személyesen jellemző különleges szervezeti állapotot (flow) írja le, amelyben képessé válik a csúcsteljesítményre, önmaga kiteljesítésére. A zavar kontrollja azokat a mentális technikákat foglalja magában, amelyek révén kedvezőtlen események bekövetkezésekor is („és mi van akkor, ha az ellenfelem vezet?”) képes a sportoló a megfelelő önszabályozás révén hatékony maradni. Végezetül pedig a folyamatos tanulás („tudom, hogy lehet még javulni”) azt az alázatot fejezi ki, amelynek révén mindig lehetséges a fejlődés.

Az élsportolók társas kapcsolatai (edzővel való kapcsolat, párkapcsolat, pszichológushoz fűződő viszony) összetett és különleges személyiségük speciális szűrőjén át nagyon erősen befolyásolják a fenti kulcstényezőket. Előadásomban megpróbálom rendszerezni az olimpián változó eredményességgel szerepelt hét kliensem teljesítményét interperszonális kapcsolataik aktuális alakulásának függvényében.

Kulcsszavak: élsport, csúcsteljesítmény, interperszonális kapcsolatok, Londoni Olimpia

Specifikus beavatkozások és általános felkészítés sajátosságai

Németh Gergely - Corporate Values Szervezetfejlesztési és Vezetési Tanácsadó Kft.

A sportolók felkészítésében általában legalább két eltérő időtávon dolgozunk. Az egyik egy általában rövid távú, specifikus felkészítés, amely akár egy akut problémával, helyzettel foglalkozik. A másik egy sokkal tágabb fókuszú, általános versenyzői kompetenciákat adó, azokat fejlesztő, hosszabb időtávot átívelő fejlesztő beavatkozás. Az irányok és időtávok beavatkozásai olykor ellentétes célúak. A sportpszichológus részéről is fontos, hogy felismerjük, hogy épp melyik irány céljait szolgáljuk, mert eltérő módszertanokkal kell támogatnunk a sportolókat. Az előadás kitér, mind a felismerés, mind pedig a különböző idősíkokon való beavatkozások módszertanára és a sportpszichológus szükséges kompetenciákra.

Kulcsszavak: sportpszichológiai felkészítés, rövidtávú, hosszútávú felkészítés, sportpszichológiai kompetenciák

Maratont teljesítők holtponttal kapcsolatos élményeinek elemzése

Torma Noémi - ELTE PPK ESI, ELTE Doktori Iskola

Mai tudományos álláspont szerint a maratonisták 50%-a tapasztalja meg a holtpont élményét. A „fal" kialakulásáért a cukorról zsíranyagcserére történő metabolikus váltást, illetve a disszociatív kognitív stratégiák alkalmazását teszik felelőssé.

Kutatásom célja annak feltárása volt, hogy vélekednek a magyar maratonisták a holtpont élményről, milyen stratégiákat alkalmaznak annak leküzdésére és mely személyiségváltozók lehetnek azok, melyek szerepet játszanak az élmény kialakulásában.

A Budapesti Sportiroda közreműködésével a 27. Spar Budapest Nemzetközi Maraton 1963 teljesítője kapott egy a maratoni élményeket vizsgáló kérdőív kitöltésére is szorgalmazó e-mailt, melynek eredményeként 278 fő vett részt az internetes kutatásban. A kitöltők átlag életkora 37,77 év, 78,1%-uk volt férfi, 43,2%-uk élete első maratonját teljesítette. A kérdőív első részében nyitott kérdések segítségével a futás során jelentkező holtpont élmény fogalmáról alkotott elgondolásaik, tapasztalataik megfogalmazására kértem a kitöltőket. A második szakaszban személyiségjellemzők, mint a szomatoszenzoros amplifikáció, sportbabonákba vetett hit, a fizikai aktivitással kapcsolatos énhatékonyság valamint a maraton lefutásával kapcsolatos önbizalom, kognitív és szomatikus szorongás mérésére került sor.

A kitöltők 77,3%-a számolt be a verseny alatt tapasztalt holtpont élményről. A nyitott kérdésekre kapott válaszokon tartalomelemzést végeztem. A résztvevők 87,8%-a valamilyen megjelenő tünet leírásával definiálja a holtpont fogalmát, melyben elsődleges a fáradtság és fájdalom élménye, melyet a tempó visszaesése, a korábbi teljesítmény fenntartásának képtelensége kísér. A kitöltők gyakran azonosítják a holtpont élményt a feladás gondolatával. A válaszok csupán 10,4%-ában jelenik meg az élmény átmeneti volta. Az okokat firtató kérdések kapcsán csupán 0,7%-uk említ a szakirodalomban megtalálható elméleteket, többségük a megterhelés hatására bekövetkező fáradást (30,7%), nem megfelelő felkészülést (26,9%) vagy rossz taktika választását (18,6%) tekinti kiváltó tényezőnek. 76,8%-uk elkerülhetőnek tartja az élmény megjelenését. A holtpont leküzdéséhez használt eszközként a legtöbben önbuzdítással élnek (27,4%), vagy belső erősségeket hangsúlyoznak (17,4%).

Az önbuzdítást, stratégiák alkotását alkalmazóknál később jelent meg a holtpont élménye ($p<0,01$) és rövidebb ideig is tartott ($p<0,05$), valamint gyorsabban teljesítették a maratont ($p<0,1$). A holtpont élmény leküzdésében a legeredményesebbnek azok tűntek, akik rövid távú önbuzdítással éltek, ez a stratégia a hosszú távú önbuzdításnál is eredményesebbnek bizonyult ($p<0,001$). A holtpont kialakulásában a magasabb kognitív szorongás ($p<0,05$), alacsonyabb önbizalom ($p<0,1$) és magasabb szomatoszenzoros amplifikáció ($p<0,05$) szerepét sikerült kimutatnom.

A kutatás eredményeként közelebb kerültem a magyar sportolók holtpontról alkotott képének megértéséhez, az általuk alkalmazott stratégiák feltérképezéséhez és azok hatásosságának vizsgálatához.

Kulcsszavak: holtpont, maratonfutás, stratégiák, szorongás, önbizalom

A Jelentudatos Élmények Átfogó Kérdőívével szerzett hazai tapasztalatok sportolói mintán

Járai Róbert - PTE BTK Pszichológiai Intézet
Csókási Krisztina - PTE BTK Pszichológiai Intézet
Sárosi Réka - PTE BTK Pszichológiai Intézet

Napjainkban a jelentudatosság (mindfulness) fogalmát előszeretettel vizsgálják a sport világában. Elsősorban azért, mert a figyelmi folyamatok kognitív szabályozását érzelmeink is nagymértékben befolyásolják. Más szavakkal: mennyire képes egy sportoló a jelen pillanatban, a legtisztább fejjel, érzelmeitől függetlenül megfelelő döntéseket hozni. A sportpszichológiai kutatásokban eddig ezt a képességet a szelf-tudatossággal (self-awareness) magyarázták. Azonban a szelf-tudatosság inkább egydimenziós fogalom, ellentétben a jelentudatossággal. Előadásunkban bemutatjuk, hogy a jelentudatosság mérésére használt Jelentudatos Élmények Átfogó Kérdőívének magyar változatában található kilenc faktor (megfigyelés, tudatos cselekvés, ítéletmentesség, önelfogadás, készenlét, reakciómentesség, kívülmaradás, belátás, címkézés) milyen különbségeket mutat egyfelől a sportolói és nem sportolói minták között. Másfelől a gyakorlottság növekedésével mennyiben változnak ezek a jelentudatos képességek. Ezen túlmenően a kérdőív pszichometriai mutatóival, validitás és reliabilitás értékeivel is megismertetjük a hallgatóságot.

Kulcsszavak: jelentudatosság, sportolók, Jelentudatos Élmények Átfogó Kérdőív

Pszichopátia kívülről, belülről

Sz44

Szervező: **Eisinger Andrea -** ELTE Pszichológiai Doktori Iskola
Magi Anna - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Kökönyei Gyöngyi -** ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A szimpózium célja az elmúlt évek során Magyarországon lefolytatott, a pszichopátia átfogóbb megértését célzó kutatások közül néhány bemutatása. A pszichopátia, mint személyiségzavar kutatása több szempontból is releváns. A pszichopatákra, többek között, jellemző a rideg, egocentrikus és impulzív viselkedés, nincs bűntudatuk, bár értik a jó és a rossz közötti különbséget, de a következményektől nem tartanak. Másrészről jellemző rájuk egy felületes báj, különleges és pozitív első benyomás kialakítására képesek, melyet kivételes manipulatív képességeikkel hosszú időn keresztül fenn is tudnak tartani, hazugságaikról számtalan eszközzel vonják el a figyelmet. Összességében hatalmas károkat okoznak mind az egyén, mind a társadalom szintjén. A pszichopátia prevalenciája jelentős a büntetés-végrehajtási intézményekben, így a kutatások egyik csapása a fogvatartottak vizsgálatára irányul. Az előadások során bemutatásra kerülnek felnőtt és fiatalkorú bűnelkövetők körében végzett pszichopátia kutatások. Tárgyaljuk a pszichopátia kapcsolatát a normál személyiségdimenziókkal, valamint ismertetjük a Psychopathy Checklist-Youth Version (PCL-YV) első hazai tapasztalatai alapján a mérőeszköz felépítését és a kapcsolódó versengő modelleket. Továbbá az előadások között szó lesz a sikeres pszichopatákról is, ahol az eddigiekkel ellentétben nem jellemző a kriminális viselkedés, ugyanakkor más, de hasonlóan súlyos következményekkel szembesülhet a velük kapcsolatba kerülő társas közeg.

Kulcsszavak: pszichopátia, Psychopathy Checklist-Youth Version, megerősítő faktorelemzés, sikeres pszichopata, agresszió, párkapcsolati sikeresség, Big Five, útelemzés

Előadások

A kevesebb néha több? - A Psychopathy Checklist- Youth Version faktorstruktúrájának vizsgálata fiatalkorú bűnelkövető mintán

Eisinger Andrea - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola
Magi Anna - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Hegyi Nóra - EMMI Aszódi Javítóintézet
Kerényi Norman - EMMI Aszódi Javítóintézet
Subáné Halmos Éva - EMMI Aszódi Javítóintézet
Virágh Judit - EMMI Aszódi Javítóintézet
Demetrovics Zsolt - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Rózsa Sándor - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: Bár számos elméleti, illetve módszertani kritika merül fel a Psychopathy Checklist-Revised (PCL-R) mérőeszközzel kapcsolatban, azonban ezekkel együtt is ez a félig strukturált interjúmódszer számít a pszichopátia legelfogadottabb mérőeszközének, melynek fiatalkorúak számára specifikált változata a Psychopathy Checklist-Youth Version (PCL-YV). A kurrens szakirodalom alapján kettő, három, illetve négyfaktoros modellekkel egyaránt dolgoznak, melyek leginkább a kriminális viselkedésre vonatkozó tételek mentén térnek el egymástól. Az eredeti, kétfaktoros modell megkülönböztet egy Interperszonális/Affektív, valamint egy Szociális deviancia faktort. A négyfaktoros változat tulajdonképpen ezt a modellt bontja tovább: az első faktorból külön kezeli az Interperszonális és az Affektív dimenzióra vonatkozó tételeket, a második faktorból pedig egy Életstílus és egy Antiszociális dimenziót képez. A háromfaktoros modell (Arrogáns és megtévesztő interperszonális stílus, Elégtelen Affektív tapasztalatok, Impulzív és felelőtlen viselkedési stílus) már az előzőekhez képest lényegesen kevesebb tételt emel be a faktorstruktúrába. Kutatásunk célja ezen versengő modellek ütköztetése volt a PCL-YV hazai adaptálása keretében. *Módszer:* Kutatócsoportunk az Aszódi Javítóintézet növendékei körében vizsgálta a Psychopathy Checklist-Youth Version faktorszerkezetét. Mintánkat az adatfelvételi időszak során az intézményben tartózkodó növendékek alkották, összesen 93 fő. Különböző kizárási kritériumok alapján végül 86 fő interjúanyagát elemeztük. Adatainkon megerősítő faktorelemzéseket végeztünk. *Eredmények:* Elemzéseink során az illeszkedési mutatók leginkább a háromfaktoros megoldást támasztják alá, mely a vizsgált modellek közül a legkevésbé hangsúlyozza a kriminális viselkedés szerepét a pszichopátia vizsgálatában. *Következtetések:* A Psychopathy Checklist-Youth Version mérőeszközzel nyert első hazai eredmények azt a megközelítést támogatják, hogy a kriminális viselkedés – legalábbis egy javítóintézeti populációnál – kevésbé hangsúlyos a pszichopátia vizsgálatában. Az ő esetükben a bűncselekmények elkövetése mindenképpen adott, így ezek a tételek nem bírnak megfelelő diszkriminatív erővel.

Kulcsszavak: pszichopátia, Psychopathy Checklist-Youth Version, megerősítő faktorelemzés

A sikeres pszichopaták

Szklenárik Péter - Debreceni Egyetem
Körmendi Attila - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

A pszichopátia vizsgálatai elsősorban klinikai, vagy büntetés-végrehajtási intézményekből toborozzák a résztvevőket. Ily módon a mintába olyan személyek kerülnek, akik különböző mérőeszközök alapján pszichopátiás személyiséggel és viselkedésjellemzőkkel bírnak, azonban vagy segítséget kérnek (klinikai minta), vagy szabadságvesztésre ítéltek (büntetés-végrehajtási és zárt intézményekből toborzott minta). A pszichopaták ezen csoportját nevezhetjük sikertelen pszichopatáknak, a vizsgálatok legtöbbje erre a csoportra fókuszál. A sikertelen pszichopatáknál a pszichopátiás vonások és a manifesztálódó viselkedés eredményeképp a szociális normák súlyos mértékű megszegése következik be, vagy pszichológiai tünetek fejlődnek ki. A pszichopaták másik (sikeres) csoportjára már Cleckley (1941/1982) is utalt, náluk megjelennek az alapvető pszichopátiás személyiségjellemzők (az empátia, a bűntudat és a perspektívaváltás hiánya), azonban antiszociális viselkedés nem jellemzi őket. A sikerességet két szempont alapján definiálhatjuk (Stevens, Deuling és Armenakis). Mullis-Nelson és munkatársai (2006) szerint a sikeresség jelzése, hogy a pszichopata személyiség elkerüli a bebörtönzést vagy a letartóztatást. Babiak és Hare (2009) valamint Lykken (1995) úgy gondolják, hogy ezen túl a sikeresség kritériuma, hogy a személy sikereket érjen el munkájában és beilleszkedik a társadalomba.
Kutatásunk célja a sikeres pszichopaták vizsgálata egyetemista mintán és a Levenson-féle Önjellemző Pszichopátia skála magyar adaptációjának megkezdése. 120 egyetemistával töltettük ki a 26 itemes Levenson féle önjellemzős skálát. A résztvevők további kérdésekre válaszoltak párkapcsolati sikerességük és akadémiai előmenetelük tekintetében. Eredményeink szerint az egyetemista populációban találhatóak magas pszichopátiás vonásokkal rendelkező, azonban agresszív, antiszociális viselkedést nem mutató fiatalok, akik sikeresnek bizonyulnak párkapcsolataikban és akadémiai előmenetelük tekintetében.
A sikeres pszichopaták további vizsgálata több szempontból is fontos. Egyrészt érdemes azonosítanunk azokat a tényezőket, melyek pszichopátiás vonások jelenléte esetén gátolhatják az antiszociális és agresszív magatartás megjelenését. Másrészt a sikeres pszichopaták motiválatlanságukat és gyenge teljesítőképességeiket átmenetileg jól ellensúlyozzák karizmájukkal és hatékony kommunikációs stílusukkal, később azonban munkahelyi konfliktusok forrásai lehetnek.

Kulcsszavak: sikeres pszichopata, agresszió, párkapcsolati sikeresség

A jéghegy csúcsa - A személyiségdimenzióktól a pszichopátiáig

Magi Anna - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Eisinger Andrea - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola
Gyollai Ágoston - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola
Demetrovics Zsolt - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Rózsa Sándor - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: A személyiségzavarok közül a DSM-IV-TR alapján a B klaszterhez, azaz a dramatikus blokkhoz az antiszociális, a borderline, a nárcisztikus és a hisztrionikus személyiségzavar tartozik. Az ide sorolt zavarok komorbiditása egyre pontosabban feltárt, és egyre

nagyobb az egyetértés a tekintetében, hogy az impulzivitás kiemelkedő szerepet játszik ezen zavarok kialakulásában. A személyiségzavarok általánosságban túlreprezentáltnak tekinthetőek a fogvatartottak körében, közülük pedig leginkább a B klaszter zavarai dominálnak. Bár a pszichopátiát – mely a büntetés-végrehajtási intézetekben hasonlóan magas prevalenciával bír - a diagnosztikai kézikönyvek nem kezelik külön kategóriaként, azonban jellemzői miatt szintén a személyiségzavarok közé sorolható. Továbbá a dramatikus blokkal való komorbid kapcsolatáról is egyre több adattal rendelkezünk. A személyiségzavarokat úgy is konceptualizálhatjuk, mint a normál személyiségdimenziók extrém variánsai. Az elmúlt években számos empirikus adat igazolta, hogy a Big Five dimenziói és a személyiségzavarok kapcsolata jelentős, és az egyes dimenziókon elért eredmények, illetve mintázatuk jó előrejelzői lehetnek a zavaroknak. Célunk a pszichopátia kapcsolatának vizsgálata a személyiségdimenziókkal, továbbá modellünkben elemezzük a B klaszterbe sorolt személyiségzavarok szerepét is. Módszer: Adatfelvételünk helyszíne a Pálhalmai Országos Büntetés-végrehajtási Intézet volt. Elemzéseinket 176 fő adatain hajtottuk végre (139 férfi, 37 nő). A személyiség ötfaktoros modelljének mérésére a Five-Factor Nonverbal Personality Questionnaire-t, egy strukturált, nem verbális mérőeszközt alkalmaztunk. A személyiségzavarok mérése a SCID-II félig-strukturált interjú alapján történt, a pszichopátia vizsgálatára pedig a Psychopatic Personality Inventory – Short Version kérdőívet használtuk. A mért konstruktumok kapcsolatát útelemzéssel vizsgáltuk. Eredmények: Modellünkben a nemzetközi eredményekkel összecsengő kapcsolatot mutatunk be a személyiség ötfaktoros modellje és a B klaszterbe sorolt személyiségzavarok között: pozitív kapcsolatokat vázolunk az extraverzióval és a neuroticizmussal, negatív kapcsolatot pedig a barátságossággal és a lelkiismeretességgel. A tapasztalatokra való nyitottság elemzésekor – az elvártaknak megfelelően - nem találtunk kapcsolatot egyik személyiségzavarral sem. A pszichopátiára a B klaszter zavarain keresztül megmutatkozó indirekt hatások mellett további közvetlen kapcsolatot támasztunk alá a lelkiismeretességgel és a barátságossággal. Következtetések: Jelen kutatás eredményei alátámasztják azt az elképzelést, hogy a személyiségdimenziókból következtethetünk a dramatikus blokk személyiségzavaraira, valamint a pszichopátiára.

Kulcsszavak: Big Five, pszichopátia, személyiségzavar, útelemzés

A hazai reintegráció új perspektívái egy nemzetközi pályázati munka tükrében

Záhorszki Ilona - Sopronkőhidai Fegyház és Börtön

Intézetünk 2012 óta egy nemzetközi projektben vesz részt egyedüli magyar partnerként – a kilenc konzorciumi tagot (három román, egy ciprusi, egy finn, egy lengyel, egy görög és egy máltai partner működik együtt a sopronkőhidai intézményen kívül) az Európai Bizottság támogatja és koordinálja.

A Convicts Liberty Aid Project (CLAP) célja az, hogy hatékony, működőképes eszközöket dolgozzon ki. Ezek az eszközök arra hivatottak, hogy segítsék a fogvatartottak szabadulás utáni könnyebb beilleszkedését a társadalomba. Ennek érdekében két segédlet kiadásán dolgoznak a konzorciumi tagok – „Párbeszéd alapú kommunikációs eszköztár" kifejlesztésén a fogvatartottakkal közvetlenül foglalkozó személyi állomány részére, valamint egy „Reintegrációs kalauz" összeállításán fogvatartottak részére. A kiadványok összeállításához kutatást végzett mind a kilenc résztvevő tag, mely alapján megállapítható, hogy alapvetően a problémák minden országban hasonlóak (családi kapcsolatok gyengülése, leendő munkahely, illetve annak hiánya,

anyagi problémák) – annak ellenére, hogy a büntetés-végrehajtási rendszer szinte minden országban eltérő.
Előadásomban rövid betekintést nyújtok a nemzetközi eredmények részleteiről, a kidolgozott eszközökről, illetve arról, hogy ezen kiadványok milyen módon segíthetik egyfelől a szakemberek munkáját a szabadulásra való felkészítés során, illetve milyen gyakorlati tanácsokat kapnak a szabaduló fogvatartottak.

Kulcsszavak: kommunikáció, asszertivitás, reintegráció, nemzetközi interdiszciplinális kutatás, EU

Spiritualitás, vallás és személyiség

Sz45

Szervező: **Rózsa Sándor -** ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Köteles Ferenc -** ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

A szimpózium egy elméleti összefoglalót és három empirikus munkát tartalmaz a spiritualitás témakörben. Mirnics Zsuzsa előadása a spiritualitás eddigi empirikus kutatásait tekinti át egy átfogó elméleti bevezetőt nyújtva, és a spiritualitást, mint multidimenzionális fogalmat mutatja be. Betekintést kaphatunk abba is, hogy mennyiben mérhető a spiritualitás tudományos módszerekkel, és milyen terápiás alkalmazási vonatkozásai lehetnek a kutatásoknak (pl. a mindfulness alapú terápiák során).
Rózsa Sándor és mtsai kutatásának célja a gyermekkori spiritualitásnak és annak az általános jól-létre gyakorolt hatásának a vizsgálata volt, melyben több nemzetközi módszer magyarra adaptálásának munkáját is megkezdték. Kutatási eredményeik alapján sikerült megerősíteniük, hogy a spiritualitás egy gyermekkorban is mérhető stabil személyiségvonás, azonban a spiritualitás és a jól-lét között nem mutatkozott egyértelmű pozitív kapcsolat. Eredményeik alapján egy olyan oksági modellt (SEM) állítottak fel, melyben elkülöníthetővé vált a vonásjellegű spiritualitás spirituális jól-léten keresztül kifejtett pozitív hatása a jóllétre, és egy ellentétes, negatív affektivitást növelő, szubjektív jóllétet csökkentő hatásmechanizmus is.
Mersdorf Anna és mtsai a spirituális jóllét dimenziót barlangi kalandtúra élmények kapcsán vizsgálták. Az élménytúrákon résztvevők közül többen spirituális élményekről számoltak be, melynek vizsgálatára egy saját kidolgozású és egy spiritualitás jóllétet mérő, nemzetközi kérdőívet használtak az élménybeszámolók kvalitatív elemzése mellett.
Farkas Lajos és mtsai a Vallásosság és Spiritualitás Rövid Multidimenzionális Kérdőív (MMRS) magyarra adaptálási munkáját mutatja be, melyet a Fetzer/NIA munkacsoport alakította ki 1999 és 2003 között. A munkacsoport a következő 12 fő dimenziót azonosította, amelyek relevánsak a vallásosság és ennek egészséggel kapcsolatos kimenetei tekintetében: spirituális tapasztalat, jelentés, értékek, hiedelmek, megbocsátás, személyes vallásos tevékenység, nyilvános (szervezeti) vallásos tevékenység, vallásos/spirituális megküzdés, vallásos támogatás, vallásos/spirituális személyes történet, kötelezettségek, vallási preferencia/hovatartozás. Ugyanakkor a magyar adatok három faktort azonosítottak, az első faktorba a megbocsátás, a spirituális tapasztalatok és az értékek kerültek be, a második dimenziót a vallásos támogatás, a nyilvános (szervezeti) vallásos és a személyes vallásos tevékenység alkották, míg a harmadik dimenzióba a megküzdés skála került.

Kulcsszavak: spiritualitás, spirituális jóllét, vallás, személyiség, élményterápia

Előadások

Spiritualitás és személyiség: korszerű kutatás a gyakorlati alkalmazás lehetőségével

Mirnics Zsuzsanna - KRE BTK Pszichológiai Intézet

Az előadás áttekinti a spiritualitás korszerű elméleti kutatásait, az empirikus eredmények alkalmazási lehetőségeit. Bár a vallásosság és a személyiség összefüggését az 1900-as évek eleje (William James) óta vizsgálják, a szakirodalom jóval kevesebb figyelmet szentelt spiritualitás és a személyiség kapcsolatának. Elsőként Saroglou (2002) állapított meg jól magyarázható összefüggést a Big Five és a spirituális megélés és beállítódás között. A szerző metaanalízisében az intrinzik vallásosság magasabb extraverzió, barátságosság és lelkiismeretesség értékekhez, míg az extrinzik vallásosság magasabb neuroticizmus értékekhez kapcsolódott. Más vizsgálatok értelmében a vallásos hit és spiritualitás inkább az alacsony pszichoticizmus értékekkel, és ezáltal erősebb moralitással jár együtt (Löckenhoff és mtsai, 2009). A modern vizsgálatok törekednek kapcsolatot találni a ténylegesen megélt misztikus élményekre való fogékonyság és egyes személyiségjellemzők között is (pl. Farias és mtsai, 2006), a szkizotípia fogalmat hangsúlyozva. Az ellentmondó eredmények kapcsán a szakirodalomban egyre inkább körvonalazódik az adaptív és inadaptív spirituális beállítódás megkülönböztetésére való igény. A spiritualitás ma már többdimenziós fogalomként jelenik meg, amelynek egyik része a megélt hithez, másik része pedig a megélt értelemhez és a pszichés jólléthez kapcsolódik. A felfogásokban mutatkozó eltérések ellenére, e konstruktum ismétlődően fontos eleme a személyiségstruktúrának, a kutatók és gyakorlati szakemberek pedig törekednek pszichoterápiás keretben is elhelyezni, mint a terápiás fejlődést potenciálisan támogató tényezőt (Falb és Pargament, 2012), elsősorban a mindfulness (ítélkezés nélküli tudatos jelenlét és figyelem) vonatkozásában, amelynek igazolható gyógyító hatást tulajdonítanak.

Kulcsszavak: spiritualitás és személyiség, neuroticizmus, pszichoticizmus, adaptív és inadaptív spirituális beállítódás

Gyermekkori spiritualitás és jól-lét

Rózsa Sándor - ELTE PPK Személyiség és Egészségpszichológiai Tanszék
Major Gréta - ELTE PPK Személyiség és Egészségpszichológiai Tanszék
Bella Dorina - ELTE PPK Személyiség és Egészségpszichológiai Tanszék
Surányi Zsuzsanna - KRE BTK Pszichológiai Intézet

Kutatásunk fő célkitűzése a gyermekkori spiritualitás átfogó elemzése, az adaptív spirituális beállítódás megragadása, és az általános jól-létre gyakorolt hatásának vizsgálata. A vizsgálatunkban közel 300 3-6. osztályos általános iskolás tanuló vett részt. A tesztbattériánkban több olyan módszert is alkalmaztunk, amelyek elsőként kerültek hazai felhasználásra: pl. Fisher-féle Spirituális Jól-lét Kérdőív, az Iskoláskorúak Élettel Való Elégedettségi Skálája, Pozitív és Negatív Affektivitás Skála gyerek változata, valamint a Cloninger-féle Temperamentum és Karakter Kérdőív felnőtt és gyerek változatából összeállított átfogó vonás-spiritualitást megragadó skála.
Kutatási eredményeink alapján sikerült megerősítenünk, hogy a spiritualitás egy gyermekkorban is mérhető stabil személyiségvonás, aminek a mérésére a Cloninger-féle Temperamentum és Karakter Kérdőív Spiritualitás skálája kiválóan alkalmas. A spiritualitás és a jól-lét között nem

sikerült egyértelmű pozitív kapcsolatot kimutatnunk, melynek elsődleges oka, hogy a vonásjellegű spiritualitás a jól-létet több módon is képes befolyásolni. Ennek igazolására megalkottunk egy átfogó oksági modellt (SEM), ami a gyermekkori spiritualitás és jól-lét összefüggéseit más közvetítő tényezők (pl. negatív affektivitás) bevonásán keresztül értelmezi. Az elvárásainknak és nemzetközi szakirodalmi eredményeknek megfelelően az oksági modellünkben megfigyelhettük azt a pozitív hatást, amelyet a vonásjellegű spiritualitás a spirituális jól-léten keresztül fejt ki az általános jól-létre. Másrészt azonban érvényesült egy ellentétes hatásmechanizmus is, mivel a vonásjellegű spiritualitás közvetlenül növelheti a negatív affektivitást is, ennek megfelelően pedig a negatív érzelmi állapotok csökkentik a gyermek szubjektív jól-létét.
Kutatásunk eredményei, illetve a hazai környezetre adaptált módszerek további kutatásokat inspirálhatnak, melyek által a gyermekkori spiritualitásról és jól-létről, valamint ezek fejlődési aspektusairól további eredményekre derülhet fény.

Kulcsszavak: gyermekkori spiritualitás, spirituális jól-lét, adaptív spirituális beállítódás, általános jól-lét

Természeti környezet, kaland-tapasztalások és spiritualitás

Mersdorf Anna - ELTE PPK Magatartáspszichológiai Doktori Iskola
Surányi Zsuzsanna - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Mirnics Zsuzsanna - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Lipics Barna - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Rózsa Sándor - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Eliade (1961) meghatározása szerint a vallási élmény az egyén tudatának hirtelen megvilágosodása, ahol a tapasztalati élmény csak egy rövid időpillanatig tart, és nélkülözi a specifikus tartalmat, mégis azt a felemelő érzést kelti az egyénben, hogy kapcsolatot teremtett valami nála nagyobb, transzcendens erővel. Általában az történik, hogy az egyén ráébred saját jelentéktelenségére a végtelen világegyetemben, és élesen érzékeli az összes életformával való kapcsolatát, ami a béke és az alázat érzését kelti benne.
Előadásunkban azt a kérdést járjuk körül, hogy egy természeti hely hogyan válthat ki ilyen tapasztalatot, és miben segítheti a pszichológiai munkát a természeti környezet, például a hegyi-, ill. barlangi élményterápiák kapcsán.
A szakirodalom szerint különleges természeti környezetben (pl.: expedíciós jellegű túrák, magashegy, barlang) az egyén lehetőséget és időt kap a befelé figyelésre, olyan fontos kérdések felvetésére és válaszok megfogalmazására, amelyekre a hétköznapi élet nem teremt alkalmat. Bizonyos spirituális önvizsgálatra nyílik lehetőség, amikor például a “hol a helyem a világban” kérdések válnak fontossá.
Egyetemi hallgatók részére 2012 őszétől szervezünk a Mátyás-hegyi barlangba olyan túrákat, amelyek keretében a csoporttagokkal különféle mozgás- és zeneterápiás gyakorlatokat végzünk. A túrákon résztvevőkkel kérdőívcsomagot töltettünk ki a barlangi élményről, külön rákérdezve a spirituális élményekre (Fisher & Brumley, 2008, „Spiritual Health and Life Orientation Measure” mérőeszközét használva). Előadásunkban az elméleti összefoglalón túl ezeknek a kérdőíveknek az eredményeit is bemutatjuk.

Kulcsszavak: kaland- és élményterápia, természeti (barlangi) környezet pszichológiája, spirituális élmények, spirituális jól-lét

A Vallásosság és Spiritualitás Rövid Multidimenzionális Kérdőívvel (B-MMRS) szerzett hazai tapasztalatok

Farkas Lajos - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet
Surányi Zsuzsanna - KRE Pszichológiai Intézet
Rózsa Sándor - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A Vallásosság és Spiritualitás Rövid Multidimenzionális Kérdőívet (B-MMRS) a tématerület elismert szakértőit felvonultató, Fetzer/NIA munkacsoport alakította ki 1999 és 2003 között, meglehetősen széles szakmai konszenzust képviselve. Az említett munkacsoport elsőként egy átfogó teszt-battériát dolgozott ki a vallásosság és spiritualitás vizsgálatára, olyan elkülönült dimenziókhoz illesztve a battériát alkotó vizsgálóeszközöket, amelyeket a vallásosság egészségre gyakorolt hatásával kapcsolatos kutatások számára a legalkalmasabbaknak találtak. A teszt-battéria összességében meglehetősen terjedelmes, ami számos más, nagy részletességű vizsgálóeszközhöz hasonlóan, ez esetben is indokolttá tette egy könnyen használható, rövid változat kialakítását. A munkacsoport a következő 12 fő dimenziót azonosította: spirituális tapasztalat, jelentés, értékek, hiedelmek, megbocsátás, személyes vallásos tevékenység, nyilvános (szervezeti) vallásos tevékenység, vallásos/spirituális megküzdés, vallásos támogatás, vallásos/spirituális személyes történet, kötelezettségek, vallási preferencia/hovatartozás.
Az átfogó multidimenzionális kérdőívet több kutatásban is alkalmaztuk és a pszichometriai elemzését ezen összevont, közel 500 fős adatbázison végeztük. A mérőeszköz rövid, néhány tételes skáláinak belső konzisztenciái elfogadhatóak, és a skálák között szoros együttjárások mutatkoztak. A skálákon végzett faktorelemzés segítségével 3 faktort azonosítottunk. Az első faktorba a megbocsátás, a spirituális tapasztalatok és az értékek kerültek be legmagasabb faktorsúlyú skálaként, a második dimenziót a vallásos támogatás, a nyilvános (szervezeti) vallásos és a személyes vallásos tevékenység alkották, míg a harmadik dimenzióba a megküzdés skála került. A mérőeszköz konstruktum validitásának vizsgálatához a Cloninger-féle Temperamentum és Karakter Kérdőívet (TCI-R) használtuk. Az MMRS valamennyi skálája pozitív együttjárást adott a TCI-R Spiritualitás skálájával (0,20-0,51). Az MMRS skáláinak többsége pozitív együttjárást adott a TCI-R Együttműködés dimenziójával, és negatívat az Újdonságkereséssel.
A kapott eredményeink és a felvételek során szerzett tapasztalataink a Vallásosság és Spiritualitás Rövid Multidimenzionális Kérdőív (MMRS) jó pszichometriai tulajdonságait, egyszerű és megbízható alkalmazását támasztják alá.

Kulcsszavak: A Vallásosság és Spiritualitás Rövid Multidimenzionális Kérdőív (B-MMRS), Cloninger-féle Temperamentum és Karakter Kérdőív (TCI-R), megbocsátás, vallásos tevékenység

Szuicid kísérleten átesett személyek vizsgálata különböző pszichés zavarok és a szociális háló tükrében

Sz46

Szervező: **Vizin Gabriella -** SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika
Diszkutáns: **Vizin Gabriella -** SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika

Magyarországon évente 2500 befejezett öngyilkosság és hozzávetőleg tízszer ennyi öngyilkossági kísérlet van. A suicidológiában hazánkban is egyre nagyobb hangsúlyt kap az öngyilkosság-megelőzés (szuicid prevenció). A különböző prevenciós programok egyik fontos alapja az öngyilkossági rizikót befolyásoló tényezők minél pontosabb ismerete. Ilyen faktorok lehetnek többek között bizonyos személyiség- és pszichopatológiai jellemzők, nők esetében a menstruációs ciklus során bekövetkező hormonszint változások és a személy szociális hálója.
Ezeknek a változóknak a feltérképezésére tettünk kísérletet a 2012. április és 2013. június között folyó átfogó kutatásunkban, amelynek során öngyilkosságot megkísérelt nőket vizsgáltunk a kórházba-kerülést követő 24 órán belül strukturált interjús és kérdőíves módszerekkel. Szimpóziumunkban ennek a 347 fős (248 fő beteg és 99 fő normál kontroll) mintán alapuló vizsgálatnak a részeredményeit mutatjuk be, különös tekintettel az öngyilkosság lehetséges rizikófaktoraira. Kutatásunk részeként hangsúlyt helyzetünk új mérőeszközök adaptálására is (Szégyen Élmény Skála, Experience of Shame Scale, Andrewes és mtsai, 2002, Szándékos Önsértés Célja Interjút, Self-Injury Interview, Linehan és mtsai, 2006), amelyek eredményeit szimpóziumunkban ismertetjük.
Vizsgálatunk eredményei segítségünkre lehetnek különböző prevenciós tervek, speciális betegcsoportok esetében pszichoedukációs elemek kidolgozásában, továbbá krízisintervenció során a szupportív szociális környezet feltérképezésével a lehetséges támogató személyek bevonására is lehetőséget nyújtanak.

Kulcsszavak: öngyilkosság, borderline, hálózat, önmérgezés, menstruáció, impulzivitás

Előadások

Szociális háló dunbari belső körei nagyságának és tagjaitól várható támogatás mértékének különbségei öngyilkossági kísérletet elkövetett és egészséges nők körében, és a háló jellemzőinek összefüggései a korai maladaptív sémákkal

Unoka Zsolt - SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika
Bérdi Márk - Péterfy Sándor utcai Kórház, Krízis Intervenciós és Pszichiátriai Osztály
Soltész Péter - Eszterházy Károly Főiskola, Médiainformatika Intézet
Ember Kata - Semmelweis Egyetem, Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika
Lakos Eszter - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet
Pléh Csaba - Eszterházy Károly Főiskola, Médiainformatika Intézet

Bevezetés: A kapcsolatok a társas támogatás forrásai és az életminőség meghatározói lehetnek, hiányuk viszont összefüggést mutat a mentális zavarokkal. A szociális háló Dunbar által meghatározott két belső körébe tartozó személyek különösen fontos szerepet játszanak a lelki egyensúly fenntartásában. Az intimitás és klikk körbe tartozó személyek (alterek) kis száma,

illetve támogatásuk hiánya, fokozott kockázatot jelenthet az öngyilkosságot fontolgatók számára. A szociális háló kialakításában és a kialakított háló megítélésében az egyén is fontos szerepet játszik. Diszfunkcionális kapcsolati reprezentációi korlátozhatják új kapcsolatok kialakításában és a meglévő kapcsolatai fenntartásában. Első hipotézisünk szerint a szuicidiumot elkövetett betegek szociális hálójának két belső köre kisebb, és a belső körökbe tartozó személyek támogatására kevésbé tudnak számítani. Második hipotézisünk szerint, a korai maladaptív sémák (KMS) fennállása kisebb háló mérettel és alacsonyabb feltételezett támogatással jár együtt.

Célkitűzés: Közvetlen szuicid kísérleten átesett, valamint egészséges kontroll személyek szociális hálójának méretét, a kapcsolatok minőségét, és a KMS-el mutatott összefüggését vizsgáljuk meg.

Minta: 35 a szocioökonómiai státus szempontjából illesztett egészséges nőt és a Péterfy Sándor U. Kórház Toxikológiai és Sürgősségi Baleseti Osztályára szállított 90 önmérgezéses öngyilkossági kísérleten átesett nőt (átlag=44 év, szórás=14,8 év) a kórházba kerülést követő 24 órán belül interjús és kérdőíves módszerrel vizsgáltunk meg.

Módszerek: SCID-II borderline modul segítségével állapítottuk meg a diagnózist. Dunbar módszerével mértük fel a szociális háló két belső körét: Kérjük, sorolja fel az összes embert, akikkel az elmúlt 1 hónapban a kapcsolatot Ön kezdeményezte! A kapcsolat rokona, szerelme volt-e? Mennyire valószínű, hogy komoly nehézség esetén gyakorlati tanácsért, érzelmi támogatásért fordulna hozzá? KMS-ek mérésére Young sémakérdőívet vettünk fel.

Eredmények: A betegek hálózata szignifikánsan kisebb ($p< 0.01$; beteg: M: 3,54, SD: 3,08; kontrol: M: 7.94, SD: 2,85) volt, és kevésbé támaszkodhatnak az alterekre ($p< 0.01$beteg: M: 2.11, SD: 0,65; kontrol: M: 2,54, SD:0,34). A szuicid mintán belül a borderline személyiségzavarban szenvedők kevésbe érezték úgy, hogy rokonaikra támaszkodhatnának a bajban. A KMS-ek szignifikáns kapcsolatot mutattak a hálózat méretével és jellemzőivel.

Következtetések: Különbség van az elmúlt egy hónapban aktívan működtetett kapcsolatok számában, azok támogató jellegében és ez a különbség szoros kapcsolatot mutat a korai maladaptív sémákkal öngyilkosságot megkísérelt és egészséges személyek között. A terápiás beavatkozásoknak a támogató kapcsolatok kialakítását és a korai maladaptív sémák kezelését érintenie kell az öngyilkossági kísérletek későbbi kockázatának csökkentése céljából.

Kulcsszavak: hálózat, öngyilkosság, pszichopatológia, séma

A Szégyen Élmény Skála (ESS) pszichometriai vizsgálata magyar mintán, pszichoterápiás osztályon és krízisosztályon kezelt betegek, valamint egészséges kontroll személyek körében

Vizin Gabriella - SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika
Bérdi Márk - Péterfy Sándor utcai Kórház, Krízisintervenciós és Pszichiátriai Osztály
Pálfi Krisztina - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet
Rácz Kata - SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika
Unoka Zsolt - SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika

Bevezetés: A szégyen egy intenzív, gyakran a cselekvőképességet akadályozó negatív érzelem, magában foglalva a kisebbrendűségi érzést, tehetetlenséget és félénkséget, valamint a vágyat arra, hogy elrejtőzzünk. A szégyen vizsgálatát az utóbbi 10 években számos kutatás helyezte fókuszába, felismerve jelentőségét a szociális interakciókban, valamint a legkülönfélébb pszichopatológiai állapotok kialakulásában. Bernice Andrews és kutatócsoportja (2002) kidolgozta az ún. Szégyen Élmény Skálát (Experience of Shame Scale, ESS). Az ESS egy 25 tételes kérdőív, mely a szégyen vonás-jellegét vizsgálja és 3 fő faktoron belül (karakterológiai, viselkedési és testi szégyen) összesen 8 skálán méri a krónikus szégyen-hajlamot.
Célkitűzés: Kutatásunkban az ESS skála pszichometriai mutatóit vizsgáltuk meg magyar mintán, pszichoterápiás osztályon kezelt pszichiátriai betegek, közvetlen szuicid kísérleten átesett, krízisosztályon kezelt betegek, valamint egészséges kontroll személyek körében.
Résztvevők: A vizsgálatban összesen 331 fő vett részt: 90 fő közvetlen szuicid kísérleten átesett személy (átlagéletkor: 44,70 év, szórás: 14,48), 152 fő pszichoterápiás osztályon kezelt pszichiátriai beteg (átlagéletkor: 39,57 év, szórás:12,72), valamint 99 fő kontroll személy (átlagéletkor: 35,0 év, szórás: 16,64).
Módszer: Kutatásunkat kérdőíves módszerrel végeztük. Az ESS skála diszkriminációs validitását a Mentális Figyelem és Tudatosság Kérdőívvel (MAAS), valamint a Davis-féle Empátia Skálával (IRI), a konvergens validitást a Megmérettetés Kérdőívvel (FNE), a Derogatis-féle tünetlistával (SCL-90 R), a Young-féle Séma Kérdőív (YSK) rövidített verziójával és a Beck Depresszió Kérdőív (BDI) rövidített változatával mértük. Emellett két hetes utánkövetéssel teszt-reteszt reliabilitást vizsgáltunk.
Eredmények: Az ESS kérdőív belső megbízhatósága magyar mintán jónak bizonyult (Cronbach Alfa: 0,643-0,868). Eredményeinkből kiemelhető, hogy a MAAS és az ESS mindhárom fő faktorával negatív korrelációkat találtunk ($p<0,01$). Az FNE és mindhárom ESS faktor között meggyőző korrelációk mutatkoztak ($r=0,418-0,668$, $p<0,001$). Magas korrelációs értékeket adtak több faktor esetén az SCL-90-R skálái, különösen a viselkedési és testi szégyen területén ($p<0,001$). A teszt reteszt reliabilitás eredményei jók (Cronbach Alfa: 0,760- 0,939). A konfirmációs faktorelemzés (CFA) a mért adatok és az elméleti modell megfelelő illeszkedését mutatja ($Khí^2=1148,431$, $df=247$, $p<0,001$).
Következtetések: Vizsgálatunk során alátámasztást nyert a Szégyen Élmény Skála (ESS) diszkriminációs és konvergens validitása, valamint belső és teszt-reteszt reliabilitása magyar mintán. Eredményeink alapján az ESS kérdőív megbízható mérőeszköze a krónikus szégyen élmény felmérésének, mely jó előrejelzője lehet különböző pszichés zavaroknak.

Kulcsszavak: szégyen, adaptáció, öngyilkosság, krízis

Az impulzivitás mértékének összehasonlítása a Barratt Impulzivitás Skála elsődleges és másodlagos alskálái alapján öngyilkossági kísérletet elkövetett borderline (BPD) és nem borderline (NBPD), valamint egészséges nők körében

Pintér Gabriella Márta - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet
Poczik Emese - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet
Bérdi Márk - Péterfy Sándor utcai Kórház, Krízisintervenciós és Pszichiátriai Osztály
Unoka Zsolt - SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika

Bevezetés: Az öngyilkosság vezető halálokok közt szerepel a felnőtt nők körében, BPD szenvedők az egészséges populációhoz képest 400-szor gyakrabban követnek el öngyilkosságot, és a mentális zavarok közül is körükben a leggyakoribb a befejezett öngyilkosság. Az impulzivitás a szuicid kísérletek egyik kockázati tényezője, mivel az impulzívabb személyek szuicid gondolataikat, késztetéseiket könnyebben cselekvésbe fordítják, azonban ez nem minden esetben igaz, mivel az öngyilkossági kísérletek egy részére jellemző az előre megtervezettség.
Célkitűzés: Egészséges illesztett kontroll, öngyilkosságot megkísérelt nem-borderline (NBPD) és BPD személyek csoportjának összehasonlítása az impulzivitás mértéke és az impulzivitás alfaktorai mentén. Feltételezésünk, hogy mind az impulzivitás mértékében, mind a mért alfaktorok által kirajzolt profilban különbözik a három csoport. Hipotézisünk szerint az öngyilkossági kísérletet végrehajtók impulzívabbak a kontroll csoportnál, valamint az öngyilkossági kísérletet végrehajtó borderline személyek impulzívabbak a nem borderline személyeknél. Továbbá különbségeket várunk az impulzivitás különböző alfaktorai mentén is.
Minta: A mintát 97, 18. életévét betöltött nő alkotja, akik közül 62-en feküdtek a Péterfy Sándor U. Kórház Toxikológiai és Sürgősségi Baleseti Osztályán önmérgezéses öngyilkossági kísérlet miatt (átlag=42,7 év, min=19, max=82 év). A bent fekvő nőket a kórházba kerülést követő 24 órán belül kérdőíves önkitöltős és interjús módszerrel vizsgáltuk meg. 35 fő alkotta az illesztett kontroll csoportot (átlag=47,6 év; min=20, max=79 év). Az osztályon fekvő nők közül a SCID-II borderline modul alapján 23-an sorolhatók a BPD csoportba és 39-en a NBPD csoportba.
Módszer: A csoportok kialakításához a Structured Clinical Interview for DSM-IV (SCID II), félig strukturált interjú borderline személyiségzavar moduljának pontszámait használtuk. Így a BPD csoportba azok kerültek, akik minimum öt kritériumot, az NBPD csoportba azok, akiknek válaszai négy, vagy kevesebb kritériumot elégítettek ki. Az impulzivitás méréséhez a 30 tételből álló, önkitöltős kérdőívet, a Barratt Impulzivitás Skálát (BIS-11) használtuk fel, mely az impulzivitást három másodlagos (figyelmi/kognitív, motoros és tervezés hiánya) és hat elsődleges faktor (figyelem, motoros, önkontroll, kognitív komplexitás, kognitív instabilitás és kitartás) mentén méri.
Eredmények: Előzetes elvárásainknak megfelelően a kórházában kezelt személyek BIS pontszámaik alapján szignifikánsan impulzívabbnak bizonyultak, mint a kontrollcsoport ($t= 4,905$ $p < 0,001$), valamint az öngyilkossági kísérletet elkövetők csoportján belül a BPD személyek szignifikánsan impulzívabbak, mint a NBPD személyek ($t= 4,577$ $p < 0,001$). A BPD és NBPD csoport az impulzivitás másodlagos faktorai tekintetében szignifikáns mértékben különböznek, az elsődleges faktorok közül, a kitartás faktora az, amelyben szignifikáns eltérés nincs a két betegcsoport között.
Következtetés: Elvárásainknak megfelelően az egészséges személyeknél az önmérgezéses öngyilkossági kísérleten átesett személyek impulzívabbak és a mintájukon belül a NPBD személyek kevésbé bizonyultak impulzívnak, mint a BPD csoport. Az elsődleges impulzivitás alskálák szempontjából a kitartás alskála tekintetében nem találtunk különbséget a NPBD és BPD cso-

portok között, így azt feltételezzük, hogy a kitartás lehet az impulzivitási faktor, amelyben az öngyilkosságot elkövető nők hasonlítanak. Az impulzivitás felmérése fontos a szuicid gondolatokról és késztetésről beszámoló személyek körében, mivel az emelkedett impulzivitás növeli a cselekvésbe fordulás kockázatát.

Kulcsszavak: öngyilkosság, impulzivitás, önmérgezés

Az öngyilkossági kísérlet különböző „okainak” és súlyosságának összefüggése gyógyszeres önmérgezésen átesett nők körében

Bérdi Márk - Péterfy Sándor utcai Kórház, Krízisintervenciós és Pszichiátriai Osztály
Bálint Barbara - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet
Muth Veronika - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet
Unoka Zsolt - SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika

Bevezetés: Magyarországon évente kb. 25.000 öngyilkossági kísérlet van és 2011-ben 2300-an követtek el befejezett öngyilkosságot. Az öngyilkossági kísérlet és a nem végzetes szándékos önsértés vagy „paraszuicidium” fogalmi és klinikai elkülönítése egyaránt nehéz. E két fogalom differenciálásában az öngyilkossági kísérlet súlyosságának és a kísérlet önbevalláson alapuló okának felmérése segíthet. Öngyilkos betegekkel való munka során - például szuicid kísérletet követő pszichiátriai konzíliumban - a klinikus számára kulcsfontosságú a beteg veszélyeztető állapotának felmérése. Mivel az öngyilkossági kísérlet súlyossága összefüggést mutat a jövőben megismételt és befejezett öngyilkosság valószínűségével, a szuicidium önbevalláson alapuló „okának” és súlyosságának minél hatékonyabb és pontosabb felmérése segíti a szuicid veszély felmérését.
Célkitűzés: Annak vizsgálata, hogy melyek a leggyakoribb „okai” az önsértő, öngyilkos magatartásnak, ill. milyen kapcsolat van az öngyilkossági szándék komolysága és az önsértő magatartás különböző „okai” között.
Résztvevők: Kutatásunkban a Péterfy Sándor U. Kórház Toxikológiai és Sürgősségi Baleseti Osztályára szállított 90 önmérgezéses öngyilkossági kísérleten átesett nőt (átlag=41 év, szórás=14,5 év) vizsgáltunk meg a kórházba kerülést követő 24 órán belül interjús és kérdőíves módszerrel. *Módszer:* Marsha Linehane Suicide Attempt Self-Injury Interview (SASII) és Aaron T. Beck Suicide Intent Scale (SIS) skáláival az önsértő viselkedés okát és az öngyilkossági kísérlet szándékának súlyosságát mértük. A SASII mérőeszközt hazánkban korábban még nem nem alkalmazták.
Eredmények: Az önsértő magatartás vizsgálati személyek által említett leggyakoribb okai voltak: 1) „meghalni”, 2) ”véget vetni a szomorúságnak”, 3) „enyhíteni valamilyen borzalmas lelkiállapotot” és 4) „megszűntetni a rosszérzéseket”. Minél súlyosabb volt az öngyilkossági kísérlet (SIS teljes pontszám), annál inkább jellemzőek voltak a következő okok: “felvételt nyerni kórházba vagy terápiás kezelésre”, “véget vetni a szomorúságnak”, “elkerülni valamit, amit meg kéne tenni” (rendre r=0,44, r=0,33 r=0,42; minden esetben p<0,001). A teljes mintában az öngyilkossági szándék komolyságának átlaga 13,2 pont (szórás=7,5, min=0, max=28) volt. A vizsgálati személyek 37%-a ért el 14 vagy ennél magasabb pontszámot, ami korábbi kutatások szerint a jövőben befejezett öngyilkosságot nagy valószínűséggel jelzi előre.
Következtetések: Az öngyilkossági kísérleteknek leggyakrabban az volt az oka, hogy a személyek hatni akartak interperszonális környezetükre, ill. érzelmi megkönnyebbülést szerettek volna

elérni. Az öngyilkosság bizonyos okai szignifikánsan korrelálnak az öngyilkossági szándék súlyosságával. A kapott eredmények segíthetnek a klinikai szakembernek abban, hogy az öngyilkosság, ill. az önsértő magatartás okainak explorációjával megbecsülje a szuicid kísérlet súlyosságát, ezáltal pedig felmérje a vizsgált személy veszélyeztetettségét, valamint az öngyilkossági kísérlet megismétlésének valószínűségét. A bemutatott eredmények egy folyó kutatás adatain alapulnak, ezért az alacsony mintaelemszámból levonható következtetések korlátozottak.

Kulcsszavak: öngyilkosság, cél, szándék, súlyosság, veszélyeztetettség

Szülővé válás, szülő-gyermek kapcsolat a serdülőkori és felnőttkori pszichopatológia tükrében

Sz47

Szervező: **Szemán-Nagy Anita -** DE Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Pék Győző** - DE Pszichológiai Intézet

A szülővé válás életünk legnagyszerűbb, de egyben legbonyolultabb feladata is, hiszen a szülő-gyermek viszonyban megélt korai kapcsolati élményeink messzemenőkig meghatározzák életünket. A szülőség még abban az esetben sem könnyű, ha mentális zavarok nem nehezítik a szülő-gyermek kapcsolat alakulását, vagy a szülőség vállalását/vállalhatóságát.
A szimpóziumban ismertetésre kerülő vizsgálatok során a klinikai zavarok és a szülő-gyerek kapcsolat, szülővé válás témáját szeretnénk minél több szempontból megközelíteni.
Az első előadásban egy olyan kutatás kerül ismertetésre, amely során laikusokat kérdeztek arról, hogy pszichiátriai betegek gyermekvállalási szándékával kapcsolatosan milyen attitűdjeik vannak. A legsúlyosabb stigmatizációval a szkizofréniában szenvedőknek kell szembe néznie. Ennek hátterében az állhat, hogy minél súlyosabb mentális betegségről van szó, annál valószínűbb, hogy amikor a tényleges gyermekvállalás kérdése felmerül, a környezet kimondva vagy kimondatlanul, de elutasítóan reagál.
A második előadás során a bántalmazás hosszú távú hatásait fogják a szerzők áttekinteni, különös tekintettel a felnőttkori disszociatív kórállapotokra. A felnőttkori disszociatív zavarok hátterében igen gyakran derül fény súlyos és ismétlődő gyermekkori traumatizációra. A vizsgálatok során, a szakirodalmi adatokkal összhangban, az rajzolódott ki, hogy a disszociáció súlyossági foka erősebb összefüggést mutat a szülő-gyermek interakciók szövetébe ágyazott, gyakori abúzussal, mint az egyszeri, nem intrafamiliáris traumával. Eredményeink tovább hangsúlyozzák a bántalmazás, mint kötődési zavar további kutatásának fontosságát. Az előadás rámutat a bántalmazás intergenerációs áttevődésének problematikájára is.
A harmadik előadás során a rideg/érzéketlen személyiség vonások, a gyermekkori viselkedészavar és ezek talaján kibontakozó antiszociális személyiségzavar problematikájával foglalkozó kutatások kerülnek bemutatásra. A szülő és a gyermek elképzelése a viselkedési problémáról gyakran nem fedi egymást. Elmondható, hogy a szülők nagyobb problémaként élik meg, mint gyermekeik, ennek következtében a gyakori negatív visszajelzés a szülők részéről a problémák halmozódását idézheti elő. Így válik kiemelten fontossá a szülői vélekedések minél szélesebb körű feltárása.
A negyedik előadás során elhangzó kutatásban a szülői fegyelmezési eszközök kapcsolatát vizsgálták a temperamentumjellemzőkkel és az érzelmi intelligenciával összefüggésben, javítóin-

tézetben büntetését töltő serdülők között. A viselkedési zavarok kezelése, főként pszichopátiás vonások esetén, az életkor előrehaladtával egyre kevésbé kedvező prognózist mutatnak. Ezért fontos irány a szülői nevelési stílusok, eszközök megismerése és módosítása, mivel ezek befolyásolhatják azokat a személyiségvonásokat, és olyan lényeges tényezőket, mint az empátia és az érzelmi intelligencia, melyek az adaptív viselkedési megnyilvánulásokban kiemelt szerepet töltenek be.

Kulcsszavak: szülővé válás, szülő-gyerek kapcsolat, klinikai zavarok

Előadások

Laikus vizsgálati személyek a pszichiátriai betegek gyermekvállalásáról

Sztancsik Veronika - DE Pszichológiai Intézet
Máth János - DE Pszichológiai Intézet
Pék Győző - DE Pszichológiai Intézet

A mentális betegségek stigmája nem csak a kezelést, a rehabilitációt nehezíti meg, de a betegség természetéhez adódva tovább rontja az életminőséget is. Sok mentálisan beteg ember él családban, de vajon milyen esélyekkel indul, amikor maga szeretne családot alapítani? Minél súlyosabb mentális betegségről van szó, annál valószínűbb, hogy amikor a tényleges gyermekvállalás kérdése felmerül, a környezet kimondva vagy kimondatlanul, de elutasítóan reagál. Ez az elutasítás valószínűen azon alapul, hogy a súlyos mentális zavarban szenvedő szülők gyermekei valóban nehézségekkel néznek majd szembe. Hisszük, hogy megfelelő támogató rendszer mellett ezek a nehézségek enyhíthetők lehetnének. A megbélyegzéstől mentes pozitív társadalmi viszonyulás elősegítheti a pszichiátriai betegek együttműködését a kezelésben és az ellátó, segítő rendszerek aktív használatát – amely különösen fontos lehet a gyermekvállalás időszakában, mind a szülők, mind a felnövekvő gyermekek mentális egészsége szempontjából.
Kutatásunkban 276 laikus vizsgálati személy vett részt. 2-féle teszt vagy egy kontroll leírást olvashattak, egy minden esetben azonos, 28 éves nőről, aki: a) pszichiátriai beteg, b) szkizofrénia diagnózissal ellátott pszichiátriai beteg, c) nem volt beteg. Ezt követően felmértük milyen személyiségvonásokat tulajdonítnak neki, illetve hogyan viszonyulnak gyermek-vállalásához.
Az egyes teszt-csoportok (a és b) és a kontroll csoport (c) adatai is azt mutatják, hogy az emberek egy csoportja hajlamosabb eleve pozitívabban, toleránsabban gondolkodni másokról – míg másik részük eleve kevésbé pozitív megítéléssel viszonyul a történetben olvasott személyhez. A személyiségvonások tekintetében igaz, hogy többen tartoznak a toleráns csoporthoz, ha az olvasott történetben egészséges személy szerepelt (c) és kevesebben, ha pszichiátriai beteg (b), majd még kevesebben, ha szkizofrén beteg (a) az illető. A gyermekvállalásra vonatkozóan mindkét beteghez egységesen kevesebb a támogató, toleráns viszonyulás, mint az egészséges csoporthoz.

Kulcsszavak: laikus nézetek, gyerekvállalás, stigmatizáció, pszichózis

A bántalmazás szerepe a felnőttkori disszociatív zavarok kialakulásában

Ferencz Ákos - DE Pszichológiai Intézet
Szemán-Nagy Anita - DE Pszichológiai Intézet

A felnőttkori pszichés zavarok széles körének hátterében valószínűsítik a gyermekkori abúzus szerepét. Az összefüggés különösen erősnek mutatkozik a borderline személyiségzavar és a disszociatív zavarok esetében. A súlyosan disszociatív páciensek előzményében szinte obligát elemként jelennek meg a szexuális és fizikális bántalmazás különösen kegyetlen, tartós formái, a visszaélések elkövetői pedig gyakrabban kerülnek ki a közeli családtagok közül. Az újabb kutatási eredmények szerint a felnőttkori pszichopatológia súlyossága mégis sokkal erősebb összefüggést mutat a szülő-gyermek interakciók szövetébe ágyazott, sokszor nehezen megfogható sérülésekkel, mint a nyilvánvaló, durva, de egyszeri traumákkal.
A csecsemők és kisgyermekek nem a felnőttek számára traumatikus élményeket élik meg leginkább fenyegetőnek. Ők sokkal inkább érzékenyek gondozóik elérhetetlenségére, affektív jelzéseire, így érthető, hogy a korai életkorban elszenvedett legsúlyosabb sérülések gyökerét is a szülő-gyermek kapcsolatban érdemes keresni. A borderline személyiségzavarral és a felnőttkori disszociációval foglalkozó munkákban egyaránt gyakran felbukkan a dezorganizált kötődés, mint prognosztikai tényező. Ennek kialakulásában a szülők közül többnyire az anya, az anyával való kommunikáció fontosságát szokták hangsúlyozni. A korai kötődési élmények később, szülőként meghatározzák a gyermekhez való kötődés minőségét, megalapozva a bántalmazás és az elhanyagolás intergenerációs áttevődését.
Egyre többet tudunk a fejlődési trauma neurobiológiai hátteréről is. A traumatizált vagy elhanyagolt gyermek idegrendszeri fejlődésének kisiklásában a vegetatív reguláció megzavarása mellett fontos szerep jut a neurotoxicitásnak és a magasabb rendű neurális rendszerek használatfüggő újraszerveződésének is. A szélsőségesen abúzív környezet a fejlődés kritikus időszakaiban egymással összeegyeztethetetlen énállapot-rendszerek kialakulását teszi lehetővé. Ezek integrációja tartósan összezavarhatná a célirányos viselkedést, így az integráció elmaradására a súlyosan disszociatív páciensek esetében adaptív folyamatként is tekinthetünk.
Online vizsgálatunkkal a gyermekkori traumatizáció, a korai kötődés és a felnőttkori disszociatív élmények közötti összefüggéseket kerestük. Kérdőívünket, amely a Disszociáció Kérdőívet (DISQ-H) és a Szülői Bánásmód Kérdőívet (H-PBI) is magában foglalta, 188 önkéntes válaszadó töltötte ki hiánytalanul. A traumatizált páciensek esetében a DISQ-H három alskáláján (identitászavar, amnézia, kontrollvesztés), valamint a H-PBI apai kontroll és apai túlvédés skáláján mértünk emelkedett értékeket a kontrollszemélyekhez képest.
A kóros disszociatív élmények emelkedett gyakorisága a traumatizált populációban megfelel a hazai és nemzetközi irodalmi adatoknak. Bár eredményeink a kis elemszám miatt nagyobb mintán is megerősítésre várnak, várakozásainkkal szemben az apai bánásmód fontosságára hívják fel a figyelmet.

Kulcsszavak: bántalmazás, disszociáció, kötődési zavar

A rideg/érzéketlen vonások és a társuló viselkedési problémák vizsgálata magyar serdülők és szüleik körében

Bozsik Csilla - DE BTK Pszichológia Intézet
Inántsy-Pap Judit - DE BTK Pszichológia Intézet
Halász József - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia
Gádoros Júlia - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia
Hodossi Nóra - DE BTK Pszichológia Intézet
Milbik Zsuzsa - DE BTK Pszichológia Intézet

Bevezetés: A gyermekkori viselkedészavar, és a később kialakuló antiszociális személyiségzavar nagy társadalmi problémát képvisel. Az agresszív viselkedés megértésében fontos szerepet tulajdonítanak a rideg/érzéketlen vonásoknak. Az utóbbi évtizedekben egyre több vizsgálatot végeztek a vonások gyermekkori megjelenésével kapcsolatban és olyan kognitív, viselkedéses és emocionális sajátosságokat azonosítottak, melyek hozzájárulhatnak az agresszív viselkedés megjelenéséhez. A gyermekük problematikájáról kialakított szülői elképzelések és vélekedések megismerése nélkülözhetetlen velejárója a tárgykör vizsgálatának.
Módszerek: Kutatásunkba 223 fő általános és középiskolás tanulót, valamint szüleiket vontuk be. A Ridegség és Érzéketlenség Kérdőív (Inventory of CallousUnemotionalTraits) illetve a Képességek és Nehézségek Kérdőív (Strengths and DifficultiesQuestionnare) önkitöltős és szülői változatát használtuk vizsgálatainkhoz.
Eredmények: A szülők és a gyerekek válaszai alapján is kimutatható, hogy a rideg/érzéketlen vonások mérsékelt jelenléte esetén jellemzőbb a viselkedési problémák megjelenése, illetve kevésbé jellemző a proszociális viselkedés megjelenése. Mind két kérdőív esetén szignifikáns eltéréseket tapasztaltunk a szülői és a gyermek válaszok között az átlag pontszámok tekintetében. A szülői válaszok esetén az átlag pontszámok minden faktor mentén magasabbak voltak, mint a gyermekek átlag pontszámai.
Következtetés: A serdülőkorban megjelenő viselkedésváltozásokat a szülők nagyobb problémaként élik meg, mint gyermekeik. A gyakori negatív visszajelzés a szülők részéről a problémák halmozódását idézheti elő.

Kulcsszavak: agresszív viselkedés, rideg/érzéketlen vonások, szülői nézetek

A szülői fegyelmezési stílusok vizsgálata javítóintézetben élő serdülőknél

Pataky Nóra - DE Pszichológiai Intézet

Háttér: Az intézményi keretek között élő viselkedési zavarokkal diagnosztizálható, illetve pszichopátiás vonásokkal jellemezhető serdülők ellenállóak azoknak az intervenciós formáknak, melyek a viselkedésmódosítást célozzák. A hatékony szülői fegyelmezési stílusok azonban fontos tényezőként azonosíthatóak a viselkedési zavar hátterében fellelhető temperamentumjellemzők és érzelmi fejlődés adaptívabb megnyilvánulásinak kialakításában (Barry és mtsai, 2008; Kochanska, 1995).
Vizsgálatunkban a szülői fegyelmezési eszközök kapcsolatát vizsgáltuk a temperamentumjellemzőkkel és az érzelmi intelligenciával összefüggésben. A mintát a Debreceni Javítóintézetben tartózkodó, büntetésüket töltő serdülők alkották (N= 78). A minta kizárólag fiúkból állt, akik pár hónapos időtartamtól, maximum 2 éve élnek intézményi keretek között.

A szülők fegyelmezési eszközeinek mérésére skálát alkottunk meg, mely a hatékony konfliktuselrendezéstől a fizikai büntetésig tartalmaz választási lehetőségeket, illetve a szülői érdektelenséget, fegyelmezési technikák nélkülözését is méri az anyára és az apára vonatkozóan. Az érzelmi intelligenciát a Schutte-féle önbeszámolós kérdőívvel (SSRI, Schutte és mtsai, 1998), a temperamentumjellemzőket az Impulzivitás- Kockázatvállalás-Empátia kérdőívvel (IKE, Kozéki és Eysenck, 1985) mértük.

Az eredményekből kiemelhető, hogy a temperamentumjellemzők és a szülői fegyelmezési stílusok között szignifikáns összefüggéseket találtunk (pl. az apa következetes megvonás alapú büntetése csökkenti az impulzivitást, az anya fizikai büntetése növeli a kockázatvállalást), melyek az empátia fejlettségi szintjével is kapcsolatot mutatnak. Az érzelmi intelligencia és a szülői fegyelmezési stílusok között nem találtunk következetes, erős kapcsolatokat.

Következtetés: A hatékony, érdektelen és a büntető szülői nevelési stílusok befolyásolják, moderálják a temperamentumjellemzőket, melyek a jövőbeli rizikóviselkedésekben markáns szerepet töltenek be, és pszichopátiás vonásokkal összefüggésben vannak.

Kulcsszavak: fegyelmezési stílusok, temperamentum, viselkedési problémák, empátia, érzelmi intelligencia

Társas készségek, mentálhigiénés állapot és az életpálya építése

Sz48

Szervező: **Kiss István -** ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Kiss István -** ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A szociális kapcsolatok rendszere a mindennapi életvezetés stresszhelyzeteivel szemben védőhálót képez a tanácsadási, egészségpszichológiai valamint magatartástudományi szakirodalom vonatkozó eredményei alapján. A társas kapcsolatrendszer működtetésének készségei, a társas ügyesség hatást gyakorol a mentálhigiénés állapotra, az életpálya-építés folyamatára, az élettel kapcsolatos elégedettség színvonalára. A szekció előadásai vizsgálják a szociális kapcsolatrendszer és a tehetség fejlődésének kapcsolatát, többek közt áttekintve egy évtizedeket felölelő longitudinális vizsgálat adatait. A családi- és párkapcsolatok, baráti kapcsolatok, tanulmányi és munkahelyi viszonyok lényeges szerepe rajzolódik ki a rendszerváltást megelőző és azt követő időszak tükrében.

Elemzik az életpálya-építés kritikus fázisaihoz - kiemelten a felsőoktatási tanulmányok szakaszához - kapcsolódó készségek szerepét a sikeresség, élettel való elégedettség és mentálhigiénés státusz vonatkozásában. A felsőoktatási hallgatók sajátos élethelyzetbe, egy köztes létbe kerülnek. Korábbi, meghatározó családi kapcsolatrendszerük felülvizsgálatára, társas rendszerük újrastrukturálására kényszerülnek. E tekintetben életvezetési kompetenciájuk fejlesztése központi kérdéssé válik, bizonytalanságuk magas lemorzsolódási arányokban, a tanulmányi idő aránytalan elnyúlásában válhat tünetté.

A változások hatásai kumulálódva jelentkeznek a családtól elszakadó, tanulmányaik idején kollégiumban élő fiatalok életvezetésében. A különböző szocioökonómiai összetételű egyetemi szakok szempontjából különböző profilú, átlagos vagy tehetséges hallgatóknak otthont adó kollégiumok eltérő feltételrendszert alakítanak ki a lelki egészség megőrzése szempontjából. Bemutatásra kerül a határon túli diákok kollégiuma, kizárólag kiemelkedő tanulmányi eredmény elérő diákok kollégiuma, valamint egy kiemelkedően magas létszámú, 1200 feletti kollégium

mentálhigiénés tere.
Történelmünk utolsó évtizede, az Európai Unióhoz való csatlakozással az életpálya-építés új dimenzióját nyitotta meg. A nemzetközi mobilitás lehetősége a társas kapcsolatok építésében előtérbe emelte a(z inter- és multi-)kulturális dimenzió fontosságát. A társas kapcsolati tőke nemzetközi közegben való működtetése számos, a felsőoktatási hallgatók mobilitásához kapcsolódó attitűd újraértelmezését teszi szükségessé. Vizsgálatuk és adekvát tanácsadási programokba történő beépítésük a társas kapcsolatok prevenciós hatásának erősítését szolgálhatja.

Kulcsszavak: társas kapcsolatok, tehetség, mentálhigiénés státusz, életvezetési kompetencia, kortárs segítés, nemzetközi mobilitás

Előadások

Kapcsolataink szerepe a tehetségfejlődés és pályafejlődés alakulásában

Ritoók Magda - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Tanácsadás Pszichológiája Tanszék
Susánszky Éva - SE Magatartástudományi Intézet

Korábbi kutatási eredményeink alapján – összehasonlítva a kiemelkedő és az átlagos teljesítményt nyújtó felsőfokú végzettségűek csoportját – kirajzolódtak azok a képesség- és személyiségfejlődést ifjúkorban jellemző tényezők, vizsgálati eredmények, amelyeknek a tehetség- és pályafejlődésben prediktív értéke van.
A kutatás jelenlegi szakaszában azt kívántuk feltárni, hogy kapcsolataink milyen segítő vagy akadályozó szerepet töltenek be a tehetségfejlődésben és a pályafejlődésben az ifjúkori döntéstől a felnőttkori pályaalakulásig.
Mintanagyság: 60 fő. A mintaválasztás szempontjai a következők voltak: a vsz-ek 17-18 éves korukban pályaválasztási tanácsadáson vettek rész, majd 25-30 évvel később velük életút-interjú és kérdőív készült. A követéses vizsgálat adatait elemezve a kutatók teljesítményüket kimagaslónak, ill. átlagosnak minősítették figyelembe véve az ifjúkorban történő első vizsgálat képesség- és személyiségvizsgálati eredményeit is. A minta életkor és iskolai végzettség szerint homogén.
Az eddigi kutatási eredményeink az ún. „szociális dimenzió” meghatározó szerepét bizonyították a tehetség- és pályafejlődésben. A tervezett előadás a „szociális dimenzió” olyan összetevőit és azok hatását kívánja bemutatni a kiemelkedően tehetséges és az átlagos csoport összehasonlításával, mint pl. a családi és párkapcsolatok, a baráti kapcsolatok, tanulmányi és munkahelyi kapcsolatok és hatások.

Kulcsszavak: szociális dimenzió, predikció, társas támogatás

Életpálya-tervezés, társas készségek és élettel való elégedettség az ifjúkorban

Kiss István - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Tanácsadás Pszichológiája Tanszék

A fiatalok életpályájának aktív tervezési fázisát jelenti az a közel évtizednyi időszak, míg az oktatási rendszerben lehetséges útvonalaikat keresik, tanulmányaik és pályadöntésük iránt elköteleződnek. Ez a meghatározó életszakasz számos változással jár, amelyek közé a családtól való részleges elszakadás, az önálló, de mégis sajátos kötelékeknek engedelmeskedő életvitel

megkezdése is beletartozik. Elköltözés a családtól, beilleszkedés egy új szociális környezetbe a felsőoktatási intézmény keretein belül, kollégiumi élet, intim kapcsolatok építése.
Ahhoz, hogy valakit a szociális kapcsolatok területén jól kidolgozott életvezetési készségekkel jellemezhessünk, az illetőnek a társas viszonyok kezeléséhez kapcsolódóan rendelkeznie kell megfelelő eszközökkel. Tudnia kell, hogy ezeket az eszközöket milyen helyzetekben, milyen időzítéssel és milyen intenzitási fokon kell alkalmaznia a sikeresség érdekében.
Inadekvát viselkedéshez vezethet, ezeknek a tényezőknek a figyelmen kívül hagyása, és alkalmazkodási zavarokhoz vezethet a megfelelő készségek hiánya. Az egyéni fejlődés során a tanulási folyamat nehézségei a készségek fejlődését ugyanúgy hátráltathatják, mint a kedvezőtlen környezeti tényezők, a szocializációs folyamat problémái.
Vizsgálatunk keretében felsőoktatási hallgatók csoportjában vizsgáltuk az életvezetési kompetencia, ezen belül a társas kapcsolati készségek területéhez kapcsolódó én-hatékonyság élmény, a diszfunkcionális attitűdök és az élettel való elégedettség kapcsolatát.
Az eredmények arra utalnak, hogy az életvezetési kompetencia társas készségeket érintő hiányosságai egyszerű önbecslő eljárással feltérképezhetőek és célzott tanácsadói beavatkozások, gyakorlás, visszacsatolás útján fejleszthetőek.

Kulcsszavak: Életvezetési kompetencia, társas én-hatékonyság, élettel való elégedettség

Egyetemi kollégiumok mentálhigiénés potenciálja

Szenes Márta - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Manapság sokat hallunk a magyar felsőoktatásban zajló rapid változásokról, s arról, hogy ez miként befolyásolja az ott tanuló diákok életvezetését, mentálhigiénés állapotát. Ugyanakkor kevesebb figyelem irányul a felsőoktatási kollégiumok élettereire, amelyek mindenképpen nagy potenciális lehetőséget kínálnak a következő területeken: pl. szupportív tér a lelki egészség megőrzésére, a személyiség érésének aktív segítése, az autonóm életvezetés tanulására, önkipróbálásra. A napi újsághírek sajnálatos módon gyakran számolnak be befejezett öngyilkosságokról az említett egyetemi kollégiumokban. Csongrád megyében, Szegeden évről évre történik ilyen szomorú esemény, különösen nagyobb létszámúakban. A tragikus eseményeket követően a kollégiumok vezetői gyakran keresik fel SZTE Életvezetési Tanácsadó központunkat, segítséget kérve a krízisben lévő mikro és makro közösség számára. Az említett negatív életjelenségek hívták fel figyelmünket arra, hogy miként élnek az egyetemi polgárok ezekben a terekben. Fókuszált tanulmányunkban arra keressük a választ, hogy a különböző szocioökonómiai összetételű, egyetemi szakok szempontjából különböző profilú, átlagos vagy tehetséges hallgatóknak otthont adó kollégiumok, miként működnek a lelki egészség megőrzése szempontjából. Vizsgálatunkban szerepel határon túli diákok kollégiuma, kizárólag kiemelkedő tanulmányi eredmény elérő diákok kollégiuma, extra magas létszámú, 1200 feletti kollégium. Főbb kérdéseinkből csupán néhányat emelünk ki, amely épp specifikumai egy-egy kollégiumnak.
1. Miként hat a bentlakó diákokra, ha az adott közösség tagjai mind határon túliak, s ráadásul a kollégium a városon kívül elhelyezett. Vajon biztonságot, vagy zártságot teremt-e az említett tényező, s milyen következményekkel jár?
2. A nagy létszámú kollégiumokban milyen közösségi szerveződésre nyílik lehetőség? Milyen aktív, funkcionáló alcsoportok léteznek (kultúra, sport, tanulmányok)? Tudnak-e ekkora térben kortárssegítők működni?

3. A tehetséges diákokat befogadó kollégiumokban milyen figyelmet kapnak élet egyéb területei, túl a tanulmányokon. Mennyire képesek, avagy nem egymásra figyelni azok a hallgatók, akik egyébként egyéni karrierépítésükben nagyon sikeresek, s mit tehet ezen a téren a kollégium? Feltételezzük, hogy minden kollégiumi tér kicsit más erőségekkel, potenciálokkal, és gyengeségekkel rendelkezik a lelki egészség, jó minőségű életvezetés biztosítása szempontjából. Így más a merítési bázis, ahonnan a hallgatók érkeznek, más előélettel, más-más karrier tervvel bírnak, s persze a kollégiumok objektív adottságai is mások, mint kubatúra kérdések, városon belüli elhelyezkedés. Célunk az, hogy a kutatás alapján olyan javaslatokat tegyünk a kollégiumok felé, melyek saját kompetencia körükön belül fejleszthetik a pszichológiai és testi létbiztonságot, erősíthetik azt a szupportív hálót, mely minden társas tér elementáris lehetősége.

Kulcsszavak: szupportív háló, kollégium mint élettér, kortárssegítés

(Elképzelt) anyagi és szimbolikus tőke a kapcsolatháló építés hátterében

Puskás-Vajda Zsuzsa - Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület (FETA)

Mottó: „De érdekes módon mi, keletiek, sokkal jobban összetartottunk egymással. Talán, mert nekünk nem volt annyi pénzünk és a lengyelek jobban megértették azokat a vicceket, hogy miért eszünk zsíros kenyeret hagymával. Hát így.” (Erasmus ösztöndíjról visszatérő diák, 2010)
Az Erasmus ösztöndíjról visszatérő diákok narratíváinak (Puskás-Vajda és munkatársai 2010) másod elemzéséből kirajzolódik, hogy a peregrinációra való felkészülésben fontos információforrás és megerősítő támasz a fiatalok kapcsolathálózata: a kapcsolatháló közeli és a nagyon távoli tagjai egyaránt.
A beszámolókban számos az Erasmus ösztöndíj ideje alatt alakuló új kapcsolatokra vonatkozó adat van. A kapcsolatépítés folyamatának vizsgálata egyrészt azért fontos, mert az Erasmus Alapító Atyái az ösztöndíjrendszerben a diákok között kialakuló új kapcsolatokra az egész Egyesült Európa szervesülését vizionálták. Másrészt az elemzés lehetőséget nyújt arra, hogy megismerjük az „idegen”, a kulturális öröklés folyamatában meg nem ismert keretfeltételek között zajló kapcsolatépítés mintázatait.
Az elemzés célja felhívni (újfent) a tanácsadók figyelmét a periféria helyzetből adódó előítéletek tudatosításának és a (reális) önbizalom építés segítésének fontosságára a segítő kapcsolatokban és a preventív csoportfoglalkozásokon egyaránt.

Kulcsszavak: narratív technikák, nemzetközi mobilitás, interkulturális tanácsadás, prevenció

Terápiás közösségek pszichológiája: bizonyíték-alapú megoldások a közösségi terápiában és a rehabilitációban

Sz49

Szervező: **Lisznyai Sándor -** ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Gelsei Bernadett -** Megálló Csoport Alapítvány Szenvedélybetegekért

Szimpóziumunk egy speciális területen: a közösségi terápiákban megvalósuló intervenciók kutatását tűzi ki célul.
A legtöbb kutatás e területen folyamatelemzés, természetes kísérlet: egy meglévő rendszerhez kell alkalmazkodni a kutatási keretek felépítésekor. Ennek ellenére fontos számunkra a bizonyíték-alapú működés és a tudományosság: ezen rendszerek csak úgy maradhatnak tartósan sikeresek, ha működésük, módszereik átláthatóak, hatásmechanizmusaik érthetők, tesztelhetők és reprodukálhatók.
Szerzőink ezt a célt valósítják meg, és tárnak fel élő folyamatokat, mindennapi drámákat, történéseket a drogrehabilitáció, terápiás közösségek élete, a krízis-intervenció köréből, amely történéseket ugyanakkor a legszigorúbb tudományos elemzés hátterén mutatják be.
A terápiás közösségek komplex pszichoterápiás programokat kínálnak, a terápiás célok között gyakori a függőségek, a trauma- és veszteségfeldolgozás, a pszichoedukáció, a krízis-intervenció. E témák közül mutatunk be terep-tanulmányokat és eredeti kutatásokat.
Lisznyai Sándor és Szentmihályi Tamás prezentációja egy konkrét módszer (pszichodráma) hatékonyság- és folyamatelemzését mutatja be, Lengyel Ildikó és Lisznyai Sándor egész terápiás rendszerek működésének elemzését kísérlik meg. Pintér Judit Nóra egy speciális rehabilitációs területen, a látássérültek rehabilitációja területén mutatja be a traumafeldolgozás terápiás munkáját és állomásait egy tartalomelemzéses kutatáson keresztül, végül Gubányi Réka, Lisznyai-Mindák Cecilia és Kárpáti Judit az önsebzés pszichopatológiai elhelyezésének és kezelésének lehetőségeit mutatják be a rehabilitáció rendszerében.

Kulcsszavak: rehabilitáció, terápiás közösségek, tartalomelemzés, hatékonyság-elemzés, pszichodráma, traumafeldolgozás, önsebzés

Előadások

A függőség megjelenése a pszichodráma csoport folyamatában

Lisznyai Sándor - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Szentmihályi Tamás - Egyenlő Esélyekért Alapítvány

A szerzők egy függőkkel végzett pszichodráma csoport folyamat-elemzését mutatják be, két szempont összevetése mentén. Egy féléves periódusban vizsgálják a kritikus hatástényezőket, valamint a tartalmi elemek és a vezetői funkciók változását a drámacsoportban.
A kvantitatív szempont a csoport hatásvizsgálata mentén a nem-specifikus tényezők változását mutatja be a csoport tagjainál: a 6 kritikus változó a döntésképesség, a coping, a kontroll, az identitás/érettség, az önértékelés és a megszerzett kompetenciák (Lisznyai, Vajda, Ritoók, 2009), amelyek mentén egyirányú, lineáris pozitív változásokat várunk el. Bár az adott csoport elemszáma a folyamatelemzés és a kvalitatív tartalomelemzés meghatározottsága miatt alacsony (n=15), ezen tényezők sztenderdjei rendelkezésünkre állnak megelőző vizsgálatokból

(Lisznyai, 2009, 2010, Kiss és munkatársai, 2011).
A kvalitatív szempont Bugán és munkatársai (Bugán, 2002) pszichodráma-csoport fejlődési vizsgálatai alapján elemzi a vezetői funkciókat és a tartalmi kategóriák változását a csoport folyamatában.
Vizsgálatunk egy speciális kérdésfelvetése a függőség megjelenése és mind a bizonyíték-alapú hatástényezőket, mind a csoportfolyamatot befolyásoló hatása. A vizsgált csoport egy nappali rehabilitációs intézményen valósult meg, ahol a tagok egy átfogó közösségi terápia résztvevői, és részvételüket jelentősen befolyásolja aktuális státuszuk, visszaesés-veszélyeztetettségük. Vizsgálatunk célja a 6 kritikus terápiás változás-jellemző mellett egy relapszus-index kidolgozásának megkezdése, a konstrukció összeállítása a tapasztalatok alapján.

Kulcsszavak: terápiás közösségek, drogrehabilitáció, pszichodráma, relapszus-prevenció

Traumafeldolgozás látássérültté vált személyeknél

Pintér Judit Nóra - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Előadásomban a traumafeldolgozás lehetőségeit vizsgálom felnőtt korban történt látásvesztés esetén. A felnőttkori látásvesztés olyan veszteségnek tekinthető, amely a veszteségfeldolgozás mellett traumaként vizsgálva érthető meg. A látásvesztés utóhatásaiban összefolyik a veszteséggel való együttélésnek és magának a veszteségnek a traumája, amely összefonódást nagyon fontos a segítő munkában jól érteni. A pszichológiai intervenció feladata egy stabil identitás kialakításának segítése, és egy, a fogyatékot az énképbe megfelelően integráló folyamat előmozdítása. Ugyanis a traumatizációt követően az egyén testi, lelki integritása, az identitása alapjaiban inog meg, és különösen jelentős ez a sérülés, amikor valaki látható világát, alapvető észlelési képességét veszíti el, és megszűnik vizuális önreferenciának lenni. Ilyenkor lényegi kérdés az egyéni attribúciós stílus és környezet támogató attitűdje, elsősorban a család felől érkező megfelelő segítség. Előadásomban a látás elvesztésével járó trauma működését, a megküzdés lehetséges irányait, a családi rendszer protektív illetve hátráltató közegét és a rehabilitáció néhány sarkalatos pontját járom körbe.

Kulcsszavak: látásvesztés, trauma, identitás, megküzdés, családi rendszer

Függő karrier és a rehabilitációs folyamat

Lengyel Ildikó - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Lisznyai Sándor - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A rehabilitációs rendszerek sok esetben terápiás tapasztalatokra, tizenkét lépéses, abszti-nencián alapuló rendszerekre (AA, NA) építik terápiás protokolljaikat. Bár ezek tiszteletre méltó hatékonysággal működnek, mégis fontos e hatékonyság valós dimenzióinak megismerése, és a rendszerek professzionalizálása. Ennek egyik lépését kíséreltük meg kutatásunk során.
A szerzők a Doyle F. Lindley-féle „függő karrier” modellt operacionalizálják és vizsgálják három szenvedélybetegekkel foglalkozó intézmény betegei (Megálló Csoport Alapítvány, Nyírő Gyula Kórház, OPNI/Merényi Kórház) között.
Az összesen 32 mélyinterjú a Lindley-féle (Jellinek alapján felépített) modell mentén gyűjt adatokat a függő karrier és a felépülés állomásairól.

Az interjúk alapján a „felépülő karrier” állomásait és a kezelésről való visszajelzéseket is összevetettük a három mintán, a tartalomelemzés olyan emergens kategóriái mentén, mint az optimizmus, az életmódváltáshoz való attitűd, tájékozottság, a segítségkérés iránti attitűdök.
Az eredményeket egy Motivációs Interjú alapú konzultációs rendszerbe illesztettük, melyet a relapszus-prevenció és terápiás szocializáció érdekében alkalmazunk több rehabilitációs intézményben - ennek a munkának a tapasztalatairól is beszámolunk a prezentációban.

Kulcsszavak: drogrehabilitáció, függőség, hatékonyság-elemzés, tartalomelemzés, motivációs interjú

Az önsebzés megjelenése fiatalkorban és fiatal függők rehabilitációja során

Gubányi Réka - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Lisznyai-Mindák Cecilia - Megálló Csoport Alapítvány Szenvedélybetegekért
Kárpáti Judit - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A szerzők kvantitatív és kvalitatív vizsgálati szempontok alapján tekintik át az önsebzést (olyan szándékos viselkedés, melynek célja a sebek vagy fájdalom okozása a saját testen, öngyilkossági szándék nélkül) a családi kapcsolatokkal, problémákkal, az élettörténettel, valamint a személyek mentálhigiénés állapotával kapcsolatban, három mintán, szenvedélybeteg fiatalok körében, serdülő önsebző mintán és illesztett kontrollcsoporton (N=30).
A szerzők arra keresik a választ, hogy esetünkben az önsebzés megküzdési módként, egyfajta kreatív kényszerként vagy önmagában függőségként értelmezhető-e. Mindezt a Beck-féle Depresszió kérdőívvel, a Szorongás Leküzdési Mód Preferencia kérdőívvel, az EPQ-A-val és a Y-BOCS kérdőívvel igyekszünk feltárni, valamint félig strukturált kvalitatív interjúval igyekeznek megvilágítani. Hipotézisünk szerint az önsebzés a serdülő és normatív csoportban egyfajta függőség, amely a függők csoportjában mint kreatív kényszertünet jelenik meg.
Kitekintésként a szerzők javaslatokat fogalmaznak meg az önsebzők környezetében élők (iskola, család, barátok, egyéb intézmények) prevenciós-intervenciós és kezelési lehetőségeire vonatkozóan.

Kulcsszavak: önsebzés, függőség, tartalomelemzés, serdülőkor

Terápiás programok tapasztalatai börtönben

Sz50

Szervező: **Kovács Zsuzsanna -** Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet
Diszkutáns: **Lehoczki Ágnes -** Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet

Négy előadó mutatja be a börtönökben zajló pszichológiai munka során szerzett tapasztalataikat. Kovács Zsuzsanna az egzisztenciális szemléletű pszichoterápia börtönbeli alkalmazásának lehetőségeit foglalja össze. Fiáth Titanilla a Grundtvig meseíró projekt hazai megvalósításának részleteit, a program tapasztalatait mutatja be az érdeklődőknek. Szintén „mesés” előadást hallhatunk Büky Dorottyától, aki a Feldmár Intézet mesekör programjában résztvevő fogvatartottak tevékenységét ismerteti. Horváth Éva a kutyakiképző tanfolyamon részt vevő fiatalkorú fogvatartottak személyiségfejlődésének alakulásáról tart előadást. A tapasztalatok bíztatóak, a

különféle fejlesztő és terápiás jellegű programokba bevont fogvatartottaknál jelentős személyiségbeli és értékrendbeli fejlődés figyelhető meg.

Kulcsszavak: börtön, terápia

Előadások

Az egzisztenciális pszichoterápia elemeinek alkalmazási lehetőségei a börtönpszichológusi munkában

Kovács Zsuzsanna - Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet

Irwin D. Yalom négy egzisztenciális alapproblémát azonosít: a halál, a szabadság, az elszigeteltség és a jelentésnélküliség kérdését. Az egzisztenciális szemléletű pszichológia a pszichopatológiák fő forrásaként kezeli a lét végességéből fakadó szorongást. Amikor az egyénben tudatosodik, hogy élete egyszer véget ér, szükségszerűen értékeli azt, hogy életében mit ért el eddig, s mit szeretne még elérni. Az egzisztenciális kérdések átgondolása szorongást kelt, megfelelő feldolgozásuk esetén azonban új belátásra ébredhet az egyén, átfogóbban kezelheti életének egyes történéseit. A börtönbe kerülés olyan határhelyzet, amely előhívja az egzisztenciális problémákat, s arra kényszeríti a fogvatartottakat, hogy átgondolják az életüket érintő alapvető kérdéseket. A börtönben folytatott pszichológiai ellátás lehetővé teszi, hogy nyomon kövesse és támogassa a fogvatartottak érték-prioritásának átalakulását, s segítse az egzisztenciális szorongás feldolgozását.
Előadásomban az egzisztenciális szorongás formáit, az azokra adott reakciókat és terápiás lehetőségeit mutatom be.

Kulcsszavak: börtön, egzisztenciális pszichológia, terápia

A Grundtvig meseíró projekt hazai tapasztalatai

Fiáth Titanilla - Budapesti Fegyház és Börtön

A Budapesti Fegyház és Börtön 2011-ben csatlakozott a hat országot magába foglaló Grundtvig PROTECT Projecthez, amelynek célja a fogvatartott apák és fiúgyermekeik közötti kapcsolat javítása, illetve a gyermekek lelki egészségének megőrzése, és mesék, történetek általi edukációja. Intézetünkből 14 fogvatartott vett részt a 2012 augusztusában kezdődő foglalkozás-sorozaton, melynek során az apa szerepét, az olvasás fontosságát és a mesék felépítését beszéltük meg. A csoporttagok a továbbiakban maguk fogalmazták meg a család problémáit is tükröző, illetve azokra a mesék szimbolikus eszközeivel válaszokat kínáló történeteiket, amelyeket DVD-re is rögzítettünk az apák előadásában. A lemezek átadására egy karácsonyi ünnepség keretében került sor. Az előadás során a program tapasztalatairól, illetve a más intézetekben történő adaptáció lehetőségeiről számolnék be.

Kulcsszavak: meseíró projekt, börtön

A Feldmár Intézet Mesekör programja a Balassagyarmati Fegyház és Börtönben

Büky Dorottya - Feldmár Intézet

A Balassagyarmati Fegyház és Börtön vezetése 2010 nyarán kérte fel a Feldmár Intézetet, hogy a fogvatartottak társadalmi reintegrációját és családi, különösen gyermekeikkel való kapcsolatukat erősítését szolgáló program keretében indítson Mesekör csoportot a börtön falai közt. A Feldmár András, Kanadában élő pszichológus, pszichoterapeuta és Büky Dorottya által kidolgozott Mesekör önismereti program börtön helyzetre adaptált foglalkozásain a fogvatartottak saját életük élményeiből merítve írnak, dramatizálnak, rendeznek és játszanak el mesejátékokat saját szerzeményeik zenés kíséretével. A 18 fős Mesekör társulat megalakulása óta két karácsonyi ünnepségen és a gyermeknaphoz kapcsolódóan mutatta be a Király vagy halál, a Hófehérke és az Igazmondó Laci című mesejátékokat, rendkívüli beszélő keretében, családtagjaik számára. Az előadásokból DVD felvétel készült, amellyel a fogvatartottak megajándékozták gyerekeiket. Az előadásom a program eddigi tapasztalatairól és a további terveinkről, fejlesztési lehetőségekről fog szólni.

Kulcsszavak: mesekör program, börtön

STOP, a börtönben zajló vakvezető-kutya kiképzési program tapasztalatai

Horváth Éva - Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet

A S.T.O.P. Vakvezetőkutya- kölyöknevelési program 2012. augusztus 21-én vette kezdetét a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet Fiatalkorúak Regionális Büntetés-végrehajtási Intézete Szirmabesenyői Telephelyén, a Magyar Vakok és Gyengén Látok Országos Szövetségének Vakvezető Kutya Kiképző Iskolájával együttműködésben. A program során az intézet nem kevesebbet vállalt, mint a társadalmi jóvátétel jegyében vakvezető kutyák képzését (pontosabban annak előkészítő szakaszában való részvételét) két 8 hetes labrador kiskutyából, Kókuszból és Koktélból. A rendelkezésre álló kiképzési gyakorlat szerint a kölyöknevelési program célja, hogy a kiskutyák minél több ingerrel, objektummal találkozzanak, egészen addig, amíg a Kiképző Iskolába visszakerülnek. Büntetés-végrehajtási, vagy nevelési célul azt tűztük ki, hogy a kiskutyák segítségével a fogvatartottak részesüljenek az állatokkal való kapcsolat pozitív hatásaiból a büntetés-végrehajtási intézet falain belül, ill. valamilyen módon és mértékben nyújtsanak védelmet annak személyiségromboló hatásaival szemben. A program aktuálisan hat hónapja zajlik. Az előadás során az eddig elért eredményeinket (a jutalmazási metódust, illetve a résztvevők személyiségbeli változásait) mutatjuk be részletesen. A rendelkezésre álló főként nemzetközi szakirodalom alapján úgy gondoltuk, hogy a kutyákkal való aktív együttlét pozitívan hat majd a fogvatartottak önelfogadására és társas készségeire, az általános értelemben vett pszichológiai egészségükre, jóllétükre.

A havi rendszerességgel elvégzett pszichológiai vizsgálat során az alábbi tesztek kerültek felvételre: Pszichológiai Immunrendszer Felmérő Lap és Szorongás Leküzdési Mód Preferencia Kérdőív, Szondi.

Az eredmények együttes értékelése alapján mind a négy fogvatartott esetében megfigyelhető, hogy a programban eltöltött idővel arányosan egyre növekvő mértékben használják a támaszkeresés stratégiáját, ami azt jelenti, hogy a helyzet megváltoztatása, a fenyegetettség megszüntetése érdekében közreműködőket, segítőket vesznek igénybe. Ezt a tendenciát a Pszichológiai Immunrendszer Felmérő Lap is alátámasztja. Az eredmények azt mutatják, hogy mind a négy

esetben egyaránt pozitív irányú változást mutat a pozitív gondolkodás és a társas mobilizálás képessége. Nőtt a fogvatartottak koherencia érzete és az öntisztelete, mely nagyvonalakban a környezeti változások megértését, illetve megérteni akarását, egyfajta összhang megteremtésének igényét, valamint az önbecsülést, a büszkeséget, általában pozitív ám reális, önértékelést foglalja magában. Több esetben figyelhető meg a leleményesség és a szociális alkotóképesség pozitív irányba történő elmozdulása is, mely fogalmak egyrészt a tanult ismeretek, másrészt társas készségek mozgósítását takarják. Megfigyelhető, hogy a pozitív tendenciák főként az egyének megközelítő és mobilizáló monitorozó rendszereit érintették, és meglepő módon az önszabályozást egyáltalán nem.

Kulcsszavak: kutyakiképző, börtön, fiatalkorú, pszichológiai immunrendszer

Új kérdések az előítéletességről

Sz51

Szervező: **Kende Anna -** ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Hunyady György -** ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Az előítéletesség vizsgálata a szociálpszichológia mint tudományterület identitását mindmáig meghatározó kutatási terület. A vizsgálati megközelítések csoportosítása számtalan formában megtörtént már, a háttérben álló elméleti konstrukciók, a történeti, kulturális hatások, vagy éppen az előítéletes attitűdök kialakulásának és megnyilvánulási szintjeinek elkülönítése alapján. A szimpózium előadásai, bár egymástól lényeges pontokon eltérő magyarázóelveket mozgósítanak, mégis közös bennük, hogy keresik azokat az eddig hiányzó elméleteket, amelyek az elutasítás gyakorlatának heterogenitását tudják leírni. Így a tekintélyelvűség, az evolúciós megközelítés, és a csoportpercepcióból kiinduló kutatások egyaránt árnyalják az előítéletesség fogalmát, és új szempontokat kínálnak a hatékony előítéletcsökkentő módszerek megtalálásához.

Kulcsszavak: előítélet, tekintélyelvűség, evolúciós magyarázat, csoportpercepció

Előadások

A zsidó-, cigány-, és idegenellenes előítéletek szerepe a tekintélyelvűségben és politikai radikalizmusban

Krekó Péter - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A közhiedelem és a klasszikus politikai pszichológiai szakirodalom triviálisnak veszi, hogy az antiszemitizmus a "tekintélyelvűség szindróma" inherens és elválaszthatatlan részét képezi. Ezzel szemben a European Social Survey 2008-as adatbázisán végzett kutatások egyértelműen azt mutatják, hogy a tekintélyelvűség magyarázatában az antiszemitizmus szerepe rendkívül csekély. Érdekes módon ugyanakkor a friss kutatások (Tárki omnibuszok, 2012. május-július) alapján végzett regressziós elemzések alapján úgy tűnik, hogy az antiszemita attitűd a politikájában sok vonatkozásban tekintélyelvű hazai politikai formáció, a Jobbik politikai támogatására jelentős hatást fejt ki. Ez az adatbázis lehetőséget ad arra is, hogy emellett a romaellenesség és a különböző típusú idegenellenes előítéletek Jobbik támogatására kifejtett hatását is megvizsgáljuk.

Kulcsszavak: tekintélyelvűség, antiszemitizmus, szélsőjobb

Előítéletek evolúciós pszichológiai megközelítésben: a viselkedéses immunrendszer hipotézisének vizsgálata

Berkics Mihály - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A viselkedéses immunrendszer hipotézise (Schaller és Duncan, 2007) szerint az előítéletek egyik oka – más egyéb okokat nem kizárva – lehet az embereknek az az evolúciósan kialakult hajlama, hogy féljenek a tőlük eltérő megjelenésű más emberektől. Ez a félelem a fertőző betegségek elkerülésének funkcióját szolgálja, egyfajta „viselkedéses immunrendszerként", amely a kórokozók ellen már azok szervezetbe való bekerülését megelőzően küzd azáltal, hogy a fertőzés potenciális forrásának elkerülésére motivál. A szignáldetekciós megközelítést alkalmazó elmélet (és néhány eddigi kutatás, ld. Schaller és Duncan, 2007) szerint a rendszer túláltalánosít és túlműködik, mivel a téves riasztás hibája (mikor a valójában veszélytelen ingerre is reagál az egyén) sokkal kisebb költséggel jár, mint a kihagyás hibája (ha nem reagál a tényleges fertőzésveszélyre sem). Az eddigi vizsgálatok szerint ez a túlműködés az észlelő számára megszokottól eltérő megjelenésű (pl. kövér, szépséghibás vagy más bőrszínű) emberek iránt negatív érzelmi reakciókhoz és elkerüléshez vezethet. Vizsgálatunkban a fertőző betegségekkel, ill. a közlekedési balesetekkel kapcsolatos félelmeket hangoltunk elő a résztvevőkben. Ezután megvizsgáltuk előítéleteiket olyan különböző külső csoportokkal szemben, amelyeknél az előítéletet motiválhatja az eltérő megjelenés vagy a betegségekkel kapcsolatos félelem (pl. arabok, hajléktalanok), és amelyeknél inkább más okok állhatnak az előítélet hátterében (pl. politikusok, szlovákok).

Kulcsszavak: evolúciós pszichológia, előítélet, viselkedéses immunrendszer, priming

Az elutasítás sajátosságai a csoporttagsággal kapcsolatos felelősségtulajdonítás függvényében

Kende Anna - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Ujhelyi Adrienn - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A csoportközi kontaktus előítélet csökkentésben betöltött szerepét a szociálpszichológiai kutatások egyre inkább megkérdőjelezik, mivel a pozitív következmények sokkal erőteljesebben mutathatók ki az érintett többségi csoporttagok esetén, mint a kisebbségeknél. A vizsgálatok ma már azt is magától értetődőnek tekintik, hogy az előítéletek két alapvető formában jelenhetnek meg, egyrészt léteznek tradicionális, explicit, és ideologikus előítéletek, másrészt implicit, személyes, szimbolikus és averzív formák is. Az elkülönítés alapját pedig az előítéletes személy ideológiai beállítottsága, és az őt körülvevő társadalmi, gazdasági környezet sajátosságai magyarázzák. Érezhető tehát, hogy a vizsgálatok döntő többsége az előítéletességgel jellemezhető, többségi csoport tagjaira koncentrál, és keveset árul el arról, hogy mi történik a kisebbségi csoportok tagjaival az elutasítás folyamatában, holott releváns kérdés, hogy milyen hatással van a konkrét csoport társadalmi reprezentációja a felé irányuló előítéletekre, illetve milyen következménnyel jár számára az elutasítás. E folyamat szempontjából elsőrendű kérdés, hogy a kisebbségi csoport számára a többségi társadalom milyen mértékű felelősséget tulajdonít, hiszen ez alapvetően meghatározza a csoporttagsággal összefüggő attribúciókat és akkulturációs folyamatokat.
Kísérletünk az előítéletek nyíltságát vizsgálta a kisebbségi csoportoknak tulajdonított felelősség függvényében. A priming helyzet a csoporthovatartozás kapcsán az egyéni választás lehetősé-

gét vagy éppen annak korlátozottságát hangsúlyozta túlsúlyos, transzszexuális illetve menekült csoportok esetén. A magyar társadalom mindhárom csoporttal kapcsolatban többnyire negatív attitűdökkel rendelkezik, a csoporttagságért tulajdonítható felelősség kérdése azonban nem ítélhető meg egyértelműen, így e csoportok alkalmasnak tűntek a kutatási kérdés megválaszolására. A 120 résztvevő egyenlően oszlott meg a két-két kísérleti és kontroll helyzetben, a konzervativizmus szempontjából szűrt résztvevők nyílt és burkolt előítéletet mérő attitűdskálát töltötték ki. Az előzetes eredmények alapján a nagyobb felelősségtulajdonítás hatására az előítéletesség nyíltabb formáit mutatták a résztvevők minden vizsgált csoportok felé, mint az alacsony felelősség helyzetekben.
Az eredmények megerősítik azt, hogy a csoportközi kontaktust hangsúlyozó elméletek differenciálásra szorulnak, mégpedig az egyes konkrét kisebbségi csoporttal kapcsolatos domináns reprezentációk figyelembevételével. Az elutasítás tapasztalata ugyanis eltérő lehet attól függően, hogy a csoporthoz tartozással kapcsolatban a társadalom milyen diskurzusokat alakít ki, például a vizsgálatunkban manipulált felelősség szempontjából. Eszerint például egyes csoportok a különbségekre, a kisebbségi helyzet elismerésére és láthatóvá tételére törekedhetnek, míg mások éppen a fölérendelt identitás hangsúlyozását tartják a csoport közös céljának.

Kulcsszavak: Averzív előítélet, csoportpercepció, felelősségtulajdonítás, priming

A világproblémák észlelése a magyar társadalom értékklasztereiben

Székely Mózes - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Vitán felül áll, hogy a világméretű társadalmi kérdések megoldásaihoz nem sikerült közelebb jutnunk. Gondolhatunk akár a szegénység, a háborúk vagy a halálos betegségek mindennapjainkat gyötrő hatásaira, de még az éhezők számát sem sikerült csökkentenünk, nem is beszélve a fogyasztásunk növekedésének részben még ismeretlen ökológiai hatásairól. Valamennyi gondot nem kezelhetünk egyszerre, de még azt sem tudjuk, melyiket válasszuk. A közvélemény megkérdezése megkerülhetetlennek látszik ezen téren. Nemzetközi vizsgálatok meglepően kis számban foglalkoznak a világ legjelentősebb problémáinak összevetésével. Még kevésbé teszik előstrukturálatlan kérdésfeltevésekkel, és a releváns szakirodalom történeti-logikai kategorizációs feldolgozásával. Az évtizedes idősoros lekérdezéseink elemzéseit a nagy társadalmi értékrend-csoportok mentén kibontva felrajzolhatók azok a struktúrák, melyekben a legsúlyosabb társadalmi kérdéskörök az értékeinkre reflektálva mutathatók be. Egyben lehetőség nyílik a komplex gondolatkörök vizsgálati módszereinek kibontására.
A magyar társadalom értékrendje több nagy csoportba szegmentálható a klaszterezés értékváltozókra alkalmazásával. A mérőműszer megfelel annak a feltételnek, hogy a világ legsúlyosabb gondjainak tükröt tartsunk a modern fogyasztói kultúrát és az azt elutasító, a modernitást meghaladó értékrendet követők körében. A vizsgálatok eredményei nem csak eligazodásunkat teszik lehetővé, de eszközöket adnak a beavatkozások és cselekvések megtervezéséhez is.

Kulcsszavak: világprobléma, értékrend, kultúra, közvélemény-kutatás, klaszterelemzés

Úton, vízen, levegőben - avagy a tanácsadás és terápia új csatornái

Sz52

Szervező: **Szenes Márta -** SZTE BTK Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Bencsik Andrea -** Psziché Kft.

A szimpózium a terápia és tanácsadás klasszikus face to face formájától eltérő, ám napjainkban egyaránt használt különféle speciális csatornáiba kínál bepillantást. Egy előadás a hazánkban hosszú évtizedek óta működő Lelki elsősegély telefonszolgálat hatékonyságával, pszichológiájával foglakozik. Két előadás fókuszál az internet alapú online tanácsadásra, végül egy előadás keretében a Skype segítségével megteremtett speciális terápiáról hallhatunk. Az előadók megfogalmazzák ezen segítő kapcsolatok közös és eltérő elemeit, az adott csatornák specifikumait, jellegzetes előnyeit, illetve egyértelmű hiányosságait is. Figyelem irányul arra a momentumra is, amikor infokommunikációs eszköz válik a kapcsolat akadályozójává. Elemzésre kerül a 3 különleges csatorna, mint „átmeneti tér", bemutatva azok pszichológiai jellemzőit a segítő kapcsolat aspektusából. Az előadások foglalkoznak a reális és virtuális térben történő segítés összeilleszthetőségének kérdésével is.
A szimpózium kitér az egyes területeken működő szolgáltatások protokolljának szükségességére, a területeken hatékonyan működni képes szakemberek speciális kompetenciáira. Megfogalmazást nyer, hogy mely csatornák, milyen szociológiai rétegeknek, korcsoportoknak milyen személyiségtípusoknak, milyen speciális élethelyzetben lévő embereknek lehetnek különösen adekvátak problémáik artikulálásához, illetve a változás, gyógyulás folyamatához. Jobb megértést, több előadónk is rövid esetismertetésekkel teszi szemlétessé. Végül a szimpóziumon az egyes speciális módszereket egy egységes terápiás keretben igyekszünk integrálni, ennek segítségével megfogalmazni azok egymáshoz való viszonyát, kompetencia körüket.

Kulcsszavak: „Átmeneti tér", virtuális kapcsolat, szakmai protokoll, infokommunikációs eszköz

Előadások

„Zsebre tett" telefonosok?!

Szabóné Kállai Klára – Magyar Lelki Elsősegély Telefonszolgálatok Szövetsége
Buza Domonkos - Magyar Lelki Elsősegély Telefonszolgálatok Szövetsége

Magyarországon több mint 40 éve működnek lelki elsősegély telefonszolgálatok, feladatuk az öngyilkosság megelőzése, a krízisintervenció és a lelki egészség védelme és fejlesztése. Alapelveik az önkéntesség, az anonimitás, az állandó elérhetőség, a problémaérzékenység és beleérző támasznyújtás, valamint az élet, mint érték tiszteletének képviselete. A „telefonos segítő szakma" alapjai, ismérvei a vezetékes telefonos kultúra talaján formálódtak ki. A telefonos kommunikációs csatornán megvalósuló segítő kapcsolatokban a rogersi terápiás változók segítségével, a kontaktusteremtés révén, az információ-átadó funkció mellett a nem specifikus terápiás hatások („placebo" tényező, az elmondás tisztázó, belátást fokozó hatása, a katarzis jelentősége), valamint a pszichoterápiás attitűdformálás teszi lehetővé a krízisintervenciót.
2011 őszétől a hazai lelki elsősegély telefonszolgálatok egységesen a 116-123 (ESN) számon non-stop és ingyen hívhatóak különböző telefonos „csatornákon" (mobilról, vezetékesről). Az új szám így új felületet, újabb (ki)hívásokat jelent, mind a felhasználói, mind a segítői oldalon:

A telefon, mint „köztes tér”?
Miként alakul a kapcsolat, az áttétel-viszontáttétel dinamikája egy olyan szituációban, ahol a segélykérő és a segítő egyetlen kapcsolódási pontja a hang, ahol a hívó a beszélgetést bármely pillanatban megszakíthatja?
A telefonos kultúra átalakulása, a különböző „csatornák” eltérő felhasználói sajátosságai, - pl. a „mobil” kultúra – milyen újabb segítő kapcsolati dinamikát igényel?
Milyen speciális érzelmi terhelést jelent a segítőnek „zsebben lenni”?

Kulcsszavak: mobil kultúra, lelki elsősegély, krízisintervenció, „placebo” tényező

A terápiás kapcsolat tér-idő módosulásai és lehetőségei

Sarungi Emőke - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Az internet helyének megtalálása sem a személyes, sem a szakmai életemben nem volt zökkenőmentes. A terápiás munkám során azonban komoly szerepet kapott azokban az esetekben, amikor a megkezdett folyamat mélyítése vagy lezárása csak az internetes kommunikáció segítségével vált lehetővé. A segítő szerep mégis mintha jobban motivált volna a skype használatával kapcsolatos ambivalenciáim leküzdésére, a szükséges technikai feltételek megteremtésének és biztosításának szüksége a keretek részeként már egyértelműbbé, leküzdhetőbbé vált számomra. Ugyanakkor épp a technika vált időnként a kapcsolat létrejöttének legfőbb akadályává, megteremtve ezzel egy olyan közös projekciós felületet, amely nehezítette az esetleges ellenállások, negatív áttétel és a viszontáttétel kellő megértését. Ugyanakkor a kapcsolat folytonossága a közös időn keresztül mégis egy speciális közös teret alkotott. Ez a helyzet újra és újra lehetőséget adott egy olyan interszubjektív tér-idő megszületésének, amelyben hol együtt, hol külön-külön kellett megküzdenünk a hiányokkal. Ugyanakkor a közös reális tér hiánya miatt mintha kialakult volna egy kifinomultabb figyelem, és egy kölcsönös erőfeszítés a nehézségek áthidalására. Mindezek pedig időnként mégis a bizalmat mélyítették és a kapcsolat lélektani terét erősítették meg a legtöbb esetben. Előadásomban a fenti dilemmákat gondolom végig néhány esetpéldán keresztül.

Kulcsszavak: terápia skype segítségével, interszubjektív tér-idő, technikai akadályok

Egy e-mail alapú online tanácsadó szolgálat bemutatása

Kuba Péter - SZTE Egyetemi Életvezetési Tanácsadó Központ

A Szegedi Tudományegyetemen működő Egyetemi Életvezetési Tanácsadó Központ évek óta nyújt online tanácsadási szolgáltatásokat. Ezek egyik formája az elektronikus levelezésen keresztül folytatott tanácsadás, mellyel kapcsolatban lassan 3 éves tapasztalattal rendelkeznek a tanácsadó szakemberei. Ezeket a tapasztalatokat összegzi az előadás.
Az e-mail alapú tanácsadás viszonylag új formája a segítő kapcsolatoknak. Ennek megfelelően sem a specifikumaira vonatkozó szakmai ismeretek nem tekinthetők lekerekítettnek, sem a protokollja nem kristályosodott még ki teljesen. Az előadás azt járja körül, hogy tapasztalataink szerint melyek azok a sajátosságok, amik határozottan elválasztják a segítő kapcsolatnak ezt a formáját más professzionális segítő kapcsolatoktól, és melyek azok, amikben azonosnak tekinthetőek. Csak ízelítőül sorolnánk a megkülönböztető jegyekből, mint az anonimitás, védettség

stigmatizációtól, nagyobb felület a kölcsönös projekcióra, aszinkronicitás, közös reális tér hiánya, disszociatív „építkezés” a levelek struktúrájában, kontrollhely, nagyobb felület a kölcsönös projekcióra.
Az előadás kihasználja az e-mail alapú online tanácsadásnak azt a sajátosságát, hogy ebben a formában a kapcsolat összes története tökéletesen rögzítve marad, minden objektíven dokumentálva van, ami egyáltalán megtörtént a két személy között. Az előadás az egyes sajátosságok illusztrálására levelezésrészleteket hoz fel példaként, így a hallgatóság objektíve ugyanazzal a segítő helyzettel találkozhat, amivel a levelet megválaszoló szakember.

Kulcsszavak: elektronikus levelezés, online tanácsadás protokoll, dokumentált kapcsolat

Online tanácsadás és a férfiak segítségkereső szokásai

Sebő Tamás - SZTE Egyetemi Életvezetési Tanácsadó Központ

Előadásomban arra szeretném felhívni a figyelmet, hogy az internet milyen új lehetőségeket nyithat meg a segítségkérésre. A virtuális szintér több szempontból is vonzó lehet a férfiak számára, akikről tudjuk, hogy a jelenleg működő mentálhigiénés szolgáltatásokat jóval kisebb arányban veszik igénybe a nőknél. A férfiak a számítógép mediált kommunikációban némileg felszabadulhatnak a maszkulin szerepelvárások alól, így aktívabban kereshetnek támogatást, oszthatják meg nehézségeiket. Ennek titka egyrészt az interneten történő kommunikáció sajátosságaiban rejlik. Az anonimitás, az aszinkronicitás, és egyéb jellemzők teret nyitnak olyan megnyilvánulásoknak, önkifejezéseknek, melyek a hétköznapi életben nem felvállalhatók a környezet ítélete nélkül. Ezen ponton talál egymásra a maszkulin viselkedés és az internet világa.
A virtuális felület lehetőséget ad:
1. a probléma normativitásának felmérésére
2. a potenciálisan stigmatizációval járó helyzetek diszkrét kezelésére
3. a segítség viszonzásának áttranszformálására
4. a referenciacsoport értékítéletének megbecsülésére
5. és a személyes kontroll megtartására

Ezen jellemzők lehetővé teszik, hogy a segítséghez fordulással járó önértékelést csökkentő fenyegetések enyhüljenek. A fentebbi tulajdonságok megteremtik a segítségkérés eddig nem létező XXI. századi legalacsonyabb belépő szintjét, amely jó lehetőséget kínál további magasabb szintű tanácsadások, terápiák igénybevételére.

Kulcsszavak: online tanácsadás, férfi szerepelvárások, anonimitás, aszinkronicitás

Városi jelenségek környezetpszichológiai megközelítésben

Sz53

Szervező: **Dúll Andrea -** ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék
Diszkutáns: **Brózik Péter -** BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék

A szimpóziumunkban elhangzó előadások azt a kérdést járják körül, hogy milyen környezetpszichológiai kapcsolatban vagyunk a modern embert körülvevő egyik legfontosabb társas-fizikai térrel, a várossal. Az előadók olyan témákat tárgyalnak, amelyek mind tudományos értelemben, mind a hétköznapokban jelentős érdeklődésre tarthatnak számot: Keszei és mtsai. mentális térképezés módszerrel végzett vizsgálatukban azt járták körül, hogy a városi tér kognitív reprezentációi miképpen szerveződnek. A Blaha Lujza tér példáján szemléltetik, hogy a hely mentális reprezentációja hogyan járul hozzá ahhoz, hogy a mindennapokban zökkenőmentesen igazodunk el a bonyolult színtereken. Brózik és Dúll előadásukban a közbiztonság kérdését, pszichológiai vetületeit vizsgálják meg. Lányi előadásában a kerékpáros közlekedéssel kapcsolatos kérdésekre fókuszál. Kántor és Dúll a hajléktalanság vizsgálata kapcsán felmerült újabb pszichológiai elképzeléseket, eredményeket tárgyalják.
A szimpóziumban a város környezetpszichológiájának kognitív (Keszei és mtsai), affektív (Brózik és Dúll), illetve viselkedéses (Lányi) megközelítéseit egyaránt érintjük. Több előadás kapcsán felmerülnek fontos és izgalmas kutatásmódszertani kérdések, pl. hogyan lehet szakmailag jól definiált fogalmakat a környezetpszichológiai szemlélettel (újra)fogalmazni: ezt is tárgyaljuk a hajléktalanság (Kántor és Dúll), illetve a biztonságérzet kapcsán (Brózik és Dúll). Ugyancsak módszertani problematika, hogy a rendelkezésünkre álló kutatási módszerek – a rajzoltatás, mentális térképezés (Keszei és mtsai.), illetve a kvalitatív interjú (Brózik és Dúll) – milyen lehetőségeket biztosítanak a felvetett összetett kérdések vizsgálata során.

Kulcsszavak: környezetpszichológia, város, kutatásmódszertan, mentális térképezés, közbiztonság, kerékpáros közlekedés, hajléktalanság

Előadások

Az instrukció és a vizsgálati keret szerepe a mentális térképezésben

Keszei Barbara - BGF Pedagógiai és Üzleti Szakoktató Intézeti Tanszék
S. Siklósi Zsuzsanna - ELTE PPK Doktori Iskola
Brózik Péter - BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék
Dúll Andrea - ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék

Kutatásunk célja a mentális térképezés módszercsoporton belül gyakran alkalmazott kvalitatív szabad térképrajzolás technika szisztematikus vizsgálata.
A mentális térképek kialakulását, formálódását és reprodukcióját befolyásoló számos változó közül jelen kutatásunkban két kognitív tényező hatását állítottuk a középpontba. Az instrukciók (szerepel-e vagy sem a térkép szó) és a vizsgálati keret (pl. önkormányzati felmérés vagy pszichológiai vizsgálat) hatását elemeztük.
A vizsgálat során a budapesti Blaha Lujza tér mentális térképezésére került sor. A szabad térképrajzoltatás módszerét kérdőíves felméréssel, valamint félig-strukturált interjúk készítésével egészítettük ki. A mintát budapesti felsőoktatási intézmények hallgatói alkották.

Eredményeink szerint különbség jelentkezik a vizsgált tényezők (instrukció és vizsgálati kontextus) mentén a mentális térképekről kapott rajzokon. Az instrukcióban szereplő térkép szó erősen hívja a „hivatalos" térképek reprodukálását célzó ábrázolási formát. Ugyanez a hatás érvényesült a vizsgálati keretek esetében is, ahol az önkormányzati felméréshez köthető leginkább az említett ábrázolási forma, amíg a pszichológiai vizsgálati helyzet során a vizsgálati személyek szabadabb asszociációkat is papírra vetettek.

Kulcsszavak: mentális térképezés, kutatásmódszertan, környezetpszichológia, város

Városi biztonság környezetpszichológiai megközelítésben: egy kvalitatív kutatás eredményei

Brózik Péter - ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai tanszék
Dúll Andrea - BME GTK Szociológia és Kommunikáció Tanszék

Mivel a biztonság(érzet) pszichológiailag nem jól definiált fogalom, ezért kutatásunk kiindulópontjául egy olyan jelenséget választottunk, amely a városi közbiztonság egyik sokat vizsgált aspektusa: ez a bűnözéstől való félelem (fear of crime). Előadásunkban áttekintjük, hogy a fear of crime-mal kapcsolatosan eddig bemutatott eredmények miért nem feltétlenül alkalmasak arra, hogy a várost, mint kontextust vizsgálják: egyrészt körüljárjuk azt a kérdést, hogy a fogalomban használt 'félelem' miért nem azonosítható azzal a félelemmel, amit a pszichológiatudomány definiál. Másrészt rávilágítunk arra, hogy a kutatások, amelyeknek fókusza a vizsgálati személy lakóhelye és környéke, miért nem alkalmas arra, hogy nagyvárosi környezetben élőket vizsgáljon. Ezután bemutatjuk azt a kvalitatív vizsgálatunkat, amelynek során félig strukturált interjúkkal 40 embert kérdeztünk meg (életkor 19-63). A vizsgálatban 5 kérdést tettünk fel: 1. Sokan mondják, hogy a városban sok a zavaró, frusztráló jelenség. Ön mit gondol erről? 2. Mi zavarja a legjobban a városi életben, és miért? 3. Mesélje el egy mostanában történt eseményt, amikor félelmet élt át! 4. Mit gondol a városvezetés és a rendőrség munkájáról? és 5. Ön szerint melyik a város legfélelmetesebb helye? Miért? Az interjúkat rögzítettük, szó szerinti átiratukon a megalapozott elmélet (grounded theory) szabályai szerint tartalomelemzést végeztünk.
Az előadásban bemutatjuk azt a 6 kategóriát, amelyet eredményül kaptunk: 1. (Zavaró) tényezők: a vizsgálati személyek által említett zavaró városi jelenségek; 2. Szereplők: a városi élet szereplői, azonosítható csoportok; 3. Tevékenység: mindazon cselekvések köre, amelyek félelmet okoznak; 4. Viszonyulás: a szociofizikai környezethez való viszonyulások (amelyek érzelmi viszonyulást feltételeznek, bár nem minden esetben határozható meg, hogy konkrétan milyen érzelemről van szó); 5. Helyszín: azok a városi színterek, amelyeket a félelmekkel kapcsolatba hoznak; és 6. Idő: a városi élet napszakokhoz kötöttsége.
Eredményeink arra mutatnak rá, hogy a városi élet tényezői (1. kat.) a szociofizikai kontextus több aspektusát érintik, hogy a viszonyulások (3. kat.) a legtöbb esetben ambivalensek (pozitív és negatív érzelmek egyaránt meghatározzák), illetve, hogy a városi életet erősen meghatározza az, hogy a városi környezet használata specifikus idői mintázatokban (napi rutin) történik (6. kat.). Amellett érvelünk, hogy a környezetpszichológia szemléletmódjával teljesebb megértése lehetséges a közbiztonság specifikus kérdéseinek.

Kulcsszavak: félelem a bűnözéstől, kutatásmódszertan, környezetpszichológia, város

A környezetkímélő nagyvárosi közlekedési alternatíva jövője: egy kerékpáros felmérés tanulságai

Lányi Katalin - BGF Pedagógiai és Üzleti Szakoktató Intézeti Tanszék

A környezetvédelem egyre fontosabb kérdéssé válik napjainkban. A nagyvárosi közlekedés jelentős környezetszennyező faktor, ami szükségessé teszi környezetkímélő alternatívák keresését és támogatását. Az autós közlekedés lehetséges alternatívái a tömegközlekedés és a kerékpár. A kerékpár használatnak károsanyag-kibocsátása gyakorlatilag nincs, így jelenlétük, elterjedésük jelentősen hozzájárulhat a nagyváros tehermentesítéséhez. Hasonlóképp a forgalom mérséklődése is előremozdítja az életminőséget.

Kutatásomban a budapesti kerékpáros közlekedés körülményeit vizsgáltam kérdőíves felméréssel és interjúkkal. A felmérés 1000 fő fölötti mintát eredményezett. Szokásokról, attitűdökről és értékekről nyertem adatokat. Előadásomban be kívánom mutatni, hogy milyen motivációk állnak a kerékpáros közlekedés hátterében, milyen nehézségekkel szembesülnek a közlekedők, milyen körülmények között és milyen gyakran választják a kerékpárt, milyen észrevételeket, javaslatokat tesznek a városfejlesztésre.

A kerékpárválasztás hátterében álló motivációk között hangsúlyosan megjelenik az élmény, a környezetvédelem és az egészség. A nehézségek között is szerepel a környezetvédelem: a levegőszennyezettség az egyik legzavaróbb tényezőnek bizonyult. A kutatásban részletesen foglalkoztam a közlekedés körülményeinek javítására tett javaslatokkal. Mind a városfejlesztés, mind a közlekedési szabályok terén jött sok javaslat, hogy hogy lehetne emberközelibbé és kerékpár-barátabbá tenni a közlekedést. Külön érdemes kitérni a kerékpárutak kérdésére. A kerékpáros és gyalogos közlekedés egy térben való megoldására sok kritikai észrevétel érkezett: alapvetően elhibázottnak és veszélyesnek ítélik meg a kerékpárosok azt a Budapesten gyakori megoldást, ahol a kerékpárút a járdán megy. A kutatás egyik leghangsúlyosabb tanulsága, hogy a gyalogos- és a kerékpáros közlekedés természeténél fogva más jellegű, más közlekedés-tudatossági szint jellemzi, egy térbe eresztve a két közlekedési csoportot egyaránt balesetveszélyes, valamint növeli a konfliktust a közlekedés résztvevői között.

Az eredmények hozzájárulhatnak ahhoz, hogy olyan döntések szülessenek, amelyek egy élhetőbb, környezetkímélőbb nagyvárost segítenek elő.

Kulcsszavak: nagyváros, közlekedés, kerékpár, környezetvédelem, levegőszennyezés

Hajléktalan emberek otthonossági élményének vizsgálata

Kántor Árpád - ELTE PPK Doktori Iskola
Dúll Andrea - ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék

A hajléktalanság kutatása a pszichológia berkeiben meglehetősen elhanyagolt. A kutatások zöme a jelenség látható, szociológiai, illetve igazgatási szempontból megragadható dimenzióival (pl. a hajléktalan emberek demográfiai és egészségügyi jellemzői) foglalkozik. Mindemellett viszont többnyire figyelmen kívül marad hajléktalanság kevésbé „látványos” oldala, a hajléktalan ember élményvilága.

Kutatásunk középpontjában ez a sajátos hajléktalansági, illetve az élmény összetett érzelmi vonatkozásait jobban megragadó kifejezéssel élve, az „otthontalansági” élmény áll. Munkánk központi törekvése az otthontalansági élmény alaposabb megismerése, valamint a nagyváros-

ainkban szembetűnő manifeszt hajléktalanság és az otthontalansági élmény viszonyának vizsgálata. Azt igyekeztünk minél árnyaltabban vizsgálni, hogy a hajléktalan-nem hajléktalan kontinuum különböző pontjain elhelyezkedő emberek lelkületükben milyen mértékben és formában otthonosak, illetve otthontalanok.
Előadásunkban bemutatásra kerülnek a hajléktalanság és az otthonosság különböző aspektusainak vizsgálatára összeállított HAOT (hajléktalanság-otthonosság) kérdőívcsomag, valamint az öt budapesti vizsgálati csoportunk - 1) saját tulajdonú lakásban lakók, 2) albérletben lakók, 3) bentlakásos intézményben lakók, 4) „fapados" éjjeli menedékhelyen alvók illetve 5) fedél nélkül élők – válaszaiból nyert vizsgálati adataink. Eredményeink szerint I) a hajléktalan-nem hajléktalan kontinuum környezetpszichológiailag megalapozottnak tekinthető, II) a kontinuumon különböző hajléktalansági helyzetben levő emberek eltérő otthontalansági élményekről számolnak be.
A kutatást az ELTE PPK Pszichológia Doktori Iskola támogatta.

Kulcsszavak: hajléktalanság, otthontalanság, környezetpszichológia, város

Végrehajtó funkciók, intuíció, tudatelmélet

Sz54

Szervező: **Németh Dezső -** ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Csábi Eszter -** SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A szimpózium a kognitív pszichológia és neuropszichológia egy-egy speciális kérdését járja körül. Egyfelől a kontrollált folyamatok, mint a figyelem, munkamemória és végrehajtó funkciók kapcsolatát vizsgálja a kevésbé kontrollált folyamatokkal, mint például interaktív összehangolódás társas helyzetben vagy intuitív folyamatok. Az alaptudományos kérdésfelvetésen túl jelen szimpózium előadásai való-élet jelenségeket is próbálnak vizsgálni, mint például, hogy mely kognitív, kontrollált vagy kevésbé kontrollált folyamatok jósolják be az iskolai teljesítményt vagy, hogy a csaló és erőszakos bűnelkövetőknek milyen a tudatelméleti működésük.

Kulcsszavak: interaktív összehangolódás, iskolai teljesítmény, fluencia, figyelem, elmeteória, implicit/nem-tudatos tanulás

Előadások

Tudatelméleti működés bűnelkövetőknél

Gál Zita - SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola
Katona Katalin - SZTE Pszichológiai Intézet
Németh Dezső - ELTE PPK Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék

Kutatásunkban bűnelkövetők tudatelméleti képességének vizsgálatát tűztük ki célul. Vizsgálatunkban 60 fő vett részt. A csalást elkövető (N=20), és az erőszakos bűncselekményt elkövető (N=20), jelenleg szabadságvesztésüket töltő bűnelkövetőket, és kontrollszemélyeket (N=20) hasonlítottunk össze mentalizációs és érzelemfelismerési képességük tekintetében. A vizsgálatban a tudatelmélet és az érzelemfelismerés mérésére a Faux Pas Felismerése Tesztet, a Szemekből Olvasás Tesztet és az Arcok Tesztet alkalmaztuk. Eredményeink szerint a kontrollcsoportba tartozók teljesítenek a legmagasabb színvonalon az alkalmazott tudatelméleti tesztekben.

A csalást elkövető személyek jobb teljesítményt nyújtanak az erőszakos bűnelkövetőknél a Szemekből Olvasás Teszten, és az Arcok Tesztben az alapérzelmek felismerésében, azonban a bonyolultabb érzelmek tekintetében már nem mutatkozik ez a különbség a két bűnelkövetői csoport között. A Faux Pas Teszt eredményei alapján az elszólások mögött fellelhető téves vélekedés tulajdonításban az erőszakos cselekményt elkövetők alacsonyabb színvonalon teljesítettek mind a kontroll, mind a csalást elkövető csoporthoz képest. Az elszólásokat követő negatív érzelmek felismerésében a csalást elkövetők teljesítenek jobban az erőszakos elkövetőknél. Mindezek alapján megállapítható, hogy a csalást elkövető elítéltek tudatelméleti működése magasabb színvonalú az erőszakos elkövetőkhöz képest. Az alapérzelmek tulajdonításában és a negatív érzelmi következmények felismerésében is jobban teljesítenek az erőszakos tettért elítélteknél, az erőszakos elkövetők pedig nehezebben jósolják be a tettek mögötti szándékosságot. Eredményeink újabb kutatásokat ösztönözhetnek ezen a területen, továbbá a bűnelkövetők szociális készségfejlesztésében, tréningmódszerek kialakításában is értékes támpontokkal szolgálhatnak.

Kulcsszavak: bűnelkövetés, tudatelmélet, faux-pas, munkamemória

A verbális fluencia feladat és az általános iskolai teljesítmény kapcsolatának vizsgálata

Tánczos Tímea - SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola
Janacsek Karolina - ELTE PPK Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék
Németh Dezső - ELTE PPK Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék

A vizsgálat célja a gyerekek verbális fluencia és munkamemóriát mérő feladatokon elért teljesítményének összevetése az iskolai szöveges értékelésekkel, valamint longitudinális vizsgálatokkal kimutatni, hogy az egyes tesztpontszámok bejósolják-e a későbbi tantárgyi, tanulmányi sikereket, és ha igen, akkor hogyan, mely tantárgyaknál. Két verbális fluencia és hat rövidtávú memóriát mérő feladatot teljesítettek a gyerekek. A verbális fluencia feladat több különböző végrehajtó funkciótól függ, amelyek kora gyermekkortól kezdődően az általános iskolás évek alatt fejlődnek és kamaszkorban érik el a felnőtt teljesítmény szintjét. A betű (vagy fonológiai) fluencia teszt az egyik leggyakrabban használt verbális fluencia teszt. Egy megadott hanggal (pl. „k”, „a” vagy „t”) kell egy percen belül minél több szót mondani a vizsgálati személynek. A kategória (vagy szemantikus) fluencia tesztben adott idő alatt kell különböző kategóriákból mintapéldányokat előhívniuk a vizsgálati személyeknek. A rövid távú memóriát a számterjedelem, álszó tesztekkel, míg a munkamemóriát a hallási mondatterjedelem, számlálási terjedelem és a fordított számterjedelem tesztekkel mértük. 160 fő vett részt a vizsgálatban. 6-7 éves (80 fő) és 7- 8 éves korukban (80 fő), majd longitudinális vizsgálattal vizsgáltuk a fejlődést a teszteken mutatott eredményekben, valamint az iskolai teljesítményben. Az első vizsgálat után egy évvel végeztünk újbóli tesztfelvételt a gyerekekkel. Eredményeinkben pozitív korrelációt találtunk a gátlás és váltás, valamint a magatartásra és a szorgalomra adott pontszámok között. A munkamemóriát mérő tesztek eredményei igazolják az egyedi eltéréseket a gyermekek betűzési és írási eredményeiben a hétéveseknél. Ezek az eredmények rámutatnak az alapismeretek és a kognitív képességek összekapcsolásának hasznosságára, ugyanis ezek jósolják be a gyerekek későbbi tanulmányi sikereit.

Kulcsszavak: verbális fluencia, munkamemória, iskolai teljesítmény

Az intuitív és a kontrollált folyamatok kapcsolata

Polner Bertalan - SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív- és Neuropszichológia Szakcsoport
Urbán Gábor - SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív- és Neuropszichológia Szakcsoport
Korom Márta - SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív- és Neuropszichológia Szakcsoport
Farkas Dávid - SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív- és Neuropszichológia Szakcsoport
Janacsek Karolina - ELTE PPK Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék
Hallgató Emese - SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív- és Neuropszichológia Tanszék
Németh Dezső - ELTE Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék

A megismerés jelentős mértékben támaszkodik a tudatosság hatókörén kívül működő automatikus feldolgozási mechanizmusokra is. A kutatás célja a tudatos, kontrollált és a nem tudatos, automatikus kogníció összefüggéseinek feltárása, a következő tesztek segítségével: (a) Távoli Asszociációs Teszt az intuitív problémamegoldás (belátás) vizsgálatára; (b) Alternáló Szeriális Reakcióidő Feladat az implicit készségtanulás vizsgálatára; valamint (c) Attention Network Test a figyelmi és végrehajtó hálózatok vizsgálatára. Eredményeink megvitatása során kitérünk a figyelmi folyamatok hatékonysága és az intuíció közötti kapcsolatra, valamint a különböző nem-kontrollált folyamatok megfigyelt teljesítményei közötti összefüggésekre. A kutatás hozzájárul a döntéshozatal, az oktatás és a pszichoterápia megértéséhez és fejlesztéséhez.

Kulcsszavak: intuíció, figyelem, végrehajtó funkciók, készségtanulás, kontrollált és nem kontrollált folyamatok

Előfeszítés és összehangolódás vizsgálata dialógusokban

Dombi Edina - SZTE BTK Pszichológia Intézet
Janacsek Karolina - ELTE PPK Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék
Németh Dezső - ELTE Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék

Kutatásunk célja Garrod és Pickering (2004) eredményei alapján megvizsgálni az interaktív összehangolódás jelenlétét dialógusok során, életkori különbségeit, és ezen belül az összehangolódás és a tudatelmélet kapcsolatát. Az interaktív összehangolódás elmélete szerint a beszélgetőtársak több nyelvi szinten összehangolódnak automatikusan annak érdekében, hogy a kommunikáció érthetőbb és gördülékenyebb legyen. A vizsgálatban 142 vizsgálati személy vett részt, 7 életkori csoportból: 5-6 évesek, 7-10 évesek, 11-14 évesek, 15-18 évesek, 20-23 évesek, 24-37 és 60-77 évesek. A vizsgálat során egy, a kutatócsoportunk által összeállított tesztbattériát használtunk, amely önálló képleírásból, lexikai, nyelvtani és mentalizációs feladatokból, valamint érzelmi kifejezések felismeréséből áll. Az eredmények alapján megfigyelhető mind a lexikai, mind a szintaktikai összehangolódás dialógus helyzetben. Az életkori csoportokat figyelembe véve továbbá az is megállapítható, hogy fiatalabb korban közel azonos, bizonyos feladatok során nagyobb összehangolódást mutatnak a vizsgálati személyek, mint a felnőttek, míg idős korban egyfajta visszaesés figyelhető meg az összehangolódás mértékében. Ennek hátterében az automatikus, szociális és kognitív készségek fejlődése is állhat, hiszen egyes tanulmányok szerint a készségtanulás gyerekkorban jobb, mint felnőttkorban. A vizsgálat eredményeiből azonban nem sikerült egyértelműen igazolni a „hideg” mentális állapottulajdonítás és az interaktív összehangolódás kapcsolatát, vagyis nem igazolódott olyan tendencia, hogy akik jobban teljesítenek a mentalizációs feladatokon, azoknál nagyobb az interaktív összehangolódás mér-

téke. Utóbbi eredmény arra utalhat, hogy az interaktív összehangolódás sokkal automatikusabb folyamat, mint korábban gondoltuk.

Kulcsszavak: interaktív összehangolódás, automatikus folyamat, dialógus, mentális állapottulajdonítás, hamis vélekedés

Szenvedélyproblémák egészséges és fogyatékos tanulók körében

Sz55

Szervező: **Egri Tímea -** ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Számos hazai és nemzetközi felmérés igazolta, hogy a középiskolás tanulók egyre korábban találkoznak a legális és illegális szenvedélyszerekkel. A rendszeres dohányzás és a nikotinfüggőség kialakulásának leggyakoribb időszaka a serdülőkor. A korán, már a serdülőkor folyamán kialakuló rendszeres alkoholfogyasztás erős prediktora a felnőttkori excesszív ivásnak, az alkoholfogyasztással kapcsolatos problémák kialakulásának, és az alkoholfüggőségnek. A két szer együttes fogyasztása a felnőttkor során is megmaradhat és az együttes használattal összefüggő egészségi, lelki és mentális problémák is súlyosabbak lehetnek. Bár az alkoholhasználat és a dohányzás összefüggései korábban külön-külön részletesen leírásra kerültek a szakirodalomban az iskolai terrorizálással, az ADHD szindrómával és az impulzivitással, a két szer együttes fogyasztása mögött álló lehetséges személyiségvonások és pszichopatológiai tünetek feltárására azonban eddig kevés szisztematikus vizsgálatot folytattak le. A jelen szimpózium keretében elhangzó előadások tipikusan fejlődő, egészséges 9. évfolyamon tanuló budapesti fiatalok reprezentatív mintáján, továbbá 9. évfolyamon tanuló fogyatékos (értelmileg akadályozott tanulók, tanulásban akadályozott fiatalok, mozgássérült-, és érzékszervi fogyatékos) tanulók körében vizsgálják a fent említett összefüggéseket adekvát, a nemzetközi gyakorlatban is használt, validált mérőeszközök segítségével. Az értelmi fogyatékos tanulókból álló alminta adekvát vizsgálatához a korábban felhasznált mérőeszközök könnyen érthető változata is kidolgozásra került. Kialakításuk folyamatának, valamint a használatukkal kapcsolatos első tapasztalatok és eredmények bemutatása a szimpózium egyik fontos témáját képezi.

A vizsgálat továbbá kiterjedt az autizmus spektrum zavart mutató tanulók szerhasználati szokásainak a feltérképezésére is. Nemzetközi szakirodalmi adatok utalnak az autizmus spektrum zavarral élő populáció veszélyeztetettségére a szocializációs nehézségekből, valamint az ingerszabályozás zavarából adódó lehetséges önmedikalizációs megoldáskeresés, a komorbid pszichiátriai zavarokból fakadó, szerhasználat felé mutató rizikótényezők okán. A populáció érintettségének elméleti feltérképezése kijelöli a további empirikus kutatási irányokat.

Előadások

Az alkohol és a nikotin együttes használatával összefüggő személyiségvonások és pszichopatológiai tünetek budapesti serdülők normatív mintáján

Matuszka Balázs - Addiktológiai Kutató Intézet, PPKE BTK
Bácskai Erika - Addiktológiai Kutató Intézet
Egri Tímea - ELTE BGGYK, ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola
Marjai Kamilla - Fővárosi Önkormányzat Pszichiátriai Betegek Otthona, Szentgotthárd, ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola
Gerevich József - Addiktológiai Kutató Intézet, ELTE BGGYK

Cél. Az alkohol és a nikotin együttes használatával összefüggő személyiségvonások vizsgálata 15 éves serdülők normatív mintáján.
Módszer. Az iskolai agresszió háttértényezőinek feltárására irányuló keresztmetszeti kutatás kilencedik évfolyamos serdülők körében zajlott. A felmérés 944 tanuló részvételével történt Budapesten. A kutatási minta a vizsgált iskolatípusok (gimnázium (n=373), szakközépiskola (n=410), szakiskola (n=161) tekintetében reprezentatívnak tekinthető. A vizsgálat összesen 39 iskola 40 osztályában került lebonyolításra. Jelen vizsgálat során az alábbi mérőeszközök kerültek felhasználásra: A Rosenberg Önértékelési Skála, a Képességek és Nehézségek Kérdőív, a Buss-Perry Agresszió Kérdőív (AQ) Fizikai Agresszió Alskála, a Figyelemhiányos Hiperaktivitás Zavar (ADHD) Skála, a Junior Temperamentum és Karakter Kérdőív Újdonságkeresés Alskála, valamint az EuroADAD dohányzással és alkoholfogyasztással kapcsolatos tételei.
Eredmények. Az alkoholfogyasztás és a dohányzás mértéke a CDC definíciók alapján került meghatározásra. Eszerint a diákok 29,5%-a volt jelenlegi dohányos, míg 41,4%-a jelenlegi ivó. A két szer jelenlegi együttes fogyasztása a tanulók 21,6%-nál volt megállapítható, a tanulók 50,6%-a volt absztinens e két szer tekintetében. A három vizsgált iskolatípus (gimnázium, szakközépiskola, szakiskola) közül a két szer együttes fogyasztásának prevalenciája a szakiskolások körében volt a legmagasabb ($p<0,0001$). A két szert jelenleg együttesen használó diákoknál valamennyi iskolatípusban szignifikánsan magasabb értékek voltak mérhetők az impulzivitást ($p<0,0001$) a figyelemhiányos hiperaktivitás-zavart ($p<0.0001$) valamint a vonásagressziót ($p<0,0001$) mérő kérdőívek esetén. A vizsgált összefüggések valamennyi változó esetén a szakiskolás diákok körében jelentkeztek a legmarkánsabban; a vizsgált értékek ebben a csoportban voltak a legmagasabbak. Az érzelmi tünetek és a kortárskapcsolati problémák esetén a különbség egyik iskolatípus esetén sem volt jelentős ($p>0,005$).
Következtetések. A két szer együttes használatának prevalenciája jelentősnek tekinthető. A szerek jelenlegi együttes használata és az externalizációs tünetek valamint az azokkal kapcsolatban álló személyiségvonások között, jelentős összefüggések voltak kimutathatók. Az eredményeink arra utalnak, hogy a dohányzás és az egyéb szenvedélyszer-prevenciós programoknak tartalmazniuk kellene e problémákat adekvát formában kezelő stratégiákat. Eredményeink a szakiskolás tanulók többszörös veszélyeztetettségére is felhívják a figyelmet. A kutatás eredményei megbízható összehasonlítási alapot képezhetnek speciális mintákon (tanulásban való akadályozottság, testi- és értelmi fogyatékosságok, autizmus) történő vizsgálatok elvégzéséhez.

Szerhasználattal összefüggő személyiségvonások fogyatékos tanulók körében

Egri Tímea - ELTE BGGYK, ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola
Bácskai Erika - Addiktológiai Kutató Intézet
Matuszka Balázs - Addiktológiai Kutató Intézet, PPKE BTK
Marjai Kamilla - Fővárosi Önkormányzat Pszichiátriai Betegek Otthona, Szentgotthárd, ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola
Gerevich József - Addiktológiai Kutató Intézet, ELTE BGGYK

Háttér: Az iskolai agresszió és a szenvedélyszerek használatának vizsgálatára az Addiktológiai Kutató Intézet által végzett „Az agresszió feltárása, megelőzése és kezelése” című kutatási projekt keretén belül került sor. (Az eredmények bemutatására a Matuszka B., Bácskai E., Egri T., Gerevich J.: Az alkohol és a nikotin együttes használatával összefüggő személyiségvonások és pszichopatológiai tünetek budapesti serdülők normatív mintáján című előadás keretei között kerül sor). A vizsgálat fogyatékos tanulók mintájával egészült ki az iskolai agresszió rizikótényezőinek és az agresszivitás összefüggésének a feltérképezése céljából.
Vizsgálati minta: A keresztmetszeti vizsgálatban a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleményével rendelkező 9. évfolyamon tanuló fogyatékos tanulók – mozgássérült, látássérült, hallássérült és tanulásban akadályozott tanulók – vettek részt, N=300 fő.
Mérőeszközök: A kutatáshoz használt kérdőíves felmérés a következő mérőeszközöket tartalmazta: Rosenberg-féle Önértékelési Skála, Junior Temperamentum és Karakter Kérdőív Novelty Seeking Skála (J-TCI), Hiperkinetikus Zavar Kérdőív, Buss-Perry Agresszió Kérdőív – Fizikai Agresszió Alskála, Revised Olweus Bullying/Viktimizációs Kérdőív, Képességek és Nehézségek Kérdőív (SDQ), Agresszió és Viktimizáció Skála (Rövidített Változat), Pozitív Viselkedési Skálák, A Verekedés Szülői Támogatása Skála.
Eredmények: A jelenleg dohányzó és alkoholt fogyasztó fogyatékos tanulók (17,8%) társaiknál agresszívebbnek mutatkoznak szemben azon társaikkal, akik jelenleg egy típusú aktív szerhasználatról számoltak be, azaz vagy alkoholfogyasztónak, vagy csak dohányosnak vallották magukat. A nem dohányzó és alkoholt nem fogyasztó fogyatékos tanulók körében az újdonságkeresés átlagpontszáma minden vizsgálati csoportban alacsonyabbnak bizonyult, mint a szerhasználó fogyatékos fiatalok esetében (8,71), valamint az egészséges kontroll csoportban. A fogyatékos tanulók csoportosítását tekintve a tanulásban akadályozott fiatalok mintájában találkozhatunk az együttesen előforduló szerhasználati zavar legmagasabb prevalenciájával ($p< 0,001$), mely korrelációt mutat a vonásagresszió mértékével és az ADHD, figyelemhiányos hiperaktivitás – zavar megjelenésével egyaránt.
Megbeszélés és következtetések: A fogyatékos tanulók mintáján mért együttes szerhasználatra vonatkozó vizsgálat magas prevalencia értéket mutat, amely felhívja a figyelmet arra, hogy a szerhasználat nemcsak a többségi társadalmat érintő probléma, hanem a fogyatékos fiatalokat is érintő kérdés. Fontos a fogyatékossági típusoknak megfelelő szerhasználati profil feltérképezése, melyre alapozva adekvát, komplex prevenciós programok dolgozhatók ki. A megfelelő időben történő intervenció jelentős segítséget nyújthatna a kezelésben, valamint az életminőség javításában egyaránt.

Szerhasználattal összefüggő személyiségvonások feltérképezése könnyen érthető kérdőívcsomag segítségével intellektuális fogyatékossággal élő tanulók körében

Gerevich József - Addiktológiai Kutató Intézet, ELTE BGGYK
Egri Tímea - ELTE BGGYK, ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola
Bácskai Erika - Addiktológiai Kutató Intézet
Matuszka Balázs - Addiktológiai Kutató Intézet, PPKE BTK
Marjai Kamilla - Fővárosi Önkormányzat Pszichiátriai Betegek Otthona, Szentgotthárd, ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola

Háttér: Kevés adat áll rendelkezésre a fogyatékos tanulók iskolai agressziójáról illetően, különös tekintettel a kommunikációjukban gátolt, értelmi elmaradást mutató intellektuális fogyatékossággal élő fiatalokra. Az Egri T., Bácskai E., Matuszka B., Marjai K., Gerevich J: Szerhasználattal összefüggő személyiségvonások fogyatékos tanulók körében című előadás keretében bemutatott kutatás egyik szegmense az értelmileg akadályozott tanulók vizsgálatára irányul. Korábban nem készült az értelmileg akadályozott tanulók szerhasználati szokásira és azok személyiségvonásokkal való összefüggéseire fókuszáló hazai vizsgálat.
Vizsgálati minta: A keresztmetszeti vizsgálatban 9. évfolyamon tanuló fogyatékos tanulók vettek részt, N=419, a vizsgálatban eddig részt vevő intellektuális fogyatékossággal élő tanulók száma 48 fő, akik közül 20 tanuló könnyen érthető nyelven is „kitöltötte" a kérdőívet.
Mérőeszköz: Olweus Bullying/Viktimizációs Kérdőív, Buss – Perry Agresszió Kérdőív – Fizikai Agresszió Alskála, Agresszió és Viktimizáció Skála, Rosenberg-féle Önértékelési Skála, Junior Temperamentum és Karakter Kérdőív Újdonságkeresési Skála (J-TCI), Hiperkinetikus Zavar Kérdőív, Képességek és Nehézségek Kérdőív (SDQ), Pozitív Viselkedési Skálák, A Verekedés Szülői Támogatása Skála és az EuroADAD interjú iskolai problémákra és szerhasználatra irányuló kérdéseiből összeállított könnyen érthető kérdőívbattéria.
Eredmények: Az eddig feldolgozott eredmények alapján a fogyatékossági csoportok közül az intellektuális fogyatékossággal élő fiatalok voltak azok, akik önbevallásuk alapján a legnagyobb mértékű agressziót voltak kénytelenek átélni a mindennapokban ($F=4{,}192$; $p=0{,}003$). A többi fogyatékossági csoporthoz képest – tanulásban akadályozott tanulók, mozgássérült tanulók, látás-, és hallássérült fiatalok – az intellektuális fogyatékossággal élő fiatalok voltak azok, akik önbevallásuk alapján a legkevésbé élnek szenvedélyszerekkel. Az értelmileg akadályozott tanulók 76%-a sosem dohányzott, 69% pedig sosem fogyasztott alkoholt.
Megbeszélés és következtetések: A vizsgálatban részt vevő intellektuális fogyatékossággal élő tanulók szerhasználati profilja kedvező képet mutat. Ennek feltételezhető oka, hogy az értelmi elmaradást mutató tanulók a vizsgált életkorban többségében védett környezetben élnek, családban, vagy szegregált, speciális gyógypedagógiai intézményben, ahol nincs lehetőségük a szenvedélyszerek kipróbálására. Ennek ellenére fontos a célcsoportot megismertetni a szerhasználatot érintő veszélyekkel, mivel a társadalmi kirekesztés, a többségi társadalom részéről közvetített agresszív magatartás prediktora lehet a későbbi, felnőtt korban kialakuló szenvedélyszer használatnak.

Pszichoaktív szerhasználati sajátosságok autizmussal élő személyek körében

Marjai Kamilla - Fővárosi Önkormányzat Pszichiátriai Betegek Otthona, Szentgotthárd, ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola
Egri Tímea - ELTE BGGYK, ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola
Matuszka Balázs - Addiktológiai Kutató Intézet, PPKE BTK
Gerevich József - Addiktológiai Kutató Intézet, ELTE BGGYK

Háttér: Az autizmus spektrum zavarról származó első leírások a negyvenes évekből Leo Kanner és Hans Asperger tollából származnak. Az utóbbi évtizedekben szerzett ismeretek rávilágítottak arra, hogy az autizmus fogalma a zavar széles spektrumát felölelve nyer értelmet. Az autista triász néven ismertté vált tünetegyüttes a viselkedésszabályozás, a kommunikáció és a társas viselkedés eltéréseit jelöli. Elméleti megfontolások alapján e három terület érintettsége felveti a lehetőségét addiktológiai problémák iránti vulnerabilitásnak.
Célok: A nemzetközi szakirodalmi áttekintés célja, hogy a korszerű tudományos eredmények ismeretében választ adjon az addiktológiai kórképek és az autizmus spektrum zavar lehetséges kérdéseire, ezzel kijelölve azt a kutatási irányt, aminek mentén vizsgálódva az empíria további ismereteket szolgáltathat.
Módszer: A kapcsolódó dokumentumok kiválasztása és feldolgozása a PubMed, a PsychInfo és a Libgen adatbázisaiból történt. A feldolgozás az alábbi szempontok mentén történt: a két spektrum zavar közötti kapcsolódás természete figyelembe véve a lehetséges rizikófaktorokat; a biológiai és pszichoszociális faktorok és azok egymásra hatása; autizmus spektrum zavarral járó komorbiditás és a következményes addiktológiai érintettség; prevenciós és intervenciós vonatkozások.
Eredmények: Elméleti megfontolások alapján az autizmus spektrum zavar meghatározott tünetei – szociális izoláció, az ingerekkel szemben tanúsított hipo- vagy hiperszenzitivitás, esetleges elakadás az értelmi fejlődésben, ami iskolai kudarcokat eredményezhet – rizikótényezőként értelmezhetőek addiktológiai kórképek kialakulásának vonatkozásában, felvetve az önmedikalizációs szerhasználati jelleg kérdését. Ornitz és Ritvo autizmus spektrum zavar kapcsán az ingerszabályozás zavarára, az izgalmi szint szélsőséges állapotaira (underarousal és overarousal) hívja fel a figyelmet, amely addiktológiai fogalmi keretben az újdonságkeresésnek, a szenzációkeresésnek kedvez. Schumann és munkatársai genomméretű asszociációs és genetikai funkcionális vizsgálataiban az autizmusra hajlamosító kandidátus gén (AUTS2) érintettségére hívja fel a figyelmet az alkoholfogyasztó magatartás alakulásában. Az autizmus spektrum zavarral járó komorbid zavazok – köztük az ADHD, a hangulatzavarok széles skálája – további rizikótényezőként mutatnak szerhasználati problémák kialakulásának irányába.

Tematikus előadások

Addikció témakör (TE01)

A drogok, mint az önmegvalósítás eszközei

TE01_EA07

Keébe Katalin - PPKE BTK Pszichológiai Intézet
Hal Melinda - PPKE BTK Pszichológiai Intézet
Gerevich József - ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar; Addiktológiai Kutató Intézet

A filmpszichológia elsősorban a film és rendező viszonyát, a filmben ábrázolt tartalmak pszichológiai vonatkozásait, valamint a film nézőre tett hatásait vizsgálja. Jelen előadásban a Requiem egy álomért című film addiktológiai tartalmát vizsgáljuk.
A film sajátossága, hogy a szerfogyasztás különböző indokait, motivációit jeleníti meg az egyes emberek személyében. A főszereplőknek saját céljaik, álmaik vannak, melyek megvalósítását a szerfogyasztáson keresztül próbálják véghezvinni. A három fiatal, Tyron, Marion és Harry elsősorban pénzhez szeretne jutni, melynek érdekében az általuk használt drogot terjeszteni is kezdik. A probléma ott kezdődik, amikor drogforrásuk elapad és saját adagjaikhoz sem képesek hozzájutni. Sarah, az özvegy nyugdíjas a magányból szeretne kitörni, így mikor kiválasztják egy televíziós vetélkedő versenyzőjeként elszánt fogyókúrába kezd, hogy legjobb formáját mutassa a képernyőn. Fogyasztótablettát kezd szedni, melyek nagyon hatékonynak bizonyulnak a bennük lévő amfetaminszármazék miatt. Sarahnál kialakul a tolerancia a tabletták iránt, adagja emelése pedig végzetesnek bizonyul.
A „Requiem egy álomért" sajátossága továbbá, hogy nem csak a droghasználati célú szerfogyasztást világítja meg, de felhívja a figyelmet Sarah esetében arra is, hogy szerabúzus olyan hétköznapi indokok kapcsán is felléphet, mint a fogyókúra, illetve a környezet szerepére a drogkarrier és a szerabúzus kialakulásában.
A film a pszichoaktív szerek hatásmechanizmusával analóg módon mutatja be a szereplők önmegvalósítási törekvéseit. Eleinte legyőzhetetlennek érzik magukat a szerek hatásának köszönhetően, pontosan látják a céljaikat. Azonban fellép a szer utáni sóvárgás, céljaik elhomályosodnak és az addig eszközként alkalmazott drog válik életük középpontjává. A film végén pedig bekövetkeznek az elvonási tünetek, a szereplők élete megfeneklik, céljaik szertefoszlanak, igazolva ezzel a szereplők maladaptív önmegvalósítási technikáját.

Kulcsszavak: addiktológia, drogkarrier, filmpszichológia, pszichoaktív szerek

Borderline személyiségzavar és kényszeres vásárlás a plázalátogatók között

TE01_EA29

Maráz Anikó - ELTE PPK Pszichológia Doktori Iskola
Eisinger Andrea - ELTE PPK Pszichológia Doktori Iskola
Hende Borbála - ELTE PPK Pszichológia Intézet
Urbán Róbert - ELTE PPK Pszichológia Intézet
Demetrovics Zsolt - ELTE PPK Pszichológia Intézet

Háttér és célkitűzés: Bár a DSM-IV borderline személyiségzavar lehetséges tünetei között szerepel az impulzív vásárlás, a két zavar kapcsolatáról mindeddig keveset tudunk. Jelen kutatás célja ezért a két probléma együttjárásának és lehetséges mögöttes pszichés mechanizmusainak feltérképezése volt plázalátogatók körében. Módszer: Három budapesti és egy vidéki bevásárlóközpont vásárlóit kerestük meg. 24 127 vásárlót kértünk fel a részvételre, s e-mailben kerestük meg azokat, akik ehhez hozzájárultak (4362). 1441 ember kezdte el kitölteni a kérdőívet, közülük végül 1163 személynek lett valid borderline pontszáma. A borderline tünetek feltárása mellett (Zanarini és mtsai, 2003) a következő tüneteket és dimenziókat vizsgáltuk: vásárlásfüggőség (Lejoyeux és Ades, 1994), önértékelés (Rosenberg, 1965), impulzivitás (Patton, Stanford és Barratt, 1995), általános distressz (Derogatis, 1975; Unoka, Rózsa és mtsai, 2004). Eredmények: A minta 3,7%-a bizonyult borderline-nak, akiknek 14%-a kényszeres vásárló is, míg a nem borderline személyek között ez az arány csak 2,5% ($\chi 2=18,718$, $p<0,001$). A borderline személyiségzavar és a kényszeres vásárlás egymással szorosan összefügg ($r=0,375$, $p<0,01$). A borderline plázalátogatók a nem borderline társaikhoz képest nemben és életkorban nem különböznek, azonban előbbi csoport tagjai szignifikánsan alacsonyabb iskolai végzettségűek. Bár a tényleges jövedelmükben különbség nem mutatkozik, a magas borderline pontszámot elérők szignifikánsan jobb szubjektív anyagi helyzetről számolnak be, azaz felülbecsülik tényleges anyagi helyzetüket. A problémás csoport nagyobb mértékű distresszről, impulzivitásról, szenzoros élménykeresésről, valamint alacsonyabb önértékelésről számol be, mint a nem problémás csoport. Konklúzió: A borderline személyiségzavar és a vásárlási kényszer egymással magas együttjárást mutat; a személyiségzavar megléte mintegy hatszorosára növeli a kényszeres vásárlás előfordulásának valószínűségét. A két zavar együttes jelenléte nem annyira demográfiai változókkal mutat összefüggést, mint inkább belső feszültséget tükröz.

Kulcsszavak: Borderline személyiségzavar, kényszeres vásárlás, komorbiditás, rizikófaktor, vásárlói magatartás

A megoldás pozitív és negatív dimenzióinak ábrázolása egy addiktív személyiség öndestruktív folyamatában

TE01_EA13

Hal Melinda - PPKE BTK Pszichológiai Intézet
Keébe Katalin - PPKE BTK Pszichológiai Intézet
Gerevich József - ELTE BGGYK**;** Addiktológiai Kutató Intézet

„Szeretlek!” számtalanszor mondjuk, mégis mindenki számára más jelentéssel bír. A „Las Vegas Végállomás” című film megoldásaként, többféle szemszögből is értékelhető ez az egyetlen kijelentés. Vajon a főszereplő megkapja, amire vágyik, vagy úgy hal meg, hogy nem tudja

kiélvezni a szerelem és a társas lét gyönyöreit? A film elején egy alkohol függőségben szenvedő férfi magányos, reményvesztett világnézetével ismerkedhetünk meg, aki az öndestrukció egy kirívó formáját választja, halálra kívánja inni magát Las Vegas függőségektől hemzsegő városában. Nem tudhatjuk, hogy Ben - a főszereplő-, milyen személyiségjegyekkel rendelkezett, mielőtt az alkohol befolyása alá került, így fel kell tennünk a kérdést, vajon az addiktív személyiségre jellemző változások során került előtérbe az öndestrukció ezen formája, vagyis, mint szuicid eszköz jelenik meg az ivás, vagy alapvetően, személyiségéből fakad önpusztító hajlama, mely miatt az alkoholt a megkönnyebbülés eszközeként használja fel. Talán mindkettő. A szuicid gondolat eredményeképpen ugyanis a főszereplő sokféle gyors és hatékony öngyilkossági forma közül választhatna, azonban ő mégis a fájdalomcsillapítóként is ható, lassú folyamatot preferálja, amely a kiút reményével kecsegtethet, hiszen időt nyerhet vele. A hosszú ideig tartó öngyilkossági folyamat közben, végigkísérhetjük alkoholizmusának progresszióját, kísérő tüneteivel együtt, mint a kontroll elvesztése, fizikai és szellemi leépülés és érzelmeinek izolációja. A főszereplő múltját és jövőjét eldobva halad keserű célja felé, azonban a sors összehozza egy hasonlóan sérült, ám motivációját emocionálisan átérző prostituált nővel, akivel újabb esélyt kaphatna az életre. Ez a kapcsolat, a szerelem, a boldog, normális élet illúzióját keltheti, amely azonban Bent, már az alkoholizmus végső stádiumában találja, és a „szeretlek!" kijelentés, egyrészt, mint a halál előtti utolsó vágyott cél elérését, másrészt a boldog élet illúziójának szertefoszlását jelenti. Sorsa feletti kontroll ebben az időszakban már nem Ben kiváltsága, az alkoholizmus ekkora oly mértékig rombolta a férfi szervezetét, hogy belehal. A film utolsó néhány perce a végkifejlet, amely akár pozitív, akár negatív értékelésű, megoldást kínál a néző számára.

Kulcsszavak: addiktív személyiség, alkoholprobléma, öndestrukció

A majdnem nyertem kimenetel különböző típusai és hatásaik játékautomatáknál

TE01_EA12

Körmendi Attila - DE Pszichológiai Intézet
Kurucz Győző - DE Pszichológiai Intézet

A szerencsejátékok strukturális jellemzői az egyes játékok azon sajátosságait jelentik, amelyek segítségével magasabb válaszgyakoriság érhető el. A strukturális jellemzők gyakran a klasszikus és operáns kondicionálás elveit használva segítik elő a függőség kialakulását, leggyakrabban vizsgált típusuk a „majdnem nyertem" megerősítési mintázatok. „Majdnem nyertem" kimenetel esetén a szerencsejátékos majdnem nyer, például játékautomatáknál a középső sorban három azonos szimbólum helyett két azonos és egy különböző szimbólum a kimenetel. A majdnem nyertem kimenetel tanulmányozására irányuló vizsgálatok alapján a kimenetel gyakori előfordulása további játékra motiválja a szerencsejátékosokat annak ellenére, hogy valójában vesztes kimenetel. Az eredmények konzisztensnek tekinthetőek, azonban a kutatások az eredmények értelmezésekor a szerzők nem elemezték ugyanazon játékon belül a különböző típusú majdnem nyertem kimenetelek hatását. Vizsgálatunk célja különböző majdnem nyertem kimenetel típusok hatásának vizsgálata szerencsejátékos tapasztalattal nem rendelkező mintán.
A minta 44 szerencsejátékos tapasztalattal nem rendelkező egyetemi hallgatóból állt.
Adobe Flex 3 nyelven készítettünk egy 3x3-as kijelzővel rendelkező játékautomata szimulációt, melyben a középső sorban három azonos szimbólum esetén a játékos virtuális kreditet nyert. A résztvevők gombnyomással állíthatták meg az oszlopok pörgését, majd analóg skálán kellett

bejelölniük, hogy milyen közel érezték magukat a nyeréshez az egyes kimeneteleket követően. A résztvevők a majdnem nyertem kimenetelek három változatával találkozhattak:
1. típus: a középső sor első két szimbóluma hasonló, a harmadik különbözik
2. típus: a középső sor második és harmadik szimbóluma azonos, az első különbözik
3. típus: a középső sor első és harmadik szimbóluma azonos a középső különbözik
Eredményeink szerint a játékosok értékeléseik alapján különbséget tettek a vesztes, a nyertes és a majdnem nyertes kimenetelek között. Különbséget találtunk továbbá a majdnem nyertem kimenetelek egyes típusainak értékelése között, a résztvevők az 1. típus megjelenését követően közelebb érezték magukat a nyeréshez, mint a 2. és 3. típus megjelenését követően. A résztvevők a majdnem nyertes kimeneteleket nem vesztes kimenetelként értékelték. A majdnem nyertes kimenetelek különböző típusai közti különbségtételt érdemes alkalmazni a területen történő jövőbeli kutatások során.

Kulcsszavak: majdnem nyertem kimenetel, játékautomata, szerencsejáték, strukturális jellemzők

Egészségpszichológia témakör (TE02)

A glia eredetű növekedési faktor (GDNF) és a dohányzás pszichogenetikai elemzése

TE02_EA09

Kótyuk Eszter - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Sasvári-Székely Mária - SE Orvosi Vegytani, Molekuláris Biológiai és Pathobiokémiai Intézet
Székely Anna - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Kutatócsoportunk korábban összefüggést mutatott ki a szorongás, depresszió és a GDNF pont-polimorfizmusai (SNP) között. A depresszió és a dohányzás közötti kapcsolat ismert (Breslau,1995). Az is valószínűsíthető, hogy e két jellemző mögött azonos neurális rendszerek diszfunkciója áll (Markou és mtsai,1998). Így a depresszióval összefüggést mutató, a dopaminerg neuronok fejlődésében, differenciálódásában, és a szinaptikus plaszticitásban kulcsszerepet játszó GDNF genetikai variánsai lehetséges genetikai rizikófaktorok az addikciók illetve a dohányzás hátterében.
Jelen kutatásban egy közel ezer fős, nem klinikai mintán (ffi=42%; nő=58%; átlagéletkor= 26±13,5) elemeztük 8 GDNF SNP (rs11111, rs1549250, rs1981844, rs2910702, rs2973041, rs2973050, rs3096140, rs3812047) és a dohányzási szokások összefüggéseit.
A GDNF rs3096140 SNP előfordulási gyakorisága eltér az alkalmi, rendszeres, illetve leszokott dohányzók csoportjaiban (Khi2=9,419 p=0,009): A C allélt hordozók közül többen szoktak le (63%) a dohányzásról, mint ezt az allélt nem hordozók közül (37%), továbbá több a C allélt hordozó alkalmi dohányos (56%), mint az, aki nem hordozza ezt az SNP változatot (44%). Ugyanakkor a rendszeresen dohányzó személyeknél fordított a helyzet: közülük kevesebb az, aki a C allélt hordozza (45%). Ezt a pszichogenetikai összefüggést dimenzionális elemzés alapján is igazoltuk: a Nikotindependencia Tünet Kérdőíven a C allélt hordozó rendszeres dohányzók alacsonyabb függőségről számolnak be (4,5±3,08), mint a C allélt nem hordozók (5,2±3,5; F(1,341)=3,689 p=0,056).

A rendszeres és soha nem dohányzó személyek genotípus gyakorisága szignifikánsan eltér az rs11111 SNP esetében is (Khi2=6,374 p=0,012). Az A allél szignifikánsan gyakoribb a soha nem dohányzó személyek csoportjában (27%), mint a rendszeres dohányzóknál (17%). A dimenzionális elemzésben az A allélt hordozó rendszeres dohányzók tendenciózusan alacsonyabb nikotinfüggést mutatnak, mint az A allélt nem hordozók mind a Nikotindependencia Tünet Kérdőíven, mind pedig a Fagerstom Nikotinfüggés Teszten. A vizsgált további 6 SNP nem mutatott szignifikáns összefüggést a dohányzással.
Eredményeink alapján a GDNF rs3096140 C, illetve az rs11111 A allélja a dohányzásról való leszokást segítő génváltozatok, melynek hátterében feltételezhetően az ezeket a génvariánsokat hordozó személyek alacsonyabb nikotinfüggősége állhat (ezt dimenzionális elemzéseink eredményei sugallják). Jelen munkánkban olyan új génvariánsok szerepére mutattunk rá a dohányzás, illetve nikotinfüggőség vonatkozásában, melyet korábbi asszociációkutatásban még nem vizsgáltak. Ugyanakkor ezek az eredmények jól összecsengenek Yoshimura (2011) kutatócsoportjának eredményeivel, akik asszociációt mutattak ki aGDNF rs2910704 SNP génvariánsai és a szerfüggőség súlyossága között. Ezek az eredmények rámutatnak a dopamin idegsejtek fejlődésében szerepet játszó fehérjéket kódoló polimorfizmusok fontosságára a dohányzás kialakulásában és fennmaradásában.
Jelen munkát az OTKA K 81466, az OTKA K100845 és az Aktív Pszichológia Alapítvány támogatta.

Kulcsszavak: dohányzás, nikotinfüggőség, pszichogenetika, glia eredetű növekedési faktor (GDNF)

A testedzésfüggőség korrelátumainak vizsgálata fitnesz edzést végző nők körében

TE02_EA17

Béres Alexandra - SE Testnevelési és Sporttudományi Kar
Czeglédi Edit - SE Magatartástudományi Intézet
Babusa Bernadett - SE Magatartástudományi Intézet

Háttér: A rendszeres fizikai testedzés fizikumra és mentális egészségre gyakorolt pozitív hatását számos vizsgálat alátámasztja, azonban egyes tanulmányok szerint a testedzésnek negatív következményei is lehetnek, például a testedzésfüggőség és a negatív testkép. Vizsgálatunk célja a testedzésfüggőség korrelátumainak felmérése volt fitnesz edzést folytató nők körében.
Módszerek: Keresztmetszeti, kérdőíves, online adatgyűjtést alkalmazó vizsgálatunkban 1231 nő vett részt (átlagéletkor: 31,3 év; SD=7,83 év). Mérőeszközök: önbeszámolós antropometriai adatok (testsúly, testmagasság), vágyott testsúly, a testedzés típusára és gyakoriságára vonatkozó kérdések, Testedzés Addikció Kérdőív, Testértékelési Skála.
Eredmények: A testedzésfüggőség kockázatának prevalenciája 6,7% volt, míg a minta 62,4%-a nem függő problémás testedzőnek bizonyult. Az egyszempontos varianciaanalízis eredményei szerint az életkor, a testtömegindex (BMI), a testsúlyra vonatkozó én-énideál diszkrepancia és a test értékelése egyaránt szignifikáns kapcsolatot mutat a testedzésfüggőségre való hajlammal. A testedzésfüggőség szempontjából veszélyeztetett csoport fiatalabb, mint a tünetmentesek csoportja. A BMI és az én-énideál diszkrepancia mindhárom csoportban különbözik egymástól: a tünetmentes csoportnál a legmagasabb, a veszélyeztetett csoportnál a legalacsonyabb. A nem függő problémás testedzők csoportja a kettő között helyezkedik el. A veszélyeztetett és a nem

függő problémás résztvevők csoportja egyaránt kedvezőbben értékeli a testét, mint a tünetmentesnek tekinthető válaszadók. Végül a testedzésfüggőség szempontjából veszélyeztetett csoport végez a legnagyobb, míg a tünetmentes csoport végez a legalacsonyabb gyakorisággal fitnesz edzést. A nem függő problémás válaszadók a kettő között helyezkednek el az edzés gyakorisága tekintetében (Khi2(4)= 155,67, p=0,001). Az iskolai végzettség kontrollja mellett végzett többváltozós bináris logisztikus regresszió elemzés eredményei szerint a testedzésfüggőség szempontjából veszélyeztetettek kisebb mértékű észlelt súlyfelesleggel bírnak (OR=0,94; p=0,014) és többet edzenek (OR=3,19; p=0,001), mint a testedzésfüggőség szempontjából tünetmentes társaik.
Következtetés: Eredményeink hozzájárulnak a testedzésfüggőség problémakörének jobb megismeréséhez és az intervenciós programok kidolgozásához.

Kulcsszavak: fitnesz, nők, testedzésfüggőség, testkép

PROMISE

TE02_EA53

Gábor Edina - ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

A PROMISE európai útmutató az egészségügyi és szociális ellátási szakemberek képzéséhez a lelki egészségfejlesztés terén. Egy sor minőségi kritérium, mely képzési programok tervezéséhez használandó, általános a lelki egészség előmozdításával foglalkozó szakemberek, vagy egy konkrét társadalmi csoportot megcélzó lelki egészségi téma szakembereinek képzéséhez. Az Útmutatót úgy tervezték, hogy egyetemi hallgatói képzésben, folyamatos vagy posztgraduális képzésben legyen használható.
A TÍZ PROMISE IRÁNYELV MINŐSÉGI KRITÉRIUMAI:
1. A lelki egészségfejlesztés alapelveinek átvétele: A képzési program magáévá teszi azt az elméletet, mely szerint a lelki egészségfejlesztés különbözik a lelki betegségek megelőzésétől vagy a gyógykezeléstől. A pozitív lelki egészséget erőforrásnak tekinti, önmagában való értéknek, és alapvető emberi jognak, mely létfontosságú a társadalmi és gazdasági fejlődéshez.
2. A közösségben minden érdekelt fél megerősítése a hatékony részvétel érdekében: A képzési program magáévá teszi a közösségi részvétel és a közösség bevonásának eszméjét.
3. Interdiszciplináris és interszektorális megközelítés átvétele: A képzési program számításba veszi a lelki egészségfejlesztéshez való szükségszerűen interdiszciplináris és interszektorális megközelítést.
4. Lelki egészségi problémákkal küzdő emberek bevonása: A képzési program céljait olyanokra is kiterjeszti, akiknek vannak tapasztalatai lelki egészségi problémákkal kapcsolatban, továbbá lelki egészségügyi szolgáltatásokat igénybe vevő személyekre és ezek karrierjére.
5. Érdekképviselet: A képzési program kihangsúlyozza az érdekképviselet fontosságát, azaz hogyan kell felhozni és megvédeni azok nézőpontját, akiknek esetleg nincsenek meg a képességeik vagy a szükséges társadalmi erejük, hogy megvédjék magukat.
6. A tudásalap használata: A képzési program az akciósztratégiák azonosításakor számításba veszi a naprakész tudományos bizonyítékokat és etnográfiai információkat.
7. Beavatkozó lépések igazítása a helyi körülményekre és igényekre, holisztikus, ökológiai megközelítésben: A képzési program kihangsúlyozza azt a tényt, hogy a lelki egészséget fejlesztő beavatkozó lépéseket a helyi környezetre és igényekre, valamint az érintett személyekre kell igazítani.

8. Kockázatok azonosítása és értékelése: A képzési program nem csupán a várható pozitív eredményekkel, de a lelki egészséget előmozdító beavatkozó lépés(ek) lehetséges kockázataival is foglalkozik.
9. A média használata: A képzési program magában foglal egy média és kommunikációs stratégiát is a lelki egészség előmozdításával és a lelki betegségekkel kapcsolatos megbélyegzés elleni harccal kapcsolatban.
10. A képzés, az alkalmazás és az eredmények értékelése: A képzés kihangsúlyozza az alkalmazási folyamatok figyelemmel követésének fontosságát csakúgy, mint a lelki egészség fejlesztésével kapcsolatos képzésnek és a programok eredményének értékelését általában.

Kulcsszavak: PROMISE, lelki egészségfejlesztés, képzési útmutató

Fejlődéspszichológia témakör (TE03)

Eszközhasználat kortárs megfigyeléses tanulásának vizsgálata óvodás korú gyermekeknél

TE03_EA34

Bereczky Boróka - MTA-ELTE Összehasonlító Etológiai Kutatócsoport, Támogatott Kutatóhelyek Irodája
Oláh Katalin - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Kutatóintézet
Topál József - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Az ún. kulturális ismeretátadás jellegzetessége, hogy a szociális tanulás során az ok-okozati összefüggéseiben átláthatatlan, illetve irreleváns akciók is sikeresen átadódhatnak. E jelenséget kísérletünkben 5 fős óvodás korú gyermekek tanítási láncaival modelleztük, ahol az átadandó ismeret egy problémadoboz tíz (irreleváns, releváns illetve konvencionális akció-elemeket tartalmazó) lépésben történő működtetése volt. A tanítási lánc első tagjának felnőtt modell tanította be a doboz használatát, majd ez a gyermek szolgált „kulturális modellként" a következő naiv megfigyelő számára, aki 2-2 alkalommal való megfigyelés, majd gyakorlás után maga adhatta tovább a tudást egy újabb megfigyelőnek. A tanítási lánc öt 'generációból' állt. Összesen 80 gyermeket, 16 tanítási láncot vizsgáltunk. 19 gyermeket kontroll helyzetben is megfigyeltünk, ahol az alanyok előzetes tapasztalat nélkül manipulálhatták a problémadobozt. A gyermekeket a standard tudatelméleti teszt („Smarties"-TOM teszt) válaszaik alapján osztottuk fejletlen, illetve fejlett képességűek csoportjába. A tanítási láncokat ez alapján állítottuk össze, ügyelve, hogy csak azonos nemű gyermekek kerüljenek egy-egy tudásátadási láncba.
A vizsgálatban arra voltunk kíváncsiak, milyen módon változik az átörökített tudástartalom a láncban előre haladva? Hogyan „mutálódik" az eredeti lépéssor az egymást követő „generációk" megfigyeléses tanulása, gyakorlási-tanítási eseményei során? Képesek-e a cél elérése szempontjából hierarchiába szervezni a gyerekek az akciókat, valamint befolyásolja-e az átadás módját, sikerességét, pontosságát a tanító fél tudatelméleti képességeinek fejlettsége, neme?
Eredményeink szerint az akciómintázat hossza változatlan, de tartalmában módosul. A modell akciói részben lecserélődnek, a változtatások pedig megőrződnek. Az irreleváns, célra nem vezető elemek korán kiszelektálódnak, de az akcióstruktúrák szerkezetét a gyerekek megtartják. Míg a finomstruktúrában jelentős változtatások vannak (pl. az összetartozó elemek sorrendjében), az összetartozó elemek, mint egységek, jól megőrződnek. Összességében a fiúk többet változtattak a látottakon a lányoknál, de a tudatelméleti képesség fejlettsége is hatással van a

teljesítményre. A TOM tesztben jól teljesítő gyerekek akciósorai hosszabbak, az egyes elemeket (az irrelevánsokat is) pontosabban reprodukálták, ám sorrendjükhöz kevésbé voltak hűek.

Kulcsszavak: megfigyeléses tanulás, tudatelméleti képesség

Atipikus anyai viselkedés mérése fapofa helyzetben

TE03_EA21

Horváth Kata - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Lakatos Krisztina - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

A csecsemőkorban kialakuló korai kötődés jelentőségére hívják fel a figyelmet azok a longitudinális kutatások, amelyek kapcsolatot találtak a kötődés minősége, különösen a dezorganizált kötődés és a gyermekkori pszichopatológia előfordulási gyakorisága között. A dezorganizált kötődés kialakulási folyamata nem teljesen ismert, de feltételezhetjük a gondozói viselkedés központi szerepét. Lyons-Ruth és munkatársai konkrét anyai viselkedések körét azonosították, amelyek összefüggést mutatnak a csecsemőkori dezorganizált kötődéssel. Ezek jellemzően az érzelmi kommunikáció hibáit foglalják magukba, és a viselkedésmintázatot átfogóan atipikus anyai viselkedésnek nevezték el. A kialakított kódrendszer (AMBIANCE) a következő dimenziók mentén értékeli a gondozói viselkedést: érzelmi kommunikáció hibái; szülői és a gyermeki szerepkör közötti határok megsértése, a szerepek felcserélése; ijedt, dezorientált viselkedések; intruzivitás, negativitás; visszahúzódás. A kódrendszert a kutatók az Idegen Helyzet Tesztben megfigyelhető anyai viselkedés mérésére fejlesztették ki. Feltételezhetjük, hogy ezek a viselkedések kora csecsemőkortól egyéb helyzetekben is megjelenhetnek és fontos lenne azonosításuk. A kutatás célja egyrészt annak a tisztázása, hogy a fapofa (still-face) helyzetben megfigyelt szemtől-szembeni kommunikáció során képesek vagyunk-e mérni az anyai atipikus viselkedést, másrészt a kódrendszer szükséges adaptációjának elvégzése.

A fapofa kísérleti helyzetet a hetvenes években Tronick és munkatársai vezették be az anya-csecsemő kommunikáció vizsgálatára. A rövid, 2-3 perces epizódokból álló eljárás során a kezdeti interakciós szakaszt követően a fapofa epizódban az anya mintegy kivonul a szituációból, szoborrá merevedve maga elé néz. Ma már inkább A-B-A elrendezést alkalmaznak a kutatók, amikor a kezdeti interakciót fapofa epizód követi, s végezetül ismét normál interakciós szakasszal zárul a kísérlet.

A jelen kutatásban a csecsemő 9 hónapos korában A-B-A-B-A elrendezésben három interaktív szakasz között két fapofa epizód volt. Az interaktív szakaszokban kívántuk azonosítani az atipikus anyai viselkedést. Első lépésként 20 véletlenszerűen kiválasztott felvételt tekintettünk meg és készítettük el az anyai atipikusság szempontjából releváns viselkedések átiratát. Ezt követően megvizsgáltuk, hogy az életkorból, a helyzet jellegzetességeiből adódóan az eredeti AMBIANCE kódrendszer mely viselkedési definíciói szorulnak módosításra, illetve milyen viselkedésekkel kell kiegészíteni a kódrendszert. Konszenzus kialakítását követően határoztuk meg az egyes dimenziók és az anyai atipikusság szintjét.

Az eredmények azt mutatják, hogy a fapofa helyzetben is kellő gyakorisággal azonosíthatók az AMBIANCE kódrendszerben definiált anyai viselkedések. Szükség volt azonban új viselkedési elemek bevezetésére és néhány viselkedési definíció módosítására. Azonosítottunk néhány olyan viselkedést, amelyek a fapofa helyzet sajátosságaiból fakadóan nem jelenhetnek meg.

Kulcsszavak: anyai viselkedés, AMBIANCE, fapofa helyzet

Az anyai érzelemszabályozás összefüggései az anya-gyermek narratív ko-konstrukció minőségével közös felidézési helyzetben

TE03_EA23

Pohárnok Melinda - PTE Pszichológia Intézet

A kutatás alapvetése szerint a gyermeki verbális és narratív készségek fejlődési éretlensége révén a szelfről szóló narratívum kibontakozása, fejlődése alapjaiban interaktív eredetű, tehát ko-konstruktív. Ha kognitív pszichológia aspektusát tekintjük, akkor az anya-gyermek közti felidéző beszélgetések óvodáskorban az önéletrajzi emlékezet alapjait fektetik le. Ugyanakkor narratív pszichológiai és szelf-fejlődési perspektívából tekintve a ko-konstruált elbeszélések szelf-teremtő és szelf-szabályozó funkcióval is bírnak. Kiemelnek vagy háttérbe szorítanak bizonyos eseményeket, intencionális állapotokat, jelentést adnak személyközi helyzeteknek és reakcióknak, értékelik a szelf kompetenciáját. Vizsgálatunkban 4 éves gyermekek anyával közösen létrehozott önéletrajzi elbeszéléseit elemeztük, összevetve ezeknek tartalmi és strukturális jellegzetességeit az anya érzelmi regulációs készségével. Az anyák érzelemszabályozási készségét a BFQ (Caprara, Barbarelli, Borgogni and Perugini, 1993) Érzelmi és Impulzus Kontroll skáláival, illetve a Regulatory Self-Efficacy Scale (Caprara, Gerbino,2001) kérdőívvel mértük fel. Emellett vizsgáltuk a gyermek anya által észlelt temperamentumát a Child Behavior Questionnaire (Putnam, Rothbart, 2006) segítségével. A vizsgálat fő részében az anyát és gyermekét megkértük, hogy meséljenek el együtt három – pozitív és negatív érzelmi töltetű – eseményt a gyermek közelmúltjából, amelyben mindketten részt vettek. A narratív ko-konstrukció minőségét a felidéző beszélgetésben a változók három szintjén ragadtuk meg: kvantitatív jellemzők (pl. anya-gyermek szószám aránya); narratív struktúra jellemző (pl. sorrendiséget teremtő narratív jelölők) és az anya-gyermek együttműködés kvalitatív jellemzői (pl. interszubjektivitás szintje). Az előadásban egy kis mintán (n=21) végzett elővizsgálat eredményeit, tanulságait ismertetjük.

Kulcsszavak: közös felidézés, narratív pszichológia, szelf-fejlődés, érzelemszabályozás

Kapcsolat az elvesztett ikertestvérrel - Az intrauterin ikervesztés utáni kapcsolat-helyreállítási vágy megjelenése az óvodáskori rajzokban

TE03_EA42

Gőbel Orsolya - Károli Gáspár Református Egyetem

Magyarországon az ikerszületések száma 2009-re közel 21%-kal emelkedett 1990-hez képest (Pári, 2011). Az egyre későbbi életkorban gyermeket vállaló (2010-ben minden 38. újszülöttet negyvenéves vagy annál idősebb nő hozott világra Magyarországon, KSH 2010), továbbá a különböző hormonkezelésekben részesülő édesanyáknál gyakrabban kimutatható a várandósság korai szakaszában az ikerterhesség. A lombikbébiprogram keretében Kaáli szerint „a megszületett gyerekek számát csak becsülni lehet, az ikerszülések gyakorisága miatt mintegy 15–16 ezer szülésből több mint 20 ezer gyermek született", mióta hozzáférhető ez a lehetőség hazánkban. A statisztikák szerint is jelentős azoknak a gyermekeknek a száma, akik ikerként érkeztek a világba, de fájdalmasan sokan vannak, akik, mint az orvosi adatok azt mutatják, a korai terhesség során elvesztik ikertestvérüket. A korai ikervesztés aránya pedig megközelítheti a 80%-ot (Varjassy, Métneki, 2008).

A többes foganásból megszületett testvér magában hordozza a trauma emlékét, annak minden

fizikai és lelki „lenyomatát”, és azt a vágyat, hogy újra helyreállítsa az eredeti egységet.
A jelen kutatás célja, hogy az ikervesztés emlékének, élményének, rajzi megfogalmazásának változását 3-4 éven keresztül végig kövesse, és feltérképezze, milyen képi, szimbolikus formában jelenik meg az ikertestvér utáni vágy, az újra megteremtett egységre való törekvés a gyermekek rajzaiban. A kutatásban óvodai csoportok és az Újbudai Nevelési Tanácsadóban vezetett ún. Varázsjáték csoportok vettek részt.
Az intrauterin emlékeket az óvodáskorhoz jól illeszkedő (speciális) képzeletjátékokkal szólíthatjuk meg (Gőbel, 2013), s kaphatunk választ arra, hogyan élték és élik meg az ikertestvér(ek) elvesztését az egyedül maradók. A születésjátékok szimbólumaival az intrauterin emlékek „fényt kapnak”, s kezdetben a magatartás egyediségében válnak láthatóvá, majd a terápiás folyamat későbbi szakaszaiban szimbolikus szinten is képpé formálódnak. A traumafeldolgozás szimbolikus szakaszában határozottan megjelenik az a vágy, hogy az ittmaradó újra kapcsolatba kerüljön ikertestvérével, és az a törekvés, hogy helyreállítsa az eredeti állapotot. Ennek képi-verbális megfogalmazását követhetjük nyomon az előadásban lombik-, és féliker gyermekek rajzai és élménymegosztásai segítségével.

Kulcsszavak: intrauterin ikervesztés, szimbolikus, képi feldolgozás

Iskolapszichológia témakör (TE04)

Az iskolai ámokfutások és az öngyilkosságok összefüggései és implikációi a megelőzés vonatkozásában

TE04_EA27

Kulcsár Gabriella - PTE ÁJK Kriminológiai és Büntetés-végrehajtási Jogi Tanszék

Korunk egyik legtragikusabb jelensége az iskolai ámokfutás, amelynek sajnos hazánk is szomorú tanúja volt a 2009-es pécsi eset kapcsán. E bűncselekmény az emberölés más típusaival összehasonlítva ritkán fordul elő, azonban mind a kisebb, mind a tágabb közösséget extrém módon és hosszú távon megrendíti, és a bűnözéstől való félelmet szignifikánsan felerősíti. Számos kutatás próbál eredményes módszereket kifejleszteni e bűncselekmények megelőzésére, jómagam is ide tartozom. Az esettanulmányok feldolgozása során arra jutottam, hogy az iskolai lövöldözések kulcsa az Erikson által leírt serdülőkori természetes krízis és az akcidentális krízis valamely formájának egybeesésében keresendő. E krízismátrix súlyos identitás-válságot jelent, amelyet az adott személy a distresszekkel szembeni fokozott vulnerabilitása miatt képtelen konstruktív módon feloldani. Ehelyett bekövetkezik az összeomlás, amely esetünkben az iskolai ámokfutás. Kutatásom fő témája annak vizsgálata, hogy mennyiben lehet az öngyilkosságok kapcsán leírt jelenségeket (preszuicidális szindróma, cry for help, final common pathway) az ámokfutások esetében értelmezni, és az öngyilkosságok megelőzése kapcsán kifejlesztett módszereket (krízisintervenció stb.) sikeresen alkalmazni.

Kulcsszavak: iskolai ámokfutás, iskolai erőszak, öngyilkosság, krízis, bűnmegelőzés, kriminálpszichológia

Az iskolai kreatív klíma mérésére szolgáló eszköz (Iskolai Kreatív Klíma Kérdőív) kialakításának kezdeti lépései

TE04_EA28

Péter-Szarka Szilvia - DE Pszichológiai Intézet, Pedagógiai Pszichológiai Tanszék
Tímár Tünde - DE Pszichológiai Intézet, Pedagógiai Pszichológiai Tanszék

A kreativitás kutatásának évtizedes hagyományai vannak, ám e kutatások többsége az egyéni jellemzőket, az egyénen belül lezajlódó folyamatokat vizsgálja. Az utóbbi években egyre népszerűbbnek és a gyakorlatban is jól alkalmazhatónak tűnnek a kreativitás komplexebb, a környezeti meghatározókat is figyelembe vevő elméletei (Csíkszentmihályi, 2008; Amabile, 1996), melyek rámutatnak, hogy a kreativitás kibontakozásához az egyéni képességeken túl a környezeti tényezők is jelentősen hozzájárulnak. A környezeti tényezők egyik fontos eleme a klíma, mely a szervezet mindennapi életében megfigyelhető és gyakran megjelenő viselkedésminták, attitűdök, érzések problémamegoldásra, döntéshozatalra, kommunikációra, vagy a tanulásra gyakorolt hatása révén a szubjektív jóllétet, az elégedettséget, hatékonyságot, a kreativitást is befolyásolják.
A kreativitást elősegítő szervezeti klíma mérésére már több idegen nyelvű mérőeszköz született (SOQ, KEYS, SSSI, TCI), melyek munkahelyi kontextusban vizsgálják és mérik a klíma egyes jellemzőit. Ilyen mérőeszköz azonban jelenleg nem áll a rendelkezésünkre az iskolai kreatív klímára vonatkozóan, ezért munkánk elsődleges célja egy statisztikailag jól megalapozott és könnyen használható kérdőív kidolgozása, mely figyelembe veszi az iskolai működés sajátos jellegzetességeit.
A kérdőív kidolgozásának első lépései után (más ehhez hasonló kérdőívek áttekintése, új itemek generálása, itemek kategóriákba való besorolása) a kérdőívünk 124 tételből álló első verzióját kitöltettük 234 középiskolás tanulóval, mely lehetővé tette az alskálák megbízhatóságának megállapítását, illetve az itemek redukálását. Az elemzés alapján egy 54 tételből, ezen belül 8 alskálából (Kihívás; Autonómia, beleszólás; Célok és iránt uk való elkötelezettség; Nyitottság, kockázatvállalás; Sokféleség tolerálása, vitahelyzetek; Idő az elmélyedésre; Csoportbizalom, támogatás; Játékosság, humor; Cronbach alfa: 0.62-0.88) álló kérdőívet alakítottunk ki, mely alkalmasnak tűnik a középiskolások vizsgálatára a kreativitást elősegítő klíma észlelésével kapcsolatban.
A kérdőív készítésének eddigi eredményei mellett bemutatásra kerülnek a statisztikai érvényesség vizsgálatának újabb lépései, illetve néhány középiskola ezirányú összehasonlítása.

Kulcsszavak: kreativitás, környezet, iskola, kreatív klíma, kérdőív

Iskolák, Módszertanok, Eszközök és a többi…

TE04_EA40

Németh Gergely - Corporate Values Kft.

Az elmúlt néhány tíz évben rengeteg új megközelítés, módszertan, eszköz, stb. látott napvilágot és terjedt el a munka és szervezetpszichológia, szűkebben is a szervezetfejlesztés világában, mind a vizsgálati céllal, mind beavatkozási célokkal. Ideje visszatekinteni és kicsit rendet tenni a polcon, hogy mi micsoda, mert a munka hevében keverednek a dolgok és egyes megjelent újdonságnak hitt valamiről esetleg többet várunk, mint ami. Az is előfordulhat, hogy a nem megfelelően beazonosított háttér miatt téves következtetésekre juthatunk, amely a szakértői

munkában nemkívánatos. Az előadás célja a figyelemfelhívása, hogy egy új rendszertan szükséges az alkalmazott pszichológiában az Iskolák, Megközelítések, Eszközök és a többi megjelentek között. A felvetett taxonómia keretrendszerére a biológiai rendszertan jellemzőit javasoljuk. Az előadás a fenti igény megfogalmazásával és a megoldás keresését tűzi ki célként.

Kulcsszavak: szervezetpszichológia, iskolák, eszközök

"Nem értünk rá tanulni, mert folyton tanítottak." A tanítás, mint öröm: áramlatélmény a pedagógusi munkában

TE04_EA02

Kádár Annamária - Babes-Bolyai Tudományegyetem

Az idők folyamán az oktatási intézmények mindinkább arra törekedtek, hogy olyan légkört teremtsenek a diákok számára, melyben a tanulás értelmet nyer és intrinzik úton motivált. Ennek ellenére a diákok véleménye a tanügyi rendszerről nem változott: passzív résztvevőnek érzik magukat egy jelentéktelen tömegoktatásban (SHERNOFF − CSÍKSZENTMIHÁLYI 2009).
Di Bianca (2000) felmérései azt mutatták, hogy a tanulók és a tanárok nem egyszerre élik meg az áramlatélményt, azaz amikor a tanár flowban van, akkor a diák nincs, és fordítva. Abban az esetben, amikor a tanár az utasítások által kontrollálta a helyzetet, flow-élményt élt meg, a diákok viszont nem, illetve ez a helyzet, állapot megváltozott akkor, amikor a tanulóknak volt nagyobb lehetőségük a tevékenység kontrollálására. A pedagógusok beszámoltak arról, hogy a diákok elkötelezettsége vonta maga után a tökéletes élmény megjelenését, ellentétben a tanítványokkal, akik azt állították, hogy flow-élményük eredete a tanárok lelkesedéséből fakadt. Az áramlatban levő tanárok szívesebben számoltak be az osztállyal kapcsolatos érzéseikről, illetve jobb szemkontaktust tudtak biztosítani diákjaikkal (BASOM − FRASE, 2004).
A kutatás során arra kerestem a választ, hogy mennyiben jelent örömforrást a gyakorló pedagógusok számára a szakmájuk. A kutatás célja a marosvásárhelyi és a környező vidékeken óvónőként és tanítónőként dolgozó pedagógusok által megélt flow-élmény gyakoriságának és intenzitásának, valamint az észlelt kihívások/képességek, a szakmában megtapasztalt nehézségek feltérképezése volt. Feltételeztem, hogy az óvodában tevékenykedő pedagógusok gyakrabban élnek át flow-élményt, mint a tanítók; a városban dolgozó pedagógusok több alkalommal élnek át flow-élményt, mint vidéken dolgozó kollegáik és a több tapasztalattal rendelkező pedagógusok több alkalommal tapasztalják meg az áramlatélményt, mint a pályakezdők. A flow-élmény gyakoriságának vizsgálatára a Rheinberg, Vollmeyer és Engeser (2003) által összeállított Flow Short Scale (FSS) kérdőívet használtam. A pedagógusok tevékenységét három alkalommal szakítottam félbe egy tanítási óra keretén belül, a kérdőívet a megszakítás pillanatában kellet kitölteniük. A kutatásban 64 pedagógus vett részt.
Nincs számottevő különbség az óvodában és az általános iskolában dolgozó pedagógusok körében a tevékenység végzése alatt megélt flow-élmény gyakoriságát, illetve a megtapasztalt feladatok nehézségét és az észlelt kihívásokat, valamint képességeket illetően. Az áramlatélmény megélésének gyakorisága nem függ össze a szocio-demográfiai (vidék/város) tényezőkkel. A pályakezdők a szorongás, a homályos célok és a folyamatos visszacsatolás hiánya miatt szignifikánsan ritkábban élnek át áramlatélményt, mint azok a pedagógusok, akik 16−25, illetve 25 évnél több ideje vannak a pályán.

Kulcsszavak: flow élmény, óvónő, tanítónő

Iskolapszichológia témakör (TE05)

Pedagóguspályák: Utak és lehetőségek a kiégés és a szakmai kiteljesedés között

TE05_EA52

Torma Boglárka - Csepeli Nevelési Tanácsadó; ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola

Egy szakma választása ma már nem feltétlenül jelent életre szóló elköteleződést, a pályaváltás, pályakorrekció mondhatni hétköznapi dolog. De mitől is függ, hogy valaki hogyan érez foglalkozásával, hivatásával kapcsolatban? Vizsgálatunk célja, hogy föltárja néhány személyen belüli (megküzdés, elköteleződés) és munkahelyi tényező (stressz, pályán eltöltött idő, tanított diákok) hogyan befolyásolja a pályához való viszony alakulását az évek során, jelen esetben pedagógusok körében. Önkitöltős kérdőívek segítségével vizsgáltuk szabolcs-szatmár-bereg megyei, középiskolai tanári mintán, hogy a fenti változók hogyan magyarázzák a kiégéssel, illetve a szakmai kiteljesedéssel összefüggő érzések megjelenését. Eredményeink szerint a pályához való viszony alakulásában a megküzdési kapacitások minősége a legfontosabb hatótényező, mely hatást a munka közben átélt flow csak tovább erősít, a pályán eltöltött időnek azonban csak a kiégés tekintetében van szignifikáns hatása. Az elköteleződésnek és a tanított diákok tanárok által észlelt jellemzőinek nem volt jelentős magyarázó ereje. A vizsgálat fontos eleme volt még az Egzisztenciális Kiteljesedés Skála (Loonstra, Brouwers, Tomic, 2006, 2009) magyar adaptációjának előkészítése és kipróbálása is. Konklúziónk szerint érdemes volna a hétköznapokban kiaknázni a munka közben átélt flow protektív hatását, hiszen az fokozza a (szakmai) kiteljesedés érzését, s ezzel hozzájárul a pozitívabb pályához való viszonyhoz, ami hosszú távon nem csupán a pedagógusok lelki egészségének megőrzését, hanem a diákok jobb iskolai közérzetét, tanulási teljesítményét is elősegítheti.

Kulcsszavak: kiégés, kiteljesedés, flow, megküzdés, munkahelyi stressz, pályához való viszony, tanárok, Egzisztenciális Kiteljesedés Skála

Motiváció vizsgálata a közoktatásban

TE05_EA48

Dávid Mária - Eszterházy Károly Főiskola
Hatvani Andrea - Eszterházy Károly Főiskola
Héjja-Nagy Katalin - Eszterházy Károly Főiskola
Estefánné Varga Magdolna - Eszterházy Károly Főiskola

Az Eszterházy Károly Főiskola Pszichológia Tanszékén 2011-ben kifejlesztésre került egy motivációt vizsgáló kérdőív, amely elsősorban tehetségdiagnosztikai célokra került kipróbálásra és standardizálására, a tanáraik által tehetségesnek tartott és tehetségesnek nem tartott tanulók esetében (N=320). A próbavizsgálat adatainak matematikai statisztikai elemzése alapján a kérdőív a következő 8 faktort méri:

- Magas igényszint
- Tisztelet, elismerés iránti igény
- Érdeklődés, tudásvágy
- Alkotás szükséglet
- Szándék és akarat
- Kitartás

- Általános aktivitás
- Frusztrációtűrés

A próbavizsgálat alapján úgy tűnt számunkra, hogy a kérdőív nemcsak tehetséges tanulók vizsgálatára alkalmas, hanem általában a tanulói motiváció felderítésére. Így merült fel bennünk az igény, hogy a vizsgálatot kiterjesszük más a közoktatásban részt vevő különleges bánásmódot igénylő tanulói csoportokra, és az ezekbe a csoportokba be nem sorolható tanulókra is. Feltételeztük, hogy a kiemelt figyelmet igénylő tanulói csoportok jellegzetes motivációs mintázatot mutatnak, és ezek a motivációs jellemzők egymástól jól elkülöníthetőek lesznek a kérdőív faktorai mentén. Kutatásunk során vizsgáljuk és összehasonlítjuk

- a sajátos nevelési igényű tanulók
- a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulók
- a kiemelten tehetséges tanulók,
- a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók,
- és az ezen csoportokba be nem sorolható „átlagos” tanulók motivációs mintázatát.

Az eredmények statisztikai elemzése még jelenleg is folyamatban van. A kutatási eredmények bemutatására a Magyar Pszichológiai Társaság XXII. Országos Tudományos Nagygyűlésén kerül sor.

Kulcsszavak: öndefiníciós kérdőív, motiváció mérése standardizálására, kiemelt figyelmet igénylő tanulók

Tanuláshoz kapcsolódó kifejezések asszociációs vizsgálata magyar, kínai és Magyarországon élő kínai diákok esetében

TE05_EA59

Sebestyén Nóra - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet
Fülöp Márta - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Az utóbbi időben egyre több kutatás irányul a tanulás kulturális aspektusainak megértésére (Li, 2012), azonban jelenleg nem tudunk olyan vizsgálatról, amely az akkulturációs és migrációs folyamatok tanuláskoncepcióra gyakorolt hatásával foglalkozna.

Jelen vizsgálat célja tanuláshoz kapcsolódó kifejezések (tanulás, tanár, iskola és erőfeszítés) szubjektív jelentésének asszociációs módszerrel történő feltárása és összehasonlítása volt kínai, magyar és Magyarországon tanuló kínai hetedik és nyolcadik osztályos diákok (kínai: 52, magyar: 65, magyar-kínai: 45; átlag életkor: 14,2) körében.

Az asszociációk gyűjtése és elemzése az AGA (Asszociatív Csoport Analízis) technikával (Szalay és Brent, 1967) történt, mely az egy perc alatt adott szabad asszociációk elemzése és kategorizálása alapján határozza meg a vizsgált fogalmak szubjektív jelentését az adott minták számára. A szabad asszociációk érzelmi töltetét egy 7 fokú skálán (–3-tól +3-ig) ítélték meg a diákok.

Az eredmények rávilágítanak azokra a lényeges jelentés-komponensekre, amelyek mentén a diákok gondolkodnak az egyes fogalmakról. A Magyarországon tanuló kínai diákok esetében mutatkozott a legkevesebb jelentéskomponens, míg legdifferenciáltabban a kínai diákok gondolkodtak a fogalmakról, azaz az általuk adott asszociációk voltak a legtöbb kategóriába csoportosíthatóak. Egyedül a kínai diákok esetében volt azonosítható továbbá olyan kategória, amely nem található meg a másik két mintában. Ez a kategória a társadalomra és gazdaságra utaló kifejezéseket tartalmazza, amely a fogalomfejlődés kollektivista értékek általi meghatározottsá-

gára utalhat. A mindhárom mintában megmutatkozó jelentéskategóriák esetében fontos gyakoriságbeli különbségek mutatkoztak. A kínai és a magyar-kínai mintában a személyekre utaló kifejezéseket tartalmazó 'Személyek' kategória jelentősebb részét alkotja a reprezentációnak, mint a magyar mintában, ahol a negatív érzelmekre utaló kifejezéseket tartalmazó ' Negatív érzelmek' kategóriája szerepel nagyobb súllyal. A vizsgált fogalmak jelentéskomponensei az előadás során részletes kifejtésre kerülnek.
Az érzelmi töltetre vonatkozó eredmények arra mutatnak rá, hogy a Magyarországon tanuló kínai diákok számára a legpozitívabbak a kifejezések, míg a magyar diákok adták a legnegatívabb ítéleteket.
Összességében a magyar-kínai reprezentációk mind a magyar, mind a kínai koncepcióktól eltértek, mely eredmény az akkulturációs folyamatok lehetséges moderátor szerepére hívják fel a figyelmet.

Kulcsszavak: kulturális összehasonlítás, asszociációs módszer, tanulás, iskola, tanár, erőfeszítés, Kína

Tanárok tehetségre vonatkozó metaforái

TE05_EA58

Győri János - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ

Más megközelítések mellett a tanári kogníció, azon belül a tanári nézetek kutatása az egyik lehetőség, amelynek segítségével megpróbálhatjuk feltárni, hogy a tanárok tantermi tevékenységét milyen tényezők befolyásolják (Falus, 2001; Szivák, 2002). A tanári nézetek implicit összetevőinek feltárásában az utóbbi évtizedekben a kutatók hatékonyan alkalmazták a metaforák vagy a metaforikus közléseken alapuló kijelentések elemzésének módszerét (Vámos, 2001, 2003). A metaforaelemzés (Kövecses, 1998; Vámos, 2003) adekvát módszer a tanári munka esetében azoknak a különösen fontos fogalmaknak a feltérképezésére, amelyek a tanulók vagy általában az emberek képességeivel és azok kibontakoz(tat)ásával kapcsolatosak akár az átlagos, akár a valamilyen értelemben speciális fejlődést mutató populációk esetében.
Egy jelenleg is zajló OTKA-kutatás (OTKA-79143) keretében a tanárok tanulói diverzitásra vonatkozó kérdőíves vizsgálatának részeként 117 budapesti pedagógust kértünk arra, hogy egy nyitott mondat befejezéseként fogalmazzon meg egy tehetségre vonatkozó metaforát, és ugyanazon mondat második tagmondataként fejtse is ki e metafora jelentését. A metaforák és a magyarázó válaszok tartalomelemzéséből az derül ki, hogy a pedagógusok a tehetséget elsősorban ritkán megnyilvánuló pozitív adottságnak tekintik, amelynek mint adottságnak a megléte, független az egyéntől („ajándék", „csiszolatlan gyémánt", „rózsa", „kegyelmi állapot"). A tehetség külső világban történő manifesztációja előfeltételeként tekintik a különleges adottság felismerését („egy parányi szikra kell hozzá, hogy felismerjük"), valamint a tehetség kibontakoztatása érdekében körültekintően és megfelelő irányban kivitelezett szándékot, erőfeszítést, odafigyelést az egyén, illetve a környezet részéről („csiszolni kell", „öntözni kell", „meg kell találni hozzá a kulcsot", „meg kell tölteni értékes anyaggal"). Amennyiben a fejlesztő gondoskodás elmarad, a tehetség elsorvadhat, elveszhet („apadhat"), de ha a megfelelő fejlesztésnek köszönhetően megmarad, kibomlik, akkor az értéket jelent az egyén és környezete számára („hatalmas fává cseperedhet", „drágakővé válik", az ország „felemelkedhet tőle"). Csak kevés válaszadó látja a tehetséget bizonytalan, az egyént vagy környezetét akár veszélyeztető, befolyásolhatatlan entitásnak („olyan, mint a köd", „jó vagy rossz irányban sodor").

Az előadásban az eredmények részletes bemutatása mellett ezek gyakorlati pedagógiai implikációiról is szólunk.

Kulcsszavak: tanári nézetek, metafora, tehetségnevelés

Klinikai pszichológia témakör (TE06)

A diagnózisközlés hatása krónikus limfoid leukémiás (CLL) betegek megküzdési stratégiáira és érzelemszabályozására

TE06_EA06

Nétling Ibolya - Somogy Megyei Kaposi Mór Oktató Kórház

Előadásomban egy folyamatban lévő kutatás első eredményeit mutatom be.
A vizsgálatban CLL-es betegek társas támogatottságát, a szorongás mértékét más betegcsoportokhoz képest, megküzdési módjaikat és az érzelemszabályozásuk sajátosságait vizsgáljuk kérdőívekkel. Ehhez kapcsolódóan – mivel feltételezzük, hogy ezen változók az élettörténetben is megjelennek a narratívumok mentén, ezért ezt vizsgáló – narratív interjúkat is készítünk a betegekkel. A CLL-es populációt öt csoportra osztottuk prognosztikai paramétereik alapján: 1. CLL kettes vagy ennél súlyosabb stádiumú kezelést kapott a diagnózisközléstől számított 5 éven belüli betegcsoport; 2. CLL kettes vagy ennél súlyosabb stádiumú kezelést kapott a diagnózisközléstől számított 5 éven túli betegcsoport; 3. CLL kezdeti stádiumú kezelést nem kapott, a diagnózisközléstől számított 5 éven belüli betegcsoport; 4. CLL kezdeti stádiumú kezelést nem kapott, a diagnózisközléstől számított 5 éven túli betegcsoport. Az eredmények értékelésében külön csoportként kezeljük azon CLL-es betegeket, akik a diagnózisközlés után kezelést nem kapó csoportba sorolódtak, de a későbbiek során mégis kezelésre volt szükségük. Két kontrollcsoport szerepel még a kutatásban: egy egészséges illesztett minta, ill. egy belgyógyászati illesztett betegcsoport. A vizsgálati személyek döntően a Somogy Megyei Kaposi Mór Oktató Kórház Hematológiai Osztályának páciensei.
A vizsgálat során alkalmazott mérőeljárások: szorongásszint mérő kérdőív (Spielberger – féle Állapot- Vonás Szorongás Kérdőív – STAI) (Spielberger, Gorsuch, Lushene,1970; Sipos, K., Sipos, M., 1978), megküzdési módokat vizsgáló (Coping Inventory for Stressful Situations – CISS-48) (Endler, Parker, 1994; Perczel Forintos, Annus, 2005) és érzelmek mérését szolgáló skálák (Érzelmi tudatosság szintjei Skála – LEAS-A, ill. Érzelmek mérése skála – AES-HU) (Lane, 1991., Kun, 2011, valamint Schutte és mtsai, 1998, Kun, 2011) szerepelnek a vizsgálati anyagban. A narratív interjú kérdései speciálisan a betegség kialakulásának szociális, pszichés körülményeire irányulnak, ill. a szociális támogatottság és betegségreprezentáció kérdéseivel foglalkoznak.
Előzetes elvárásaink alapján azt gondoljuk, hogy annál a két betegcsoportnál, ahol diagnosztizálták a betegséget, ugyanakkor az eredményeik alapján még nem szorulnak kezelésre szignifikánsan magasabb lesz a szorongás mértéke, míg a társas támogatás kisebb, mint a másik két betegcsoportnál, ill. a kontroll belgyógyászati csoportnál. A fent említett két betegcsoport és a közben közülük mégis kezelésre szoruló betegek között pedig azt feltételezzük, hogy az utóbbi csoportnál a szorongásszint alacsonyabb, míg a társas támogatás magasabb lesz. Az öt éven túli betegcsoport valószínűleg hatékonyabb megküzdési módokat alkalmaz, mint a másik három csoport és társas támogatottságuk is magasabb lehet.

Kulcsszavak: CLL, betegségreprezentáció, narratív, szorongás

Határtalan szárnyalás határozott keretek között

TE06_EA37

Hazag Anikó - Szent Imre Kórház Pszichiátriai Osztály
Borszéki Judit - Szent Imre Kórház Pszichiátriai Osztály
Ferencz Csaba - Szent Imre Kórház Pszichiátriai Osztály

Akut pszichiátriai osztályunkon 2011-ben kezdtük a pszichoterápiás csoportok kialakítását. A Szent Imre Kórház Pszichiátriai Osztályán hosszú évek óta nem volt rendszeres csoportos pszichoterápiás ellátás. Olyan, az akut osztály működési feltételeihez illeszkedő rendszert alakítottunk ki, amely a krízisintervenció feladatainak betöltése mellett pszichoterápiára történő szocializálást céloz, előkészítve ezzel a pszichoterápiás rezsimben való esetleges további részvételt is.
Rendszerünk gerincét a hetente egy alkalommal zajló osztályos nagycsoport, valamint a heti két alkalommal megtartott kiscsoportok alkotják. Fentieket kiegészíti egy kreatív csoport, egy relaxációs foglalkozás, egy szabad kreatív műhely, valamint egy csoportos torna gyógytornász kolléganő vezetésével.
Alapvető szándékunk, hogy a gyakran pusztán egy – két hetet az osztályon töltő, és életkorukat, pszichés állapotukat tekintve heterogén csoportokban is legyen lehetőség a pszichoterápiás munka megkezdésére, valamint arra, hogy a páciensek több módszertant is megtapasztaljanak, abban saját élményt szerezzenek.
Vizsgálatunk célja, hogy megismerjük, az akut pszichiátriai osztály speciális feltételei mellett működtetett pszichoterápiás munka hatékonyságát, a gyógyító folyamatban betöltött szerepét, illetve esetleges korlátait, és a további fejlesztési lehetőségeit.
Előadásunk első részében bemutatjuk a betegek körében végzett kérdőíves felmérésünk eredményét, melyben attitűdvizsgálat és tartalomelemzés módszerével igyekszünk feltárni a páciensek véleményét és a csoportok hatására bekövetkező szubjektíven megélt állapotváltozásukat. Az előadás második részében a kreatív csoport alkotásain keresztül demonstráljuk egy-egy páciensünk figyelemreméltó gyógyulástörténetét.

Kulcsszavak: pszichoterápiás rezsim, akut pszichiátriai osztály, betegek véleményének felmérése, kreatív műhely alkotásai, komplex pszichiátriai ellátás a XXI. században

Az Affektus Egyensúly Elvének Klinikai Jelentősége

TE06_EA22

Sólyom Antal

Csecsemőpszichiátriai kutatásaim vezettek az Affektus Egyensúly Elvéhez (AEE), aminek az affektus szabályozás (ASZ) révén meghatározó szerepe van a kötődés, önérzet és személyiség kialakulásában és változásában (Psychoanal. Inquiry, 1987). Itt klinikai esetek révén mutatom be az AE fontosságát és az ASZ diagnosztikai és terápiás hasznát:
(1) kétéves javíthatatlanul erőszakos, erős orvosságokkal kezelt gyámgyerekből orvosságot nem igénylő örökbefogadott gyerek lett azáltal, hogy a számára pozitív értékű affektus szabályozás (ASZ) megértő támogatása stabil affektus egyensúlyt (AE) és erős kötődést eredményezett;
(2) szenvedélybeteg szülők hétéves fia viszontagságos élete miatt tudatosan akart nagyszüleivel élni, mert ott AE-ja stabil volt – ennek meghiúsítása intenzív harag révén felborította AE-ját: elutasította (meg is akarta ölni) rehabilitált anyját, aki lélektani igénye helyett csak “rossz” viselkedését látta;

(3) 14 éves elhagyatott lány évek óta öngyilkossági szándékkal, drogokkal, veszélyes szexuális viselkedéssel élt, nem tudott megbízni senkiben, és jó értelmi adottságai ellenére iskolakerülő lett – amíg terapeuta képzettségű gyámszülők révén fel nem ismerte önálló, pozitív ASZ-i lehetőségeit;
(4) 15 éves fiú ép családban nőtt fel, de megbízhatatlan alkoholista apja sok lélektani sérülést okozott neki, míg kenyérkereső és fegyelmező anyja elvárásainak sem tudott eleget tenni – nagybátyja volt legmegbízhatóbb ASZ-ója és legerősebben hozzá kötődött, így halála negatívra billentette AE-át; de amikor iskolai hősködő erőszakossága szembesítette a bírósággal, kétségbeesetten próbálta anyja bizalmát visszanyerni, mert AE-a visszaállítását csak tőle remélhette;
(5) 16 éves fiú napi marihuana-használó lett, de annak alapját képző és az apja általi elutasítottsága okozta depresszióját az anyja nem ismerte fel, ezért hozzá való kötődése is megtört: anyjának új viszonya és gyermeke miatt leértékeltnek érezte magát, önérzete megcsorbult és a negatívra billent AE-át nem tudta helyreállítani – az anya-gyermek viszony és önérzet erősítése lett a terápia célja;
(6) 30 éves nő esküvőjére készülve pánikkal fenyegető depressziós tünetekről panaszkodik egy terápiás vizitben, mert képtelen felidézni halott anyját, akitől esküvői ruhája jóváhagyását várja: képtelen szabályozni negatívra billent AE-ját – anyja ASZ-ó szerepét betöltendő a terapeuta kérdez a ruháról, melynek leírása közben egyre pozitívabb affektussal törli le könnyeit a páciens; a pozitív AE lehetővé teszi, hogy felidézze anyjához való ambivalens/szorongásos kötődését, vagyis belátást arra, hogy nem tudta biztosra venni anyja empatikus támogatását esküvőjén;
(7) 48 éves asszony titokban iszákos lett, ami megdöbbentette sokat úton lévő férjét – az asszony hamar felismerte, hogy a bentlakó rehabilitációs program nem segít neki, de belátta ambuláns terápia szükségességét – kiderült, hogy nem volt alkoholista, csak ezt a káros ASZ-t használta, amikor AE-a reménytelenül negatívvá vált, mert férje távolléte a leértékeltség érzését okozta; amint ezt mindketten felismerték az iszákosság azonnal megszűnt.
Összegezés: Az AEE-n alapszik Kötődési Teóriám és Addikció Teóriám. Az addikciót kóros kötődésnek tekintem. Mindkettő lényege az, hogy az egyén szubjektív tapasztalatai alapján ki és mi bizonyul hatékony ASZ-nak, vagyis ki és mi megbízható arra, hogy az AE-t biztosítsa. Így értelmezhetők a kötődések kóros formái és azok, valamint az addikciók változtathatósága.

Kulcsszavak: affektus szabályozás módja, a kötődés és addikció teóriák, pszichoterápiák

Álom és jelentés: adalék a pszichodinamikus tudatelmélet klinikai alkalmazásához

TE06_EA20

Schmelowszky Ágoston - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A klinikai pszichológiai munka a jelentésadás folyamatában valósul meg, úgy is, mint a jelentés megtalálása (diagnosztika), illetve, mint annak igény szerinti módosítása (terápia). A pszichikus jelentés szempontjából az álom kiemelt szerepet tölt be a pszichodinamikus szemléletű klinikai munka számára a kezdetektől fogva. Elméleti előadásomban, ennek megfelelően, a pszichés jelentésnek ezen hangsúlyos médiumával, az álommal kapcsolatos fontosabb idegtudományi és pszichoanalitikus megközelítéseket tekintem át Hartmann (2011) tekintélyes empirikus anyagot integráló, összefoglaló monográfiájából kiindulva. Kitérek az álom idegtudományi megítélésének változásaira (Mc Carley-Hobson-féle aktivációs-szintézis modell, szemben a Mark Solms által megfogalmazott, neuropszichológiai megalapozottságú, a pszichoanalitikus álomértelmezés-elméleteket alátámasztó modelljével), valamint arra a paradigmaváltásra is,

amely az álmok pszichoanalitikus megítélését jellemzi az utóbbi évtizedekben (Schneider összefoglalója a freudi és a bioni álomfelfogásról). Végül néhány hipotézis megfogalmazásával arra a kérdésre keresem a választ, hogy miként harmonizáltathatók a klinikai megfigyelések alapján megfogalmazott pszichoanalitikus tudatműködés elméletek (Sigmund Freud elfojtáson és regresszión alapuló tudatmodellje, Wilfred Bion tartalmazáson és szimbolizáción alapuló modellje és Ignacio Matte-Blanco szimmetrián és aszimmetrián alapuló kettős-logikai modellje) az álmok megértését célzó, empirikus-klinikai és empirikus-kutatási eredményekre építő elméletekkel.

Kulcsszavak: álomfejtés - aktivációs-szintézis modell - pszichoanalitikus tudatelméletek

Kognitív pszichológia témakör (TE07)

A napszak hatása az emlékezeti teljesítményre

TE07_EA14

Szőllősi Ágnes - BME Kognitív Tudományi Tanszék
Racsmány Mihály - BME Kognitív Tudományi Tanszék

Széles körben ismert megfigyelés, hogy a napi (cirkadián) ritmus befolyásolja a kognitív működést (Schmidt és mtsai, 2007). A cirkadián ritmus egyik fontos része a kortizol-cirkadián-kör: a kortizol (stressz-hormon) szintje a reggeli órákban a legmagasabb, majd folyamatosan csökken a nap előrehaladtával (Clow és mtsai, 2004; 2010). Fries és mtsai (2009) feltételezik, hogy habár a kortizol reggeli megnövekedett szintje negatív hatással van a retrospektív (deklaratív) emlékezeti reprezentációk előhívására, a prospektív reprezentációkra aktiváló befolyással bír. Két vizsgálatban teszteltük a hipotézist.

Első vizsgálatunkban fiatal felnőttek (n=62) érzelmileg semleges hívószavak segítségével idéztek fel egy évnél régebbi egyedi önéletrajzi emlékeket reggel (7-11 óra) vagy este (19-23 óra), majd egy 38 itemes kérdőív (Memory Characteristics Questionnaire, MCQ; Johnson és mtsai, 1988) kitöltésével értékelték azok fenomenológiai jellemzőit. Eredményeink szerint, az este előhívott emlékek időpontjának meghatározása és idői integrációja pontosabb.

Második vizsgálatunkban fiatal felnőttek (n=110) a nap különböző időszakában (reggel [7-11 óra] vagy este [19-23 óra]) érzelmileg semleges hívószavakra idéztek fel egyedi önéletrajzi emlékeket vagy képzeltek el lehetséges jövőbeli eseményeket, majd értékelték azok fenomenológiai jellemzőit. Rámutattunk, hogy habár az este felidézett emlékek kontextuális részletek (időpont és helyszín) szempontjából gazdagabbak és nagyobb személyes jelentőséggel bírnak, a hatás jövőbeli eseményeknél fordított. Szemben az este elképzelt eseményekkel, a reggel generált jövőbeli események élénkebbek és fontosabbak.

Az általunk feltárt összefüggés rámutat, hogy az előhívás időpontja (reggel vs. este) hatással van az epizodikus emlékezeti működésre: valós önéletrajzi emlékek és elképzelt lehetséges jövőbeli események élénkségére.

Kulcsszavak: napszak, kortizol, előhívás, önéletrajzi emlék, jövőbeli esemény, epizodikus emlékezet

Célteljesítés és emlékezeti hozzáférés: Zeigarnik újratöltve

TE07_EA31

Pajkossy Péter - BME Kognitív Tudományi Tanszék
Szőllősi Ágnes - BME Kognitív Tudományi Tanszék
Racsmány Mihály - BME Kognitív Tudományi Tanszék

Az emlékezetkutatás egyik korai és meghatározó eredménye szerint a megszakított tevékenységekre, eseményekre jobban emlékszünk, mint a befejezettekre – ezt hívjuk Zeigarnik hatásnak (Zeigarnik, 1927). Ezen hatás kimutatására és tanulmányozására egy új paradigmát dolgoztunk ki, hogy a célelérés epizodikus emlékezetben betöltött szerepét sztenderdizált körülmények között vizsgálhassuk. A feladat során a kísérleti személyeknek különböző kategóriákba tartozó szavakat kellett a kategória-név és a szó első két betűjének a segítségével kitalálniuk (Pl.: Gyümölcs-al _ _). Az instrukció szerint a feladat mentális frissességet mér és a kategóriák befejezésére csak meghatározott idő áll a rendelkezésre, ami után a feladatot félbeszakítjuk. A szó-generálás során a kategóriák felében valóban meg is szakítottuk a feladatot- ez azonban véletlenszerűen következett be és nem az eltelt idő függvénye volt. A feladat végeztével és 10 perc késleltetés után egy váratlan emlékezeti felidézés következett: szabad felidézés vagy jelzőingeres felidézés (a kategória-címkéket megadva). Az eredményeink szerint a szabad felidézéses kondícióban a félbeszakított kategóriák szavaira jobban emlékeztek a kísérleti személyek, mint a befejezett kategóriák szavaira. A jelzőingeres felidézés esetében azonban nem találtunk különbséget. Ez a mintázat arra utal, hogy egy feladat vagy tevékenység lezárása után a hozzá kapcsolódó emlékezeti reprezentáció elérhető marad ugyan, de a hozzáférhetősége csökken.

Kulcsszavak: epizodikus emlékezet, Zeigarnik-hatás, célteljesítés, hozzáférhetőség

A vizuális kategorizáció két árnyalata – feladatfüggőek-e a kategorizációs folyamatok?

TE07_EA19

Győri-Dani Dóra - SZTE BTK Pszichológiai Intézet
Rokszin Adrienn Aranka - SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola
Csifcsák Gábor - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A tárgyak gyors és pontos azonosítása nagyban hozzájárul az egyén túléléséhez. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint ha végignézzük egy napunk eseményeit, és belegondolunk, mi lenne velünk, ha az út szélén állva nem tudnánk megkülönböztetni az autókat a bicikliktől. De vajon ugyanazok a kategorizációs folyamatok játszódnak le az agyunkban akkor is, ha nem az egyes járműveket próbáljuk kategóriákba sorolni, hanem azt figyeljük meg, hogy azok vezetőin van-e az új divatnak megfelelően piros ruhadarab? Befolyásolja a feladat jellege a megjelenő kategorizációs hatást, és ha igen, hogyan? Kutatócsoportunk ennek a megválaszolásához szeretne hozzájárulni egy széles körben elterjedt idegtudományi merőeljárás, az elektroenkefalográfia segítségével. A vizsgálat célja annak bemutatása volt, hogy a megjelenő kategóriahatást modulálja-e a feladat jellege, hogy ez a hatás mennyiben változik az információfeldolgozás első 600 ms-ban, illetve hogyan alakul, ha a bemutatott képek felismerhetősége fokozatosan romlik. Vizsgálatunkban 12 egyetemista vett részt két feladatban, az egyikben autó-madár kategorizációt kellett végezniük, a másikban pedig azt kellett eldönteniük, hogy a bemutatott, autókat és madarakat ábrázoló ingereken van-e piros X vagy nincs. Az eredeti képek mellett 3 féle, külön-

böző mértékben felismerhető Fourier-módosított képet is bemutattunk, így az ingerek között (az eredeti képek mellett) voltak jól azonosítható, közepes mértékben azonosítható, és felismerhetetlen képek is. Mindkét feladat során 32 csatornás EEG regisztráció történt, melynek adatai segítségével pontról-pontra permutációs elemzést végeztünk. Eredményeink alapján elmondható, hogy míg eredeti képek esetén a kategorizációs feladatban 130 ms körül jelentkezik a kategória-hatás, és fennáll 600 ms-ig, a célinger-detekciós feladatban korán, 340 ms körül lecseng. Az eredeti, pontosan azonosítható képekhez képest a kategorizációs feladatban a Fourier-módosított ingerekre jelentkező kategória-hatás a felismerhetőség romlásával fokozatosan későbbre tolódik, míg felismerhetetlen képeknél teljesen el is tűnik. Piros X keresése esetén csak a legjobban felismerhető manipulált képtípusnál jelentkezett ez a hatás, és csak későn, 340 ms körül. Mindezek alapján elmondható, hogy a feldolgozás korai szakaszában az egyes képek – a feladat jellegétől függetlenül – hasonló módon modulálják a kiváltott neurális válaszokat, ami gyors és automatikus kategóriaérzékeny folyamatokra utal. E korai hatásokat befolyásolja azonban az ingerek azonosíthatósága, zajosabb, ám még felismerhető képek esetén a gyors és hatékony perceptuális kategorizáció valószínűleg nem e korai idegi jelenségek következménye. A 300 ms utáni potenciálváltozásokat a feladat jellege befolyásolja, és az ingerek felismerhetőségétől függetlenül is megjelennek. Eredményeinket Kutas Márta és H. Schendan a vizuális tárgyészlelésre vonatkozó, kétlépcsős, interaktív elméletének tükrében értelmezzük.

Kulcsszavak: perceptuális kategorizáció, feladatfüggőség, EEG

Implicit folyamatok szerepe a kategóriatanulási feladatokban

TE07_EA39

Ragó Anett - ELTE PPK Pszichológia Intézet, Kognitív Pszichológia Tanszék
Somos Eszter - ELTE PPK Pszichológia Intézet, Kognitív Pszichológia Tanszék
Varga Máté - ELTE PPK Pszichológia Intézet, Kognitív Pszichológia Tanszék
Vida Péter - ELTE PPK Pszichológia Intézet, Kognitív Pszichológia Tanszék
Kónya Anikó - ELTE PPK Pszichológia Intézet, Kognitív Pszichológia Tanszék

A kategóriatanulás folyamatok kutatásának fő kérdése a szabálytanulás mechanizmusának pontosabb megismerése. Az újabb, többkomponensű elméletek feltevése szerint a kategóriatanulás alapvetően implicit szabálykiemelés (Ashby & Waldron, 1999), ám bizonyos feladattípusok explicit feldolgozást hívnak elő. A legújabb kutatások célja a két mechanizmus pontosabb megismerése, valamint az egyes feladattípusok meghatározása. Saját vizsgálatunk a két folyamat együttműködését teszteli.

Kísérletünk eredendően egy implicit jellegű, információ-integrációs kategóriatanulási helyzet, mesterséges ingerekkel. Az egyes kategóriatagok négy nem száliens, diagnosztikus jellemzővel, és további egyedi, nem-diagnosztikus jegyekkel egyaránt rendelkeztek. A kialakított kategóriák családi hasonlóság szerint rendeződtek. A kategóriatagság meghatározásához a diagnosztikus jegyek kombinálására volt szükség.

A tanulás során a személyek csak a prototípustól távoli példányokkal találkoztak. Az ezt követő tesztfázisban jelent meg a prototípus és a közeli példányok. Ezáltal tesztelhető volt a szabálykiemelés megjelenése és természete. Ennek hosszú távú hatását is mértük, egy hét késleltetéssel. Mivel ebben az esetben a tanulópéldányokat is bemutattuk, az egyedi információ szerepét is tesztelhettük.

Ezen kívül két tényező hatását vizsgáltuk. i) A vizsgálati személyek egy csoportjának, az explicit

folyamatok aktiválása érdekében ál-koherens instrukciót (vö. Murphy & Allophenna, 1994) adtunk. ii) Egy másik feltételben a válaszpozíció felcserélésével (vö. Ashby et al. 2003; a tesztben a személyek megcserélték a válaszadó kezüket) a procedurális jelleg természetét teszteltük.
Eredményeink minden feltétel esetén alátámasztják az általános szabály elsajátítását. Mind a találat, mind a válaszadás ideje szisztematikusan együttjárt a tipikusság mértékével. A személyek gyorsabban és pontosabban ismerték fel a nem látott prototípust és a közeli példányokat, mint a tanulás során megismert tulajdonságstruktúrával rendelkező távoli példányokat. Ez a szabály hosszú távon is fennmarad és gyors döntési helyzetben háttérbe szorítja a mintapéldány alapú felidézést. Az egy héttel későbbi tesztben ugyanis a tanuló példányok találati értéke nem előzte meg a prototípusra és a közeli példányra adott válaszokat.
A feladat implicit jellegét mutatja, hogy az explicit instrukció általánosságban rontotta a találati teljesítményt. A feladat procedurális jellegének tesztje kimutatta, hogy a válaszkezek felcserélése erősen rontja a teljesítményt. A találatok különösen a prototípus és a közeli példány esetén csökkentek ebben a feltételben a sima teszthez képest. Ebből arra következtethetünk, hogy vizsgálatunkban a családi hasonlósági szabály alkalmazása főként implicit mechanizmusok segítségével ment végbe.

Kulcsszavak: kategóriatanulás, explicit és implicit folyamatok, prototípus, szabálytanulás

Egészségpszichológia témakör (TE08)

Pszichoszomatikus családok a társadalomban

TE08_EA54

Kékes Szabó Marietta - SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Mindannyian kapcsolatok hálójában létezünk – és optimális esetben - törekszünk életünk kiteljesítésére, melynek tekintetbe vétele nem nélkülözhető az egészségről (egész-ségről) való gondolkodásunkhoz, avagy a pszichoszomatikus betegségek, illetve a testnyelv, vagyis a tünetek megértéséhez. Az egyén fő pszichoszociális környezete pedig jellemző módon a család (Onnis, 1993).
A rendszerszemléletű megközelítés a családtagok, mint egyének család egészére, mint rendszerre gyakorolt hatását hangsúlyozza, mely szerint a rész változása kihat az egészre, s így sajátos belső dinamika valósul meg a szülők és gyermekek viszonylatában (Bárdos, 2003). A család ilyen formán való megközelítése, egészlegessége, annak biztos kereteivel és homeosztatikus megtartó erejével a tagok mentális állapotának mélyebb szintű megismerésére biztosít lehetőséget (Watzlawick, Beavin, & Jackson, 2009). De mi van akkor, ha az egyén ezen legalapvetőbb kapcsolati rendszere, melybe beleszületik, s amiben fejlődik és él, diszfunkcionális működést mutat, illetve – annak rendszerszemléletű megközelítését alapul véve - milyen hatások lehetnek döntő befolyással a pszichoszomatikus kórképek létrejöttére vonatkozóan?
Kutatásomban ezen kérdésekre kerestem a választ olyan két – a környezettel való kapcsolat nehezítettségét mutató – pszichoszomatikus kórképpel összefüggésben, mint az asztma és a pánikbetegség. Ezzel összefüggésben 12 asztmás, a betegségre nézve családi halmozódást nem mutató (életkor: 19,5-28 év között, átlag: 21,625 SD: 2,2475; 1 férfi/ 11 nő), 12 - asztmatikus előzménnyel bíró - pánikbeteg (életkor: 19,5-26 év között, átlag: 21,917 SD: 1,9521; 12 nő) és 26 egészséges személy (életkor: 17,5-29 év között, átlag: 21,596 SD: 2,1167; 2 férfi/ 24 nő)

családreprezentációját hasonlítottam össze, Gehring (2010) Családstruktúra Tesztjének (Family System Test, FAST) alkalmazásával.
Az eredmények szignifikáns eltérést a csoportok között - a család, mint rendszer szintjén – a tipikus helyzetben reprezentált kohézió (F(2)=3,324, 2,143, p=0,045), valamint a tipikus- és ideális helyzet relációjában számított kohézió rugalmasságát tekintve a szülői alrendszer (F(2)=3,289, 3,367, p=0,049) és testvéri alrendszer szintjén (F(2)=3,739, 4,029, p=0,032) mutattak. A kvalitatív elemzés az asztmás-, pánikbeteg- és egészséges csoportok között további jellegzetes mintázatokat adott. Így a figurák elhelyezésének sorrendje, színválasztás és ahhoz fűzött asszociációk egyaránt differenciálták a vizsgálati személyeket. A háromszögelés művelete a betegcsoportok családreprezentációiban nagyobb arányt képviselve volt jelen.
A pszichoszociális háttér, ill. annak reprezentációja tehát összefüggést mutat a vizsgálatba vont fiatalok mentális-, ill. egészségi státuszával. Az eredmények szélesebb spektrumon való értelmezhetősége azonban további vizsgálatokat igényel.

Kulcsszavak: rendszerszemlélet, pszichoszomatikus- és szomatizációs zavarok, családstruktúra reprezentáció

A testkép és a testideálok alakulása serdülők körében – egy prospektív vizsgálat eredményei

TE08_EA18

Pénzes Melinda – SE ÁOK Népegészségtani Intézet
Czeglédi Edit - SE ÁOK Magatartástudományi Intézet
Balázs Péter – SE ÁOK Népegészségtani Intézet

Háttér: A serdülőkori testi változások a testképet illetően pszichés változásokkal is járnak. A külső megjelenés szociokulturálisan meghatározott ideálja a nők esetében jelenleg a karcsúság, a férfiak esetében pedig a sovány, ugyanakkor izmos testalkat. A sokak számára irreális testideálok elérésére irányuló erős szociokulturális nyomás hozzájárul azok internalizációjához. Mindez testtel való elégedetlenséget eredményezhet, amely következményes maladaptív testsúlycsökkentési manőverekkel, evészavarral és további kedvezőtlen pszichológiai jelenségekkel is járhat. Vizsgálatunk célja a testideálok és a testi elégedetlenség változásának három éves nyomon követése volt serdülők körében.
Módszerek: Budapesten és öt nagyvárosban, évenkénti adatfelvétellel zajló (2010-2012) prospektív, kohorsz, kérdőíves kutatásunkban 9. osztályos diákok vettek részt (n=629; 58% lány). Mérőeszközök: önbeszámolóval nyert antropometriai adatok (testsúly, testmagasság), és Emberalakrajzok Tesztje.
Eredmények: A kétszempontos vegyes varianciaanalízis eredményei szerint a testtömegindex (BMI) a fiúknál magasabb (F(1)=22,26; ténylegesen preferáltak (1. mérés: t(355)=-6,00; p,001, Cohen-d=0,27; 3. mérés: t(359)=-5,87; pótfelvételnél a lányok által ténylegesen preferálthoz hasonló testalkatú fiút gondoltak vonzónak a lányok számára (1. mérés: t(241)=-0,88; p=0,381, Cohen-d=0,07; 2. mérés: t(253)=0,12; p=0,905; Cohen-d=0,00). A 3. mérésnél viszont már soványabb testalkatról gondolták azt, hogy vonzó a lányok számára, mint amit a lányok ténylegesen ideálisnak tartottak (t(253)=-2,65; p=0,009; Cohen-d=0,19).
Konklúzió: Eredményeink összecsengenek a felnőttek körében végzett kutatások tapasztalatai-

val, és rámutatnak a külső megjelenéssel kapcsolatos edukáció és a testkép javítására irányuló intervenciók fontosságára a középiskolás korosztályban.

Kulcsszavak: serdülő, testkép, testideál, Emberalakrajzok Tesztje

Az én tervem a te terved is? Személyes tervek és elégedettség a párkapcsolatban

TE08_EA24

Martos Tamás - SE Mentálhigiéné Intézet
Sallay Viola - SE Mentálhigiéné Intézet

A célokat és az önszabályozási folyamatokat korábbi kutatásokban főként egyéni szinten vizsgálták. Jelen kutatásunkban viszont ezeket a jelenségeket rendszerszemléletben, párkapcsolati keretbe helyezve közelítjük meg, és arra teszünk kísérletet, hogy összekössük a célok követésének egyéni és párkapcsolat-dinamikai aspektusait. Az Öndeterminációs Elméletének megközelítése alapján azt vizsgáljuk, hogy milyen összefüggésben van a személyes tervek szintjén az autonómia, kompetencia és kapcsolódás szükségleteinek partner részéről észlelt támogatása a párkapcsolati, valamint az általános élettel való elégedettséggel.

A keresztmetszeti kérdőíves kutatásban 242 felnőtt, párkapcsolatban élő vizsgálati személy értékelte egy aktuális személyes tervét abból a szempontból, hogy a partnere 1) mennyire támogatja a tervvel kapcsolatos autonómiáját, pl. mennyire hagyja meg a döntési szabadságát, 2) mennyire támogatja a terv megvalósítását gyakorlatban (kompetencia támogatása); illetve 3) mennyire támogató vagy akadályozó érzelmi szempontból. A válaszadók kitöltötték továbbá a Párkapcsolati Elégedettség Skálát (Balog és mtsai, 2006), valamint az Élettel való elégedettség Skálát (Diener és mtsai, 1985).

A lineáris regresszió-elemzés eredményei szerint a nemre, korra és iskolázottságra kontrollált jellemzők közül a kompetencia támogatása emelkedett ki, mint olyan jellemző, mely szignifikánsan előre jelzi mind a párkapcsolati, mind az általános elégedettséget.

A kutatás első eredményei tehát arra utalnak, hogy a személyes tervek párkapcsolati kontextusban való vizsgálata érvényes megközelítés lehet, mely jól kiegészítheti az egyéni szintű vizsgálatot. A magatartás egyéni szintű önszabályozási folyamatai elhelyezhetők a párkapcsolati dinamikán belül. A kapcsolati szintű önszabályozás sikerességének fontos mutatója az elégedettség mértéke, ebből a szempontból pedig kiemelkedő a partner kompetens cselekvésének támogatása. Az autonómia relatív csekély szerepe viszont ellentétes az elméletileg elvárttal, így a további kutatások során magyarázatra szorul.

Kulcsszavak: személyes tervek, önszabályozás, párkapcsolat, Öndeterminációs Elmélete, elégedettség

Serdülőkori anonim jelenlét az online aktivitásban

TE08_EA55

Berta Judit - PPKE BTK Pszichológia Intézet
Mohácsi Ágnes - †

A kutatás 14-18 év közötti fiatalok online jelenlétét vizsgálja az anonimitás szempontjából. A korosztály mindennapi tevékenységeihez hozzátartozó internetes megjelenés egy része anonim módon zajlik. Ez a beazonosíthatatlanság jóval biztosabb rejtőzködést tesz lehetővé, mint bármely más társas viselkedés, ami egyik előidézője annak a társadalmi megítélésnek, ami elsősorban az online anonimitás veszélyeire fókuszál. A felmerülő kockázatok elemzése kétség kívül fontos terület, ám a tevékenységgel járó veszélyektől érdemes elkülöníteni a hátrányokat, ami a kevésbé kockázatos viselkedéseket takarja, sőt vizsgálni kell a beazonosíthatatlanság előnyeit is. A kutatás során azt térképezzük fel, hogy mindezen témakörökkel kapcsolatban a serdülők hogyan vélekednek, azaz milyen veszélyeket, hátrányokat és előnyöket tulajdonítanak az internetes anonimitásnak, illetve hogy például milyen szerepet tölt be a serdülők életében ez a fajta beazonosíthatatlanság a csoporthoz tartozás területén.

Kulcsszavak: anonimitás, online aktivitás, az internetes anonimitás előnye, hátránya, veszélye

Kognitív pszichológia témakör (TE09)

A nulla megértése óvodás korú gyerekeknél

TE09_EA15

Kojouharova, Petia S. - ELTE Kognitív Pszichológiai Tanszék
Lengyel Gábor - ELTE Kognitív Pszichológiai Tanszék
Hodossy Lilla - ELTE Kognitív Pszichológiai Tanszék
Kis Orsolya - BME Kognitív Tudományi Tanszék
Krajcsi Attila - ELTE Kognitív Pszichológiai Tanszék

A munkában a nulla szimbolikus megértését vizsgáljuk óvodásoknál. A korábbi kutatások ellentmondó eredményeket mutatnak a témában. Míg Wellman és Miller (1986) munkája szerint a nulla megértése elmarad más pozitív egész számok megértésétől, addig Bialystock és Codd (2000) eredményei szerint a nulla használata nem okoz külön nehézséget más számokhoz képest. Az ellentmondásnak több oka lehet. Egyrészt, a két kutatás eltérő feladatokat használ a vizsgálathoz: Wellmanék összehasonlítást, visszafelé számlálást és a legkisebb szám megnevezését használják, Bialystockék pedig különböző mennyiségű tárgyak kiosztását és azok spontán feljegyzését mérték. Egy másik probléma, hogy Wellmanék vizsgálatában olyan nyelvi megfogalmazást használtak, amely szokatlan a gyerekek által ismert nyelvi formákban, pl. "Adj nulla golyót" a "Ne adj (semennyi) golyót" helyett. Elképzelhető, hogy a gyerekeknek a szokatlan nyelvi forma megértési problémát okozhat függetlenül a számfogalom megértésétől. Harmadrészt a nulla elképzelhető egy egyszerűbb formában is olyan egyszerű numerikus feladatok esetében, amelyeket az óvodások más számokkal el tudnak végezni: a tárgyak vagy a változtatás hiánya ("semmi") tökéletesen alkalmas lehet arra, hogy a nullával kapcsolatos feladatokat megoldják anélkül, hogy ezt a "semmit" a többi számmal azonos kategóriába tartozó fogalomnak gondolják.
A vizsgálatunkban (1) a korábbi vizsgálatokban használt feladatokat egészítettük ki, (2) meg-

vizsgáltuk a szokatlan nyelvi formulák hatását, és (3) külön vizsgáltuk a nullával végzett műveleteket és a nulláról alkotott metatudást. A kutatásunkban 36 gyerek vett részt (22 lány, átlagéletkor 4 év 11 hónap). A gyerekek a következő feladatokat oldották meg: visszafelé számlálás nulláig, a legkisebb szám megnevezése, mennyiségek kiosztása, szimbólumok megnevezése 0 és 5 között, szám összehasonlítás, szám/nem szám döntés fogalmakról, és egyszerű aritmetikai feladatok. A nulla matematikai és a természetes nyelvi változatát is használtuk (pl. "adj nulla sütit" vs. "ne adj semennyi sütit") azokban a feladatokban, ahol ez releváns volt. A feladatok felvétele egyénileg történt, nagyjából 20 percen keresztül.
Az eredmények szerint a gyerekek sikeresen tudják kezelni a nullát a numerikus feladatokban (pl. összehasonlítás vagy összeadás), de a nulláról való metaismereteik bizonytalanok (mi a legkisebb szám, a 0 szám-e). Az eredmények alapján arra következtetünk, hogy a gyerekek a számokat eredetileg tárgyak mennyiségeként értik meg, és ugyan a tárgyak hiányát megértik és kezelni tudják numerikus helyzetben, azonban a nulla nem lehet tárgyak tulajdonsága, mivel a tárgyak is hiányoznak, és így a nullát sem gondolják számnak. Ezen felül a szokatlan nyelvi megfogalmazás nehézséget okoz a megértésben, ami elfedheti a nulláról való numerikus ismeretek felderítését.

Kulcsszavak: numerikus képességek, nulla, gyerekek

Számjelölési hatás gyerekeknél

TE09_EA56

Hodossy Lilla - ELTE Kognitív Pszichológiai Tanszék
Szabó Eszter - CEU Department of Cognitive Science
Krajcsi Attila - ELTE Kognitív Pszichológiai Tanszék

A számok jelölésének módja befolyásolhatja a számok kezelését a műveletek elvégzésekor. Korábbi adataink alapján a helyiérték jelölések (mint amilyenek az indo-arab számok) nehezebben használhatóak egyszerű numerikus feladatok megoldására, mint a jelérték jelölések (mint amilyenek a római számok). Mindezek a hatások akkor láthatóak, ha a jelérték feldolgozását meg tudjuk tisztítani más járulékos hatásoktól, speciálisan kidolgozott mesterséges számjelölések bevezetésével. A számjelölés hatás egyik magyarázata az lehet, hogy a jelérték szerkezete közelebb áll egy feltételezett tárgy alapú számreprezentációhoz, ezért könnyebb a fordítás erről a számjelölésről a belső reprezentációra. A jelen előadás azt vizsgálja, hogy a jelölés hatás érvényes-e gyerekek esetében is.
Az első kísérletben 10 éves gyereket vizsgáltunk (N=19), ahol mesterséges számjelölést használva jelérték és helyiérték jelölésben kellett összehasonlítási feladatokat megoldaniuk. Az eredmények a felnőttekhez hasonló mintázatot mutattak, megerősítve a jelérték előnyét.
A második kísérletben 5-6 éves korú óvodás gyerekek vettek részt (N=45). A vizsgálatban a fentiekhez hasonló összehasonlítást kellett végezniük. A korábbi adatoknak alternatív magyarázata lehet, hogy a felnőtteknek és a 10 évesek helyiérték alapú indo-arab számokkal kapcsolatos tudása interferál az újonnan megtanult helyiérték rendszerrel, míg a jelérték alapú jelölésben nincs ilyen probléma, emiatt a jelérték előny a lehetséges interferencia hiányából adódhat. Az alternatív hipotézis tesztelése céljából az óvodások indo-arab és római szám ismeretét is teszteltük. A számjelölés hatást illetően a korábbiaknak megfelelően kimutattuk a jelérték előnyét, bár az óvodások közül jóval kevesebben tudták megtanulni a számjelöléseket a rövid tréning során. A lehetséges interferenciát vizsgálva a gyerekek nem ismerték a római számokat, de egy

részük ismerte az indo-arab számokat. Kritikus módon az indo-arab számokkal kapcsolatos ismeret mértéke nem korrelált a jelérték előnnyel, vagyis nem a korábbi ismerettel való interferencia okozza a jelérték előnyét.

Kulcsszavak: számjelölési hatás, jelérték alapú jelölés, helyérték alapú jelölés, összehasonlítás, numerikus feldolgozás

Helyiérték feldolgozás nehézsége fejlődési diszkalkuliában

TE09_EA38

Kis Orsolya - BME Kognitív Tudományi Tanszék
Szabó Eszter - CEU Department of Cognitive Science
Krajcsi Attila - ELTE Kognitív Pszichológiai Tanszék

Kutatásunkban a fejlődési diszkalkulia (a számok kezelésének szelektív nehézsége) okait keressük. Korábbi vizsgálataink azt jelezték, hogy a számok megértése egy tárgy alapú reprezentációra épülhet, amelynek jele, hogy az ehhez a reprezentációhoz hasonló struktúrájú jelérték számjelölésmóddal könnyebb numerikus feladatokat végezni, mint az erre a reprezentációra nehezebben átfordítható helyiérték számjelölésmóddal. Felmerül a kérdés, hogy a fejlődési diszkalkulia esetén vajon a problémák egyik forrása lehet-e az, hogy az arab számok helyiérték alapú jelölése gondot okoz, hiszen ennek a jelölésnek a megértése nagyobb absztrakciót igényel. A jelérték és helyiérték feldolgozás vizsgálatára mesterséges számjelölést használtunk, amelyekkel egyszerű numerikus feladatokat kellett elvégezni (összehasonlítás és összeadás). Ha a diszkalkulia egyik oka a helyiérték számjelölésből adódik, akkor a helyiérték használata a jelértékhez viszonyítva nehezebb a diszkalkuliás csoportban, mint a kontroll csoportban. Vizsgálatunkban 28 személy (14 diszkalkuliás és 14 kontroll személy) vett részt. A két csoportot nem, életkor és intelligencia alapján illesztettük. Egyik csoport tagjai sem élnek hiperaktivtással vagy figyelemzavarral. A helyiérték viszonylagos nehezebb feldolgozása egy általánosabb, absztrakciót igénylő mechanizmus sérülését jelezheti a fejlődési diszkalkuliában. Ennek a lehetséges hatásnak a leírása új utakat nyit a fejlődési diszkalkuliával élők fejlesztésében és a kompenzációs mechanizmusok kialakításában is.

Kulcsszavak: diszkalkulia, jelérték, helyiérték, mesterséges számjelölés, számok feldolgozása, numerikus megismerés

A nulla reprezentációja felnőtteknél

TE09_EA16

Lengyel Gábor - ELTE PPK Kognitív Pszichológia Tanszék
Petia S. Kojouharova - ELTE PPK Kognitív Pszichológia Tanszék
Krajcsi Attila - ELTE PPK Kognitív Pszichológia Tanszék

A nulla kezelésének nehézségét gyakran említi a numerikus megismerés szakirodalma. Ez a nehézség megjelenhet felnőtteknél, illetve gyerekeknél is. Ezzel összhangban van a kultúrtörténeti adat is, miszerint a nulla viszonylag későn jelent meg a matematikában és lassan terjedt el a használata. A nulla mentális feldolgozása azért is érdekes, mivel egyesek szerint ezt a számot egyik szemantikus lehorgonyzást nyújtó rendszer sem tudja tárolni: így a nullát nem reprezentálhatja sem az analóg mennyiség rendszer sem a tárgykövető rendszer.

A kutatások egy másik csoportja szerint azonban a nulla feldolgozása nem mutat eltérést a pozitív egész számokhoz képest felnőtteknél. Bizonyos adatok azt jelzik, hogy a nulla megértése gyerekeknél sem szenved késedelmet. Egy alternatív érv szerint a nulla kései megjelenése a matematikatörténetben valójában a helyiérték kései megjelenését tükrözi, és nem magát a nulláét. Ráadásul egyesek szerint adott esetben az analóg mennyiség rendszer vagy a tárgykövető rendszer is tárolhatja a nullát.
Hogy az egymásnak teljességgel ellentmondó érveket tesztelhessük, azt vizsgáltuk, hogy a nulla hogyan viselkedik a klasszikus numerikus paradigmákban. Vajon megjelennek-e a már ismert hatások az adott paradigmákban, és a nulla beleilleszkedik-e a pozitív egész számoknál látható hatásokba? A kísérletben 20 egyetemi hallgató (17 nő) vett részt. A résztvevők három feladatot oldottak meg: (a) arab szám összehasonlítási feladatot, (b) numerikus Stroop feladatot, (c) párossági döntési feladatot.
Az eredményekben a nulla jelenlétében is megjelentek a klasszikus hatások: (a) az arab szám összehasonlításnál a numerikus távolság hatás, (b) a numerikus stroop paradigmában a kongruencia hatás és a fordított távolság hatás, (c) a párossági döntésnél a párossági hatás. Az eredmények összessége azt jelzi, hogy a nulla nem különbözik a többi számtól a klasszikus numerikus paradigmákban, ám egyes ritka helyzetben találhatunk különbséget. Az adatok egyelőre nem tudják tisztázni a reprezentációs kérdéseket, azonban újabb korlátot jelentenek az elméletek számára.

Kulcsszavak: nulla; numerikus megismerés; arab szám összehasonlítás; numerikus stroop; párossági döntés; távolság hatás; kongruencia hatás; fordított távolság hatás; párossági hatás

Teszt témakör (TE10)

A fluencia tesztek idői dimenziója: új elemzési módszer egynyelvű és kétnyelvű fiataloknál

TE10_EA08

Kresznerits Szilvia - SZTE BTK Pszichológia Intézet
Janacsek Karolina - ELTE PPK Klinikai Pszichológia és Addiktológiai Tanszék
Németh Dezső - ELTE PPK Klinikai Pszichológia és Addiktológiai Tanszék

A fluencia tesztek a neuropszichológiai diagnosztikában jelentős szerepet betöltő mérő eljárások. A teszteken a vizsgálati személyeknek meghatározott rövid időintervallum alatt kell bizonyos szabályoknak megfelelően szavakat előhívniuk. Az elemzések során a szabályoknak megfelelően produkált szavak száma mellett figyelembe veszik azok csoportosítását (klaszterek) is. A klaszterképzés módjának elemzésében azonban még a legelterjedtebb módszerek is lényeges eltéréseket mutatnak (Abwender, Swan, Bowerman & Connolly, 2001; Raskin, Sliwinski & Borod, 1992; Troyer et al., 1997). Az előadásban bemutatásra kerülő idői elemzés (Kresznerits, Porpáczi, Janacsek, Németh, 2011) a – külsőleg meghatározott – szabályrendszernek való megfelelés helyett az egyéni keresési stratégiák és a szemantikus tár vizsgálatát teszi lehetővé. Az idői elemzésnél a klaszterképzés alapja az 1 másodperc alatt produkált hangok számából képzett sebességgel korrigált szünethossz. Két vizsgálat alapján 7-19 év közötti fiatalok eredményei képzeték a mintát, az első vizsgálatban 14-19 év közötti egynyelvű fiatalok (N=44, átlag=16,57, szórás=1,37), a másodikban 7-10 év közötti egy- és kétnyelvű gyerekek (N=28, át-

lag=9,23, szórás=1,09). Vizsgált hipotézisek: 1) lényegi különbség tapasztalható az idői és a hagyományos (Troyer et al., 1997) elemzési módszer között 2) vitás elméleti kérdések eldöntése: 2a) a klaszterképzés alapja a szópároknál nagyobb egység, 2b) a feladattípustól eltérő, feladatdiszkrepáns klaszterek jelentősége. Varianciaanalízissel vizsgálva az idői elemzés során az átlagos klaszterméret szignifikánsan nagyobbnak, a klaszterek száma pedig kisebbnek bizonyult, mint a hagyományos (Troyer et al., 1997) módszer alapján. A két módszer közti különbséget támasztotta alá az újonnan bevezetett abszolút eltérés mutató is. Az idői vizsgálat alátámasztotta az elméleti kérdésekhez kötődő két hipotézist (2a, 2b). Összegzésként elmondható, hogy az egyének kognitív struktúráiban létező kategóriák és az általuk használt stratégiák nem feltétlenül esnek egybe a kutatók által előre meghatározottakkal. Az idői elemzés növelheti a tesztek érzékenységét, segítheti a pontosabb diagnózisalkotást.

Kulcsszavak: betűfluencia, szemantikus fluencia, kétnyelvű, idői elemzés, klaszter, életkor

A kérdőív kitöltési válaszszélsőségesség globális hatása a teszteredményekre

TE10_EA11

Nagybányai Nagy Olivér - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Az önjellemzős kérdőívekre adott egyéni válaszok kapcsán megfigyelhető a válaszfokozatok egyenetlen eloszlása, a válaszskála opciók mérsékelt, valamint széli válaszfokozatok szerinti halmozódása. Különféle mintákon (N = 117-1026), számos hazai személyiségteszt (Facet5, NEO-PI-3, TCI) eredményei szerint ez a mintázódás nem csak az egyes személyiségskálák szerinti összesítésben, hanem a teljes kérdőív itemblokkokra tagolásakor is kimutatható. Az egyéni válaszadásokban a skálánkénti válaszszélsőségesség mutatók nem függetlenek egymástól, mindegyik erős, szignifikáns lineáris kapcsolatban (r = 0,69 – 0,74; p hatástól megtisztított korrigált pontszámok létrehozása. Ezen skálapontszám korrekciók bár számszerűleg nem kifejezetten nagyok, és a pontszám eltolódási hatás sem egyformán érvényesül minden egyes pontszám tartományban, de esetenként előfordulhat, hogy korrekció révén az 1%-os standard norma szerinti gyakoriság helyett 10% közeli populációs övezetbe tartozik ugyanaz a személy.
Mivel ezek a kisebb-nagyobb pontszám korrekciók meglepően nagy (20-40%-os) valószínűséggel fordulnak elő a vizsgált mintákban, így feltételezhetően lényeges befolyásoló hatásuk lehet más kérdőíves kutatások eredményeiben is. A megfelelő korrekciók nélkül ugyanakkor olyan teszteredmények megjelenésével is számolni kell, melyekben nem valós tulajdonságok manifesztálódnak (1. fajú hiba), illetve másik oldalról pedig esetenként ténylegesen létező látens tulajdonságok maradhatnak rejtve (2. fajú hiba) a választendencia befolyásoló hatása miatt.

Kulcsszavak: személyiségtesztelés, válaszszélsőségesség, választendencia

ChRAQ - Egy sokoldalú kérdőívcsalád fejlesztésének lépései a nevelői attitűdök kettős szempontú vizsgálatára

TE10_EA32

Csomortáni Domokos Zoltán - SZTE JGYPK
Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszék

A fejlődési pszichopatológia több modellje azon a feltevésen alapszik, hogy a szülők meghatározott nevelői viselkedései kapcsolatban állnak a gyermekek kialakuló pszichés tüneteivel, feltételezhetően részben oki tényezői azoknak. A klinikai eredmények azt mutatják, hogy az érzékelt elutasítás és túlvédés esetén megnő az érzelmi és viselkedési problémák valószínűsége a gyermekek esetén, amit mind az életkor, mind a nem befolyásol. Mivel a szülők nevelői viselkedése fontos rizikó és protektív faktorokat rejthet önmagába a gyermeki pszichopatológiák szempontjából, ezért nagyon fontos olyan pszichometriai eljárások kialakítása, melyek viszonylag egyszerűen használhatóak a klinikai és nem-klinikai minták nevelői attitűdszempontú szűrésére. A szülői nevelői attitűdöket vizsgáló kérdőívekről (PBI, EMBU, AAPI, stb.) általánosságban elmondható, hogy kisebb-nagyobb mértékben érvényesek rájuk a következő jellemzők: általában retrospektívek, a nevelői attitűdök csak egy kisebb csoportját vizsgálják, gyermekekre kevéssé specializáltak (sokszor felnőttek visszaemlékezésein alapulnak), kevéssé veszik figyelembe a fejlődéslélektani jellegzetességeket (kognitív-emocionális jellemzők), nem differenciálnak a különböző életkori csoportokra, általában a nevelési folyamat résztvevőinek csak az egyik csoportjának visszajelzéseire (vagy szülők vagy gyerekek) koncentrálnak.

A fenti tényezőkből kiindulva kezdtünk hozzá a ChRAQ (Child Rearing Attitudes Questionnaire - gyermeknevelési attitűd kérdőív) kérdőívcsalád fejlesztéséhez 2009-ben, és jelen előadásomban ennek a kutatómunkának eddig nyert eredményeit foglalom össze. A 6 kérdőívből álló kérdőívcsaládot három iskolás korosztályra adaptáltuk (alsó tagozatosok, felső tagozatosok, középiskolások) úgy, hogy a kérdőívek közül három a gyermekek szempontjából, három pedig a szülők szempontjából vizsgálja a szülők nevelői attitűdjeit.

Vizsgálatunk célja az volt, hogy az új kérdőívcsalád megbízhatóságát és érvényességét megerősítsük. Az érvényesség igazolásához a PBI (Parental Bonding Instrument), CBCL (Child Behavior Checklist) és CCQ (Child Coping Questionnaire) kérdőíveket használtuk fel.

A ChRAQ kísérleti hosszú változatának vizsgálata közepes és inkább erős belső konzisztenciát mutatott mind a szülői, mind a gyermeki verziók esetén. Azt találtuk, hogy a nem, a szülők életkora, iskolai végzettsége, a család mérete, a család integritása és a SES rizikófaktort jelentettek bizonyos szülői attitűdök szempontjából. A ChRAQ kérdőívek megbízhatóságát alátámasztották a PBI és a CBCL kérdőívekkel mért korrelációk. A coping és a szülői túlvédés kapcsán azt találtuk, hogy a szülői kontroll inkább az externalizáló, negatív megküzdéssel, a túlvédés pedig az internalizáló, dependens megküzdéssel korrelált pozitívan. Kimutattuk, hogy a túlvédés és a kontroll kombinálódása exponenciális növekedést okoz az inadaptív megküzdési formákban.

Kulcsszavak: szülői nevelői attitűdök, fejlődési pszichopatológia, ChRAQ kérdőívcsalád, gyermeki megküzdés, prospektivitás, szülői kontroll, szülői túlvédés

Az Interperszonális Érzékenység (Interpersonal Sensitivity Measure) méréses tapasztalatai - elővizsgálat

TE10_EA26

Hadházi Éva - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Bán Gérecz Ágnes - Bánki Donát Közlekedésgépészeti Szakközépiskola és Szakiskola
Pavlovic Tea - KRE BTK Pszichológiai Intézet

South és Krueger (2012) szerint, az emberi személyiség létrejöttében a genetikai és környezeti tényezők összjátékának különféle formái, az egymásrahatás, együttjárás, illetve ezek mikéntje, játszanak komoly szerepet. Ezért is tartjuk fontosnak Boyce és Parker (1989) felvetését, miszerint nem létezik önmagában depresszív személyiség típus, hanem, a depresszióra való fogékonyságot különböző személyiségvonások együttjárása idézi elő. Hogy megpróbálják azonosítani, melyek is lehetnek ezek a vonások, kidolgozták az Interperszonális Érzékenység Mérésére alkalmas kérdőívet (Interpersonal Sensitivity Measure). A személyközi érzékenység az a vonás, ami más emberek viselkedésének és érzelmeinek fokozott tudatosítására készteti az egyént (Massiloa és mtsai, 2012, Boyce és Parker, 1989), amit nemzetközi kutatási tapasztalatok megerősíteni látszanak. Olyan tényezőnek bizonyult, ami hatékony bejóslója a depressziónak, korrelál a neuroticizmussal és bizonyos szorongásos zavarokkal, valamint a korai szülői gondoskodással (Wilhelm, Boyce és Brownhill, 2004). Vizsgálatunkban az Interperszonális Érzékenység Kérdőív magyar adaptációjára teszünk kísérletet, és arra keressük a választ, hogy e személyiség jellemző, milyen összefüggést mutat a párkapcsolatban megélt intimitással (Wilhelm K. és Parker G.: Intimate Bond Measurment, 1988), a depresszió súlyosságával (Beck Depresszió Kérdőív, 1961) és szorongás mértékével (Spielberger - féle Vonás Szorongás Kérdőív, 1978), a párkapcsolati elégedettséggel (S. S. Hendrick: Relationship Assessment Scale, 1988), valamint a szülői bánásmóddal (Tóth I. és Gervai J.: Szülői Bánásmód Kérdőív, H-PBI, 1999). Eddigi eredményeinkhez 98 fő szolgáltatta az adatokat, de reményeink szerint ez a vizsgálati minta folyamatosan bővül. Elemzéseink arra utalnak, hogy a mérőeszköz faktor struktúrája csak részben őrzi meg az eredetit. Inkább 4 faktort lehet azonosítani 5 helyett, úgy, hogy az alskálák megbízhatósága elfogadható legyen (a Cronbach alfa: 0,67 és 0,86 között mozog), a kérdőív reliabilitása 29 tétel esetén 0,88. Az alskálák mindegyike korrelál a Beck skálán mért depresszióval, és a Félénkség (timiditás) alskála kivételével a STAI vonásszorongással is. Ugyanakkor, mivel nem mutatható ki szignifikáns együttjárás a párkapcsolati elégedettséggel és intimitással, úgy véljük, a nemzetközi eredményekkel összhangban (Boyce. P. M., Hickie, I. & Parker, G. (1991), ezek egymástól független dimenziók. A szülői bánásmóddal 3 alskála esetében találtunk, nem túl erős korrelációt.

Mivel a mérőeszköz bizonyos mértékben érzékeny lehet a kulturális különbségekre (Harb és mtsai, 2002), eredményeink nem meglepőek. Tapasztalataink szerint, további finomabb elemzésekre van szükség - a sine morbo csoport mellett, depressziós mintára is -, hogy kellő biztonsággal vonhassunk le következtetéseket a kérdőív hazai alkalmazhatóságáról.

Kulcsszavak: Interperszonális Érzékenység, Intimitás, Depresszió, Szorongás, Szülői Bánásmód

Szociálpszichológia témakör (TE11)

Bőrre varrt identitás - A tetováltatás korunk tükrében

TE11_EA30

Hodován Zsófia

Charles Darwin szerint nincs olyan közösség a Földön ahol ne használtak volna valamilyen maradandó testdíszítő eljárást. A tetoválás a törzsi közösségekben fontos részét képezte a különböző rituáléknak. Napjainkra azonban szinte teljesen eltűnt a természeti népek hagyományai közül, csak néhány közösség tartotta meg ezt az archaikus szokást. Ezzel ellentétben a modern világban viszont egyre népszerűbb a tetoválás készíttetés. Egyes felmérések szerint a Föld lakosságának 35% rendelkezik ezzel a testdísszel (Hesselt van Dinter, 2005; Sanders, Vail, 2008). Egy olyan eljárásról van tehát szó, amely ismét reneszánszát élheti kultúrától függetlenül az egész világon, de vajon miért válik egyre népszerűbbé? Kik és miért tetováltatják magukat? Ezek a kérdések motiválták megfigyeléseinket.

Vizsgálatunk mintáját tetováló szalonok látogatóiból állítottuk össze (n=80). A személyek tetválása (első, illetve sokadik) a vizsgálat során készült, így a helyszínen, közvetlenül figyelhettük meg és kérdezhettük ki a tetoválást készíttetők motivációját, szubjektív élményeiket, valamint a fájdalomhoz való viszonyukat. A motiváció mellett nagy hangsúlyt fektettünk a tetoválással együtt járó test- és énkép változásának megfigyelésére is. Továbbá fontos kérdés volt, hogy van-e különbség az első tetoválásukat és a sokadik mintájukat varratók szubjektív beszámolói és teszteredményei között, valamint, hogy milyen összefüggések lehetnek a motivációs mintázat és a saját testükhöz való viszony között. Lényeges szempont az is, hogy a fájdalom milyen szerepet tölt be a folyamatban. Korábban végzett kutatásunkból kiindulva, a mintán belül külön foglalkoztunk azoknak a vizsgálati személyeknek az interjúival és eredményeivel, akik a tetoválást megelőző időszakban saját elmondásuk szerint nehéz élethelyzetet (krízist) éltek meg, és a tetoválás elkészítésében döntő szerepet játszott ez az esemény (Hodován, 2009). Fontosnak tartottuk mindezek hátterében megvizsgálni, hogy a bőr felszínére kerülő tetoválás hogyan illeszkedik a modern társadalmi folyamatok kontextusába. Kérdés számunkra az is, hogy miért pont ez az ősi rítus-elem éledt újjá és mit üzen számunkra.

Összefoglalva, munkánkban kvalitatív és kvantitatív módszerekkel igyekeztünk minél teljesebb képet kapni a tetoválást készíttetők: motivációiról, fájdalomélményéről, személyiségükről, illetve a test- és énképpel való viszonyuk minőségéről és annak hatásairól.

Kulcsszavak: identitás, testkép, krízis, megküzdés, fogyasztói kultúra

A harag és düh érzelmek szabályozásának jellegzetességei a bűnelkövetők körében

TE11_EA10

Németh Éva - DE Pszichológia Intézet
Vágyi Petra - DE Pszichológia Intézet, Személyiség- és Klinikai pszichológiai Tanszék
Kurucz Győző - DE Pszichológiai Intézet, Szociál- és Munkapszichológiai Tanszék
Molnár Judit - DE Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Klinikai Pszichológiai Tanszék
Szabó Gergely - DE Pszichológiai Intézet, Általános Pszichológiai Tanszék

A düh vagy harag az alapérzelmek közé tartoznak, és egy kognitív és/vagy fiziológiai averzív állapotra való válaszként definiálható (Novaco, 1997). Ez az érzés egy normális és gyakran funkcionális válasz a negatív szituációra, ami amellett, hogy energetizálja az egyént, az önértékelést és az esetleges fenyegetés ellen is védelmező funkciót tölt be (Towl, Crighton, 1996). A bűnelkövetők tekintetében feltételezzük, hogy ezen düh és harag szabályozási képességek eltérően funkcionálnak.

Kutatásunkban egy kérdőívet és egy nyílt kérdéses módszert használtunk. A STAXI-2 kérdőív (Spielberger, 2005) segítségével a bűnelkövetők harag és düh érzésének jellegzetességeit vizsgáltuk. A nyílt kérdés a fogvatartottak életük korábbi legnehezebb időszakaira és azok megoldásaira vonatkozott. A szöveges, szabadon megfogalmazott válaszaik feldolgozásánál tartalomelemzést végeztünk a Regresszív Képek Szótárának magyar adaptációját (RID) felhasználva.

Vizsgálatunkban 154 egészséges személy, valamint 127, 30-40 év közötti férfi bűnelkövetők vett részt, akik a debreceni, nyíregyházi és a tiszalöki végrehajtási intézetben töltik büntetésüket.

A statisztikai elemzések során felhasználtuk még a STAXI- 2 (OS Hungary Tesztfejlesztő, 2005) leközölt percentilis mutatókat normatív és pszichiátriai férfi betegek tekintetében.

Eredményeink arra utalnak, hogy a bűnelkövetők inkább testi/fiziológiás úton fejezik ki harag és a düh érzésüket, mint verbálisan, azaz inkább leviselkedik belső élményállapotaikat, ámde közben az érzés kinyilvánítási és elfojtási kontrollja is igen magas. A vizsgálatban résztvevő fogvatartottaknál inkább temperamentumból adódó volt a düh, mintsem reakcióból.

Az iskolai végzettség a haragkezelésnek csupán a verbális kifejezésével függ össze, ami szerint minél inkább magasabb a bűnelkövetők iskolázottsága, annál inkább verbálisan fejezik ki haragjukat. Mintánkat alkotók főként szakmunkások voltak, az érettségizettek és főiskolát illetve egyetemet végzettek száma elhanyagolható. Ez alapján elmondható, hogy a szakmunkás végzettség eszközt ad a harag verbális kifejezésére.

A Regresszív Képek Szótárának magyar adaptációjának (RID) segítségével megtudtuk, hogy elítélteknél a három legtöbbet említett kategória az agresszió, szeretet és a szomorúság volt, melyek a RID magyar adaptációja szerint az érzelmek főkategóriájába tartoznak (Martindale, 1975, 1990), de nem találtunk szignifikáns különbséget az egészséges populáció és a fogvatartottak között, aminek hátterében azonban mintánk korlátozott jellegzetességei is állhatnak.

A percentilis értékek tekintetében a bűnelkövetők és a normatív mintába tartozók között nem találtunk különbséget a harag és düh mint állapot vagy vonás, annak kinyilvánítása, elfojtása valamint ezek kontrolljaira vonatkozóan, ámde minimális, elhanyagolható eltérés mutatkozott a férfi pszichiátriai betegek csoportjának eredményeivel szemben.

Kulcsszavak: harag, düh, bűnelkövetők

A 2006. őszi tömegmegmozdulások rendőri és civil résztvevőinek az eseményekre vonatkozó szociális reprezentációi

TE11_EA04

Fogarasi Mihály - NKE RTK Magatartástudományi Tanszék

Az előadás két, egymástól függetlenül elvégzett vizsgálat eredményeit mutatja be. Az első kutatás a 2006. szeptember 18-án az MTV székházánál történt összecsapásokban érintett rendőrök történtekről alkotott társas reprezentációit, míg a második az 2006. október 23-i események civil és rendőri résztvevőinek szociális reprezentációit tárta fel. Összefoglaljuk a két, önálló vizsgálat eredményeit és összevetjük egymással a szeptemberi és az októberi események valóságkonstruktumait.

A történtek értelmezését sokszor és sokféleképpen kísérelték meg. Jelen kutatás eredményein keresztül az eseményekben közvetlenül érintettek saját valóságértelmezéseit ismerhetjük meg. Azokat a valóságokat, amelyek szociális konstrukció révén jöttek létre.

Eljárás: a 2006. szeptember 18-i események kapcsán a bevetésre került rendőri erők tagjaiból (Aktív csoport, N=14); valamint a helyszínen a tartalék szerepét betöltött állomány tagjaiból (Inaktív csoport, N=8) állítottunk össze egy-egy vizsgálati csoportot. Az október 23-i történések szociális reprezentációit a bevetett rendőrökből (Rendőri csoport, N=10) és a tiltakozó civil személyekből (Civil csoport, N=10) összeállított mintán vizsgáltuk.

A félig strukturált interjú-technikát alkalmaztuk. Az interjúk vezérfonalát alkotó tematikus csomópontok: mi, hogyan és miért történt, az interjúalanyok reflexiói önmagukra, a helyzetre, valamint azok szereplőire.

A szövegeket a szekvenciális-transzformatív modell segítségével elemeztük. A kvalitatív szövegelemzésen belül a tematikus elemzés technikáját használtuk. A „része valaminek” logikai összefüggések kódolása pedig lehetővé tette, hogy a kódok által azonosított elemi tematikus egységek adott esetben hierarchikusan egymásra épülő jelentés-együttesekbe, jelentésmezőkbe tömörüljenek.

Eredmények: a 4 vizsgálati csoport szociális reprezentáció-struktúrájának és azok összetevőinek részletes ismertetésére (terjedelmi korlátok miatt) itt nem térhetünk ki. A legfontosabb eredmények:

Az Aktív csoport szerint a székház védelméhez szükséges feltételek mindegyike hiányzott vagy elégtelennek bizonyult. Megítélésük szerint a rendőrség mint intézmény cserben hagyta őket.

Az Inaktív csoport önmagát mint a remény letéteményesét; a megtörténteket igazságtalanságként reprezentálja.

Az október 23-i események néhány fontos szociális konstruktuma: míg a rendőrök magukra mint bosszú motiválta fizikai agressziót alkalmazott sokaságra gondolnak, addig a civilek a rendőröket döntően verbális agresszoroknak tartják. A Civil csoport a saját fizikai agressziójáról sokkal szélesebb körben alkotott társas konstruktumot, mint a rendőrök tettlegességéről.

Az összecsapások okairól: mindkét csoportban megjelenik az „őszödi beszéd” hatása; a Rendőri csoport kiemeli az akkori ellenzék-, a Civil csoport az akkori kormánypolitika szerepét.

Az események céljáról: a civilek és a rendőrök szerint is puccskísérlet zajlott le.

A történtek kapcsán civilek és rendőrök egyaránt elégedetlenek és csalódottak.

Kulcsszavak: 2006. ősz, összecsapások, rendőri társas konstruktumok, tiltakozók társas konstruktumai

Joghallgatók a jogról

TE11_EA41

Kelemen László - PTE Pszichológiai Intézet, Doktori Iskola

A 2012 tavaszán felvett joghallgatókkal kapcsolatos kérdőív egy öt évvel korábban elvégzett kutatás folytatása volt. 2007-ben az ELTE első éves egyetemi hallgatóit, illetve a Károli Gáspár Református Egyetem ötödéves hallgatóit kérdeztem meg ugyanezen kérdőív segítségével. A 2012-es kutatás során már kizárólag az ELTE első és ötödéves hallgatóit vontam be a vizsgálatba. A 2012-es felmérésben ötödévesként részt vevő hallgatók a 2007-es vizsgálatban első évesként már egyszer lekérdezésre kerültek.
A 2012-es adatfelvétellel kapcsolatban elmondható, hogy a tájékozottsági szintben és a tájékozódási forrásokban nincs jelentős különbség az évfolyamok között, azonban megfigyelhető, hogy a nyomtatott sajtó vesztett fontosságából. A politikai attitűdöket vizsgálva elmondható, hogy a 2012-es adatfelvétel során egy enyhe liberális attitűd jellemző az egyetemistákra és az ötöd éves hallgató általános politikai attitűdje liberálisabb a most első évesekénél. Az igazságszolgáltatással kapcsolatos kép negatív attitűdöt mutat és ebben a két évfolyam között nincs szignifikáns eltérés. A bűnözési okok rangsorát a gyermekkorral összefüggő események, a szocializációs problémák a szegénység vezetik, melyben nem mutatkozott eltérés a két évfolyam között. A bűnmegelőzéssel kapcsolatban konzervatív attitűdöt képvisel mindkét évfolyam.
A két kutatás eredményeit összehasonlítva a legfontosabb különbség a politikai attitűdök liberálisabbá válása, mely mindkét 2012-es évfolyamra jellemző a 2007-es elsősökhöz képest. A többi vizsgált területen jelentős változások nem következtek be, enyhén pozitívabb a kép az igazságszolgáltatásról és a jogászi pálya is vonzóbbá vált öt év alatt.

Kulcsszavak: jog, attitűd, igazságszolgáltatás, bűnözés, bűnmegelőzés

Kapcsolat témakör (TE12)

"A szubjektív is lehet objektív" – a hipnózis-interakció kapcsolati jellemzőinek genetikai faktorai

TE12_EA01

Katonai Enikő Rózsa - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Székely Anna - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Sasvári-Székely Mária - SE Orvosi Vegytani, Molekuláris Biológiai és Pathobiokémiai Intézet
Varga Katalin - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Affektív Pszichológia Tanszék

A hipnózis-interakció egy nagyon speciális személyközi helyzet, Kenneth Bowers, neves hipnóziskutató szerint „az emberiség közös élménye". Széles körű felhasználhatósága miatt a közben lejátszódó folyamatok régóta foglalkoztatják a kutatókat és a klinikusokat. Korábbi szakirodalmi eredmények tanúsága szerint a hipnotikus szuszceptibilitás örökletessége jelentős (etnikumtól és életkortól függően 44-64%). A háttérben álló genetikai faktorokról szóló publikációk egy irányba mutatnak:
a Catechol-O-Metil-Transzferáz enzim működését szabályozó gén Val^{158}Met polimorfizmusainak hatását emelik ki. Jelen kutatásban a hipnózis szociál-pszichobiológiai elméletének interakciós

szemléletére alapozva a csoporthipnózis helyzet fenomenológiai jellemzőinek genetikai asszociációelemzését végeztük el.
A COMT a prefrontális kéreg dopaminszintjét szabályozó, dopaminbontó enzimet kódoló gén. Széles körben tanulmányozott Val[158]Met egypont-polimorfizmusának aktívabb, Valin aminosavat kódoló G allélja gyorsabban bontja le a dopamint a szinaptikus résből. Kurrens kutatási eredmények alapján ez összefügg a hipnotikus fogékonysággal. Az ELTE PPK Affektív Pszichológiai Intézeti Központ kutatócsoportja a G allél additív hatását mutatta ki: a legmagasabb hipnábilitást a Val/Val genotípusnál, a legkisebbet a Met/Met-nél mérték, a heterozigótáké a kettő közé esett. Jelen kutatás egy egészséges egyetemistákat vizsgáló, az ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék szervezésében lefolytatott korábbi pszichogenetikai kutatáshoz kapcsolódik. Az eredmények 136 fő genotípusos, hipnábilitási és kérdőíves adatain alapulnak. A fenotípusos jellemzők asszociációit vizsgáltuk; több, a kutatócsoport által eddig vizsgált genotípusra nézve. A korábbi hipnózis-eredményekkel összhangban a mért megfigyelői hipnábilitás közepes szinten összefügg a hipnózis fenomenológiai dimenzióival, tehát nem választhatók el élesen egymástól. A várakozásoknak megfelelően a szubjektív élményekre is a COMT gén Val változatának additív hatása mutatható ki: a legerőteljesebb összefüggést az Archaikus Bevonódás Skála Függőségigény alskálája mutatja (p=0.03, közel 4%-os hatásméret mellett).
Ezek az eredmények árnyalhatják a hipnózis helyzet genetikai hátterét vizsgáló korábbi szakirodalmi adatokat, illetve adalékok a prefrontális dopaminszint szerteágazó hatása és a hipnózis komplex jelenségkörének további megismeréséhez.
Jelen munkát az OTKA K 100845 és az Aktív Pszichológia Alapítvány támogatta.

Kulcsszavak: hipnózis-interakció, kandidáns gén, Archaikus Bevonódási Skála, Függőségigény, genetikai asszociációelemzés

Munkahelyi társas kapcsolatok - A munkahely térkép rajzvizsgálati módszer gyakorlati alkalmazása

TE12_EA50

Kiss Barbara - Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület
Perger Mónika - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Hagyományosan a munkahelyi kapcsolatok kutatóinak fókusza a hierarchizált, vezető-beosztott kapcsolatokra irányul, az egyenrangú kapcsolatok vizsgálata alulreprezentált kutatási terület, eddig kevéssé került a kutatók látószögébe (Sias, 2009). A munkahely térkép egy olyan rajzvizsgálati módszer, amely azt vizsgálja, mit jelentenek az egyén számára a munka világában lévő interperszonális kapcsolatok, másrészt megmutatja a munkahelyi vágyakat is. A munkahely térkép teszt validálás alatt álló módszer, az élettér teszt (Vass, 2010) munkahelyi környezetre adaptált változatának tekinthető (Perger, 2011).
A vizsgálat a munkahely térkép teszt kipróbálására irányult, illetve a munkahelyi kapcsolatok, különösen az egyenrangú munkahelyi kapcsolatok funkcióinak (informális, kollegiális, baráti) feltárására. A munkahely térképpel középiskolai tanárok mintáján elemeztük az egyenrangú kapcsolatok szerepét és a munkahelyi vágyakat. A vizsgálat kérdőívre, a munkahely térkép rajzos eszközre és strukturált interjúra épült. 43 fő középiskolai tanárral egyéni vizsgálati helyzetben kerültek felvételre az adott módszerek.
Eredményeink szerint a résztvevők szívesen rajzolták le munkahely térképüket. A rajz elkészítése önreflektív hatású, minden esetben katalizálta a személy munkahelyi környezetéről való gon-

dolkodást, beszélgetést. A rajz kvantifikált formában is megjeleníti a munkahelyi kapcsolatokat, a munkahelyi vágyak összesített formában visszajelezhetők az adott szervezet vezetőjének. A munkahely térképen az egyének nemcsak a pozitív, hanem a negatív tartalmú interperszonális kapcsolataikat, a vezetővel való konfliktusos kapcsolataikat is megjelenítették szemben a munkahelyi társas kapcsolatokat vizsgáló tipikus eljárásokkal (szociometria, hálózatkutatás). Az egyenrangú kapcsolatok funkcióiról is használható adatokhoz jutottunk.
Ez a módszer érzékletes formában tárja fel az egyén munkahelyi kapcsolatait, vágyait és azt, hogy aktuálisan mit jelent a személy számára a munka világa. A jövőben fontos lenne a mintaszélesítés mellett megválaszolni, hogy a munkahely térkép, mint a személyzeti tanácsadás egyik módszere képes-e visszatükrözni az intervenciós tanácsadás hatékonyságát. Ehhez szükséges a tanácsadó folyamat kezdetén, a kiinduló állapotot jelző munkahely térkép felvétele, majd legkésőbb a folyamat lezárásakor ismételten elkészíteni a munkahely térképet. Így válhat a munkahely térkép a munka-és szervezetpszichológia hatékony módszerévé.

Kulcsszavak: egyenrangú munkahelyi kapcsolatok, munkahely térkép, középiskolai tanárok

Kötődésvizsgálat 14-16 éves fiatalok körében

TE12_EA43

Bacsárdi Csilla - ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Téma: Kötődésvizsgálat 14-16 éves fiatalok körében

Problémafelvetés:14-16 éves korban ugrásszerűen megnő a serdülőkori pszichés nehézségekkel küzdők száma. Okok: Iskolaváltás, új közösség, lazább szülő-gyermek kapcsolat, Társkapcsolati és teljesítmény krízisek, Negatív énkép, alacsony önértékelés, Adaptív megküzdési módok hiánya...stb. A kutatás célja volt feltárni a kötődés, önértékelés és a stresszel való megküzdési stratégiák kapcsolatának jellegzetességeit.
Kutatási kérdés: Kimutatható-e tendencia vagy szignifikáns összefüggés a kötődés és az önértékelés, a kötődés és az egyes megküzdési módok preferálása között?
Elméleti háttér: A serdülőkor elméletei, feladata, a családi és társas kapcsolatok alakulása serdülőkorban. A kötődéselméletek. Korai kötés és megküzdés.
Kutatásmódszertan: A vizsgált minta: 140 fő, 14-16év. Kérdőíves kutatás: Rosenberg-féle Önértékelési Skála, SEI, IPPA, Megküzdési Mód Preferencia Kérdőív, STPI, Harag és Düh Kifejezési Mód Skála
Hipotézisek:
1. Az a serdülő, aki szüleihez biztonságosan kötődik, magasabb önértékeléssel bír.
2. Azt, aki biztonságosan kötődik, a stresszel való megküzdés során inkább jellemzi
a. a problémacentrikus reagálás és a támaszkeresés, mint
b. az emóció-fókuszú megküzdési módok.
3. A szüleihez biztonságosan kötődő serdülő kevésbé szorong.
Eredmények, következtetések: A vizsgált mintában nagyobb volt a szüleikhez bizonytalanul kötődők aránya (n=86, 61,42%, p=0,009), és azok a fiatalok mutattak magasabb kapcsolódást társaikhoz, akik szüleikhez szintén erősebben kötődtek (r=0,688, p=0,000). Vagyis a kutatás azt a nézetet igazolta, hogy a későbbi interperszonális kapcsolatokban meghatározó a szülőkhöz való kötődés milyensége, s ez még a nagyon kritikus serdülőkori változások idején is érvényes. A biztonságosan kötődők száma alacsonyabb volt a szakiskolába járók (n=17, 24,28%, p= 0,000), különösen a szakiskolás lányok (n=1, 2,85%, p=0,000) esetében, ami arra utal, hogy a

szociokulturális háttértényezők is befolyással lehetnek a serdülőkori kötődésre. A szülőkhöz való biztonságos kötődés az önértékeléssel közepesen erős, de szignifikáns pozitív együtt járást mutat (r= 0, 458, p=0,001), a bizonytalan kötődés a szorongás hajlammal korrelál erősen (r= 0,678, p=0,002). Tendencia volt megfigyelhető arra nézve is, hogy a biztonságos kötődésű tizenévesek stresszkezelése adekvátabb, inkább választanak problémaközpontú coping stratégiákat és pozitív társkapcsolati mintáik révén inkább kérik mások segítségét. Szignifikáns eredményt viszont csak a bizonytalan kötődés és emóció kiürítés (r=0,498, p=0,007), illetve önbüntetés (r=0,564, p=0,001) coping faktor között találtam.
A serdülőkor fő küldetése a szilárd identitás elérése. Az érzelmi- akarati önállósulás legfontosabb lépése a szülőkről való érzelmi leválás, a pszichikus függőség kötelékének elszakítása. A biztonságos kötődés védettséget jelent, a fiatal jobb eséllyel teljesíti e feladatot.

Kulcsszavak: kötődés, serdülőkor, coping, önértékelés

Pedagógusok munkahelyi elégedettségének vizsgálata a flow élmény és az erények gyakorlásának tükrében

TE12_EA51

Molnár Szandra - NYE Művészeti, Nevelés- és Sporttudományi Kar
Holecz Anita - NYE Művészeti, Nevelés- és Sporttudományi Kar

Az utóbbi években felerősödve mutatkoznak meg azok a jelenségek, amelyek közoktatásunk válságos helyzetét jelzik, ezek a pedagógusok munkahelyi jóllétére is hatnak. A nehezen kontrollálható külső stresszorok zavaró hatásainak csökkentésében, az elégedettség megőrzésében a személyiségben lévő erőforrásoknak is fontos szerep juthat. Vizsgálatunk elsősorban arra irányult, hogy választ kapjunk, vajon napjainkban a pedagógusok számára hivatásuk mennyiben jelent örömforrást, miként biztosíthatja a jóllét élményét. A munkahelyi elégedettség és boldogság külső (szociodemográfiai, társadalmi hatások, munkafeltételek sajátosságai) determinánsai mellett két protektív faktor, az erények (Seligman, 2008) és a flow képesség (Csíkszentmihályi, 1997) mérését végeztük el 2012 őszén. A kérdőíves vizsgálatban 435 alap- és középfokú oktatásban dolgozó pedagógus vett részt. Az általunk összeállított kérdőív szociodemográfiai adatokra, boldogságszintre vonatkozó kérdések mellett a munkaelégedettséget vizsgáló külső (pl. presztízs, munkafeltételek) és belső (pl. autonómia, fejlődési, kibontakozási lehetőségek) faktorokra kitérő kérdéssort tartalmaz, valamint a seligmani 24 erősség pedagógiai folyamatban való alkalmazási lehetőségeit méri. Ezek mellett a Flow kérdőívet (Oláh, 2005) és a VIA kérdőívet (Peterson-Seligman, 2004) vettük fel.
Eredményeink szerint a pedagógusok boldogságszintje a hazai vizsgálatokkal (Kopp, Skrabski, 2008) azonos képet mutat, 75,4%-a vallja magát általában boldognak, valamint a pedagógusok 72,4%-a a munkahelyén is boldognak érzi magát. A vizsgálatban résztvevő pedagógusok az anyagi, társadalmi presztízs hiányát tekintik a leginkább problematikusnak elégedettségük szempontjából, míg pozitív élményeket a kapcsolatrendszerből adódó hatások nyújtanak számukra. A regresszióelemzés szerint azok a pedagógusok a legelégedettebbek a munkájukkal, akiknek általános és munkahelyi boldogságélményük is erősebb. Emellett lényeges, hogy a munka során minél kevesebb antiflow élményt, szorongást és apátiát éljenek meg. Legyen meg bennük az igény, hogy a rutinizálódás miatt kialakuló apátia érzését ki tudják küszöbölni újabb feladatok, kihívások keresésével. A szorongás élményét pedig a folyamatos önfejlesztéssel képesek eliminálni.

Vizsgálatunk szerint az elégedettség növekedéséhez nem az járul hozzá igazán, hogy birtokolnak-e a tanárok erényeket, hanem az a fontos, hogy munkájuk során legyen lehetőségük ezeket aktivizálni. Az erősségek közül különösen az emberiesség és szeretet gyakorlásának lehetősége javítja az elégedettséget.
Kapott eredményeink alapján a pályakezdők, a 6-15 éve aktuális munkahelyükön dolgozó pedagógusok, valamint a középiskolai tanárok számára különösen fontos lenne a protektív személyiségfaktorok erősítése a jóllét növelése érdekében.

Kulcsszavak: pedagógus, munkahelyi elégedettség, flow, erények és erősségek

Művészetpszichológia témakör (TE13)

„Mindig ugyanaz az üvegbura borul rám”: Az emigráció lélektani vizsgálata emigráns írók műveiben

TE13_EA03

Pálosi Vivien - Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Gerevich József - ELTE BGGYK; Addiktológiai Kutató Intézet

Nabokov írói pályája az emigráció után kezdődött, életében egymást váltották az új hazák, élt Angliában, Franciaországban, Németországban és Amerikában is. Ágota Kristóf is az emigráció után vált híres íróvá, de a haza elhagyását sosem tudta igazán feldolgozni, írásait sötét hangulat hatja át, az otthon szeretete és az otthon utáni vágyakozás mindenhol megjelenik. Kundera helyzetének különlegessége, hogy egy, az emigrációban megírt regényének köszönhetően elvesztette szülőhazája állampolgárságát.
Néhány példa arra, hogy az emigráció nagyon változatos életutakat eredményezhet, azonban mégis sok hasonlóságot találhatunk bennük. Az emigráció lélektani vizsgálatára jó lehetőséget nyújt az emigráns írók műveinek tanulmányozása. Írásaikban gyakran érhetők tetten az emigráció okozta érzelmek, bizonytalanságok. Habár az emigráció többnyire egyfajta kiszabadulást, új lehetőségeket, vagy – mint a jelen vizsgálatban szereplő egyének esetében - írói kiteljesedést jelenthet, mégis megjelennek annak árnyoldalai is. Később kiderülhet, hogy az emigráció közel sem hozta meg a vágyott lehetőségeket, változásokat. Előfordulhat, hogy csak a felszínen nyújt megoldást a problémákra, vagy éppen hogy csak gyarapítja azokat. Ennek következtében különösen érdekes emigrációban alkotó írók műveit vizsgálni, melyekben ezáltal az identitással kapcsolatos gondolataik is sokkal árnyaltabban jelenhetnek meg.
Az emigráló egyén személyes „válságot” él át. Megszűnik számára a gondolkodás biztonságos kulturális háttere és az az élmény, hogy a dolgok egészen mások az új környezetben, mint ahogyan azt otthon gondolta, megrázkódtatást okoz. Idegenné válik, és csak ha a beilleszkedés folyamatában sikerrel jár, akkor válhat az új környezet menedékké számára (Schütz, 1984). Az egyéni krízis, a trauma egyik feldolgozási módja a szublimáció, melynek rengeteg remekmű megszületését köszönhetjük. Schütz maga is kikényszerített emigrációja során írta meg az idegen helyzetéről szóló tanulmányát, így gondolatai ideális alapot nyújtanak a jelenség vizsgálatára.
„…bárhol üljek is – hajó fedélzetén, párizsi vagy bangkoki kávéház teraszán –, mindig ugyanaz az üvegbura borul rám, mindig a saját áporodott levegőmet szívom” (Sylvia Plath: Az üvegbura).

Kulcsszavak: emigráció, idegen, szublimáció, irodalom

Vincent Van Gogh öngyilkossága

TE13_EA62

Pezenhoffer Ibolya - PPKE BTK Pszichológiai Intézet
Gerevich József - ELTE BGGYK; Addiktológiai Kutató Intézet

Vincent van Gogh a művészet történetének egyik legkiemelkedőbb alakja pszichiátriai betegségben szenvedett, kezelés alatt állt és önkezével vetett véget életének. Betegségének és művészetének kapcsolatáról számos tanulmány készült, pszichiátriai betegségének diagnózisa azonban máig vita tárgya. A szakirodalom az epilepszia és a hangulatzavar diagnózisok között oszcillál. Ebben az előadásban Van Gogh öngyilkosságát helyezzük reflektorfénybe. A képzőművészet történetében az öngyilkosságot számos festő vászonra vitte, közülük azonban ritkán követtek el öngyilkosságot. Ezzel szemben a befejezett öngyilkosságot elkövetett festők, köztük Van Gogh is, közvetlenül nem foglalkoztak az öngyilkossággal (ha csak a levágott fülre tett kötéssel megfestett önarcképét nem tesszük ebbe a kategóriába). Ezt a paradoxont az oldhatja fel, ha közelebbről megvizsgáljuk, valamilyen módon, sajátos kódokba rejtve, megjelenik-e Van Gogh művészetében az öngyilkosság problémája. Az üres szék pipával című kép közelebb visz bennünket Van Gogh öngyilkossággal kapcsolatos kognitív struktúrájának megértéséhez. Az üres szék a Van Gogh-i festészeti világban az elmúlást, a halált jelenti („mindannyiunkból csak egy üres szék marad…”). Ez a gondolat a festő kedvenc írójának, Dickens-nek a halálához kapcsolódik. Dickens grafikusa megrajzolta Dickens üres székét az író halála napján, és ez megjelent egy londoni lapban, amelyet Van Gogh látott. A pipa is Dickens-re vezethető vissza. Dickens ugyanis leírta, hogy az öngyilkosság ellen a legjobb szer a pipa. Van Gogh, akit egész életében foglalkoztatott az öngyilkosság gondolata, ennek hatására kezdett el pipázni. A festmény így azt az üzenetet hordozza, hogy még minden rendben van, mert a pipa megvédi a festőt önpusztító késztetéseitől. Más forrásokból tudjuk, hogy 1889-ben megbillent az egyensúly az élet igenlése és tagadása között, vélhetően a pszichotikus megbetegedés előrehaladásával párhuzamosan. Öngyilkosságát közvetlenül megelőzően, 1890 júliusában hatalmas alkotói lendületbe került. Az ekkor festett képein aranysárga búzamezők vibrálnak. A búzamező varjakkal című, talán utolsó festményén sem a depresszió dominál, sőt, mintha a depresszió kezdene átcsapni hypomániába. Van Gogh látszólag impulzív módon lett öngyilkos. Valójában azonban a lelke mélyén már eldöntötte, hogy ez az egyedül jó megoldás. A halott festő képei sokkal értékesebbek az élő festőénél. Ebből a szempontból igaza volt. A képei halhatatlanok.

Kulcsszavak: Vincent Van Gogh, öngyilkosság, hangulatzavar, epilepszia

Werther- és Papageno-effektus a filmvásznon: Adalékok az öngyilkosság-megelőzés kérdéséhez

TE13_EA63

Zsédel Krisztina - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Gerevich József - ELTE BGGYK; Addiktológiai Kutató Intézet

A szakirodalomban a Werther-effektus tágabb értelemben a médiumokban és a közvetlen környezetben közvetített öngyilkossági minta követésének problematikáját, a Papageno-effektus pedig az öngyilkosjelölt szociális hálózatának preventív aktivitását foglalja magában, Goethe, ill. Mozart nyomán. Jelen előadásban azt vizsgáljuk, hogy e két jelenség hogyan jut kifejezésre a filmvásznon, és ennek milyen szuicid-preventív konzekvenciái lehetnek.

A Werther-effektus filmes ábrázolása viszonylag ritka. Sajátos változata követhető nyomon Sofia Coppola Az öngyilkos szüzek című filmjében. A film a hetvenes évek vidéki Amerikájában játszódik. A szexuális ébredés, a nőiesség és a szabadság problémája jelenik meg a történetben. Egy merev, szigorú katolikus elveket valló család öt gyönyörű lánya serdülni kezd, és ez a szülőkből - különösen a szélsőségesen autoriter édesanyából - heves félelmeket és tiltakozást vált ki. Minden erejével megpróbálja visszafogni őket. Legkisebb lányuk egy bevándorló fiú példája alapján előbb sikertelen öngyilkossági kísérletet tesz, később befejezett öngyilkosságot hajt végre (leugrik az emeletről egy vaskorlátra). A megmaradt négy nővér világa a tragédiától még zártabb és titokzatosabb lesz, majd miután egyikük szerelembe esik egy fiúval, az anya tombol és dühében teljes fogságra ítéli lányait. Szabadulási kísérletük sikertelen, végül mind a négy lány öngyilkos lesz (különböző módokon, az egyik felakasztja magát, a másik gyógyszert vesz be, a harmadik gázsütőbe dugja a fejét, a negyedik kipufogógáz révén hal meg).
A sikertelen Papageno-effektus két filmben követhető nyomon: Egyszerű eset, Elveszettek és eszeveszettek. Mindkét esetben a közvetlen környezet (barátok, tanárok, családtagok) – hibás paradigma alapján – próbálja megmenteni az öngyilkosjelöltet, eredménytelenül. A sikeres Papageno-effektus ritkán jelenik meg a filmekben. A némafilmes című filmben plasztikus példáját találjuk annak, hogyan sikerül az állhatatos, kitartó monitorozásnak, segítségnek és kontrollnak megakadályozni az öngyilkosságot. A filmművészet gazdag tárházát nyújtja azoknak a tanulságos viselkedésmódoknak, amelyek előidézik, illetve megelőzik az öngyilkossági aktust.

Kulcsszavak: öngyilkosság, film, Werther-effektus, Papageno-effektus

Freud termékeny homályossága

TE13_EA36

Szummer Csaba - KRE BTK Pszichológiai Intézet

Az 1890-es évek második felében Freud feladja terméketlennek bizonyuló naturalista kísérleteit, és egy sajátos hermeneutikai tudományt és gyakorlatot alkot meg. Ezzel a fordulattal azonban a pszichoanalízis naturalista tendenciái távolról sem szűnnek meg, reduktív mozzanatok az érett pszichoanalízisben is bőségesen találhatók. Ezek a mozzanatok részben valósak, részben pedig fiktív természetűek, vagyis csupán Freud empirikus dogmatizmusát tükrözik. Deklarációi szerint Freud továbbra is a "természettudományos" módszert adaptálja a lelki valóság vizsgálatára. Természettudományos pályakezdése, naturalista öndefiníciói, végül a pszichoanalízis ténylegesen létező reduktív mentalitása és naturalista mozzanatai sokakat megtévesztenek az analitikus elmélet ontológiai státuszával kapcsolatban. Freud azonban valójában nem szcientista gondolkodó, hanem hibridizálja a modernitás reduktív attitűdjét és az ez ellen lázadó romantikus-hermeneutikai megismeréseszményt. Noha Freud hiszi és vallja, hogy az újszerű önreflexiós módszer, amelyet megalkotott, természettudományos tényekre támaszkodik, Freud nyelvjátéka tudományelméleti szempontból heterogén, háromosztatú, az oksági magyarázat, a hermeneutikai értelmezés és a narráció mozzanatait tartalmazza. Igazi komplexitását még sem ez adja, hanem sajátos dogmatizmusa, amelyben a mitikus narrációval osztozik. A pszichoanalízis esetében ez empiricista dogmatizmust jelent. Ahogyan Wittgenstein rámutat, Freud indítékokkal magyaráz, miközben okokról beszél. Wittgenstein, noha csodálja Freudot, mégis Freud dogmatizmusának a veszélyeit emeli ki, és nem veszi figyelembe, hogy Freud empiricista dogmatizmusa jelentősen hozzájárul a pszichoanalízis terápiás hatásosságához. Freud egy fogalmi zavart használ ki termékeny módon, amikor értelmezéseit oksági magyarázatokként fogadtatja el a

pácienssel. Állítása szerint a determinizmus éppen úgy érvényes az elmére, mint a fizikai dolgokra, ő pedig az elme működési törvényeit találta meg és alkalmazza. Ilyen törvények azonban valójában nincsenek.
Az az ontológiai homály, amelybe Freud és követői öntudatlanul beburkolták a pszichoanalízis elméleteit, és amely mind a mai napig nem oszlott el a pszichoanalízis körül, ebben a kivételes esetben termékenynek bizonyult. Meglepő módon Freud (miként Jung is), akkor a leghatásosabb, amikor ebbe a homályosságba burkolja mondanivalóját, finom kétértelműségekkel operál. Az ontológiai kétértelműségek gyümölcsöző voltáról szóló állítás fordítva is igaz: amikor Freud és Jung a lelki és a fizikai (Jung esetében olykor a metafizikai) közötti rövidre zárásokkal kísérleteznek, rendre csődöt mondanak, mint Freud az 1890-es években a neurológiával, az aktuálneurózis fogalmával és a csábítási elmélet hipotézisével, Jung pedig néhány évtizeddel később a spiritizmussal, a szinkronicitással és a kollektív tudattalan kvantummechanikai megalapozásával.

Kulcsszavak: naturalizmus – romantika – nyelvjáték – empiricista dogmatizmus – ok – indíték

Szociálpszichológia témakör (TE14)

Versenyzés és versengés a tehetségfejlesztés tükrében

TE14_EA61

Pressing Zsuzsanna - ELTE PPK Pszichológia Doktori Iskola; MTA TTK KPI
Fülöp Márta - ELTE PPK, MTA TTK KPI

Az utóbbi két évtizedben egyre több olyan szakirodalmi eredmény születik, melyek a strukturált versenyeket a tehetségfejlesztés járható és hasznos alternatívájának tekintik (Campbell és Wahlberg, 2010). Mindemellett mégis meglepően keveset tudunk a tehetséges emberek versenyekkel és versengéssel kapcsolatos attitűdjeiről, arról, hogy milyen jelentéseket társítanak a versengés, a győzelem és a vesztés fogalmaihoz, hogy hová helyezik a fókuszt a versengés során (vö. Shapiro, Schneider, Shore, Margison & Udvari, 2009), ill., hogy milyen motivációs célokat (Elliott, Muroyama, Pekrun, 2011) követnek az ilyen helyzetekben. A vizsgálat fő célja ezért az volt, hogy azonosítsa a jól teljesítő tehetségekre jellemző versenyekkel és versengéssel kapcsolatos mintázatokat a fentebb leírt területeken.
A vizsgálat résztvevői a Kutató Diákok Mozgalom tehetségsegítő hálózat egykori tagjai voltak (N=17, átlagéletkor: 25,38 év, SD=3,48, nemi megoszlás: 10 férfi és 7 nő), akikkel a vizsgálat első lépéseként asszociációs feladatot végeztünk a versengés, a győzelem, a vesztés és a tehetség hívószavakkal kapcsolatban, majd strukturált mélyinterjú keretében igyekeztünk részletes képet kapni a rájuk jellemző versenyzéssel és versengéssel kapcsolatosan. Az adatokat az asszociációk esetén az asszociatív csoportanalízis (AGA) módszerével (Szalay és Brent, 1967) elemeztük, az interjúkat pedig kvalitatív tartalomelemzésnek vetettük alá.
Az asszociációs feladat eredményei alapján a résztvevők a versengést döntően pozitív jelentésekkel társítják, melyek nagy számban kapcsolódnak a motiváció (22%) és a siker fogalomköreihez (15%). A győzelem hívószó esetén főként a győzelemhez kapcsolódó jutalmakat, pozitív érzéseket és állapotokat említették (41%), de nagyobb számban szerepeltek az erőfeszítéshez, érdemhez, illetve motivációhoz köthető válaszok is (összesen 21%). Különösen érdekes, hogy a vesztéshez is az esetek mintegy felében pozitívan értékelt fogalmakat társítottak a résztvevők,

illetve, hogy a vesztéshez kötődő negatív érzelmek és állapotok (27%) mellett hangsúlyosak voltak a vesztést értékes tapasztalatként megjelenítő asszociációk (19%), ill. a vesztés utáni talpra állással kapcsolatos válaszok (17%). A nők esetén megjelent a vesztéssel kapcsolatban a képességekben való elbizonytalanodás is, melyre a férfiak asszociációban nem találunk példát. Az interjúk során kapott adatok árnyalják az asszociációs feladat során vázolt képet. A résztvevők a vesztést olyan érzelmileg nehéz, de ugyanakkor konstruktív dolognak tartották, amely a továbbfejlődés eszköze lehet. A versengés során elsősorban a másik legyőzésére, meghaladására fókuszáltak, ám a saját határok kitolása, a feladat minél tökéletesebb megoldása is hangsúlyos volt. A résztvevők mindezeken felül közel azonos arányban említettek a teljesítményhelyzetekhez kapcsolódó viszonyító teljesítménykereső és elsajátító teljesítménykereső célokat.

Kulcsszavak: Tehetség, versengés, strukturált versenyek, motivációs célok, versenyzés/ versengés során alkalmazott fókusz

Érzelmi és viselkedéses reakciók bejóslásának képessége a szociális intelligencia és a szociometriai helyzet függvényében

TE14_EA33

Takács Dávid - DE Pszichológiai Intézet
Kondé Zoltán - DE Pszichológiai Intézet

Az emberek különböző hatékonysággal képesek mások mentális állapotait, érzelmeit felismerni. Ezzel összefüggésben valószínűleg abban is különböznek, hogy mások reakcióit, viselkedését milyen sikerességgel tudják elővételezni, előrejelezni. A kérdéskör valamilyen formában a pszichológia különféle területein egyaránt jelentős téma. Kutatásunkban arra a kérdésre keressük a választ, hogy a másik ember érzelemtelített/affektív reakcióinak előrejelzését hogyan befolyásolja a szociális intelligencia, mint a társas viselkedés kognitív hátttereként értelmezhető képesség, ill. a szociometriai helyzet, mint a társas viselkedés mindenkori szituatív meghatározója.
Eljárás: 134 általános iskolás (62 ötödik és 72 hetedik osztályos) diák vett részt a vizsgálatban. A viselkedéspredikció hatékonyságát egy a PFT (eredetileg frusztrációs helyzetekben adott válaszok vizsgálatára szolgáló teszt) gyermek változatának módosításával létrehozott mérőeljárással vizsgáltuk. A résztvevők feladata egyrészt saját feltételezhető reakciójuk megjelenítése, másrészt két másik személynek a predikciós tesztben hozott válaszainak bejóslása volt. A bejóslás sikeressége alapján többféle találati arány skálát hoztunk létre aszerint, hogy a predikció szociometriailag milyen helyzetű személyre érkezett. A találati hatékonyságot megvizsgáltuk a személyek szociális intelligenciaszintjének függvényében is. A szociális intelligencia mérésére az O'Sullivan-Guilford-féle Négyfaktoros Szociális Intelligencia Tesztet (SZIT) használtuk. A szociometriai elemzés a Mérei-féle B-3 típusú kérdőívvel történt, amelynek alapján a személyeket ötféle szociometriai pozíció valamelyikébe soroltuk.
Eredmények: A résztvevők szociometriai helyzete jelentősen befolyásolta az érzelmi reakciók bejóslásának pontosságát, különösen a három- vagy négytagú egységek tagjai voltak eredményesek. A SZIT-ben elért eredmény nem csak arra volt hatással, hogy az adott egyén mások reakcióját milyen sikerességgel tudta bejósolni, hanem arra is, hogy milyen sikerességgel jósolták be mások az adott személy affektív válaszait. A predikciós sikerességben jelentős nemi különbségek is megmutatkoztak, a lányok sokkal hatékonyabban jósolták be a szociometriailag közelebb álló társaik válaszait, mint a fiúk.
Megbeszélés: Eredményeink szerint a tanulók predikciós hatékonyságát leginkább a szociomet-

riai helyzet és a szociális intelligencia befolyásolta. Ugyanakkor az is megfigyelhető, hogy - legalábbis a vizsgált életkorban - a lányok predikciós hatékonysága felülmúlja a fiúkét, különösen a közel álló társak (barátok) vonatkozásában. Megfigyeléseink összhangban állnak azokkal az elképzelésekkel, melyek szerint mások mentális, elsősorban affektív állapotainak és viselkedésének bejóslása nem csupán szituatív meghatározók (társas kapcsolatok, szociometriai helyzet) függvénye, hanem létezhet egy olyan kognitív képesség is, melynek funkciója, hogy a társas hatékonyságot a társas térben megjelenő történések elővételezésével segítse.

Kulcsszavak: szociális intelligencia, szociometriai helyzet, affektív előrejelzés, viselkedéses előrejelzés

A bevándorlócsoporton belüli versengés mintázatai és az akkulturáció formái közti kapcsolat vizsgálata

TE14_EA05

Büki Noémi - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet
Fülöp Márta - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, MTA TTK KPI

A migrációs szakirodalom alapján a bevándorló csoportok közötti versengéshez képest (pl. Zagefka és mtsai, 2007; Jackson és Essess, 2000) keveset tudunk a bevándorlócsoporton belüli versengésről. Az a kérdés pedig szinte feltáratlan, hogy milyen szerepe lehet a bevándorlócsoporton belüli konstruktív és destruktív versengésnek (Fülöp, 2008) az akkulturációs stratégiák (Berry, 2002) és az interkulturális alkalmazkodási kimenetelek (pszichológiai és szociokulturális alkalmazkodás, Ward, 2001) alakulásában. A kapcsolat jellegére csak az indirekten ide köthető vizsgálatokból (pl. Grzymała-Kozłowska, 2005; Padilla, 2006; McGrath, 2010) illetve a jelen kutatás korábban bemutatott eredményeiből (Büki és Fülöp, 2012) következtethetünk. Utóbbiak arra utalnak, hogy a bevándorlócsoporton belüli konstruktív és destruktív versengés eltérő mértékben segítheti vagy hátráltathatja a fogadó országba való beilleszkedést attól függően, hogy melyik akkulturációs stratégia (Berry, 2002) használatához viszi közelebb a bevándorlókat. Mindemellett újabb kutatások arra utalnak, hogy az akkulturációs jelenségek területspecifikusak (pl. Leu és mtsai, 2010; Miller, 2010) – pl. ugyanazon személy viselkedésében életterületenként eltérő mértékben érvényesülhetnek a saját eredeti kultúra és az új fogadókultúra elemei. Ez alapján úgy véltük, hogy az életterületenkénti elemzést az akkulturáció és a versengés közti kapcsolat vizsgálatába is érdemes bevonni.

Vizsgálatunkban feltételeztük, hogy a különböző életterületeken (pl. munka, párszerzés):

(1) eltérő mértékben jelenik meg a konstruktív és a destruktív versengés a migránscsoporton belül

(2) jól definiálható eltérések azonosíthatók a versengés konstruktív vagy destruktív volta és az akkulturációs stratégiák és alkalmazkodási kimenetelek összefüggései között.

A jelen vizsgálat elővizsgálat egy nagyobb kutatáshoz, melynek során Magyarországon élő brazilok körében vizsgáljuk majd az akkulturáció és a versengés kapcsolatát. Mivel a magyar brazil közösség kis létszámú, úgy döntöttünk, az elővizsgálatba más országokban élő bevándorlókat vonunk be. Kvalitatív, félig strukturált interjúkat készítettünk portugálul, a Skype szoftverrel 10 brazil bevándorlóval (3 férfi, 7 nő; átlagéletkor: 36,4 év; 7 országból), akik legalább 1 (átlagosan 4,9) éve éltek Brazílián kívül.

A tartalomelemzés eredményei alátámasztották első feltételezésünket: az életterületek nagy részén a destruktív versengési helyzetek voltak túlsúlyban a migránscsoporton belüli versengés

esetén. Emellett a konstruktív és destruktív versengés és az akkulturációs stratégiák és alkalmazkodási kimenetelek közti összefüggések esetén is találtunk eltéréseket a területek mentén, melyeket az előadás során tárgyalunk részletesebben.

Kulcsszavak: versengés, akkulturáció, kvalitatív interjú

Milyen feltételek szükségesek a destruktív versengés elkerüléséhez?

TE14_EA47

Fülöp Márta - MTA TTK KPI, ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Takács Szabolcs - KRE BTK Pszichológiai Intézet

A versengési folyamatok konstruktív és destruktív mintázatainak a fogalma először a múlt század kilencvenes éveiben jelent meg a szociálpszichológiai szakirodalomban (Fülöp, 1992). Azóta számos vizsgálat született, amely arra kívánt választ kapni, hogy milyen egyéni, szituatív, kulturális feltételei vannak annak, hogy egy versengési folyamat/kapcsolat konstruktív lehessen (szolgálja a versengésben résztvevők, tanulását, fejlődését, cél-elérését, ezzel a csoport és a közösség fejlődését) (például Ryckman, et al, 1996; Tjosvold és mtsai, 2003; Orosz és mtsai, 2012, Fülöp, 2008, 2009, 2010).
Az itt bemutatott vizsgálatban a Kritikus Incidens Technika (Flanagan, 1954) segítségével összesen 432 versengést magába foglaló valós esemény leírását elemeztük. A technika lényege, hogy azt kéri a válaszadótól, hogy egy meghatározott szempontnak megfelelő történetet írjon le, a lehető legnagyobb részletességgel, majd válaszoljon meg egy Likert-skála segítségével, a szituáció és a felek közötti kapcsolat jellemzőire vonatkozó állítás-sort.
A 23 változóra vonatkozóan főkomponens elemzést végeztünk és ezek alapján négy megfelelő Cronbach-alfával rendelkező skálát tudtunk megalkotni: 1. az egymás közötti viszony; 2. a motiváció; 3. a szabályok betartása; 4. a versengés élvezetessége (a stressz jellege) skálákat. Ezek a skálák több al-dimenzióból tevődtek össze. A skálák és az egyes vizsgált dimenziók korrelációit vizsgálva, majd útelemzést végezve feltárult, hogy melyek azok a versengés szituatív/strukturális és kapcsolati/folyamat jellemzői, amelyek fenntartják, illetve veszélyeztetik a versengés konstruktivitását, és amelyek mentén megfelelő intervenciót alkalmazva elkerülhető a destruktív versengés.

Kulcsszavak: konstruktív és destruktív versengés, Kritikus Incidens Technika, interperszonális kapcsolat, motiváció, szabálytartás

Teszt témakör (TE15)

Mi van az ablakban? (Egy nagyon nagy létszámú alkalmasságvizsgálat módszertana, tanulságai és eredményei)

TE15_EA46

Klein Balázs - Testar Kft
Klein Sándor - SHL Hungary Kft
Petró Csilla - Közigazgatási és Igazságügyi Hivatal
Batár Cserna Zsolt - Közigazgatási és Igazságügyi Hivatal

Magyarország Kormánya a Jó Állam kialakítása érdekében célul tűzte ki a széttagolt területi közigazgatási szervezetrendszer egységesítését és az integrált ügyfélszolgálati irodák hálózatának kiépítését (az egyablakos ügyintézési rendszer kialakítását körülbelül 300 Kormányablakkal). Ettől a Kormány tervei szerint az államigazgatás költséghatékonyabbá és összefogottabbá, az ügyintézés egyszerűbbé és magas színvonalúvá fog válni.
A Kormányablakok felállítását megelőzően történik az ügyfélszolgálati munkatársak toborzása és kiválasztása. Az eljárás során kiválasztandó kormányablak ügyfélszolgálati munkatársaknak 2013 végére képesnek kell lenniük a Kormányablakok komplex feladatainak kiváló ellátására.
A legmegfelelőbb munkatársak megtalálása érdekében az NKI által egy közbeszerzési eljárás került kiírásra, melyet az SHL Hungary Kft nyert meg.
A kiválasztási eljárás több részből áll:
- először a pályázatok formai és tartalmi szűrése történik,
- majd a pályázók egy kompetencia tesztet töltenek ki az interneten,
- ezután az eljárás következő lépése egy személyes interjú,
- végül a kiválasztási eljárás utolsó szakasza a továbbképzés.

A kiválasztási folyamatban országos szinten hozzávetőlegesen 15 000 ember vesz részt.
Az SHL az NKI-val közösen – külön erre a projektre – egy normatív és ipszatív kérdéseket kombináló kompetenciakérdőívet és több összehasonlító profilból álló komplex jelentést dolgozott ki a PeopleTest online tesztplatformra.
Előadásunkban ennek a folyamatnak a módszertanát, tanulságait és eredményeit mutatjuk be.

Kulcsszavak: kiválasztás, alkalmasságvizsgálat, módszertan, online, internet, teszt, kérdőív, kompetencia, interjú, képzés, államigazgatás

Mérlegen a család: a családészlelés- és működés kérdőíves mérhetősége

TE15_EA44

Reinhardt Melinda - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Vargha András - KRE BTK Pszichológiai Intézet, ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Az előadás egy átfogó, az ún. mentális egészség kontinuum-modelljének (mental health continuum model, Keyes, 2002, 2005; Keyes és Haidt, 2002) hazai adaptálását célzó kutatás családészleléssel kapcsolatos részére fókuszál. A mentális egészség vizsgálatát ebben a modellben olyan társas tényezőkkel hoztuk összefüggésbe, mint a pszichoszociális funkcionálás, a családi működés és a szabadidő felhasználásának módozatai. Több évtizedre visszamenően, konzisztensen azt jelzik a kutatások (pl. Gohm, 1998; McMunn, 2001; Diener és Seligman, 2002; Brown, 2004; Diener és Diener, 2008), hogy a családi élet az élettel való elégedettség legfonto-

sabb meghatározó faktorai közé tartozik, így a család működésének sajátosságai a szubjektív jóllét fontos mozaikdarabkáit adják.
Vizsgálatunkban 394 serdülő és szülő páros töltötte ki azt a tesztcsomagot, mely többek között a család percepciójára és az egyéni szintű szubjektív jóllétre vonatkozó kérdéseket tartalmazta. Az előbbi konstruktum felmérésére a Családészlelés Skálát (Tiffin, Kaplan és Place, 2011) és a Komplex Család Kérdőívet (Csíkszentmihályi, Rathunde és Whalen, 2010), az utóbbi terület feltérképezésére a Mentális Egészség Kontinuum Skála rövidített változatát (Keyes, 2006, 2008; Lamers, Westerhof, Bohlmeijer, Klooster és Keyes, 2011), illetve a Cantril-létrát (Cantril, 1965) használtuk fel. Mind a Családészlelés Skála, mind a Mentális Egészség Kontinuum Skála először került alkalmazásra magyar serdülő és felnőtt mintán. Mindkét mérőeszköz kiváló pszichometriai mutatókkal rendelkezik a hazai eredmények alapján is. Az előadás célja az újonnan bevezetett Családészlelés Skála rövid bemutatása (felépítés, faktorstruktúra, skálák tartalma, speciális indexek, reliabilitási és validitási adatok, alapstatisztikák) és az összetartozó mintákon alapuló vizsgálat családpercepcióval kapcsolatos főbb eredményeinek ismertetése, kiemelten az érzelmi, a pszichológiai és a társas jóllét, azaz a mentális egészség összetettebb felfogása tükrében.

Kulcsszavak: családészlelés, családműködés, kérdőíves mérés, Családészlelés Skála, mentális egészség, élettel való elégedettség

Munkahelyi egészségmagatartás fejlesztő program a Szondi teszt tükrében

TE15_EA49

Bukta Tünde - Magyar Honvédség Logisztikai Ellátó Központ

A pszichoszomatikus tünetek gyakoriságát a munkahelyi stressz egyik legfontosabb indikátoraként értelmezik. Minden pszichológiai és szociális jellemző, amely a stressz tartósságát eredményezi, potenciálisan hozzájárul különböző betegségek kialakulásához.
A Magyar Honvédség egyik alakulatának Egészségügyi Központjában segítséget kérő dolgozóknál azt a megfigyelést tettem, hogy a mozgásszervi megbetegedés során fizioterápiás és fizikoterápiás segítségnyújtást veszik igénybe a betegek, inkább a fizikális állapotjavításban bíznak. A túlsúlyos betegek a pszichológiai támogatást veszik igénybe, a személyes támaszkeresésben, az emberi kapcsolatban bíznak. A 6 hónapos egészségmagatartás fejlesztő program során döntöttem arról, hogy megvizsgálom a két csoportot Szondi teszt segítségével, mert eltérő magatartást, eltérő motivációt, s eltérő kapcsolódási formákat mutattak a résztvevők.
Arra kerestem a választ, hogy a segítségkérés különböző formái kiválasztásának és elfogadásának okát, magyarázatát megtalálom-e a két csoport ösztönképletében. Arra kívántam választ kapni, hogy a Szondi által ránk hagyott munkamódszer hozzájárul-e a túlsúly és a mozgásszervi panaszok pszichoszomatikájának megismeréséhez, s célom a betegségekben szerepet játszó a családi tudattalan által meghatározott közös ösztönfeszültségek feltárása volt.
A csoportos ösztönosztály tekintetében mindkét vizsgálati csoport a Phy- ösztönosztályba tartozik. Ugyanazt a tengelyt mozgatják intenzíven, ugyanazon adják ki a legtöbb képletet. Túlsúlyosok esetében 3 ösztönosztályban kevés feszültség van, 1 ösztönosztály van jelentős feszültségcsökkenés nélkül. Mozgásszervi csoportnál három ösztönosztály érintett, kevesebb szelep működik. Az irányfeszültségi hányados mindkét csoport esetében a normál övezetbe tartozik, míg mindkét csoport enyhén emelkedett tüneti százalékkal rendelkezik, a belső feszültség túlsúlyos csoportnál magasabb. Vizsgálat egyik kiemelendő eredménye, hogy a két csoport agresszióke-

zelésben és indulati életben tér el. A mozgásszervi betegeknél, mivel a csoport nagy része nőkből áll, úgy tűnik, hogy a nemi azonosulásukkal lenne probléma, mintha ellenazonosulásban lennének. Apával azonosulnak, kevésbé jelenik meg a náluk a női befogadás. A túlsúlyos csoport tagjai ezzel szemben főként női képet mutatnak.
A mozgásszervi csoport tagjai az érzéseiket nem tudják megélni, szeretet-gyűlölet mentén élik meg feszültségeiket. Indulataikat átfolyatják, szuperegojuk fejletlen. Nem tudják valójában, hogy mi a konfliktusuk, elkerülők, nem alkalmazkodnak. A túlsúlyos csoportra viszont a másokhoz való túlzott alkalmazkodás, a saját igények elfojtása jellemző, viszont ők azt nem tudják felismerni, hogy a szeretet kielégítésre az evés rítusát használják.
Korábbi vizsgálataimra alapozva, azt feltételeztem, hogy a pszichoszomatikus betegségek kialakulásának hátterében az egyén szorongásai, feszültségkezelésének hiányosságai állnak, s ezt a jelen vizsgálat eredménye is alátámasztotta.

Kulcsszavak: Egészségmagatartás, Szondi teszt, pszichoszomatikus betegség

Mesék változása, fennmaradása - az emberiség fejlődése, fennmaradása

TE15_EA45

Juhász László - e-pakk Bt.

Célom annak bizonyítása, hogy a népmesék tartalmi és szerkezeti változásai az emberiség egyetemes gondolkodását tükrözik, fejlődésének kulcsai. Feltevéseimet interkulturális kutatásaim eredményeivel, direkt és indirekt módszerekkel bizonyítom. Ennek során felhasználom V. J. Propp orosz varázsmesék morfológiai elemzéséhez készített módszerét. Hipotéziseim interkulturális igazolásához négy népmesét, két bibliai történetet, valamint egy, dr. David Walsh kísérletén alapuló rövidfilmet használok fel. A mesék között az európai kultúrkörhöz tartozó két műmeséből keletkezett népmese található: Piroska és a farkas, A farkas és a hét kecskegida; Pápua Új-Guineából származó két népmese: Az ördögember meg a kislány és a Hogyan lett békés a mi falunk?; és két bibliai történet: A bűneset és Lót lányainak bűne. Utóbbi három mese megfelel a mítosz meghatározási feltételeinek. Emiatt műfajuk nem határozható meg egyértelműen. A mesék az archetípusok megjelenési formái, mert tartalmazzák a minden emberre jellemző egyetemes szükségleteket, motivációkat, szemléleti, magatartási, gondolkodási és viselkedési módokat. Ezek közé tartozik a reaktancia, a tiltással, a szabad akarat korlátozásával szembeni ellenállás. Az egyéni, a társadalmi fejlődéshez, változásokhoz a tiltásokat meg kell szegni! A valódi népmesék, a varázs- és tündérmesék, egyes tanítómesék illetve a bibliai történetek közös tartalmi és szerkezeti része a tiltás és megszegése. (Utóbbit V. J. Propp határozta meg az orosz varázsmesék morfológiai elemzése során.) A tiltás hiányállapotot okoz, szükségletteremtő, amely motivál minket a szükséglet kielégítésére és a célirányos viselkedés szabályozására. Így születik meg a szükségletből a motiváció. A tiltás megszegése nélkülözhetetlen a fejlődéshez és a fennmaradáshoz. Lót lányainak vérfertőző bűne erről is szól. A fenti műmesék népmesévé történő átalakulása is ezt tükrözi. Hiányzott belőlük vagy valamelyik változatukból a tiltás, emiatt nem jött létre szükséglet, sem pedig motiváció. A népi gondolkodás visszahelyezte ezt a cselekményt, gondolkodási tartalmat és szemléleti módot, emiatt a műmesék szerkezete és tartalma is megváltozott. Ezután ezek a változatok terjedtek el. Az előadáshoz kiválasztott pápua népmesék egyikében a tiltás megszegése pozitív kulturális és erkölcsi változást eredményezett. A tiltás és megszegése segíti még az introjektált és identifikált szabályozás kialakulását, erről szól a kisfilm. A reaktancia elvének érvényesülése nélkül nem maradnak fent egyes mesetípusok,

mesék, nincs emberi, társadalmi, erkölcsi fejlődés és haladás. A reaktancia következményeit az Aranybulla és Magyarország Alaptörvénye is tartalmazza.

Kulcsszavak: Aranybulla, alaptörvény, archetípus, direkt, ellenállás, fejlődés, indirekt, identifikált, introjektált szabályozás, morfológia, reaktancia, szabad akarat, tanítómese, tündérmese, varázsmese

Kognitív pszichológia témakör (TE16)

Szó- és szabálytanulás időseknél és fiataloknál

TE16_EA57

Polonyi Tünde - Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézet
Gnandt Márk - Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézet
Abari Kálmán - Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézet
Nagy Anikó - Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézet
Sántha Judit - Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézet
Pék Győző - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Az idegennyelv-tanulás kezdeti szakaszának vizsgálata érdekében digitalizált rajzokból álló készletet alkalmaztunk, melyben 20 állat diádikus párokban végez 10 cselekvést. Az állatneveket és a cselekvéseket kombinálva nagyszámú jelenet hozható létre. Vizsgálatunkban fiatal felnőttek és idős személyek vettek részt. A vizsgálat tréning szakaszában a lexikai és nyelvtani tanulás egyszerre mehetett végbe: állatneveket, cselekvéseket, anyanyelvre jellemző, illetve nem jellemző morfoszintaktikai szabályokat (tárgyeset- és nyelvtani nem-szabály) lehetett elsajátítani úgy, hogy a vizsgálati személyek nem kaptak explicit információt a nyelvről, minden ismeretet a bemutatott képekből és az azokhoz tartozó mondatokból kellett kinyerniük. A vizsgálat több napot vett igénybe. Az idős csoportunkban az elvégzendő feladat egy könnyített verzióját alkalmaztuk. A szókincs elsajátítását egy kép-szó társítási feladattal vizsgáltuk, a szabályok észrevételét egy kép-mondat társítási feladat vagy egy nyelvtani helyességet vizsgáló feladat, illetve egy rövid interjú ellenőrizte. Vizsgálatunk célja annak feltérképezése volt, hogy egy nyelv mely aspektusait tudják az idősek, a fiatalokhoz viszonyítva is sikeresen elsajátítani a nyelvtanulási folyamat elején.

Bár a fiatal résztvevők sikeresebbnek bizonyultak minden feladatban, eredményeink alapján a hatékony szótanulási mechanizmusok érett korban is hozzáférhetők maradhatnak. A könnyített verzió esetén az idős kísérleti személyek felismerési feladatban nyújtott teljesítménye közelít a fiatalok teljesítményéhez. A nyelvtan tanulása a vizsgálati személyeinknek (időseknek és fiataloknak egyaránt) nagyobb nehézségeket okozott, mint a szavak elsajátítása.

Kulcsszavak: idegennyelv-tanulás, mesterséges nyelv, lexikai tanulás, grammatikai tanulás, időskori nyelvtanulás

Az időskori szellemi hanyatlás korai szűrésének és prevenciójának számítógépes lehetőségei

TE16_EA25

Szita Bernadett - SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika
Sirály Enikő - SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika
Kovács Vivienne - SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika
Szabó Ádám - SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika
Rácz Kata - SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika
Csukly Gábor - SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika

Háttér: Közismert tény, hogy a világ népessége rohamosan öregszik; az időskorral járó egészségügyi és pszichoszociális problémák jelentősége ezért növekedni fog. A korral járó szellemi hanyatlás az egyik központi kérdés az időskor specifikus problémáinak tekintetében. Míg korábban a mentális leépüléssel kapcsolatban szinte kizárólag a biológiai prediszponáló tényezőkkel kapcsolatos kutatások domináltak, mára előtérbe kerültek azok a megközelítések, amelyek a folyamatban részt vevő életmódbeli faktorokat vizsgálják. Egyre több kutatási eredmény szól amellett, hogy a rendszeresen végzett szellemi tevékenységek csökkentik a demencia kialakulásának esélyét, illetve már meglévő enyhe kognitív zavar esetén a tünetek súlyosbodását. A jelenség hátterében a neurális plaszticitás áll; mivel az agy az élet valamennyi szakaszában plasztikus, tanulási tapasztalatok révén új neuron kapcsolatokat képes létrehozni idősebb korban is. A szellemi képességek tréningezésének szélesebb közönséget elérő formája lehet az erre a célra kidolgozott számítógépes játékok használata. Célkitűzések: A kutatás célja olyan számítógépes játékok fejlesztése volt, amelyek alkalmasak a demencia korai jeleinek szűrésére, hosszú távú használatuk pedig lassíthatná a kognitív funkciók romlását. A kutatás első fázisa a számítógépes játékok standardizált, széles körben használt neuropszichológiai tesztekkel történő validálása volt. Módszer: A vizsgálatban eddig 48, 52 és 95 éves kor közötti személy vett részt. A mintát a SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika ambuláns betegei, valamint a Gaudiopolis Evangélikus Szeretetház lakói adták. A kutatásban használt neuropszichológiai tesztbattéria az Addenbrooke-féle Kognitív Vizsgálatot, a Rey Auditoros Verbális Tanulási Tesztet és a Trail Making Tesztet foglalta magába. A számítógépes játékok az időskoriban leghamarabb romló kognitív képességek: a figyelem, a rövid távú memória, végrehajtó funkciók, vizuospaciális és nyelvi képességek használatát igényelték, és az azokon elért teljesítményt mérték. Eredmények: Az alkalmazott játékokon elért teljesítmények összehasonlításakor a válasz latencia, illetve nehezedő pályák esetén, az egyes nehézségi fokok megoldása jelentette, amelyek alapján szignifikáns korrelációkat találtunk az egyes neuropszichológiai tesztek, valamint az azonos kognitív domaint (figyelem, memória, végrehajtó funkciók) vizsgáló játékokon elért eredmények között. Következtetések: Bár az alacsony mintaelemszám miatt csak óvatos következtetéseket vonhatunk le; az eredmények arra utalnak, hogy a kutatásban használt számítógépes játékok alkalmasak a romló kognitív folyamatok detektálására idős korban, még ha a hagyományos neuropszicholgiai teszteket és az orvosi vizsgálatot nem is helyettesíthetik. A kutatás további szakaszában pedig alkalmasak lehetnek a kognitív funkciókban bekövetkező változások monitorozására, preventív illetve fejlesztő hatásaik utánkövetésére.

Kulcsszavak: öregedés, demencia, enyhe kognitív zavar, neuropszichológia, számítógép

Új kandidáns gének a kognitív funkciók genetikai hátterének kutatásában

TE16_EA60

Székely Anna - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Katonai Enikő Rózsa - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Kótyuk Eszter - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Sasvári-Székely Mária - SE Orvosi Vegytani, Molekuláris Biológiai és Pathobiokémiai Intézet

Kurrens kutatási eredmények szerint az inzulin hiánnyal vagy rezisztenciával járó cukorbetegségre jellemző, hogy a betegségben a központi idegrendszer is érintett (Wrighten, 2008). Mind a glukóz, mind pedig az inzulin fontos szabályozója a kognitív folyamatoknak is. A szabályozó mechanizmus felborulása kognitív deficithez vezethet. Különösen a hippokampusz érintett agyi terület, mely a tanulási és emlékezési folyamatok központja. A nem kezelt cukorbetegek mindennapi életében ez ugyan nem okoz súlyos problémákat, de meggyorsítja a központi idegrendszer leépülését. Kutatási eredmények tanulsága szerint a cukorbetegek egyes kognitív tesztekben az azonos korú egészségesek alatt teljesítenek, továbbá magasabb körükben az Alzheimer kór előfordulása (Arvanitakis, 2004). Korábbi vizsgálatainkban diabeteszes patkányok egyes agyi területeinek génexpressziós mintázatát hasonlítottuk össze kontrol állatokéval (Abdul et al, 2012). A legjelentősebb eltéréseket a hippokampusz területén találtuk.
Feltételezve, hogy ezen gének működése az öregedés során romló kognitív működést befolyásolhatja, tanulmányunkban több száz különböző korú személy kognitív teljesítményének genetikai összetevőit vizsgáltuk. A kiválasztott géneket eddig még nem vizsgálták kognitív vonatkozásban, lehetséges funkciójukra azonban diabetesszel kapcsolatos korábbi állatkísérleteink adnak alapot. A célból, hogy maximalizáljuk asszociáció-elemzéseink találati arányát, valamenynyi kandidáns génen számos polimorfizmust megvizsgáltunk. A genotipizáláshoz nem invazív DNS mintákat és nagy hatékonyságú open-array rendszert használtunk. Az eredmények feldolgozása folyamatban van.
Ezek a vizsgálatok a kognitív működés, különösen egyes időskori funkciók leromlásával kapcsolatos öröklött faktorok mélyebb megérését teszik lehetővé.
Jelen munkát az OTKA K 81466, az OTKA K 83766 és az Aktív Pszichológia Alapítvány támogatta.

Kulcsszavak: pszichogenetika, asszociációelemzés, kognitív funkciók, időskori kognitív funkciók

Tematikus poszterműhelyek

Az evészavarok és testképzavarok horizontja: speciális életkori és etnikai csoportok

PM01

Szervező: **Szabó Pál -** Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Czeglédi Edit -** Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet

Az evészavarok (EZ) gyakori, jellegzetesen serdülő és fiatal nőket érintő betegségek, amelyek időnként veszélyes és irreverzibilis testi szövődményekkel járnak, magas a pszichiátriai komorbiditásuk. Az EZ-nak számos biológiai, pszichológiai és szociokulturális szinten ható hajlamosító, kiváltó vagy fenntartó tényezői vannak, amelyek az egyénre, a családra vagy a közgondolkodásra hatnak. A jelen szimpózium keretében arról lesz szó, milyen rizikó tényezők lehetnek jelen speciális életkori és etnikai csoportokban.
EZ-ra hajlamosító tényezők már a terhesség alatt és a szülés után is jelentkezhetnek az anyánál és a megszületendő gyermeknél is. Ezt befolyásolhatja a kötődés, illetve a csecsemő és kisgyermek táplálásának a módja. A gyermek táplálása különbözhet az etnikai csoportok függvényében. A serdülőkor továbbra is az EZ-ok kialakulásának a legfontosabb időszaka, így a hatékonyabb prevenció és kezelés céljából ezen életkor vizsgálata továbbra is kívánatos.

Kulcsszavak: evészavarok, testképzavarok, terhesség, korai táplálási szokások, szülői bánásmód, etnikai vonatkozások, pszichiátriai komorbiditás, serdülőkor

Poszterek

Egészségmagatartás és testhez, évéshez való viszonyulás terhesek körében

Lukács-Márton Réka - Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem
Szabó Pál - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

A gyermekvárás időszakában a nők mind testileg, mind lelkileg érzékenyebbek. A várandósság jelei, amelyek a test alakjának gyökeres változását hozzák magukkal, gyakran negatív érzéseket keltenek a kismamában. Az önértékelési problémákkal, testképzavarral, örökös elégedetlenséggel küzdő nők számára a terhesség ideje kész rémálom lehet, ezért kiemelten fontos, hogy időben szakemberhez forduljanak.
A vizsgálat célja: a magyarországi, valamint az erdélyi kismamák egészségmagatartásának, testi és evési attitűdjeinek vizsgálata.
Vizsgálati minta: Összesen 240 (erdélyi és magyarországi) kismama vett részt a keresztmetszeti kutatásban.
Eredmények: A vizsgálati személyek 48,8%-a hetente sportol a következő célokból: 7,9% fogyni szeretne, 21,7%-a pedig a testalkata miatt elégedetlen. 36,7% nagyon aggódik, hogy nem tudja majd leadni a terhesség alatt felszedett kilókat. A minta 2,9%-a napi gyakorisággal 4,2%-a pedig gyakran meghánytatja magát, ami nem függ össze a terhesség alatti hányással. A kismamák

80%-a odafigyel a terhesség alatti táplálkozásra, 98,8% nem cigarettázik.
Következtetés: Az általunk vizsgált minta kérdőíves válaszainak elemzése alapján a testsúlycsökkentő viselkedések és a testalakkal kapcsolatos aggodalmak viszonylag gyakran fordulnak elő a terhesség alatt is. Ezek felismerésére és megelőzésére, illetve kezelésére a terhesgondozás és a védőnői tevékenység során fokozott figyelmet kell fordítani.

Kulcsszavak: Egészségmagatartás, evési attitűdök, testi attitűdök, terhesség

Szülői attitűdök, hiedelmek és a gyermek táplálásának gyakorlata

Csabai Krisztina - PPKE BTK Pszichológiai Intézet; DE Pszichológiai Intézet
Lantos Katalin - SZTE Egészségtudományi és Szociális Képzési Kar;
DE Pszichológiai Intézet
Szabó Pál - DE Pszichológiai Intézet

A jó anya táplál, a jó gyermek gyarapodik – általános emberi vélekedés szerint a gyermek súlya egyfajta referencia az anyai gondoskodás minőségéről. A gyermekkori elhízás azonban már nem csupán az USA-ban okoz gondot, hanem Európában is. A szülők központi szerepet játszanak a családi étkezési szokásainak formálásában: az etetési attitűd és gyakorlat meghatározza, hogy a szülők milyen ételeket kínálnak a gyereknek, hogyan időzítik az étkezést, a táplálék mennyiségét, hogy milyen viszonyban áll a fő étkezés és a nassolás, valamint ők alapozzák meg az étkezések érzelmi hangulatát is. Az evés, táplálás területén jól kimutathatók azok az anyai magatartásminták, melyek befolyással lehetnek a gyermek testsúlyára. Magyarországon eddig nem volt elérhető olyan mérőeszköz, amellyel az anyai táplálás során megjelenő attitűdöket, hiedelmeket és ennek gyakorlatát vizsgálni lehetett volna. Célunk a Táplálási Szokások Kérdőívének (CFQ - Child Feeding Questionnaire, Birch és mtsai, 2001; Csabai és Lantos, 2012) validálási folyamatának bemutatása. A gyermekkori kövérség etiológiájának felvázolása, a környezeti faktorok azonosítása.
MÓDSZER: A kérdőíves vizsgálatban 267 anya vett részt, 41%-a a kitöltőknek a fővárosban él, a többi kitöltő vidéki nagyvárosban, ill. faluban. A CFQ magyarországi alkalmazhatóságának érdekében a faktoranalízissel elkülönített hét faktort – szülői felelősségérzet, szülő észlelt testsúlya, gyermek észlelt testsúlya, aggodalmaskodás a gyermek testsúlya miatt, korlátozás, nyomásgyakorlás, monitorozás – összefüggésbe hoztuk az anya kontrolligényével (Internal-External Locus of Control Scale, Rotter, 1966), és kötődési reprezentációjával (Attachment Style Quest., Feeney és Noller, 1994; Hámori 2012).
EREDMÉNYEK: Eredményeink szerint a gyermek testsúlyára befolyással van a gyermek lakóhelye, anyai táplálás gyakorlata, az anyai kontroll, és a gyermek testsúlyának anyai észlelése.
KÖVETKEZTETÉSEK: A gyermekkori elhízás kialakulásában amellett, hogy a szülők közvetlen megjegyzései gyermekük külsejével és alakjával kapcsolatban a gyermekkori evészavarok megjelenésére befolyással lehet, a táplálási gyakorlat is nagy mértékben meghatározó.

Kulcsszavak: táplálás, elhízás, kontrollhely, kötődési reprezentáció

Gyermekkori elhízás összefüggései a szülői gondoskodás és táplálás gyakorlatával magyar és cigány családokban

Csabai Krisztina - PPKE BTK Pszichológiai Intézet
Szernyi Julianna - PPKE BTK Pszichológiai Intézet
Szabó Pál - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

A cigányság a legnagyobb kisebbség ma Magyarországon, igen nagy hányaduk halmozottan hátrányos helyzetű, bár jelentősek a regionális különbségek. Hazai felmérések szerint a cigány gyerekek között sok az elhízott, de ennek nem a többségi társadalomra jellemző jó vagy jobb anyagi körülmény az oka. A cigányság étkezéséhez, ételhez való viszonya jelentősen eltér a többségi társadalométól, ismerik az egészséges táplálkozás alapelveit, de nem követik. Az elhízás összefügg az életkorral, a nemmel, biológiai és környezeti faktorokkal, melyekre befolyással vannak az etnikai, családi, tényezők, ezen kívül a gazdasági és szociális adottságok, étkezési és életmódi szokások is, mivel a környezeti hatások főként a család szintjén jutnak érvényre elhízás tekintetében.
MÓDSZER: A vizsgálatban 120 fő vett részt: 60 fő saját nyilatkozat alapján cigány származású, 60 magyar származású volt. Mindkét csoportban anya-gyerek párokat vizsgáltunk. Kíváncsiak voltunk a család szocioökonómiai státuszára, a szülői bánásmód minőségére (H-PBI, Parental Bonding Instrument, Tóth és Gervai, 1999) és a szülői táplálás gyakorlatára (CFQ – Child Feeding Questionnaire, Birch 2001, magyarul: Csabai és Lantos, 2013), illetve a változók közötti összefüggésekre.
EREDMÉNYEK: Eredményeink szerint a gyermek testsúlyára befolyással van a család szocioökonómiai státusa, az anyai iskolázottság, az etnikum, anyai táplálás gyakorlata.
KÖVETKEZTETÉSEK: A táplálás kedvezőtlen hatását ellensúlyozni lehetne megfelelő tájékoztatással a cigányság körében, melyek célja az egészséges táplálás kialakítása mind a gyermekben, mind a családokban. Ennek az elhízás következtében kialakuló betegségek megelőzésében kulcsfontosságú szerepe van.

Kulcsszavak: cigányság, szocioökonómiai státusz, gyermek táplálása, elhízás, szülői bánásmód

Evészavarok és pszichiátriai komorbiditás serdülő korosztályban

Végh Viktória - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet
Ludányi Balázs - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet
Szabó Pál - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

Az evészavarok (EZ) gyakran járnak együtt pszichiátriai betegségekkel. A pszichiátriai kórképek közül az anorexia nervosa mortalitása a legnagyobb. A betegek életét az öngyilkossági veszély mellett szomatikus szövődmények is veszélyeztetik (pl. a gyomor vagy a nyelőcső sérülése, pancreatitis, a szívműködés zavara, újratáplálási szindróma). Célkitűzés: az EZ és az egészségkárosodás kapcsolatának elemzése középiskolás tanulókat vizsgálva. Módszerek: Az EZ meghatározására antropometriai és menstruációra vonatkozó kérdések mellett az Evési Attitűdök Tesztje rövid változata (EAT; Garner és Garfinkel, 1979) és az Evészavar Súlyossági Skála (EBSS; Yager és mtsai, 1987) szolgált. Az egészségkárosodást az Általános Egészségi Kérdőív (General Health Questionnaire, GHQ; Goldberg és Hillier, 1979) alskálái mutatták (Szomatikus tünetek, Szorongás és alvászavar, Szociális diszfunkció, Depresszió, Öngyilkossági gondolatok alskála). A kérdőíveket az Egyetem gyakorló gimnáziumában töltötték ki. A rész-

vétel önkéntes és anonim volt. Eredmények: 741 tanuló (311 fiú, 430 lány, 7-12. osztály) vett részt a vizsgálatban. A válaszolási arány 100% volt, a kérdőívek 98,9%-a volt értékelhető. Az evészavarral rendelkező lányok (n=11) 45,5%-ának (n=5) volt öngyilkosság gondolata, az öngyilkossági kísérlet gyakorisága pedig 9,1% volt közöttük. A fiúknál az EZ alacsony prevalenciája miatt nem értékeltük ezeket az adatokat. Az EAT-ban küszöb feletti pontszámot (>19 pont) elérő fiúk (n=8; 2,6%) és lányok (n=41; 9,7%) lényegesen gyakrabban számoltak be öngyilkossági kísérletről (a fiúk 12,5, a lányok 9,8%-a), mint az EZ-ral nem rendelkező kortársaik (fiúk 2,4%-a, lányok 1,6%-a). A GHQ Öngyilkossági gondolatok alskálája és az EAT összpontszáma között szignifikáns pozitív korreláció volt mindkét nemnél (fiúk: r = 0,285, p

Kulcsszavak: evészavarok, pszichiátriai komorbiditás, depresszió, szorongás, öngyilkossági veszély, Általános Egészségi Kérdőív, serdülőkor

Ezerszer ember: óvodás gyermek

PM02

Szervező: **Kolosai Nedda -** ELTE Tanító- és Óvóképző Kar
Diszkutáns: **F. Lassú Zsuzsanna -** ELTE Tanító- és Óvóképző Kar

A globalizáció világában, a kultúra átrendeződésével, a képi kultúra elterjedésével, az információhoz való hozzáférés átstrukturálódásával a felnőtt-gyermek kapcsolatrendszer és viszony modellje átalakulóban van. Posztmodern korunkban az egykor kikezdhetetlennek tűnt családi, óvodai, iskolai, általában a pedagógiai értékek relativizálódtak, felgyorsult élettempónk is azt a felfogást erősíti, hogy a klasszikus értelemben vett gyermeki fejlődés segítése, intézményes háttere már nem képes válaszolni azokra a komoly kihívásokra, amelyek érik. A kutatás elméleti keretrendszere szerint a nevelés világa, az óvodapedagógia akkor tud érdemben válaszolni a piac és a kor teremtette értékekre, akkor tud saját értékeket ezzel szemben felmutatni, ha e változó világban újraértelmezi a felnőtt-gyerek kapcsolatot, ha az óvodás gyermeket a maga értékén, a maga szubjektivitásában szemléli (Szabolcs, 2004).
A poszterműhely kereteiben az ELTE TÓK Neveléstudományi Tanszékének kutatóműhelyében született, a mindennapi pedagógiai gyakorlattal szoros kapcsolatban álló, azokra közvetlenül reflektáló kutatások közül hármat mutatunk meg, melyek alapszakos vagy MA szakos egyetemi hallgatók, leendő óvodapedagógusok izgalmas kutatásai az óvodáskorú gyermek kapcsolatainak világáról. Adott történeti térben és időben, hogyan, milyen változók mentén konstruálódik az óvodáskorú gyermek fogalma és jelentős kapcsolatai, mi a pszichológiai tudással megtámogatott pedagógiai munka mozgástere ebben a konstruálódási folyamatban? Kutatásunk fókuszában a mesehall-gatás, a mesét hallgató gyermek, a mesét mondó óvodapedagógus, azaz az óvodai mesélés kulcsfontosságú szerepe, valamint az óvodás barátság-értelmezése áll. A témákhoz való közelítésünk valamint vizsgálataink, felfogásunk szerint segítik újraértelmezni a felnőtt-gyerek kapcsolatot. Munkánkban egy olyan, a pszichológia tudományában új szemléletet érvényesítünk, amely lehetővé teszi, hogy a felnőtt és a gyermek kapcsolati világát ne normatív módon, hanem a társadalmi gyakorlat oldaláról közelítsük meg, az óvodáskorú gyermek társas kapcsolatait, kultúráját, saját értékén, a maga szubjektivitásában vizsgáljuk (Jenks, 1996). Kutatásunkban az óvodáskort olyan társadalmi képződménynek tekintjük, amely az emberi élet korai éveinek megértéséhez kínál értelmezési keretet.

Kulcsszavak: újraértelmezett felnőtt-gyerek kapcsolat, újraértelmezett óvodáskor, mesehallgatás, mesenézés, barátság

Poszterek

Ülj le közénk, mesélj - A képen látott és szóban hallott mese megértése óvodáskorban

Mahr Klaudia - ELTE Tanító- és Óvóképző Kar
Kolosai Nedda - ELTE Tanító- és Óvóképző Kar

A globalizáció világában, a kultúra átrendeződésével, a képi kultúra elterjedésével, az információhoz való hozzáférés átstrukturálódásával a felnőtt-gyermek kapcsolatrendszer és viszony évszázados modellje egy természetes átalakuláson megy keresztül (Szabolcs, 2004). Ebben az átalakuló kapcsolati rendszerben az óvodáskorú gyermekek egyre több időt töltenek olyan mesék társaságában és bűvöletében, melyet egy elektronikus eszköz közvetít számukra. Ezt a tényt pszichológusok félelmeiket felsorolva állapítják meg (például: Vekerdy, 1996; Ranschburg, 2006; Petzold és Ramin, 1998), ugyanakkor kevés kutatás mutatja meg hitelesen, hogy az óvodás gyermek szempontjából mi is a különbség a képen látott és a szóban hallott mesék befogadásában (például: Hüther, 2009).

Az óvodáskorú gyerekeknek alapvető szükségük van egy olyan világ megtapasztalására, melyben ők maguk hatékony cselekvők, aktív résztvevők, mégpedig a valós élet összefüggéseiben – azaz nem virtuálisan. Kutatásunkban a saját erőfeszítéseket igénylő tevékenységek közé soroljuk a mesehallgatást és az olvasást is, a mese nézését azonban nem. Rendkívül bonyolult szellemi teljesítményt kíván a hallott, illetve olvasott szöveg kódolása és képi jelekké alakítása (Hüther, 2009; Kádár, 2012).

A kutatás arra keresi a választ, vajon a mese cselekményének vizuális megjelenítése segíti vagy gátolja a történet lényegének és a történetrészek kapcsolatainak megértését 4-5 éves óvodás gyermekek esetében? A kutatásban egy nagyobb mintán, a szülőknek eljuttatott kérdőívek segítségével tájékozódtunk az óvodások mesenézési illetve mesehallgatási szokásairól, valamint Sindelar részképesség vizsgáló teszttel vizsgáltuk őket. A megelőző tájékozódások alapján kialakítottunk két 10 fős csoportot, melyekbe közel azonos mesehallgatási szokásokkal és képességszintekkel kerültek be a gyerekek. A vizsgálatban Bálint Ágnes: Mazsola és Tádé című meséjének Vigyük haza fejezetét használtuk. Az egyik csoport DVD filmen nézte meg, a másik csoportnak Mahr Klaudia óvodapedagógus hallgató fejből mesélte el a történetet, melynek megismerése után a csoportok minden tagja 14 különböző feladatot kapott. A feladatok mindegyike a történet lényegének és a történetrészek kapcsolatainak megértésére irányult.

Összefoglalóan elmondható, hogy minden feladatban jobban teljesítettek azok a gyerekek, akik a fejből, élőszóval elmondott mesét hallották. A képrendezés feladatban is hatékonyabbak voltak, melyben a DVD filmből felhasznált képeket kellett időrendi sorba állítaniuk. A vizsgálat megmutatta, hogy az élőszóban hallott mesének mind a történetvázát, mind a cselekményét a 4-5 éves gyermekek jobban megértik, hatékonyabban felidézik. További vizsgálatokat inspirál, vajon pontosan mivel éri el ezt a hatást a szóban hallott mese?

Kulcsszavak: mesehallgatás, mesenézés, képi kultúra, belső képteremtés

A mese mint az újraértelmezett felnőtt-gyerek kapcsolat

Könczei Anna - ELTE Tanító- és Óvóképző Kar
Kolosai Nedda - ELTE Tanító- és Óvóképző Kar

Kutatásunk fókuszában a mesehallgatás, a mesét hallgató gyermek, az óvodai mesélés kulcsfontosságú szerepe áll. Posztmodern korunkban az egykor kikezdhetetlennek tűnt családi, óvodai, iskolai, általában a pedagógiai értékek relativizálódtak, felgyorsult élettempónk is azt a felfogást erősíti, hogy a klasszikus értelemben vett gyermeki fejlődés segítése, intézményes háttere már nem képes válaszolni azokra a komoly kihívásokra, amelyek érik. A kutatás elméleti keretrendszere szerint az óvodapedagógia, a nevelés világa akkor tud érdemben válaszolni a piac és a kor teremtette értékekre, akkor tud saját értékeket ezzel szemben felmutatni, ha e változó világban újraértelmezi a felnőtt-gyerek kapcsolatot, ha az óvodás gyermeket a maga értékén, a maga szubjektivitásában szemléli (Szabolcs, 2004). Elméleti megközelítésünkben a mesehallgatást, mint képteremtő belső folyamatot határoztuk meg (például: Hüther, 2009; Vekerdy; 2011), ennek a belső folyamatnak figyelembe vettük epigenetikus és szociális hatásait (Joachim, 2011). Az óvodás gyermek több forrásból juthat meséhez. A lehetőségek közül elsősorban a televízió és az óvodapedagógusok által közvetített mesélést vizsgáltuk. A kutatás fő kérdései között szerepelt, hogy az óvodáskorú gyermekek elegendő mesét hallanak-e az óvodában, milyenek az óvodai mesélési szokások, valamint megfelelő minőségű mesékhez juttatják-e őket óvodapedagógusaik.
A kutatás mintáját egy 32 óvodapedagógus által kitöltött elektronikus kérdőív képezte, mely lehetővé tette, hogy a válaszadók anonimek maradhassanak. Eredményeink árnyalt képet festenek a mese szerepéről a mindennapi pedagógiai gyakorlatban. Azt mutatják, hogy az óvodában az óvodapedagógusok minden nap mesélnek a gyermekeknek, látják a mesélés fontosságát. Azonban az elmesélt meséket legtöbbször véletlenszerűen, pedagógiai-pszichológiai szempontból nem kellően átgondoltan választják. Nincs kikövezve a mesehallgatás útja: hiányoznak a mesék körüli rituálék, a csoport saját mesélési és mesehallgatási szokásai. Így az óvodások nem hangolódnak rá a mesére, a mese végén pedig egyre kevesebb idő van annak feldolgozásra a szabad játék során. Mindennek elsődleges oka, hogy a mesehallgatásnak a mindennapi pedagógiai gyakorlatban – az óvodapedagógusok saját bevallása szerint – nincs saját, kiemelt helye az óvodai napirendben.
Ezért a kutatás merészen azt állítja, hogy az óvodás gyermek környezetében élők nem eleget és nem jól mesélnek, miközben az óvodáskori mesehallgatás jelentősen befolyásolja a későbbi iskolai tanulás hatékonyságát (Vekerdy, 2011), csökkentheti a stressz előfordulásának kockázatát (Boldizsár, 2004), valamint befolyásolja az interperszonális kapcsolatok alakulását (Kádár, 2012).

Kulcsszavak: a felnőtt-gyerek kapcsolat újraértelmezése, mesélési rituálék, érzelmi biztonság

Leszel a barátom? – Óvodások gondolkodása a barátságról

Turóczi Fruzsina - ELTE PPK
Kolosai Nedda - ELTE TÓK

Mindannyiunkban él egy határozott elképzelés arról, mi a barátság (Kon,1977), kutatásunkban arra keresessük a választ, vajon hogyan gondolkodnak az óvodások e kapcsolatról, mi a fogalom jelentéstartománya számukra. Az óvodáskorú gyermekek barátságát tárgyaló munkák

általában a kapcsolatok számát, tartósságát, az óvodás gyermek csoportban elfoglalt helyét vizsgálják, elsősorban a szociometria módszerével vagy megfigyeléssel (Blum,1987; Eder,1989; Mérei és Binet,2006). Ezek a munkák kiemelik az óvodás barátságok felületességét, változékonyságát. Kutatásunk az óvodáskorú gyerekeket szólítja meg, őket kérdezi. Arra fókuszál, hogyan értelmezik, milyen jelentéseket adnak ennek a kapcsolati relációnak maguk az óvodások. Elméleti alapállásunkban azt gondoljuk, az óvodás nem passzív elszenvedője, hanem aktív résztvevője, alakítója szocializációjának (Ranschburg,1993), világról gyűjtött ismeretei pedig minőségükben térnek el a felnőttekétől. Ismereteit más módon dolgozza fel, más elméletekkel, más magyarázó elvekkel rendelkezik a világról -benne önmagáról, kapcsolatairól-, mint a felnőtt (Goodnow,1990). Több kutató is hangsúlyozza, hogy az óvodás a társas tájékozódásban külsőségekre hivatkozik, például két kislányt azért hisz barátnak, mert egyforma szalag van a hajukban, illetve azért választ barátjának valakit, mert az szép vagy erős (Mérei és Binét,2006). Az óvodás gyermekeket és fiatal felnőtteket egyaránt megkérdező kutatás ezzel a szemlélettel ellentétes eredményeket is kapott.
A kutatás módszere meglepő módon strukturált interjú volt; előzetes ráhangolás után, kétszemélyes helyzetben kapták meg az előre – sorrendjükben is - meghatározott kérdéseket a gyerekek. Az interjúkérdések összeállításában elsődleges szempont volt, hogy konkrét élethelyzetekre, történetekre, érzésekre való rákérdezéssel közelítettünk a barátság fogalmához. A kutatás mintáját két óvoda három vegyes életkorú óvodai csoportjából választottuk ki, összesen 28 interjú készült 5-7 éves óvodásokkal. Mindkét óvoda elit óvodaként számon tartott, egyikük helyi programjában a gyakorló óvoda státusz szerepel, a másik kutatási terepként választott óvoda pedig nemzetiségi nevelést biztosít bizonyos csoportjaiban. Az óvodásoktól kapott válaszokat és történeteket tartalomelemzéssel dolgoztuk fel majd hasonlítottuk össze 22-28 éves egyetemisták megegyező kérdésekre adott válaszaival. Eredményeink szerint az óvodások baráti kapcsolatainak összetartó ereje, szervezője és tartalma is egyben fő tevékenységformájuk a játék, míg a felnőttek barátságainak fő tartalmai a beszélgetés, a támasznyújtás, meghatározójuk a lelki összhang és a közös értékrend. A tartalmak kiemelésével láthatóvá válik, hogy – a felnőttekhez hasonlóan – az óvodások egyértelműen megkülönböztetik a barátságot a szerelemtől, sőt érzékelik, a két kapcsolati reláció változhat, egymásba alakulhat az idő múlásával. Szubjektív megéléseikben a barátság fontos, hosszú időre szóló emberi kapcsolat.

Kulcsszavak: „az óvodások hangja”, az óvodás gondolkodása, barátság, tartalomelemezés

Kórházi kezelés alatt álló betegek reprezentációinak többszempontú kutatása

PM03

Szervező: **Csabai Márta -** SZTE BTK Pszichológiai Intézet
Diszkutáns: **Szenes Márta** - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A poszterműhelyben bemutatott kutatások a Szegedi Tudományegyetem Pszichológus Mobil Team Programjában (TÁMOP-6.2.4/A-08/1/konv-2009-0057) és ahhoz kapcsolódó doktori kutatásokban zajló módszerfejlesztési tevékenységet, illetve annak legújabb eredményeit mutatják be. A kutatások közös kiindulópontja, hogy a súlyos állapotú kórházi betegekkel való kommunikáció, megküzdési stratégiáik és későbbi együttműködési készségük facilitálásának egyik fő tényezője a kezelő személyzet számára a betegséggel és a betegségmagatartással kapcsolatos

reprezentációk ismerete. Ezzel kapcsolatban számos pszichológiai mérési eljárás rendelkezésre áll, de a tapasztalatok szerint a súlyos állapotú, hospitalizált betegek vizsgálata kérdőíves technikákkal nem mindig lehetséges, és nem is hozza meg a kívánt eredményt. A kutatóműhely tagjai ezért több, kombinált kvalitatív-kvantitatív eljárást alkalmaznak, melyek között saját fejlesztésű technikák is szerepelnek, pl. egy rajzteszt a transzplantált vesebetegek test- és énképének vizsgálatára, a PRISM vizuális teszt rajzteszt-változata, vagy a krónikus bőrbetegek és kezelőik adherenciával kapcsolatos attitűdjeit mérő eljárás. A poszterműhely prezentációi egyaránt beszámolnak a kutatási eredményekről, és azok gyakorlati alkalmazásáról.

Kulcsszavak: kombinált kvalitatív-kvantitatív módszerek, rajzteszt, PRISM vizuális teszt, betegségreprezentációk, testkép, betegséggel való megküzdés

Poszterek

A testkép szerepe vesetranszplantáción átesett páciensek felépülésében

Látos Melinda - SZTE ÁOK Magatartástudományi Intézet
Barabás Katalin - SZTE ÁOK Magatartástudományi Intézet
Lázár György - SZTE ÁOK Sebészeti Klinika
Devecsery Ágnes - SZTE BTK Pszichológiai Intézet
Csabai Márta - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A transzplantáció hosszú távú sikerességének fontos meghatározói a testtel kapcsolatos kognitív reprezentációk és attitűdök. A Szegedi Tudományegyetem Sebészeti Klinikáján 2009 óta tartó vizsgálat sorozatunkban a vesetranszplantáció sikerességében szerepet játszó pszichés tényezők felmérését, azonosítását tűztük ki célul. 51 szervátültetésen átesett páciens felépülését követtük nyomon a transzplantáció után egy évig. Megvizsgáltuk, vajon a testtel kapcsolatos reprezentációk kimutatható összefüggésben állnak-e a vese allograft optimális működésével. A testreprezentációkat rajzteszttel (ember+vese rajza) vizsgáltuk, a beültetett szerv megfelelő működéséről egyrészt a rejekciós epizódok (kilökődés) nyomon követésével, másrészt a laborvizsgálatok értékei (kreatinin szint) alapján nyertünk adatokat. Logisztikus regresszióval sikerült igazolnunk, hogy a rajzszínvonal (milyen részletességgel rajzolta le magát a beteg), a testméret (mekkorára rajzolta saját magát), illetve a záró kreatinin érték prediktív az 1 éves rejekciós epizódok szempontjából. Vagyis a szerv optimális, hosszú távú működésében a szubjektív testkép reprezentációjának komplexitása meghatározó szerepet játszik. Vizsgálatunk az általunk alkalmazott pszichodiagnosztikai eljárás hasznosságára, illetve a prevenció és az intervenció fontosságára hívja fel a figyelmet.

Kulcsszavak: vesetranszplantáció, rejekció, rajzteszt, szubjektív testkép

PRISM-D rajzteszt térbeli alakzatainak kódrendszere a kórházi betegek betegségreprezentációinak vizsgálatára

Havancsák Rózsa - SZTE ÁOK Magatartástudományi Intézet
Pócza-Véger Petra - SZTE ÁOK Magatartástudományi Intézet
Látos Melinda - SZTE ÁOK Magatartástudományi Intézet
Kovács Péter - Országos Onkológiai Intézet
Sándor Zita - SZIE GAEK Egészségtudományi Campus
Barabás Katalin - SZTE ÁOK Magatartástudományi Intézet
Csabai Márta - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A PRISM (Pictorial Representation of Illness and Self Measure, Büchi és Sensky, 1999) nonverbális tesztmódszer PRISM-D rajzteszt változatának alkalmazásával lehetőség nyílik kórházi osztályokon kezelt páciensek betegségreprezentációjának, a betegséggel való megküzdésben jelentős szerepet betöltő erőforrások részletesebb vizsgálatára.
Minta: Kórházi kezelés alatt álló daganatos betegekkel való mintánkat más betegcsoportokra, többek között mozgásszervi (krónikus, traumás) és vesetranszplantált betegek (83 fő). A mintavétel helyszínéül az SZTE klinikái, az Országos Onkológiai Intézet, és a Pándy Kálmán Kórház szolgált.
Módszerek: A rajzok feldolgozásánál újabb szempontot vezettünk be, amely alapján azt elemeztük, hogy a betegek milyen téri elrendezésben jelenítik meg az életükben kitüntetett szerepet játszó területeket. A felvett tesztek alapján formáció kategóriákat hoztunk létre, amelyekbe a tesztek besorolhatóak. 6 ilyen kategóriát alakítottunk ki: Összeolvadás (a fontos területeket jelző körök metszik egymást), Betegségpajzs (a körök a betegséget megjelenítő kör körül összpontosulnak), Énpajzs (a körök a szelfet megjelenítő kör körül összpontosulnak), Hálózat (fontos területek szétszórva az élettérben), Védővonal (vízszintes, vagy függőleges sorban a fontos területek), Énrész (a betegség megjelenik a szelfen belül). A rajztesztek kódolása után a kategóriákat összevetettük a Beck Depresszió Kérdőív (BDI) és a Spielberger Szorongás Kérdőív (STAI) pontszámaival.
Eredményeink szerint az Összeolvadás formáció alacsonyabb állapotszorongással és magasabb vonásszorongással párosult. Az Énpajzs formáció esetében ezzel ellentétes tendencia bontakozott ki, akiket ebbe a kategóriába soroltunk, magasabb állapotszorongást éltek át, de alacsonyabb volt a vonásszorongásuk és a BDI-n elért pontszámaik is.
A reprezentációk struktúrájának elemzése tárgykapcsolat elméleti szempontokkal gazdagítja a páciens betegségfelfogásáról és a megküzdést segítő tényezőkről való tudást a klinikusok számára.

Kulcsszavak: nonverbális módszer, rajzteszt, PRISM-D, betegségreprezentáció, reprezentáció struktúra, coping

Betegség-reprezentációk, műtét utáni fájdalom és társas támogatás összefüggései a PRISM-D nonverbális teszten frissen operált emlődaganatos betegeknél

Sándor Zita - SZIE GAEK Egészségtudományi Campus
Czinderi Kristóf - SZIE GAEK Egészségtudományi Campus
Csabai Márta - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

A PRISM teszt (Pictorial Representation of Illness and Self Measure; Büchi és Senky, 1999) olyan nonverbális eljárás, mely lehetővé tesz a kórházban fekvő betegek betegségről alkotott képének, az én és a betegség viszonyának feltárását. A teszt egy továbbfejlesztett változata, a PRISM-D rajzteszt lehetőséget nyújt arra is, hogy feltérképezzük a vizsgált személy életének egyéb fontos aspektusait is (család, munka, hobbi). Az általunk használt tesztben nem csupán az adott tényező szelftől való távolságáról, hanem annak szubjektíve megélt méretéről is információt kapunk.
Célkitűzés: Kutatásunkban a betegség és társas támogató tényezők méretének és szelftől való távolságának szorongással, betegségreprezentációkkal és műtét utáni fájdalommal való kapcsolatát vizsgáltuk mellrákos betegeknél.
Módszer és eredmények: A vizsgálatban 52 mellrákos beteggel vettük fel a műtét előtti napon, a kórházi osztályon a PRISM-D tesztet, a Spielberger-féle Vonás- és állapotszorongás kérdőívet, valamint a Betegségpercepció kérdőívet (IPQ). A betegek minden nap kitöltöttek egy Vizuális-analóg fájdalom skálát is. Szignifikáns korrelációt találtunk a PRISM teszten megjelenített betegség szelftől való távolsága és az állapotszorongás, valamint a betegség távolsága és az idői lefolyással kapcsolatos reprezentációkkal között. A betegség szeltfől való távolsága korrelál továbbá a műtét napján, valamint a kórházi benntartózkodás alatt általgosan tapasztalt fájdalommal. A PRISM-en megjelenített család távolsága korrelál a következménnyel kapcsolatos reprezentációkkal, azaz minél súlyosabb következménnyel járónak tartotta a személy a betegségét, annál közelebb rajzolta a szelfhez a családot. A család területe szignifikánsan korrelál a kezelés kontrollal kapcsolatos reprezentációkkal.
Összegzés: Az eredmények alapján elmondható, hogy a PRISM teszt általunk használt változatán megjelenített társas támogató tényezők és a betegségreprezentációk között kapcsolat van. Továbbá, hogy a teszten megjelenített betegség szeltftől való távolsága összefügg az aktuálisan megélt szorongással, az idői lefolyással kapcsolatos betegségreprezentációkkal, valamint a műtét után átélt fájdalommal.

Kulcsszavak: emlődaganattal műtött páciensek, nonverbális teszt, PRISM-D, betegségreprezentáció, társas támasz, posztoperatív fájdalom

Orvos-beteg együttműködéssel kapcsolatos attitűdök és reprezentációk vizsgálata a dermatológiai ellátásban

Szabó Csanád - SZTE ÁOK Bőrgyógyászati és Allergológiai Klinika
Kemény Lajos - SZTE ÁOK Bőrgyógyászati és Allergológiai Klinika
Csabai Márta - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Háttér: az utóbbi évek bőrgyógyászati kutatásaiban az orvos-beteg együttműködés tényezőinek vizsgálatakor leginkább a betegelégedettség és az orvos-beteg kapcsolat jelentőségére helyezték a hangsúlyt. Az eddig elhanyagoltabb kvalitatív kutatási módszerekre is szükség van a

jelenség alaposabb megismeréséhez. Ez azért is lényeges, mivel a nemzetközi vizsgálatok szerint a dermatológiai kezelésekkel kapcsolatos adherencia mértéke 55% és 66% között mozog, amely egy viszonylag alacsony érték. Az együttműködésről alkotott reprezentációknak, attitűdöknek is lehet szerepe ebben. Célkitűzés: dermatológusok, ápolók és pácienseik együttműködésről és ellátási szükségletekről alkotott reprezentációinak feltárása.
Módszerek: 40 strukturált interjút vettünk fel a szegedi Bőrgyógyászati és Allergológiai Klinika orvosaival. Az egyes tartalmi kategóriákhoz tartozó legjellemzőbb állításokból egy 12 tételből álló attitűd-kérdőívet alakítottunk ki, melyet 153 krónikus bőrbetegséggel rendelkező szegedi járóbeteggel vettünk fel, majd 20 ápolóval is sor került a kérdőív felvételére.
Eredmények: a dermatológusok az együttműködés létrejöttében leginkább a bizalomteli kapcsolatot, a részletes tájékoztatást, a környezet szerepét és a beteg anyagi helyzetét tartották lényegesnek. A betegek leginkább az orvos érthető beszédét, a részletes tájékoztatást és a beteg személyiséget tartották fontosnak, illetve négy faktorra (külső tényezők, technikai tényezők, az orvos tulajdonságai és a kapcsolat, a beteg személyisége és a tájékoztatás) különíthetők el a páciensek szerint az együttműködés tényezői. A páciensek életkora és betegségük fennállásának ideje befolyásolta, hogy milyen tényezőket tartottak fontosnak az együttműködés létrejöttében. Az ápolók elsősorban a részletes tájékoztatást, az érthető beszédet, és a megbeszélésre szánt időt tartották lényegesnek.
Konklúziók: lényeges a kommunikáció fejlesztése, hogy az elvárások transzparenssé váljanak. Érdemes olyan technikákat alkalmazni az adherencia fejlesztésére, amelyek javítják annak a lehetőségét is, hogy a gyógyító szakemberek és betegek kölcsönösen megismerhessék az együttműködéssel kapcsolatos nézeteiket, a felmerülő nehézségeket és igényeket.

Kulcsszavak: adherencia, orvos-beteg kapcsolat, krónikus bőrbetegség, strukturált interjú, attitűdskála

Sokszínű kapcsolatok - hallgatói kutatások az ELTE TÓK Kisgyermek-nevelési Kutatóközpontjában

PM04

Szervező: **F. Lassú Zsuzsa -** ELTE Tanító- és Óvóképző Kar
Diszkutáns: **Kolosai Nedda** - ELTE Tanító- és Óvóképző Kar

Poszterműhelyünk 3 téma köré szerveződik: társas kapcsolatok, mentális sérülékenység és a társadalmi nem. A műhelyben készült poszterek közös vonása, hogy olyan fiatal kutatók tudományos érdeklődésének eredményeként születtek, akik pedagógusnak készülnek, így munkájuk fókusza a gyermeknevelés és oktatás, valamint a korai nevelési tapasztalatok későbbi hatása. A poszterműhely egyik visszatérő kulcsfogalma a kötődés, amely mint a kapcsolatok alapja jelenik meg gyermekkori és felnőttkori viszonyainkban. A kötődés minőségével összefüggésben felmerülő tényező a mentális sérülékenység, és a reziliencia, a rizikótényezők ellenére is ható lélektani rugalmasság. A sérülékenység sajátos esetei az étkezési és testképzavarok, melyek szintén összefüggésbe hozhatók a korai társas kapcsolatokkal, a kötődéssel. Mindezek a témák sajátos értelmezést nyernek a társadalmi nemek értelmezési keretében, mely a pedagógiai hivatással összefüggésben, önállóan is megjelenik a poszterműhelyben.

Kulcsszavak: társas kapcsolatok, kötődés, mentális sérülékenység, reziliencia, nemi szerepkonformitás

Poszterek

Gyermekkori szülői nevelési élmények összefüggése a felnőttkori párkapcsolatban megélt kötődéssel

Zelei Anita - ELTE Tanító- és Óvóképző Kar
F. Lassú Zsuzsa - ELTE Tanító- és Óvóképző Kar

A gyermekkorban megélt szülői nevelés minősége, az un. szülői bánásmód a korai kötődésen és az ezzel összefüggésben alakuló önbizalmon, énhatékonyság-érzésen, és a társas közegben nélkülözhetetlen kapcsolati kompetenciákon keresztül sok oldalról összefügg a felnőtt korban kialakuló párkapcsolatok minőségével. Nemzetközi kutatások sora bizonyítja a korai kötődés és az ezzel szoros összefüggést mutató szülői bánásmód felnőtt kötődéssel és párkapcsolati jellemzőkkel való kapcsolatát (ld. Cassidy & Shaver, 2008 vonatkozó fejezeteit), hazai vizsgálat azonban kevés irányult a párkapcsolati kötődés és gyermekkori nevelési tapasztalatok észlelt minőségének összefüggéseire.

Kutatásunk célja annak vizsgálata, hogy a felnőttkori párkapcsolat megélt minősége, elsősorban a kapcsolatban megélt kötődés hogyan függ össze a vizsgált személyek gyermekkori tapasztalataival a szülői bánásmódra vonatkozóan. A vizsgálatban kitértünk a párkapcsolat szorosságának és kizárólagosságának megélt szintjére, valamint a kapcsolatban megélt féltékenység érzésére, a vizsgálati személy és partnere vonatkozásában, természetesen a v.sz. nézőpontjából. Hipotéziseink szerint összefüggés van (1) a gyermek- és serdülőkorban megélt szülői bánásmód észlelt minősége és a párkapcsolati kötődés minősége között, (2) a párkapcsolati kötődés minősége és a kapcsolat észlelt változói (szorosság, kizárólagosság) között, valamint (3) a kötődési stílus és az észlelt féltékenység mértéke között. Feltételezzük emellett, hogy (4) férfiak és nők eltérést mutatnak az anyára/apára vonatkozó emlékeikben, valamint a párkapcsolat mért változóiban.

Kutatási módszerként az online kérdőíves eljárást választottuk, az adatok gyűjtése hólabda módszerrel történt. A kérdőív bevezető részben demográfiai adatokat és a párkapcsolat jellemzését kértük a fenti szempontok szerint. A 2. részben a felnőtt kötődést mérő ECR-R kérdőív magyar változatát használtuk (Gervai és Lakatos, 2007), amely arra keresi a választ, hogy az adott személy általában hogyan éli át a párkapcsolatait. A 3. részben a Szülői Bánásmód Kérdőív (PBI) magyar változatát használtuk (H-PBI, Tóth és Gervai, 1999) amely az egyének gyermekkori emlékeire, tapasztalataira kérdez rá az édesanyával és az édesapával kapcsolatban.

A kérdőíves adatgyűjtés jelenleg is folyik, így a minta és az eredmények 2013 májusában véglegesülnek. Az absztrakt elkészítésének időpontjában kb. 150 személy töltötte ki a kérdőívet, akiknek nagy része nő, párkapcsolatban él, és a 20-30 éves korosztályba tartozik. A minta sajátosságai kutatásunk reprezentativitását korlátozzák, melyet az eredmények értelmezésében figyelembe veszünk. Adatainkat az SPSS statisztikai programmal elemezzük, elsősorban az együttjárásokat feltárandó.

Kulcsszavak: szülői bánásmód, felnőtt kötődés, féltékenység, nemi különbségek

Szülői nevelési stílus és a reziliencia összefüggésének vizsgálata serdülőknél

Pálffy Zsófia - ELTE Tanító- és Óvóképző Kar
F. Lassú Zsuzsa - ELTE Tanító- és Óvóképző Kar

A változó világhoz való alkalmazkodás közben nehéz megtalálni a lelki egyensúlyt, azt az erőt, ami egy belső folyamat, társas támogatás eredménye és segít alkalmazkodni. Ez a rugalmasság, alkalmazkodó képesség, amit a szakirodalom rezilienciának hív elengedhetetlen a mentális egészségünk megvédésében, a stressz helyzetekkel való megküzdésben, a harmonikus személyiség kialakításában (Rutter, 2000). A reziliencia azon védő faktorok összefoglaló neve, melyek segítik az embert, hogy mentális egészségét megőrizze, a stressz helyzetben olyan megküzdési módot válasszon, ami egészséges és jó közérzeti állapotot eredményez. A kutatások által feltárt védőfaktorok közül gyermek- és serdülőkorban az egyik legfontosabb a szülőktől (támogató felnőttektől) származó elfogadás, törődés szubjektív érzése (ld. pl. Fergus, Zimmermann, 2005). A szülői érzékeny, szeretetteljes, támogató bánásmód még a serdülőkori nehéz élethelyzetekben is védőfaktorként működhet, míg a túlzottan kontrolláló vagy elutasító attitűd a rezilienciát romboló tényezőként hathat.
Kutatásunk célja annak tisztázása, hogy a szülői bánásmód és a reziliencia hogyan függ össze magyar serdülőkorú fiatalok körében. Ennek érdekében kérdőíves vizsgálatot végeztünk két eltérő szocioökonómiai hátterű családok gyermekeit oktató budapesti gimnázium tanulói körében. A kutatás során a szülőktől származó támogatás vizsgálatára a Szülői Bánásmód Kérdőív (PBI) magyar változatát használtuk (H-PBI, Tóth és Gervai, 1999), amely lehetőséget ad arra, hogy az anyával és az apával kapcsolatosan megélt szubjektív támogatás érzést feltárja. A rezilienciát a Skehill-féle Reziliencia Skála magyar változata segítségével mértük (Erdei, é.n.).
A kérdőíves adatgyűjtés jelenleg is folyik, így a minta és az eredmények 2013 májusában véglegesülnek. Terveink szerint a vizsgálat mintáját 200 serdülő alkotja.
Hipotéziseink szerint mivel a szülői nevelési stílus fontos szerepet tölt be a reziliencia kialakulásban, így (1) összefüggést találunk a szülői bánásmód és a reziliencia mértéke között, várhatóan magasabb eredményt fog elérni a reziliencia skálán az a gyerek, aki több szülő által nyújtott társas támogatást kap, mint az, akit túlzott szülői kontrollal, vagy szeretetlenül nevelnek. (2) A reziliencia alakulása szempontjából erősebb összefüggést feltételezünk az anyai, mint az apai bánásmóddal, és (3) feltételezzük a reziliencia egyes faktoraiban mutatkozó nemi különbségeket is. Adatainkat az SPSS statisztikai programmal elemezzük.

Kulcsszavak: reziliencia, mentális sérülékenység, szülői bánásmód, nemi különbségek

Férfias szerepminták az iskolában - férfi tanítók a társadalmi sztereotípiák tükrében

Nász Barbara - ELTE Tanító- és Óvóképző Kar
F. Lassú Zsuzsa - ELTE Tanító- és Óvóképző Kar

A huszonegyedik században a klasszikus nemi szerepek és az ehhez köthető szerepkörök kevésbé mutatkoznak meg a munkaerőpiacon, mégis vannak olyan foglalkozások, ahol a társadalom a tradicionális férfi és női szerepeket igényli, mint például a tanítók és a katonák esetében. Számos kérdés alakult ki a helyzettel kapcsolatban. Többek között, hogy mennyire alkalmas egy férfi a tanítói hivatásra, illetve milyen feminin és maszkulin tulajdonságokkal rendelkeznek és mik a pályaválasztással kapcsolatos motivációik azoknak a férfiaknak, akik ezt a pályát

választják.
Kutatásunk célja az volt, hogy ezekre a kérdésekre próbáljunk meg választ adni, vagyis, hogy feltárjuk a férfi tanítók maszkulin nemi szerephez való konformitását, valamint a munkaérték-preferenciáit és következtetéseket vonhassunk le a kapott eredményekből a pályaválasztásra, a pályaalkalmasságra és a társadalmi sztereotípiáknak való megfelelésre - a katonai, mint az egyik legférfiasabbnak tartott hivatással összehasonlításban.
Ahhoz, hogy pontos képet alakíthassunk ki, nélkülözhetetlen volt a pályaválasztási elméletek, illetve a nemi identitással kapcsolatos tézisek áttekintése. Ezen kívül, természetesen, mind a tanítói, mind a katonai hivatás történeti hátterét és jelenlegi státuszát is részletesen vizsgáltuk.
Hipotéziseinkben azt feltételeztük, hogy a férfi tanítókra kevésbé jellemzőek a maszkulin tulajdonságok, mint a katonákra (1), a két hivatást választók között lényeges eltérés mutatható ki a munkaérték preferenciákban (2), valamint, hogy a férfi tanítók legpreferáltabb munkaértékei feminin jelleget mutatnak (3).
A kutatásunkhoz szükséges adatokat a 2011/2012. tanévben kérdőíves módszerrel gyűjtöttük, és mivel a férfi tanítók számaránya országos szinten igen csekély, ezért az összehasonlításul szolgáló katonatisztek számát a kitöltött tanítói kérdőívek számához illesztettük. Így a vizsgálatban 60 férfi vett részt, 30 férfi tanító és 30 hivatásos katona.
A kérdőív két részből állt, az egyikben a Super-féle munkaérték kérdőívet (Szilágyi, 2008) alkalmaztuk, aminek segítségével feltérképezhetőek az egyén munkaérték preferenciái és a munkával kapcsolatos elvárásai, a másikban pedig a Conformity of masculine norms inventory-46 kérdőív (Parent és Moradi, 2009) lefordított, és módosított változatát használtuk, amivel a vizsgálatban részt vevő férfiak domináns maszkulin normákhoz való konformitásának mértékét tártuk föl. A kapott adatokat az IBM SPSS Statistics 20 program segítségével elemeztük.
A mintavételi eljárás módja és a célsokaság nehéz beazonosítása miatt a kutatás eredményei nem reprezentatívak, azonban ezeket a körülményeket az eredmények értelmezésénél figyelembe vettük.

Kulcsszavak: férfi nemi szerep, szerepkonformitás, pályaválasztás

Anyák és lányaik étkezési szokásainak és táplálkozással kapcsolatos attitűdjének összefüggése a testképpel és a szülői neveléssel

Szécsényi Henrietta – ELTE Tanító- és Óvóképző Kar
F. Lassú Zsuzsa - ELTE Tanító- és Óvóképző Kar

A csecsemő- és kisgyermekkori étkezési szokások kialakulásában jelentős szerepe van a szülői táplálkozási magatartásnak, mintaadásnak. A táplálkozás, táplálás nemcsak biológiai funkcióként, de a szülő – gyermek kapcsolat, interakció, kötődés szerves részeként épül bele életünk mindennapjaiba. Az anyai testkép- és evészavar gyermeki fejlődésre gyakorolt hatásának vizsgálatára kevés hazai és nemzetközi irodalom irányul: a test- és énképzavar felismerése inkább a kamaszkorra, korai felnőttkorra tendálódik, azonban gyökerei sok esetben a kisgyermekkorban keresendők (Túry, Szabó, 2000). Párhuzam vonható a szülői énkép és táplálási szokások, valamint a gyermek táplálkozási attitűdje és testképének alakulása között (Reder, 2000).
Ezen kutatás célja, hogy a fent említett vonatkozások tükrében vizsgálja az anyák étkezési és táplálási szokásait, összevetve gyermekük, a vizsgálat időintervallumában tapasztalt attitűdjével.
Vizsgálatunkban online kérdőív segítségével anyákat vizsgáltunk általános mentális állapotuk,

étkezési szokásaik, testképük és gyermeknevelési szokásaik elsősorban étkezésre irányuló szegmenseiről feltett kérdésekkel. A kérdőívben az alábbi mérőeszközöket, illetve azok egyes részleteit használtuk: Fallon és Rozin Emberalakrajz Tesztje (1985) felnőtt és gyermek változata, a Gyermekgondozási kérdőív (BMBI) magyar változatának (Danis, 2007) néhány átdolgozott iteme és az Evési Attitűdök Tesztje (Eating Attitudes Test, EAT-40) itemeinek a vizsgálat céljára átdolgozott változata (magyarul Túry, Szabó, 2000).

Mintánkat 18 év alatti lánygyermeket nevelő anyák alkotják, a mintavétel hólabda módszerrel, online közösségi oldalak segítségével célzottan történt, elsősorban olyan nők körében, akik valamilyen étkezési vagy testsúlyproblémával küzdenek. Az adatfelvétel az absztrakt elkészítésének időpontjában még zajlik, terveink szerint 40-60 anya válaszait tudjuk elemezni.

Mivel a gyermek többnyire tanúja az édesanya táplálkozási magatartásának és (rendellenes) attitűdjének, így hipotézisünk szerint a szülői táplálkozási szokások és a gyermek ez irányú fejlődése között szoros összefüggés tapasztalható, melynek forrása egyrészt a szülő – gyermek kötődés erőssége, másrészt a szülő esetleges táplálkozási magatartásának zavara. Eredményeinket SPSS programmal elemezzük és a szociális tanulás és a kötődés elméleteinek segítségével értelmezzük.

Kulcsszavak: Táplálkozás – táplálás, kötődés, testkép, énkép, kontroll

Egyéni poszterek

„Miként vélekedünk a jogról?" - „Jog és társadalom" két szociálpszichológiai kutatás eredményeinek részbeni összehasonlítása

EP01

Kelemen László - PTE Pszichológiai Intézet, Doktori Iskola

1. ábra: Pártpreferenciák
A 2010-es választásokat megelőzően készült felmérés és a 2011-es adatfelvétel adatai alapján a válaszadók az 1. számú ábrán szereplő százalékos mértékben támogatják az egyes pártokat.
2. ábra: Az igazságszolgáltatással kapcsolatos elégedettség
Az igazságszolgáltatással kapcsolatos elégedettség összetett változójának változása alapján elmondható, hogy a 2011-re szignifikánsan elégedettebbek lettek a megkérdezettek az egy évvel azelőtti értékhez képest, azonban a 2011-ben mért 1,33 átlag még mindig a skála negatív tartományába esik, azaz a többség elégedetlen az igazságszolgáltatással. Ahogy a 2. ábrán látjuk a jogászok 2010-es átlagértéke magasabb az átlagos értéknél, azaz körükben nagyobb arányban vannak az elégedettek, mint az elégedetlenek.
3. ábra: A közbiztonsággal kapcsolatos attitűd
2010-ben a jogászok többsége nem tartott attól, hogy bűncselekmény áldozata lesz (ezt mutatja a 2,5 átlagos érték alatti 2,25 érték). Egy év alatt a magyar lakosság biztonságérzete csökkent, hiszen a 2010-es 2,59-es átlag 2011-re 2,65-re nőtt, azaz nagyobb arányban gondolták azt, hogy bűncselekmény áldozataivá válnak.
4. ábra: A bűnmegelőzési alternatívákba vetett bizalom
2010-ben a reprezentatív minta és a jogász minta skálaátlaga megegyezett. A társadalomban megfigyelhető, hogy erősen csökkent a bűnmegelőzési alternatívákkal szembeni bizalom. A 2010-es igen magas 1,85-ös átlagérték 2011-re 1,65-re csökkent.
5. ábra: A bűnmegelőzés inkluzív modelljének átlagai
Az 5. ábrán látható állításokat tekintettem inkluzívnak. Ezek esetében 2011-re az ezzel kapcsolatos állítások átlagai jelentősen csökkentek. Míg 2010-ben a reprezentatív mintán hasonló átlagértéket (1,84) mértem, mint a jogász mintán, addig ez az átlagérték 2011-re 1,58-ra esett. Ez azt jelenti, hogy csökkent e modell elfogadottsága, de még mindig többségben vannak azok, akik egyetértenek ezzel a modellel.
6. ábra: A bűnmegelőzés exkluzív modelljének átlagai
Az exkluzív modell esetében hasonló folyamatot figyelhetünk meg. 2010-ben a jogász és az országos reprezentatív mintán is hasonló átlagértéket mérhettünk, ami a modell erős elfogadottságát jelezte. Ez az átlag csökkent szignifikáns mértékben 2011-re, az 1,72-es átlagértékre. Ez az érték azonban még mindig azt jelzi, hogy ez a bűnmegelőzési modell 2011-ben is igen elfogadott.

Kulcsszavak: igazságszolgáltatás, pártpreferenciák, bűnmegelőzés, közbiztonság

A basáskodásról: börtönön innen és iskolán túl

EP02

Nyúl Boglárka - PPKE Bölcsészet- és társadalomtudományi Kar

Kutatásomban a bullyingot, más néven basáskodást vizsgáltam elítéltek körében. A basáskodás egy olyan agressziós forma, mely ártó szándékkal, rendszeresen irányul az egyén felé, és a felek között erőbeli különbségek vannak. Vizsgálatom fő célja az volt, hogy bizonyítsam, hogy mind a személy iskolai basáskodásban betöltött szerepe, mind a proaktív és reaktív agressziójának mértéke befolyással van arra, hogy később milyen szerepbe fog kerülni.
MÓDSZER: Hatvan fővel egy rövid demográfiai kérdőívet és három papír-ceruza tesztet töltöttünk ki, átlagéletkoruk 33,55 év. Az iskolai basáskodást retrospektív módon mértük, és a személyen belüli összefüggéseket vizsgáltuk. Ezen kívül az agresszió típusának felmérésére a Reaktív-Proaktív Agresszió Kérdőívet (RPAQ, Raine és mtsai, 2006), illetve az iskolai és a börtönbeli basáskodás felmérésére saját készítése kérdőíveket használtunk.
EREDMÉNYEK: Az elemzés rámutatott arra, hogy a basáskodásban való aktív részvétel az életkor előrehaladtával csökkent (statisztika így: z=-0,5099; p=0,01). A korábban betöltött szerepeket vizsgálva az elítéltek a basáskodásban leginkább a kívülálló szerepét töltötték be, de aki jelenleg basa szerepében van, az korábban is basa szerepben volt, és aki áldozat szerepben van, az áldozat volt már az iskolában is. Basáskodó áldozatot a börtönben nem találtunk. A változók közötti lineáris regresszió kimutatta, hogy a börtönbeli basa és áldozat szerepek kialakulását más tényezők befolyásolják. Ezek a független változók a basa esetében az iskolai basa szerep, proaktív agresszió, reaktív agresszió, börtönbe kerülések száma és első ítéletkor betöltött életévek voltak. Az áldozat esetében a független változó csak az iskolai áldozat szerep volt.
KÖVETKEZTETÉSEK: A kapott eredményeket a szakirodalom alapján értelmeztük: magas a bejósló ereje annak, hogy a személy basa vagy áldozat volt, arra nézve, hogy basa vagy áldozat lesz. Az eredmények a téma további kutatását indokolják.

Kulcsszavak: basáskodás (bullying), reaktív és proaktív agresszió, elítéltek

A carotis stenosis hatása a kognitív funkciókra

EP03

Sefcsik Tamás - SZTE Pszichológia Intézet
Sztriha László - SZTE Neurológia Klinika
Németh Dezső - SZTE Pszichológia Intézet
Németh Kornél - SZTE Pszichológia Intézet
Csibri Péter - SZTE Pszichológia Intézet

Az agyi stroke-ok hátterében gyakran a carotis interna atherosclerotikus plakkjainak leszakadása által okozott embolizáció áll, mely az életet közvetlenül veszélyezteti, illetve tartós dementáló hatása is lehet (Sztriha, Németh, Sefcsik, & Vécsei, 2009). A carotis stenosisának kezelésére egyre elterjedtebben alkalmazzák a stent behelyezést (CAS – carotid artery stenting). A stenteléssel hosszú távú cél a betegek életminőségének javítása is, így lényeges kérdés, hogy a CAS reperfúziós hatása javítja-e a kognitív működést.
Célkitűzésünk, a carotis stent behelyezés kognitív funkcióra gyakorolt rövidtávú hatásának vizsgálata volt validált neuropszichológiai tesztek segítségével.
Vizsgálati mintánkban, a kutatás jelenlegi szakaszában összesen 46 CAS-en átesett páciens

szerepelt, átlagéletkoruk 64,98 (SD=8,67) év.
A neuropszichológiai teszteket minden beteggel külön-külön vettük fel a beavatkozás előtti és azt követő napon a Szegedi Tudományegyetem Neurológiai Klinikáján.
A stent előtti eredményekhez képest tendenciózus javulást tapasztaltunk a Fordított számterjedelem (p=0,094) és a RVMT késleltetett történetfelidézés (p=0,069) tesztekben. Szignifikáns javulást tapasztaltunk a RVMT késleltetett arcfelidézés (t(42)=-2,255, p<0,05), azonnali történetfelidézés (t(39)=-2,95, p<0,05) és a Mondatismétlés (t(40)=-2,127, p<0,05) tesztekben.
Eddigi eredményeink alapján elmondható, hogy a CAS életmentő jelentőségén túl már igen röviddel a beavatkozás után is javítja a kognitív funkciókat.
A felidézési teljesítmény több tesztben is javulást mutatott, melynek hátterében az oxigénhiányos állapotra legérzékenyebb hippocampus feltételezhetően helyreállt működése áll.
A vizsgálat további szakaszaiban tervezzük a betegek hosszú távú után követését és a DWI adatok kognitív funkciókkal történő összevetését, a beavatkozást követő esetleges embolizáció hatásainak vizsgálatára.

Kulcsszavak: carotis stenosis, carotis stent (CAS), kognitív funkciók

A Facebook használati szokások és a személyiség jellemzők összefüggéseinek vizsgálata

EP04

Szalontay Orsolya - Pázmány Péter Katolikus Egyetem

A közösségi oldalak térhódítása megállíthatatlan folyamat. Mára már szinte minden fiatal szabadidejének jelentős hányadát tölti internetezéssel, ezen belül is közösségi oldalakon (Kirkpatrick D., 2010). Ezért úgy gondolom kiemelkedő fontosságú ezt az egyre növekvő népszerűségnek örvendő, újfajta csoportosulást feltérképezni. Arra kerestem a választ, vajon miért kedveli ennyi ember használatukat, mik a kedvenc funkcióik, milyen személyiség vonássokkal függ össze az egyes funkciók használata, tehát az internetes "kapcsolataink világának" mik a mozgató rugói.
Kutatásomban bemutatom a Caprara-féle Big Five (Big Five Questionnaire, BFQ, Capara et al, 1993) magyar változatának pszichometriai összefüggéseit a Craig Ross és munkatársai (2009) által alkalmazott Facebook használati szokásokat felmérő kérdőív magyar változatával. A kapott válaszok alapján elemzem az ötfaktoros személyiségmodell vonásainak és a közösségi oldal használat jellemzőinek (ismerősök száma, csoporttagság, képfeltöltés, hozzászólás, posztolás, üzenőfal használat, privát üzenetek, események) kapcsolatát.
Vizsgálatomat 132 személy bevonásával végeztem, az első korcsoport 18-24 éves korig terjedt, melyben 84 fő szerepelt, a második 25-34 éves korosztályt foglalt magában 31 fővel, a harmadik csoport pedig 17, 35-44 éves kitöltőből állt.
Főbb eredményeim közül kiemelném, hogy a Facebook használat gyakoriságát 18-24 éves korig a neuroticizmus, 35 év felett pedig a szociális kívánatosság jelezte előre. A 25-34 éves kitöltők körében az üzenőfal-használat, a neuroticizmus két alskálájával, illetve a barátságosság együttműködés alskálával mutatott pozitív összefüggéseket. Az ismerősök száma 18-35 éves korig az extraverzióval volt összefüggésbe hozható, a hozzászólások gyakorisága pedig főként idősebb korban a neuroticizmussal mutatott pozitív kapcsolatot. A képfeltöltés gyakorisága a fiatalok körében az extraverzióval, a barátságosság udvariasság alskálájával, és a neuroticizmus impulzivitás kontroll alskálájával függött össze, míg 35 éves kor felett kizárólag a neuroticizmus-

sal. A csoporttagság 25 éves kor alatt az extrovertált személyekre, 25-35 év közt pedig a lelkiismeretesebb személyekre volt jellemző.
Eredményeim részben elvárásaimnak megfelelően alakultak, születtek Craig Ross és munkatársai által is kimutatott, de velük teljesen ellentétes eredmények is.

Kulcsszavak: Közösségi oldal, személyiségvonások

A flow élmény spektrális jellemzőinek kutatása: pszichofiziológiai különbségek mérése Sudoku játék és kontrol feladat között

EP05

Magyaródi Tímea - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Nagy Henriett - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Oláh Attila - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A Csíkszentmihályi Mihály által leírt flow élmény biológiai aspektusú kutatása az elmúlt években kezdődött. Ezen kutatások fő fókuszában a flow élmény fiziológiai és elektrofiziológiai korrelátumai álltak, offline feladatokkal vagy számítógép segítségével indukált flow és antiflow helyzetekben (pl. Manzano és mtsai, 2010) zajlottak a vizsgálatok.
Jelen feltáró kutatásban célunk, hogy egy leegyszerűsített flow és nem-flow (kontroll) állapotot előidéző kutatási design segítségével a flow élmény hátterében lévő specifikus agyi aktivitásmintázatot megvizsgáljuk. A laboratóriumi vizsgálat során egy 64-csatornás EEG műszer segítségével vizsgáltuk az agykérgi aktivitásmintázatokat. A mintát 20 egészséges, jobbkezes férfi képezte (átlagéletkor: 24,89; szórás: 3,37), akik gyakorlottak voltak a Sudoku játékban. Két feladattípusban vettek részt a vizsgálat során: a sorrendi hatás kiküszöbölése céljából a minta egyik fele először az általuk megválasztott szintű papír-alapú Sudoku játékkal kezdett, a másik fele pedig a kontroll feladattal (összeadás-kivonás a Sudoku felülethez hasonló 9x9-es négyzethálón), 10-10 percig. Az egyes feladatok után a flow élményhez (Flow Állapot Kérdőív – FÁK; Általános Flow Leírás; szubjektív kérdések az élményről és a feladatról), valamint a pozitív és negatív hangulathoz kapcsolódó kérdőíveket töltöttek ki a résztvevők.
Az eredmények szerint a Sudoku helyzet szignifikánsan magasabb (p

Kulcsszavak: EEG, flow, pszichofiziológia, spektrális jellemzők

A fogantatás, várandósság és születés körülményeinek hatása a gyermek fejlődésére – „elKÉPzeletlen életek”

EP06

Uram Dóra – ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Már Ferenczi „A nemkívánt gyermek és az ő halálösztöne” című írás óta széles körben kutatott, hogy a fogantatás, várandóság és szülés körülményei milyen kihatással bírnak az érzelmi és pszichés fejlődésre, a későbbi életvitelre, szociális beilleszkedésre. Kutatásom során 2010 óta gyűjtött család- és gyermekvizsgálati anyagok feldolgozásával keresem a választ arra, hogy az 5-6 éves gyermekek projektív rajzaiban hogyan mutatkozik meg eltérő fogantatáskori státusuk, valamint a várandósság körülményei. Munkámban 159 gyermek (átlagéletkor 5,8 év ±0,8év) vizsgálatának komplex anyagát dolgoztam fel (Sears-Maccoby mélyinterjú, PARI – szülői- nevelői stílusok kérdőív, szabadrajz, elvarázsolt családrajz, állatcsalád rajz). A gyermekek,

közülük 42 tervezett, várt, természetes úton született; 40 gyermeket terveztek, de a várandóság során komplikációk léptek fel; szintén 40 nem tervezett (máskorra időzített), de egészségesen, könnyű terhesség után világra jött; valamint 37 nem tervezett és a szülő saját bevallása szerint nem kívánt gyermek.
A Vass Zoltán által kidolgozott Hétlépéses Képelemzéssel (SSCA) dolgozva a rajzok tartalmi-szimbolikus elemzése alapján a halmozottan rizikós csoport esetében a családrajzokon kevesebb a közvetlen és közvetett interakció, valamint nagyobb mértékben detektálhatók hiányzó esszenciális részletek, valamint a motívumokat elválasztó akadályok (kompartmentalizáció, enkapszuláció) mint a normál, vagy reziliens csoportoknál. A négy csoport összevetése khi-négyzet próbával szignifikáns eltéréseket mutat a lap kihasználtsága (Khi-négyzet=30,34; df=3; p<0,0001), a térkitöltés-pozíció (Khi-négyzet=19,45; df=3; p<0,0001) és a vonalvezetés (Khi-négyzet=11,12; df=3; p<0,05) tekintetében. Még a tervezett és komplikációmentesen világra jöttekre a teljes lap kihasználása, harmonikus egyensúlyú, rendezett térkitöltés, lendületes vonalvezetés jellemző; addig a nem tervezett gyermekek rajzaira szokatlanul variábilis nyomaték, alapvető részletek hiánya, szokatlanul nagy vagy kis rajzméret jellemző. Utóbbiak esetében a neurotikus családrajz ismérvei mutatkoznak meg: a járulékos elemek ritkábbak, a családtagok laza csoportba rendeződnek, gyakori a figurák széli pozíciója, valamint az emberalakok kevesebb specifikus részletet tartalmaznak.
A rajzok érzelmi-hangulati tónusának megállapításához két független (a kísérleti hipotézisre vak) pontozó értékelte a rajzokat pozitív és negatív jellemzők mentén. A csoportok összehasonlításában szignifikáns különbség mutatkozott az indirekt családrajzok pozitív jegyeit tekintve (F=123,3; df=136; p<0,001); és a negatív jellemzők mentén (F=101,43; df=13; p<0,001) egyaránt. A különbség iránya szerint a komplikált várandósságból születettek rajzaira a feszült, félelemteli; a nemkívánt gyermekekére inkább az üres-hideg, még a tervezett és egészségesen kihordottakra a meleg, játékos, vidám egészleges összkép, érzelmi-hangulati tónus jellemző.

Kulcsszavak: nem tervezett gyermek, komplikált várandósság/szülés, Hétlépéses Képelemzés (SSCA), elvarázsolt családrajz, állatcsalád rajz, szülői-nevelői attitűd

A gazdasági válságról alkotott szociális reprezentációk és a válsággal kapcsolatos megküzdési stratégiák vizsgálata

EP07

Uzsák Zsuzsanna - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Kutatásom témájául a 2009-ben kibontakozó gazdasági válságot vizsgáltam. Munkámban kvalitatív és kvantitatív módszereket alkalmaztam annak érdekében, hogy a gazdasági válság emberekre gyakorolt hatását és a válságtól kialakított szociális reprezentációkat minél átfogóbban tanulmányozhassam.
Egy online módon kitölthető kérdőív segítségével nyertem adatokat a kutatáshoz. Az általam szerkesztett kérdőív három részből állt. Az első részben arra kértem a résztvevőket, hogy írjanak egy fogalmazást „A válság és én” címmel. Ez azért került a kérdőív elejére, hogy a további kérdések ne feszítsék elő a fogalmazást sem érzelmileg sem tartalmilag. Ezt követően olyan kérdések következtek, melyek a válaszadó gazdasági és szociális helyzetére vonatkoztak, illetve arra, hogy miként érzékeli helyzetét az adott gazdasági környezetben. Végül pedig a Megküzdési Módok Kérdőív gazdasági válságra adaptált változatát tartalmazta kérdőívem.
A kérdőívet összesen 56 fő töltötte ki. A fogalmazásokat a tartalomelemzés módszerével ele-

meztem, hogy feltérképezzem a válaszadók milyen reprezentációkat, hiedelmeket, gondolatokat és érzéseket alakítottak ki a gazdasági válsággal kapcsolatban. A tartalomelemzéshez szükséges kategóriákat induktív módon állítottam fel, azaz a fogalmazások előzetes elolvasása után alakítottam ki őket. Az egyes kategóriákhoz különböző értékeket rendeltem, így pontosítva őket. Fontos megjegyezni, hogy az elemzést csak manifeszt tartalomra vonatkoztatva végeztem el, tehát, csak a ténylegesen leírt elemre figyeltem és a latens tartalomra nem vonatkozott az elemzés. Független elemző is elemezte a szövegeket az általam felállított kategóriák mentén. Statisztikailag összehasonlítottam a két elemzés eredményeit és csak azokat a kategóriákat tartottam meg, ahol az eredmények nem mutattak szignifikáns eltérést, valamint ahol minimum öt említés volt mindkét elemző esetében. Azokat a kategóriákat is kizártam, ahol csak az egyik elemzőnél volt ötnél több említés. Ezt követően kiszámoltam a megtartott kategóriák egész mintában reprezentált százalékos arányát. Végül kiemeltem a faktorokat, melyek mentén következtettem a válaszadók gazdasági válsággal kapcsolatos észlelési sajátosságaira, ill. a gazdasági válságról alkotott szociális reprezentációikra. A szociális reprezentációk feltérképezésén kívül összefüggéseket kerestem a pénzügyi krízis szociális reprezentációkban megmutatkozó helyzet-érzékelése és az alkalmazott megküzdési stratégiák között. Emellett azt is vizsgáltam, hogy a válaszadók milyen megküzdési stratégiákat preferálnak észlelt én-hatékonyságuk függvényében.

A tartalomelemzés eredményeként öt faktort emeltem ki, melyek megjelentek a gazdasági válsággal kapcsolatos szociális reprezentációkban: együttérzés másokkal, takarékoskodás, bizonytalanság, bűnbakképzés és a válság lehetőségként való interpretálása. A teljes mintában az emóciófókuszú megküzdési stratégia nagyobb mértékben jelent meg, mint a problémafókuszú megküzdési stratégia.

Kulcsszavak: gazdasági válság, szociális reprezentáció, megküzdés

A gondolat csak egy gondolat: a tudatos jelenlét, az elfogadás és a metakogníció kapcsolata a mentális egészséggel

EP08

Szondy Máté - KRE BTK Pszichológiai Intézet

A gondolatainkhoz való viszony központi témája a tudatos jelenlét (mindfulness) alapú módszereknek (pl. MBSR, MBCT), a metakognitív terápiának és az Elfogadás és Elköteleződés Terápiának (Acceptance and Commitment Therapy, ACT). Ezen megközelítések közös gondolata, hogy (1) a negatív érzelmek, szorongás univerzális emberi jelenségek, (2) az ezen érzések kontrollálására, ill. elkerülésére irányuló kísérletek eredményeznek maladaptív kimeneteket, ill. patológiákat és (3) a legadaptívabb működést a belső élményekkel (gondolatokkal, érzésekkel) kapcsolatos metakognitív tudatosság és kíváncsi, elfogadó attitűd, valamint az eredményezi, ha a nehéz érzések jelenlétében is tovább haladunk a számunkra fontos értékek, célok felé.

A kutatás célja: Kutatásunkban arra kerestünk választ, hogy a mentális egészség mutatói (szubjektív jóllét, szorongás, depresszió, stressz-szint) milyen kapcsolatban állnak a tudatos jelenlét és a metakogníció faktoraival, valamint a belső élmények elfogadására való hajlammal.

Eszközök: Kutatásunkban a metakogníciók felmérésére a Metakogníciók Kérdőívet (MCQ, Wells, A. & Cartwright-Hatton, 2004), magyar verzió), a tudatos jelenlét mérésére az Öt Faktoros Tudatos Jelenlét Kérdőívet (FFMQ, Baer és mtsai, 2006), a gondolatok elfogadásának a mérésére az Elfogadás és Cselekvés Kérdőívet, AAQ, Bond és mtsai, 2011), a mentális egészség mérése a Szubjektív Jóllét Skálát (SWBS, Diener és mtsai, 1985) és a Depresszió Szorongás

Stressz Skálát (DASS, Lovibond és Lovibond, 1997). Vizsgálati minta: A „hólabda módszerrel" gyűjtött 190 fős minta (68 férfi, 122 nő) átlagéletkora 31,75 év (szórás 10,9 év).
Eredmények: A mentális egészség befolyásoló tényezőit lineáris regresszió analízissel vizsgáltuk. A szubjektív jóllétet az AAQ Elfogadás (B=0,394, p=0,000), az FFMQ Ítéletmentesség (B=0,280, p=0,002) és az MCQ Kognitív öntudatosság (B=0,198, p=0,01) befolyásolja.
A depresszió szintjét szignifikánsan növelték az aggodalom veszélyeivel kapcsolatos negatív hiedelmek (B=0,229, p=0,005), a tudatos jelenlét dimenziói és az elfogadás (B=-0,208, p=0,008) pedig csökkentette. A szorongás szintjét legnagyobb mértékben a gondolatok kontrollálásának igénye növelte (B=0,212, p=0,013). A stressz szintet a belső tartalmakkal kapcsolatos reaktivitás hiánya csökkentette (B=-0,272, p=0,000), a gondolatok veszélyességével kapcsolatos hiedelmek pedig növelték (B=0,238, p=0,005). Megbeszélés: A belső tartalmakkal kapcsolatos metakognitív tudatosság és elfogadó attitűd pozitívan befolyásolja a mentális egészség mutatóit.

Kulcsszavak: tudatos jelenlét, elfogadás, metakogníció, depresszió, stressz, szorongás

A gyermekkorú és fiatalkorú bűnözés fejlődés modelljei a hazai adatok tükrében

EP09

Fekete Olívia - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Az elmúlt évtizedben egyre nagyobb teret kapott a fejlődési megközelítés a gyermekkori agresszió, antiszociális viselkedés és bűnözés modellezésében. A legfontosabb alapkérdés e megközelítésben, hogy milyen fejlődési folyamatok rajzolódnak ki az antiszociális viselkedést mutató gyerekek szocializációja során, melyek azok a kognitív, érzelmi, biológiai és szociális sajátosságok, amelyek az antiszociális viselkedés kialakulását, formálódását és fennmaradását meghatározzák. A kutatások egyik iránya a fejlődési út típusok meghatározására törekszik, ahol az első cselekmény – a belépési életkor, és az antiszociális viselkedés fennmaradása és későbbi alakulása alapján különülnek el a különböző formák, a másik irány a folyamat szemlélet képviseli, mely szerint az antiszociális viselkedés fejlődése egy kontinuum, a belépési életkor, és egyéb tényezők szerinti tipizálást nem tartja relevánsnak. Közös pont az elméletekben a veszélyeztető és a protektív faktorok feltárása és hatásainak modellezése.
A kutatás célja, hogy a hazai gyermekkorú és fiatalkorú bűnözési adatok, tanulmányok, kutatások adatainak elemzésével azonosítsa a hazai mintán a fejlődési folyamatok jellegzetességeit, a lehetséges fejlődési út típusokat, illetve a fejlődési modellekben megjelenő veszélyeztető és protektív faktorokat. A kriminalisztikai statisztikák, az ERÜBS adatbázis, illetve mélyinterjús és kérdőíves kutatások alapján mind az ismertté vált, mind a látens bűnelkövetésre vonatkozó információk rendelkezésre állnak. A nemzetközi trendekkel egyezően, az elkövetők többsége fiú, az adatok megerősítik a korai és a kései kezdetű bűnözői karrier elkülönülését, azonban ezen belül az egyes korcsoportok között nincs jelentős eltérés. Figyelemre méltó adat, hogy a 10 évesnél fiatalabb elkövetők a gyerekkorú bűnözői populációnak 20%-át teszik ki. A legnagyobb arányban megjelenő vagyon elleni bűncselekményeket dominánsan az anyagi haszonszerzés vágya motiválja. Egyéni veszélyeztető tényezők közül az alacsony intellektus, a tanulmányi teljesítmény problémák, és iskolai beilleszkedési zavarok emelkedtek ki. A családi veszélyeztető tényezőket nézve meglepő adat, hogy az elkövetők többsége teljes családban él, a nemzetközi trendekkel egyező eredmény, hogy halmozottan hátrányos helyzetűek, a szülők alacsony iskolázottságúak, a szülői bántalmazás, elhanyagolás, illetve a szülői bűnözői karrier, alkoholizmus hatása, valamely szülő hirtelen elvesztése jellegzetes rizikótényező. Jellemző a deviáns

kortárs csoporttagság az elkövetők körében, ha közvetlen az bűncselekmény elkövetésére vonatkozó adatokat nézzük, közel azonos arányban történt egyedül és azonos korcsoportbeli társakkal a törvénysértés. Az iskolai szocializáció, ezen belül a pedagógus potenciális pozitív hatásának sorsformáló, protektív erejét is sikerült igazolni.

Kulcsszavak: gyermek- és fiatalkorú bűnözés, fejlődési modellek, fejlődési utak, ismertté vált és látens bűnelkövetés, veszélyeztető és protektív faktorok az antiszociális karrierben

A hideg, érzéketlen vonások, az agresszió és az érzelmi feldolgozás kapcsolata magas rizikófaktorú serdülőknél

EP10

Szabó Edina - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola

Cél: Az ún. hideg, érzéketlen interperszonális stílus (callous-unemotional traits, CU vonások) az antiszociális vagy problémás viselkedésű fiataloknak egy olyan csoportját jellemzi, akiknek érzelmi működésmódját a bűntudat, a lelkiismeret-furdalás és az empátia hiányával írhatjuk körül (Frick és mtsai, 1994). Bizonyított továbbá, hogy magas szintű CU vonások esetén a negatív érzelmi ingerek feldolgozása is deficites (Kimonis és mtsai, 2006; Viding és mtsai, 2012). Kutatásunk célja a CU vonások, a reaktív és proaktív agresszió, valamint a problémás érzelmi feldolgozás közötti összefüggés vizsgálata volt hazai magas rizikófaktorú serdülők körében.
Módszer: A vizsgálatban 102 fiú vett részt (átlagéletkor: 16,34, szórás: 1,31). A vizsgálati személyek közül 68 fő tartózkodott javító-nevelő intézetben és 34 fő gyermekotthonban. A kutatás során papír-ceruza tesztekkel felmértük a reaktív és a proaktív agressziót (Reactive-Proactive Aggression Questionnaire, RPAQ, Raine és mtsai, 2006), a CU vonásokat (Inventory of Callous-Unemotional Traits, ICU, Frick, 2003), a szorongást (State-Trait Anxiety Inventory for Children, STAI-C, Spielberg, Edwards, Montuori és Lushene, 1973), illetve egy számítógépes feladattal az érzelmi feldolgozást (Emotional Pictures Dot-Probe Task; Loney, 2003; Kimonis és mtsai, 2007).
Eredmények: Eredményeink szerint a CU vonások és proaktív agresszió között szignifikáns összefüggés volt (r=0,535). A proaktív agresszió a CU vonásokon belül az Érzéketlenség (r=0,595) és a Közömbösség faktorral (r=0,398) mutatott szignifikáns együttjárást. A többszörös lineáris regresszióanalízis is kimutatta, hogy az életkor és a csoport (javító-nevelő intézet vagy nevelőotthon), valamint a reaktív agresszió kontrolálása mellett a CU vonások előrejelzésben a proaktív agressziónak van szignifikáns hatása (ß=0,709; korrigált R2=0,388). A CU vonások tendencia szinten kapcsolatot mutattak a distressz facilitációs index mutatóival (r= -0,203) is, a negatív összefüggés a negatív érzelmi ingerek csökkent feldolgozására utal.
Következtetések: A vizsgálatban alátámasztást nyert, hogy a pszichopátiás jellegzetességeket mutató, magas CU vonással rendelkező fiúk magasabb pontszámot érnek el a proaktív agresszió mentén, illetve hogy körükben a negatív érzelmi ingerek nem élveznek előnyt az információfeldolgozásban. Eredményeink megerősítik, hogy a CU vonások sajátos érzelmi és viselkedéses mutatókkal kapcsolódnak össze (Frick, 2009; Hawes és mtsai, 2009, Viding és mtsai, 2012). További vizsgálatok szükségesek azonban az agresszió és a szorongás lehetséges moderátor szerepének a tisztázására.

Kulcsszavak: hideg, érzéketlen vonások; pszichopátia; reaktív és proaktív agresszió; érzelmi feldolgozás

A kevesebb néha több? 2. - A Psychopathy Checklist-Youth Version Item Válasz Elmélet elemzése

EP11

Magi Anna - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Eisinger Andrea - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola
Hegyi Nóra - EMMI Aszódi Javítóintézet
Kerényi Norman - EMMI Aszódi Javítóintézet
Subáné Halmos Éva - EMMI Aszódi Javítóintézet
Virágh Judit - EMMI Aszódi Javítóintézet
Demetrovics Zsolt - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Rózsa Sándor - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A modern tesztológia Tétel-Válasz Elméleti (Item Response Theory, IRT) megközelítése egy olyan valószínűségi modellre épül, melyben a személyek egyedi válaszait az alkalmazott skálán elért látens dimenzión elért teljesítmény mentén értékeli. Az elemzés segítségével lehetőség nyílik az egyes tételek válaszlehetőségeinek valószínűségi alapon nyugvó becslésére, vagyis arra, hogy a módszer által megragadott látens változó mértékének megfelelően az egyes válaszlehetőségek milyen valószínűséggel jelennek meg. Ez a megközelítés nagyon aprólékos tétel és skála elemzést tesz lehetővé, melynek során a gyengén működő tételek jól azonosíthatóak. A kurrens szakirodalom alapján a pszichopátia legmegbízhatóbb mérőeszköze a Psychopathy Checklist-Revised (PCL-R), illetve annak fiatalkorúak számára kidolgozott változata, a Psychopathy Checklist-Youth Version (PCL-YV). A mérőeszközök alapvetően félig strukturált klinikai interjúk, melyek mindezidáig hiányoztak a magyarországi szakemberek repertoárjából. Kutatócsoportunk az Aszódi Javítóintézet növendékei körében kezdte meg a hazai adaptációt és vizsgáljuk a PCL-YV megbízhatóságát. Jelen vizsgálat elsődlegesen a PCL-YV 20 tételének alkalmazhatóságát és illeszkedését vizsgálja hazai mintán először, illetve veti össze a nemzetközi eredményekkel.

Mintánkat az adatfelvételi időszak során az intézményben tartózkodó növendékek alkották, összesen 93 fő. Különböző kizárási kritériumok alapján végül 86 fő interjúanyagát elemeztük. Adatainkon egydimenziós IRT elemzést végeztünk.

Eredmények: A tétel-jelleggörbék összességében a módszer alkalmazhatóságát mutatják. A tételek többségének illeszkedése az elemzéseink alapján megfelelő, a mutatók azonban problematikusként emelték ki a 10, 12, 18, 19 és 20-as tételeket, melyeknél az egyes válaszopciók kevéssé érzékenyek a pszichopátiára, mint amit a többi tételnél megfigyelhettünk.

Következtetés: Adataink összességében alátámasztják a nemzetközi szakirodalomban található statisztikai és konceptuális ellentétek jelenlétét. A kiemelt tételek többsége a kriminalitást hangsúlyozó Antiszocialitás faktor elemei, mely egyes megközelítések alapján a pszichopátia meghatározó jellemzője, míg más megközelítések teljes mértékben eltekintenének a kriminalitás, mint diagnosztikai kritérium alkalmazásától.

Kulcsszavak: pszichopátia, Psychopathy Checklist-Youth Version, Item Válasz Elmélet (Item Response Theory, IRT)

A közösen osztott kulturális tudás szerepe a társas kategorizációban

EP12

Oláh Katalin - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; MTA TTK
Elekes Fruzsina - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; MTA TTK
Bródy Gábor - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Király Ildikó - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Az elmúlt évek során a kognitív fejlődéslélektan területén végzett kutatások kimutatták, hogy a gyerekek már az első életévükben érzékenyek bizonyos társas kategóriák határaira. Úgy tűnik azonban, hogy a kisgyerekek társas kategóriákról alkotott reprezentációi alapvetően nem a perceptuálisan legszembetűnőbb vonások (pl. bőrszín) mentén alakulnak, hanem olyan viselkedéses jegyek határozzák azt meg, mint például hogy egy személy milyen nyelven beszél (pl. Kinzler, Dupoux, Spelke, 2007). Ezek alapján azt feltételezzük, hogy a gyerekek a kategorizáció során a közösen osztott tudás határait keresik, mely segítséget nyújt számukra a kulturális tudáselsajátítás során a megbízható információforrások kijelölésében. Amennyiben ez így van, akkor a gyerekek feltehetően a közösen birtokolt tudás egyéb jelzéseire is érzékenyek. Kutatásunkban tekintetkövetéses és utánzásos módszereket vegyítve azt vizsgáltuk, hogy kétéves gyerekek az eszközhasználat konvencionalitása alapján következtetnek-e arra, hogy egy személy a saját-csoport tagja-e, illetve hogy ezt az információt felhasználják-e tanulási folyamataik során szelekciós tényezőként. A vizsgálat első részében a gyerekek három videót láttak, melyen egy férfi modell három különböző eszközcselekvést hajt végre. A gyerekek egyik része három tökéletesen konvencionális cselekvést látott, míg másik részüknek nem konvencionális, a mi kultúránkon belül szokatlan cselekvéseket mutattunk. Az ezt követő teszthelyzetben a képernyőn két fénykép jelent meg: az egyik a bemutatót tartó férfit ábrázolta, míg a másikon egy ismeretlen férfi volt látható. Hat másodperc elteltével a hangszóróból a gyerekek egy férfi hangját hallották, aki svédül beszélt. Ebben a helyzetben azt vizsgáltuk, hogy a gyerekek a svéd szöveg megjelenése után kire néznek először, amiből arra következtethetünk, hogy melyik személyhez társítják az idegen nyelvet. A vizsgálat harmadik részében három utánzási helyzetben vettek részt a gyerekek, mely kísérleti csoporttól (konvencionális vagy nem konvencionális) függetlenül mindenki számára ugyanaz volt. Eredményeink szerint a svéd szöveg megjelenése után a gyerekek a modellre néztek először, ha az nem konvencionálisan viselkedett, míg a konvencionális helyzetben az ismeretlenre néztek előbb ($F(1, 27)=8.27$; $p=0.008$). Ugyanakkor az utánzási hajlandóságban nem találtunk különbséget a két csoport között. Ezek az eredmények arra utalnak, hogy a gyerekek valóban érzékenyek a kulturális tudás határaira, azonban ebben az életkorban még nem szelektálnak információforrások között ez alapján.

Kulcsszavak: gyerekek, társas kategorizáció, kultúra, eszközhasználat

A magyar és a horvát kultúra, nemzeti és etnikai identitás összehasonlítása zágrábi és budapesti hallgatókon végzett vizsgálata

EP13

Punczman Eszter

A posztmodern korban egyre nagyobb szükség van a pszichológiai ismeretek alkalmazására a társadalomtudományok területein és az interdiszciplinaritás gyakorlatiasabbé tételére. A közéletben a különböző kultúrák, nemzetek és etnikai identitás témakörök elsősorban a nemzetállamok politikai manipulációinak kedvelt célpontja. A külső csoportok és a saját csoportnak vallott tulajdonságok, jellemzők kritikus vizsgálata, megértése és elfogadása segít a különböző identitás elemek integrációjában, az azonosulás és differenciáció folyamataiban, így hatással van az attitűdökre, tehát a nagycsoport tagjainak fejlődésében fontos folyamat. Ez utóbbi mellett a bemutatandó vizsgálatom eredményei alapján nagy jelentőséget tulajdonítok egy másik jelenség tudatosításában is. A nemzetállamok által kiválasztott és hangsúlyozott nemzeti szimbólumok, mint a társadalom homogenizációjának megteremtésére irányuló akció elkülönítése azoktól az elemektől és pozitív identifikációktól melyek ez utóbbi elképzelés keretein belül kevésbé kívánatosak, tehát amik a kulturális hatások földrajzi határtalanságára vallanak. Az általam eddig vizsgált csoportok a horvát és magyar közösségek, azok kultúrája, identitása, ezért jelenleg a zágrábi egyetem „Etnológia és Kulturális Antropológia" doktori képzés keretein belül végzem vizsgálataimat. Pszichológiai egyetemi tanulmányaim során a Magyarországon élő horvát nemzetiségi kisebbség körében végeztem műhelymunkáimat, melyet későbbi diploma munkámban kiterjesztettem a zágrábi horvát származású és budapesti magyar származású hallgatók vizsgálatára. A doktori képzés keretein belül a horvátországi és magyarországi kultúra és etnikai nagycsoport identitás elemeit, valamint a horvátországi magyar és magyarországi horvát nemzetiségi kisebbségeket párhuzamosan tervezem vizsgálni. Az itt bemutatni kívánt vizsgálat során a metamorfózis teszt egyes pozitív azonosulásaira kérdeztem rá a horvát és magyar etnikai csoport tagjainál, a nagycsoportba való tartozás tükrében: „Szimbolikus formában jelenítse meg, fejezze ki a magyarságot (a budapesti magyar származású hallgatók)/ horvátságot (a zágrábi horvát származású hallgatók) , mint csoportot", vagyis, hogy ez utóbbi „Milyen 1.tárgy, 2. szerszám, 3. növény, 4.állat, 5.konstrukció, 6.emberi test része, 7.ház része,...stb. lenne?". A bemutatandó eredményeim másik csoportja az etnikai saját csoportokra ható és annak életét nagyban meghatározó társadalmi traumákra, dicsőségekre, negatív és pozitív saját nagycsoportnak tulajdonított jellemzőkre kapott válaszok. Továbbá, fontosnak vélt történelmi személyekre és olyan személyekre kérdezek rá, akikről úgy vélik, hogy etnikai csoportjuk sorsára nagy hatással lehettek. A válaszok szimbolikus jellege miatt, azokat kategorizálva összesítettem és elemzésükre tettem kísérletet. Az eredmény 180 zágrábi horvát és 151 budapesti magyar hallgató válaszain alapul 2009-ből.

Kulcsszavak: kulturális identitás, nemzeti és etnikai identitás, kvalitatív módszer, interdiszciplinaritás, kulturális antropológia és kulturközi összehasonlító vizsgálat, kulturális pszichológia

A mentális állóképesség és reziliencia szerepe a sportolók teljesítményében

EP14

Kovács Ildikó Katalin - Babes Bolyai Tudományegyetem

A sportolókkal foglalkozó szakemberek, a sportolók, a sport iránt érdeklődők gyakran elgondolkodnak azon, hogy lehetséges, hogy valaki a képességei, előzetes teljesítménye ellenére alulteljesít? Többször döbbent arcokat látunk egy „halálból visszahozott” mérkőzés láttán. Megfogalmazódik a kérdés, hogy lehetséges: krízis, döntés helyzetben hogyan, mitől teljesít nagyon jól vagy elvárt szint alatt?

A kutatás célja: feltérképezni a csapatsportokban (labdarugók, kosárlabdázók stb.) valamint egyéni sportágakban sportolók (atléták, birkózók stb.) mentális állóképességet, rezilienciát, és a teljesítmény motiváció között létező lehetséges együtt járást, okait. Ugyanakkor a vizsgálat célja rávilágítani, hogy krízis-, döntés helyzetekben, nyomás alatt hogyan lehet motiválni a sportolókat.

A kutatásban résztvevő személyek: 140 alany, romániai- első-, másod-, harmadosztályú labdarúgó, nemzeti ligás valamint I., II. ligás kosárlabdázó, kézilabda játékosok, teremfoci játékosok, atléták, birkózók, triatlonisták stb.

Hipotézisek:

1. Azok a sportolók, akik kimagasló a sportoló teljesítménnyel rendelkeznek (eredmények) szignifikánsan jobb a mentális állóképességük, mint akik kevésbé jó eredményeket érnek el.
2. A csapatban játszó sportolók szignifikánsan gyengébben teljesítenek a mentális állóképesség és reziliencia vizsgálatban, mint az egyéni sportolók.
3. A mentális állóképesség szignifikánsan magasabb azoknál a sportolóknál, akiknél a hatalom iránti igény van túlsúlyban.
4. A reziliencia szintje magasabb szignifikánsan azoknál a személyeknél, akiknél a valahová tartozás igénye dominál.
5. A teljesítmény elérésének szükséglete szignifikánsan jobban dominál az egyéni sportágban teljesítőknél, mint a csoportsportokban teljesítőknél.

Eljárás: Kérdőíves módszer: MAQ, Reziliencia kérdőív, McClelland motivációt mérő teszt.

Eredmények: feldolgozás alatt

Továbbfejlesztési lehetőség: Hasznos lenne megvizsgálni a sport világban az edzők és játékvezetők mentális állóképességének és teljesítmény motivációjának összefüggéseit, viselkedésre gyakorolt hatását.

Kulcsszavak: Mentális állóképesség, reziliencia, teljesítmény elérésének szükséglete, valahová tartozás igénye, hatalom iránti igény

A rejtélyes női betegség: az endometriózis pszichoszociális aspektusainak vizsgálata

EP15

Márki Gabriella - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Az endometriózis világszerte minden tízedik nőt érintő nőgyógyászati megbetegedés (Viganò és mtsai., 2004). Az endometriózis biomedikális hátterének vizsgálatáról számos tanulmány áll a rendelkezésünkre, míg a betegség pszichológiai kontextusával kapcsolatban mind magyar, mind nemzetközi vizsgálatok kevesebb adatot és eredményt közölnek. Vizsgálatom célja az érintett

vizsgálati csoporton belül a depresszió, a szorongás és az életminőség, továbbá az éntudat és a betegséggel kapcsolatos előnytalálás vizsgálata.
Módszertan: Az adatok gyűjtése a jelenleg aktív, magyar nyelvű endometriózis fórumokon a regisztrált felhasználók, továbbá a Női Egészségért Egyesület és Semmelweis Egyetem, 1. számú Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika, Endometriózis Ambulancia munkatársainak segítségével történt online kitölthető kérdőívek felvételével.
Mérőeszközök: Beck Depresszió Kérdőív (BDI, Beck és mtsai, 1961), Spielberger-féle Vonás Szorongás Kérdőív (STAI-T, Spielberger és mtsai, 1970), Endometriosis Health Profile (EHP-30, Jones és mtsai., 2001), Éntudatosság Kérdőív (Fenigstein és mtsai, 1975), Előnytalálás Kérdőív (BFS, Antoni, 2001), továbbá a betegség feltételezett kiváltó okaira és az orvosi kezelések melletti kiegészítő kezelésekre rákérdező nyitott kérdések.
Eredmények: A vizsgálat 113 endometriózissal élő, aktív, termékeny, reproduktív korban lévő, általánosan 22 és 60 év közötti nő bevonásával történt. A vizsgálati személyek 60 százaléka esetében a depresszív tünetek meghaladták a normál értékhatárt, a nők 37 százaléknál mutatkoztak az átlagnál magasabb arányú szorongásos tünetek. Az életminőség negatív együttjárást mutatott a depresszióval és a szorongással ($p<0,000$). Az életminőségen belül kiemelkedő – elsősorban a gyermektelen nők körében – a terméketlenséghez kapcsolódó aggodalom. A privát éntudat gyenge erősségű kapcsolatot mutatott mind a hangulatváltozással ($r=0,261$, $p<0,005$), mind az életminőséggel $r=0,220$, $p<0,019$). Az életminőség és az előnytalálás között szignifikáns kapcsolat nem igazolt ($p<0,786$). A legtöbb nő lelki okokat feltételezett a betegség kialakulásának háttérében, ugyanakkor az orvosi kezelés mellett elsősorban az életmód megváltoztatását és alternatív kezelési eljárások igénybevételét választották.
Az endometriózis pszichoszociális aspektusainak feltárása és a biopszichoszociális megközelítés alkalmazása elsődleges fontosságúak a betegek ellátása során. A megfelelő pszichológiai és kiegészítő kezelések ismeretéhez szükség lenne azok bizonyítékokon alapuló hatékonyságvizsgálatára is.

Kulcsszavak: endometriózis, depresszió, szorongás, életminőség, éntudat, előnytalálás, alternatív kezelések

A szín szerepe a tárgyfelismerésben

EP16

Batta Barbara - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Kognitív Pszichológiai Tanszék
Király Ildikó - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Kognitív Pszichológiai Tanszék
Tompa Tamás - MUSC Neuroscience Department

A tárgyfelismerés korai elméletei a forma kizárólagos szerepét hangsúlyozták (Biederman és Ju, 1988), azonban mára nyilvánvalóvá vált, hogy bizonyos esetekben a szín kulcsszerepet játszik egy tárgy azonosításában. Az egyik ilyen releváns szempont a színdiagnoszticitás, mely a tárgy definiálásakor a színt helyezi első és legfontosabb pozícióba. A színdiagnosztikus tárgyak használatakor több vizsgálat is azt bizonyította, hogy a tárgyhoz kapcsolódó asszociatív (diagnosztikus) szín segíti a tárgy felismerését (Mecklenbrauker, Hupbach és Wippich, 2001) emlékezeti vagy megnevezési helyzetben, amennyiben gyorsabb reakcióidőt mértek a színes, mint a fekete-fehér tárgyak esetében (pl. Ostergaard és Davidoff, 1985, Price és Humphreys, 1989, Nagai és Yokosawa, 2003).
Saját vizsgálatunkban arra a kérdésre kerestük a választ különböző életkori csoportokban, hogy

a színes, azon belül a konceptuális reprezentációt alkotó kongruens képek esetében valóban gyorsabb tárgyfelismerési sebességet mérhetünk egy képmegnevezési paradigmában.
Fekete-fehér, kongruens (színdiagnosztikus tárgyak asszociatív színnel), inkongruens (színdiagnosztikus tárgyak nem asszociatív színnel), illetve neutrális (nem színdiagnosztikus) tárgyak megnevezési sebességét hasonlítottuk össze különböző életkori csoportokban, mérve a megnevezési sebességet. Eredményeink megerősítik a szín tárgyfelismerést befolyásoló szerepét, azon belül is a konceptuális szín felismerést támogató, és az inkongruens szín felismerést nehezítő voltát.

Kulcsszavak: tárgyfelismerés, konceptuális reprezentáció, perceptuális reprezentáció, reakcióidő

A testtel való elégedettség alakulása és előrejelzői serdülőkorban – egy prospektív vizsgálat eredményei

EP17

Pénzes Melinda - SE Általános Orvostudományi Kar, Népegészségtani Intézet
Czeglédi Edit - SE Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet
Balázs Péter - SE Általános Orvostudományi Kar, Népegészségtani Intézet

Háttér: A szakirodalomban számos testképpel kapcsolatos mérőeszköz létezik. A kérdőívek jelentős része azonban csak a testsúllyal és az alakkal kapcsolatos aggodalmakat méri, holott a külső megjelenés más aspektusai is jelentősek lehetnek a testtel való elégedetlenség kialakulása szempontjából, különösen a fiúk esetében (pl. testmagasság). Kutatásunk célja a testtel való elégedettség magyarázó változóinak vizsgálata, és az elégedettség változásának három éves nyomon követése volt serdülők körében.
Módszerek: A Budapesten és öt nagyvárosban, évenkénti adatfelvétellel zajló (2010-2012) prospektív, kohorsz, kérdőíves vizsgálatunkban 6. és 9. osztályos diákok vettek részt (n=1096; 54% lány). Mérőeszközök: önbeszámolóval nyert antropometriai adatok (testsúly, testmagasság), Testi Elégedettség Skála (mért aspektusok: testsúly, testmagasság, izmosság, arc, alak, külső megjelenés), Emberalakrajzok Tesztje.
Eredmények: A Testi Elégedettség Skála belső megbízhatósága mindhárom adatfelvételnél jónak bizonyult (Cronbach-α: 0,84–0,86). A többszörös lineáris regresszió elemzés eredményei szerint a fiúk az első adatfelvételnél szignifikánsan (β_1=-0,07, p=0,032), a harmadik mérésnél pedig tendenciaszinten (β_3=-0,06, p=0,073) elégedettebbek voltak a testükkel, mint a lányok. A kiinduláskor 6. osztályosok az első két adatfelvételnél elégedettebbnek bizonyultak a testükkel, mint a 9. osztályosok (β_1=-0,11, p=0,001; β_2=-0,08, p=0,010). Az alacsonyabb testtömegindex szintén az első két mérési ponton jelzett előre nagyobb testtel való elégedettséget (β_1=-0,15, p<0,001; β_2=-0,08, p=0,043). A soványabb testalkatra vonatkozó én-énideál diszkrepancia azonban mindhárom adatfelvételnél alacsonyabb testi elégedettséggel járt együtt (β_1=-0,25, p<0,001; β_2=-0,20, p<0,001; β_3=-0,20, p<0,001). A kétszempontos vegyes varianciaanalízis eredményei szerint a nem ($F_{(1)}$=13,81, p<0,001) és az ismétlés ($F_{(2)}$=3,96, p=0,019) főhatása egyaránt szignifikáns, interakciójuk azonban nem ($F_{(2)}$=2,25, p=0,106). Az első és a harmadik adatfelvétellel összevetve a második mérésnél tendenciaszinten alacsonyabb volt a résztvevők testtel való elégedettsége.
Konklúzió: Eredményeink rámutatnak arra, hogy amennyiben a testsúly és az alak mellett a testkép más aspektusait is figyelembe vesszük, mérséklődik a nemek közötti különbség. Az elégedettség mértéke relatíve stabilnak bizonyult a vizsgált korosztályban, azonban kitűnik a

karcsúság iránti késztetés előrejelző értéke a külső megjelenés általánosabb értékelésében. Eredményeink értékes adalékokkal szolgálhatnak a testkép javítását és az evészavarok prevenciját célzó pszichoedukációs intervenciók tervezéséhez.

Kulcsszavak: serdülő, testkép, testtel való elégedettség, Testi Elégedettség Skála

A végrehajtó funkciók és a tér-idői emlékezet kapcsolata

EP18

Bakos Dóra - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Kognitív Pszichológiai Tanszék
Kárpáti Judit - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Kognitív Pszichológiai Tanszék
Kónya Anikó - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Kognitív Pszichológiai Tanszék

Szakirodalmi eredmények azt mutatják, hogy a tárgy identitásának és téri lokalizációjának összekapcsolása automatikus folyamat (Köhler és mtsai, 2001), míg a tárgyak időbeli megjelenését is tartalmazó összetett binding folyamat már kognitív erőfeszítéssel jár (Postma és mtsai, 2006; Van Asselen és mtsai, 2006). Értelmezésünk szerint, ez állhat a korábban talált fejlődési különbségek hátterében is: amelyek arra mutatnak, hogy a gyerekek számára felnőttekhez képest nehezebbnek bizonyul a sorrendi és szekvenciális információt egyesítő komplex tér-idői emlékezeti feladat, a tisztán szekvenciális elrendezéshez képest. (Kónya és mtsai, 2012; Kárpáti és mtsai; 2012, 2013)

A most bemutatott vizsgálatban, végrehajtó funkció teszt feladatai segítségével igyekszünk megerősíteni azt a feltevést, hogy az összetett téri feladatok információinak összekapcsolása tudatos mentális erőfeszítést igényel. Vizsgálatunkban 3. és 4. osztályos általános iskolás gyerekek vettek részt (32 fő). Az első szakaszban Kárpáti és mtsai. kutatásában (2012) is alkalmazott számítógépes Tér-idői emlékezeti feladatokat használtuk, mely eljárás alapjául Postma és mtsai (2006) módszere szolgált. A korábbiakban használt egyszerű és összetett feladatokat, az eredmények kontrollálására kibővítettük egy Corsi-szerű elő- és utófeladattal. A feladatok információtartalma változott (hely, identitás, szekvenciasorrend). A tárgyak verbális sorrendiséget nélkülöző szekvenciális elhelyezése és a Corsi feladat nem mutatott különbséget, ami megerősítette a kétféle időbeliség elkülönítését, és ennek alapján a feladatok komplexitásának besorolását. A nyelvi és téri időbeliséget egyaránt tartalmazó helyzet képezi a komplex feladatot, amelyre feltevésünket építettük. A tér-idői feladatsort követően, egy későbbi alkalommal a végrehajtó funkciók mérésére szolgáló Delis-Kaplan Executive Function System tesztcsomagot alkalmaztuk. (D-KEFS; Delis, Kaplan és Kramer, 2001). A tesztbattériából a Trail Making feladatokat, a Mintázatfluenciát, a Szín-Szó Interferencia feladatot és a Torony tesztet választottuk ki, melyek a verbális és a nonverbális végrehajtó funkciók széles skáláját mérik. A mentális erőfeszítés magyarázat megerősítésére, az eltérő komplexitású tér-idői feladatok teljesítmény és hibamutatóit vetjük egybe a teszt feladatok pontszámaival.

Kulcsszavak: tér-idői emlékezet, emlékezeti binding, végrehajtó funkciók, D-KEFS tesztcsomag

A vizuális kategorizáció fejlődése

EP19

Rokszin Adrienn Aranka - SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola
Csifcsák Gábor - SZTE Pszichológiai Intézet

Mindennapi tevékenységeink jelentős része kategorizációs folyamtokhoz kapcsolódik. A környezetünkkel való interakció során például az autónkban ülve a csúcsforgalomban számos, a helyzet szempontjából releváns és kevésbé releváns inger és impulzus ér minket, ahhoz azonban, hogy megfelelően tudjunk működni és megfelelő döntéseket hozzunk, stabil és megbízható információfeldolgozó és kategorizációs funkciókra van szükségünk. A képességünk tehát, hogy a különböző tárgyakat, jelenségeket kategorizáljuk megismerő funkciónk és így komplex viselkedésünk egyik fontos alapja. Kategorizációs képességeink kialakulása és fejlődése fontos számos kognitív képesség megszerzésében, így kritikus szerepet játszik az emlékezet, az érvelés és a problémamegoldás fejlődésében, ill. abban, hogy minél hatékonyabb módszerekkel sajátítsuk el az új tudást, vagyis, hogy megtanuljunk tanulni. A vizuális kategorizáció fejlődésével foglalkozó tanulmányok többsége az iskoláskor előtti időszakot (főként a csecsemőkort) vizsgálja, és csak nagyon keveset tudunk arról, hogy iskoláskorban milyen változások következnek be ezen képesség tekintetében. Jelen kutatás célja a különböző iskolás korcsoportok viselkedéses adatainak (reakcióidő és pontosság) összehasonlítása egy vizuális kategorizációs feladat végzése során. A vizsgálatban egészséges felnőtt személyek mellett 7-8, 10-11, és 13-15 éves gyermekek vettek részt. A vizsgálatban 80, csoportonként 20 személyt kértünk fel kategorizációs feladat végzésére. A kísérleti személyek állat, ill. jármű objektumokat ábrázoló színes képeket láttak. A vizsgálat során az eredeti képek mellett különböző mértékben felismerhető módosított képek is bemutatásra kerültek, amelyeknek köszönhetően vizsgálhatóvá válik az egyes kéregalatti vizuális csatornák (magno- és parvocelluláris pályák) fejlődése is. Ennek vizsgálata kiemelkedően fontos, hiszen több vizsgálati eredmény utal a magnocelluláris csatorna érintettségére pl. fejlődési diszlexiában.

A kutatás lehetővé teszi az iskoláskorban bekövetkező változások feltérképezését a vizuális kategorizáció tekintetében, vagyis egy újabb korosztályra is kiterjed a kategorizációs folyamatok érésének megismerése. Az eredményeknek köszönhetően beazonosíthatjuk azt a korcsoportot, amikor a gyermekek elérik a felnőttekre jellemző szintet. Továbbá lehetővé válik a magno- és parvocelluláris pályák fejlődésének feltérképezése és nyomon követése, illetve választ kaphatunk arra is, hogy fejlődésük utoléri-e egymást az egyedfejlődés ezen, igen fontos időszakára?

„A kutatás a TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001 azonosító számú *Nemzeti Kiválóság Program – Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése konvergencia program* című kiemelt projekt keretében zajlott. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.”

Kulcsszavak: vizuális kategorizáció, fejlődés

Amikor Я nagyobb, mint Ł: az új szimbólumok numerikus feldolgozása

EP20

Kojouharova Petia S. - ELTE PPK Kognitív Pszichológiai Tanszék
Lengyel Gábor - ELTE PPK Kognitív Pszichológiai Tanszék
Krajcsi Attila - ELTE PPK Kognitív Pszichológiai Tanszék

Óvodás korunkban megtanuljuk, hogy a mennyiségeket szimbólumokkal jelöljük meg. A hosszú éveken keresztül tartó gyakorlás eredményeként a szimbólumok feldolgozása automatikussá válik. A nyugati kultúrában felnőtt emberek számára ezek a szimbólumok az arab számjegyek. A kutatásunk célja annak a vizsgálata, hogy újonnan megtanult számjelölés esetében a mennyiség aktiválása automatikussá válik-e.

Többféleképpen vizsgálhatjuk azt, hogy egy új szimbólum mennyire automatikusan kapcsolódik a hozzárendelt mennyiséghez. Az egyik jól ismert és elterjedt módszer a méret kongruencia hatást vizsgáló feladat, más néven numerikus Stroop feladat. A feladatban két tulajdonság alapján lehet döntést hozni – a jelölések fizikai mérete és a szám (mennyiség) értékük alapján. Így két változata lehet a feladatnak: az egyikben a fizikai méret lesz a releváns tulajdonság, a másikban a számérték. A feladatban a résztvevő két számot lát, amelyek fizikai méretükben és számértékükben is különböznek (pl. 3 (nagy méret) és 8 (kis méret)), és a feladatváltozatnak megfelelően kell döntenie arról, hogy melyik a nagyobb. Egy számpáron belül a két tulajdonság lehet kongruens egymással, ahol a nagyobb fizikai méret nagyobb számértéket is jelent, vagy inkongruens, ahol a nagyobb számértékű számnak kisebb a fizikai mérete. Ha automatikus a feladatban szereplő szimbólumok numerikus feldolgozása, akkor a két tulajdonság interferálni fog egymással.

A vizsgálatunk során a résztvevők először új szimbólumokat tanultak meg, majd összehasonlítási feladatokat végeztek („melyik a nagyobb” döntés), ahol a válaszok hibázását és reakcióidejét mértük. A kísérlet kritikus részében fizikai vagy numerikus összehasonlítási feladatok voltak. A teljes feladatsort a résztvevők öt napon keresztül ismételték meg.

Az eredményeink szerint a méret kongruencia hatás markánsan jelenik meg már az első naptól a numerikus feladatban (ahol a releváns tulajdonság a szimbólum számértéke), és a többi napon változatlanul jelen van. A fizikai méret alapú feladatban (ahol a releváns tulajdonság a szimbólum fizikai mérete) a méret kongruencia hatás ugyan nem szignifikáns, de minden feltételben és mindennap jelen van a leíró statisztika alapján, vagyis a jelenség stabilan megismételhető. A fizikai méret alapú feladatban tehát a szignifikancia hiánya valószínűleg a statisztikai erő hiányának a következménye lehet.

Az eredményeink arra utalnak, hogy gyorsan tanuljuk meg az új szimbólumokat az arab számjegyekhez hasonlóan automatikusan feldolgozni.

Kulcsszavak: automatikusság, új szimbólumok, numerikus Stroop

Az anyák hatásának vizsgálata daganatos beteg gyermekük kezelésének kimenetelére

EP21

Fodor Éva - PTE Pszichológia Intézet

Bevezetés: Az érzelmi kötődés, a kapcsolatok minősége jelentős hatással van az affektív állapotok szabályozására és ezen keresztül a testi és lelki egészségre, az egyensúlyi állapotok fenntartására, illetve újraszervezési módjára, és ebből következően, a szülőknek közvetlen és közvetett hatásuk van arra a folyamatra, ahogy gyermekük viszonyul a kezeléshez és a betegséggel való megküzdéshez.
Vizsgálat: Vizsgálatunkban a daganatos betegségben szenvedő gyermekek kezelésének különböző kimeneteleire gyakorolt anyai hatásokat kívánjuk feltárni. A kezelés folyamatában és az azt követő gyógyulásban, valamint a már meggyógyult gyermek állapotát mennyire befolyásolja az anyai szorongás, és az anya/szülők megküzdési stratégiái. A kutatás során azokat a protektív és rizikó faktorokat kívánjuk feltárni, melyek a kezelés alatti állapotváltozást eredményezhetik.
Eredmények, korlátok: A célpopulációban alacsony a minta elemszám, valamint a kutatást retrospektív módon tudjuk értelmezni, mely azt jelenti, hogy az adatok értelmezése, elemzése a követéses vizsgálat végén történhet meg. Ekkor kaphatunk válaszokat kutatói kérdéseinkre.

Kulcsszavak: daganatos betegség, protektív- rizikó faktorok, állapotváltozás, szülői hatás

Az ápolói hivatásban rejlő veszélyek és lehetőségek

EP22

Papi Réka - Félúton Alapítvány, "Orczy" Szenvedélybetegek Nappali Klub
Piskóti Zoltánné - Budai Irgalmasrendi Kórház, Intenzív Osztály és Aneszteziológia
K. Szilágyi Adrienn - Jahn Ferenc Dél-pesti Kórház és Rendelőintézet;
ELTE PPK Pszichológiatudományi Doktori Iskola

Pszichológusként egy kórházi közegben dolgozva, úgy tudunk a gyógyítási folyamathoz a legjobban hozzájárulni, ha rendszerben gondolkodunk, figyelembe véve az ott jelenlévő interakciós háló minden résztvevőjét: a betegeket, a hozzátartozókat, a kórházi személyzetet, valamint az adott kórház tárgyi feltételeit. Bár a kórházi személyzet tagjai – azon belül is pedig az ápolók – meglehetősen népszerű alanyai a legkülönbözőbb kutatásoknak, az imént vázolt szemléleti keretben még kevés információ áll rendelkezésünkre velük kapcsolatban. Vajon ők hogyan érzik magukat? Milyen állapotban vannak? Mi segíti, és mi gátolja őket a munkájuk során, ebben a komplex interakciós rendszerben?
K. Szilágyi és Piskóti 2008-as vizsgálata intenzív osztályokról, belgyógyászatokról és szülészetekről gyűjtötte össze 573 ápoló válaszait, ebben a szemléletben.
Jelen vizsgálatban, az eredeti kérdőívben szereplő, kiégésre hajlamosító pszichoszomatikus tünetlistát validáltuk egy újabb, közel 200 fős mintán a Maslach Kiégés Leltár segítségével.
Mindemellett pedig, az új és a régi adatokat most kifejezetten a kiégés szempontjából vizsgáltuk meg. Megnéztük, hogy a kiégés és a pszichoszomatikus tünetek, valamint egyéb, testi és lelki állapotot befolyásoló tényező tekintetében milyen különbségek mutatkoznak ápolók és egyéb foglalkozású dolgozók között, illetve az ápolók mintáján belül az intenzívterápiás osztály és egyéb kórházi osztály dolgozói között.
Az eredmények rámutatnak az eltérő ellátási formájú osztályokon dolgozó ápolók állapota között-

ti hasonlóságokra és különbségekre. Ezek megvitatásakor különös figyelmet fordítunk az ápoló-beteg kapcsolat minőségében megnyilvánuló eltérésekre, az ezek mögött meghúzódó háttérmechanizmusokra, valamint ezek kiégéssel összefüggő vonatkozásaikra, illetve kitérünk a probléma lehetséges megoldásaira is.

Kulcsszavak: ápolás, kiégés, intenzívterápiás osztály

Az auditoros és vizuális időészlelés interakciója

EP23

Gács Boróka - PTE BTK Pszichológia Intézet
Csathó Árpád - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet

Idő múlását jelző ingerek érik minden pillanatban a humán idegrendszert. Környezetünkben számos inger jelezheti az eltelt időt, így szinte soha nem egyetlen, hanem mindig több idő-specifikus inger kognitív feldolgozása zajlik egyszerre. Ehhez a mindennapi jelenséghez kapcsolódóan, a fő kutatási kérdésünk az volt, hogy az időt jelző ingerek közötti átfedést a humán időészlelés hogyan oldja meg. Hogyan integrálja az időészlelő rendszer az egymással párhuzamosan megjelenő, gyakran eltérő modalitású, idő-specifikus információt? Korábbi vizsgálatok szerint, azonos modalitású ingerek esetében egyetlen belső óra összegzi a többszörös időinformációt. Az azonban kevésbé világos, hogy ha különböző szenzoros modalitású ingerek egymással párhuzamosan adnak időre vonatkozó információt, akkor milyen integrációs folyamatok zajlanak. Vizsgálatunkban, két kísérlet során, a kísérleti személyeknek párhuzamosan megjelenő, különböző modalitású (vizuális és auditoros) idő-intervallumok hosszát kellett megbecsülniük, ismert, standard intervallumokhoz képest. A két modalitás interakciójának természetét az auditoros inger fizikai jellemzőit (hangerő és hangmagasság) figyelembe véve elemeztük. Eredményeink azt mutatják, hogy a két eltérő modalitású intervallum észlelése interakcióban van egymással. Pontosabban, a modalitás-hatás elmélettel összhangban, ha a vizuális ingert auditoros jelzés kíséri, az eltelt időt szubjektíven hosszabbnak érzékeljük.

Kulcsszavak: modalitás, vizuális, auditoros, időészlelés, belső óra

Az egész több, mint a részek összege? A csoportszintű összehangolódás kísérleti vizsgálata

EP24

Fábián Elza - ELTE PPK
Janacsek Karolina - ELTE PPK Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék
Németh Dezső - ELTE PPK Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék

Társas helyzetben, például egy focicsapatban ahhoz, hogy a csapat sikeres legyen, szükség van a társas sorrendiség feltérképezésére az összehangolódáshoz. Ez azt jelenti, hogy a csapattagok más csapattagok explicit jelzései nélkül is tudják, hogy kinek, mikor, milyen sorrendben és milyen mozdulatot kell tennie ahhoz, hogy közelebb kerüljenek a gólhoz. Az ember tehát egyéni és társas helyzetben is szerezhet tudást implicit módon, kérdés azonban, hogy a társas helyzet hogyan módosítja ezt a tanulást az egyéni tanulási helyzethez képest. A kutatásban az implicit tanulás mérésére az alternáló szeriális reakcióidő (ASRT) feladat módosított változatát alkalmaztuk, mivel ez jól modellezi a sorrendiség elsajátítását. A csoportos helyzetben egyszerre négy személy összehangolt működésére volt szükség a feladat megoldásához. Amit a vizsgá-

lati személyek nem tudtak, hogy a számítógép képernyőjén megjelenő ingerek nem véletlenszerű sorrendben követték egymást. Minden személynek volt egy egyéni szekvenciája, vagyis amikor ő következett a válaszadásokkal. Ilyenkor egy előre meghatározott sorrend szerint megjelenő ingerszekvenciára kellett válaszolni. Színjelzés kódolta, hogy aktuálisan melyik személynek kell válaszolnia. Az egyéni szekvencián túl egy metaszekvencia is el volt rejtve a feladatban, méghozzá abban, hogy melyik személy után melyik másiknak kell válaszolnia. Az egyéni helyzetben csak egy személy végezte a feladatot oly módon, hogy csak akkor kellett válaszolnia, amikor az ő színe szerepelt, a többi szín esetében pedig az ingerek automatikusan továbbhaladtak. Az eredmények azt mutatják, hogy a vizsgálati személyek megtanulták mind az egyéni, mind a csoportszintű szekvenciát, azonban a két csoport tanulási mintázata eltért egymástól. A kapott eredmények arra utalnak, hogy nemcsak egy, hanem egyszerre kettő rejtett szekvenciát is képesek vagyunk elsajátítani, valamint arra, hogy a társak jelenléte hatással van az egyén tanulási teljesítményére. Jelen kutatás segíti a csoportszintű összehangolódás alapjainak jobb megértését.

Kulcsszavak: szekvenciatanulás, csoportos összehangolódás, társas facilitáció

Az életet vagy a fájdalmat oltja-e ki a morfium? Fájdalomcsillapítással kapcsolatos attitűdök vizsgálatának eredményei

EP25

Biró Eszter - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

HÁTTÉR: Nemzetközi kutatások szerint a rákbetegek fájdalmát világszerte alulkezelik azokhoz a lehetőségekhez képest, amelyeket egy adott ország gazdasági és jogi feltételei biztosítanak, és amit a beteg állapota szükségessé tenne. A jelenség hátterében – az eddigi vizsgálatokban kizárólagosan alkalmazott Barriers’ Questionnaire II-vel (BQ-II, Gunnarsdottir et al, 2002) feltárt – tévhitek és félelmek állnak, amelyek laikusoknál és egészségügyi szakembereknél egyaránt tapasztalhatók. Mivel a kérdőív kizárólag negatív tartalmú állításokkal való egyetértés mértékén keresztül vizsgálja a fájdalomcsillapításhoz való viszonyt, így negatív szuggesztív tartalma miatt etikai, egyoldalúsága miatt pedig módszertani kérdéseket vet fel. Magyarországi vizsgálatok még nem történtek, noha a klinikai tapasztalatok ennek szükségességre mutatnak rá (Tóth et al, 2007). **CÉL:** A jelen pilot kutatás célja egy rákbetegek körében végzett szélesebb körű kutatás módszertani és tartalmi előkészítése, a betegek életminőségének javítását mint távlati célt szem előtt tartva. MÓDSZER: A történet befejezésen alapuló háromféle (a beteg vagy hozzátartozója perspektíváját tükröző, illetve elméleti véleményt kifejtését kérő) kérdőívet interneten keresztül 231 rákbetegségben nem szenvedő személy (131 nő,100 férfi, 27±3,5) év töltötte ki. A daganatos fájdalom csillapításáról szóló történeteket 2-2 független megítélő (BA szintű pszichológus hallgatók, 6 nő, 2 férfi, 22,3±2,4 év) részben a BQ-II kérdőív faktoraiból képzett, részben klinikai tapasztalaton alapuló szempontok alapján ítélték meg, Likert skálákon, valamint vizsgáltuk az egyes vélekedések előfordulásának gyakoriságát is. EREDMÉNYEK: A feldolgozás fájdalomcsillapítással kapcsolatos ambivalenciát igazolt: a szövegek átlagosan 29,6%-ában fejeztek ki pozitív attitűdöket (az opioidok „enyhítik a szenvedést”), de ugyanakkor 9 különböző kategóriába sorolható (részben a BQ-II-ben nem szereplő) félelmek is jelentkeztek: például, hogy az orvos tudatlanságból alkalmaz opioidokat (a történetek 4,7%-a). A megítélések statisztikai elemzése szerint az opioidok addiktív hatásától való félelem az elméleti véleményekben a legerősebb, ez alacsonyabb volt mind a beteg, mind pedig a hozzátartozó perspektíváját

tükröző véleményekben (Mann-Whitney U=1741.5, p<0001, U=2050.5, p<0001). KÖVETKEZTETÉSEK: Az eredmények a nemzetközi adatoknak megfelelően a válaszok többségében a daganatos fájdalom csillapításával kapcsolatos félelmeket, tévhiteket tártak fel. A projektív módszer teret adott olyan attitűdök kifejezésére is, amelyek a BQ-II kérdőív alkalmazásával árnyékban maradtak volna. A félelmek jelenléte a fájdalomcsillapítással kapcsolatos attitűdök hazai vizsgálatának szükségességére mutatnak rá. A BQ-II keretin túlmutató pozitív válaszok módszertani újításokat tesznek szükségessé, és pontosabb feltárásuk után alapját képezhetik a betegek életminőségét javító egészségpszichológiai intervencióknak.

Kulcsszavak: fájdalomcsillapítás, attitűdvizsgálat, életminőség

Az énkép-eltérések kapcsolata különböző érzelmekkel és a versengéssel

EP26

Szokol Zsófia - SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Jelen kutatás fókuszában az énkép-eltérések és a különböző érzelmek, valamint az énkép-eltérések és a versengés kapcsolatának vizsgálata áll. Kutatásomban ez énkép-eltérések méréséhez a Hardin és Lakin (2009) által kidolgozott Integrated Self-Discrepancy Index (magyarul: Integrált Énkép-Eltérések index) magyar nyelvű verzióját használtam. A kérdőív magyar nyelvre fordítása és előtesztelés után középiskolás diákok körében vizsgáltam az énkép-eltérések egyéni különbségeit. Kutatásomban összesen 130 tanuló (M: 16,05 év SD: 1,35) vett részt, akik az Integrált Énkép-Eltérések Indexet, a Beck Depresszió Kérdőívet, a Vonás Szorongás Kérdőívet és a Versengés Kérdőívet töltötték ki. Hipotéziseimet Higgins (1987) énkép-eltérés elmélete alapján, illetve Ryckman és munkatársai (1990, 1996) kutatásaira alapozva állítottam fel. Eredményeim nem igazolták az énkép-eltérés elmélet által várható, az aktuális-ideális énkép-eltérések és lehangoltság, illetve az aktuális-elvárt énkép-eltérések és szorongás közötti kizárólagos kapcsolatot. Az énkép-eltérések és a versengési attitűdök kapcsolata részben nyert bizonyítást. Az Integrált Énkép-Eltérések Index használhatóságának megállapításához kutatásom eredményeit összehasonlítottam Hardin és Lakin (2009) kutatási eredményeivel. Az adatok arra utalnak, hogy sem az eredeti, sem a magyar nyelvű kérdőív nem támasztja alá megfelelően Higgins (1987) énkép-eltérés elméletét, s ezáltal a mérőeszköz korlátozott célkitűzéssel használható. További célom jelen kutatási tapasztalataimból és az Integrált Énkép-Eltérések Indexre vonatkozó módszertani kritikai észrevételeimből kiindulva egy új, rövidebb, az énkép-eltérés elméletet állításait megfelelően igazoló kérdőív kidolgozása.

Kulcsszavak: énkép-eltérések, szorongás, lehangoltság, versengés

Az érzékek útján, avagy mindennapi szenzoros élményeink nyomában

EP27

Kékes Szabó Marietta - SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Világunk megannyi szenzoros élménnyel kápráztat el bennünket, noha ezek nem feltétlenül válnak számunkra tudatossá. Hangok, vizuális- és taktilis ingerek, ízek, szagok és egyéb történések hatása alatt élünk, miként emlékeink felidézése alkalmával is sokszor érzékszerveink révén nyert tapasztalatainkról adunk számot embertársainknak (Dunn, 2009). Hiszen mind perceptuális hasonlóságon alapuló-, mind pedig absztrakt fogalmaink szenzoros élményeink nyo-

mán szerveződnek (Goldstone & Barsalau, 1998).
Mindannyian „optimális izgalmi szint”, vagyis az idegrendszerünket ért megfelelő mennyiségű inger esetén érezzük magunkat kényelmesen, noha az adott kontextusban modalitásaink számára elérhető inputok hatása – főként genetikailag meghatározottan - nagyobb eltéréseket mutathat (Aron, 2011). Az emberek 15-20%-a azonban szuperérzékeny, vagyis esetükben egy kevésbé erőteljes inger is fokozott izgalmi állapothoz vezet, illetve maguk többet érzékelnek/ vesznek észre környezetükből, mint mások. A túlingerlődéssel kapcsolatban a személyek számos coping stratégiát dolgoznak ki, ám valódi segítséget számukra érzékenységük felismerése és szükségleteik kielégítése jelenthet (Aron, 2012). Mások szenzoros élménykeresők és a mind változatosabb, akár veszélyes helyzeteket kutatva igyekeznek kalandvágyukat beteljesíteni, avagy nagyobb arányban válnak kábítószer-fogyasztóvá/ próbálnak ki valamely drogot már fiatal korban (Rózsa, é.n.).
Vizsgálatomban 50 fiatal felnőttkorú személynél (életkor: 20-24 év között, M: 22,32 SD: 1,244; 12 férfi/ 38 nő) Dunn (2009) Szenzoros Mintázatok Kérdőívét (Sensory Patterns Questionnaire), Aron (2011) szuperérzékenységre vonatkozó Önértékelési Tesztjét és Zuckerman (1978) Szenzoros Élménykeresés Kérdőívét (Sensation Seeing Scale) felhasználva az észlelési folyamatok mélyebb szintű feltárását tűztem célul. A szenzoros mintázatra vonatkozóan kapott modalitásfüggő eredmények neurológiai szempontból - hipotézisemmel összhangban – a passzív- és aktív önszabályozás eseteiben is az alacsonyabb ingerküszöbbel adtak jelentősebb együttjárást, míg a szenzoros élménykeresés a magasabb ingerküszöbbel láttatott összefüggést.
A tesztek kombinált alkalmazása tehát előnyös lehet az észlelési folyamataikban átlagtól eltérő személyek szenzoros tapasztalatainak árnyaltabb megragadásához és az ahhoz jobban illeszkedő környezet kialakításában is, miként az eredmények az érintettek önmegértését és tudatosabb magatartásuk révén harmonikusabb életvezetését is hatékonyabban biztosíthatja.

Kulcsszavak: szenzoros mintázat, modalitások, szuperérzékenység, szenzoros élménykeresés

Az indirekt beszéd feldolgozásának kapcsolata a munkamemóriával és a tudatelmélettel

EP28

Jagodics Balázs - SZTE BTK Pszichológiai Intézet
Janacsek Karolina - ELTE PPK Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék
Németh Dezső - ELTE PPK Klinikai Pszichológia és Addiktológiai Tanszék

Az emberek a mindennapi kommunikáció során gyakran indirekt módon juttatják kifejezésre szándékaikat. A másodlagos jelentéstartalmú szerkezeteket használó közlési aktusok vizsgálata eddig elsősorban nyelvészeti megközelítésből volt hangsúlyos. A pszichológiai kutatások főként a közlésforma használatához vezető stratégiai és logikai alapú magyarázatok kidolgozására helyeztek hangsúlyt. Jelen kutatás újszerű megközelítést alkalmaz a másodlagos jelentéstartalmú beszédaktusok használatának vizsgálatához: a kísérlet a direkt és az indirekt megfogalmazású mondatok feldolgozási mintázata közötti különbségeket vizsgálta. A mondatokat önütemezett olvasási helyzetben prezentáltuk a vizsgálat résztvevőinek, függő változóként pedig az egyes mondatok feldolgozásához szükséges időt mértük. Újdonságot jelent továbbá a téma vizsgálatával kapcsolatban, hogy összevetettük a résztvevő személyek mentális állapottulajdonítási képességét a mondatok feldolgozásának sebességével. Az eredmények szerint a kutatás résztvevői a direkt mondatokat statisztikailag szignifikáns mértékben gyorsabban dolgozták fel,

mint az indirekt megfogalmazásúakat. Az elemzések szerint fontos eltéréseket találhatunk a különböző munkamemória fejlettségű csoportok esetében a mondatfeldolgozás mintázatában.

Kulcsszavak: indirekt beszédaktus, reakcióidő, mentális állapottulajdonítás, munkamemória

Az internetes vásárlás preferenciája mögött meghúzódó motivációs és affektív jellemzők

EP29

Kiss Orhidea Edith - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A gazdasági recesszió ellenére fejlődésben levő gazdasági területek egyike az internetes vásárlás, egyre bővülő vásárlói köre az elektronikus fejlesztések egész sorát indítja útjára. Mi okozta ezt a rohamszerűen növekvő érdeklődést az internetes kereskedelem, az internetes vásárlás (B2C, business to consumer) iránt? Korábban a kutatók a felhasználói interfész és a webáruházak lapjainak kidolgozottságát tartották a növekedés kulcstényezőjének, a célcsoportok megismerésére kevesebb figyelem hárult. Cowles és munkatársai (2002) érveltek amellett, hogy az e-kereskedelemre irányuló kutatásoknak a fogyasztói motivációkra és a webáruházak használata mögötti fogyasztói értékekre is ki kellene terjedniük. Az utóbbi évtizedben az internetes vásárlói közegben végzett legtöbb motivációs tanulmány a haszonlevű motivációk azonosítására irányult, az internetes vásárlást egy cél-orientált és racionális vásárlási feladatnak tekintették. Az internetes vásárlás emocionális aspektusa viszonylag háttérbe szorult.

536 személlyel végzett kérdőíves vizsgálatunkban az internetes vásárlás mögötti motivációs és affektív jellemzők azonosítására törekedtünk. Továbbá ezen aspektusok mentén online vásárlói típusokat azonosítottunk, és a kényszeres és impulzív vásárlók jellemzőit is sikerült megragadnunk a megadott mintán. Vizsgáltuk az impulzivitás és kényszeresség összefüggését az önszabályozási fókusszal.

Az eredmények arra utalnak, hogy a hedonikus vs. haszonelvű motivációs jellemzők eltérő módon, de szignifikáns hatással vannak a vizsgált vásárlási szokásokra. A haszonelvű motivációk szignifikánsan erősebb meghatározói az online vásárlás preferálásának a hedonikus motivációkkal szemben. Akikre a hedonikus motivációk jellemzők inkább, azoknál az impulzív vásárlás is gyakrabban megfigyelhető. Az impulzivitás és kényszeresség összefüggésben áll az önszabályzási fókusszal. Végül magyar mintán is sikerült azonosítani a szakirodalomban fellelhető vásárlói típusokat és motivációs faktorokat.

Az eredmények alapján úgy tűnik, hogy az internet stimulálja a vásárlási kényszerességet. A vizsgálat egyik lehetséges gyakorlati haszna az internetes kereskedelem közcélú szabályozásának segítése olyan eszközök és irányelvek ajánlásával, melyek révén felismerhetővé válnak a kényszeres és problematikus vásárlók, és ugyanakkor személyre szabhatók a vásárlásra hajlamosító eladási stratégiák.

Kulcsszavak: online vásárlás, motiváció, impulzivitás, kényszeresség

Az újonnan tanult számszimbólumok és az általuk jelölt arab számok kapcsolatának mérése előfeszítéssel

EP30

Lengyel Gábor - ELTE PPK Kognitív Pszichológiai Tanszék
Petia S. Kojouharova - ELTE PPK Kognitív Pszichológiai Tanszék
Krajcsi Attila - ELTE PPK Kognitív Pszichológiai Tanszék

Az arab számok esetében is kimutatható előfeszítés, amely az a jelenség, amikor egy korábban bemutatott inger befolyásolja egy később megjelenő inger feldolgozásának idejét és pontosságát. Ezt a jelenséget demonstrálja a numerikus paradigmákban megjelenő előfeszítési távolság hatás, amely a következőt jelenti: amikor az előfeszítő és a célinger numerikusan közel van egymáshoz (pl. 1-2), a célinger feldolgozása, így a feladat megoldása is gyorsabb lesz, mint amikor a két inger távol esik egymástól (pl. 1-4).
A vizsgálatunkban arra voltunk kíváncsiak, hogy az újonnan tanult számszimbólumok milyen gyorsan és mekkora mértékben aktiválják az általuk szimbolizált számok jelentését. Ezáltal el tudjuk dönteni, hogy az új szimbólumok számokat reprezentáló címkékként, vagy szimbólumok vak sorozataként viselkednek az elménkben. A kérdés megválaszolásához az előfeszítési távolság hatást vizsgáltuk meg.
A kísérletben a résztvevők számokhoz (1-9-ig) hozzárendelt új szimbólumokat tanultak meg, majd egy előfeszítő feladatban felváltva jelentek meg új szimbólumok (előfeszítő ingerként) és arab számok (célingerként). Mind az előfeszítő, mind a célinger esetében a résztvevőknek el kellett dönteniük, hogy a látott szám\szimbólum kisebb, vagy nagyobb, mint öt. Amennyiben a kísérletben az új szimbólumok automatikusan aktiválják az arab számokat, akkor az előfeszítői távolság hatásnak meg kell jelennie a két jelölés között. A feladatot öt napon keresztül végezték a résztvevők, hogy megvizsgálhassuk az előfeszítés hatásának változását, mellyel információt nyerhetünk az új címkék (új szimbólumok) beépülésének folyamatáról a szemantikus rendszerbe. A kísérletben mind az öt alkalommal megjelent az előfeszítési távolság hatás, amely már az első alkalommal markánsan megfigyelhető volt. Tehát az új szimbólumok gyorsan számokként viselkednek, feldolgozásuk automatikusan az arab számokhoz hasonlóan megy végbe, mely demonstrálja az új számszimbólumok gyors beilleszkedését a szemantikus architektúrába hasonlóan a nyelvi címkékhez.

Kulcsszavak: új szimbólumok; numerikus megismerés; számszimbólumok; arab számok; előfeszítés; előfeszítési távolság hatás

Beszél Ön "Sasul"-szuggesztiók lehetősége és szerepe az iskolapszichológusi gyakorlatban

EP31

Fügedi Petra Anna - Varga Katalin Gimnázium

SASUL(I)- avagy a szuggesztiók szerepe az iskolapszichológus mindennapjaiban
A „Bemutatkozik az iskolapszichológus” poszter-sorozat (Fügedi, 2011, 2012, MPT) harmadik részével szeretnék bemutatni egy újabb szeletet a munkámból. A tehetséggondozás után ezt a posztert a ritkább, ám mégis jelenlévő, iskolapszichológus munkájába „betoppanó” esetnek szentelem.
Az egészségnevelés munkánk fontos része: ebbe beletartozik a tágabb értelemben vett preven-

ció, ám gyakran az is, hogy hidak legyünk az orvosi ellátás felé és megfelelő kommunikációval (dr. Varga Katalin, 2001) a szorongást csökkentve elősegítsük a gyógyulást betegség vagy testi elváltozás felmerülése esetén.
A poszter egy „Poland" szindrómás lány esetét mutatja be, az azt kísérő kommunikációt, a szuggesztiók eszközeit (igen-beállítódás, követés-vezetés, átkeretezés, célirányos fantázia), a rapport alakulásán át egy bimbózó női identitás megszületéséig.
A poszter zárása kaput nyit arra, hogy iskolai szinten milyen további lehetőségeket rejt magában a szuggesztiók világa.

Kulcsszavak: szuggesztiók, testkép, önértékelés, nőiség, változás

Boldogságorientációk és élettel való elégedettség

EP32

Nagy Henriett - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Magyaródi Tímea - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Seligman 2002-ben a boldogság elérésének három megkülönböztethető útját írta le: 1. élvezetes élet (hedonizmus), 2. elkötelezett élet (flow), 3. jelentésteli élet (eudemonia). Peterson és munkatársai 2005-ben kidolgoztak egy mérési eljárást e három boldogságorientáció operacionalizálására (Orientations to Happiness Questionnaire, OTH). Kutatásunk egyik célja a Boldogságorientációk Kérdőív (magyar OTH) hazai adaptációs munkáinak elindítása. További célkitűzéseink között szerepel a különböző boldogságorientációk függetlenségének tesztelése, illetve a három boldogságorientáció és az élettel való elégedettség kapcsolatának feltárása.
A kutatásban 205, 18 és 74 év közötti személy vett részt (78 férfi, 128 nő). Átlagéletkor: 29,86 év (szórás: 11,57). A magyar OTH faktorszerkezetét vizsgáló elemzésünk egy háromfaktoros struktúrát eredményezett, amely, jól illeszkedik az angol nyelvű OTH szerkezetéhez. A reliabilitás vizsgálatok eredményei azt jelezték, hogy mindhárom skála megfelelő megbízhatósági mutatókkal jellemezhető. A kérdőív három skálája között gyengétől-mérsékeltig terjedő szignifikáns pozitív együttjárás volt megfigyelhető (r=0,155-0,446). A legszorosabb együttjárás az élvezetes és az elkötelezett élet skálák, a leggyengébb kapcsolat pedig az élvezetes és jelentésteli élet skálák között mutatkozott. A korrelációs vizsgálatok eredményei szignifikáns összefüggést jeleztek az elkötelezett élet és az élettel való elégedettség között (r=0,334), illetve az élvezetes élet és az élettel való elégedettség között (r=0,213. Sem a boldogságorientációk, sem az élettel való elégedettség területein nem jelentkeztek nemi különbségek. Az életkor egyedül az élvezetes élettel mutatott mérsékelt negatív irányú szignifikáns kapcsolatot (r=-0,320).
A jövőben országos minta bevonásával tervezzük a kutatás folytatását, kibővítve célkitűzéseinket a boldogságorientációk személyiségmeghatározóinak és szociodemográfiai faktorainak feltárására is. Tervezzük még a boldogságorientációk és a pozitív funkcionálás további mutatói (pszichológiai, szociális és spirituális jóllét) közötti kapcsolatok feltárását is.

Kulcsszavak: élvezetes élet, elkötelezett élet, jelentésteli élet, élettel való elégedettség

Egészségmagatartás és testhez való viszonyulás várandós kismamák körében

EP33

Lukács-Márton Réka - Sapientia EMTE, Marosvásárhely
Szabó Pál - Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézet

A gyerekvárás időszakában a nők úgy testileg mint lelkileg érzékenyebbek. A várandósság jelei, amely a test alakjának gyökeres változását hozza magával, gyakran negatív érzéseket kelltenek a kismamában. Az önértékelési problémákkal, testképzavarral, örökös elégedetlenséggel küzdő nők számára a terhesség ideje kész rémálom lehet, ezért kiemelten fontos, hogy időben szakemberhez forduljanak.
A vizsgálat célja: a magyarországi valamint az erdélyi kismamák egészség-magatartásának testi és evési attitűdjeninek vizsgálata.
Vizsgálati minta: Összesen 240 (erdélyi és magyarországi) kismama vett részt a keresztmetszeti kutatásban.
Eredmények: A vizsgálati személyek 48,8%-a hetente sportol a következő célokból: 7,9% fogyni szeretne, 21,7%-a pedig a testalkata miatt elégedetlen.36,7%-a nagyon aggódik, hogy nem tudja majd leadni a terhesség alatt felszedett kilókat.
A minta 2,9%-a napi gyakorisággal 4,2%-a pedig gyakran meghánytatja magát, ami nem függ össze a terhesség alatti hányással.
A kismamák 80%-a odafigyel a terhesség alatti táplálkozásra, 98,8%-ban nem cigarettázik.
Elmondható, hogy az általunk vizsgált mintában is előfordulnak a súlycsökkentő viselkedések és a testalkat miatti aggodalmak a terhesség alatt is.

Kulcsszavak: várandósok, egészségmagatartás, evési attitűd, testi attitűd

Érzelemszabályozási zavarok vizsgálata a kompulzív-impulzív spektrum mentén

EP35

Vajda Anita - PTE BTK Pszichológia Intézet

Az érzelemszabályozási deficitek a kora gyermekkor kapcsolataiban gyökereznek, hiszen a kötődési kapcsolat egyik fő fogalma az érzelem. A szülő kötődési reprezentációja és a csecsemő kötődése nagymértékben befolyásolja az érzelemszabályozási stílust, azon keresztül, hogy a kötődési személlyel történő interakciókban az érzelmeket minimalizálják avagy maximalizálják. A legfőbb kérdés fejlődési pszichopatológiai szempontból, hogy az érzelmekkel kapcsolatos diszfunkcionális mintázatok milyen formái jelennek meg, és hogy azok, hogyan alakultak ki a fejlődés során. Ennek a kérdésnek a vizsgálatához, fontosnak tartok először az egészséges populációt vizsgálni.
A Hollander és Wong által az „obszesszív-kompulzív” spektrumot alapul véve, kettőt emeltem ki a „klasszikus” DSM-IV. diagnosztikai osztályozás alapján: impulzuskontroll zavarok és evési zavarok. Ezen kívül kiemelt fontosságúnak tartom az addikciók vizsgálatát, amire bár Hollander nem utal, valamennyi felsorolt zavarra tekinthetünk viselkedési addikcióként. Feltevésem szerint, a különböző zavarok esetében, a kompulzív-impulzív spektrum mentén való elhelyezkedés befolyásolja, illetve meghatározza, hogy milyen érzelemszabályozási deficitekre lelünk. Feltételezem továbbá, hogy minden zavarban egy korai sérülés lelhető fel, csak a karakter és a környezeti hatások tükrében máshol és a testükkel/viselkedésükkel is máshogy szabályozzák a belső állapotokat.

Vizsgálati mintámat középiskolai serdülők alkották.
Kutatásomban a következő kérdőíveket használtam: Problémás Internethasználat Kérdőív (PIH-K), Háromfaktoros Evési Kérdőív (TFEQ-R21), BFQ (Big Five Questionnaire) kérdőív impulzus kontroll skálája valamint az Érzelemszabályozási Nehézségek Kérdőív (DERS).
Vizsgálatom választ ad arra, hogy milyen érzelemszabályozási módokban fellelhető különbségek illetve hasonlóságok jellemzik a fenti csoportokat, avagy milyen hasonlóságok-különbségek fordulnak elő a kompulzív-impulzív spektrum mentén.

Kulcsszavak: érzelemszabályozás, impulzuskontroll, evészavar, addikciók, kompulzív-impulzív spektrum

Figyelmetlenségi vakság és süketség

EP36

Facskó Kata - PTE BTK
Bernáth László - ELTE PPK
Deák Anita - PTE BTK

A minket körülvevő világban mérhetetlenül sok potenciálisan elérhető információ áll rendelkezésünkre, ám figyelem nélkül csak töredékük kerül tudatos feldolgozásra. A figyelmetlenségi vakság azt jelenti, hogy ha egy vizuális feladat közben figyelmünk le van kötve, vakok lehetünk olyan eseményekre, amelyeket egyébként észrevennénk (Simons és Chabris, 1999). A jelenséget először Neisser mutatta be 1979-ben, egy nagyon ötletes vizsgálattal. Mack és Rock 1998-as vizsgálata nyitotta meg a figyelmetlenségi vakság témában a komputer alapú kísérletek sorozatát. Simons és Chabris vizsgálata (1999) az egyik leghatásosabb és leglenyűgözőbb az adott témában, emellett megismételte, általánosította és kiterjesztette Neisser eredményeit. A video alapú kísérletek jobban illeszkednek a hétköznapi élet szituációihoz.
Koreimann és munkatársai (2009) kísérlete eddig az első és egyetlen vizsgálat, amely irányított kísérleti körülmények között kutatta és bizonyította a figyelmetlenségi süketség létezését. A kísérleti személyek Richard Strauss Imígyen szólott Zarathustra c. művének első 1 perc 40 másodpercét hallgatták meg. A nem várt esemény az utolsó 20 másodpercben felcsendülő elektromos gitárszóló, az elterelő feladat az üstdobok számolása volt. Eredményeik szerint a vizsgálati személyek 57%-a nem észlelte az elektromos gitárt. További eredményük, hogy a zenészek nagyobb eséllyel vették észre a gitárszólót, mint a nem zenészek.
Saját vizsgálatunkban egyrészt megismételtük Koreimann és munkatársai (2009) kísérletét ugyanazzal az ingeranyaggal. Saját eredményeink igazolták az ő eredményüket. Másrészt azt is vizsgáltuk, hogy az adott modalitásban „profi" személyek jobb teljesítményének mi az ára. Ugyanazzal az ingeranyaggal megismételve a kísérletet és kibővítve Simons és Chabris (1999) videofelvételével, a vizuális és az akusztikus modalitásban is megnéztük két csoport, zenészek és képzőművészek teljesítményét. Az eredmények azt mutatják, hogy pl. a zenészek nagyobb arányban hallják meg az elektromos gitár szólót, mint a nem zenészek, de a vizuális modalitásban éppen fordítva, gyengébben teljesítenek. A szakértők saját területükön ugyan jobbak, mint a nem szakértők, de a másik modalitásban gyengébben teljesítenek.

Kulcsszavak: figyelmetlenségi vakság, figyelmetlenségi süketség, zenészek, vizuális szakemberek

Gyümölcstorta vs. dobostorta? Az összetett szavak feldolgozásának fejlődése

EP37

Heilmann Ágnes - SZTE BTK Pszichológiai Intézet; ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Janacsek Karolina - ELTE PPK Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék
Németh Dezső - ELTE PPK Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék

Vizsgálatunk célja, hogy az újabb emlékezetkutatás, a neuropszichológiai szemlélet, és a pszicholingvisztika eszköztára segítségével egy szemléleti és módszertani keretet kapjunk a nyelvi folyamatok és az emlékezeti rendszerek kapcsolatáról, jellegéről. A kutatásunkban arra kerestük a választ, hogy a kognitív faktorok hogyan befolyásolják a nyelvi, azon belüli is az összetett alakok feldolgozását. A pszicholingvisztikai elméletek jelentősen különböznek a tekintetben, hogy a szemantikailag összetett alakokat hogyan tároljuk, és reprezentáljuk a mentális lexikonban. Kutatásunk különlegessége abban áll, hogy fejlődési aspektusból vizsgálja ezt a kérdéskört. Mintánkat kisiskolások, középiskolások, felnőttek, és idős személyek alkották. Eredményeink azt mutatják, hogy az összetett szavak feldolgozására hatással van a komplex munkamemória kapacitás.

Kulcsszavak: fejlődés, komplex munkamemória, tárolás, összetett szavak, mentális lexikon

Hipnotikus fogékonyság és exekutív hatékonyság

EP38

Kondé Zoltán - DE Pszichológiai Intézet, Általános Pszichológia Tanszék
Szabó Csaba - DE Pszichológiai Intézet, Általános Pszichológiai Tanszék
Szabó Gergely - DE Pszichológiai Intézet, Általános Pszichológiai Tanszék
Sas Annamária - DE Pszichológiai Intézet
Kató Szabolcs - DE Pszichológiai Intézet

A hipnotikus fogékonyság és a figyelmi beállítódások rugalmas kontrollálásának lehetséges összefüggését tanulmányoztuk két kísérletben. A személyek hipnotikus fogékonyságát a Waterloo-Stanford Hipnábilitási Csoportskála C változatával mértük be és ez alapján három fogékonysági csoportot (alacsony, közepes, magas fogékonyságú) hoztunk létre. A személyek feladatváltási teljesítményét vizsgáltuk a feladatváltási paradigma egy újszerű változatával melyben két kognitív kategorizációs feladatot kellett felváltva teljesíteni reakcióidő helyzetben. Az ingersorozat meghatározott pontjain jelzések határozták meg a releváns kategóriákat (irányított váltás és irányított ismétlés). A sorozat két kiemelt pontján a személyek maguk döntöttek arról, hogy változtatnak-e a feladaton (önkéntes váltás) vagy sem (önkéntes ismétlés), a két pont között kiegyenlített arányban. Az 1. kísérletben a váltási és az ismétlési reakciók latenciájának eltérése (váltási veszteség) jelentősen kisebb volt önkéntes helyzetben, mint irányított helyzetben, mely azt jelezheti, hogy, ha a figyelmi feldolgozás céljainak önálló meghatározására lehetőség van a figyelmi teljesítmény javul. A három vizsgálati csoport teljesítménye lényegében egybevágónak bizonyult irányított és önkéntes figyelmi helyzetben is. Ugyanakkor az önkéntes váltások gyakorisága jelentősen eltért a két váltási hely között, mindhárom csoportban. A váltási veszteség a preferált váltási ponton kisebb volt, ugyanakkor a preferált és nem preferált váltási helyzetekben mutatott váltási teljesítmény eltérése csak a magasan fogékony személyeknél közelítette a szignifikáns mértéket ($p=0,065$). Ez az eredmény azt jelzi, hogy a figyelmi beállítódások stratégiai kontrollálásának lehetősége magasan fogékony személyeknél jobb, hatékonyabb figyelmi telje-

sítményt tesz lehetővé. A 2. kísérletben a váltási helyeken a személy külön feladatspecifikus gombnyomással jelezte, hogy melyik feladatot kell (irányított helyzet) vagy akarja (önkéntes helyzet) végrehajtani. Ez a módosítás lehetővé tette az önkéntes váltás/ismétlési teljesítmény két komponensének, a feladat választási és a feladat váltási komponensek elkülönített vizsgálatát. Az eredmények szerint preferált váltási helyen az új feladat kiválasztásával kapcsolatos (váltási) döntés lényegesen gyorsabb, mint a nem preferált helyen, mindhárom csoportban. Ugyanakkor, a magasan fogékonyak jelentősen gyorsabb döntéseket hoztak mind a preferált, mind a nem preferált pozíciókban. Megfigyeléseink arra utalnak, hogy a hipnotikus fogékonyság egyéni különbségei kapcsolatban állhatnak a figyelmi kontroll hatékonyságának éber helyzetben/hipnotikus kontextuson kívül is megfigyelhető eltéréseivel.

Kulcsszavak: hipnózis, hipnotikus fogékonyság, végrehajtói kontroll, feladatváltás

Intézményesített meseterápia: Egy új egészségfejlesztő mesepszichológiai program hatása óvodás korú gyerekek hangulatára, viselkedésére és egészségére

EP39

Juhász László – e-pakk Bt.
Siklós Anita - Játékmester Élményprogram Állatkert Játszóház (Prowide Kft.)

Vizsgálatunk egy új óvodai egészségfejlesztő program kedvező hatásait mutatja be középső- és nagycsoportos óvodás gyermekek (N=60 fő, életkor=4-6 év) hangulatára, viselkedéses és egészségi mutatóira. Célja a mesepszichológiai kutatások eredményeinek gyakorlati alkalmazásával az óvodai intézményrendszerben olyan, csoportosan használható meseterápia kialakítása, amely ezen életkorú gyermekek két alapvető szükségletére: a mesére és a játékra épít. A program tervezett hatásai: hangulatjavítás, az immunrendszer facilitálása, testi-lelki egészségi állapotfejlesztés, az egészségügyi hiányzások csökkentése és a proszociális viselkedésformáik gyakoriságának növelése. A program modulrendszerű: egy egynapos és egy háromnapos mese- és játékterápiát tartalmaz. Az egynapos modul mottója a „Segíts!" volt, mert a segítés és a társas támogatás hatásmechanizmusaira épült. A háromnapos program többféle, komplex pszichés hatásmechanizmusú, amelyet nem részletezünk. A program során három, óvodásokból álló csoportot vizsgáltunk. A „komplex" csoport (N=19 fő) a teljes programban, a „Segíts!" csoport (N=18 fő) a programnak csak az egynapos moduljában részesült, egy csoport (N=23 fő) pedig nem vett részt a programban, ők alkották a kontroll csoportot. Méréseinkhez az SDQ-t (Gyermek Képességek és Nehézségek Kérdőív), a CARIFS-t (Canadian Acute Respiratory Infection and Flu Scale), egy képes Likert-skálát, egy általunk összeállított kérdéssort és a gyermekek egészségügyi hiányzási statisztikáit használtuk fel. A mért adatokat SPSS 17.0 statisztikai programmal dolgoztuk fel. Fontosabb eredmények: A programban résztvevő gyermekek hangulata szignifikánsan javult a program alatt és után, pl. a „Segíts!" feltételű csoport ($Z=-1,41$, $p<0,05$, Wilcoxon). A program hetében a „komplex" csoportban az előző időszakhoz képest szignifikánsan jobb volt a hangulat ($Z=-2,83$, $p\leq0,005$, Wilcoxon). A programot követő három hétben szignifikánsan csökkent az egészségügyi hiányzások és a panaszos tünetek száma pl. nátha. (Poszteren részletezve). A programot követő második héten a „Segíts!" feltételben résztvevők szignifikánsan kevesebbet hiányoztak egészségügyi okból a kontroll csoporthoz képest ($\chi^2=7,15$, $p<0,05$, Kruskal-Wallis). Mindkét intervenciós csoportban a programot követő másfél hónapban szignifikánsan több proszociális viselkedésformáról ($Z=-1,89$, $p\leq0,05$; ill. $Z=-2,35$, $p<0,05$,

Wilcoxon) számoltak be a szülők, mint a program előtt. A program nem várt további pozitívuma, hogy erősítette a szülők és az intézmény együttműködését. Az eredmények a kutatás folytatására ösztönöznek, mivel a program hatásai jelentősek és feltételezhetően generációs hatásúak.

Kulcsszavak: egészségfejlesztés, játékterápia, mesepszichológia, meseterápia, nátha, proszociális viselkedés, segítés, társas támogatás

IVF segítségével szülővé vált párok vizsgálata a coping, a pszichológiai immunkompetencia és a nevelői attitűdök tükrében

EP40

Nagy Erika - DEOEC, Népegészségügyi Kar, Magatartástudományi Intézet
Nagy Beáta - DEOEC, Népegészségügyi Kar, Magatartástudományi Intézet

Bevezetés: A meddőség mára világméretű népegészségügyi problémává vált: a népesség 10-15%-át érinti a betegséggé vált meddőség. Ugyanakkor a korszerű meddőségi kezelésekkel ma már majdnem minden meddő páron lehet segíteni, hozzájárulva ezzel a jobb demográfiai helyzethez. A meddőség gyógyítására szolgáló eljárások, vagy más néven az asszisztált reprodukciós technikák közül a leggyakrabban és legelterjedtebben alkalmazott klinikai beavatkozás az In Vitro Fertilizáció (IVF), amely reményt adhat a meddő pároknak arra, hogy ők is szülőkké válhassanak. Azonban mind a meddőség, mind pedig a meddőségi beavatkozások súlyos testi-lelki terhet rónak a párokra.

Célkitűzés: A sikeres mesterséges megtermékenyítésen (pontosabban IVF-en) átesett párok megküzdésének, pszichológiai immunvonás mintázatának, valamint nevelői attitűdjének feltérképezése, továbbá ezek összehasonlítása olyan párok megküzdésével, pszichológiai immunvonás mintázatával és nevelői attitűdjével, akiknek gyermekeik természetes módon fogantak.

Módszer: A vizsgálatban összesen 168 fő (84 pár) vett részt. A kutatási csoportot a Debreceni Kaáli Intézetben sikeres IVF-kezelésen átesett 42 meddő pár alkotta, míg a kontroll csoportot természetes úton fogant gyermekek szülei (szintén 42 pár). A vizsgálati minta két csoportja (IVF-fel kezelt és kontroll) a megtermékenyülés módján kívül más leíró változók tekintetében (például a szülők életkora, iskolai végzettsége, a gyermek életkora) nem különbözött egymástól. A vizsgálathoz a coping stratégiák felmérésére a Megküzdési Módok Kérdőívet, a pszichológiai immunvonás mintázat feltérképezésére a Pszichológiai Immunkompetencia Kérdőívet, míg a nevelői attitűdök vizsgálatára a Parental Attitude Research Instrument (PARI) kérdőívet használtuk fel.

Eredmények: Az IVF segítségével szülővé vált párok kisebb mértékben élnek az érzelmi indíttatás coping stratégiájával, de annál inkább az érzelmi egyensúly keresésével és a visszahúzódással, szemben a kontroll csoporttal. Mindkét csoportban jellemzőbb az édesanyák megküzdésére a társas támasz keresése és a visszahúzódás, mint az édesapákra. Az IVF-fel kezelt párok magasabb koherencia érzéssel és magasabb öntisztelettel jellemezhetőek, továbbá demokratikusabb nevelői attitűdöt mutatnak, mint a kontroll csoport tagjai.

Következtetés: Jelen vizsgálatunk és annak eddig kutatott háttere megerősítik a lélektani tényezők szerepét a meddőség kezelésében. Szeretnénk felhívni a figyelmet a témával való foglalkozás jelentőségére, valamint a kezelések alatt álló párok pszichológiai támogatásának fontosságára, hiszen a pszichoterápiák jelentősen elősegíthetnék a sikeres kezelések magasabb arányát.

Kulcsszavak: meddőség, IVF, coping stratégiák, pszichológiai immunkompetencia

Kiégés és megküzdési stratégiák orvostanhallgatók körében

EP41

Ádám Szilvia - Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet
Hazag Anikó - Szent Imre Kórház, Pszichiátria

Elméleti háttér: Az orvostanhallgatók körében megfigyelt egyre gyakoribb kiégés csökkentése és megelőzése javíthatja a későbbi betegellátás színvonalát. A kiégés csökkentésében és megelőzésében fontos szerepet játszanak az orvostanhallgatók megküzdési stratégiái.
Célkitűzés: A kiégés prevalenciájának feltárása, valamint a kiégés és a megküzdési stratégiák közötti lehetséges védő- vagy rizikótényezők vizsgálata magyar orvostanhallgatók körében.
Módszerek: Keresztmetszeti vizsgálat önkitöltős kérdőíves felméréssel 512 orvostanhallgató körében. A kiégést a Maslach Kiégés-teszt Hallgatói Változata (MBI-SS), és a megküzdési stratégiákat (probléma-, ill. érzelmi-orientált és támogatást kereső) a Megküzdési Módok Kérdőív felhasználásával mértük. A kiégés és a megküzdési stratégiák közötti kapcsolatot korrelációs analízissel tártuk fel.
Eredmények: A kiégés (magas pont az érzelmi kimerülés és a cinizmus skálákon és alacsony pont a személyes hatékonyság skálán) előfordulási gyakorisága magyar orvostanhallgatók körében 29,3% volt. Az érzelmi kimerülés a kognitív átstrukturálással, a visszahúzódással, valamint az érzelmi egyensúly keresésével mutatott szignifikáns pozitív kapcsolatot, ugyanakkor szignifikáns inverz kapcsolatot találtunk az érzelmi indíttatású cselekvéssel és az alkalmazkodással. A cinizmus szignifikáns volt a segítségkeresés, a visszahúzódás, valamint az érzelmi egyensúly keresés változókkal, szignifikáns inverz kapcsolatot találtunk az érzelmi indíttatású cselekvéssel és az alkalmazkodással. A személyes hatékonyság szignifikáns pozitív kapcsolatot mutatott a visszahúzódással, valamint az érzelmi egyensúly keresésével, és szignifikáns negatív kapcsolatot mutatott a problémaelemzéssel, az érzelmi indíttatású cselekvéssel és az alkalmazkodással.
Következtetés: Az orvosok körében talált irodalmi adatokkal ellentétben eredményeink azt mutatják, hogy bizonyos probléma orientált és támogatást kereső megküzdési stratégiák nem csökkentik, hanem növelik és bizonyos érzelmi orientált megküzdési stratégiák nem növelik, hanem csökkentik az orvostanhallgatók kiégését. További vizsgálatok szükségesek eredményeink megerősítéséhez. Eredményeink szerint, a kiégés csökkentése és megelőzése orvostanhallgatók körében más stratégiát igényel, mint orvosok körében.

Kulcsszavak: kiégés, megküzdési stratégiák, orvostanhallgatók

Kiváltott potenciálok és szívritmus életkorfüggő változása anticipációs helyzetben

EP42

Kormann Eszter - MTA TTK Pszichofiziológia Kutatócsoport
Benyovszky Máté - MTA TTK Pszichofiziológia Kutatócsoport
Tóth Brigitta - MTA TTK Pszichofiziológia Kutatócsoport
Boha Roland - MTA TTK Pszichofiziológia Kutatócsoport
Molnár Márk - MTA TTK Pszichofiziológia Kutatócsoport

Az öregedéssel bekövetkező neurobiológiai és kognitív változások összefüggésének tanulmányozására a kiváltott potenciálok kiemelkedően alkalmasak a módszer rendkívül jó időfelbontóképessége miatt. A várakozási-felkészülési, valamint az ehhez kötődő egyszerű döntési folyamatok, és az életkori hatások kapcsolata a CNV, P3 és az N1 komponensek paraméterei-

nek változásán keresztül vizsgálható. Az anticipációs helyzetben mutatott arousal mérésére az egyik legjobb élettani mutató a szívritmus, amely fázisosan követi a várakozási helyzetben bekövetkezett agyi változásokat. Vizsgálatunk során várakozási helyzetet előidéző, az említett EEG komponensek és a szívritmus elemzésére egyszerre alkalmas paradigmát használtunk. Feltételeztük, hogy az idősebb vizsgálati személyeknél a figyelmi kapacitás mértékének és az ehhez kötődő döntési és munkamemória-folyamatok hatékonyságának csökkenésével mind a CNV, mind pedig az N1 és P3 komponensek amplitúdója csökkenni, skalpeloszlása változni fog. A szívritmussal kapcsolatban feltételeztük, hogy az életkori különbségeket nem csupán az alapvonalbeli különbség, hanem a feladathelyzet sajátosságai is meg fogják határozni. Ingeranyagként 5 vagy 8 hangingerből álló sorozatokat használtunk: mind a kontroll, mind a kísérleti helyzetben a próbák 40 %-ban az utolsó hang elmaradt, melyre feladathelyzetben motoros választ vártunk el. A középvonali frontális, centrális és parietális elektródokat vettük figyelembe az elemzés során. Az életkori hatás szignifikánsnak bizonyult az N1 (F1, 35=7,8467, p=0,00824) és a P3 (F(2, 70)=8,6882, p=0,00043) esetén, ugyanakkor nem találtunk szignifikáns életkori eltérést a CNV amplitúdóban. A szívritmus esetén az életkori különbségek az elmaradt hang helyzetben, a CNV felépülése utáni szakaszon voltak a legkifejezettebbek: az idős mintán, az utolsó hang elmaradása után nagyobb szívritmus-csökkenést tapasztaltunk, mint a fiataloknál (F(3, 190)=78,568, p=0,0000). Mindhárom komponens esetén szignifikáns interakciót regisztráltunk a maximális amplitúdó topográfiájában: az életkori különbségek a feladathelyzetben és a kiváltott potenciálra jellemző elvezetésen bizonyultak robusztusnak. A CNV és a másik két komponens közötti ellentmondás egyik lehetséges magyarázata, hogy míg az előbbi kialakulásában szerepet játszó háttérmechanizmusoknak van idejük kialakulni, addig az N1 és a P3 olyan folyamatok korrelátumai, melyek időviszonyai gyökeresen eltérnek a CNV-től. Megfigyeléseink arra utalnak, hogy az életkori különbségeket nem pusztán a passzív, alapállapotbeli különbségek okozzák, sőt a dinamikus összehasonlításban a különbségek kiélezettebbé válnak: az idősebbek reakciójának rugalmasságát jelentősen csökkenti, ha a helyzet meglepő, és plasztikus választ igényel.

Kulcsszavak: öregedés, CNV, N1, P3b, szívritmus, figyelmi folyamatok

Kommunikáció babakocsizás közben: az eszközök kínálta lehetőségek és kihasználásuk a mai szülők körében

EP43

Olexó Zsuzsanna - SE Testnevelési és Sporttudományi Kar
Zsirai Zsuzsanna - SE Testnevelési és Sporttudományi Kar

Magyarországon - az alternatív hordozóeszközök térhódítása mellett is - egyidejűleg legalább 150 ezer kisgyermeket tolnak babakocsiban, hiszen a kerekeken gurulás kézenfekvő, mindkét félnek kényelmes és némelykor kikerülhetetlen megoldás. A babakocsizás megfelelő eszközhasználat esetén (szemből tolva) segítheti a gyermek és az őt toló felnőtt közötti verbális és nonverbális kommunikációt, illetve a testvérek közötti harmonikus viszony fejlődését (testvérülőkék és fellépők). A szerzők közel 1000 babakocsit figyeltek meg Budapesten és két Veszprém megyei faluban, azt vizsgálva, kihasználják-e a mai szülők az eszközök nyújtotta lehetőségeket. Megfigyeléseik szerint általánosan elterjedtté vált a gyermekek hátulról tolása, még egészen kicsi csecsemők esetében is. Ez azért jelent problémát, mert a magyar éghajlati viszonyok között nélkülözhetetlen kupolás tető ilyenkor mintegy elszeparálja a szülőtől a kisgyermeket, amely elhatárolási érzést egy esőcseppektől átláthatatlan esővédő a végletekig fokozhatja a

csecsemő vagy a kisded számára. A hátulról tolás okait keresve sem a babakocsi kínálat sem az anyagai korlátok nem lehetnek döntőek, mivel az internetes használt cikk kereskedelem mindenki számára lehetővé teszi a tökéletesen bababarát eszközök beszerzését, s így mára a szülő döntésévé vált, milyen típusú hordozó eszközt használ. Megállapítható, hogy a szülők többsége nem használja ki az eszközök adta lehetőségeket, a babakocsi kiválasztásában a szemből tolhatóság nem kap kellő hangsúlyt, a szülő kényelmi szempontjai valamint a divat jóval nagyobb prioritást élveznek.
A szerzők kisgyermekes szülők fizikailag aktívabb életvitelére dolgozták ki Bababarát sportkocsizás elnevezésű, nagyszülőknek is ajánlott gyaloglóprogramjukat, amely több orvostársaság (Magyar Sportorvos Társaság, Magyar Elhízástudományi Társaság, Magyar Atherosclerosis Társaság, Magyar Obezitológiai és Mozgásterápiás Társaság, Magyar Sporttudományos Tanács, Betegoktatók és Egészségnevelők Országos Közhasznú Egyesülete, Magyar Család és Nővédelmi Tudományos Társaság) támogatását is élvezi, és a jövőben „A szülőnek sport, a gyermeknek élmény" szlogennel a védőnői hálózat segítségével kívánják terjeszteni és népszerűsíteni. Ennek keretében szeretnék felhívni a figyelmet a babakocsik baba-barát használati módjára.

Kulcsszavak: kommunikáció

Machiavellista személyek érzelemszabályozási folyamatainak idegrendszeri korrelátumai

EP44

Bodrogi Barbara - PTE BTK Pszichológia Intézet
Deák Anita - PTE BTK Pszichológia Intézet
Papp Péter - PTE BTK Pszichológia Intézet
Kincses Péter - PTE BTK Pszichológia Intézet
Bereczkei Tamás - PTE BTK Pszichológia Intézet

A machiavellista személyekre jellemző interperszonális stratégiákat Christie és Geis 1970-es munkájukban (Studies in Machiavellianism) foglalják össze. Eredményeik arra mutatnak, hogy a magas machiavellizmus értékkel jellemezhető személyek gyakran élnek manipulatív stratégiákkal, interperszonális kapcsolataikban saját érdekeiket tartják szem előtt, céljuk eléréséhez társaikat eszközként használják. Manipulációs sikerükben szerepet játszhat az a képességük, hogy kivonják magukat a helyzetek érzelmi hatása alól és hideg fejjel cselekednek. Érzelmi távolságtartásuk magyarázatára két jelentős modell született: a hagyományos nézet szerint érzelmi reakcióikat elnyomják, döntéseiket kognitív folyamatok irányítják. Az alternatív magyarázat emocionális működésük szegényességét érzelmi információ-feldolgozási zavarnak tulajdonítja, párhuzamot vonva a machiavellizmus és alexithymia közt. A modellek érvényességét funkcionális mágneses agyi képalkotó technikával (fMRI) vizsgáltuk. A vizsgálati személyeknek érzelemszabályozási feladatot adtunk, melyben IAPS felvételek érzelmi jelentésének átkeretezését végezték. Összesen 15 képet alkalmaztunk, melyek mindegyikét két alkalommal mutattuk be. A képpárok tagjait különböző címekkel láttuk el, melyek azok tartalmát eltérő kontextusba helyezték. A vizsgálat résztvevőinek meghatározott időtartam állt rendelkezésére az alternatív jelentésváltozatokba való belehelyezkedésre. Az eredmények kiértékelése jelenleg zajlik. Várakozásaink szerint a frontális területeken (dorsolateralis prefrontalis kéreg) és a kéregalatti emocionális

struktúrákban (anterior cingularis kéreg, insula, nucleus accumbens) jelentkezik szignifikáns mértékű aktiváció.

Kulcsszavak: Machiavellizmus, Érzelemszabályozás, fMRI

Magyar serdülők teljesítménycél struktúrája

EP45

Pajor Gabriella - ELTE PPK

2008 és 2012 között kutatássorozatot végeztünk, melynek legfőbb célja a 2x2 Célelmélet Paradigma (Elliot és Church, 2001) hazai tesztelése volt, mely a nemzetközi szakirodalomban a teljesítménymotiváció uralkodó elméleti keretének számít. A célelméletet elsőként Dweck és Leggett (1985) fogalmazták meg, melyben definiálták a teljesítménycélok két fő kategóriáját: az elsajátítási célokat a tudás megszerzésére, az önfejlesztésre irányuló motiváció jellemzi, a viszonyító célokat a mások teljesítményének felülmúlására, a képességek demonstrálására irányuló motiváció jellemzi. Elliot és Church (2001) ezt a dichotóm elméleti keretet egy új dimenzió elméletbe illesztésével bővítették, így jött létre a 2x2 Célelmélet Paradigma. Az új dimenzió mind az elsajátítási célok, mind a viszonyító célok tekintetében különbséget tesz közelítő, és elkerülő célorientációk között. Előbbieknél bizonyos kimenetek elérése, utóbbiaknál bizonyos kimenetek elkerülése a cél. Így jön létre a négyféle célorientáció rendszere: közelítő-elsajátítási célok (tudás megszerzése a cél), elkerülő-elsajátítási célok (hibázás elkerülése a cél), közelítő-viszonyító célok (mások felülmúlása a cél), elkerülő-viszonyító célok (másokénál gyengébb teljesítmény elkerülése a cél). Kutatássorozatunkban többek között azt vizsgáltuk, hogy magyar gimnáziumi tanulók (9-11. évfolyamosok, N=2003) teljesítménymotivációjára milyen struktúra jellemző. Azt találtuk, hogy eltérően a nemzetközi eredményektől, a magyar serdülők célstruktúrájában nem képeznek külön faktort a közelítő- és elkerülő-viszonyító célok. Kidolgoztunk egy új modellt, az Alternatív 3x2 Célorientációs Elméletet, mely egy harmadik teljesítménycél típust is integrál az elsajátítási célok és a viszonyító célok közé, nevezetesen az eredmény célokat. Ennek a célorientációnak a közelítő típusát a jó jegyek, a magas pontszámok elérésének célja jellemzi, elkerülő típusát pedig az alacsony pontszámok, rossz jegyek elkerülésének motívuma jellemzi. Eredményeink szerint a magyar serdülők mintáján az eredmény célorientáció külön céltípust képvisel, azonban hasonlóan a viszonyító célokhoz, az elkerülő- és a közelítő-eredmény célok nem képeznek külön faktorokat. Mind az elsajátítási célok (közelítő és elkerülő), mind a viszonyító célok, mind az eredmény célok különböző siker-kudarc attribúciós mintázattal függnek össze.

Kulcsszavak: teljesítménymotiváció, célelméletek, serdülők, siker-kudarc attribúció

Miben hasonlít a kígyó és a pisztoly?
A valencia és az arousal hatása a vizuális keresésre

EP46

Deák Anita - PTE BTK Általános- és Evolúciós Pszichológia Tanszék
Zsidó András - PTE BTK Általános- és Evolúciós Pszichológia Tanszék
Bernáth László - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Iskolapszichológia Tanszék

Az utóbbi két évtizedben egyre nő az olyan kutatások száma, melyek az érzelmek hatását vizsgálják a kognitív teljesítményre. A félelmetes ingerek orientálják és hatásosan vonzzák a figyelmet, jobban, mint a semleges ingerek, valamint a negatív inger csökkentheti a későbbi

vizuális ingerek detekciójának pontosságát (Fox et al. 2007). Az averzív ingerek gyors felismerése segíti a túlélést, a félelmet keltő ingerek (pl. kígyó) felismerése gyorsabb, mint a semleges ingereké, azaz a filogenetikus félelmeknek elsőbbsége van (Öhman és Mineka 2001, 2003, Öhman et al., 2001). Ezt a nézőpontot támasztja alá, hogy a fóbiák gyakrabban alakulnak ki evolúciósan régi félelmekre, mint újakra (Seligman, 1971; DeSilva et al., 1977). Ezzel szemben Brosch és Sharma (2005), valamint Fox et al. (2007) azt az eredményt kapták, hogy valóban érzékenyebben reagálnak az emberek fenyegető ingerekre, de nincs különbség onto- és filogenetikai inger között.
Az eltérő eredmények hátterében az is lehet, hogy az érzelem intenzitásának hatását nem vizsgálták, ami azért lényeges mert, ha az IAPS képeket nézzük, akkor a pisztoly és a kígyó azonos negatív érzelmet kiváltó, de eltérő intenzitású. Kísérletünkben azt néztük meg, hogyan befolyásolják a vizuálisan bemutatott, affektív ingerek a vizuális keresést annak függvényében, hogy az inger milyen kellemesség (valencia) és milyen erősség (arousal) értékkel rendelkezik.
A kísérleti ingeranyag 7 affektív töltetű képből (negatív, pozitív, semleges és mindhárom kétféle erősségben jelenhetett meg, a 7. kép volt a kontroll) és 7 számmátrixból állt, melyeket számítógépes program segítségével egymásra illesztettünk. A kísérleti személyek feladata az volt, hogy a számmátrixban az egymás utáni számokat keresve minél tovább jussanak el. Eredményünk szerint szignifikáns interakció van a valencia és az arousal között. Értelmezésünk szerint ez azt jelenti, hogy az erős negatív (pisztoly) ingerek kevésbé rontják a keresési teljesítményt, mint a közepes (kígyó) intenzitásúak.

Kulcsszavak: érzelem és kognició, vizuális keresés

Miért sikeresek? - Hangulatjelentés a felsőoktatásból

EP47

Mirkné Haba Anikó - KRE BTK Pszichológiai Intézet
Mirnics Zsuzsanna - KRE BTK Pszichológiai Intézet

Online felületen végzett kutatásunk a személyiség, a középiskolai előélet és az egyetemi tanulási szokások tanulmányi eredményre gyakorolt hatását vizsgálta. Rákérdeztünk a tanulással kapcsolatban megélt érzésekre is, a flow és antiflow élményekre. Az adatfelvételt a Hangulatjelentés.hu weboldal biztosította BFI és Oláh-féle szituációs flow-kérdőív használatával, valamint tanulási szokásokra és tanulmányi eredményre kiterjedő kérdéssorral.
A Big Five személyiségvonások közül a lelkiismeretességnek az akadémiai eredményességgel való együttjárását számos kutatás kimutatta (Digman & Takemoto-Chock, 1981; Smith, 1967). Egyes kutatók a nyitottság meghatározó szerepét hangsúlyozták (Goldstein, 1986; Ryman & Biersner,1975 és Sanders & Vanouzas,1983). A két vonás együttes pozitív hatásáról számolt be Graziano és Ward (1992), valamint Zhang (2002). Burris (1976) az extraverzió, mint általános aktivitási szintet jelző mutató összefüggéseit mutatta ki. Konig és mtsai (2012) a személyiségvonások mellett intelligenciát, tanulással kapcsolatos viselkedési jegyeket is tanulmányoztak. A regresszióanalízis eredménye szerint a tanulási aktivitás, a középiskolai tanulmányi eredmények, a lelkiismeretesség és a verbális készség gyakorolt hatást. Conard (2006) szerint viszont a kurzusokon való részvétel és a lelkiismeretesség jósolta be a tanulmányi előmenetelt.
Csíkszentmihályi (2010) a tehetség kibontakoztatásában a flow-élmények szerepére mutat rá. Ullén és mtsai (2012) a flow-élményre való képességnek a neuroticizmussal negatív, a lelkiismeretességgel pedig pozitív együttjárásáról számolnak be.

Saját, 213 főre kiterjedő kutatásunk adatai szerint a magyar egyetemisták tanulmányi előmenetelében is a lelkiismeretesség és nyitottság a meghatározó BF-vonások. A gyenge/közepes/jó eredményű csoportok eltérnek egymástól. Tanuláshoz kapcsolódó flow és szorongás élményeikben is szignifikáns különbségek mutatkoztak.
A középiskolából hozott lexikális tudás szerepe mérsékelt: a diákok harmada ugyanabba az átlag-intervallumba (3,51 -4,00) tartozott. A kezdeti tudásnak a jó eredmények elérésénél volt szerepe: 4 feletti átlag elérése sokkal valószínűbb magasabb tudásszintről indulva. A középiskolai tanulási szokások szerepe meghatározó. Akik korábban is tanultak, nagy eséllyel hozzák a tőlük elvárt szintet, ellentétben azokkal, akik a középiskolában csak az órai anyag hallgatása alapján boldogultak. Az egyetemi léttel kapcsolatban kialakításra kerülő új szokások közül a mindenhová eljáró óralátogatás, a kötelezettségek és a szabadidő tervezéssel történő beosztása járt együtt kedvező tanulmányi átlaggal.
Az átlag szempontjából eredményes szokásokról minden esetben kiderült, hogy a legkellemesebb tanulási élményekkel is járnak: magas flow-, alacsony szorongás-értékkel - tágabb értelemben támasztva alá Csíkszentmihályi kutatásait. A jó tanulmányi eredményt elérők ugyanazok, akiknek tanulás közben gyakran van flow-élményük

Kulcsszavak: egyetemi tanulmányok, tanulási szokás, szabadidő, BF személyiségvonás, flow

Autizmus és poszturális deficit az értelmi képességek tükrében

EP48

Kapitány Eszter - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Kenyeres Krisztina - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Somogyi Eszter - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Kónya Anikó - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Donauer Nándor - Budai Gyermekkórház

Az autizmus szakirodalmában a motoros problémák már szindróma korai leírásától kezdve számos esetben megjelentek, azonban a leginkább “ügyetlenségnek” címkézett deficit objektív megfigyelése, mérhetővé tétele kevés hangsúlyt kapott a közelmúltban megindult vizsgálatok megjelenéséig. A módszerek pontosabbá válásával egyidőben olyan elméletek láttak napvilágot, amelyek szerint az értelmi képességek is összefüggésben állnak a motoros deficitekkel. Vizsgálatunkban erre igyekeztünk fényt deríteni, magyar mintán először: vajon a jól funkcionáló, átlagos értelmi képességekkel rendelkező autista személyek és az alacsony intellektusú autizmussal élő társaik, illetve tipikus fejlődésű kortársaik között milyen különbségek mutathatók ki a mozgás tekintetében?
A motoros nehézségeken belül a poszturális kontroll deficitjét, azaz az egyensúlyért és a motoros tevékenységekért általánosságban felelős rendszer teljesítményét vizsgáltuk, stabilométeres eljárással. A módszer lehetőséget nyújt arra, hogy a nyomásközéppont mérésével a személy egyensúlyáról, testközéppontjának kilengéséről kapjunk információt. Vizsgálatunkban kisiskolás korú, magasan funkcionáló, átlagos értelmi képességekkel rendelkező autizmussal élő személyeket hasonlítottunk össze alacsony intellektusú társaikkal, és tipikus fejlődésű, átlagos intelligenciájú kortársaikkal, annak érdekében, hogy finomítsuk az eddigi eredményeket, és kiszűrjük az értelmi képességek hatását a poszturális teljesítményre.

Kulcsszavak: autizmus, poszturális kontroll, intelligencia

Proszociális és antiszociális ugratás kapcsolata a humorstílus fejlődésével és a kinevetéstől való félelemmel

EP49

Dósa Zoltán - Babes-Bolyai Tudományegyetem
Boda-Ujlaky Judit - Károli Gáspár Református Egyetem
Révész György - Pécsi Tudományegyetem
Séra László

Az ugratás a játékos incselkedéstől (heccelődéstől és jóindulatú tréfától) az agresszív, ártó szándékú erőszakoskodásig terjedő, kettős természetű, jótékony (játékos jellegű és a kapcsolatot elősegítő) és kártékony (csúfolódásra és elkülönítésre irányuló) összetett jelenség. Az ugratás „a céltárgy számára valamiképpen releváns játékos jelzésekkel kiegészített szándékos provokáció" (Keltner, 2001), de a hergelődést, vagy az erőszakoskodást – legyen az verbális (gúnyolódás, kötekedés), vagy nyílt fizikai bántás (lökdösődés, ütés) - nem kísérik az üzenetet kiegészítő, pozitív szándékjelzések. Az ugratást mindenki elfogadja, így általános társak, családtagok között, s alapvető szerepe van szocializációban (Barnett et al., 2010; Keltner, 2008; Mills és Carwille, 2009). Néhány korábbi megfigyelés és felvetés alapján (Klein és Kuiper, 2006; Lyford, 2010) a pozitív (kapcsolatépítő, énvédő) és negatív (agresszív és énleértékelő) humorstílusok, a kinevetéstől való félelem (gelotofóbia) és az ugratási tapasztalatok közötti kapcsolat feltárására terveztünk kérdőíves vizsgálatot. Eljárások: (a) humorstílus (HSQ, - Av Gay, 2008; Fox et al., 2012); (b) gelotofóbia (Geloph15, - Führ, 2010); (c) játékos ugratás vs gúnyos kinevetés (RTSq – Platt, 2008). A folyamatban lévő összehasonlító vizsgálat adatfelvétele két csoportra, magyarországi mintára és (a rokonsági alapú) tréfás nyelvi kapcsolatokat megőrző kulturális közegben (Biró, 1997) élő 9-14 éves erdélyi iskolásokra terjed ki, és így az ugratás kulturális vonatkozásait elemzi.

Kulcsszavak: proszociális és antiszociális ugratás, humorstílus, gelotofóbia

Speciális szükséglettel rendelkező fiatalok életpálya-tervezési készségeit fejlesztő rendszer

EP51

Katona Nóra - ELTE PPK, Társadalom és Neveléspszichológia Tanszék
Kovács Anikó - OFI
Szitó Imre - Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft.

A Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft. által koordinált ún. Ráhangolás program egy mentorálási program, mely hallássérült fiatalok számára készült, akik szegregáltan vagy integráltan tanulnak. A program célja a fiatalok életpálya-tervezési készségeinek támogatása, foglalkoztathatóságuk növelése.
A mentorálási program keretében a munkaerő-piaci mentor feladata a hallássérült fiatalok pályaorientációjának, pályaválasztásának, életpálya-tervezésének segítése, a komplex programcsomag felhasználásával egyénre szabott szolgáltatáscsomag kialakítása és megvalósításának támogatása, kísérése az egyéni fejlesztést végző gyógypedagógussal együttműködve.
A komplex szolgáltatáscsomag egyik alapeleme az a modulrendszerű tananyag, amely három területen évi 20+20 órában kínál fejlesztő foglalkozásokat 7-12. osztályig. A számítógépes alkalmazást feltételező programcsomag kialakításakor három fő terület között oszlott meg az évi

alap 20 óra programja: szociális kompetenciák, munkaerő-piaci ismeretek, a pályaválasztási döntést előkészítő ismeretek. Az évi kiegészítő 20-20 óra három területen oszlott meg: tanulásmódszertani ismeretek, munkahelyi megfigyelés és sikertörténetek.
A poszter ezen területek tartalmi felvázolásán túl azokat a munkaerő-piaci trendeket és megfontolásokat is számba veszi (Csíkszentmihályi és Schneider, 2011; Hughes, 2004; Perlusz és Zsoldos, 1994), amelyek befolyásolták a program kialakítását. A poszter a programban résztvevő és nem-résztvevő fiatalok illesztett mintáinak segítségével mutatja be a fiatalok pályaérettségének és érzelmi intelligenciájának változását.

Kulcsszavak: hallássérült fiatalok, életpálya-tervezés, mentorálás

Számok megértésének fejlesztése három éves korban

EP52

Hodossy Lilla - ELTE PPK Kognitív Pszichológiai Tanszék
Kis Orsolya - BME Kognitív Tudományi Tanszék
Krajcsi Attila - ELTE PPK Kognitív Pszichológiai Tanszék

A gyerekeknél tipikusan egy teljes év szükséges ahhoz, hogy az első három számnév jelentését elsajátítsák, mindegyik új számnevet újabb néhány hónap alatt tanulva meg. Meglepő viszont, hogy amikor a négyhez érnek - általában a harmadik-negyedik év körül - fordulópontként megértik a számlálás logikáját és a számlálási listájukban található számnevek sorozatának értelmét. Hipotézisünk szerint a gyerekek már korábban is készen állnának arra, hogy megértsék azt, hogy adott számnevek adott mennyiségeket jelentenek, tehát a kardinalitást. Születésüktől fogva képesek a tárgyakat diszkrét példányokként reprezentálni, korán képesek fix szimbólum sorozatok megtanulására (pl. versikék) és az egy az egyhez rendelés sem okoz nekik nehézséget – mégsem képesek a számok megértésére. Feltételezésünk szerint korábban valószínűleg azért nem tudják a számneveket bármeddig folytatható sorozatként értelmezni, mert az első két számhoz nem numerikus jelentést társítanak: például az egyest adott kategória példányaként, a kettest pedig párként értelmezhetik, így a hármas szám megismerésekor még nem tudnak szabályosságot elvonatkoztatni a sorozatból. Kutatásunk során azt feltételezzük, hogy a kardinalitás elérése speciális fejlesztő játékkal, az „Állatok etetése” feladattal korábbra hozható, mert a feladat csak úgy oldható meg, ha a gyerekek számosságokat használnak, szemben más fejlesztő játékokkal, ahol az is elég, ha a gyerek csak mímeli a számolást, ahogy az a félreértelmezésének megfelel.
A kutatásban 41 hároméves gyerek (18 lány, 23 fiú) vett részt, akik még nem értették meg a kardinalitást. A gyerekektől az alábbi négy feladat megoldását kértük: 1) „A számsor ismerete” feladattal felmértük, hogy az adott gyerek meddig ismeri a számneveket akár, mint jelentés nélküli címkéket megbízhatóan. 2) „Az adj X tárgyat!” feladattal felmértük a gyerekek aktuális számmegértését. A továbbiakban csak az egy-, kettő- vagy három-ismerőkkel folytattuk a mérést. 3) Az „Állatok etetése” feladat célja, hogy megértessük a gyerekkel a számok használatát így eljuttassuk a kardinalitás fázisához. 4) „Adj X tárgyat” feladat második alkalmazásakor a fejlesztő feladatok sikerességét teszteljük.
A kutatás első fázisa során 29 gyerekből ketten értették meg a kardinalitást, de 20 gyereknél meg kellett szakítani a vizsgálatot, mert fáradttá vagy motiválatlanná váltak. A gyerekek kapacitásának megfelelően alakított feladatsorban 10 gyerekből már négynél történt belátás és csak négynél kellett megszakítani a felmérést. További fejlesztésként a gyerekekkel számítógépes

program alkalmazásával foglalkozunk, mely még élvezetesebb, érthetőbb a gyerekek számára, mint a korábban használt változat.

Kulcsszavak: numerikus fejlődés, óvodások számmegértése, kardinalitás elv, fejlesztő feladat

Tárgyreprezentációt vagy mentális számegyenest használnak az óvodás gyerekek?

EP53

Kis Orsolya - BME Kognitív Tudományi Tanszék
Hodossy Lilla - ELTE PPK Kognitív Pszichológiai Tanszék
Krajcsi Attila - ELTE PPK Kognitív Pszichológiai Tanszék

Kutatásunk az analóg mennyiségi rendszer használatát állítja szembe egy esetleges tárgyreprezentációval óvodáskorú gyerekeknél. Napjaink egyik legnépszerűbb elmélete szerint a mennyiségeket egy analóg mennyiség rendszeren, vagy más néven mentális számegyenesen tároljuk. A mentális számegyenes a mennyiségeket folytonos reprezentáció formájában kezeli függetlenül attól, hogy a tárolni kívánt mennyiség folytonos vagy diszkrét-e. Ezt a reprezentációt állítjuk szembe egy diszkrét reprezentációval, amely szerint a mennyiségeket tárgy alapú reprezentációval kezeljük.

Vizsgálatunk azon alapszik, hogy azokkal az eszközökkel tudunk könnyebben dolgozni, amelyek jobban megfelelnek a belső reprezentációnak. A mentális számegyenes esetében olyan eszközökön kellene, hogy a gyerekek könnyebben számoljanak, amelyek a mennyiséget egy folytonos, a számokat egymás mellett lévőként ábrázolja. Kézenfekvő módon ez egyfajta valódi számegyenes lehet. A tárgyreprezentáció szerint azonban a gyerekek a diszkrét tárgyakon, pl. korongokkal végeznek könnyebben műveleteket, mert így a számosságot hozzárendelhetik a tárgyakhoz.

A kutatásban olyan óvodás gyerekekkel dolgozunk, akik elérték a kardinalitás megértésének szintjét, vagyis helyesen oldják meg az “Adj X-tárgyat!” feladatot négynél több tárggyal. Az ismert számnevek terjedelmét tárgyszámlálással és hangos számolással mérjük. A kétféle reprezentáció vizsgálatára egyszerű aritmetikai feladatokat használunk (összeadást, kivonást) más-más eszközökön. Azt mérjük, hogy melyik eszköz segítségével, vagyis a számegyenesen vagy a korongokkal hibáznak többet a gyerekek. Ezen kívül azt is megvizsgáljuk, hogy a gyerekek spontán módon melyik eszközt preferálják, illetve milyen más eszközt használnak a megoldásban (pl. az ujjait, vagy egyéb eszközt).

Az eredmények azt mutatják, hogy a gyerekek kevesebbet hibáznak a korongokkal, mint a számegyenessel, illetve szívesebben számolnak a korongokon, mint a számegyenesen, de gyakran használják az ujjaikat is.

Kulcsszavak: analóg mennyiségi rendszer, tárgy alapú reprezentáció, diszkrét vs. folytonos reprezentáció, óvodás gyerekek, szám-kardinalitás megértése, numerikus megismerés

Az önkéntesség pszichológiai vonatkozásainak szakirodalmi áttekintése

EP54

Dorner László - EKF Pszichológia Tanszék, DE Pszichológia Doktori Program

Háttér és célkitűzések: Az önkéntesség egy olyan civil részvételi forma, mely hosszú távú, tervezett és önkéntes vállaláson alapuló proszociális cselekedeteket foglal magában, és egy másik személy, ügy vagy csoport számára hoz hasznot. Jelentősége egyre nő nemcsak külföldön, hanem hazánkban is. Az előadásunk célja az önkéntesség pszichológiai hátterének szakirodalmi szempontú áttekintése, különös tekintettel az elmúlt évek ilyen irányú kutatásaira, a különböző irányzatok mentén (szociál-, személyiség-, fejlődéslélektan, evolúciós pszichológia).
Módszer: A téma feldolgozása során az adatbázisokban elérhető legrelevánsabb magyar és angol nyelvű tanulmányokat tekintettük át.
Eredmények: A kutatások döntő többsége azt találta, hogy az intrinsic (belső) motiváció nagyobb önkéntesség iránti elkötelezettséget eredményez, mint az extrinsic motiváció (jutalmak, ösztönzők, kreditek). Az önkéntes szerepidentitás kialakulása fontos szerepet játszik az önkéntesség fennmaradásában. Az önkéntesség gyakran implicit módon jutalmazó értékű, például a személy társas kapcsolatainak serkentésével, vagy a valahova tartozás, önbecsülés szükségletének kielégítésével, a szereprepertoár bővítésével járul hozzá a személy pszichés jóllétéhez. Elmondható továbbá, hogy a biztonságosan kötődő személyek nagyobb valószínűséggel lesznek önkéntesek, mint a bizonytalanul kötődők. A kutatók között komoly vitát generált, hogy bizonyos személyiségvonások felelősek-e az önkéntes elköteleződésért, vagy inkább az ún. „proszociális személyiség” áll a jelenség hátterében. Előbbinél kiemelhetjük a pozitív érzelmekhez kapcsolódó személyiségvonások meglétét (társas ügyesség, együttérzés, érzelem-szabályozás). A proszociális motiváció az altruizmussal „karöltve” fontos háttérváltozóknak tekinthetők az önkéntes szerepvállalás fennmaradásában. Az empátia önkéntességre gyakorolt „katalizátor” hatása szintén konszenzusosnak tekinthető a szakirodalom alapján. A nemi különbségeket tekintve elmondhatjuk, hogy a nők nagyobb aktivitása jobb érzelem-szabályozási képességükkel és magasabb empátiájukkal függhet össze. Az önkéntes tevékenység végzése együtt jár az élettel való elégedettség és az egészségi állapot javulásával, ez kiemelten igaz az idősekre. A globális személyiségvonások (Big Five) közül a Barátságosság és az Extraverzió utal a legnagyobb mértékben az önkéntes tevékenységek végzésére.
Következtetések: Összességében elmondhatjuk, hogy az önkéntesség olyan magatartásforma, melynek pszichológiai szempontú elemzése hatékonyan egészítheti ki az eddigi, főként szociológiai szempontú kutatásokat hazánkban. Egyre növekvő gazdasági jelentősége mellett fontos szem előtt tartanunk a pszichológiai dimenziók szerepét az önkéntes toborzásban és a hosszú távú elköteleződés fenntartásában.

Kulcsszavak: önkéntesség, motiváció, proszociális személyiség, empátia, altruizmus

Tesztminősítés-konzultáció az MPT Nagygyűlésén

EP55

Nagy János - ELTE PPK
MPT Tesztbizottság tagjai

A pszichológiai tesztek örvendetesen nagy számban állnak kollégáink rendelkezésére. Egyre több tesztkiadó működik hazánkban, s a teszthasználat minőségének és jogi helyzetének a javítására is egyre erősebb az igény. Általános az egyetértés azonban abban is, hogy történelmi okokból hazánkban a tesztelés helyzete meglehetősen rendezetlen mind a rendelkezésre álló tesztek szakmai minőségét, mind jogi státuszát, mind pedig a teszthasználat szabályozását illetően. Sok a népszerű, ugyanakkor „gazdátlan" teszt is, melyeknek senki sem ellenőrzi és frissíti pszichometriai hátterét, normatábláit és a teszthez kapcsolódó háttérismereteket. A Magyar Pszichológiai Társaság Tesztbizottsága (TB) e problémák orvoslását elősegítendő nemzetközi szakmai szervezetek (EFPA, BPS) irányelvei alapján kidolgozta a pszichológiai tesztek minősítésének rendszerét, és lépéseket teszt a teszthasználat hazánkban érvényes ajánlásainak megfogalmazására is. A TB 2011. május 1-étől meghirdette a pszichológiai mérő- és vizsgálóeszközök (röviden: tesztek) minősítését. A tesztminősítést a tesztek hazai jogtulajdonosai kérhetik, akik a teszteket maguk fejlesztették vagy az eredeti fejlesztőktől és forgalmazóktól kapott engedély birtokában a tesztadaptációs munkálatokat végzik vagy végezték. A tesztek minősítését a TB végzi független szakértők bevonásával. A TB a minőségét tekintve megfelelő teszteket az „MPT által kvalifikált Teszt" minősítéssel látja el, s ezt a védjegyet a tesztek forgalmazói hirdetési anyagaikban feltüntethetik. A TB az MPT honlapján teszi közzé a Minősített tesztek listáját, a tesztekre vonatkozó legfontosabb ismeretekkel együtt, amely lehetővé teszi a tájékozódást mind a kollégák, mind pedig a szélesebb közönség számára. A tesztek minősítésre benyújtásának feltételeiről, a minősítési folyamatról, az eljárás elindításának feltételeiről az MPT honlapján (www.mpt.hu) a Tesztek menüpont alatt található bővebb felvilágosítás. A Nagygyűlésen a bizottság tagjai rendelkezésre állnak a minősítési folyamattal kapcsolatban felmerült kérdések megbeszélésére.

Kulcsszavak: tesztminősítés

Alternatív személyiségtaxonómiai modellek

EP56

Nagy János - ELTE PPK
Szirmák Zsófia - Freie Universitat, Berlin

Az utóbbi évtizedekben számos olyan személyiségkérdőív adaptációja kezdődött el, de ritkán fejeződött be, amelyek alternatív leíró modellekre épültek. A legfontosabb faktoranalitikus modellek: a klasszikus PEN (Eysenck), a lexikális és kérdőíves „Big Five" modellek, a Zuckerman alternatív ötfaktoros modellje és a hatfaktoros HEXACO-modell. Ebben az előadásban annak a kutatásnak néhány eredményét mutatjuk be, amelyet az ilyen alternatív modellekre épülő modellek összehasonlítására terveztünk.

A kutatásban a következő mérőeszközök együttes felvételére kerül sor:

- HEXACO-H (Lee, Ashton, Szirmák, 2008);
- Big Five Inventory (BFI-H; John and Szirmák, 2007);
- Five-Factor Personality Inventory (FFPI-H, Szirmák and Nagy, 1996; Hendricks, et al, 2003);

- ZKPQ-H (Zuckerman et al., 1993; Nagy, 1994);
- EPQ-H (S. B. G. Eysenck and Matolcsi, 1984).

A folyamatosan növekvő adatbázis lehetővé teszi a modellek explorációs és konfirmációs faktoranalitikus elemzését.

Az eredményeket egybevetjük a párhuzamosan zajló, szókincsből kiinduló (lexikális) magyar személyiségtaxonómiai modell (Szirmák, De Raad, 1994a,b; Szirmák, 1994; De Raad, Perugini, Szirmák, 1997) megerősítésére végzett ismételt adatfelvétel eredményeivel is.

Kulcsszavak: személyiség-taxonómia, Big Five, HEXACO, BFI, FFPI, ZKPQ, EPQ

Műhelyek

„PhotoVoice”-műhely
- egy kutatási és empowerment módszer a kisebbségi identitás fejlesztésében

saját élmény gyakorlat (90 perc) **M01**

Szemán Dénes - ELTE PPK IPPK
Szabó Mónika - ELTE PPK IPPK

Napjaink magyar társadalmában továbbra is a monokulturális szemlélet az uralkodó, dacára annak, hogy az kulturális szempontból egyre inkább plurálissá válik. A kulturális sokszínűségben rejlő lehetőségek kiaknázásához és a sikeresebb együttműködéshez így elengedhetetlen a multikulturális szemlélet; a kulturális sokszínűség figyelembe vétele és elfogadása. A társas és csoportok közötti érintkezésben az etnikai-kulturális identitásnak kiemelt szerepe van, ennek feltérképezése ezért közelebb vihet minket a multikulturális szemlélet megértéséhez és előmozdításához. Empirikus adatok bizonyítják (lásd pl. PHINNEY– JACOBY–SILVA 2007), hogy a biztos etnikai-kulturális identitás pozitívabb csoportközi viszonyulást, más csoportok iránti nagyobb elfogadást biztosít. A csoport- és kultúraközi találkozások egyik legizgalmasabb színtere éppen a multikulturális személyiség maga. Az etnikai-kulturális identitás a többségi társalomhoz való tartozáson alapulóan, a bi-, illetve multikulturális identitás fontos részét képezi.
Az ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központjában folyó „etnokulturális identitások” kutatásának egyik fontos célja, hogy a kutatási eredményeket lefordítsa a gyakorlati alkalmazhatóság különféle szempontjaira.
Jelen műhely egy – az etnikai-kulturális identitás fejlesztésében használható – újszerű kutatási módszer és alkalmazás az úgynevezett fotográfia alapú részvételi módszer bemutatására vállalkozik. Ez a megközelítés Magyarországon még kevésbé ismert és használt, legfontosabb elve, hogy az önkifejezésen keresztül kísérli meg a kisebbségi/etnikai identitás fejlesztését.
A részvételi fotógráfia módszertana – jelen esetben a PhotoVoice -, mint „alulról jövő társadalmi cselekvés” és mint közösségi részvételen alapuló kutatási és gyakorlati módszer, a dokumentarista fotográfián keresztül tapasztalati szakértőkként kezeli az érintetteket így a kutatások alanyaiból résztvevőkké változtatja őket. Ezen túlmenően pedig lehetőséget biztosít számukra az önkifejezésen keresztüli önismeret megszerzésére és azon identitás-aspektusok felfedezésére és elkülönítésére, melyek a pozitív etnikai identitás kialakításában elengedhetetlenek.
A műhely bevezetésül rövid elméleti áttekintését adja a módszernek, ezt követően a részvételi fotográfia a gyakorlatban is kipróbálásra kerül, majd a tapasztalatok megbeszélésén keresztül a további alkalmazási lehetőségekről, jó gyakorlatokról is szó esik, a rendelkezésre álló idő függvényében.

Kulcsszavak: empowerment, részvételi fotográfia, kisebbségi identitás, kutatási és alkalmazott módszer, PhotoVoice

A „Baba-Mama-Papa” ("Együtt") Program: A szülés előtti, alatti és utáni zavarok kezelése az Anya-Gyerek Egységben a Szent János Kórházban

szakmai szervezet (program) bemutatása (90 perc) **M02**

Hámori Eszter - PPKE BTK Pszichológiai Intézet
Kurimay Tamás - Szent János Kórház, Pszichiátriai Osztály
Németh Tünde - Országos Gyermekegészségügyi Intézet

A műhely résztvevői: Kurimay Tamás, Németh Tünde, Hámori Eszter, Hédervári-Heller Éva, Babus Eszter, Madarasi Anna, Tary Vera, Atkári Gizella, Kovács Zsuzsanna, Seress Gabriella, Fenyves Tamás, Simon Zsuzsa, Hegedüs Éva, Pelikán Anett, Táncsics Dianna, Tunyi Tünde, Zalatnai Zoltán.

Jelen műhelyben a Szent János Kórház Pszichiátriai Osztályán, Magyarországon elsőként bevezetett, multidiszciplináris, terápiás és rehabilitációs modellen alapuló programot mutatunk be. A program keretén belül az anyai várandósság, a szülés, illetve a szülést követő időszak alatt fellépő pszichiátriai zavarok kezelése és követése történik az anya-gyermek-apa egységben. Az anya pszichiátriai betegségnek gyógyításával párhuzamosan a csecsemő és az apa, illetve a tágabb család bevonásával a program kiemelt célja, hogy a korai szülő-csecsemő kapcsolat és a kötődés, valamint a családi miliő optimális fejlődését facilitálja.

A program létrejöttének elméleti háttere: A post partum pszichiátriai betegségek előfordulási gyakoriságát tekintve a post partum blue 80-85%-os, a depresszió 5-15%-os, míg a pszichotikus esetek csak 0,1-0,2%-os valószínűséggel fordulnak elő. Nemzetközi tapasztalatok bizonyítják, hogy az anya-gyermek-(apa) egységben való kezelés révén az anya betegsége gyorsabban rendeződik, anyai kompetenciája erősödik, és megelőzhetőek a korai szeparáció káros hatásai a gyermek fejlődésére. Hatékonyságvizsgálatok támasztják alá a korai együtt-kezelés hosszútávú kedvező következményeit az egyén, a házaspár és a család szintjén is.

A "Baba-Mama-Papa" program létrejötte és működése:

A 2007 óta működő program a Heppenheim-i Anya-gyermek Szociálpszichiátriai Klinikával együttműködésben, és az ott alkalmazott modell alapján indult el, az Országos Gyermekegészségügyi Intézet kezdeményezésére. A Szent János Kórház Gyermekosztályával való szakmai együttműködés egyedülálló lehetőséget nyújt az anya-gyermek kapcsolat folyamatosságának (szoptatás, gondozás) biztosításához és felügyelet melletti támogatásához. A két osztály egy épületben működik, így az átjárás, a rooming in és szoros szakmai konzultáció biztosított. A program állandó teamjét pszichiáter szakorvosok, gyermekorvosok, pszichiátriai szakápolók, gyermek szakápolók, szocioterapeuta, szociális munkások és szakpszichológusok alkotják, így a programban résztvevő családok komplex ellátásban részesülhetnek. 2007-től folyamatosan működő szupervízió támogatja a programot.

A programban elsősorban a szülés után kialakult gyermekágyi depresszió, vagy pszichózis korai kezelése történik. A pre-, peri- és postnatális időszakban fellépő pszichés problémák felismerését, szűrését a gyógyszeres terápia szükségességének elbírálása követi. A farmakoterápia során lehetőség szerint próbáljuk a szoptatást fenntartani, ha ez nem lehetséges, akkor ablactatio történik. A gyógyszeres terápiával párhuzamosan pszichoterápiás módszereket alkalmazunk. A korai anya-gyerek, illetve apa-gyermek interakciók és a kapcsolat minőségének felmérése, segítése és követése kiemelt hangsúly kap. Ebben a munkában a videotechnikát és a „Integrált szülő-csecsemő konzultációt (Hédervári-Heller és Németh)” alkalmazzuk.

A program eddigi eredményei: 2007 óta 82 anya és 1 apa (illetve családjaik) vett részt a prog-

ramban. 54 anya az osztályon fekvő betegként, 29 anya ambuláns betegként részesült kezelésben. Az esetek 24,9%-a kapott skizofrénia, vagy ennek spektrumába tartozó, 27,6%-a major affektív zavar (beleértve a bipoláris zavart is), és 38,6%-a a szorongásos zavarok spektrumába tartozó diagnózist. A résztvevők 23%-a prenatális időszakban, 76,3%-a a szülést követően került a programba.
Több olyan páciensünk is volt, akinek több várandósságát, szülését, ill. a postpartum időszakát menedzseltük, így mondhatjuk, hogy már több „közös gyermekünk" is született. Több olyan „sikertörténetünk" is van, amikor az anya súlyos pszichiátriai betegsége ellenére képessé vált a gyermekéről való tartós gondoskodásra, így a gyermek nem került állami gondoskodásba.
A „Baba-Mama-Papa" Programban egy önkormányzati pályázat (2009-2010) keretében lefektettük a szakmai irányelvek alapjait, terápiás algoritmusokat dolgoztunk ki a szorongásos zavarok, affektív zavarok és a pszichotikus állapotok esetében.
A műhelyben egy rövid filmmel, és esetismertetéseken (kazuisztikákon) keresztül szeretnénk bemutatni programunk jellemzőit, valamint bevonni a hallgatóságot egy közös gondolkozásba, mely a program fejlesztését is szolgálja. A bemutatásra kerülő esetek a depressziós és pszichotikus problémakört ölelik fel. Ezen keresztül prezentáljuk a kapcsolódó terápiás lehetőségeket, és nehézségeket.
1. A program bemutatása nemzetközi vetületben - film.
2. Esetbemutatás: pszicho- és farmakoterápiás aspektusok. A szociális munka szerepe.
3. Esetbemutatás: A baba-mama kötődés kérdései. A szülő-csecsemő konzultáció és a videofeedback technika használata a programban.

Kulcsszavak: perinatális pszichiátria, baba-mama egység, kötődés, szülő-csecsemő interakció, interdiszciplináris team, pszichoszociális intervenció.

A tanácsadás határterületein - Mit nevezünk diáktanácsadásnak?

kerekasztal beszélgetés (90 perc) **M03**

Tóth Veronika - Terézvárosi Nevelési Tanácsadó, Pedagógiai Szakszolgálat

Az ELTE PPK pedagógus továbbképzési szakjai közt szereplő diáktanácsadás szakirányú továbbképzési szak célja olyan szakemberek képzése, akik alkalmasak és képesek a közoktatásban, a szakképzésben, illetve a felsőoktatásban tanuló diákok körében – egyéni és csoportos formában – végzendő információs és mentálhigiénés tanácsadási feladatok ellátására.
Kerekasztal beszélgetésünk a diáktanácsadó képzésben résztvevő oktatók, valamint végzett és aktív diáktanácsadók részvételével fórumot kíván biztosítani a képzésben és a gyakorlatban összegyűlt tapasztalatok megosztására. Szeretnénk megvilágítani az iskolában előforduló segítő szakmák együttműködésének lehetőségeit. A beszélgetés fő témái:
• Mely területeken, milyen formában tudják végezni diáktanácsadói tevékenységüket?
• Kikkel működnek együtt a munkájuk során?
• Ki a tanácsadó, és ki a pszichológiai tanácsadó?
• Hogy segítheti a diáktanácsadó a tanácsadó pszichológust és hogyan segítheti a tanácsadó pszichológus a diáktanácsadót?
• Hol vannak a kompetenciahatárok, szerephatárok a diáktanácsadói munkában (gyermekvédelem, iskolapszichológia, mentálhigiénés tanácsadás, pszichológiai tanácsadás, stb.)?

• Mi segítheti a saját kompetenciák megformálását?
• Vannak-e, melyek az eredményeik, örömeik? Milyen problémákkal küzdenek?
• Milyen ismeretet, támogatást kapnak vagy hiányolnak a diáktanácsadók?

Kulcsszavak: diáktanácsadás, pszichológiai tanácsadás, információs tanácsadás, mentálhigiénés tanácsadás, iskolapszichológus, szerephatárok, kompetenciahatárok

A trauma képi és irodalmi ábrázolása

filmvetítés és beszélgetés (90 perc) **M04**

Kovács Petra - PTE BTK Pszichológia Intézet

Erős Ferenc, Lénárd Kata, Kovács Petra

Műhelyünk az Elméleti Pszichoanalízis Doktori Program trauma szemináriumainak elméleti és empirikus munkájára épül. A trauma és pszichoanalízis illetve a trauma és művészetek kapcsolata áll a műhely középpontjában, ahol filmes és irodalmi idézetek segítségével gondoljuk újra a trauma jelenségének olyan aspektusait, mint az utóemlékezet, a csábítás elméletek, a nyelvzavar-tanulmány, a korai kapcsolati traumatizáció vonatkozásai, a trauma transzgenerációja.

Elsőként Erős Ferenc az utóemlékezet képi és irodalmi megjelenéséről beszél. Az utóemlékezet (postmemory) kifejezés, amelyet Marianne Hirsch (2008) nyomán használ, a második generáció viszonyát jelzi olyan, hatalmas erejű traumatikus élményekhez, amelyeket soha nem éltek át, ennek ellenére mintha saját emlékeikként jelennének meg. Az utóemlékezet témája olyan művekhez kapcsolódik, mint Art Spiegelman Maus című képregénye, vagy W. G. Sebald Austerlitz című regénye. A bevezető előadás az utóemlékezet vizuális (filmes és fotografikus), valamint irodalmi (elsősorban autobiografikus) megjelenítéseivel foglalkozik, különös tekintettel Nádas Péter, Pataki Éva, György Péter és más magyar szerzők önéletrajzi ihletésű műveire.

Ezt követően két rövidfilm kapcsán folytatjuk a trauma jelenségéről, dinamikájáról, történetéről való diskurzust. Kovács Petra és Lénárd Kata hívja közös gondolkodásra a műhely résztvevőit két film kapcsán. Közösen megtekintjük Em Cooper Confusion of Tongues (2010) és The Nest (2010) című alkotásait. Em Cooper brit filmrendezőt Ferenczi Sándor nyelvzavar-tanulmánya (1932) ihlette meg. A Confusion of Tongues című animációs film (2010) a traumát elszenvedett személy kaotikus belső élményeinek, bonyolult lelki, perceptuális és emlékezeti torzulásainak megragadására törekszik. A film egy fiatal nő traumatikus gyerekkori emlékeinek visszatéréséről, újra megelevenedéséről szól. Egy nyitva hagyott ablak indítja el az emlékek tudatba törését. Akárcsak a tanulmány egy-egy mondatában, a film képsoraiban is jelentések súlyos rétegei rakódnak egymásra. Az 1932-ben írt tanulmány szövegét, speciális nyelvezetét a filmrendezőnő elképesztő pontossággal ülteti át 2010-ben a vizualitás nyelvére – ezáltal a koherens szöveg belső tartalma, a trauma elbeszélhetetlensége a képek, hangok segítségével primér érzékeinkre ható, csak nehezen reflektálható és integrálható élménnyé alakul. A The Nest (2010) című rövidfilm egy családban megtörtént bántalmazás történetét mutatja be az anya és lánya szemszögéből. Kettejük nézőpontja, ill. a valóság és a fantázia összekuszálódik, így főleg a néző értelmezésén múlik, hogy mit fogad el a történet igazságaként.

A vágyak és a nyelv zavarát, a gyerekkori bántalmazások megsemmisítő hatását mutatja be a két film, melyekben az élőképek animációval keverednek, mintegy feloldva a határt a valóság és fantázia között. A film egy képben tud megjeleníteni olyan bonyolult kapcsolati történéseket, mint például az azonosulás az agresszorral, disszociáció, megsemmisüléstől való félelem. Az erőtel-

jes, szinte megsemmisítő képek a traumatizáció szavakban nehezen megfogalmazható dinamikáját teszi elénk: a trauma elmondhatatlanságát, kontrollálhatatlanságát; a gyermek kicsinységét és kiszolgáltathatóságát érzi át a néző.

Kulcsszavak: emlékezet, trauma, nyelvzavar

Az Élet Ünneplése - gyászfeldolgozást segítő program a Bátor Táborban gyermeküket elveszített családok számára

módszertani bemutató (90 perc) **M05**

Hosszú Dalma - Pécsi Pszichológia Intézet
Lénárd Kata - Bátor Tábor Alapítvány

A Bátor Tábor programjaiban több mint tíz éve vehetnek részt daganatos, cukorbeteg, valamint haemophiliával és krónikus ízületi gyulladással kezelt gyerekek. Mivel egy súlyos, vagy krónikus betegség a családi rendszer működésének egészét befolyásolja, a beteg gyermekek táboroztatása mellett az egészséges testvérek és a család egésze számára is működtetünk speciális, terápiás rekreációs táborokat.

Évente országosan körülbelül 260 gyermeket diagnosztizálnak daganatos megbetegedéssel. A gyermekek 70-75%-a gyógyul fel betegségéből; ez azt jelenti, hogy 25-30%-uk sajnos meghal. Azok a családok, akiket ez a tragédia ér, ma Magyarországon csak elvétve fordulhatnak segítségért különböző szervezetekhez. Szakmai tapasztalataink sajnos azt mutatják, hogy néhány tiszteletreméltó és fontos szakmai kezdeményezéstől eltekintve, a gyermeküket elvesztett családok szakmai – és néha baráti, családi támogatás hiányában – segítség nélkül maradnak azzal a hihetetlen fájdalommal, magányossággal, bűntudattal, ambivalens érzésekkel, amelyet egy gyermek, testvér elvesztése okoz. Kevés olyan szervezet van, amely a gyásszal, a gyászolókkal foglalkozik, és csupán néhány olyan, amelyik a gyermek elvesztése után nyújt segítséget. Egy, a családban történt haláleset után, életkortól függetlenül, minden családtagot, szülőket és testvéreket, külön-külön és együtt is érint a gyász.

A Bátor Tábor 2013-ban induló új programjában olyan családoknak nyújt majd segítséget, akik a daganatos betegség következtében elveszítették gyermeküket. A táborban lehetőséget teremtünk rá, hogy hasonló élethelyzetben lévő családok találkozzanak egymással, a tapasztalatcsere és közös élmények által csökkentve elszigeteltségüket.

Az általunk alkalmazott módszer, a terápiás rekreáció kínálta fejlődési és kikapcsolódási lehetőségek mellett párhuzamosan segítjük a gyászfolyamatot, a veszteséggel járó érzések feldolgozását képzett gyászterapeuta segítségével. A tábor egy olyan fizikai és pszichológiai értelemben vett biztonságos, tartó közeg, ahol megtapasztalható a nehéz érzések megosztása, a bűntudat enyhülése. A gyásszal járó nehéz és felkavaró érzések, gondolatok validálódnak a többi család és a gyászterapeuta által.

A gyászfolyamat dinamikájához illeszkedve egy év leforgása alatt, három hétvége során dolgozunk ugyanazokkal a családokkal, ugyanazzal az önkéntes és szakmai teammel.

A gyászfeldolgozást segítő foglalkozások a gyászfolyamat modell egyes elemeit ötvözve és beépítve leginkább a „The dual process model" (Stroebe és Schut, 1999) alapján dolgozik. Ez a modell teljes mértékben adaptálható a terápiás rekreációra épülő gyászmunka elősegítésére. A modell nem csupán az intraperszonális folyamatokat emeli ki, hanem épp ellenkezőleg: kifeje-

zetten hangsúlyozza az interperszonális, kapcsolati folyamatok szerepét is. A modell szerint a gyász nem egy egyenesívű, lineáris folyamat, hanem egy dinamikusan alakuló, változó folyamat, amelyet különböző érzelmi állapotok közti oszcilláció jellemez. A gyász során a veszteség- és a felépülés-fókuszú szakaszok váltják egymást. A modell szerint a gyásszal való adaptív coping a veszteséggel való konfrontáció és a veszteség elkerülésének dinamikájából épül fel. Ez azt jelenti, hogy a gyásszal járó fájdalom nincs folyamatosan, azonos intenzitással jelen, hanem az elkerülés és konfrontáció adta dinamika segítségével, különböző „dózisokban” jelentkezik. A terápiás rekreációt pontosan a veszteség elkerülésének szakaszában lehet alkalmazni, hisz ez az a lélektani állapot, amikor a veszteség okozta fájdalom csökken, és pszichológiai tér nyílik a megpihenésre és gyarapodásra, rekreációra.
A műhely során rövid elméleti bevezetőt követően interaktív, közös gondolkodásra hívjuk a kollégákat, filmes élménybeszámolók és idézetek mentén. A terápiás rekreáció élményszintű megtapasztalására nyílik lehetőség a résztvevők számára.

Kulcsszavak: gyász, gyászfeldolgozás, terápiás rekreáció, önkéntes

Az onkológiai ellátáshoz kapcsolódó pszichológiai munka egyedi jellemzői – „munka a lövészárokban”

szakmai team (70-90 perc) **M06**

Kovács Péter - Országos Onkológiai Intézet
Gődény Anna - Országos Onkológiai Intézet
Peti Julianna - Országos Onkológiai Intézet
Gerlinger Lilla - Országos Onkológiai Intézet
Koncz Zsuzsa - Országos Onkológiai Intézet
Riskó Ágnes - Országos Onkológiai Intézet

A pszichológiai szakmai team tevékenysége az Országos Onkológiai Intézet hatékonyan együtt-működő, az Intézeten, de országhatárokon is túlmutató kapcsolatrendszereinek termékeny szövetébe illeszkedik bele és ebben is nyer értelmet.
A daganatos betegek multidiszciplináris kezelésében, a pszichológiai ellátás is helyet kapott. Speciális területet jelent ez a lélektani tevékenységek klasszikus problematikáihoz képest. Határterületen, egyúttal „testközelben” tényekedik, aki itt dolgozik, lélektani és szakmai szempontból egyaránt. A tradicionális pszichoterápiák szigorú szabályainak áthágása, az idői keretek sérülése, a beteg részéről megkívánt elsőként tapasztalandó motivált jelenlét másodlagossága, a hozzátartozók ismeretsége a terapeutával, a rendszeresség lehetőségének esetleges hiánya, a pácienssel különböző, akár számára kínos helyzetekben való találkozás lehetősége olyan tényezők, melyek kellő találékonyságot és a helyzethez jól illeszkedő reakciókat kívánnak meg a terapeutától. Ezekből fakadóan, de a mindennapi együttlét által, a személyes érintettség, lélektanilag is sajátos kihívásokat támaszt a szakemberrel szemben.
A hatáskörében kiterjedt és ez által részben önállóvá váló Országos Intézet osztályai mind speciális feladatokat rónak az ottani munkát végzőkre. Ahogyan az orvosi protokollok, a nővéri, és a gyógytornászi feladatok is részlegenként változnak, úgy a pszichológusi teendők is különbözőek. A bemutatkozás során elmondják főbb tapasztalataikat a Fej-Nyak Sebészeten, Bőrgyógyászaton, Nőgyógyászati és Sugárterápiás, a Sebészeti, illetve Kemoterápiás Osztályokon dolgozó szakemberek.

Az alapelvek kialakítása állandó folyamatban lévő (közös) munka: a protokolláris jelleg hitelességet és kiszámíthatóságot kölcsönöz a működésnek. A betegek személyközi kapcsolatban való támogatása aprólékos és egyre inkább személyre szabottan megvalósítandó tevékenység. Az alakuló kapcsolat dinamikájában, az állapotváltozástól is függő módon, más értelmet nyer egy adott pszichológiai módszer, egy teszt fölvétele, de egy-egy szó is, hiszen a helyzet intimmé formálódása által könnyen szimbolikus szintekre helyeződhetnek a kommunikáció legegyértelműbbnek tűnő elemei is.

Kulcsszavak: onkopszichológia, egészségpszichológia, szűrővizsgálat, szomatikus betegség, alapelvek, tapasztalatok, történet, pszichoonkológia, klinikai pszichológia

Békés Iskolák Program – A Békítő Műhely bemutatkozása

Műhelybemutató (90 perc) **M07**

Viszket Mónika - ELTE PPK, Tanácsadás Pszichológiája Tanszék

Az iskolai erőszak témájának aktualitása nem csökken, bár sok program és módszer hivatott segíteni az iskolai agresszió kezelését.

A Békés Iskolák Stuart W. Twemlow és Frank C. Sacco negyven éves kutatómunkáján és gyakorlatán alapuló módszer, amelyet a világ számos országában (pl. Amerikában, Új-Zélandon, Ausztráliában, Jamaicában és napjainkban már Magyarországon is) alkalmaznak. Az elméleti előkészítő munka 1990-ben kezdődött az USA-ban, majd 1999 és 2001 között számos iskolában, közel négyezer gyermek bevonásával zajlott a projekt kísérleti ellenőrzése és kontrollja. Ennek tapasztalataival gazdagodva terjedt tovább, más országokban is bemutatva, alkalmazva a programot (Horgász, 2010, Horgász és Mailáth, 2010).

A Békés Iskolák program magyarországi adaptálása 2006-ban kezdődött Horgász Csaba és Mailáth Nóra vezetésével egy budapesti általános iskolában. Ők, mint adott kerület nevelési tanácsadójának klinikai pszichológusai álltak a program élére, Twemlow professzor aktív közreműködésével. A tapasztalatok alapkövei lehettek a nemrég újrainduló kísérletnek.

2010 decemberében Horgász Csaba vezetésével létrejött a Békítő Műhely, mely az iskolai agresszióval kapcsolatos Twemlow-i modell több alkalmazási területen való feldolgozását, magyarországi adaptációját tűzte ki célul. Ennek egy fontos szelete a hazai iskolákban való alkalmazhatósága. A Műhely különböző területről érkező szakemberek (pszichológus, gyógypedagógus, tanár) együttes munkája. Jelenleg hat aktív tag vesz részt a műhely-megbeszéléseken, mely az elmúlt év során szupervíziós csoportként működött, hiszen 2011 tavaszán elkezdődött a program iskolai bevezetése.

A műhelybemutató betekintés a Műhely kezdeti alakulásába, a kapcsolódó elméleti koncepcióba, és az iskolában történő megvalósítás izgalmas történéseibe, egészen az osztályszintű tapasztalatokig. A jövő tervei, a bekapcsolódási lehetőségek is érdekes és releváns témák lehetnek a hallgatóságnak.

Műhely tagjai: Horgász Csaba, Fazekas Ágnes, Palatinczkiné Szots Etelka, Urbán Szabolcs, Rékai Miklós, Viszket Mónika

Kulcsszavak: iskolai agresszió, mentalizáció, Békés Iskolák Program

Egy csónakban evezünk? - A szociometria gyakorlati alkalmazásának lehetőségei és dilemmái

jó gyakorlat és kerekasztal (90 perc) **M08**

Járó Katalin - Mérei Szociometriai Műhely Egyesület
Sarkadi-Nagy Szilvia - ELTE Radnóti Miklós Gyakorló Ált. Isk. és Gyakorló Gimnázium
Antal Tímea - Prizma Általános Iskola és Óvoda, EGYMI
Halász Andrea - Prizma Általános Iskola és Óvoda, EGYMI

A műhely a szociometria iskolai alkalmazásaiból villant fel különböző mai gyakorlatokat, amikor a módszer csoportdiagnosztikai eszközként tágabb problémakezelő és fejlesztési feladatok szolgálatában áll. Sarkadi-Nagy Szilvia a szociometria pedagógiai felhasználásának lehetséges, az ELTE Radnóti Miklós Gyakorló Általános Iskola és Gyakorló Gimnázium iskolapszichológusaként általa használt módjait mutatja be. Megvilágítja a hierarchikus szociometria (HSZ) módszere által nyert információk csoportos feldolgozásának kereteit, az arra épülő problémarendező foglalkozások menetét. Rávilágít, hogy a módszer milyen módon segítheti a vizsgált osztályokkal dolgozó pedagógusok különböző nevelési célkitűzéseit: tehetséggondozás, szociális készségfejlesztés, pályaorientáció, stb.

Antal Tímea és Halász Andrea az iskolai osztályokon belüli társas-kapcsolati problémák rendezésére kimunkált Mérei projekt, korábbi nevén Közösségek tükörben program folyamatát és körülményeit elemzi. A bemutató során kiemelt hangsúlyt kap a munka folyamatában felmerülő néhány kivételesen fontos szakmai és etikai körülmény, amelyek nagy hatással vannak az alkalmazott eljárás hatékonyságára, s ezért a szakértőtől fokozott odafigyelést kívánnak. A szociometriai, s azon belül a HSz iskolai alkalmazása során az osztályfőnökkel való együttműködés kerül az elemzés fókuszába, különös tekintettel arra a dilemmára, hogy a vizsgálatot végző külső szakértőnek – ha valóban eredményt akar, lépést egy jobban működő közösség felé - egyszerre kell szem előtt tartania az osztály és hivatalos vezetőjének a feltárás eredményeire vonatkozó különböző nyílt elvárásait és rejtett igényeit, vágyait, olykor eltérő érdekeit. A folyamat kritikus pontjain a szakértőnek újra és újra döntenie kell a „Hogyan haladjunk tovább?” „Miként evezhetünk egy csónakban?” kérdésekben úgy, hogy ne tévessze szem elől egyik „ügyfelének” - se a kortárscsoport, se a vezető - szempontjait. A csoportok önismeretével dolgozó programok esetében a kívánt nyitottság, bizalom és kompromisszumok létrejöttében talán a legfontosabb a körültekintő előkészítés, a korrekt előzetes információk és megállapodások.

A prezentációkat követően a találkozón kerekasztal formában megbeszélünk a szociometria iskolai alkalmazásával kapcsolatos néhány időszerű általánosabb kérdést. Pl. Hogyan van jelen a módszer a tanár- és pszichológusképzésben? Kik hivatottak a különböző szintű feltáró, diagnosztikai, illetve a problémakezelő fejlesztő célú eljárások, intervenciók alkalmazására? Mit kell elvben tudnia róla egy végzős tanárnak, hogyan, milyen feltételek mellett szerez tapasztalatokat? Mit tanulnak az iskolapszichológusok, milyen szolgáltatást tudnak nyújtani a nevelők munkájához? Milyen potenciális kockázatai vannak a szociometriai felméréseknek, miképpen lehet megelőzni, illetve minimalizálni a káros hatásokat?

Az izgalmasnak ígérkező közös gondolkodásban vendégeink lesznek Szabó Éva, az MPT Iskolapszichológiai szekciójának elnöke, az SZTE oktatója, Gebauer Ferenc, a Mérei Ferenc Fővárosi pedagógiai és pályaválasztási Intézet munkatársa, a PPKE oktatója, Solymosi Katalin és Pajor Gabriella, akik az ELTE PPK-n folyó tanárképzés keretében tanárjelölteknek és más segí-

tőknek tanítják a szociometriát. Minden érdeklődő kollégát szeretettel várunk, s számítunk (pro) aktív részvételükre!

Kulcsszavak: szociometria az iskolában, szociometria a tanár- és pszichológusképzésben, közösségfejlesztés, Mérei-projekt, pedagógus-pszichológus együttműködés, etikai kérdések

ÉLMÉNYNAP – A tapasztalati tanulás egy lehetséges megvalósítása a szociális kompetenciák fejlesztésére, iskolai környezetben

Módszerbemutató, sajátélmény (90 perc) **M09**

Berki Tibor - Szegedi Ipari, Szolgáltató Szakképző és Általános Iskola
Havancsák Rózsa - SZTE Magatartástudományi Intézet

A tapasztalati tanulás (élménypedagógia) felhasználási területei sokrétűek: míg Németországban és Ausztriában leginkább a bűnmegelőzés területén alkalmazzák, addig hazánkban a szociális készségek fejlesztésének eszközéül szolgál a leggyakrabban (Kispéter és Sövényházi, 2008). A szociális kompetenciák fejlesztése serdülőkorban kiemelt jelentőségű és az iskolai nevelés egyre fontosabb feladata (Zsolnay, 2008).
A tapasztalati tanulás metódusát kidolgozó Kurt Hahn biztonságos keretek között, egyre nagyobb kihívást jelentő gyakorlatokkal bízta meg a Nevelő Otthonának lakóit, így a közvetlen tapasztalatokon keresztül kívánta gazdagítani személyiségüket, érettségüket, egymáshoz való viszonyukat (Szabó, 2006).
Az első ÉLMÉNYNAP a 2009/2010-es tanévben került megrendezésre a Szegedi Ipari, Szolgáltató Szakképző és Általános Iskolában és mára már öt különböző egész napos foglalkozás közül választhatnak az osztályfőnökök az osztályaiknak.
A foglalkozások célja a társas készségek, szociális kompetenciák fejlesztése. Az osztályfőnökkel egyeztetve alakul ki az adott osztály foglalkozásának célrendszere. Leggyakrabban az osztálytársak közötti bizalom, az együttműködés növelése és az osztálytársak közötti kommunikáció szerepel a célok között, különböző hangsúllyal.
Az ÉLMÉNYNAP-on a résztvevők az iskola tornatermében nem hétköznapi helyzetekkel találkoznak. A közös munkára ráhangoló gyakorlatok után az átlagosnál magasabb kihívású feladatokra invitáljuk őket, amit különleges, színes eszközökkel, - vagy éppen eszköz nélkül - közösen tudnak megoldani. Az együttműködést igénylő feladatokban megtervezik a megoldást, majd végrehajtják azt. A megoldás után, megosztják egymással saját élményeiket és közösen keresik a hétköznapi életben is felhasználható tapasztalatokat.
A foglalkozás végén, a résztvevők, értékelik az egész nap eseményeit, beszámolnak érzéseikről, tapasztalataikról.
Csoportvezetőként a foglalkozások legnagyobb eredményének a diákoknál megjelenő életörömöt tartjuk, az osztályfőnökök pedig a tanulóikkal való kapcsolatuk pozitív irányú változását értékelik leginkább.
A diákok a megszokottól eltérő helyzetekben és működésmódban látják egymást, mely hozzájárul kapcsolataik világának bővüléséhez, fejlődéséhez.
Műhelyünkön szó lesz az ÉLMÉNYNAP kihívásokat és nehézségeket rejtő kezdeteiről, bemutatjuk a foglalkozássorozat hatásvizsgálatának eredményeit, fotó és videó illusztrációk kíséretében számolunk be a csoportfoglalkozások során szerzett tapasztalatainkról. Ezt követően a résztve-

vőknek lehetőségük nyílik sajátélmény keretében kipróbálni a tapasztalati tanulás (élménypedagógia) elemeit, a bizalom és együttműködés fejlesztését célzó játékos feladatait.

Kulcsszavak: élménypedagógia, tapasztalati tanulás, szociális kompetenciák, serdülők, közösségformálás, sajátélmény

Perinatális szaktanácsadó szakirányú továbbképzés az ELTE PPK-n

képzésbemutató (90 perc) **M10**

Andrek Andrea - ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék
Molnár Judit Eszter - ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék
Varga Katalin - ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék

A műhely egy olyan európai szinten is egyedülálló diploma utáni továbbképzést kíván bemutatni, amelynek célja a születés körül tevékenykedő, valamint a felnövekvő generáció oktatásában és nevelésében részt vevő szakemberek számára igényes, magas szintű, tudományosan megalapozott perinatális képzés nyújtása. A képzést 2007-ben az ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék és a Magyar Pre- és Perinatális Pszichológiai és Orvostudományi Társaság indította és gondozza azóta. A képzés szándéka, hogy a szülés-születés eseménysorának jelenleg egyoldalúan egészségügyi oktatásában hidat képezzen a fiziológia és antropológia, a szociológia és a perinatális pszichológia, valamint a tudományos kutatási szemlélet és a művészi-szimbolikus megjelenítés között.
A perinatális tudomány holisztikus, rendszerszemléletű megközelítése egyetlen egységes, transzgenerációs folyamatként kezeli a szülés-születés időszakát a fogantatástól a következő nemzedék megszületéséig, melyben a vonatkozó szakmák interdiszciplináris együttműködése kívánatos. A képzés egységes keretben foglalkozik az egészséges (normális) élettani folyamatokkal illetve ezek kóros formáival, elakadásaival, kudarcaival. Ezzel is hangsúlyozza, hogy mindezek mögött egy egységes, természetes alapokon nyugvó folyamat rejlik. Ezzel egyúttal lehetőséget ad a szakembereknek, hogy a hagyományos képzésük rendszerint komplikációkra és patológiás formákra „kiélesített” szemléletüket az egészséges, természetes perinatális események megismerésével gazdagítsák.
A műhely során bemutatjuk a képzés struktúráját, részletes tematikáját, szemléletét. A hallgatóság ízelítőt kaphat egy-egy jelentős perinatális téma interdiszciplináris megközelítésben való feldolgozásáról. Bemutatkozik néhány végzett hallgatónk is, megmutatván, hogy miként hasznosította a képzés során elsajátított tudást, és hogyan alkalmazza eredeti szakmája mellett, vagy azzal integrálva a perinatális szaktanácsadói képesítését.

Kulcsszavak: szakirányú továbbképzés, perinatális szaktanácsadó, szülés, születés

Politikai Pszichológia Műhely

kerekasztal és kutatási eredmények összefoglalása (60 perc) **M11**

Kiss Paszkál - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

Az ELTE Társadalom- és Neveléspszichológiai Tanszékén régóta foglalkozunk szélesebb értelemben vett politikai (történeti-társadalmi) pszichológiai kérdésekkel: a nemzettudattal, társadalmi kategóriákkal, jelenségekkel kapcsolatos kutatásoknak évtizedes tanszéki hagyományai vannak. Az eddig párhuzamosan végzett kutatásainkat fogjuk össze a most induló Politikai Pszichológiai Műhelyünk kereteiben. Célunk a társadalomlélektani kutatásainkhoz a nemzetközi kutatásokban is leginkább illeszkedő témakörben végzett felfedező kutatás és az ebből is hasznosítható alkalmazott kutatás a haza társadalmi-közéleti viszonyok jobb megértésére. A kollégáknak és a hallgatóinknak is jó alkalmat igyekszünk teremteni – tehetséggondozás, szellemi inkubáció formájában – a tárgyban folytatott rendszeres eszmecserével, kutatási együttműködéssel.
Az MPT korábbi Nagygyűlésein rendezett hasonló témájú szimpóziumok folytatásaként kerekasztal-beszélgetés formájában vizsgáljuk meg a politikai pszichológia interdiszciplináris területének különböző képviselőivel a szakterület hazai eredményeit, az oktatási-kutatási intézményesülés megvalósult eredményeit és lehetőségeit. Eközben a hallgatói közreműködéssel végzett kutatási projektekből tematikus poszterbemutatót tartunk, hogy a kerekasztalra látogatók a műhelyünk friss eredményeiről is átfogó képet kaphassanak. Ez utóbbi bemutatkozás épít a tanszékünkön évek óta hagyományosan megrendezett hallgatói konferencia, a Társadalom - csütörtökön bemutatott hallgatói munkákra és az hallgatói-oktatói együttműködésben, szintén tehetséggondozási célokat maguk elé tűző kutatási projektekre.
A műhely oktató-kutató tagjai: Kiss Paszkál (vezető), Berkics Mihály, Krekó Péter.

Kulcsszavak: politikai attitűdök explicit-implicit mérése, imázs, laikus és szakértő információfeldolgozása, a közgondolkodás folyamatai

Támogató szakmai kapcsolataink világa, avagy bemutatkozik a Dél-alföldi Iskolapszichológiai Módszertani Központ

kerekasztal (60 perc) **M12**

N. Kollár Katalin - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék
Szabó Éva - SZTE BTK Pszichológiai Intézet
Bugyi Katalin - KKTT Humán Szolgáltató Központ, Szarvas
Fügedi Petra Anna - Varga Katalin Gimnázium, Szolnok
Tódor Marina - Szegedi Gazdasági Középiskolák
Berki Tibor - Szegedi Ipari, Szolgáltató Szakképző és Általános Iskola

Moderátor: N. Kollár Katalin, ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék, PhD. egyetemi docens
A kerekasztal beszélgetésen részt vesznek: Dr. Szabó Éva, Habilitált egyetemi docens, intézetvezető helyettes, megbízott tanszékvezető, Bugyi Katalin, Fügedi Petra Anna, Tódor Marina, Berki Tibor iskolapszichológusok.
Minden hónapban van egy olyan csütörtök, amikor a Dél-alföldi iskolapszichológusok kis csapata a szegedi Alma Mater felé igyekszik: a „Dipszis napra", ahogy emlegetni szoktuk. Más-más iskolákból és városokból indulva, egymásra és szakmai kérdés-feleletre lelve született meg ez a

szakmai közösség. Arról, hogy mit, hogyan, miért, merre tovább beszélnek a jelenlévők.
A kerekasztalbeszélgetés tematikája:

Megalakulásunk története
Iskolák és munkastílusok, egyéni „specialitásaink”
Egymást támogató levelező lista
Belső továbbképzések, információ megosztás, DIPSZI honlap
Intervíziós munka
Gyakorlatokon/oktatásban való közreműködések
Projekt
Tervezett közös kutatások
Tipikus problémák (Kezdeti nehézségek, beilleszkedés, mindennapi problémák)
Sikerélmények
Szerepünk az iskolai egészségnevelésben

Kulcsszavak: iskolapszichológia, belső képzés, intervízió, támogató szakmai kapcsolatok

Tranzakcióanalitikus műhely a Pázmányon

Képzés és képzési eredmények bemutatása (90 perc) **M13**

Nábrády Mária - Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Nábrády Mária: A tranzakcióanalízis rövid bemutatása, tranzakcióanalitikus képzés a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen
Galambosi Szilvia: A félreismeréstől a felismerésig

Egy multinacionális vállalat középvezetőjének személyiségfejlődését mutatja be az előadás a tranzakcióanalitikus beavatkozások hatására. A vizsgált probléma alapja a vezető munkahelyi alulmotiváltsága, amely az elvégzendő munka mennyiségéből, valamint az anyagi elismerés hiányából fakad. Az előadás a TA fogalomrendszerét, azon belül is leginkább a félreismerési mátrixot alapul véve jeleníti meg a személy fejlődésének főbb mérföldköveit, és gyakorlatias példákkal szemlélteti a félreismerés különböző szintjeit valamint a továbblépési, megoldási lehetőségeket.

Puruczky József és Szűcs Gábor: Tartalomelemzés tranzakcióanalitikus szempontok szerint a sorskönyv összeállításához

Az előadás célja irodalmi mű TA szempontú feldolgozására vonatkozó módszertan bemutatása sorskönyv elemzés céljából előkészítése konkrét művön keresztül.

A módszertan lényege és célja a mű elemzési egységekre bontása, és az egységek több szempontú elemzése. Az elemzési egységek jelen esetben a mű bekezdései voltak, az elemzés szempontok pedig TA fogalmak megjelenései, valamint egyéb, a mű tartalmára vonatkozó megjegyzések. A munka eredményeképpen előállt egy olyan, további elemzésre alkalmas strukturális adatbázis és hozzá kapcsolódó lekérdezések, amelyből TA ismeretek birtokában bárki gyorsan elkészítheti a sorskönyvi elemzést, akár transzgenerációs szinten is. Ezeket az elemzéseket elvégeztük és eredményeit mutatja be az előadás.

A módszertan legfontosabb előnyei a standardizáltság és a hatékony csapatmunka megvalósíthatósága. A legfontosabb továbblépési lehetőség az, hogy az adatbázison más tudományágakban már kidolgozott, de a TA-ban ismeretlen standard statisztikai elemzések az adatbázison azonnal elvégezhetők.

Chrenóczy-Nagy Judit: Egy coaching folyamat bemutatása TA-s szemmel

Az előadás egy business coaching folyamatot mutat be TA fogalmak és módszerek használatával. A feladat egy frissen kinevezett multinacionális cég divízió vezetőjének támogatása coachinggal és mentorálással. A coaching célja, hogy az ügyfelünk minél gyorsabban betanuljon az új feladatkörébe és hatékonyabban végezze munkáját.

A coaching folyamat során a szakmai munka mellett felszínre kerültek a személyiség mélyebb rétegeit érintő elakadások is. Ezek feltárása és feloldása vezetett a hatékonyabb, belső feszültségekkel kevésbé terhelt, eredményes munkavégzéséhez, majd a későbbiekben egy teljes karrierváltáshoz.

Az előadás bemutatja a teljes folyamatot, a TA-s módszertan alkalmazhatóságát és hasznosságát a coaching területén, a háromoldalú szerződéskötésben rejlő kihívásokat, valamint a coaching, mint segítő tevékenység helyét és szerepét tanácsadói területen.

Kulcsszavak: Tranzakcióanalízis, félreismerés, sorskönyv, tartalomelemzés

Bemutatkozik a Life Garden.hu, a szakmai közösség, amelyet azzal a céllal hívtunk életre, hogy közelebb hozzuk egymáshoz a pszichológusokat és a „felhasználókat", a mindennapi embert: Mire használható ma a pszichológia?

Szakmai közösség bemutatása, kerekasztal beszélgetés (30 perc) **M14a**

Győri Ildikó, Pethő Orsolya - Humanmenu Kft. (www.lifegarden.hu)

Szép kertben ép lélek Bemutatkozik a Life Garden weboldal. A „Kiút a pánikbetegségből" című internetes cikket több mint 100.000-en olvasták el két hét alatt. A google.hu-ba leggyakrabban beírt kereső szó a DEPRESSZIÓ. Több mint 1000 Facebook like egy hét alatt óriási érdeklődést mutatnak a munkatársak a vállalati lelki egészségmegőrző programok iránt stressz, szorongás, depresszió témakörökben. 5-10 év pszichológusi gyakorlattal elérkeztem ahhoz a ponthoz, hogy szívesen megosztanám tapasztalataimat kollégáimmal, leendő pacienseimmel. Mi az összefüggés az állítások között? A Life Garden szakmai közösség, amelyet azzal a céllal hívtunk életre, hogy közelebb hozzuk egymáshoz a pszichológusokat és a „felhasználókat", a mindennapi embert. Aki segítséget kér, vagy érdeklődik valamilyen lelki, munkahelyi, magánéleti, családi témakör iránt – hol talál szakembert, és hol talál a szakember a gyakorlatához illő pacienst? A Life Garden ingyenes megjelenést biztosít a szakemberek számára, és eléri, hogy a segítségre szorulók és a tanácsadók egymásra találjanak. Közérthető cikkeket jelentetünk meg pszichológus szakértőink tollából, és olyan, KÉZZEL FOGHATÓ eszközöket adunk az emberek kezébe, melyek valóban támogatást adnak a mindennapi családi, munkahelyi élethez, a lelki egészség megőrzéséhez. A 100,000 olvasó tény. A tények azt mutatják, hogy a mentális egészség megőrzése most minden eddiginél aktuálisabb, fontosabb! A workshop során interaktív beszélgetésre invitáljuk a Life Garden szakembereivel, akik megosztják Önökkel, milyen egyedül, és mégis közösségben dolgozni, hogyan inspirálják egymást a szakemberek újabb és újabb megoldások, eszközök, módszerek fejlesztésére, milyen érzés együtt szurkolni a csapat újabb tagjának média szereplésének sikeréért. Várunk szeretettel minden érdeklődőt, regisztrálni vágyót és leendő cikk írót!

Kulcsszavak: pszichológiai tanácsadás, mentálhigiénés tanácsadás, vállalati egészségmegőrzés, pszichológus szakmai közösség, stressz, betegség, ismeretterjesztés

OK (Onkológiai Koncertek)

Programbemutató (25 perc) **M14b**

Kollár János - Semmelweis Egyetem, Magatartástudományi Intézet

A holisztikus, bio-pszicho-szociális gyógyítás korában egyre nagyobb az igény olyan hatékony, noninvazív terápiás beavatkozásokra, amelyek képesek pozitívan befolyásolni olyan egészségügyi problémák kezelését, mint amilyenek a daganatos megbetegedések. A kiegészítő kezelésként alkalmazott zeneterápia képes e szerep betöltésére. A zeneterápiás beavatkozások csökkentik az életminőséget romboló distressz mértékét, és olyan speciális célok elérésére szolgálnak, mint például az önkifejezés elősegítése, szorongáscsökkentés, a fizikai diszkomfort-érzés enyhítése, relaxáció, megküzdési (coping) stratégiák támogatása és annak segítése, hogy a beteg hozzászokjon új, megváltozott környezetéhez.
Az élő, hangszeres és vokális zenét alkalmazó zeneterápiás üléseket a résztvevők lényegesen kedvezőbben fogadják, mint a gépi adathordozók által közvetített muzsikát. Különösen érvényes ez gyermekek esetében, akiknek figyelmét, érdeklődését sokkal jobban leköti az élő zene, mint a passzív zenehallgatás. A koncertek interaktívak, tehát a gyermekek aktív részesei a terápiának. Ez különösen fontos a tanult tehetetlenség állapotának elkerülése szempontjából, azaz a résztvevők a terápia során megtapasztalhatják, hogy nem passzív alanyai, hanem aktív résztvevői a gyógyítási folyamatnak.
A műhelybemutató egy 2006-ban indított zeneterápiás programot mutat be, melynek során onkológiai osztályon kezelt gyermekek, a részlegben tartózkodó hozzátartozóik, a gyógyító stáb (orvosok, nővérek, szakdolgozók, kisegítő személyzet) valamint orvostanhallgatók és konzervatóriumi hallgatók számára sikerült rendszeresen élő zenei, hangszeres és vokális koncerteket rendezni.

Kulcsszavak: Onkológia, daganatos, zeneterápia, interaktív

A Lélek-enciklopédia projekt

(25 perc) **M14c**

Székely Attila - Bethlen Alapítvány

A Lélek-enciklopédia egy enciklopédikus monográfia, melyben az olvasó betekintést nyer a világ főbb kultúráiban előforduló mítoszok és vallások, valamint a filozófia és a tudományos gondolkodás lélekről alkotott képzetébe, lélek-univerzumába. A Lélek-enciklopédia már régen megfogant a főszerkesztője gondolatában, de csupán 2005-ben adódott lehetőség arra, hogy a Magyar Tudományos Akadémia Domus program támogatásával elkezdődjön a megvalósulása.
Miért olyan fontos a lélek témája az emberiség mitológiájában, vallásaiban, kultúrájában, egyetemes létében?
A lélek, modern kifejezéssel a tudat, a magasabbrendű élőlények lényege, létének alapvető, meghatározó entitása. A mitológiák és vallások túlnyomó többségének is ez a kiindulópontja, lényege és célja. Mondhatjuk, hogy az emberi hit és a tudomány is ezt tekinti axiális, meghatározó problémájának. A Lélek-enciklopédia interdiszciplináris lexikon célja a tudat, régebbi kifejezéssel a lélek különböző leírásainak, megjelenítésének felkutatása, felleltározása és bemutatása az emberiség mítoszaiban, vallásaiban, a filozófiában és a tudományban, egyszóval az emberiség kultúrtörténetében, és enciklopédikus monográfia megjelentetése, előbb magyar nyelven,

CD-n és interneten, majd, a fordítási és kiadási lehetőségektől függően, angol nyelven is. Mindamellett, hogy a fogalomtárak szabályozzák a szócikkek struktúráját, a szerzők szabad kezet kapnak cikkük sajátos jellegének megalkotásában. A szerző (össz. 60, különböző képzettségű és orientáltságú szakember), miután megírta a szócikkét, eljuttatja a főszerkesztőhöz, aki lektorálja, majd felkér egy vagy több szaklektort a cikkhez. Miután ezek a lektorok szakvéleményt mondtak az adott szócikkről, a főszerkesztő a szerkesztőbizottság tagjai elé terjeszti. A szerkesztőbizottság többféle tudományágban elismert szakemberekből áll, akik szintén véleményezik a szócikket.

Minden szerző munkája, az enciklopédia egész felépítése, szerkezete, a cím és a szerkesztőbizottság összetétele, a nemzetközi szerzői jogvédelem (copyright) alatt áll.

Az enciklopédia jelenleg kb. 95 %-ban készült el, és kb. 40 szerzői ívet tesz ki.

Összefoglaló enciklopédikus monográfiánk megjelentetése által létrejövő, új interdiszciplináris tudományos dokumentációs anyagot, számos doméniumban dolgozó és tanuló szakember, és természetesen a nagyközönség is nagy haszonnal tanulmányozhatja. Ezáltal az enciklopédia jelentős tudományos, kulturális, pedagógiai és ismeretterjesztő szerepet fog betölteni.

Előadásomban az enciklopédia szerkesztési folyamatát, egész szerkezetét és a munkálatok lélektani hátterét (a szerzők hozzáállása, motivációja stb.) fogom bemutatni.

Kulcsszavak: lélek, tudat, hit, tudomány, Lélek-enciklopédia

Az „Ifjú pszichológusok kutatónapjának” poszterei

Automatikus szemmozgások az arcfeldolgozásban csecsemők és kutyák esetében

Elekes Fruzsina - ELTE PPK Kognitív Pszichológiai Tanszék; MTA TTK KPI
Hernádi Anna - ELTE Etológia Tanszék
Kanizsár Orsolya - MTA TTK KPI
Oláh Katalin - ELTE PPK Kognitív Pszichológiai Tanszék; MTA TTK KPI
Topál József - MTA TTK KPI; ELTE Etológia Tanszék

Összehasonlító pszichológiai kutatásunkkal azt vizsgáltuk, hogy az arcok „letapogatását” végző szimmetrikus, szemre és szájra fókuszáló szemmozgások az arc-feldolgozásért felelős modul részét képezik-e. A moduláris rendszerek azon jellemzőjét használtuk ki, hogy azoknak az ingereknek a jelenléte, melyekre a modul szenzitív, a viselkedéses válasz automatikus lefutását eredményezik. 14-16 hónapos gyerekeknek és felnőtt kutyáknak egy emberi arc jobb és bal felét mutattuk felváltva Tobii eye-trackerrel, mérve az üres oldali releváns régiókra irányuló nézés hosszát. Eredményeink arra utalnak, hogy az arccal kapcsolatos információk kinyerését biztosító szemmozgások mind az ember, mind a kutya esetében ingervezérelt rendszer részét képezik: a szimmetrikus motoros mintázat automatikusan kiváltódik, az üres oldali szem és száj régiókban is megjelennek fixációk. Kontroll vizsgálatunkban azt teszteljük, hogy az automatikusan kiváltódó tekintetirány-minta valóban arc-specifikus jelenség.

Normatív fejlődésű és autisztikus gyermekek interpretációs stratégiái

Tóth Anett - PTE BTK Pszichológia Intézet

Normatív fejlődésű és autizmus spektrumzavarral diagnosztizált gyermekek teljesítményét hasonlítottam össze verbális irónia megértését igénylő feladatokban.
Ismert, hogy autizmussal élő felnőttek – sérült mentalizációs készségük ellenére - képesek lehetnek a verbális irónia megértésére, az ún. valóság alapú rövidre zárási stratégia alkalmazásával (Győri et al., 2002). Korábbi vizsgálataim során azt tapasztaltam továbbá, hogy normatív fejlődésű gyermekek az irónia megértésekor hajlamosak annak echoikus természetén alapuló, visszhang alapú rövidre zárási stratégiával élni (Tóth, 2012). Ezáltal komplex kommunikációs helyzetek helyes értelmezésére lehetnek képesek, a mentalizációs készség alacsonyabb szintje mellett is. Jelen vizsgálatomban arra kerestem a választ, hogy autizmus spektrumzavarral diagnosztizált gyerekek alkalmazzák-e fenti heurisztikus stratégiák valamelyikét.
Ép intellektusú autista gyermekek mutattam be diavetítéssel kísért rövid történeteket, melyek verbális iróniát, illetve megtévesztő szándékú megnyilatkozásokat tartalmaztak. A beszélő közléseinek fele echoikus volt, fele pedig nem. A teljesítménymintázatok elemzésekor azt tapasztaltam, hogy autizmussal élő gyermekek is alkalmazzák a valóság alapú rövidre zárási stratégiát, így sokan közülük megértik az egyszerűbb, megtévesztő szándékú vagy ironikus megnyilatkozá-

sokat (jóllehet, még a hamisvélekedés-tesztet sem teljesítik). A visszhang alapú rövidre zárási stratégia alkalmazására utaló teljesítménymintázatokat azonban nem kaptam.
A fentiek alapján tűnik, hogy autizmussal élők képesek is lehetnek komplex kommunikációs helyzetek értelmezésére, ekkor azonban hajlamosabbak a helyzet kognitív értékelésén, mint nonverbális nyelvi jegyeken alapuló heurisztikák alkalmazására. A kapott eredmények segítenek megérteni az autizmussal élők sajátos kommunikációs nehézségeit, és sikeres kommunikációs stratégiák kialakításához nyújthatnak kiindulási alapot.
Kulcsszavak: autizmus, elmeteória, verbális irónia

Művészi reklámok: Reklám és művészet találkozása

Barkó Mária - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet
Balázs Katalin - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet

A művészi reklámok hatásmechanizmusa ritkán vizsgált jelenség. A pszichológiai hatásmechanizmus magyarázatára Hagtvedt és Patrick 2008-ban a „művészi transzfer" (art infusion) modellt javasolta, a modell érvényességi köre azonban még nem ismert.
Jelen tanulmány célja összegezni azon faktorokat, melyek a reklámok művészi produktumként történő percepcióját befolyásolják. Az elméleti összefoglaló kitér az esztétikai megítélést befolyásoló extra- és intraperszonális tényezőkre; a kreatív reklámok releváns jellemzőire; és a jártasság kérdésére.
A következő extraperszonális tényezők tűnnek a legjelentősebbnek: komplexitás, újszerűség, az üzenet megfejtésének nehézsége, jelentés és prototipikusság. Az intraperszonális tényezők közül a célközönség, konzervativizmusa és ezzel rokon tulajdonságok, mint pl. dogmatizmus vagy mezőfüggőség, a művészi reklámok alacsonyabb fokú hatékonyságát valószínűsítik. A művészet vagy a reklám szakértők a reklám kollatív jellemzőire helyezik a hangsúlyt.

A végrehajtó funkciók és a tér-idői emlékezet kapcsolata

Bakos Dóra – ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Kognitív Pszichológia Tanszék
Kárpáti Judit – ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Kognitív Pszichológia Tanszék

Szakirodalmi eredmények azt mutatják, hogy a tárgy identitásának és téri lokalizációjának összekapcsolása az emlékezet tekintetében is automatikus folyamat (Köhler és mtsai, 2001), míg a tárgyak időbeli megjelenését is integráló feladat már kognitív erőfeszítéssel jár (Postma és mtsai, 2006; Van Asselen és mtsai, 2006). Korábbi vizsgálatainkban a tér-idői összekapcsolás fejlődési hátterét kerestük: eredményeink arra mutatnak, hogy a gyerekek számára a felnőttekhez képest nehezebbnek bizonyul a nyelvi sorrendi és téri szekvenciális információt egyesítő feladat, a tisztán szekvenciális elrendezéshez képest. (Kónya és mtsai, 2012; Kárpáti és mtsai; 2012, 2013).
A vizsgálat célja és módszere: Kérdésfeltevésünk az eltérő forrású információk automatikus és tudatos összekapcsolásának ún. binding kérdéséhez kapcsolódik. Az eredetileg számítógépes kísérleti helyzetet teszt eljárással egészítettük ki. Az elrendezést tekintve: az egyszerűtől a komplexig haladó tér-idői feladatokat követően, végrehajtó funkciót mérő feladatok segítségével

igyekszünk megerősíteni azt a feltevést, hogy az összetett tér-idői feladatok információinak összekapcsolása mentális erőfeszítést igényel.
Vizsgálatunkban 3. és 4. osztályos általános iskolás gyerekek vettek részt (32 fő). Az első szakaszban Kárpáti és mtsai. kutatásában (2012) is alkalmazott számítógépes Tér-idői emlékezeti feladatokat használtuk, mely eljárás alapjául Postma és mtsai (2006) módszere szolgált. A feladatsorban változik az értelmes dolgokat ábrázoló képek lokalizációjának alapja (hely, identitás, téri szekvencia, nyelvi sorrend és ezek kombinációi). A szekvenciális és sorrendi szerveződés tisztább elkülönítéséhez, a korábbiakban használt egyszerű és összetett feladatokat kibővítettük egy Corsi-szerű elő- és utófeladattal.
A tér-idői feladatsort követően, egy későbbi alkalommal a végrehajtó funkciók mérésére szolgáló Delis-Kaplan Executive Function System tesztcsomagot alkalmaztuk. (D-KEFS; Delis, Kaplan és Kramer, 2001). A tesztbattériából a Trail Making feladatokat, a Mintázat-fluenciát, a Szín-Szó Interferencia feladatot és a Torony tesztet választottuk ki, melyek a verbális és a nonverbális végrehajtó funkciók széles skáláját mérik.
Eredmény és értelmezés A kísérleti eredmények értelmezését a nyelvi és téri időbeliséget egyaránt tartalmazó komplex feladat összehasonlító eredményeire építjük. E feladat nehézségét magyarázza az összetett (szekvenciális és sorrendi) idői hibamutatók kiugrása. A képek verbális sorrendiséget nélkülöző szekvenciális elhelyezése könnyebb feladatot jelent, valamint nem mutatott különbséget az újonnan beillesztett Corsi-szerű feladattal szemben. (A Corsi-szerű feladat elő- és utófeladatként való ismétlődése továbbá a fáradási magyarázatot is kizárta). Fentiek alapján, a tér-idői automatikus binding folyamatokat elkülöníthetőnek gondoljuk a mentális erősfeszítést igénylő binding folyamatoktól.
Az eredmények megerősítik a kétféle időbeliség (téri szekvenciális, nyelvi sorrendi) elkülönülését és a téri információkkal (hol, mi) való összekapcsolásának nehézségét. Az idő integrálásának erőfeszítését jelzi, hogy a legösszetettebb (mind a négytípusú információt magában foglaló) helyzetben lecsökken a teljesítmény és emellett elsődlegesek az idői hibák.
A tér-idői integráció mentális erőfeszítéssel érvelő magyarázatát erősítik a végrehajtó funkció tesztek eredményei. Ennek során az eltérő komplexitású tér-idői feladatok teljesítmény- és hibamutatóit vetettük egybe a végrehajtó funkció feladatok nyers pontszámaival.

Kulcsszavak: tér-idői emlékezet, emlékezeti binding, végrehajtó funkciók, D-KEFS tesztcsomag

Termékenységi problémák során tapasztalt életminőség és depresszió kapcsolata meddő párok együttes reakciójában

Cserepes Réka - DEOEC Magatartástudományi Intézet

Cél: A termékenységi problémákkal szembenéző párok számos érzelmi, kognitív, párkapcsolati és szociális megterhelést tapasztalnak gyermekvállalási próbálkozásaik során. Az egyéni reakciók nagymértékben befolyásolják, hogy a pár milyen módon éli meg a meddőség okozta krízist.
Módszer: Vizsgálatunkban a Nemzetközi FertiQoL kérdőívet és a Beck Depresszió Kérdőívet vettük fel 103 párral, négy magyar meddőségi központban.
Eredmények: A férfiak rendelkeznek pozítivabb mutatókkal az életminőség területén, standard értékekkel összevetve viszont a magyar meddő párok jobbnak értékelték élethelyzetüket, mint az angol vagy a holland megkérdezettek. A depresszió és az életminőségi változók szoros

együttjárást mutattak. A párkapcsolat szintjén számolt FertiQoL-pontszámok előrejelzője elsősorban a nők depressziószintje volt.
Következtetések: Az eredmények felhívják a figyelmet arra, hogy milyen fontos a reprodukciós zavarral küzdő párok meddőségre adott pszichoszociális válaszainak vizsgálata, mind az egyén, mind a párkapcsolat szintjén, és emellett a magyar mintában megjelenő kulturális specifikumokra is rámutatnak.

A mentalizációs igény, a machiavelliánus nézetekkel való egyetértés és az általános emberismeret kapcsolata

Bernáth Ágnes - DE BTK Pszichológiai Intézet Szociál- és Munkapszichológiai Tanszék
Kovács Judit - DE BTK Pszichológiai Intézet Szociál- és Munkapszichológiai Tanszék

Előzmények: Vizsgálatunkat a machiavellista személyek gyengébb mentalizációs, de hatékonyabb manipulációs teljesítménye között húzódó ellentmondás inspirálta, mely lényege, hogy nehezen magyarázhatók a hatékony interakciók a társak specifikus mentális állapotainak a kiemelkedően hatékony olvasásával.
Cél: Célkitűzésünk annak a feltételezésnek a támogatása volt, hogy a machiavellisták interakcióikban az általános emberismeretet használják intenzívebben, és ezzel összefüggésben, általános emberismeretük pontosabb is.
Módszerek és eredmények: Vizsgálatunk alapján támogatást nyert, hogy a machiavellisták mások megismerésében másféle célkitűzéssel és másféle információs bázisra alapozva involváltak. Fontosabb számukra a viselkedésbejóslás a specifikus érzelmek, nézőpontok megismerésénél, mely megállapításunkat egy saját kialakítású kérdőívvel teszteltük, ahol a mentalizációs igény hátterében különböző célokat különítettünk el. Mindemellett igazolódott, hogy pontosabb képet festenek embertársaikról, konkrétan a megkülönböztetési torzítást mérő kérdőíves vizsgálat alapján kisebb torzítást mutattak a különböző ingerek emberek érzéseire mért hatásainak megítélésében.
Következtetés: Mindezzel a machiavellisták feltételezett pontosabb általános emberismerete nyert megerősítést.

A matematikai tehetség ösvényén járva – matematikából 40 évvel ezelőtt, gyerekként kiemelkedően tehetségesnek bizonyult személyek életútjának vizsgálata

Bády Viktória - ELTE PPK Pszichológiai Intézet

A kutatás célja fiatalként kiemelkedően tehetséges, ma már felnőtt, teljes pályaképpel rendelkező alanyokkal készült interjúk elemzése által hozzáárulni a tehetséggondozás és -fejlesztés differenciáltabb programjának kidolgozásához.
A vizsgálati módszer egy félig strukturált interjú (az Életút Interjú alapján), melyet a korábban ugyanezen személyekkel felvett tesztek (CPI, MMPK, Folt teszt) kvantitatív elemzésének eredményei, valamint azok kapcsán felmerült kérdések mentén elemeztem.
Az alanyokat a KöMaL (Középiskolai Matematikai Lapok) arcképcsarnoka alapján kerestem meg. Az 1970es években voltak középiskolások, tehát a vizsgálat időpontjában 50-60 évesek, létszámuk 20 fő.

Az eredmények alátámasztják és árnyalják az alanyok kvalitatív elemzések nyomán is megjelenő csoportosíthatóságát: születési hely (budapesti vagy vidéki), szülők végzettsége, matematikai tehetséggondozásban való részvétel (speciális gimnázium, egyetemi tehetséggondozás), életút (matematikus, pályaváltó, „egyénileg kreatív”) mentén.
A vizsgálat teljesebb képet ad többek közt a tehetséges gyerekekből lett felnőttek működésmódjáról, kommunikációs stílusáról, és az ebben bizonyos tényezők mentén mutatkozó különbségekről, ezzel próbálva kitágítani a tehetséggondozás perspektíváját.

Kulcsszavak: tehetség, matematika, tehetséggondozás, kreativitás, interjú, tartalomelemzés

„Pszicho-protézisek”

A testkép, a pszichológiai funkcionálás és az identitás változása alsó végtag amputációt követően – egy motivációelméleti perspektíva

Panyi Lilla Krisztina - PTE BTK Pszichológia Intézet
Lábadi Beatrix - PTE BTK Pszichológia Intézet

A végtag-amputációt követő rehabilitáció hatékonysága, a protézis beválása nagyban függ az egyén pszichológiai alkalmazkodásától, motiváltságától. A beavatkozás utáni kezdeti időszakban számos pszichés probléma merül fel (Pl.: gyászreakció, szorongás, depresszió, nehézségek a szociális helyzetekben, alacsonyabb színvonalú jóllét és életminőség, a testtel való elégedetlenség, az énkép és identitás felbomlása). Kutatásunk célja, hogy felmérjük a betegek amputációt követő pszichés működését, a testképben és az énképben bekövetkező változásokat, motivációs bázisukat, majd ezen tényezőket egy egységes modellbe integráljuk, mely segítségül szolgálhat a rehabilitáció folyamatában.
Vizsgálatunk során alsó végtag amputáltakkal veszünk fel kérdőíveket, melyek testképüket, pszichológiai funkcionálásukat, identitásukat, és motivációs bázisukat mérik fel: ABIS (Amputee Body Image Scale), SPAS (Social Physique Anxiety Scale), IDS (Identity Distress Survey), SF-36 (36- item Short Form Health Survey), SDS (Self Determination Scale).
Folyamatban lévő kutatásunk előzetes eredményei azt mutatják, hogy az alkalmazkodás folyamata során a betegeknek meg kell küzdenie a felmerülő testi- és lelki problémákkal, újratanulni mindennapi aktivitásaik kivitelezését, elfogadni a testképükben bekövetkezett változásokat és mindezt beépíteni egy merőben új szelf-koncepcióba. Ebben a folyamatban a motiváció kulcsszerepet játszik.
Az amputáció komoly trauma az egyén életében, mely globálisan megrengeti a pszichológiai működést, a korábbi identitást. Az amputáció következtében fellépő pszichés reakciók vizsgálata rendkívüli jelentőséggel bír, mivel az eredmények könnyen visszaforgathatóak a gyakorlatba, a betegek rehabilitációjának folyamatába.

A korai táplálás és a testképpel való elégedettség összefüggései

Csabai Krisztina - PPKE BTK Pszichológiai Intézet, DE HTDI Pszichológia Program

Kutatásunk a testtel való elégedettséget vizsgálja a korai táplálás tükrében. A szoptatáson keresztül olyan érzelmi visszacsatolás élménye élhető át, ami az anyai kompetenciaérzés növekedését emeli, ezáltal a anya-gyerek kapcsolatot erősíti. Foster és mtsai (2006) szerint azok az anyák, akik elégedetlenebbek testükkel, kevésbé választják a szoptatást.
Cél: Kérdésfeltevésünk arra irányul, hogy a testképpel való elégedettség összefüggést mutat-e a korai táplálás választott formájával, ezen keresztül pedig befolyásolja-e a csecsemővel való kapcsolatot.
Módszer: Kérdőíves módszerrel mértük a testtel való elégedettséget (Test és énkép skála, Secord és Jourard, 1953; Lukács és Pressing, 1988), az anya-csecsemő kapcsolatot (MORS, Rövidített változat; Oates és mtsai, 2006; Danis, 2007) és az anyák kötődési reprezentációját (ASQ, Feeney és Noller, 1994; Hámori, 2012), illetve strukturált interjút alakítottunk ki a szoptatásra vonatkozó szokások vizsgálatára.
Eredmények: Eredményeink szerint a testtel való elégedettség nem tér el a szoptató és nem szoptató anyák csoportja között, azonban a korai táplálás időszakban a szemekkel, a bőrrel, és a mellekkel való elégedettség kiemelkedik a testtájékok közül.
Következtetés: A szoptatás időszakában az anya testtel való elégedettsége nincs hatással a táplálás formájára, illetve az anya csecsemővel való kapcsolatára.

Kulcsszavak: testtel való elégedettség, szoptatás, kötődés, anya-csecsemő kapcsolat

A testreprezentációk szerepe a vesetranszplantáció sikerességében

Látos Melinda - SZTE ÁOK Magatartástudományi Intézet

A klinikai tapasztalat és a kutatások szerint a gyógyulással és a testtel kapcsolatos reprezentációk is befolyásolhatják a szervátültetésen átesett páciensek felépülését, de a pontos mechanizmusok még nem ismertek. Követéses vizsgálatunkban új, komplex eljárással, (test+vese rajz, STAI, BDI, laboratóriumi vizsgálatok) teszteltük ezeket 51 vesetranszplantált páciensnél. Nemzetközileg is jegyzett eredményünk, hogy a transzplantáció utáni orvosi állapotjelző, a 10. napi plazma kreatinin szint szignifikánsan összefügg a rajzolt vese mérettel. Tehát a szorongás által „felnagyított" reprezentáció negatívan befolyásolhatja a szerv intrapszichés integrációját és normális működését. Az egy éves nyomon követéskor pedig logisztikus regresszióval modelleztük, hogy a rajzszínvonal, a rajzolt testméret, és a kórházból való távozáskor mért kreatinin érték prediktív az 1 éves kilökődési epizódok szempontjából. Ezáltal igazoltuk a szerv hosszú távú működésében a test reprezentációjának meghatározó szerepét.
Témavezető: Prof. Dr. Csabai Márta, SZTE BTK Pszichológiai Intézet

Szerzők, munkahelyek, e-mail címek

Abari Kálmán - Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézet
Ádám Szilvia - SE, Magatartástudományi Intézet **-** adamszilvia@hotmail.com
Agócs Laura - SZTE BTK Pszichológiai Intézet **-** agocs.laura@gmail.com
Albu Mónika - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** albumoni@gmail.com
Almássy Zsuzsanna - Heim Pál Gyermekkórház **-** almassy.zsuzsa@t-online.hu
Ambrus Géza Gergely - Georg-August University of Göttingen, Department of Clinical Neurophysiology
Andrek Andrea - ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék **-** andrekandrea@yahoo.com
Antal Andrea - Georg-August University of Göttingen, Department of Clinical Neurophysiology
Antal Tímea - Prizma Általános Iskola és Óvoda, EGYMI - antaltimi@gmail.com
Antos Zsolt - Zuglói Benedek Elek EGYMI és Nevelési Tanácsadó, Pedagógiai Szakmai Csoport - anzsol13@gmail.com
Arnold Petra - Országos Gyermekegészségügyi Intézet **-** arnold.petra@ogyei.hu
Auth Zsófia - Magyar Lovasterápia Szövetség Pszichológus Munkacsoport **-** auth.zsofia@gmail.com
Babusa Bernadett - SE Magatartástudományi Intézet **-** bernadett.babusa@gmail.com
Bacsárdi Csilla - ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola, Gyógypedagógiai Program **-** bacsardicsilla@gmail.com
Bácskai Erika - Addiktológiai Kutató Intézet
Bády Viktória - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Bakos Dóra - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Kognitív Pszichológiai Tanszék **-** bakosdora@gmail.com
Balassa Levente - Balassa Life Balance **-** levente.balassa@gmail.com
Balázs Judit - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia
Balázs Katalin - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet
Balázs László - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet **-** balazs.laszlo@ttk.mta.hu
Balázs Péter - SE ÁOK Népegészségtani Intézet
Bálint Anna - SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív- és Neuropszichológia Tanszék
Bálint Barbara - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Budapest
Bálint Barbara - PPKE BTK Pszichológia Intézet - barbara.balintt@gmail.com
Bálint Brigitta - Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet; ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** balintbrig@gmail.com
Bán Gérecz Ágnes - Bánki Donát Közlekedésgépészeti Szakközépiskola és Szakiskola **-** gerecz.agi@gmail.com
Bányai Éva - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** banyai.eva@ppk.elte.hu
Barabás Katalin - SZTE ÁOK Magatartástudományi Intézet **-** barabas.katalin@med.u-szeged.hu
Bárdos György - ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet **-** bardosgy@gmail.com

Barkó Mária - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet
Batár Cserna Zsolt - Közigazgatási és Igazságügyi Hivatal
Batta Barbara - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Kognitív Pszichológiai Tanszék **-** battab@gmail.com
Beke Szilvia - Komárom-Esztergom Megyei Pedagógiai és Gyermekvédelmi Szakszolgálati Intézmény Nevelési Tanácsadója **-** bekesly@gmail.com
Bella Dorina - ELTE PPK, Személyiség és Egészségpszichológiai Tanszék **-** belladorina1991@gmail.com
Benczúr Lilla - KRE BTK Pszichológiai Intézet, Általános Lélektani és Módszertani Tanszék **-** lilla@info.ilab.sztaki.hu
Bencsik Andrea - Psziché Kft. **-** andrea@bencsikandrea.hu
Benedek Pálma - Heim Pál Gyermekkórház **-** dr.benedek.palma@gmail.com
Benyovszky Máté - MTA TTK Pszichofiziológia Kutatócsoport **-** arden_winter@msn.com
Berán Eszter - PPKE BTK, Pszichológia Intézet **-** eszter_beran@yahoo.com
Bérdi Márk - Péterfy Sándor utcai Kórház, Krízisintervenciós és Pszichiátriai Osztály, Budapest **-** berdimark@gmail.com
Bereczkei Tamás - PTE BTK Pszichológia Intézet
Bereczky Boróka - MTA-ELTE Összehasonlító Etológiai Kutatócsoport, Támogatott Kutatóhelyek Irodája **-** bereczky.boroka@gmail.com
Béres Alexandra - SE Testnevelési és Sporttudományi Kar **-** alexandra@beresalexandra.hu
Berki Tibor - Szegedi Ipari, Szolgáltató Szakképző és Általános Iskola **-** berkit@moravarosi.hu
Berkics Mihály - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** berkics.mihaly@ppk.elte.hu
Bernáth Ágnes - DE BTK Pszichológiai Intézet, Szociál- és Munkapszichológiai Tanszék
Bernáth László - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Iskolapszichológia Tanszék **-** bernath.laszlo@ppk.elte.hu
Berta Judit - PPKE BTK Pszichológia Intézet **-** bertajudit@vipmail.hu
Biró Eszter - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** biro.eszter@ppk.elte.hu
Boda-Ujlaky Judit - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** ujlaky.judit@kre.hu
Bodrogi Barbara - PTE BTK Pszichológia Intézet **-** barbi.bodrogi@gmail.com
Boha Roland - MTA TTK Pszichofiziológia Kutatócsoport **-** boha@cogpsyphy.hu
Boreczky Ágnes - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ **-** bokany@ludens.elte.hu
Borsfay Krisztina - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ **-** borsfay.krisztina@ppk.elte.hu
Borszéki Judit - Szent Imre Kórház Pszichiátriai Osztály
Bozori Gabriella - Magyar Lovasterápia Szövetség
Bozsik Csilla - DE BTK Pszichológia Intézet
Bödecs Anna - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** edesann@gmail.com
Bönde Zsolt - Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága
Bródy Gábor - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Brózik Péter - BME GTK Szociológia és Kommunikáció tanszék **-** brozikp@eik.bme.hu
Bucsánszki Linda - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** bucs.linda@gmail.com
Bugyi Katalin - KKTT Humán Szolgáltató Központ, Szarvas
Bukta Tünde - Magyar Honvédség Logisztikai Ellátó Központ **-** buktus@t-email.hu

Buza Domonkos - Magyar Lelki Elsősegély Telefonszolgálatok Szövetsége **-** domonkos.buza@gmail.com
Büki Noémi - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet **-** noemi.buki@mtapi.hu
Büky Dorottya - Feldmár Intézet **-** buky.dorotty@gmail.com
Czeglédi Edit - Semmelweis Egyetem Magatartástudományi Intézet **-** czedit@gmail.com
Czigler István - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet **-** czigler.istvan@ttk.mta.hu
Czinderi Kristóf - SZIE GAEK Egészségtudományi Campus **-** Czinderi.Kristof@gk.szie.hu
Csabai Krisztina - PPKE BTK Pszichológiai Intézet, DE HTDI Pszichológia Program **-** csabai.krisztina@btk.ppke.hu
Csabai Márta - SZTE BTK Pszichológiai Intézet **-** csabaimarta.1@gmail.com
Csábi Eszter - SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív- és Neuropszichológia Szakcsoport **-** csabi@edpsy.u-szeged.hu
Csákvári Judit - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet **-** csakvari.judit@barczi.elte.hu
Csathó Árpád - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet **-** arpad.csatho@aok.pte.hu
Cserepes Réka - DEOEC Magatartástudományi Intézet
Csernák Orsolya - PPKE BTK Pszichológai Intézet **-** orsolyacsernak@gmail.com
Csertő István - MTA Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet **-** csertopi@gmail.com
Csépe Valéria - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet - csepe.valeria@ttk.mta.hu
Csibra Gergely - Közép-európai Egyetem - csibrag@ceu.hu
Csibri Péter - SZTE Pszichológia Intézet
Csifcsák Gábor - SZTE BTK Pszichológiai Intézet **-** gaborcsifcsak@yahoo.co.uk
Csókási Krisztina - PTE BTK, Pszichológiai Intézet
Csomortáni Domokos Zoltán - SZTE JGYPK Alkalmazott Pszichológia és Pedagógia Tanszék **-** csomortani@jgypk.u-szeged.hu
Csonka Balázs - hendiala@gmail.com
Csukly Gábor - SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika
Dallos Katalin - DE Pszichológiai Intézet
Darnai Gergely - PTE KK Neurológiai Klinika **-** gergely.darnai@aok.pte.hu
Dávid Mária - Eszterházy Károly Főiskola **-** davidm@ektf.hu
Deák Anita - PTE BTK Pszichológia Intézet **-** deak.anita@pte.hu
Debreczeni Tamás - PPKE BTK Pszichológai Intézet **-** debreczet@gmail.com
Demetrovics Zsolt - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** demetrovics.zsolt@ppk.elte.hu
Dér Noémi - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** dernoemi@hotmail.com
Désfalvi Judit - Fővárosi Önkormányzat Idősek Otthona **-** desfalvijudit@gmail.com
Devecsery Ágnes - SZTE BTK Pszichológiai Intézet **-** devecsery.agnes@gmail.com
Diószeghy Csaba - Surrey and Sussex Healthcare Trust - East Surrey Hospital **-** cdioszeghy@me.com
Dobó Zsófia - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** dobo.zsofia@gmail.com
Docsa V. Pálma - PPKE BTK Pszichológai Intézet **-** docsavp@gmail.com
Dombi Edina - SZTE Pszichológia Intézet **-** edinadombi@yahoo.com
Donauer Nándor - Szt. István és Szt. László Kórházak Rehabilitációs Centruma **-** n.donauer@gmail.com

Dorner László - Eszterházy Károly Főiskola Pszichológia Tanszék **-** dornerlac@gmail.com
Dósa Zoltán - Babes-Bolyai Tudományegyetem **-** zdosa@yahoo.com
Dörgő Benedek - ELTE Angelusz Róbert Társadalomtudományi Szakkollégium **-** fataltoast@gmail.com
Dúll Andrea - ELTE PPK Gazdaság- és Környezetpszichológiai Tanszék **-** dull.andrea@ppk.elte.hu
Egri Tímea - ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola, ELTE BGGYK
Egyed Katalin - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** egyedkata@t-online.hu
Ehmann Bea - MTA Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet **-** ehmannb@mtapi.hu
Eigner Bernadett - ELTE BGGYK Pszichopedagógiai Tanszék **-** ebernadette11@gmail.com
Eisinger Andrea - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola **-** eisinger.andrea@gmail.com
Elekes Fruzsina - ELTE PPK Kognitív Pszichológiai Tanszék; MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet
Ember Kata - Semmelweis Egyetem, Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika, Budapest
Endrédi Zsófia - KRE BTK Pszichológiai Intézet, Általános Lélektani és Módszertani Tanszék **-** endredi.zsofi@gmail.com
Erős Ferenc - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet **-** erosf@mtapi.hu
Estefánné Varga Magdolna - Eszterházy Károly Főiskola **-** estefan@ektf.hu
F. Lassú Zsuzsa - ELTE Tanító- és Óvóképző Kar **-** flassu@gmail.com
Fábián Elza - ELTE PPK **-** zelzaf@gmail.com
Facskó Kata - PTE BTK **-** fkata1989@gmail.com
Farkas Dávid - SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív- és Neuropszichológia Szakcsoport
Farkas Gábor - EMMI Aszódi Javítóintézet
Farkas Lajos - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet Illyés Sándor Kutatólaboratórium **-** farkas.lajos@barczi.elte.hu
Fecskó Edina - Apor Vilmos Katolikus Főiskola **-** edina.fecsko@gmail.com
Fehér Tibor Dániel - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** fehertd@gmail.com
Fekete Olívia - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** fekete.olivia@ppk.elte.hu
Feldmann Ádám - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet **-** adam.feldmann@aok.pte.hu
Ferencz Ákos - Debreceni egyetem Pszichológiai Intézet **-** akosferencz@gmail.com
Ferencz Csaba - Szent Imre Kórház Pszichiátriai Osztály
Fésűs Katalin - BME Építészmérnöki Kar **-** fesuskata@gmail.com
Fiáth Titanilla - Budapesti Fegyház és Börtön **-** ludditak@hotmail.com
Fischer Paula - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** pacsekos@gmail.com
Fodor Éva - PTE Pszichológia Intézet **-** curiska@freemail.hu
Fogarasi Mihály - NKE RTK Magatartástudományi Tanszék **-** fogarasi.mihaly@freemail.hu
Fogd Dóra - SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika **-** fogd.dora@yahoo.com
Fritúz Gábor - SE Aneszteziológiai és Intenzív Terápiás Klinika **-** frituz@yahoo.com
Fügedi Petra Anna - Varga Katalin Gimnázium, Szolnok **-** pszichovarga@freemail.hu
Fülöp Emőke - Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar **-** fulop.emoke@t-online.hu
Fülöp Márta - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet; ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** fmarta@mtapi.hu
Füzi Emőke - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** evadottir@gmail.com
Gaál Zsófia Anna - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet **-** gaalzs@cogpsyphy.hu

Gábor Edina - ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet **-** edina.gabor@freemail.hu
Gács Boróka - PTE BTK Pszichológia Intézet **-** gboroka@hotmail.com
Gádoros Júlia - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia
Gál Zita - SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola **-** galzitus@gmail.com
Galambosné Varjú Blanka - Sorsfonó Önismereti Egyesület, Békéscsaba **-** gvblanka@gmail.com
Gelsei Bernadett - Megálló Csoport Alapítvány Szenvedélybetegekért **-** gelseiberna@gmail.com
Gereben Ferencné - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet **-** gyopszi@barczi.elte.hu
Gerevich József - ELTE BGGYK; Addiktológiai Kutató Intézet **-** gerevichj@t-online.hu
Gerlinger Lilla - Országos Onkológiai Intézet **-** lilla.gerlinger@gmail.com
Gerő Márton - MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont **-** gero@socio.mta.hu
Gnandt Márk - Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézet
Gőbel Orsolya - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** gobelorsolya@yahoo.com
Gődény Anna - Országos Onkológiai Intézet **-** godenyanna@gmail.com
Gősiné Greguss Anna - ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék **-** ggacs@ppk.elte.hu
Grosch Nándor - Gyerekszem Közhasznú Művészeti Egyesület
Gubányi Mónika - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** gubanyi.monika@gmail.com
Gubányi Réka - ELTE PPK **-** reka.gubanyi@gmail.com
Gyebnár Viktória - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Iskolapszichológia Tanszék **-** gyebnar.viktoria@ppk.elte.hu
Gyimesi Andrea - ELTE PPK Doktori Iskola **-** gyimesiandrea@gmail.com
Gyollai Ágoston - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola **-** agoston.gyollai@gmail.com
Győrffy Zsuzsa - SE ÁOK Magatartástudományi Intézet **-** gyorffy.zsuzsa@chello.hu
Győri Ildikó - Humanmenu Kft. (www.lifegarden.hu) **-** ildiko.gyori@humanmenu.hu
Győri János - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ **-** gyori.janos@ppk.elte.hu
Győri-Dani Dóra - SZTE BTK Pszichológiai Intézet **-** doragy.d@gmail.com
Hadházi Éva - KRE BTK Pszichológiai Intézet, Fejlődés és Neveléslélektani Tanszék **-** ahadhazi@enternet.hu
Hadházy Sára - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** hadhazy.sara@gmail.com
Hajdu Ildikó - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** ildikohajdu@yahoo.com
Hajdu Miklós - ELTE Angelusz Róbert Társadalomtudományi Szakkollégium **-** hajdu.miklos@t-online.hu
Hal Melinda - PPKE BTK Pszichológiai Intézet **-** halmelinda1@gmail.com
Halász Andrea - Prizma Általános Iskola és Óvoda, EGYMI **-** andihal@gmail.com
Halász József - Vadaskert Gyermekpszichiátriai Kórház és Szakambulancia
Hallgató Emese - SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív- és Neuropszichológia Tanszék **-** hallgato.emese@gmail.com
Hammer Zsuzsanna - ELTE PPK Tanácsadás Pszichológiája Tanszék **-** hammerzs@t-online.hu
Hámori Eszter - PPKE BTK Pszichológiai Intézet, Fejlődés- és Szociálpszichológia Tanszék **-** hamori.eszter@btk.ppke.hu

Hámornik Balázs Péter - BME Ergonómiai és Pszichológiai Tanszék **-** hamornik@erg.bme.hu
Haraszti László - Flór Ferenc Kórház, Kistarcsa **-** harasla@florhosp.hu
Hatvani Andrea - Eszterházy Károly Főiskola **-** hatvani@ektf.hu
Havancsák Rózsa - SZTE ÁOK Magatartástudományi Intézet **-** rozsa.havancsak@gmail.com
Havancsák Rózsa - SZTE Magatartástudományi Intézet
Hazag Anikó - Szent Imre Kórház, Pszichiátriai Osztály **-** anikoha@gmail.com
Hegedűs Gábor - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet - gabor.hegedus@aok.pte.hu
Hegyi Nóra - EMMI Aszódi Javítóintézet **-** hegyinonesz@yahoo.com
Heilmann Ágnes - SZTE Pszichológiai Intézet; ELTE Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék **-** h.agii05@gmail.com
Héjja-Nagy Katalin - Eszterházy Károly Főiskola
Hende Borbála - ELTE PPK Pszichológia Intézet **-** hborbala@yahoo.com
Herjeczki Zsófia - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** hezsofi@gmail.com
Hernádi Anna - ELTE Etológia Tanszék
Hevesi Krisztina - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, ELTE PPK ESI **-** hevesi.kriszta@hotmail.com
Hodossi Nóra - DE BTK Pszichológia Intézet
Hodossy Lilla - ELTE Kognitív Pszichológiai Tanszék **-** hodossylilla@gmail.com
Hodován Zsófia - sophiehodovan@gmail.com
Holecz Anita - Nyugat-magyarországi Egyetem Művészeti, Nevelés- és Sporttudományi Kar **-** hanita@mnsk.nyme.hu
Hompóth Emőke - SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív- és Neuropszichológia Tanszék
Horváth Andrea - Sopronkőhidai Fegyház és Börtön **-** horvath.andrea.80@gmail.com
Horváth Éva - Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet **-** hevva@freemail.hu
Horváth János - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet
Horváth Julia - PPKE BTK Pszichológai Intézet **-** horvathjulia00@gmail.com
Horváth Kata - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék, Kognitív Fejlődés Doktori Program **-** horvath.kata@mtapi.hu
Horváth Zsolt - Debreceni Egyetem OEC Onkológiai Intézet **-** zsodicsom@gmail.com
Horzsa Gergely - ELTE Angelusz Róbert Társadalomtudományi Szakkollégium **-** horzsagergely@gmail.com
Hosszú Dalma - Pécsi Pszichológia Intézet **-** hosszudalma@gmail.com
Hoyer Mária - Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar **-** maria.hoyer@vipmail.hu
Huhn Zsófia - Országos Gyermekegészségügyi Intézet **-** huhn.zsofia@ogyei.hu
Hunyady György - ELTE PPK Pszichológiai Intézet - hunyady.gyorgy@ppk.elte.hu
Ilcsik Zoltán - Nemzeti Védelmi Szolgálat **-** ilcsikz@nvsz.police.hu
Inántsy-Pap Judit - DE BTK Pszichológia Intézet **-** inantsy-pap.judit@arts.unideb.hu
Irha Edina - DE Pszichológiai Intézet
Ivaskevics Krisztián - PTE BTK Pszichológiai Intézet **-** krisztian.ivaskievics@pte.hu
Jagodics Balázs - SZTE BTK Pszichológiai Intézet **-** balazs.jagodics@gmail.com
Jakab Krisztina - SZTE BTK Pszichológiai Intézet **-** jakrisztina@gmail.com
Jakubovits Edit - SE Egészségtudományi Kar; ELTE Pszichológiai Doktori Iskola, Magatartás-pszichológiai Program - jakedit@freemail.hu

Janacsek Karolina - ELTE PPK Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék **-** janacsekkarolina@gmail.com
Janszky József - PTE KK Neurológiai Klinika **-** jozsef.janszki@aok.pte.hu
Jantek Gyöngyvér - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** jantek.gyongyver@gmail.com
Járai Róbert - PTE BTK Pszichológia Intézet **-** jarairobi@gmail.com
Jármi Éva - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék **-** jarmi.eva@ppk.elte.hu
Járó Katalin - Mérei Szociometriai Műhely Egyesület **-** jaro@mtapi.hu
Józan Anna - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola, ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** jozan.anna@ppk.elte.hu
Juhász Dóra - SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola **-** dorcsi18@gmail.com
Juhász László - e-pakk Bt, KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** juhaszlaci@e-pakk.hu
Juhász Levente - Dunaújvárosi Főiskola **-** juhaszle@freemail.hu
Juhász Márta - BME Ergonómiai és Pszichológiai Tanszék **-** juhaszm@erg.bme.hu
K. Szilágyi Adrienn - Jahn Ferenc Dél-pesti Kórház és Rendelőintézet, Aneszteziológiai és Intenzív Betegellátó Osztály; ELTE PPK Pszichológiatudományi Doktori Iskola, Magatartáspszichológiai Doktori Program **-** szilidri@yahoo.com
Kádár Annamária - Babes-Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár **-** annacska@gmail.com
Kállai János - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet **-** janos.kallai@aok.pte.hu
Kalmár Magda - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** kalmag@freemail.hu
Kaló Zsuzsa - AKUT Alapítvány, SZTE BTK Pszichológiai Intézet **-** zsuzsa.kalo@gmail.com
Kanizsár Orsolya - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet; Összehasonlító Viselkedéskutató Csoport
Kántor Árpád - ELTE PPK Doktori Iskola **-** knarpad@yahoo.com
Kapitány Eszter - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** kapitanyeszter@gmail.com
Kardos Edina - Kapcsolat Lovasterápia Központ **-** edikardos@gmail.com
Karl Péter - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** mail@peterkarl.hu
Kárpáti Judit - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Kognitív Pszichológiai Tanszék **-** akartpa@t-online.hu
Kató Szabolcs - DE Pszichológiai Intézet **-** kszabbe@gmail.com
Katona Katalin - SZTE Pszichológiai Intézet
Katona Nóra - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Társadalom- és Neveléspszichológia Tanszék **-** nora.katona@gmail.com
Katonai Enikő Rózsa - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** katonai.rozsa@gmail.com
Keczeli Danica - Debreceni Sportcentrum- Sportiskola Nonprofit Kft. **-** keczeli.danica@cts.hu
Keébe Katalin - PPKE BTK Pszichológiai Intézet **-** katalin.keebe@gmail.com
Kekecs Zoltán - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** kekecs.zoltan@gmail.com
Kékes Szabó Marietta - SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola **-** kszmarietta@gmail.com
Kelemen László - Pécsi Tudományegyetem Pszichológiai Intézet Doktori Iskola **-** laszlo.kelemen@kelemen-lawfirm.hu
Kemény Lajos - SZTE ÁOK Bőrgyógyászati és Allergológiai Klinika **-** kemeny.lajos@med.u-szeged.hu
Kende Anna - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** kende.anna@ppk.elte.hu
Kenyeres Krisztina - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** kenyereskriszti@gmail.com
Kerényi Norman - EMMI Aszódi Javítóintézet **-** norman@freemail.hu
Kerepes Leila - SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív- és Neuropszichológia Tanszék

Keresztes Noémi - SZTE JGYPK TSTI **-** noisyka1980@gmail.com
Keszei Barbara - BGF Pedagógiai és Üzleti Szakoktató Intézeti Tanszék **-** keszei.barbara@kvifk.bgf.hu
Kincses Péter - PTE BTK Pszichológia Intézet **-** pkincses464@gmail.com
Király Ildikó - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Kognitív Pszichológiai Tanszék **-** kiraly.ildiko@ppk.elte.hu
Kis György - Anima Risk **-** kis.gyorgy@animarisk.hu
Kis Orsolya - BME Kognitív Tudományi Tanszék **-** kisorsolya@yahoo.com
Kiss Barbara - Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület **-** kissbarbara1@gmail.com
Kiss Enikő - PTE BTK Pszichológia Intézet - kiss.eniko@pte.hu
Kiss István - ELTE PPK Pszichológiai Intézet Tanácsadás Pszichológiája Tanszék **-** kiss.istvan@ppk.elte.hu
Kiss Orhidea Edith - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** kiss.orhidea@ppk.elte.hu
Kiss Paszkál - ELTE PPK Pszichológia Intézet, Társadalom és Neveléspszichológiai Tanszék **-** kiss.paszkal@ppk.elte.hu
Kiss Zsófia Eszter - Jász-Nagykun-Szolnok megyei Hetényi Géza Kórház és Rendelőintézet **-** kiss.zsofia.eszter@gmail.com
Klein Balázs - Testar Kft **-** Balazs.Klein@gmail.com
Klein Sándor - SHL Hungary Kft, **-** Sandor.Klein@shl.hu
Knapek Éva - DEOEC Magatartástudományi Intézet **-** knapek.eva@sph.unideb.hu
Kojouharova Petia S. - ELTE Kognitív Pszichológiai Tanszék **-** p.kojouharova@gmail.com
Kollár János - SE Magatartástudományi Intézet **-** janoskollar@gmail.com
Kolosai Nedda - ELTE Tanító- és Óvóképző Kar **-** kolosai.nedda@tok.elte.hu
Koltai Eszter - PTE BTK Pszichológiai Intézet **-** eszter.koltai@pte.hu
Kómár Réka - SZTE BTK Pszichológiai Intézet **-** jeka_szeged03@hotmail.com
Koncz Zsuzsa - Országos Onkológiai Intézet **-** zsuzska.koncz@gmail.com
Kondé Zoltán - DE Pszichológiai Intézet, Általános Pszichológiai Tanszék **-** konde.zoltan@arts.unideb.hu
Konok Vera - ELTE Etológia Tanszék **-** konokvera@gmail.com
Kónya Anikó - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Kognitív Pszichológia Tanszék **-** konya.aniko@ppk.elte.hu
Kormann Eszter - MTA TTK Pszichofiziológia Kutatócsoport **-** ringril@gmail.com
Korom Márta - SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív- és Neuropszichológia Szakcsoport
Kótyuk Eszter - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** kotyeszter@gmail.com
Kovács Anikó - OFI **-** anikovac@gmail.com
Kovács Áron - BME Építészmérnöki Kar **-** aron.kovacs@hotmail.com
Kovács Emese - SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika **-** babgaleria@gmail.com
Kovács Eszter - SE EMK **-** kovacs.eszter@emk.sote.hu
Kovács Ildikó Katalin - Babes Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár **-** kovacsilkata@gmail.com
Kovács Judit - DE BTK Pszichológiai Intézet Szociál- és Munkapszichológiai Tanszék
Kovács Mariann - SZTE JGYPK TOKI **-** kovacsmariann@jgypk.u-szeged.hu
Kovács Mónika - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ **-** kovacs.monika@ppk.elte.hu
Kovács Péter - Országos Onkológiai Intézet **-** kope.kope@gmail.com
Kovács Petra - PTE BTK Pszichológia Intézet **-** ciniminnie@gmail.com

Kovács Vivienne - SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika
Kovács Zsuzsanna - Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet **-** pg.kovacs.zsuzsanna@gmail.com
Kökönyei Gyöngyi - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** kokonyei@gmail.com
Költő András - Országos Gyermekegészségügyi Intézet; ELTE Pszichológiai Doktori Iskola **-** kolto.andras@gmail.com
Könczei Anna - ELTE Tanító- és Óvóképző Kar **-** annakonczei@gmail.com
Körmendi Attila - DE Pszichológiai Intézet **-** kormendi.ati@freemail.hu
Kőrössy Judit - Szegedi Tudományegyetem **-** judit.korossy@gmail.com
Köteles Ferenc - ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet **-** fecuska@gmail.com
Kővágó Pál - PTE Pszichológia Intézet **-** pal.kovago@gmail.com
Kőváry Zoltán - SZTE BTK Pszichológiai Intézet **-** kovary.zoltan@gmail.com
Kraiciné Szokoli Mária - ELTE PPK Neveléstudományi Intézet
Krajcsi Attila - ELTE PPK Kognitív Pszichológia Tanszék **-** krajcsi@gmail.com
Krekó Péter - ELTE PPK **-** kreko.peter@ppk.elte.hu
Kresznerits Szilvia - SZTE BTK Pszichológia Intézet **-** kreszilvi@gmail.com; kresznerits.szilvia@gmail.com
Kuba Péter - SZTE Egyetemi Életvezetési Tanácsadó Központ **-** kuba.peter@yahoo.com
Kulcsár Gabriella - PTE ÁJK Kriminológiai és Büntetés-végrehajtási Jogi Tanszék **-** kulcsar.gabriella@ajk.pte.hu
Kun Márton - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** kunmarto@inf.elte.hu
Kuna Ágnes - ELTE BTK **-** kunaagnes@gmail.com
Kurczina Kinga - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** lialakinga@gmail.com
Kuritár Eszter - Kapcsolat Lovasterápia Központ **-** eszter.kuritar@gmail.com
Kuritárné Szabó Ildikó - DEOEC Magatartástudományi Intézet **-** szabo.ildiko@sph.unideb.hu
Kurimay Tamás - Szent János Kórház, Pszichiátriai Osztály - tamas.kurimay@janoskorhaz.hu
Kurucz Győző - DE Pszichológiai Intézet, Szociál- és Munkapszichológiai Tanszék **-** kurucz.gyozo@gmail.com
Lábadi Beatrix - PTE BTK Pszichológia Intézet
Lakatos Krisztina - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet **-** lakatos.krisztina@ttk.mta.hu
Lakos Eszter - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest
Lantos Katalin - SZTE Egészségtudományi és Szociális Képzési Kar, Egészségmagatartás és –fejlesztés Szakcsoport; DE Pszichológiai Intézet **-** lantos@etszk.u-szeged.hu
Lányi Katalin - BGF Pedagógiai és Üzleti Szakoktató Intézeti Tanszék **-** lanyi.katalin@kvifk.bgf.hu
Lányiné Engelmayer Ágnes - Budapesti Corvinus Egyetem **-** lanyi.engelmayer@gmail.com
László János - PTE Pszichológia Intézet **-** laszlo@mtapi.hu
László Zsófia - Jahn Ferenc Dél-pesti Kórház és Rendelőintézet, Aneszteziológiai és Intenzív Betegellátó Osztály **-** zsimu@freemail.hu
Látos Melinda - SZTE ÁOK Magatartástudományi Intézet - latos.melinda@med.u-szeged.hu
Lázár György - SZTE ÁOK Sebészeti Klinika **-** lazar.gyorgy@med.u-szeged.hu
Lehoczki Ágnes - Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet **-** lehoczki.agnes@gmail.com

Lénárd Kata - PTE BTK Pszichológiai Intézet, Bátor Tábor Alapítvány
Lénárt Ágota - SE Testnevelési és Sporttudományi Kar Pszichológia Tanszék **-** lenart@tf.hu
Lengyel Gábor - ELTE Kognitív Pszichológia Tanszék - lengyel.gaabor@gmail.com
Lengyel Ildikó - ELTE PPK **-** lengyel.ildiko2@gmail.com
Lipics Barna - KRE BTK Pszichológiai Intézet, Általános Pszichológiai Tanszék **-** lipics.barna@gmail.com
Lisznyai Sándor - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** sandor.lisznyai@gmail.com
Lisznyai-Mindák Cecilia - Megálló Csoport Alapítvány Szenvedélybetegekért **-** mindakc@gmail.com
Losonczi Anna - BME Építészmérnöki Kar Építőművészeti Doktori Iskola **-** losoannika2@gmail.com
Luczay Andrea - SE ÁOK II. számú Gyermekklinika **-** andrea.luczay@gmail.com
Ludányi Balázs - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet **-** ludaba@gmail.com
Lukács Ágnes - BME Kognitív Tudományi Tanszék
Lukács-Márton Réka - Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Marosvásárhely - martonreka@yahoo.com
Lukács-Miszler Katalin - Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet **-** lmiszkata@gmail.com
Magi Anna - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** magianna@gmail.com
Magyaródi Tímea - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék **-** magyarodi.timea@ppk.elte.hu
Mahr Klaudia - ELTE Tanító- és Óvóképző Kar **-** montresssor@gmail.com
Máj Emese - Motiváció Mozgássérülteket Segítő Alapítvány **-** emesemaj@gmail.com
Major Gréta - ELTE PPK, Személyiség és Egészségpszichológiai Tanszék **-** gretamajor91@gmail.com
Maráz Anikó - ELTE PPK Pszichológia Doktori Iskola **-** aniko.maraz@gmail.com
Márián Renáta - Vas Megyei Markusovszky Lajos Kórház Pszichiátriai Osztály; ELTE Pszichológiai Doktori Iskola Magatartáspszichológiai Program **-** mrenataphd@gmail.com
Marjai Kamilla Diána - ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskola, Fővárosi Önkormányzat Pszichiátriai Betegek Otthona, Szentgotthárd **-** marjaikamilla@gmail.com
Márki Gabriella - ELTE PPK Pszichológiai Intézet - marki.gabriella@gmail.com
Márkus Lilla - pszichológus hallgató **-** markuslilla89@gmail.com
Marton Klára - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet Illyés Sándor Kutatólaboratórium **-** klaramarton@gmail.com
Martos Tamás - SE Mentálhigiéné Intézet **-** martos@mental.usn.hu
Máth János - DE Pszichológiai Intézet
Matuszka Balázs - Addiktológiai Kutató Intézet, PPKE BTK
Mátyás Marianna Dóra - Fort Anne LTD **-** marianna.dora.matyas@gmail.com
Meleg Csilla - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** mecsi99@gmail.com
Mersdorf Anna - ELTE PPK, Magatartáspszichológiai Doktori Iskola **-** ansikia@gmail.com
Mersich Beatrix - Semmelweis Egyetem Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika **-** mersich.beatrix@med.semmelweis-univ.hu
Merza Katalin - DE OEC Magatartástudományi Intézet **-** merza.katalin@sph.unideb.hu
Mészáros Andrea - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet **-** meszaros.andrea@barczi.elte.hu

Mészáros Noémi - PTE Pszichológia Intézet **-** noemi.zsuzsanna@gmail.com
Mihalik Árpád - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola, Szocializáció és Társadalmi Folyamatok Program **-** arpi.mihalik@gmail.com
Milbik Zsuzsa - DE BTK Pszichológia Intézet
Mirk Gyöngyi – PPKE BTK Pszichológiai Intézet **-** csecsemogy@gmail.com
Mirkné Haba Anikó - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** aniko.haba@gmail.com
Mirnics Zsuzsanna - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** mirnics.zsuzsa@gmail.com
Mohácsi Ágnes - †
Mohai Katalin - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet, ELTE PPK Pszichológia Doktori Iskola, Kognitív Fejlődés Program **-** mohai.katalin@barczi.elte.hu
Molnár Gábor - Családi Szolgálatok Ligája
Molnár Judit - DE Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Klinikai Pszichológiai Tanszék **-** mojudit@gmail.com
Molnár Judit Eszter - ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék
Molnár Márk - MTA TTK Pszichofiziológia Kutatócsoport **-** molnar@cogpsyphy.hu
Molnár Regina - SZTE ÁOK Népegészségtani Intézet **-** regina.molnar.mail@gmail.com
Molnár Szandra - Nyugat-magyarországi Egyetem Művészeti, Nevelés- és Sporttudományi Kar **-** m.szandra0421@gmail.com
Muth Veronika - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest
N. Kollár Katalin - ELTE PPK Pszichológiai Intézet Iskolapszichológia Tanszék **-** kollar.katalin@ppk.elte.hu
Nábrády Mária - Pázmány Péter Katolikus Egyetem **-** nabrady.maria@freemail.hu
Nagy Anikó - DE Pszichológiai Intézet
Nagy Beáta - DEOEC Népegészségügyi Kar, Magatartástudományi Intézet, Klinikai és Egészségpszichológiai Tanszék **-** nagy.beata@sph.unideb.hu
Nagy Erika - DEOEC Népegészségügyi Kar, Magatartástudományi Intézet, Klinikai és Egészségpszichológiai Tanszék **-** nagy.erika@sph.unideb.hu
Nagy Henriett - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék **-** nagy.henriett@ppk.elte.hu
Nagy János - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék **-** nagy.janos@ppk.elte.hu
Nagy László - PTE Személyiésg- és Klinikai Pszichológiai Tanszék **-** nagy.laszlo@pte.hu
Nagybányai Nagy Olivér - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** nagybanyai.oliver@ppk.elte.hu
Nász Barbara - ELTE Tanító- és Óvóképző Kar **-** naszbarbara@gmail.com
Naszvadi Emma - PPKE BTK Pszichológai Intézet **-** emma.naszvadi@mail.com
Németh Ádám - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** kelemensebo@gmail.com
Németh Ágnes - Országos Gyermekegészségügyi Intézet
Németh Dezső - ELTE PPK Klinikai Pszichológia és Addiktológia Tanszék **-** nemethd@gmail.com
Németh Éva - DE Pszichológia Intézet **-** ejjjcy1988@gmail.com
Németh Georgina - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola Magatartáspszichológiai Program **-** gina.nemeth@gmail.com
Németh Gergely - Corporate Values Kft. **-** nemeth.gergely@cova.hu
Németh Kornél - SZTE Pszichológia Intézet
Németh Orsolya Zsuzsanna - Szempont Alapítvány **-** nemeth.zsuzsanna@szempontalapitvany.hu

Németh Tünde - Országos Gyermekegészségügyi Intézet - tunde.nemeth@pszichomed.hu
Nétling Ibolya - Somogy Megyei Kaposi Mór Oktató Kórház **-** netling.ibolya@kmmk.hu
Nguyen Luu Lan Anh - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ **-** lananh@ppk.elte.hu
Nótin Ágnes - DE Pszichológiai Intézet, Pedagógiai Pszichológiai Tanszék **-** notin.agnes@arts.unideb.hu
Novák Magdolna - Sorsfonó Önismereti Egyesület, Békéscsaba **-** magdolna.novak@gmail.com
Nyitrai Erika - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** nyitrai.erika@kre.hu
Nyúl Boglárka - PPKE Bölcsészet- és társadalomtudományi Kar **-** nyboglark@gmail.com
Oláh Attila - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** olah.attila@ppk.elte.hu
Oláh Katalin - ELTE PPK Kognitív Pszichológiai Tanszék; MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, Összehasonlító Viselkedéskutató Csoport **-** olah_kata@yahoo.com
Olexó Zsuzsanna - SE Testnevelési és Sporttudományi Kar Egészségtudományi és Sportorvosi Tanszék **-** olexozs@upcmail.hu
Orosz Gábor - SZTE BTK Pszichológiai Intézet **-** gaborosz@gmail.com
Őze Ágnes - pszichológus hallgató **-** ozeagi@gmail.com
Pajkossy Péter - BME Kognitív Tudományi Tanszék **-** ppajkossy@cogsci.bme.hu
Pajor Gabriella - ELTE PPK **-** pajor.gabriella@ppk.elte.hu
Pálffy Zsófia - ELTE Tanító- és Óvóképző Kar **-** zs.palffy@gmail.com
Pálfi Krisztina - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest
Pálfy Sándor - BME Építészmérnöki Kar, Urbanisztika Tanszék **-** spalfy@urb.bme.hu
Pállinger Éva - SE Genetikai Sejt- és Immunbiológia Intézete **-** eva.pallinger@gmail.com
Pálos Dóra - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ **-** palosdora@gmail.com
Pálosi Vivien - Pázmány Péter Katolikus Egyetem **-** palosivivi@gmail.com
Panyi Lilla Krisztina - PTE BTK Pszichológia Intézet
Papi Réka - Félúton Alapítvány, "Orczy" Szenvedélybetegek Nappali Klub **-** pa-pi.reka@gmail.com
Papp Ágnes - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** agica.papp@gmail.com
Papp Péter - PTE BTK Pszichológia Intézet **-** peter.papp@mail.com
Papp-Zipernovszky Orsolya - SZTE BTK Pszichológiai Intézet, Személyiség-, Klinikai és Egészségpszichológiai Tanszék **-** papporso@gmail.com
Páskuné Kiss Judit - DE Pszichológiai Intézet, Pedagógiai Pszichológiai Tanszék **-** jutka.kis@gmail.com
Pászthy Bea - SE, I. sz. Gyermekgyógyászati Klinika, Gyermek- és Ifjúságpszichiátriai Osztály - paszthy@gyer1.sote.hu
Pataky Nóra - DE Pszichológiai Intézet **-** pataky.nora@freemail.hu
Patócs Ákos - SE Testnevelési és Sporttudományi Kar **-** patocs.akos@gmail.com
Paulus Walter - Georg-August University of Göttingen, Department of Clinical Neurophysiology
Páva Rita - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola, ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ **-** pava.rita@ppk.elte.hu
Pavlovic Tea - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** teapavlovic90@gmail.com
Pék Győző - DE Pszichológiai Intézet **-** pek.gyozo@arts.unideb.hu
Pénzes Marianna - AlterEgo Egyesület **-** penzesm59@gmail.com
Pénzes Melinda - SE ÁOK Népegészségtani Intézet **-** melindapenzes@gmail.com

Perger Mónika - BME Ergonómia és Pszichológia Tanszék **-** perger.monika@t-online.hu
Perlaki Gábor - PTE KK Neurológiai Klinika - gabor.perlaki@aok.pte.hu
Péter-Szarka Szilvia - DE Pszichológiai Intézet, Pedagógiai Pszichológiai Tanszék **-** pszszilvia@gmail.com
Pethes Gábor - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** gabor.pethes@gmail.com
Pethő Orsolya - Humanmenu Kft. (www.lifegarden.hu) **-** orsi.petho@humanmenu.hu
Peti Julianna - Országos Onkológiai Intézet **-** petijulianna@gmail.com
Petró Csilla - Közigazgatási és Igazságügyi Hivatal
Petróczi Erzsébet - Gál Ferenc Főiskola **-** petroczi27@t-online.hu
Pezenhoffer Ibolya - PPKE Pszichológiai Intézet **-** pezibi@gmail.com
Pintér Gabriella Márta - Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Intézet, Budapest
Pintér Judit Nóra - SZTE BTK Pszichológiai Intézet, Személyiség-, Klinikai és Egészségpszichológiai Tanszék **-** pinterjudit@gmail.com
Piskóti Zoltánné - Budai Irgalmasrendi Kórház, Intenzív Osztály és Aneszteziológia **-** piskotijudit@freemail.hu
Pléh Csaba - Eszterházy Károly Főiskola, Médiainformatika Intézet
Pócza-Véger Petra - SZTE ÁOK Magatartástudományi Intézet **-** poczaveger@gmail.com
Poczik Emese - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Budapest
Pohárnok Melinda - PTE Pszichológia Intézet **-** poharnok.melinda@pte.hu
Polner Bertalan - SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív- és Neuropszichológia Szakcsoport **-** polner.b@gmail.com
Polonyi Tünde - DE Pszichológiai Intézet **-** tunder_p@yahoo.com
Pólya Tibor - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet **-** polya.tibor@ttk.mta.hu
Pressing Zsuzsanna - ELTE PPK Pszichológia Doktori Iskola; MTA TTK KPI **-** pressingzsuzsanna@mtapi.hu
Prónay Beáta - ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet **-** pronaybea@gmail.com
Punczman Eszter - mirtusa@gmail.com
Puskás-Vajda Zsuzsa - Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület (FETA) **-** vaj-da.zsuzsa@gmail.com
Pusztai Barbara - SZTE BTK Pszichológiai Intézet **-** pusztaibara@yahoo.com
Rácz Kata - SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika
Racsmány Mihály - BME Kognitív Tudományi Tanszék **-** racsmany@cogsci.bme.hu
Ragó Anett - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Kognitív Pszichológia Tanszék **-** rago@cogpsyphy.hu
Rajnai Nadinka - Családi Szolgálatok Ligája **-** nadinka@t-online.hu
Reinhardt Melinda - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** reinhardt.melinda@kre.hu
Rentka László - BME Építészmérnöki Kar - rentkalaszlo88@gmail.com
Répáczki Rita - BME Ergonómiai és Pszichológiai Tanszék **-** repaczkirita@erg.bme.hu
Rév Szilvia - PPKE BTK Pszichológai Intézet **-** revszilvy@gmail.com
Révész György - Pécsi Tudományegyetem **-** revesz.gyorgy@pte.hu
Riskó Ágnes - Országos Onkológiai Intézet **-** csernakrisko@gmail.com
Ritoók Magda - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Tanácsadás Pszichológiája Tanszék **-** ritook.magda@ppk.elte.hu
Rokszin Adrienn Aranka - SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola **-** rokszinadrienn@gmail.com

Rozgonyi Ivett - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** rozgonyii@gmail.com
Rózsa Sándor - ELTE PPK Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék **-** rozsaqqq@gmail.com
Rózsahegyi György - Mérei Szociometriai Műhely Egyesület **-** grozsah@gmail.com
Ruisz Anna - Kőbányai Nevelési Tanácsadó **-** anna.ruisz@gmail.com
S. Nagy Zita - ELTE PPK Pszichológiai Intézet; Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet, Budapest **-** zita.snagy@gmail.com
S. Siklósi Zsuzsanna - ELTE PPK Doktori Iskola **-** zsuzsannasiklosi@gmail.com
Sági Andrea - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola; ELTE PPK Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék - andi.sag@gmail.com
Sági Zsuzsanna - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** sagizsuzsanna@yahoo.com
Sallay Viola - SE Mentálhigiéné Intézet **-** sallay.viola@gmail.com
Sándor Zita - SZIE GAEK Egészségtudományi Campus **-** sandorzita89@gmail.com
Sántha Judit - DE Pszichológiai Intézet
Sarkadi-Nagy Szilvia - ELTE Radnóti Miklós Gyakorló Általános Iskola és Gyakorló Gimnázium - marvanyka@gmail.com
Sárosi Réka - PTE BTK Pszichológiai Intézet
Sarungi Emőke - SZTE BTK PSzichológiai Intézet, Személyiség-, Klinikai és Egészségpszichológiai Tanszék **-** esarungi@gmail.com
Sas Annamária - DE Pszichológiai Intézet **-** sasanna92@hotmail.com
Sasvári-Székely Mária - SE Orvosi Vegytani, Molekuláris Biológiai és Pathobiokémiai Intézet
Schmelowszky Ágoston - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** schmelowszky@gmail.com
Sebestyén Nóra - MTA TTK, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet **-** nora.sebestyen@mtapi.hu
Sebő Tamás - SZTE Egyetemi Életvezetési Tanácsadó Központ **-** sebotamas@gmail.com
Sefcsik Tamás - SZTE Pszichológia Intézet **-** sefcsik@gmail.com
Selmeci Barbara - SE Testnevelési és Sporttudományi Kar **-** barbaraselmeci@gmail.com
Semsey Zsófia - Budaörsi Nevelési Tanácsadó **-** semsey.zsofia@igmail.com
Séra László - serlasz@yahoo.com
Siklós Anita - Játékmester Élményprogram Állatkert Játszóház (Prowide Kft) **-** siklosanita85@gmail.com
Simkó Bea - PPKE BTK Pszichológai Intézet **-** simbea@gmail.com
Simon Dávid - Országos Gyermekegészségügyi Intézet; ELTE TÁTK
Sirály Enikő - SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika
Simon Lajos - SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika **-** simon.lajos@med.semmelweis-univ.hu
Smahajcsik Réka - ELTE Pszichológiai Intézet **-** smahi87@gmail.com
Smohai Máté - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék **-** smohabasketball@gmail.com
Soltész Péter - Eszterházy Károly Főiskola, Médiainformatika Intézet
Solymosi Katalin - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Iskolapszichológia Tanszék **-** solymosi.katalin@ppk.elte.hu
Sólyom Antal - nyugdíjas **-** aesolyom@ntelos.net
Somogyi Eszter - ELTE PPK Pszichológiai Intézet
Somogyi Mónika - ELTE PPK Iskolapszichológia Tanszék **-** somogyi.monika@ppk.elte.hu

Somogyi Szilvia - SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika **-** somogyi.szilvia86@gmail.com
Somos Eszter - ELTE PPK Pszichológiai Intézet Kognitív Pszichológia Tanszék **-** somoseszter@gmail.com
Somoskői Dániel - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** somosdani@gmail.com
Soós Juliánna Katalin - BME Ergonómiai és Pszichológiai Tanszék **-** soosj@erg.bme.hu
Stauder Adrienne - SE Magatartástudományi Intézet **-** staadr@net.sote.hu
Subáné Halmos Éva - EMMI Aszódi Javítóintézet **-** subaevi@gmail.com
Surányi Zsuzsanna - KRE BTK Pszichológiai Intézet, Általános Lélektani és Módszertani Tanszék **-** zsuzsanna.suranyi@gmail.com
Susánszky Éva - Selye J. Magyar Magatartástudományi és Magatartásorvoslási Társaság **-** suseva@net.sote.hu
Szabó Ádám - SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika
Szabó Ágnes - Victoria University, Wellington, New Zealand **-** agnes.szabo@vuw.ac.nz
Szabó Anett - ELTE PPK **-** anettszabo11@gmail.com
Szabó Csaba - DE Pszichológiai Intézet, Általános Pszichológiai Tanszék **-** szabo.csaba@arts.unideb.hu
Szabó Csanád - SZTE ÁOK Bőrgyógyászati és Allergológiai Klinika **-** szabo.csanad@med.u-szeged.hu
Szabó Dolóresz - Semmelweis Egyetem, ÁOK, I. számú Gyermekklinika **-** doloresz.szabo@hdsnet.hu
Szabó Edina - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola **-** edina0921@gmail.com
Szabó Eszter - CEU Department of Cognitive Science **-** pszichoeszti@yahoo.com
Szabó Éva - SZTE BTK, Pszichológiai Intézet **-** szeva64@gmail.com
Szabó Gergely - DE Pszichológiai Intézet, Általános Pszichológiai Tanszék **-** gergely.szabo.psy@gmail.com
Szabó Judit - Országos Kriminológiai Intézet **-** judit.szabo@okri.hu
Szabó Katalin - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** katyusa87@gmail.com
Szabó Mónika - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ **-** szabo.monika@ppk.elte.hu
Szabó Pál - DE BTK Pszichológiai Intézet **-** dr.szabopal@gmail.com
Szabó Tamás - ELTE Pszichológiai Intézet **-** tadee84@gmail.com
Szabó Zsófia - ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet **-** zsofiszabo.zs@gmail.com
Szabó Zsolt Péter - PTE Pszichológia Intézet **-** szabozsoltpeter@yahoo.co.uk
Szabó-Balogh Virág - Kecskeméti Nevelési Tanácsadó **-** baviri@gmail.com
Szabóné Kállai Klára - Magyar Lelki Elsősegély Telefonszolgálatok Szövetsége **-** szabone.kallai.klara@gmail.com
Szalai Gerda - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** sz.gerda@gmail.com
Szalai Katalin - Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar Gyógypedagógia Tanszék **-** szalai.katalin@ke.hu
Szalontay Orsolya - Pázmány Péter Katolikus Egyetem **-** orsolya.szalontay@gmail.com
Szantner Judit - Gézengúz Alapítvány **-** jszantner@gmail.com
Szász Levente - PTE Pszichológia Intézet **-** szasz.levente@mtapi.hu
Szécsényi Henrietta - ELTE Tanító- és Óvóképző Kar **-** szecsenyi.henrietta@hotmail.com
Székely Anna - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** szekely.anna@ppk.elte.hu

Székely Attila - Bethlen Alapítvány **-** dr.szekelyattila@gmail.com
Székely Mózes - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** szmozes@freemail.hu
Szekeres Eszter - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** eszekerese@gmail.com
Szemán Dénes - ELTE PPK Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központ **-** szeman.denes@ppk.elte.hu
Szemán-Nagy Anita - DE Pszichológiai Intézet **-** aszeman@gmail.com
Szemenyei Eszter - ELTE Pszichológiai Doktori Iskola **-** szemenyei.eszter@gmail.com
Szenes Márta - SZTE BTK Pszichológiai Intézet **-** marta@szenesem.hu
Szentmihályi Tamás - Egyenlő Esélyekért Alapítvány **-** szeta52@gmail.com
Szernyi Julianna - PPKE BTK Pszichológiai Intézet
Szirmák Zsófia - Freie Universitat, Berlin
Szita Bernadett - SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika **-** szitabernadett@t-online.hu
Szitó Imre - Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. **-** imre.szito@gmail.com
Szklenárik Péter - Debreceni Egyetem **-** szklenarikpeter@gmail.com
Szokol Zsófia - SZTE BTK Pszichológiai Intézet **-** zsofi2311@gmail.com
Szolcsányi Tibor - PTE ÁOK Magatartástudományi Intézet **-** tibor.szolcsanyi@aok.pte.hu
Szondy Máté - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** szondymate@gmail.com
Szőllősi Ágnes - BME Kognitív Tudományi Tanszék **-** aszollosi@cogsci.bme.hu
Sztancsik Veronika - DE Pszichológiai Intézet **-** vsztan@yahoo.com
Sztriha László - SZTE Neurológia Klinika
Szucsáki Melinda - Közép-dunántúli Büntetés-végrehajtási Intézet **-** szucsaki.melinda@gmail.com
Szummer Csaba - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** szummercs@upcmail.hu
Szumska Irena - Semmelweis Egyetem Magatartástudományi Intézet **-** szumire@net.sote.hu
Takács Dávid - Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézet **-** dtakacsd@gmail.hu
Takács Enikő - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** eni.tak@gmail.com
Takács Szabolcs - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** tretarkhon@gmail.com
Takács Veronika - BME Ergonómiai és Pszichológiai Tanszék **-** lyaklacu@gmail.com
Talmácsi Attila - Kecskeméti Büntetésvégrehajtási Intézet
Tamás Márta - Kőbányai Nevelési Tanácsadó **-** tamas.marta53@gmail.com
Tánczos Tímea - SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola **-** timeatanczos@gmail.com
Tápai Dorina - SZTE Oktatáselméleti kutatócsoport **-** dorinatapai@gmail.com
Tasi Lia - SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív- és Neuropszichológia Tanszék
Tihanyi Benedek - ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet **-** tihanyibene@gmail.com
Tímár Tünde - DE Pszichológiai Intézet, Pedagógiai Pszichológiai Tanszék
Tisza Kálmán - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** czyprian@gmail.com
Tollner Viktória - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** viki.tollner@gmail.com
Tolnai Nóra - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola **-** tolnora@yahoo.com
Tompa Tamás - MUSC Neuroscience Department **-** tompa@musc.edu
Topál József - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, Összehasonlító Viselkedéskutató Csoport; ELTE Etológia Tanszék
Torma Boglárka - Csepeli Nevelési Tanácsadó; ELTE-PPK Pszichológiai Doktori Iskola **-** tormabogi@gmail.com

Torma Noémi - ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet, ELTE Doktori Iskola **-** tormanoja@gmail.com
Tódor Marina - Szegedi Gazdasági Középiskolák
Tornyi Anna - PPKE BTK Pszichológai Intézet **-** anna.tornyi@gmail.com
Tóth Anett - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** anett119@freemail.hu
Tóth Brigitta - MTA TTK Pszichofiziológia Kutatócsoport **-** brigi.toth@yahoo.com
Tóth László - SE Testnevelési és Sporttudományi Kar **-** ltoth@tf.hu
Tóth Veronika - Terézvárosi Nevelési Tanácsadó, Pedagógiai Szakszolgálat **-** ttthvera@yahoo.com
Török Lilla - SE Testnevelési és Sporttudományi Kar **-** tlilus@yahoo.com
Turcsán Fanni - PPKE BTK Pszichológiai Intézet, Fejlődés- és Szociálpszichológiai Tanszék **-** pigrogatto@gmail.com
Turóczi Fruzsina - ELTE PPK **-** bimbibumbiii@gmail.com
Tüski Tamás - DEOEC Magatartástudományi Intézet **-** tuskitamas@gmail.com
Ujhelyi Adrienn - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** ujhelyi.adrienn@gmail.com
Unoka Zsolt - SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika **-** unoka.zsolt@med.semmelweis-univ.hu
Uram Dóra - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** uramdori@gmail.com
Urbán Gábor - SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív- és Neuropszichológia Szakcsoport
Urbán Róbert - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék **-** r.urban.bp@gmail.com
Uzonyi Adél - Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet
Uzsák Zsuzsanna - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** uzsakzs@gmail.com
V. Komlósi Annamária - ELTE PPK Pszichológiai Intézet - komlanna@hotmail.com
Vágó Emese - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Iskolapszichológia Tanszék **-** vago.emese@ppk.elte.hu
Vágyi Petra - DE Pszichológia Intézet, Személyiség- és Klinikai pszichológiai Tanszék **-** vagyipetra@gmail.com
Vaits Zoltán - BME Építészmérnöki Kar **-** vaits89@gmail.com
Vajda Anita - PTE BTK Pszichológia Intézet **-** vajnitaa@gmail.com
Vajda Katinka - PPKE BTK Pszichológai Intézet **-** vajda.katinka@gmail.com
Vajda Zsolt - Heim Pál Gyermekkórház **-** drzsvajda@gmail.com
Varga Hedvig - SZTE BTK Pszichológiai Intézet, Személyiség-, Klinikai és Egészségpszichológiai Tanszék **-** vahedvig@gmail.com
Varga Katalin - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Affektív Pszichológia Tanszék **-** vkata@vnet.hu
Varga Máté - ELTE PPK Pszichológiai Intézet Kognitív Pszichológia Tanszék **-** matevarga2003@yahoo.com
Vargay Adrienn - ELTE PPK Pszichológiai Doktori Iskola Magatartáspszichológiai Program; Heim Pál Kórház Madarász utcai részleg Gyermek Onkohaematológiai Osztálya **-** vargay.adrienn@gmail.com
Vargha András - KRE BTK Pszichológiai Intézet, ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** vargha.andras@ppk.elte.hu
Vass Zoltán - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** dr.vass.zoltan@gmail.com
Vastag Csilla - PPKE BTK Pszichológai Intézet **-** vastagcsilla@gmail.com

Vastag Zsuzsa - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** pedroozsi@yahoo.co.uk
Végh Viktória - Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet **-** veg.viktoria@gmail.com
Vékony Teodóra - SZTE Pszichológia Intézet, Kognitív- és Neuropszichológia Tanszék
Veres Gábor - SE ÁOK, I. számú Gyermekklinika **-** veres.gabor@med.semmelweis-univ.hu
Verseghi Anna - Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet **-** verseghianna@gmail.com
Vicsek András - Maven7 **-** vicsek@maven7.hu
Vicsek Tamás - ELTE TTK Biológiai Fizika tanszék - vicsek@hal.elte.hu
Vida Péter - ELTE PPK Pszichológia Intézet Kognitív Pszichológia Tanszék **-** fitz026@yahoo.co.uk
Világos Renáta - PPKE BTK Pszichológai Intézet **-** renivilagos@yahoo.com
Vincze Orsolya - PTE BTK Pszichológia Intézet **-** orsolyavincze@hotmail.com
Virágh Judit - EMMI Aszódi Javítóintézet **-** viraghjudit@freemail.hu
Visy Petra - PPKE BTK Pszichológai Intézet **-** visypetra@gmail.com
Viszket Mónika - ELTE PPK Pszichológiai Intézet, Tanácsadás Pszichológiája Tanszék **-** viszket.monika@gmail.com
Vizin Gabriella - SE Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika **-** vizin.gabriella@med.semmelweis-univ.hu
Vogl Krisztina - Magyar Hipnózis Egyesület **-** voglkri@yahoo.co.uk
Volosin Márta - MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet **-** volosin.marta@ttk.mta.hu
Wurmbrandt Eszter - ELTE PPK Pszichológiai Intézet **-** wureszter87@gmail.com
Záhorszki Ilona - Sopronkőhidai Fegyház és Börtön **-** anoli19@gmail.com
Zelei Anita - ELTE Tanító- és Óvóképző Kar **-** NWANITA90@gmail.com
Zsédel Krisztina - KRE BTK Pszichológiai Intézet **-** del@bondel.hu
Zsidó András - PTE BTK Általános- és Evolúciós Pszichológia Tanszék
Zsigmond Orsolya - ELTE PPK Affektív Pszichológia Tanszék **-** alyoosa@gmail.com
Zsirai Zsuzsanna - SE Testnevelési és Sporttudományi Kar Egészségtudományi és Sportorvosi Tanszék
Zsiros Emese - Országos Gyermekegészségügyi Intézet **-** zsiros.emese@ogyei.hu

Névmutató

Abari Kálmán, 253, 334
Ádám Szilvia, 301, 334
Agócs Laura, 76, 334
Albu Mónika, 62, 63, 334
Almássy Zsuzsanna, 148, 334
Ambrus Géza Gergely, 61, 334
Andrek Andrea, 322, 334
Antal Andrea, 61, 334
Antal Tímea, 320, 334
Antos Zsolt, 37, 334
Arnold Petra, 117, 118, 119, 120, 334
Auth Zsófia, 91, 334
Babusa Bernadett, 209, 334
Bacsárdi Csilla, 241, 334
Bácskai Erika, 201, 202, 203, 334
Bády Viktória, 331, 334
Bakos Dóra, 285, 329, 334
Balassa Levente, 159, 160, 334
Balázs Judit, 128, 334
Balázs Katalin, 329, 334
Balázs László, 70, 334
Balázs Péter, 39, 227, 284, 334, 339
Bálint Anna, 62, 334
Bálint Barbara, 43, 174, 334
Bálint Brigitta, 53, 334
Bán Gérecz Ágnes, 235, 334
Bányai Éva, 14, 96, 136, 137, 138, 139, 140, 334
Barabás Katalin, 88, 263, 264, 334
Bárdos György, 3, 13, 136, 334
Barkó Mária, 329, 335
Batár Cserna Zsolt, 250, 335
Batta Barbara, 283, 335
Beke Szilvia, 93, 335
Bella Dorina, 167, 335
Benczúr Lilla, 33, 34, 98, 335
Bencsik Andrea, 191, 335
Benedek Pálma, 60, 335
Benyovszky Máté, 301, 335
Berán Eszter, 41, 42, 43, 44, 45, 335
Bérdi Márk, 170, 172, 173, 174, 335
Bereczkei Tamás, 3, 303, 335
Bereczky Boróka, 211, 335
Béres Alexandra, 209, 335
Berki Tibor, 321, 323, 335
Berkics Mihály, 189, 323, 335
Bernáth Ágnes, 331, 335
Bernáth László, 151, 297, 304, 335
Berta Judit, 229, 335
Biró Eszter, 290, 335
Boda-Ujlaky Judit, 152, 153, 307, 335
Bodrogi Barbara, 303, 335
Boha Roland, 301, 335
Boreczky Ágnes, 100, 335
Borsfay Krisztina, 100, 335
Borszéki Judit, 221, 335
Bozori Gabriella, 91, 335
Bozsik Csilla, 178, 335
Bödecs Anna, 126, 335
Bönde Zsolt, 30, 335
Bródy Gábor, 280, 335
Brózik Péter, 124, 194, 195, 335
Bucsánszki Linda, 152, 153, 335
Bugyi Katalin, 323, 335
Bukta Tünde, 251, 335
Buza Domonkos, 191, 336
Büki Noémi, 248, 336
Büky Dorottya, 187, 336
Czeglédi Edit, 23, 25, 209, 227, 256, 284, 336
Czigler István, 3, 72, 336
Czinderi Kristóf, 265, 336
Csabai Krisztina, 141, 142, 143, 257, 258, 333, 336
Csabai Márta, 3, 88, 90, 262, 263, 264, 265, 333, 336

Csábi Eszter, 60, 197, 336
Csákvári Judit, 56, 336
Csathó Árpád, 289, 336
Csépe Valéria, 3, 15, 151, 336
Cserepes Réka, 330, 336
Csernák Orsolya, 43, 336
Csertő István, 104, 336
Csibra Gergely, 11, 336
Csibri Péter, 272, 336
Csifcsák Gábor, 65, 224, 286, 336
Csókási Krisztina, 162, 336
Csomortáni Domokos Zoltán, 234, 336
Csonka Balázs, 155, 158, 336
Csukly Gábor, 254, 336
Dallos Katalin, 71, 336
Darnai Gergely, 86, 87, 336
Dávid Mária, 217, 336
Deák Anita, 297, 303, 304, 336
Debreczeni Tamás, 44, 336
Demetrovics Zsolt, 3, 155, 158, 163, 164, 206, 279, 336
Dér Noémi, 105, 107, 336
Désfalvi Judit, 141, 144, 336
Devecsery Ágnes, 76, 88, 90, 263, 336
Diószeghy Csaba, 97, 98, 336
Dobó Zsófia, 63, 336
Docsa V. Pálma, 44, 336
Dombi Edina, 199, 336
Donauer Nándor, 52, 54, 55, 306, 336
Dorner László, 310, 337
Dósa Zoltán, 307, 337
Dörgő Benedek, 51, 337
Dúll Andrea, 91, 125, 126, 127, 194, 195, 196, 337
Egri Tímea, 200, 201, 202, 203, 204, 337
Egyed Katalin, 128, 129, 130, 131, 132, 337
Ehmann Bea, 102, 337
Eigner Bernadett, 66, 67, 337
Eisinger Andrea, 16, 162, 163, 164, 206, 279, 337
Elekes Fruzsina, 280, 328, 337
Ember Kata, 170, 337
Endrédi Zsófia, 33, 337
Erős Ferenc, 41, 73, 74, 316, 337
Estefánné Varga Magdolna, 217, 337
F. Lassú Zsuzsa, 259, 266, 267, 268, 269, 337
Fábián Elza, 289, 337
Facskó Kata, 297, 337
Farkas Dávid, 199, 337
Farkas Gábor, 16, 17, 337
Farkas Lajos, 85, 166, 169, 337
Fecskó Edina, 75, 337
Fehér Tibor Dániel, 47, 337
Fekete Olívia, 277, 337
Feldmann Ádám, 86, 337
Ferencz Ákos, 177, 337
Ferencz Csaba, 221, 337
Fésűs Katalin, 127, 337
Fiáth Titanilla, 185, 186, 337
Fischer Paula, 63, 337
Fodor Éva, 288, 337
Fogarasi Mihály, 238, 337
Fogd Dóra, 132, 337
Fritúz Gábor, 98, 337
Fügedi Petra Anna, 294, 323, 337
Fülöp Emőke, 90, 337
Fülöp Márta, 3, 218, 246, 248, 249, 337
Füzi Emőke, 64, 337
Gaál Zsófia Anna, 70, 71, 72, 337
Gábor Edina, 3, 210, 338
Gács Boróka, 289, 338
Gádoros Júlia, 178, 338
Gál Zita, 197, 338
Galambosné Varjú Blanka, 24, 338
Gelsei Bernadett, 183, 338
Gereben Ferencné, 56, 58, 338
Gerevich József, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 243, 244, 338
Gerlinger Lilla, 318, 338
Gerő Márton, 48, 338
Gnandt Márk, 253, 338
Gőbel Orsolya, 213, 338

Gődény Anna, 318, 338
Gősiné Greguss Anna, 96, 338
Grosch Nándor, 75, 338
Gubányi Mónika, 127, 338
Gubányi Réka, 183, 185, 338
Gyebnár Viktória, 150, 152, 338
Gyimesi Andrea, 155, 158, 338
Gyollai Ágoston, 164, 338
Győrffy Zsuzsa, 90, 338
Győri Ildikó, 325, 338
Győri János, 100, 219, 338
Győri-Dani Dóra, 65, 224, 338
Hadházi Éva, 235, 338
Hadházy Sára, 64, 338
Hajdu Ildikó, 36, 338
Hajdu Miklós, 51, 338
Hal Melinda, 205, 206, 338
Halász Andrea, 320, 338
Halász József, 178, 338
Hallgató Emese, 62, 199, 338
Hammer Zsuzsanna, 80, 338
Hámori Eszter, 3, 66, 68, 69, 141, 142, 143, 314, 338
Hámornik Balázs Péter, 39, 339
Haraszti László, 24, 339
Hatvani Andrea, 217, 339
Havancsák Rózsa, 264, 321, 339
Hazag Anikó, 221, 301, 339
Hegedűs Gábor, 86, 87, 339
Hegyi Nóra, 17, 163, 279, 339
Heilmann Ágnes, 298, 339
Héjja-Nagy Katalin, 217, 339
Hende Borbála, 206, 339
Herjeczki Zsófia, 127, 339
Hernádi Anna, 328, 339
Hevesi Krisztina, 3, 46, 156, 157, 158, 339
Hodossi Nóra, 178, 339
Hodossy Lilla, 229, 230, 308, 309, 339
Hodován Zsófia, 236, 339
Holecz Anita, 242, 339
Hompóth Emőke, 62, 339
Horváth Andrea, 31, 339
Horváth Éva, 185, 187, 339
Horváth János, 70, 339
Horváth Julia, 45, 339
Horváth Kata, 212, 339
Horváth Zsolt, 137, 140, 339
Horzsa Gergely, 51, 339
Hosszú Dalma, 317, 339
Hoyer Mária, 88, 339
Huhn Zsófia, 118, 119, 120, 339
Hunyady György, 9, 188, 339
Ilcsik Zoltán, 34, 339
Inántsy-Pap Judit, 178, 339
Irha Edina, 71, 339
Ivaskevics Krisztián, 86, 339
Jagodics Balázs, 292, 339
Jakab Krisztina, 76, 339
Jakubovits Edit, 137, 140, 339
Janacsek Karolina, 60, 61, 62, 198, 199, 232, 289, 292, 298, 340
Janszky József, 86, 87, 340
Jantek Gyöngyvér, 81, 340
Járai Róbert, 159, 162, 340
Jármi Éva, 150, 151, 340
Járó Katalin, 49, 51, 320, 340
Józan Anna, 106, 109, 340
Juhász Dóra, 60, 340
Juhász László, 252, 299, 340
Juhász Levente, 132, 340
Juhász Márta, 37, 38, 39, 40, 340
K. Szilágyi Adrienn, 97, 288, 340
Kádár Annamária, 216, 340
Kállai János, 85, 86, 87, 340
Kalmár Magda, 3, 66, 340
Kaló Zsuzsa, 89, 340
Kanizsár Orsolya, 328, 340
Kántor Árpád, 196, 340
Kapitány Eszter, 306, 340
Kardos Edina, 93, 94, 340
Karl Péter, 36, 340
Kárpáti Judit, 55, 183, 185, 285, 329, 340
Kató Szabolcs, 298, 340
Katona Katalin, 197, 340

Katona Nóra, 135, 307, 340
Katonai Enikő Rózsa, 239, 255, 340
Keczeli Danica, 152, 153, 340
Keébe Katalin, 205, 206, 340
Kekecs Zoltán, 97, 340
Kékes Szabó Marietta, 226, 291, 340
Kelemen László, 239, 271, 340
Kemény Lajos, 265, 340
Kende Anna, 98, 188, 189, 340
Kenyeres Krisztina, 306, 340
Kerényi Norman, 163, 279, 340
Kerepes Leila, 62, 340
Keresztes Noémi, 20, 21, 341
Keszei Barbara, 194, 341
Kincses Péter, 87, 303, 341
Király Ildikó, 280, 283, 341
Kis György, 33, 34, 341
Kis Orsolya, 229, 231, 308, 309, 341
Kiss Barbara, 240, 341
Kiss Enikő, 3, 8, 341
Kiss István, 179, 180, 341
Kiss Orhidea Edith, 293, 341
Kiss Paszkál, 105, 323, 341
Kiss Zsófia Eszter, 47, 341
Klein Balázs, 250, 341
Klein Sándor, 250, 341
Knapek Éva, 29, 341
Kojouharova Petia S., 287, 341
Kollár János, 326, 341
Kolosai Nedda, 259, 260, 261, 266, 341
Koltai Eszter, 86, 341
Kómár Réka, 76, 341
Koncz Zsuzsa, 318, 341
Kondé Zoltán, 71, 247, 298, 341
Konok Vera, 132, 341
Kónya Anikó, 55, 58, 225, 285, 306, 341
Kormann Eszter, 301, 341
Korom Márta, 199, 341
Kótyuk Eszter, 208, 341
Kovács Anikó, 307, 341
Kovács Áron, 127, 341
Kovács Emese, 48, 341
Kovács Eszter, 20, 21, 341
Kovács Ildikó Katalin, 282, 341
Kovács Judit, 3, 331, 341
Kovács Mariann, 20, 21, 341
Kovács Mónika, 99, 341
Kovács Péter, 264, 318, 341
Kovács Petra, 74, 316, 341
Kovács Vivienne, 254, 342
Kovács Zsuzsanna, 185, 186, 314, 342
Kökönyei Gyöngyi, 116, 145, 146, 147, 148, 149, 162, 342
Költő András, 96, 117, 118, 119, 120, 342
Könczei Anna, 261, 342
Körmendi Attila, 164, 207, 342
Kőrössy Judit, 110, 342
Köteles Ferenc, 13, 113, 114, 159, 166, 342
Kővágó Pál, 102, 104, 342
Kőváry Zoltán, 73, 76, 342
Kraiciné Szokoli Mária, 15, 342
Krajcsi Attila, 3, 229, 230, 231, 287, 294, 308, 309, 342
Krekó Péter, 188, 323, 342
Kresznerits Szilvia, 232, 342
Kuba Péter, 192, 342
Kulcsár Gabriella, 214, 342
Kun Márton, 140, 342
Kuna Ágnes, 89, 342
Kurczina Kinga, 125, 342
Kurimay Tamás, 314, 342
Kuritár Eszter, 93, 342
Kuritárné Szabó Ildikó, 26, 27, 28, 29, 342
Kurucz Győző, 207, 237, 342
Lábadi Beatrix, 332, 342
Lakatos Krisztina, 212, 342
Lakos Eszter, 170, 342
Lantos Katalin, 257, 342
Lányi Katalin, 196, 342
Lányiné Engelmayer Ágnes, 3, 56, 82, 342
László János, 104, 342
László Zsófia, 97, 342
Látos Melinda, 263, 264, 333, 342

Lázár György, 263, 342
Lehoczki Ágnes, 30, 31, 32, 185, 342
Lénárd Kata, 76, 316, 317, 343
Lénárt Ágota, 3, 152, 343
Lengyel Gábor, 229, 231, 287, 294, 343
Lengyel Ildikó, 183, 184, 343
Lipics Barna, 168, 343
Lisznyai Sándor, 183, 184, 343
Lisznyai-Mindák Cecilia, 183, 185, 343
Losonczi Anna, 124, 343
Luczay Andrea, 148, 343
Ludányi Balázs, 258, 343
Lukács Ágnes, 59, 343
Lukács-Márton Réka, 256, 296, 343
Lukács-Miszler Katalin, 30, 32, 343
Magi Anna, 16, 162, 163, 164, 279, 343
Magyaródi Tímea, 274, 295, 343
Mahr Klaudia, 260, 343
Máj Emese, 82, 83, 84, 343
Major Gréta, 167, 343
Maráz Anikó, 206, 343
Márián Renáta, 136, 138, 343
Marjai Kamilla Diána, 343
Márki Gabriella, 282, 343
Márkus Lilla, 68, 69, 343
Marton Klára, 85, 343
Martos Tamás, 228, 343
Máth János, 176, 343
Matuszka Balázs, 201, 202, 203, 204, 343
Mátyás Marianna Dóra, 92, 343
Meleg Csilla, 155, 157, 343
Mersdorf Anna, 166, 168, 343
Mersich Beatrix, 43, 343
Merza Katalin, 27, 28, 343
Mészáros Andrea, 54, 56, 57, 343
Mészáros Noémi, 103, 344
Mihalik Árpád, 111, 344
Milbik Zsuzsa, 178, 344
Mirk Gyöngyi, 68, 344
Mirkné Haba Anikó, 305, 344
Mirnics Zsuzsanna, 3, 113, 167, 168, 305, 344
Mohácsi Ágnes, 229, 344
Mohai Katalin, 56, 344
Molnár Gábor, 79, 344
Molnár Judit, 237, 322, 344
Molnár Judit Eszter, 322, 344
Molnár Márk, 301, 344
Molnár Regina, 90, 344
Molnár Szandra, 242, 344
Muth Veronika, 174, 344
N. Kollár Katalin, 3, 133, 151, 323, 344
Nábrády Mária, 324, 344
Nagy Anikó, 253, 344
Nagy Beáta, 300, 344
Nagy Erika, 300, 344
Nagy Henriett, 274, 295, 344
Nagy János, 150, 311, 344
Nagy László, 141, 344
Nagybányai Nagy Olivér, 233, 344
Nász Barbara, 268, 344
Naszvadi Emma, 44, 344
Németh Ádám, 131, 344
Németh Ágnes, 117, 118, 119, 120, 344
Németh Dezső, 59, 60, 61, 62, 197, 198, 199, 232, 272, 289, 292, 298, 344
Németh Éva, 237, 344
Németh Georgina, 138, 344
Németh Gergely, 159, 160, 215, 344
Németh Kornél, 272, 344
Németh Orsolya Zsuzsanna, 84, 344
Németh Tünde, 314, 345
Nétling Ibolya, 220, 345
Nguyen Luu Lan Anh, 3, 98, 100, 101, 345
Nótin Ágnes, 133, 135, 345
Novák Magdolna, 24, 345
Nyitrai Erika, 155, 156, 157, 345
Nyúl Boglárka, 272, 345
Oláh Attila, 2, 3, 139, 274, 345
Oláh Katalin, 211, 280, 328, 345
Olexó Zsuzsanna, 302, 345
Orosz Gábor, 76, 345
Őze Ágnes, 66, 68, 69, 345
Pajkossy Péter, 224, 345

Pajor Gabriella, 304, 320, 345
Pálffy Zsófia, 268, 345
Pálfi Krisztina, 172, 345
Pálfy Sándor, 127, 345
Pállinger Éva, 140, 345
Pálos Dóra, 100, 345
Pálosi Vivien, 243, 345
Panyi Lilla Krisztina, 332, 345
Papi Réka, 288, 345
Papp Ágnes, 140, 345
Papp Péter, 303, 345
Papp-Zipernovszky Orsolya, 76, 78, 345
Páskuné Kiss Judit, 133, 135, 345
Pászthy Bea, 143, 345
Pataky Nóra, 178, 345
Patócs Ákos, 152, 154, 345
Paulus Walter, 61, 345
Páva Rita, 105, 106, 108, 345
Pavlovic Tea, 235, 345
Pék Győző, 71, 175, 176, 253, 345
Pénzes Marianna, 22, 345
Pénzes Melinda, 227, 284, 345
Perger Mónika, 240, 346
Perlaki Gábor, 87, 346
Péter-Szarka Szilvia, 215, 346
Pethes Gábor, 36, 346
Pethő Orsolya, 325, 346
Peti Julianna, 318, 346
Petró Csilla, 250, 346
Petróczi Erzsébet, 19, 346
Pezenhoffer Ibolya, 244, 346
Pintér Gabriella Márta, 173, 346
Pintér Judit Nóra, 77, 183, 184, 346
Piskóti Zoltánné, 288, 346
Pléh Csaba, 3, 170, 346
Pócza-Véger Petra, 264, 346
Poczik Emese, 173, 346
Pohárnok Melinda, 213, 346
Polner Bertalan, 199, 346
Polonyi Tünde, 253, 346
Pólya Tibor, 102, 104, 139, 346
Pressing Zsuzsanna, 246, 346
Prónay Beáta, 56, 59, 82, 83, 84, 346
Punczman Eszter, 281, 346
Puskás-Vajda Zsuzsa, 182, 346
Pusztai Barbara, 76, 346
Rácz Kata, 172, 254, 346
Racsmány Mihály, 223, 224, 346
Ragó Anett, 225, 346
Rajnai Nadinka, 79, 346
Reinhardt Melinda, 145, 250, 346
Rentka László, 127, 346
Répáczki Rita, 39, 346
Rév Szilvia, 346
Révész György, 307, 346
Riskó Ágnes, 318, 346
Ritoók Magda, 180, 346
Rokszin Adrienn Aranka, 65, 224, 286, 346
Rozgonyi Ivett, 46, 123, 347
Rózsa Sándor, 83, 84, 151, 163, 164, 166, 167, 168, 169, 279, 347
Rózsahegyi György, 49, 50, 347
Ruisz Anna, 151, 347
S. Nagy Zita, 52, 53, 347
S. Siklósi Zsuzsanna, 194, 347
Sági Andrea, 113, 152, 154, 347
Sági Zsuzsanna, 123, 127, 347
Sallay Viola, 228, 347
Sándor Zita, 90, 264, 265, 347
Sántha Judit, 253, 347
Sarkadi-Nagy Szilvia, 320, 347
Sárosi Réka, 162, 347
Sarungi Emőke, 78, 192, 347
Sas Annamária, 298, 347
Sasvári-Székely Mária, 208, 239, 347
Schmelowszky Ágoston, 222, 347
Sebestyén Nóra, 218, 347
Sebő Tamás, 193, 347
Sefcsik Tamás, 272, 347
Selmeci Barbara, 152, 154, 347
Semsey Zsófia, 93, 347
Séra László, 307, 347
Siklós Anita, 299, 347
Simkó Bea, 43, 347

Simon Dávid, 117, 118, 119, 120, 347
Simon Lajos, 48, 121, 347
Sirály Enikő, 254, 347
Smahajcsik Réka, 148, 347
Smohai Máté, 113, 347
Soltész Péter, 170, 347
Solymosi Katalin, 133, 320, 347
Sólyom Antal, 221, 347
Somogyi Eszter, 306, 347
Somogyi Mónika, 105, 106, 107, 108, 347
Somogyi Szilvia, 132, 348
Somos Eszter, 225, 348
Somoskői Dániel, 114, 348
Soós Juliánna Katalin, 40, 348
Stauder Adrienne, 19, 20, 348
Subáné Halmos Éva, 17, 163, 279, 348
Surányi Zsuzsanna, 35, 46, 48, 62, 82, 85, 155, 156, 157, 158, 167, 168, 169, 348
Susánszky Éva, 20, 180, 348
Szabó Ádám, 254, 348
Szabó Ágnes, 101, 348
Szabó Anett, 83, 348
Szabó Csaba, 298, 348
Szabó Csanád, 265, 348
Szabó Dolóresz, 149, 348
Szabó Edina, 147, 278, 348
Szabó Eszter, 230, 231, 348
Szabó Éva, 111, 112, 133, 134, 320, 323, 348
Szabó Gergely, 237, 298, 348
Szabó Judit, 16, 348
Szabó Katalin, 125, 348
Szabó Mónika, 37, 101, 313, 348
Szabó Pál, 3, 143, 256, 257, 258, 296, 348
Szabó Tamás, 148, 348
Szabó Zsófia, 115, 348
Szabó Zsolt Péter, 103, 348
Szabó-Balogh Virág, 93, 348
Szabóné Kállai Klára, 191, 348
Szalai Gerda, 130, 348
Szalai Katalin, 84, 348
Szalontay Orsolya, 273, 348
Szantner Judit, 68, 348
Szarka Attila, 16
Szász Levente, 104, 348
Szécsényi Henrietta, 269, 348
Székely Anna, 208, 239, 255, 348
Székely Attila, 326, 349
Székely Mózes, 190, 349
Szekeres Eszter, 126, 349
Szemán Dénes, 101, 313, 349
Szemán-Nagy Anita, 175, 177, 349
Szemenyei Eszter, 146, 349
Szenes Márta, 181, 191, 262, 349
Szentmihályi Tamás, 183, 349
Szernyi Julianna, 258, 349
Szirmák Zsófia, 311, 349
Szita Bernadett, 254, 349
Szitó Imre, 307, 349
Szklenárik Péter, 164, 349
Szokol Zsófia, 291, 349
Szolcsányi Tibor, 86, 87, 349
Szondy Máté, 276, 349
Szőllősi Ágnes, 223, 224, 349
Sztancsik Veronika, 176, 349
Sztriha László, 272, 349
Szucsáki Melinda, 122, 349
Szummer Csaba, 245, 349
Szumska Irena, 25, 349
Takács Dávid, 247, 349
Takács Enikő, 33, 349
Takács Szabolcs, 249, 349
Takács Veronika, 38, 349
Talmácsi Attila, 16, 17, 349
Tamás Márta, 151, 349
Tánczos Tímea, 198, 349
Tápai Dorina, 133, 134, 349
Tasi Lia, 62, 349
Tihanyi Benedek, 114, 349
Tímár Tünde, 215, 349
Tisza Kálmán, 138, 349
Tódor Marina, 323, 350
Tollner Viktória, 34, 349
Tolnai Nóra, 115, 349

Tompa Tamás, 283, 349
Topál József, 211, 328, 349
Torma Boglárka, 217, 349
Torma Noémi, 159, 161, 350
Tornyi Anna, 350
Tóth Anett, 125, 328, 350
Tóth Brigitta, 301, 350
Tóth László, 152, 154, 350
Tóth Veronika, 315, 350
Török Lilla, 152, 154, 350
Turcsán Fanni, 141, 143, 350
Turóczi Fruzsina, 261, 350
Tüski Tamás, 28, 350
Ujhelyi Adrienn, 110, 111, 189, 350
Unoka Zsolt, 42, 44, 45, 132, 143, 170, 172, 173, 174, 350
Uram Dóra, 122, 148, 274, 350
Urbán Gábor, 199, 350
Urbán Róbert, 23, 25, 206, 350
Uzonyi Adél, 30, 32, 350
Uzsák Zsuzsanna, 275, 350
V. Komlósi Annamária, 10, 350
Vágó Emese, 133, 350
Vágyi Petra, 237, 350
Vaits Zoltán, 127, 350
Vajda Anita, 296, 350
Vajda Katinka, 350
Vajda Zsolt, 148, 350
Varga Hedvig, 78, 350
Varga Katalin, 95, 96, 97, 98, 239, 294, 295, 322, 323, 337, 350
Varga Máté, 225, 350
Vargay Adrienn, 136, 139, 350
Vargha András, 2, 3, 81, 250, 350
Vass Zoltán, 35, 36, 37, 46, 47, 48, 121, 122, 123, 275, 350
Vastag Csilla, 43, 350
Vastag Zsuzsa, 126, 351
Végh Viktória, 258, 351
Vékony Teodóra, 62, 351
Veres Gábor, 149, 351
Verseghi Anna, 53, 351
Vicsek András, 49, 52, 351
Vicsek Tamás, 7, 351
Vida Péter, 225, 351
Világos Renáta, 45, 351
Vincze Orsolya, 102, 351
Virágh Judit, 16, 17, 18, 163, 279, 351
Visy Petra, 44, 351
Viszket Mónika, 79, 81, 82, 319, 351
Vizin Gabriella, 170, 172, 351
Vogl Krisztina, 140, 351
Volosin Márta, 70, 351
Wurmbrandt Eszter, 129, 351
Záhorszki Ilona, 165, 351
Zelei Anita, 267, 351
Zsédel Krisztina, 244, 351
Zsidó András, 304, 351
Zsigmond Orsolya, 139, 351
Zsirai Zsuzsanna, 302, 351
Zsiros Emese, 116, 117, 118, 119, 120, 351